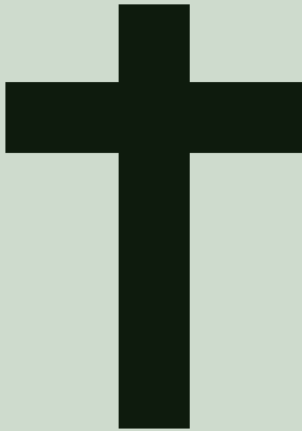

SINĠGI ÂLIP EKAP

The New Testament in the Komba Language of Papua New Guinea

SINGI ÂLIP EKAP
The New Testament in the Komba Language of Papua New
Guinea
Nupela Testamen long tokples Komba long Niugini

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Komba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023
8e5b8dff-a54f-5e56-9b8c-1906f06b22d1

Contents

FRT	1
MATAIO	3
MAREKO	51
LUKA	81
YOHANE	131
APOSOLO	169
ROMA	216
1 KORINTI	240
2 KORINTI	263
GALATA	278
EPESO	286
PILIPI	294
KOLOSAI	299
1 TESALONIKE	305
2 TESALONIKE	310
1 TIMOTEO	313
2 TIMOTEO	320
TITO	325
PILEMON	328
HEBIRAIŌ	330
YAKOBO	348
1 PETERO	354
2 PETERO	361
1 YOHANE	365
2 YOHANE	371
3 YOHANE	372
YUDA	373
DEN TIKNĀ	375
Read the New Testament	400

SINGI ÂLIP EKAP

The New Testament in the Komba language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Komba long Niugini

Singi Âlip Ekap

The New Testament in the Komba language of Papua New Guinea
[kpf]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 1980 by The Bible Society of Papua New Guinea

Web version

2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share – to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice – For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://>

tokplesbaibel.org. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa. Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long *http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode*.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Singi Âlip Ekap

A kutziñâ sot kamân kutziñâ[tab]Kot pânjkânok[tab]Ilumñangât tençâ

Yesugât sinji âlip Mataionâ kulemgoip.

Yesugât sâkurâpnâ, zengât kutzinâ.

(Lu 3:23-38)

¹ A danjonjâ danjonjâ muyagem gane Yesu Kristo, zâk Abaram sot Dawidi, zekât kiun muyageip. ² Abaramgâren gâbâ Isaka âsageip. Isakagâren gâbâ Yakobo muyageip. Yakobogâren gâbâ Yuda sot âtâ murâpnâ âsagiwe. ³ Yudagâren gâbâ Perese sot Sera âsagiwet. Zekât mamzik kutnjâ Tama. Peresegâren gâbâ Hesoronj muyageip. Hesorongâren gâbâ Ram âsageip. ⁴ Rangâren gâbâ Aminadaba âsageip. Aminadabagâren gâbâ Nasonj muyageip. Nasongâren gâbâ Salomonj âsageip. ⁵ Salomongâren gâbâ Boasi âsageip. Boasigât mamjâ kutnjâ Rahaba. Boasigâren gâbâ Obede muyageip. Obedegât mamjâ kutnjâ Ruti. Obedegâren gâbâ Yese âsageip. ⁶ Yesegâren gâbâ a kutâ Dawidi muyageip. A kutâ Dawidigâren gâbâ Salomo muyageip. Dawidi zâk Uriagât ambân zo mei Salomo âsageip. ⁷ Salomogâren gâbâ Rehabeam muyageip. Rehabeamgâren gâbâ Abia âsageip. Abiagâren gâbâ Asa âsageip. ⁸ Asagâren gâbâ Yosapata muyageip. Yosapatagâren gâbâ Yoram muyageip. Yoramgâren gâbâ Usia muyageip. ⁹ Usiagâren gâbâ Yotam âsageip. Yotamgâren gâbâ Ahasi muyageip. Ahasigâren gâbâ Hisikia âsageip. ¹⁰ Hisikiagâren gâbâ Manase muyageip. Manasegâren gâbâ Amon âsageip. Amongâren gâbâ Yosia muyageip. ¹¹ Yosiagâren gâbâ Yekonia sot âtâ murâpnâ âsagiwe. Kâsaziñâ Yuda a gâsum diiziñgâm Babilonia hânân âine âsagiwe. ¹² Oi zoren Yekoniagâren gâbâ Salatie muyageip. Salatiegâren gâbâ Serubabe muyageip. ¹³ Serubabegâren gâbâ Abidu muyageip. Abidugâren gâbâ Eliakim âsageip. Eliakimgâren gâbâ Aso muyageip. ¹⁴ Asogâren gâbâ Sadoko âsageip. Sadokogâren gâbâ Akim muyageip. Akimgâren gâbâ Eliudu muyageip. ¹⁵ Eliudugâren gâbâ Eleasa muyageip. Eleasagâren gâbâ Matarj muyageip. Matarjgâren gâbâ Yakobo muyageip. ¹⁶ Yakobogâren gâbâ Yosepe âsageip. Zâk Mariagât apnjâ oip. Mariagâren gâbâ Yesu âsageip. Zâkkât kutnjâ Kristo sâmen. Kutnjâ zorat topnjâ itâ. Zâk bâliñan gâbâ mâkâningâbap.

¹⁷ Âsaâsaginj zo itâ âsagiwe. Abaramgâren gâbâ âsagem gane Dawidi âsageip, tenjâziñâ kiin kimembut uap. Oi Dawidigâren gâbâ muyagem gane Yuda a Babilonia hânân âiwe, zo tenjâziñâ kiin kimembut uap. Oi narâk zoren gâbâ âsagem gane Kristo muyageip, zo yatigâk kiin kimembut uap.

Yesu muyageip, zorat den sinji.

(Lu 2:1-7)

¹⁸ Yesu Kristo muyageip, zorat topnjâ itâ. Mamjâ Maria Yosepegât sinji sâne ândeip. Sinji sânetâ tirik tirik ândiwet. Ândeitâ Tirik Kaapunnâ Maria sot pâlatârj oi kâmbonâ oip. ¹⁹ Maria zâk kâmbonâ oi ko Yosepenjâ nângip. Oi zorat topnjâ mân nângipkât nângi mân dâp oip. Yosepe a târâraknjâ ândeipkât umñan itâ nângip, “Nâ dinjâ a ambân mâteziñan sa anjun opapkât tigâk birâbat.” ²⁰ Yatâ upat sâm nângâm ândeip Kembugât sumbem a nâinjâ umanân muyagem itâ sâm dukuip, “Yosepe, Dawidigât kiunnâ, ambingâ mimbam um zagât mân upan. Tirik Kaapunnâ zâk sot pâlatârj oipkât

kâmbon op katep mimbap. ²¹ Nannâ mimbap. Mei ko zâkkât kutjâ Yesu sâban. Zâknâ a ambân gakârâpnâ bâlijanngât tâgân gâbâ olanzingâbap.”

²² Kut nâi nâi muyageip, zo Propete a nâinjâ Kembangât sâtkât den itâ sâip, zo bonjâ oip,

²³ “Nângânêk. Ambân sigan nâinjâ kâmbonâ op nannâ mimbap. Zâkkât kutjâ Imanue sâbi (Niij denân ko Anutujsâ nen sot ândiap).”

²⁴ Yosepe zâk umanân gâbâ zaatjâ sambem anjâ den dukuip, zo lum Maria diim mirânan zari ândiwet. ²⁵ Ka ap ambin ândiândij, zo yatâ mân ândiwet. Yatâ op ândeitâ kâtep muyagei Yosepenjâ kutjâ Yesu sâip.

2

Nângânângâ a, zen hân kârebân gâbâ gawe.

¹ Yudaia hânân Herode a kutâ ândeip, narâk zoren Yesu zâk Betelem kamânân Yudaia hânân âsageip. Oi narâk zoren mirâsinj takâtakânan gâbâ nângânângâ a, zen Yerusalem kamânân gawe. ² Gamjâ sâm mâsikâzingâm sâwe, “Katep mâik âsagiap, zâk Yuda a zengât a kutâ upap, zâk ikâ taap? Nen ândi hâninjan gâbâ sângelakjâ ekjâ mâpâsinam gen.” ³ Yatâ sânetâ Herode sot Yerusalem kamân mâirâp, zen aksik nângâm pârâkparâwe.

⁴ Herodenjâ den zo nângâm Anutugât tirik namâ galem a patâ sot Kembang gurumin den zorat galem a sot a sâtnjâ minduzingâm itâ sâm mâsikâzingip. “Kristo zâk ikâ muyagibapkât sâsânj?” ⁵ Mâsikâzingi itâ sâm dukuwe, “Betelem kamânân, Yudaia hânân. Zorat Propete nâinjâ itâ sâm kulemgoip,

⁶ ‘O Betelem, kamân mâik Yudaia hânân, gâ Yudaia zengât kamân giginjâ bujâ. Gâgâren a kutâ patâ muyagem Isirae a ambân gakârâpnâ kembu otzingâbap.’”

⁷ Den zo sâne nângâm Herodenjâ nângânângâ a diizingâm ziijik âim mulunâk mâsikâzingip. Sângelak muyageip, zorat narâknâ mâsikâzingi dukuwe. ⁸ Dukune nângâm zen Betelem kamân âibigât sângonzângom sâip, “Zen âimjâ kârum katep muyagemjâ ga dâtnobi. Oi nângoot yatik âi mâpâsibat.” ⁹ A kutâjâ den yatâ sâi zen âiwe. Oi sângelak hânzinjan gâbâ igâwe, zoranj kâdom otzingâm âimjâ katep zeip, zorat mirâ kwâknan âi tâip. ¹⁰ Oi zen sângelak zo ekjâ sâtâre patâ urâwe. ¹¹ Oi mirin bagim katep sot mamjâ Maria zikit umzik topnan gei mâpâsiwe. Mâpâsemjâ irâzinjan gâbâ kut nâi nâi âlipjâ mem pindâwe. Kât âlipjâ goide sot too wârânnâ âlip, sângânjâ patâ, zo pindâwe. ¹² Oi Kembujâ umanân kwâkâzingi zen Herodegâren mân âi muyagem mâtâp nâin gâbâ hânzinjan âiwe.

Kembujâ Yesu katep lilâugip.

¹³ Nângânângâ a, zen âburem kamânzinjan âine ko Kembangât sambem a nâinjâ Yosepe umanân itâ dukuip, “Gâ zaat katep sot mamjâ diizikâna Aigita hânân âi tap nâgât dengât mambât ândibi. Nângâ. A kutâ Herode, zâk katep kârumjâ muyagem kumbat sap.” ¹⁴ Sâi Yosepenjâ zaatjâ katep sot mamjâ diiziki nâtigânâk tik âim Aigita hânân âiwe. ¹⁵ Oi zen zoren ândinetâ a kutâ Herode moip. Propete nâinjâ zorat Kembangât sâtkât itâ sâip, zo bon oip, “Nannâ Aigita hânân gâbâ konsa gâip.”

¹⁶ Nângânângâ a, zen Herode kâitkum âinetâ nângâm kuk imbarjâ oip. Yatâ op kâwali a sângonzângoi Betelem kamân sot kamân mâik mâik tap arip, zoren âim katep kendonzij zagât, zo zângom nanngâwe. Nângânângâ a zen

sângelak âsageip, zorat narâk sâwe, zorat dâp sâi katep zângom nanngâwe.

¹⁷ Oi Propete Yesaianjâ mârurnjan den sâip zo narâk zoren bon oip,

¹⁸ “Rama kamânân den kwamit patâ muyagiap. Âigirâp patâ uap. Mamârâpziņ zen murarâpziņangât umbâla op âigirâp op zem tatne hirinjsâbigât sâm osizinge. Wangât, murarâpziņ bunj op nanje, zorat.”

¹⁹ Herode moi Kembangât sumbem a nâinjâ Yosepe Aigita hânân umanân itâ sâm dukuip, ²⁰ “Gâ zaat. Katep sot mamnjâ diizikâna Isirae hânân âburem âinek. Katep kunat sâwe, a zo muwe.” ²¹ Yatâ sâi Yosepenjâ katep sot mamnjâ diiziki Isirae hânân âburem âiwe. ²² Âburemjâ Yosepenjâ den nâi itâ nângip, “Akelaui zâk ibânjâ Herode, zâkkât gebâkjan Yudaia hângât a kutâ op ândiap.” Den zo nângâm zo ândibam kenngât oip. Oi umanân den nângâmjâ Galilaia hânân arip. ²³ Zoren kamân nâi kutjâ Nasarete zeip, zoren âi ândeip. Oi Propete zengât den itâ ziap, zo bon oip, “Zâk Nasarete kamânân gokjâ sâbi.”

3

Yohanejâ nep topkwâip.

(Mk 1:2-8; Lu 3:1-18; Yo 1:19-28)

¹ Ândim zâim ko Yohanejâ Yuda a zengâren muyagem gâip. Gamnjâ Yudaia zengât mirâ âtânjan, a mân ândiândijan, zoren âi ândim den singi itâ sâm dâzângom ândeip, ² “Anutu um topjan ândinatkat narâk mâte uap, zorat zen umziņ melânnek.” ³ Yohanegât Propete Yesaianjâ mârurnjan den itâ sâm kulemguip, zo bon oip, “Mirâ kamân âtânjan a nâinjâ âsagem den patâ itâ sâm muyagem ândiap, ‘Kembangât mâtâp kârâm kubiknek. Oi kârâm kwârakune kelâluņâ oik.’ ”

⁴ Yohane zâk a kanpitâ ândeipkât sâk pâke âlipjâ mân mem ândeip sot nalemem âlip mân nem ândeip. Hâmbâ kamele sâmotjandâ tuuwe, zo mem ândeip. Oi kâmbatjan inzut nâi lap ândeip. Nalemjâ ko kumbon sot bânjsat, zo nem ândeip. ⁵ Oi Yerusalem kamânân gâbâ sot Yodanj too nâmbut nâmbut, zengâren gâbâ a gâbâreyangâm zâkkâren âimarâwe. ⁶ Zâkkâren âimjâ bâliņâziņ sapsune Yodanj toin sanjonziņgip. ⁷ Oi Parisaio a sot Sadukaio a donjbeņjâ too sanjonam gane ziņgitjâ itâ mâsikâziņgip, “O mulumgât kiurâp, zen bâliņâziņangât hâuņâ mâte otziņgâbâmap, zo nâinjâ dâzângoi bâliņâziņ birâbi?” ⁸ Zen umziņ melânâ orot mâmezijâ kubik ândibi. ⁹ Zen umziņjan itâ mân nângâbi, ‘Nen Abaramgât kiurâp, zorat kârâpoot mân otņiņgâbap.’ Nâ dâzângua nângânek. Anutuņâ sâbâ sâi kât zirânjâ Abaramgât kiurâpņâ op âsagibi. ¹⁰ Zorat sa nângânek. Nak nâi bonjâ âlipjâ mân upap, zo ko mariņandâ kârâm kârâp oi simbap. Nânga zo mârurnjan nak topjan pâi ziap. ¹¹ Zen umziņâ melânje toin sanjonziņgâman. Ka nâi bet gam taap, zâk imbanjâ patâ zemņangap. Nâ yatâ zorâņ irânjâ sikumjâ goribat, zorâgoot ko mân dâp upap. Zâknâ Tirik Kaapum sot kârâp sanjonziņgâbap. ¹² Zâk gâbâgâbâriņoot gamnjâ nalemem gwapgwapņâ gâbârem mindubap. Nalem bonjâ mirânan pâmbap. Ka gwapgwapņâ, zo ko gâbârem kârâbân pâi simbap. Oi kârâp zo mân bâpsâbap.”

Yohanejâ Yesu too sanjonņangip.

(Mk 1:9-11; Lu 3:21-22)

¹³ Narâk zoren Yesu zâk Galilaia hânân gâbâ Yodaŋ toin âimŋâ Yohaneŋâ too sanjonŋaŋgâbapkat dukuip. ¹⁴ Dukai ko Yohaneŋâ nânŋi mân dâp oi itâ dukuip, “Wangât nâgâren ga sat? Gâŋâ nâ sanjonina dâp opap.” ¹⁵ Sâi Yesuŋâ den itâ mâburem dukuip, “Nângâm kwâkâ mân ot. Net Anutugât sâtŋâ lugitâ dâp upap.” Yatâ sâi Yohaneŋâ diŋâ lum sanjonŋaŋŋip. ¹⁶ Too sanjonŋaŋŋi Yesu zâk toin gâbâ kopgam egi sumbem pâronŋsâi Anutugât Kaapumŋâ nii kembâ yatâ opŋâ gem gam kwâkŋan pâip. ¹⁷ Oi zorenâk sumbemân gâbâ den ŋâi itâ muyageip, “Zi nannâ âlipŋâ. Umnâ zâkkâren kinmap. Ekŋâ umnâ âlip opmap.”

4

Sataŋŋâ Yesu mâsikip.

(Mk 1:12-13; Lu 4:1-13)

¹ Kaapumŋâ Yesu okŋaŋŋi mirâ kamân âtânŋan arip. Sataŋŋâ mâsikânŋaŋgâbapkat okŋaŋŋi arip. ² Oi zoren Yesu zâk ŋâtik sot sirâm 40 umŋan nâlem buŋ ândeip. ³ Oi sarâ mariŋandâ zâkkâren gamŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ Anutugât nannâ ândiat oi ko sânanâ kât zirâŋ nalem oi ne.” ⁴ Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Den kulem ŋâi itâ ziap, ‘Aŋâ nalemâk nem mân ândinat. Nalem nem sot den Anutugâren gâbâ gâmap, zo nângâm ândim kwâtâtinat.’ ”

⁵ Yatâ sâi Sataŋŋâ diim âim kamân patin takâm tirik namâ pum kwâkŋan pâip. ⁶ Pamŋâ itâ dukuip, “Gâ Anutugât nannâ ândiat oi ko zibâ pâtan gei. Oi den kulem ŋâi itâ ziap, zo nângâ, ‘Zâkŋâ sumbem arâp zengât bitziŋan gâbanbap. Ziŋâ bitziŋandâ mingim geine kâtnâ mân gobap.’ ”

⁷ Yatâ sâi Yesuŋâ itâ sâip, “Oi den kulem ŋâi itâ ziap, ‘Kembu Anutugâ zâizâiŋ mân okŋaŋgâban.’ ”

⁸ Sâi Sataŋŋâ bak kârep patâ ŋâin diim zâi kin hân dâp a kâmut kâmutŋâ sot sikum kut ŋâi ŋâi âkŋâlêŋoot, zo tirâpkoip. ⁹ Tirâpkum itâ sâip, “Gâ nâgât umnâ topŋan gei pindiŋsâm mâpâseninandâ hân sot kut ŋâi ŋâi, zi aksik gâ gibat.” ¹⁰ Sâi Yesuŋâ den mâburem itâ dukuip, “Sataŋ, gâ birânim âi. Den kulem ŋâi itâ ziap, ‘Kembu Anutugâ kânok mâpâsiban. Oi zâk kânok kore okŋaŋgâban.’ ”

¹¹ Yatâ sâi Sataŋŋâ birâŋaŋgâm ari sumbem a zen gam on galem okŋaŋgâwe.

Yesuŋâ Galilaia hânân âi nep tuugip.

(Mk 1:14-20; Lu 4:14-15; 5:1-11)

¹² Yohane tâk namin panetâ Yesuŋâ zorat siŋgi, zo nângâm Galilaia hânân arip. ¹³ Oi Nasarete kamânân ândeip, zo birâm Kapenaum kamân âi ândeip. Kamân zo saru sâtŋan Sebuloŋ sot Naptali, zengât hânân tâip. ¹⁴ Yatâ oi Propete Yesaia zâkkât den ŋâi itâ ziap, zo bon oip,

¹⁵ “Sebuloŋ sot Naptali hân saru sâtŋan Yodaŋ too nâmbutken ziap, Galilaia hân torenŋan, zoren hân ŋâin gokŋâ zen ândime. ¹⁶ A zo ŋâtâtigân ândiwe, zen kârâp âsakŋâ patâ ikse. Mumuŋaŋgât siŋgi op ŋâtâtigân ândiwe, zen âsakŋâ muyageziŋgap.”

¹⁷ Narâk zoren Yesuŋâ topkwapŋâ siŋgi âlip dâzâŋgom a itâ dâzâŋgom ândeip, “Anutugât um topŋan ândinatkat narâkŋâ mâte uapkât umziŋ melâŋnek.”

¹⁸ Oi sirâm nhân Yesunâ Galilaia saru sâtņan âim gam tap a zagât, âtâ mun zikirip. Nâi Simon, kutņâ nâi Petero. Nâi ko munņâ Andrea. Zet saruyân zuugât irâ pam kirâwet. Zet inangât nep tuum ândiwet. ¹⁹ Yesunâ zikitņâ dâzâkom sâip, “Zet ga nâgât a op molinigit. Oi zet inangât nep tuum ândiabot, zo yatik a zengâren nep tuum ândibabot.” ²⁰ Sâi zorenâk irâzikņâ birâm molim âiwet.

²¹ Oi Yesunâ mâik nâi âimņâ a âtâ mun zagât muyagezikip. Yakobo sot munņâ Yohane, zet Zebedaiogât nanzatņâ. Zet ibâzikņoot wangâyân tap irâziņâ kubik tarâwe. ²² Yesunâ dâzâkoi zorenâk wangâ sot ibâzikņâ birâņangâm molim âiwet.

²³ Yesunâ Galilaia hânân kamân toren toren âim gam mâpâmâpâse namin zâim den sinġi âlip dâzângom ândeip. Oi a ambân sisi mâsekziņoot kubikziņgâm ândeip. ²⁴ Yatâ op ândei sinġiņâ Siria hânân laj kârâm ari nâņgâm a ambân sisi mâsek sot wâkeziņoot sot kin bitziņâ mumuņâ zâkkâren diiziņgâm gane kubikziņgâm naņġip. ²⁵ Oi Galilaia hânân gâbâ sot kamân bâzaġât Yodaņ too nâmbutken tâibân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ sot Yudaia hânân gâbâ sot Yodaņ too nâmbutken gâbâ, a ambân kâmut patâņâ mindumņâ moliwe.

5

Yesunâ bâkņan den sinġi âlip dâzângoip. (Lu 6:20-26)

¹ Yesunâ a ambân kâmut patâ ziņġitņâ bâkņan zâi tâi arâpņâ zen um topņan âiwe. ² Âinetâ sinġi âlip itâ sâm dâzângoip, ³ “A nâmbutņâ umziņangât nâņgâne ġiġiņ opmap, zengât nâņga sâtâreņoot uap. Zo ziņâ sumbemân Anutu um topņan ândibi. ⁴ A nâmbutņâ isem umbâlâ op ândime, zengât nâņga sâtâreņoot uap. Zen zo umâlep kwatziņgâbap. ⁵ A nâmbutņâ zâizâiņâ mân op ândime, zengât nâņga sâtâreņoot uap. A zo ziņâ hân patâ zi galem upi. ⁶ A nâmbutņâ ândiândi târârakkât otziņġi ândime, zengât nâņga sâtâreņoot uap. Zen ġâtâm bonņâ muyagibi. ⁷ A nâmbutņâ zen um lâklâk op a toren tânzângome, zengât nâņga sâtâreņoot uap. Zen zo Anutuņâ zo yatik otziņgâbap. ⁸ A nâmbutņâ umziņ salek ândime, zengât nâņga sâtâreņoot uap. Zen zo Anutu ek ândibi. ⁹ A nâmbutņâ lumbenangât nep tuum ândime, zengât nâņga sâtâreņoot uap. Zen zo Anutugât murarâpņâ sâbi. ¹⁰ A nâmbutņâ târârakziņangât op kâmbamân sot tâk namin âibi, zengât nâņga sâtâreņoot uap. Zen zo sumbemân Anutu um topņan ândibi. ¹¹ A nâmbutņâ nâġât opņâ a ziņâ den bâliņ top topņâ dâzângom zângom molimoli otziņgâme, zengât nâņga sâtâreņoot uap. ¹² Zen sumbemân sâņġân patâ mimbî, zorat umâlep patâ op sâtâre upi. Wangât, Propete a mârumņan yatik zângom moliziņgâwe, zorat.”

Nen a zengât sii sot kârâp âsakņâ yatâ utnat. (Mk 9:50; 4:21; Lu 14:34-35; 8:16; 11:33)

¹³ “Zen a zengât sii op ândibi. Ka siġât naamņâ buņ oi ko dap oindâ naamņâ dum upap? Zo buņâ. Sii bâliņâ zo yatâ mo yatâ orotņâ, zo mân ziap. Sii zo yen hânân lokine ġiari a ambân ziņâ lâņbi.

¹⁴ Oi zen a zengât kârâp âsakņâ op ândibi. Kamân nâi bak kârep nhân tâi wan mo wannâ mân kwâtepkubap. ¹⁵ Zen kârâp sâumņâ âmaņân mân kwârakume. Buņâ. Zo tâtâtņan pane tâpmap. Oi mirâ kâligen zime,

zo âsageziŋgâmap. ¹⁶ Zen zo yatâ a zengât âsaknâ op ândibi. Oi a zen ândiândiziŋâ ikne âlip oi sumbem Ibâziŋâ sâm âlip kwâkŋaŋgâbi.”

Yesu zâk Mosegât gurumin den kumbam mân geip.

¹⁷⁻¹⁸ “Mosegât gurumin den sot Propete zengât den kumbam geip, ’nâgât yatâ sâme? Nâ mân kumbam gewan. Nâ zo lubatkât gewan. Den zo bon op kut nâi nâi muyagem nanġâbap. Nâ perâkŋak dâzângobâ. Mosegât gurumin den murukŋâ nâi mân buŋ upap. Gurumin den zo tâi hân sumbem, zet buŋ upabot. ¹⁹ Oi a nâi, zâk gurumin den murukŋâ nâi mân lumŋâ a toren yatik upigât dâzângobap, zo ko sumbemân a ândibi, zengât ombenġa a gigij op ândibap. Oi nâiŋâ ko den zo lum a nâmbut zo yatik upigât sâbap, zo ko sumbemân a ândibi, zengât patâziŋ op ândibap. ²⁰ Zorat dâzângua nâŋgânek. Zen gurumin den galem a sot Parisaio a, zen ândiândiziŋ âlip mân ândim walâziŋgâm sumbemgât singi mân upi.”

Gurumin den, zorat topŋâ sâip.

(Lu 12:57-59)

²¹ “Sâkurâpziŋ zen den itâ dâzângowe, ‘Gâ kâmbam mân kumban. Nâi zâk kâmbam kumbap, denân pambi.’ ²² Ka nânġ itâ dâzângobâ. Nâi zâk bukuŋâ um kuk nânġaŋgâbap, zâk den nepŋaŋgât singi upap. Nâi zâk bukuŋâ den bâliŋâ dukubap, zo ko a sâtŋâ zengât minduminduyân pambi. Nâi zâk bukuŋâ den kârok bâliŋâ dukubap, zo ko sim kârâpkât singi upap. ²³ Zorat ko gâ kut nâi nâi Kembugât singi pâmbam itâ nânġâban, ‘Bukunet kâsâp osetnikŋan ziap.’ ²⁴ Zo yatâ nânġâm kut nâi zo birâm âi bukugoot den sâm kusik tuumŋâ âburem kut nâi zo Kembugât singi pâmban.

²⁵ Gâ a nâi sot kâsâp op dinzikŋâ zo kek kubikpabot. Top likuliku a zâkkâren mân âim kâsagoot den sâm kubikpabot. Yatâ mân otna kâsagandâ den zo top likuliku agâren sâi nânġâm kâwali a gakârâpŋâ sâi gâ gâsugim tâk namin gâbanbi. ²⁶ Nâ perâkŋak dâgobâ. Gâ zoren tapŋâ yen mân giban. Kâsagaŋgât tosa mâkâm nanġâm gem gâban.

²⁷ Sâkurâpziŋ itâ dâzângowe, ‘Ap ambin, zet mân birâyaŋgâbabot.’ ²⁸ Ka nânġ ko itâ dâzângobâ. A nâiŋâ ambân nâi ek âkŋâleŋaŋgâbap, zo ko zâk zik ambin zo umġandâ birâyaŋgâbap. Zâk tosa mimbap.

²⁹ Zorat singâ nâiŋâ bâliŋâ gâbanbâ sâi sum lâmuŋ birâban. Hâlâlû ândim simân geibatkât laŋ singâ toren sum lâmuŋban. ³⁰ Bikâ bongenġâ bâliŋan gâbanbâ sâi kârâm mânângât pâmban. Sâk hâlâlû ândim sim kârâpkât singi opatkât laŋ bikâ kârâm mânângât pâmban.

³¹ Den sâŋŋiŋ itâ ziap, ‘Nâi zâk ambinġâ birâbam ekap pindâm molibap.’ ³² Ka nânġ ko itâ dâzânguan. A nâi ambin birâbap, zo ko zâk târotârozik mânângât tosa patâ mimbap. Ka ambân zo a nâi sot ândeip oi ko tosa zo apŋaŋgât mân upap. Oi nâi zâk ambân birâbirân zo mimbap, zo ko zâk tosa patâ mimbap.

³³ Zen nânġe. Sâkurâpziŋ itâ dâzângowe, ‘Gâ Anutu mâteŋan den nâi sarâ mân sâban. Kembu mâteŋan den nâi sâmŋâ lunandâ bonŋâ upap.’

³⁴ Nanġ ko itâ dâzânguan. Anutu mâteŋan den sâsâŋâ, zo itâgât birâm nanġâbi. Sumbem, zo Anutugât tâtat mâme uap. ³⁵ Hânân kwap sâme, zo itâgât op birâbi. Hân, zo Anutugât kombânġâ. Oi Yerusalem kamânân kwap sâsâŋâ, zo itâgât op birâbi. Yerusalem kamân, zo Kembu patâgât kamân.

³⁶ Oi kâukziŋan kwap sâsâŋ, zo birâbi. Zen kâukziŋ sâmotŋâ kâu nâi dukune sumun upap? Mo sumun nâi dukune kâu upap? Yatâ buŋâ. ³⁷ Zorat dinziŋâ

bonñan sâne bonñâ upap. Buñâ sâne buñâ upap. Den târokwap sâme, zo Satanjâren gâbâ gâmap.”

Hâukâu mân upi.
(Lu 6:29-30)

³⁸ “Den ñâi itâ sâsânâ, zo nânge, ‘Ñâinâ sinğâ sum lâmunji gângoot sinğâ sum lâmunban. Ñâinâ sâtkâ kwâki gângoot sâtnâ hâuñâ kom kwâkâban.’
³⁹ Nânâ ko itâ dâzânguan. Zângonâ sâne sâkziñâ mân anğan kârâbi. Gât ko a ñâinâ pâlomgâ toren koi toren ñâi pindâna kumbap. ⁴⁰ Oi ñâinâ gâ sot kâsa op hâmbâgâ kwâkñan mei umñan yatik pindâban. ⁴¹ Oi a ñâinâ gâ irânâ mem pânkânogân âi pâmbangât sâi gânâ târokwap kârebân âi pam gâban. ⁴² Oi a ñâinâ kut ñâi ñâi nibangât sâi pindâban. Oi yen mem ândim gibat sâi nânğânğâban.”

Kâsarâpziñ buku otziñgâbi.
(Lu 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Den ñâi itâ sâsânâ, zo nânğame, ‘Gâ bukugâ buku okñanğâban, ka kâsagâ kâsa miñanğâban.’ ⁴⁴ Ka nânâ ko itâ dâzânğobâ. Kâsarâpziñ buku otziñgâbi. Oi a zânğom molizingâme, zenğât op ninâu sâbi. ⁴⁵ Zen zo yatâ op ândim sumbem Ibâziñanğât nan bârarâp bonñâ op ândibi. Zâkñâ yatik sâi maanğandâ a orot mâmezizñ bâliñâ sot âlipñâ aksik âsageziñgâmap. Oi yatik sâi mapñâ a orot mâmezizñ bâliñâ sot âlipñâ aksik ziñgâmap. ⁴⁶ Zen buku otziñgâme, zorik buku otziñgâbi, zo ko Anutuñâ sânğânñâ wan ziñgâbap? Bâliñ mâme a, zen yatâ op ândime, zo ka. ⁴⁷ Zen torerâpziñâ zorik mâñganziñgâbi, zorat sânğânñâ wan ziñgâbap? Um kâtik a, zen yatâ upme. ⁴⁸ Zorat zen ko walâm sumbem Ibâziñandâ târârak ândimap, zo yatik op ândibi.”

6

Ninâu sânam sâk mâmeyân mân sâbi.

¹ “Zen sinği âlip lumñâ kut ñâi ñâi âlipñâ upme, zo ziñgitne âlip upapkât a mâteyân mân mem ândibi. A mâteyân yatâ op ândine Anutuñâ sânğânñâ mân ziñgâbap. ² Zorat gâ a âlip otziñgâm a nâmbutñandâ gek nânğâbigât lâmun mân waatpan. A sarânâ, zen mâpâmâpâse namin sot kamân sombemân a ziñâ sâm âlip kwatziñgâbigât yatâ upme. Nâ perâkñak dâzânğobâ. Zen sânğânziñâ mârûm mine âkip. ³ Bukugâ ñâi kut ñâi pindâbam tik pindâm bukugâ ñâi mân dukuban. ⁴ Yatâ upan, zo ko orot mâmegâ tik zimbap. Yatâ otna Ibâğandâ kut ñâi ñâi tik ek nânğâmñâ hâuñâ sânğânñâ gibap.”

Ninâuğât den.
(Lu 11:2-4)

⁵ “Zen ninâu sânam a sarânâ, zen yatâ mân upi. Zen mâpâmâpâse namin sot a minduminduyân ninâu sânam bâbâlanğ upme, zo ko anğ ziñgitpigât yatâ upme. Nâ perâkñak dâzânğobâ. Yatâ ziñgitne ko zorânğak sânğânziñâ ompap. ⁶ Gâ ko ninâu sâbâ sâm mirâgan zâi hânği doonğumñâ Ibâğâ tik ândimap, zâkkâren ninâu sâban. Oi Ibâğâ tigâk kut ñâi ñâi ek nânğâmapñâ bonñâ muyagem gibap.

⁷ Oi zen ninâu lâuyâk mân sâbi. Ninâu sâmñâ târokwap mân sâm âine kârep patâ upap. Um kâtik a, zen ninâu yatâ sâme. A zo ziñâ den donğep

sâm arindâ nângânîngâbap sâme. ⁸ Gât ko zen a zo zen yatâ mân upi. Zen ninâu mân sâne Ibâziñâ zâk kut ñâi ñâi um nângânîngâziñan ziap, zo kek ek nângâmâp. ⁹ Oi zen itâ sâm ninâu sâbi, 'Tbâniñâ sumbemân taat, gâgât kutkâ hâlâlû zimbap. ¹⁰ Gâ gamñâ um dâp hân dâp kembu otningâban. Sumbemân gâgâren sât lulu ziap, zo yatik hânân nengâren zimbapkât otningap. ¹¹ Gâ sirâm ziren nalem dâpniñan ningâban. ¹² Nen a zengât tosa biren zo yatik tosanîñâ birâban. ¹³ Top mâsimâsikâyân mân nâmbanban. Bâliñâ mariñanğât bikñan gâbâ mâkânîngâban.'

¹⁴ Zen a zengât tosa birânetâ Anutuñâ yatik tosañiñ birâbap. ¹⁵ Ka zen a zengât tosa mem ândinetâ Anutuñâ zengât tosa yatik mem ândibap."

Nalem birâm kendon ândiândigât den.

¹⁶ "Zen nalem birâm kendon ândim si sângânziñ kuk sen sen mân upi. A sarâñâ, zen yatâ upme. A nâmbutñâ, zen nâlem birâm kendon ândiândiziñâ ziñgitpiğât yatâ upme. Nâ perâkñak dâzângobâ. Zen zorat sângânñâ mârûm mine âkap. ¹⁷ Gâñâ ko nalem birâm kâukâ kendâm si sângângâ too sanğonñâ ândiban. ¹⁸ Yatâ otña a ziñâ nalem birâm ândiândigâ mân ek nângâbi. Sumbem Ibâgâ tik ândimap, zâk zikjik nângâbap. Oi zâk tik ândim kut ñâi ñâi ek nângâmâpñâ sângânñâ gibap."

Sikumgât âkñâle mân utnat.

(Lu 11:34-36; 12:33-34)

¹⁹ "Zen hângât sikum kut ñâi ñâi donbep mân mindubi. Hângât kut ñâi ñâi kabâtñâ niniñâ sot alâalâgiñ sot anâ kâmbu mime, zorat nângânetâ mân zâibap. ²⁰ Zen sumbemân kut ñâi ñâi mindum ândibi. Sumbemgât kut ñâi ñâi, zo kabâtñâ mân niniñâ sot mân alâalâgiñ sot anâ kâmbu mân orotñâ, zorat nângâne zâibap. ²¹ Kut ñâi ñâiziñ zemabân, zoren yatik umziñ pane zemap. ²² Siñgâ so sâkkañgât âsakñâ. Siñgâ âlip tâi sâkkâ âsakñâ ek ândiban. ²³ Ka siñgâ bâliñ oi ko sâkkâ ñâtâtik upap. Zorat sa nângânek. Umganğât âsakñâ ñâtâtiksâbap, zo ko opon ñâtâtik patâ muyagei kwakmak op ândiban.

²⁴ A kânokñâ a kutâ zagât, zekât kore âlip mân upap. Zâkñâ ñâi buku okñanğâm ñâigât âkon upap. Oi zâk ñâi sot pâlâtân op ñâi kândâtkubap. Zen yatik Anutuğât nep sot kât sikum âkñâlegât nep, zo dap yatâ mâtâkâziñgâm mem ândibi?"

Sâkkât kut ñâi ñâi, zorat mân nângâm kwâkâban.

(Lu 12:22-32)

²⁵ "Zorat torenñâ ñâi zi dâzângua nângânek. Zen ândiândiziñanğât nângâm itâ mân sâbi, 'Wan wan mem nem ândinat?' Mo sâkziñanğât nângâm itâ mân sâbi, 'Wan mo wan lap ândinat?' Kut ñâi ñâi zorat mân nângâm kwâkâ upi. Zorat zen sânek. Ândiândiziñandâ bonñâ mo nalemñâ bonñâ? Sâkziñandâ bonñâ mo sâk pâkeñâ bonñâ? ²⁶ Zen nii ziñgitnek. Nii zen nep mân kârâm kâmitme. Zen nalem mân mindune tâpmap. Oi sumbem Ibâziñandâ nalem muyagem ziñgâmap. Oi dap dap? Zen nii zengât ombeziñan? Buñâ. ²⁷ Oi zen nângânîngâziñ kâtikñâ ziap oi ko sânetâ sâkziñ kâtigei narâkñâ pânkânok târokwap ândibi? ²⁸ Yatâ orotñâ mân zibân wangât sâk pâkegât donbep nângâme? Zen pâliñpâliñ neule hibukñan zemap, zorat topñâ nângâbi. Zâk sâk pâke mân tuumap. ²⁹ Zorat

sa nângânek. A kuta Salomo mârumanjân ândeip, zâk sikum patâ sot neule âlip zemnanjip. Ka Salomo zâk sâknâ neulenootnâ neule âlipnâ yatâ zo mân mem ândeip. ³⁰ Oi hibuk bâlonjâ zo irak muyagem mukan âkâm gemap. Anutuñâ sâi neule âlipnâ zo muyagemap. Oi zen dap nânge? Anutuñâ sâk pâke âlip mân muyagem zingâbap? Zen nângâm pâlâtânziñ lotnâ. ³¹ Zorat zen nângâ kwâkâ op itâ mân sâbi, 'Nen wan wan nem ândinat. Nen wan wan mem lap ândinat?' ³² Um kâtik a, zen um nângânângâziñ zoren pane zemap. Zen ko yatâ mân upi. Ibâziñandâ wan wangât kwakse, zo nângâm nanngâmap. ³³ Zen sumbem Ibâziñanjât um topnan ândiândiñ sot zâkkât mâtâp târârak ândiândiñ, um nângânângâziñ zoren pane zimbap. Zo yatâ utne sâkkât kut nâi nâi zingâbap. ³⁴ Zen mukangât nângâ kwâkâ mân upi. Nângâ kwâkâ zo mukangât sinji. Sirâm nâigât kâbâ yâmbât, zo sirâm zorat sinji upap."

7

Den hâuñâ mân sâm sinjan giban.

(Lu 6:37-38, 41-42)

¹ "Zen a hâuñâ den mân sâm sinziñan gibi, zo ko Anutugoot zen yatigâk mân sinziñan gibap. ² Zen a hâuñâ den sâm kwâkâzingâbi, zorat dâp yatigâk Anutuñâ zen sâm kwâkâzingâbap. Zen a kut nâi nâi otzingâbi, zorat dâp yatik Anutuñâ mâburem zingâbap. ³ Gâ wangât bukuganjât sinjan gwapgwap zo ekñâ gikâ sinjan nak sâmbañâ zo mân ek nângat? ⁴ Nak sâmbañâ gikâ sinjan zeï dabângen bukugâ itâ dukuna dâp upap? 'Gâ nângâna sinjan gwapgwap ziap zo, mem pambâ.' ⁵ Sarâ a gâ. Kâdom gikâ sinjan nak sâmbañâ zo mem pamñâ gwapgwap bukuganjât sinjan zeï mem pâna dâp upap.

⁶ Gâ a nâmbutñâ Anutu kândâtkume, zen sinji âlipkât kut nâi nâi âlipnâ, zo mân zingâban. Zen wâu bâu yatâ opñâ kut nâi nâi âlipnâ zo birâm âburem gibegât."

Ninâu sâm ândim kut nâi zo mimbi.

(Lu 11:9-13)

⁷ "Ninâu sâm ândim kut nâi zo mimbi. Kârum ândim bonñâ muyagibi. Hângiyân kom ândine mirâ mâriñandâ mem pâmbap. ⁸ Nâi zâk ninâu sâm ândim kut nâi memap. Nâi zâk kârumapñâ bonñâ muyagemap. Nâi zâk mâtâbân kom ândeï mariñandâ mâtâp mem pâmbap. ⁹ Zengâren gâbâ nâiñâ nanñâ nalemgât sâi kâsaget pindâbap? ¹⁰ Mo zengâren gâbâ nâiñâ nanñâ inanjât sâi guk mo mulum pindâbap? ¹¹ Buñâ. Zen a bâliñandâ murarâpziñâ kut nâi nâi âlipnâ yatâ otzingâme. Oi Ibâziñ sumbemân walâwalâñandâ kut nâi nâi âlipnâ zingâbap. Zen zâkkâren ninâu sâne kut nâi nâi âlipnâ walâm zingâbap.

¹² Zen a ziñâ kut nâi nâi otzingâbigât otzingâmap, zorat dâp otzingâbi. Zorânâ Mosegât gurumin den sot Propete zengât den zo minduap."

Mâtâpkât den.

(Lu 13:24)

¹³ "Zen mâtâp pâlâtânjan sumbemân bagibi. Tâmbetagoagonanjât hângi, zo patâ uap. Oi zorat mâtâpñâ zo njilip patâ. Zoren a ambân donjbeñâ bagim âime. ¹⁴ Ândiândi kamângât mâtâp, zo pâlâtân. Zoren a ambân bituktânâ âime."

*Propete sarâñâ, zengât den.**(Lu 6:43-46; 13:25-27)*

¹⁵ “Propete sarâñâ, zen holi tobatziñâ râma yatâ ka umziñâ wâu kâtikñâ kâwalizijoot. Zo nângâm galem ândibi. Zen zengât orot mâmezijangât sen kwapñâ topziñâ nângâbi. ¹⁶ Bolep sângerân bonñâ oi nime? Mo zâlâliyân sam bonñâ oi nime? ¹⁷ Zo bunâ. Nak âlipñan bonñâ âlipñâ âsagemap, ka nak bâliñan bonñâ âlipñâ mân âsagemap. ¹⁸ Nak âlipñan bonñâ bâliñâ mân muyagemap. Nak bâliñan bonñâ âlipñâ mân âsagemap. ¹⁹ Zorat nak ñâi zâk bonñâ âlipñâ mân oi kârâm kârâbân umbi. ²⁰ Nâ zorat op san. A zengât orot mâmezij ekñâ topziñ nângâbi.

²¹ Kembuniñâ, Kembuniñâ nonsâme, ka zengâren gâbâ nâmbutñandâ sumbemân mân zâibi. Ibânâ sumbemân, zâkkât den lume, zen ziiñik sumbemân bagibi. ²² Narâk zoren a donjep patâñâ ziñâ itâ sâm dâtnobi, ‘Kembunâ, Kembunâ, gâgât kutkâ sâm a ambân sinji âlip dâzângowen. Gâgât kutkâ sâm wâke molizijâwen. Gâgât kutkâ sâm nep patâ tuuwen.’ ²³ Yatâ sâne nâ itâ sâm dâzângobat, ‘Nâ zengât kutziñâ mân nângan. Bâliñ mâme a, zen birânim âinek.’”

*Nângânângâ a sot a kwakmak.**(Lu 6:47-49)*

²⁴ “A ñâiñâ dinnâ zi nângâm lubap, zâk a nângânângânoot upap. Zâk a ñâiñâ bâkñan mirâñâ kâtikñâ tuugip yatâ. ²⁵ Mirâñâ tuugi tâi map pibâ patâ gam kom osei mirâ zo kâtigem kirip. Lâm kêrep esâm tandâ pâi giari sârakoip, zorat kâtigem kirip. ²⁶ Oi a ñâi dinnâ zi nângâm birâbap, zâk a kwakmak zi yatâ. A kwakmak ñâiñâ mirâñâ too sâtñan tuugip. ²⁷ Mirâñâ tuugi tâi map patâ too uuruñoot takâm koî giligâlaksâm nanjip.”

²⁸ Yesuñâ den zo sâm nanji a ambân kâmut patâ zen den sâip, zorat nângâne imbanâ oip. ²⁹ Oi itâ sâwe, “Zâk Kembangât gurumin den zorat galem a, zen walâzingâm sap.” Yesu zâk imbanâñootñâ den sinji âlip dâzângoip, zorat yatâ sâwe.

8*Yesuñâ sâk bâlâ a ñâi kubikñangip.**(Mk 1:40-44; Lu 5:12-14)*

¹ Yesuñâ bâkñan gâbâ gem gâi a ambân kâmut patâ molim âiwe. ² Oi a ñâi, sâk bâlâ a, zorâñ um topñan âim gei pindiñsâm itâ sâm dukuip, “Kembu, gâ imbanâgâ ziep, zorat kubikñibâ sâm âlip kubikñiban.” ³ Yatâ sâi Yesuñâ bikñandâ weemñâ sâip, “Nângâgigangât sâkkâ âlip oik.” Sâi zorenâk usenâ sogei sâkñâ âlip oip. ⁴ Yesu zâk yatâ okñangâm sâip, “Gâ zirar sinji a ambân mân dâzângoban. Gâ âi tirik namâ galem a sâkkâ tirâpkuna ikpap. Oi Mosenâ den sâip, zo lum nii mo zuu ñâi Kembangât sinji sâm pâmban. Sâkkâ âlip uap, zo a ambân ek nângabigât yatâ otnan.”

*Yesuñâ kore a ñâi kubikñangip.**(Lu 7:1-10)*

⁵ Oi Yesu zâk Kapenaum kamânân zari kâwali a galem a ñâiñâ zâkkâren gam itâ sâip, ⁶ “Kembu, kore anâ sâknam yâmbât okñangi kiñ bik bâliñ oi mirin zem taap.” ⁷ Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Nâ gam kubikñangâbat.” ⁸ Yatâ dukui kâwali anâ den itâ mâburem dukuip, “Nâ wandâ yatâ, zorat op mirânan mân gâban. Gâ ziren tapñâ yen denâk sâna ari kore

anâ âlip upap. ⁹ Nâ a kutâ zengât kore a ândim sâtziņ luman. Oi nâgât ombenan nâgât kore a ândie. Oi zengâren gâbâ nâi âinan sa âibap. Nâi gânan sa gâbap. Kore anâ nâi nep zo tuu sa tuubap.” ¹⁰ Yatâ sâi Yesuņâ den zo nâņgi imbanĵa oip. A molim âiwe, zo itâ dâzâņgom sâip, “Nâ perâkņak dâzâņgobâ. Isirae a zengâren nâņgâm pâlâtâņziņ itâ mân ekman. ¹¹ Zorat itâ dâzâņgobâ. Hân toren toren gâbâ a doņbep mindum Anutugât um topņan Abaram sot Isaka sot Yakobo, zen sot tap sii nalem nimbi. ¹² Oi Isirae a nâmbutņâ mârum sumbengât siņgi sâm zingâzingâņâ, zen ko âkņan nâtatigân âimņâ umbâlâ opņâ isem ândibi.” ¹³ Yesuņâ yatâ sâmņâ kâwali a patâ itâ sâm dukuip, “Gâ âi. Nâņgâm pâlâtâņgangât bonĵa muyagegibap.” Yatâ sâi zorenâk kore a âlip oip.

A ambân nâmbutņâ mâsekziņoot kubikziņip.

(Mk 1:29-34; Lu 4:38-41)

¹⁴ Yesuņâ Peterogât mirin zâim Petero sibunĵa mâsek kârâpņoot op ze i egip. ¹⁵ Ekņâ bikņan weegi mâsekņâ buņ oip. Oi ambân zo zaatņâ nalem om Yesu pindip. ¹⁶ Oi mirâ nâtiksisâi a ambân wâkeziņoot doņbep diiziņgâm gawe. Diiziņgâm gane Yesuņâ den sâm wâkeziņâ moliziņip. Oi a ambân sisi mâsekziņoot zo kubikziņip. ¹⁷ Yatâ oi Propete Yesaianĵa den itâ kulengoip, zo bonĵa oip, “Zâk lotĵâniņ betniņan mem mâsekniņ âkoip.”

Yesu molinatĵat den.

(Lu 9:57-60)

¹⁸ A ambân doņbepņâ Yesugâren gam haamgum kine Yesuņâ ziņitņâ arâpņâ saru nâmbutken âibigât dâzâņgoip. ¹⁹ Âinam utne Kembugât gurumin den zorat galem a nâiņâ Yesugâren gam itâ sâm dukuip, “Patâ, gâ zoren mo zoren âibâ sâna moligibat.” ²⁰ Sâi ko Yesuņâ itâ mâburem dukuip, “Wâu ulin, zen denziņan ândime. Nii zuu, zen hâņgootziņan ândime. A bonĵa, nâ ko isen korem zo buĵa ândiman.” ²¹ Yesugât arâpņâ, zengâren gâbâ nâiņâ itâ sâm dukuip, “Kembu, nâņgânina âi ibânâ hangum gâbat.” ²² Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Gâ birâm molinina mumuņâ ziņak hanagonek.”

Pibâņâ Yesu sâtņâ lugip.

(Mk 4:36-41; Lu 8:22-25)

²³ Yatâ sâm wangâyan zari arâp zâine âiwe. ²⁴ Âim tatne saruyân pibâ patâ gâi saru bâlim kirip. Oi saruņâ wangâ umņan giarip. Yesu zâk uman zem tâip. ²⁵ Zem tâi arâpņâ zen âi mângim dukuwe, “Kembu, betniņan me. Saruyân geinamen.” ²⁶ Sâne itâ sâm dâzâņgoip, “Nâņgâm pâlâtâņziņ lotņâ, zen wangât umziņ kengât uap?” Yatâ sâm oksâm zaat pibâ sot saru den dâzâkoi hirijsâm ziwet. ²⁷ Arâpņâ zen zo ekņâ imbanĵiņ buņ oi itâ sâwe, “Sâi pibâ sot saru sot kut nâi nâi, zen sâtņâ lume. Zâk a dap yatâ?”

Yesuņâ a zagât wâkezikņâ moliziki âiwet.

(Mk 5:1-17; Lu 8:26-37)

²⁸ Oi saru nâmbutken âim Gadara a zengât hânân âi takip. Taki a zagât, zet wâkeziņoot gam Yesu muyagiwet. Zet a mumuņâ zengât kwagân gâbâ gawet. Zet kwagân ândim kâwali mem ândeitâ a zen zekât kengât op gootziņan mân âimarâwe. ²⁹ Zet den yu kambaj sâm itâ sâwet, “Yesu Anutugât nanĵa, wan otņiņgâbam nenĵâren gaat? Gâ narâk mân mâte oi

sâknam patâ ningâbam gaat?” ³⁰ Oi kârebân bâu kâmut patâ, zen gendâk nem ândiwe. ³¹ Zorat wâke ziñâ Yesu itâ dukuwe, “Moliningâbâ sâm sângonnângona bâu umziñan geinâ.” ³² Sâne ko itâ sâm dâzângoip, “Ba âinek.” Yatâ sâi a umzikñan gâbâ gam bâu umziñan geiwe. Baginetâ bâu zen aksik patâ bâkñan gâbâ tembatñan koñkoñ geim dengânân gei mom nanğâwe.

³³ Oi bâu galem a, ziñâ kamânân zâim bâu zengât sinji sot a zagât zekât den sinji, zo dâzângom nanğâwe. ³⁴ Den sinji zo dâzângone a ambân aksik patâ, zen Yesu iknam kamânân gâbâ geiwe. Gei ekñâ Yesuñâ birâzingâm âibapkât dukuwe.

9

Yesuñâ a nñai kubigip.

(Mk 2:1-12; Lu 5:17-26)

¹ Yatâ utne Yesu zâk wanğâyân zâim zikñâ kamânân âbureip. ² Gâi a kiñ bik mumuñâ nñai helârj aam pam mem gawe. Oi Yesuñâ nângâm pâlâtânziñangât topñâ ekñâ a zo itâ sâm dukuip, “Nannâ, mân kenğât ot. Tosagâ mârur biran.” ³ Yatâ sâi Kembugât gurumin dengât galem a nâmbutñâ, zen den zo nângâm umziñan itâ nângâwe. “Zâk Anutu hutkum sap. Zâk Anutu yatâ op sap.” ⁴ Yatâ nângâne Yesuñâ umziñan ekñâ itâ sâm dâzângoip, “Wangât umziñan nângânângâ bâliñâ nângânige? ⁵ Zen dap nânge? Nep ikâ zorâñ bâbâlañ? Tosa birâbirâñ mo sâk kubikkubik? ⁶ A bonñâ, nâ hânân ândim tosa gulipkubatkât imbanñâ zemnigap. Zorat topñâ ikpigât yatâ sâm dukuan.” Yatâ sâmñâ a kiñ bik bâliñ itâ sâm dukuip, “Gâ zaat isen koremgâ mem kamangan âi.” ⁷⁻⁸ Sâi a zo zaatñâ kamânñan arip. Oi a ambân kâmut patâ, zen ekñâ kâwalizij buñ oi Anutuñâ imbanñâ zo a bikñan pâipkât mâpâsem sâm âlip kwâkñanğâwe.

Yesu zâk bâliñ mâme a zengâren arip.

(Mk 2:13-17; Lu 5:27-32)

⁹ Yesu zâk zobâ âim kât mimiñ a nâ muyagenigip, kutnâ Mataio. Nâ kât mimiñ namânan ta neknâ itâ dâtnogip. “Gâ nâ sot pâlâtârj op molini.” Yatâ sâm dâtnogi zaatñâ moliwan. ¹⁰ Oi nâ Yesu mirânan nalem nimbapkât diim zaria kât mimiñ a sot bâliñ mâme a donjep gamñâ Yesu sot arâpñâ nen sot nalem ârândân niwen. ¹¹ Yatâ oindâ Parisaio a nâmbutñâ, zen niñgitñâ Yesugât arâpñâ mâsikâniñgâwe, “Patâziñâ zâk wangât kât mimiñ a sot bâliñ mâme a, zen sot tap nalem niap?” ¹² Sâne Yesuñâ den zo nângâmñâ dâzângoip, “Sisi mâsek kubikkubik a, zâk a sâkziñ âlip, zengâren nep mân tuumap. Mâsekziñoot, zengârenâk nep tuumap. ¹³ Zen ko Anutuğât den ziap, zorat topñâ nângâbi. Den zo itâ, ‘Zuu bâu kom om niñbigât mân sâwan. Um lâklâk op a buku otziñgâbigât otnimap.’

A ziiñangât nen âlipñâ sâme, nâ zengât buñâ. Nâ bâliñ mâme a diizingâ nâgâren gabigât sâm gem gâwan.”

Nalem birâm kendon ândiandijangât sâwe.

(Mk 2:18-22; Lu 5:33-39)

¹⁴ Narâk zoren Yohanegât arâpñâ, zen Yesugâren gam itâ sâm mâsikâwe, “Nen sot Parisaio a narâk nâmbutñan nalem birâm kendon ândimen. Ka gâgât arâpkâ ko wangât nalem mân birâm ândime?” ¹⁵ Yatâ sâne Yesuñâ itâ

sâm dâzângoip, “A kutâ, zâk a ambân gakârâpnoot ândei dabân umbâlâ op nalem birâm ândibi? Gâtâm a kutâ betziñan mine, nârâk zoren umbâlâ op nalem birâm ândibi.

¹⁶ Nen hâmbâ sângiñan, zo hâmbâ uñakñâ mân pam gârimen. Hâmbâ uñakñandâ sângiñâ diigi olonbapkât yatâ mân upmen.

¹⁷ Zen waiñ too uñakñâ hâkop sângiñan mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko waiñ too uñakñandâ hâkop sângiñâ kunziri hâkop sot waiñ ârândân buy upabot. Waiñ too uñakñandâ hâkop uñakñan gune giari âlip opmabot.”

Yesuñâ Yairo bâratñâ mumuñan gâbâ mângeiip.

(Mk 5:22-43; Lu 8:41-56)

¹⁸ Yesuñâ yatâ sâm dâzângom kiri mâpâmâpâse namâ galem a ñâi gam um topñan pindiñsâm dukuip, “Bâratñâ irabot zi muap. Diigiga âi sâkñan weenandâ âlip op zaatpap.” ¹⁹ Yatâ dukum ari Yesu zâk zaat sâi arâpñâ zâk sot Yairo molim âiwen.

²⁰ Mâtâbân arindâ ambân ñâi gâip. Ambân zo gilâm gem ândei kendon patâ kiin zagât oip. Ambân zorâñ kândâtñan gamñâ Yesugât hâmbâ murukñan weegip. ²¹ Ambân zo umñandâ itâ nângip, “Hâmbâñik weemñâ âlipnâ upat.” ²² Yesuñâ puriksâm ambân zo ekñâ sâip, “Bâratñâ, gâ mân kenngât ot. Nângâm pâlâtân kwatnigat, zorat op âlip uat.” Yesuñâ yatâ sâi zorenâk ambân zo âlip oip.

²³ Oi Yesu zâk âimñâ galem agât mirin zâimñâ girâp kwamit nângip. A ambân donjep patâ, zen girâp isem tarâwe. ²⁴ Yesuñâ nângâm itâ sâm dâzângoip, “Zen zaat geim nangâne. Ambân zâk mân muap. Zâk yen uman zem taap.” Yatâ sâm dâzângoip girâññangâwe. ²⁵ Sâi a ambân kâmut patâ zo geim nangâne kâmbârâñâ zeibân âim bikñan gâsui mumuñan gâbâ zaarip.

²⁶ Oi zorat den sinji hân zoren denân denân âragum nangâwe.

A sinzik bâpsâsân sot a wâkeñoot kubikziñgip.

²⁷ Oi Yesu zâk kamân zo birâm ari a sinzik bâpsâsân zagât, zet molimñâ den kâtik sâm den sâwet, “Gâ Dawidigât kiunñâ, nekât umgâ bâliñ oik.”

²⁸ Oi âimñâ mirin zari a zagât zet zâkkâren zaritâ mäsikâzikâm sâip, “Sinzikñâ kubikpatkât imbanñâ zemnigap, zo nângabot?” Oi zet sâwet, “On, Kambu, net nângâgiget.” ²⁹ Yatâ sâitâ sinzikñan weemñâ sâip, “Nângâm pâlâtânziñkñangât bonñâ muyagezikik.” ³⁰ Sâi zorenâk sinzikñâ ânângârip. Oi Yesuñâ mân sâbobotkât den kâtikñâ itâ sâm dâzâkoip, “Zet zirar sinji a ambân mân dâzângobobot.” ³¹ Oi a zagât, zet den zo nângâmñâ âim lañ dâzângom nangitâ sinji zo hân dâp lañ kârâm arip. ³² Oi zet aritâ zorenâk a ñâi wâkeñoot Yesugâren diim gawe. Zâk wâkeñâ okñangi kopa oip. ³³ Yesuñâ wâke zo molei a zo den sâip. A ambân kâmut zoren tarâwe, zen zo ikne imbanñâ oi sâwe, “Isirae nengâren mârûm kut ñâi itâ zo mân âsagei igâwen.” ³⁴ Parisaio a ziñ ko Yesugât itâ sâwe, “Wâke zengât patâziñandâ imbanñâ pindâm mam okñangi wâke moliziñgâmap.”

Nep a kâruziñgâm sâip.

³⁵ Oi Yesu zâk yatâ opñâ kamân patâ sot mâik aksik ândim nângip. Oi mâpâmâpâse namâ dâp zâim Kambu um topñan ândiândiñangât den dâzângom a ambân sisi mâsekiñoot kubikziñgâm ândeiip. ³⁶ Yesuñâ a ambân kâmut patâ zo ziñgitñâ umñâ nângip. Zâkñâ ziñgiri râma galem anñâ bunñâ yatâ gulipmalip ândine ziñgirip. ³⁷ Oi zorat arâpñâ den sumbuñâ

ñâi itâ sârn dâtnânçoip, “Kâlamân bonñâ donbep ziap, ka nep a ko bituktâ.
³⁸ Zorat nep mariñâ zâkkâren ninâu sâne nep a muyagem sângonzânçoip
 nebân bagim kâlamân bonñâ mem ândibi.”

10

Yesu arâpnâ kutziñâ.
 (Mk 3:13-19; Lu 6:12-16)

¹ Yesuñâ arâpnâ kiin zagât nânçonsâi gâindâ wâke molizingânatkât sot
 sisi mâsek kubikzingânatkât imbanñâ ningip. ² Aposolo kiin zagât, nençât
 kutniñâ itâ. Kândom Simon kutñâ ñâi Petero, munñâ Andrea, Zebediagât
 nanzatñâ Yakobo sot munñâ Yohane. ³ Pilipo sot Batolomaio, Toma sot kât
 mimiñ a nâ, kutnâ Mataio, Yakobo Alipaioçât nanñâ sot Tadaio. ⁴ Simon
 Zelote sot Yuda, Karioto kamânân gok. Yuda zâk ândim Yesu tirâpçânçoip
 gâsuwe.

Yesuñâ arâpnâ nep diñ sârn zingip.
 (Mk 6:7-13; Lu 9:1-5)

⁵ Yesuñâ arâp kiin zagât, nen sângonnânçom sâip, “Zen hân ñâin mân
 âibi. Samaria zengât kamânân mân zâibi. ⁶ Isirae a kâmurân gâbâ râma
 yatâ gulipmalip ândiandin, zo zengârenâk âibi. ⁷ Âim siñçi âlip itâ sârn
 dâzânçom ândibi, ‘Anutugât um topñan ândinatkât narâk mâte uap.’ ⁸ Sisi
 mâsek kubikzingâbi. Mumuñâ mângizingâbi. Sâk bâlâ kubikzingâne âlip
 upi. Wâkeziñoot molizingâbi. Oi Anutuñâ kut ñâi ñâi sângân buñ zingip,
 yatigâk zengoot a otzingâbi.

⁹ Kât patâ mo mâik mân mem âibi. ¹⁰ Mâtâpkât irâ mân mem âibi. Hâmbâ
 zâgât mân mem âibi. Kipâke buñ, sot tân mân mem âibi. Bet bâsanâk âibi.
 Nep a zen nalem mot sângân buñ zingâne dâp upap.

¹¹ Kamân patâ mo mâigân takâm mirin tâtat mâme upi, zorat topziñâ
 sârn mâsikâzingâbi. A ñâigât ek nânçâne âlip oi zâkkât mirin zâim tâtat
 mâme op tap ko kamân zo birâm âibi. ¹² Mirâziñan zâim itâ sârn dâzânçobi.
 ‘Um lumbenñâ zengâren zimbap.’ ¹³ Oi mirâ mariñandâ ândei dâp oi
 dinziñâ zâkkâren bonñâ upap. Ka mirâ mariñandâ ândei mân dâp oi
 lumbenñâ dinziñançât bonñâ âburem ziiñan gâbap. ¹⁴ Oi mirâ kamân ñâin
 birâziñâm dinziñançât âkonziñçi kinziñan gwapgwap lânçe gei birâziñâm
 âibi. ¹⁵ Nâ perâkñak dâzânçobâ. Den kubikkubik narâkñan Anutuñâ Sodom
 sot Gomora kamân mâirâp, zen hâuñâ mem gei kwap otzingâbap. Ka kamân
 zorat a, zo ko hâuñâ mem zâi kwap otzingâbap.”

Kâmbamçât den.

¹⁶ “Nânçâne. Râma wâu hulin zengât oserân mân sângonzânçoizânçoip,
 zo nânâ ko zen sângonzânçuan. Zorat zen a sarâ buñâ, nânçânânçânçoizânçoip
 târârak ândibi. ¹⁷ Zen a ziñ tâmbetzânçobegât gasâziñ kârâm ândibi. A
 zen den sâsân namin diizingâm âibi. Mâpâmâpâse namâziñan zâmbamñâ
 lapitziñgâbi. ¹⁸ Oi zorigâk buñâ. Zen nâgât a ândie, zorat opñâ a kutâ
 zengâren diizingâm âine den nep tuubi. Oi zen zengât mâteziñan kinñâ
 a kutâ sot hân ñâin gokñâ nâgât topnâ sapsum zingâbi. ¹⁹ Zen a kutâgâren
 zâmbane den dâp sârn sârn mân nânçâm kwâkâ upi. Narâk zoren den sâbi,
 zo Kaapumuñâ zingâbap. ²⁰ Yatâ otziñçi den sâne zo zengât den mân upap.
 Ibâziñançât Kaapum umziñan pâmbap, zâkkât den upap.

21 Narâk zoren âtânâ nâinâ munjâ sâi kumbi. Oi ibâ nâinâ sâi nannâ kumbi. Oi nan bârat, zen ibâ mam kâsa otzingâm sâne zângobi. 22 Kutsinginanngât op a donbepnâ zengât um kâlak nângâzingâbi. Oi nâi zâk den singi âlip mem kâtigem kinbap, zâk narâk âki sumbem kamânân bagibap. 23 Zen kamân nâin ândinetâ zângom molizingânetâ kâmân nâin âibi. Nâ perâkjak dâzângobâ. Isirae kamân dâp tap ariap, zo âine mân âki a bonjâ nâ takâbat.”

Yesu okjanngâwe, zo yatik otningâbi.

(Lu 12:2-9)

24 “Ekap namin katepnâ a kwâkâm pindâmap, zâk mân walâmap. Kore anjâ a patânâ mân walâmap. 25 Ekap namin katepnâ patânangât holi zorik mei dâp upap. Kore ânâ patânangât holi zorik mei dâp upap. Bâlij mâme a, zij nâgât Bezebulu sâwe. Sâm bâlij kwatniwe yatik mâte pirik mem zâi kwap otzingâbi. 26 Zorat sa nângânek. A zo zengât op mân kengât upi. Kut nâi nâi tik ziap, zo zemnâ mân zimbap. Kut nâi nâi kwârakukun, zo zemnâ mân zimbap. Zo aksik mâbâlakjem nanngâbi. 27 Nâ nâtigân den tik dâzângoman, zo a kâmut zengât mâteziyan sapsubi. Den halop dâzângowan, zo sombemân kin dâzângobi. 28 Sâkziyik zângobi, zengât mân kengât upi. Zen um dâpziy mân tâmbetkubi. Nâigât kengât upi. Sâkkâ sot um dâpkâ ârândânj sim kârâbân gâbanbapkât imbanâ zemjângap, Anutu, zâkkât kengât op ândibi.

29 Nii sâmbâlâlê, zâk sângânjâ patâ bujâ. Kât kurinjâ mâik kânok pam zagât mimban. Oi Ibâziyandâ mân nângi ko dap op sâmbâlâlê nâi gei kumbap? 30-31 Anutu zâk a zengât kâukziy sâmotjâ zorat tengânâ nângâm nanngâmap. Zorat zen kengâtziy buj ândibi. Zen sâmbâlâlê yatâ bujâ. Zen a. Anutu zâk zengât umjâ patâ kinmap.”

Anjâ singi âlipkât hâumjâ minat.

(Lu 12:51-53; 14:26-27)

32 “Nâi zâk a ambân zengât mâteziyan sâm âlip kwatnibap, zâk yatigâk nânâ sumbem Ibânangât mâteziyan sâm âlip kwâkjanngâbat. 33 Nâi zâk a ambân zengât mâteziyan kwâimbânigi zâk nânâ yatigâk sumbem Ibânangât mâteziyan kwâimbânangâbat.

34 Zen nâgât itâ mân sâbi, ‘Zâk lumbe muyagibapkât geip.’ Nâ lumbenâ bujâ, kâmbam âbângubapkât gewan. Nâ kâsâpâzângobatkat gem gâwan. Zen dinnangât op kâsâpagom ândibi. 35 Zorat nanjâ sot ibânâ, zet kâsâpagobabot. Bâratnâ sot mamjâ, zet kâsâpagobabot. Iranjâ sot sibunnâ, zet kâsâpagobabot. 36 A nâi zâkkât kinj topjan gâbâ kâsa okjanngâbi. 37 Oi nâi zâk umjâ ibâ mamzik zet sot pâlâtânj op nâ sot bituk pâlâtânj upap, zâk zo nâgât singi mân op ândibap. Nâi zâk umjâ murarâp zen sot pâlâtânj op nâ sot bituk pâlâtânj upap, zâk yatik nâgât singi mân ândibap. 38 Oi nâi zâk zikjâ poru nakjâ mân lum nâgât mâtâp lânjap, zâk zo yatik nâgât singi mân upap. 39 Nâi zâk ândiândinjâ anjân kâri gulipkjanngâbat. Oi nâi zâk nâgât opnâ hânân ândiândinjâ birâm ândiândinjâ âlipnâ muyagibap.”

Yesugât opnâ buku otzingâbi.

(Mk 9:41)

40 “A nâinâ zen galem otzingâbap, zâk zo yatik kore otnibapnâ sângonnogip yatik okjanngâbap. 41 Nâi zâk Propete a nâi on galem

okɲaŋgâbap, zâk Propetegât dâp yatik sâŋgân mimbap. Njâi zâk a târârakɲâ galem okɲaŋgâbap, zâk a târârakɲaŋgât dâp sâŋgân mimbap. ⁴² Nâ perâkɲak dâzâŋgobâ. Njâinâ a giginâ zengâren gâbâ nâgât sinji ândiap, zo too paterj aam pindâbap, zo ko sâŋgânjâ buj mân zimbap.”

11

Yohane arâpɲâ zen Yesugâren âiwe.
(Lu 7:18-35)

¹ Yesuɲâ arâpɲâ kiin zagât den dâtnâŋgom naŋgâm kamân njâin sinji âlip dâzâŋgobam arip.

² Yohane tâk namin tap Kristonâ nep tuugip, zorat sinji nâŋgâm arâp den mâsikâbigât sâŋgonzâŋgoi Yesugâren âiwe. ³ Yesugâren âimɲâ itâ sâm mâsikâwe, “Mârumɲan Propete a, zinâ a njâi gâbapkât sâwe, zo gâ mo njâigât mambât ândinat?” ⁴ Sâne Yesuɲâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen âburem âimɲâ kut njâi njâi ek nâŋge, zorat sinji Yohane dukubi. ⁵ Sen njâtâtikɲâ sinziŋ ânâŋgâtsap. Kinziŋ bâliɲâ mâtâp lâŋ âim ge. Sâk bâlâ a sâkziŋ âlip uap. Kindapziŋ bâpsâsâŋ, zo den nâŋge. Mumunandâ zaatse. A ambân kanpitâ, zen lâunan gâbâ den sinji âlip nâŋge. ⁶ Njâi zâk nâgât nâŋgi mân âkon upap, zâkkât nâŋga sâtâreŋoot uap.”

⁷ Oi Yohanegât arâp, zen âburem âine Yesuɲâ a ambân zâk sot ândiwe Yohanegât topɲâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen mirâ kamân âtâŋan, a mân ândiândiŋan wan iknam âiwe? Gerâ njâi pibâŋâ koi âim gam kiri iknam âiwe? ⁸ Mo a njâi hâmbâ neulenoot iknam âiwe? Zen nâŋge. A hâmbâziŋ neulenoot, zen a kutâ zengât mirin tapme. ⁹ Mo zen Propete njâi iknam âiwe? Zorat nâ dâzâŋgua nâŋgânek. Zen a igâwe, zo Propete nâmbutɲâ zengât dâp buɲâ. Zâk tobat njâi. Nâmbutɲâ zo walâziŋgap. ¹⁰ A zorat den kulem njâi itâ ziap, ‘Nâŋgâ. Nâgât kore a njâi sâŋgongua kândom otgibap. Zâkɲâ mâtâpkâ kârâm kubikpap.’

¹¹ Nâ perâkɲak dâzâŋgobâ. Ambân zengâren gâbâ âsagiwe, nâmbutɲâ zengâren gâbâ njâinâ Yohane mân wâlâp. Ka a giginâ njâinâ Anutu um topɲan ândibapɲâ, zâk walâbap. ¹² Yohane too saŋgon nep topkwâip, narâk zoren gâbâ a ambân donbep, zen sumbengât sinji upigât kâtigiwe. Oi a kâwaliziŋootɲâ sumbem kamân zo baginam kâtigie. ¹³ Propete a sot Mose, zen zorat den kânɲan sâm kulemgum gane Yohanegâren âkip. ¹⁴ Den zi umziŋâ gâsui nâŋgânâ sâm, nâŋgânek. Elia gâbapkât sâwe, zorat bonɲâ Yohane gâip. ¹⁵ Njâi zâk kindapɲootɲâ den zi nâŋgâbap.

¹⁶ A kâmut zi, waniŋ zen sot dâpkwap sâbâ? Zen katep yatâ. Katep ziŋâ ek birâ, nâŋgâm birâ upme. A ambân kâmut zi zo yatâ. Katep, zen kamân sombemân tap bukurâpziŋ itâ sâm dâzâŋgome, ¹⁷ ‘Kep meindâ wangât mân kue? Nen umbâlâ kep meindâ wangât mân isie?’ ¹⁸ Yohane zâk nepɲâ topkwap too kâtik sot nalem birâm ândei ekɲâ sâwe, ‘Zâk wâkeŋoot ândiap.’ ¹⁹ A bonɲâ nâŋâ gamɲâ nalem sot too nia neknâ itâ sâme, ‘Iknek. A zi kât mimiŋ a sot bâliŋ mâme a, zengât buku. Waiŋ sot nalem nem mân birâmap.’ Ka sa nâŋgânek. Anutugât nâŋgânâŋgâ bon asâgem topɲâ mem kâkɲan kwâpmap.”

Yesuɲâ Galilaia a zengât girem sâip.
(Lu 10:13-15)

²⁰ Narâk zoren Yesunâ kamân nâmbutken nep tuugi eknâ umziņ mân melânâwegât den topkwap sâam topziņ itâ sâam muyageip, ²¹ “Yei, Koraziņ mâirâp, Yei, Besaida mâirâp, zengâren nep patâ kulem top top muyageip. Kulem yatâ zo Tiro sot Sidon kamânân muyagei sâi zen mârumņan isem umbâlâ opnâ umziņ melânbe. ²² Zorat dâzângua nângânek. Tiro Sidon kamân mâirâp, zen den kubikkubik narâkņan hâuņâ diim gei otziņgâbap. Zen ko hâuņâ mem zâi pam otziņgâbap. ²³ Kapenaum mâirâp, zen dap upi? Sumbemân zâibi? Buņâ. Zen sim kârâbân kâbakņezingâbap. Zengâren kulem top top muyageip. Kulem zo Sodom sot Gomora kamânân muyagei sâi kamân zo mân buņ op narâk ziren tok tâpap. ²⁴ Zorat dâzângua nângânek. Den kubikkubik narâkņan Sodom kamân mâirâp, zen hâuņâ mem gei kwap otziņgâbap. Zen ko hâuņâ mem zâi kwap otziņgâbap.”

Yesunâ Ibânâ sâam bâbâlanj kwâkņangip.
(Lu 10:21-22)

²⁵ Narâk zoren Yesunâ Kembugâren den itâ sâip, “Ibâ, hân sot sumbem mariņâ, gâ âlip opmat. A ziņnâ nângânângâziņangât nângâne zâizâiņ opmap, zo diņgâ tik kwatziņgâmat. Ka a umziņan giginâ upme, zen ko diņgâ sâam muyageizingâmat. Oi nâ zorat sâam âlip kwatgigan. ²⁶ Kembu, gâ yatâ muyagem âibapkât nângâna âlip oip.” ²⁷ Ninâu yatâ sâamņâ arâpņâ nen itâ sâam dâtnângoip, “Ibânâ, zâk kut nâi nâi nâgât siņgi sâam bitnan pam nangip. Umnan den sot nângânângâ ziap, zo mân nânge. Ibânâ zâk zikjik nângap. Oi Ibânangât umņan den sot nângânângâ ziap, zo mân nânge. Nâ ninik nângan. Oi nâņâ a nâmbutņâ Ibânangât topņâ sâam muyageziņga âlip nângâm kwâkâbi.”

Yesunâ diiniņgâbap.

²⁸ “Kut nâi nâi yâmbâtnâ tuum kâbâ yâmbât sot sâaknam nângâm ândime, zen aksik nâgâren gane gâsuziņga um sâkziņâ sâanduksâbap. ²⁹ Nâ umnandâ mulun op giginâ op ândimangât nâgâren gane nep ârândâņ tuum ândinat. Oi um dâpziņandâ lumbeņâ muyagem ândibap. ³⁰ Nâ sot kin nep tuutuunj, zo bâbâlanj. Nâgât nep, zo bâbâlanj.”

12

Yuda zengât kendongât den.
(Mk 2:23-28; Lu 6:1-5)

¹ Narâk zoren Yesunâ kândom otniņgi kendonân kâlamân obândiwen. Âimņâ arâp nen tepniņangât opņâ segoņ keet namuņ niwen. ² Yatâ oindâ Parisaio a, ziņ zo eknâ Yesu dukum sâwe, “Ek. Arâpkâ ziņ kut zo ue, zo kendonân mân orotņâ.” ³ Sânetâ itâ sâam dâzângoip, “Dawidi sot arâpņâ, zen tepkât opņâ urâwe, zo sâlâpkum nângâme mo buņâ? ⁴ Zâk Kembu Anutugât namâ zo zâim nalem hâlâlu sâsârņâ, zo mei niwe. Nalem zo zâk sot arâpņâ niwe. Zo mân orotņâ. Namâ galem ziņjik nimbīgât sâsârņ. ⁵ Anutugât gurumin den ekabân den itâ sâlâpkum nângâme? Tirik namâ galem a, zen Yuda zengât kendonân tirik namin âim nep tuum gurumin den zo kume, zorat tosanj mân opmap. ⁶ Zen Kembugât namâ zo hâlâlu sâme, Ka nâņâ ko dâzângua nângânek. Nâ mâteziņan kinzan, nâ walâwalâņ. Namâ zo giginâ. ⁷ Anutugât den kulem nâi itâ ziap, ‘Bâu zuu kom om nibīgât mân sâwan. Um lâklâk op a buku otziņgâbigât otnigap.’

Zen den zirat topnâ nânghâm sâi a tosaziņ buņâ den lanj nâi mân dâzângobe. ⁸ A bonņâ, nâ kendongât mariņâ op ândian.”

Yesuņâ kendonân a nâi kubigip.
(Mk 3:1-6; Lu 6:6-11)

⁹ Yatâ sâmnâ zobâ âim mâpâmâpâse namin zariņ. ¹⁰ Zoren a nâi tâip. Zâk bikņâ humutņik. Oi a ziņâ Yesu mâsikâm sâwe, “A kendonân kubikziņgâziņgân, zo orotņâ mo mân orot?” ¹¹ Sâne Yesuņâ lâuziņan mem itâ sâm mâsikâziņgip, “Zengâren gâbâ a nâiņâ râmaņâ kânok lâmân giari ko kendongât op birâbap? Yatâ mân upap. ¹² Râma zâk yennâ. A zen ko bonņâ, zorat kendonân âlip orotņâ.” ¹³ Yatâ sâmnâ a zo itâ sâm dukuip, “Bikâ tântâņ pa.” Sâi bikņâ tântâņ pâi âlip op toren yatâ oip. ¹⁴ Yatâ oi Parisaio a, zen zo ekņâ âimņâ zâk dap yatâ kunat sâm den âraguwe.

Yesugât den sâsâņ, zo bonņâ oip.

¹⁵ Yesuņâ den zo nânghâm kamân zo birâm nâin arip. A doņbep patâņâ molinetâ kubikziņgâm naņgip. ¹⁶ Zen zâkkât topņâ zo a ambân mân dâzângobigât den sâm kâtigeip. ¹⁷ Yatâ oi Propete Yesaianâ mârumņan Anutugât den kulengoip, zo bonņâ oip. Den zo itâ, ¹⁸ “Zen nannâ iknek. Nâ zâk gâsum sâlâpkuan. Zâk nannâ âlipņâ. Zâkkât umnâ kinmap. Nâ Kaapumnâ pinda beknjan mei hân toren toren a zengâren den kubikkubikņâ sâm haņpâmbap. ¹⁹ Zâk den sârek mân sâbap. Kamân sombemân mân kwamitagoi nânggâbi. ²⁰ Gerâ âbâbâņgum, zo mân kârâm mânânggât pâmbap. Oi kârâp tirâp mân biri bâpsâbap. Yatâ op nep tuum ândim den târârak sâm kubikmubik oi târârak op kâtigem zimbap. ²¹ Yatâ oi a ambân hân toren toren, zen zâkkât kutsiņgiņan târokwapî.”

Yesuņâ wâke nâi moleip.
(Mk 3:20-30; Lu 11:14-23; 12:10)

²² Nârâk zoren wâkeņâ a nâi okņanņi kopa op siņ bâpsâsâņ op ândei Yesugâren diim âiwe. Âine Yesuņâ a zo kubigi siņâ ânânghâri ekņâ den sâip. ²³ A ambân kâmut kirâwe, zen zo ekņâ imbanâziņ buņ oi itâ sâwe, “Dawidigât kiun gâbapkât sâsâņâ, zo zi mot nâi.” ²⁴ Sâne Parisaio a, ziņâ den zo nânghâm itâ sâwe, “Zo sarâ. Wâke zenggât a kutâ kutņâ Bezebulu, zâkņâ mam okņanņi wâke moliziņgâmap.”

²⁵ Zen yatâ sâne Yesuņâ umziņan ekņâ itâ dâzângom sâip, “Hân nâigât a, zen kâsa utnetâ hânziņ zo kwamen zimbap. Oi kamân nâigât a mo mirâ nâigât a, zen kâsa utne mirâ kamânziņ buņ upap. ²⁶ Satâņ sot arâpņâ, zen kâsa utnetâ nepziņâ dap yatâ kâtigem zimbap? ²⁷ Zen nâgât itâ sâme, ‘Bezebuluņâ mam okņanņi wâke moliziņgâmap.’ Oi zenggât narâpziņâ nâiņâ mam otziņgi wâke moliziņgâme? Sarâziņanņgât topņâ zo narâpziņandâ muyagibi. ²⁸ Nâ ko Anutugât Kaapumņâ mam otnigi wâke moliziņgâman. Anutugât um topņan ândiândigât narâkņâ mâte otziņgi mân nânge.

²⁹ A nâi, zâk mirâņan kâwali op tâi dap yatâ a nâiņâ zâim sikum beknjan mimbap? Yatâ buņâ. Kâwali a zo komņâ kiņ bik saam pamņâ sikumņâ âlip beknjan mimbap.” (Yesuņâ den zo Satanggât op sâip.) ³⁰ Yatâ sâmnâ itâ sâip. “Nâi zâk buku mân otnibapņâ, zâk kâsa otnibap. Nâi zâk nepnâ mân galem upapņâ, kâdanņap.

³¹ Zorat dâzângua nângânek. Bâliñâ top top sot den sumunñâ top top, zorat tosa birâbirâñ ziap. Ka nñai zâk Tirik Kaapum sâmbâliñ kwâpâp, zâkkât tosa birâbirâñ mân ziap. ³² Nñai zâk a bonñâ nâ sâmbâliñ kwatnibap, zâkkât tosa âlip gulipkubap. Ka nñai zâk Tirik Kaapum sâmbâliñ kwâpâp, zo ko tosanñâ hânân sot Sumbemân mân gulipkubap.

³³ Zen nak nñagât âlipñâ sâmbonñangât yatik âlipñâ sâbi. Mo nak nñagât bâliñâ sâmbonñangât yatigâk bâliñâ sâbi. Nak zo bonñandâ nak topñâ sâmbuyagemap. ³⁴ Zen mulumgât kiurâp. Bâliñandâ wan den âlipñâ sâbi. Umziñan kut nñai nñai zemap, zo yatik lâuziñan kopgâmap. ³⁵ A târârakñandâ umñan gâbâ den âlipñâ kopgâmap. A nñai nângânangâ bâliñâ, zâkkât umñan gâbâ den bâliñâ kopgâmap. ³⁶ Nâ dâzângua nângânek, Den kubikkubik narâkñan den sarâ top top, zorat hâuñâ Anutuñâ zingâbap. ³⁷ Den sâmat, zorâñ topkâ sâmbuyagei gâsu gobap. Mo den sâmat, zorâñ topkâ muyagei birâgibap.”

Yesu kulem top topkât dukuwe.

(Mk 8:12; Lu 11:29-32)

³⁸ Yatâ sâmbâzângoi Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a nâmbutñâ, zen itâ mâburem dukuwe, “Patâ, top lâkulâku kulem nñai tuuna âsagei iknâ.” ³⁹ Sânetâ itâ sâmbâzângoi, “A kâmut zi orot mâmeziniñâ bâliñâ sot Kembugât den birâbirâñ. A yatâ zorâñ top lâkulâku kulemgât sâme. Zen kulem nñai mârâtnñâ buñâ. Propete Yonagâren muyageip, zo yatâ muyagei ikpi. ⁴⁰ Yona zâk sirâm karâmbut saru zuu patâgât umñan gei zeip. Zo yatigâk a bonñâ, nâ sirâm karâmbut hân umñan zimbat. ⁴¹ Zorat ko den kubikkubik narâkñan Niniwe kamân mâirâp, zen gam a kâmut zi zengât topziñ sâne hâuñâ yâmbâtñâ patâ mimbî. Wangât, Niniwe kamân mâirâp, zen Yonañâ den girem dâzângoi nângâm umziñâ melânâwe, zorat. Na sa nângânek. Nâ zi kinzan, nâ Yona wâlân. ⁴² Oi ambân kutâ hân torengan gâbâ Salomogâren gâip, zâk yatik den kubikkubik narâkñan kâmut zi zengât tosanziñ sapsubap. Wangât, ambân zorâñ hân kârebân gâbâ gam Salomogâren den nângânangâ bonñâ mimbam gâip, zorat. Oi nâ zi kinzan, nâ Salomo wâlân. Zen wangât op nâgât den birâme?”

Wâke, zâk gebâkñan puriksâm a tâmbetkubap.

(Lu 11:24-26)

⁴³ “Wâkeñâ a umân gâbâ takâm gam hân a mân ândiandinñan âi ândim tâtat mâmenñâ kârubap. ⁴⁴ Kârurnñâ sâbap, ‘Nâ mirânâ birâm gâwan, zoren âibâ.’ Sâmnñâ âburem âi ikpap. Egi mariñâ buñâ, sanjon kubikkubikñâ. ⁴⁵ Yatâ ekñâ âim wâke bukurâpnñâ nâmburân zagât, zikñâ dâp buñâ, bâliñ kâtikñâ, zo sâi ga mirâ zorenâk tâtat mâme upi. Oi a zo mârumbâliñâ ândeipñâ bet bâliñ op kwâtâtibap. Bâliñ mâme a kâmut zi, zengâren yatik muyagibap.”

Yesugât mam murâpnñâ.

(Mk 3:31-35; Lu 8:19-21)

⁴⁶ Yesu zâk den yatâ sâmbâzângom kiri kândâtziñan Yesugât mam murâpnñâ, zen gam den dukunam mambât kirâwe. ⁴⁷ Mambât kinetâ a nñainñâ Yesu itâ sâmbukuip, “Nângâ. Mamgâ murâpkâ, zen den dâgonam kândâtziñan ga kinze.” ⁴⁸ Sâi Yesuñâ itâ sâmbukuip, “Mam murâpnñâ waniñ ziniñ?” ⁴⁹ Yatâ sâmnñâ arâp kirâwe, zengâren bikñâ pamñâ itâ sâmbâzângoi, “Zingitnek. Mamnâ murâpnñâ zi te. ⁵⁰ Sumbem Ibânangât sâtnñâ nângâm lume, zen ko nâgât mamârâpnñâ mun garâpnñâ ue.”

13

Keet maamaandinjât den.
(Mk 4:1-9; Lu 8:4-8)

¹ Sirâm zoren Yesujâ mirin gâbâ gem saru sâtñan âi tâip. ² Âi tâi a ambân kâmut patâ zâkkâren mindune zingit wangâ ñain zarip. Oi zâk wangâyân tâi a ambân doñbep patâ, zen sagân kirâwe. ³ Zen sagân kinetâ den sumbuñâ top top sâm dâzângoip. Ñâi ko itâ sâip, “Nângâne. A ñainjâ keet maandinjâm nebân arip. ⁴ Âi maandinjâ keet nâmbutñâ mâtâbân gei zeî niî zinjâ ga niwe. ⁵ Oi keet nâmbutñâ hân sijitñan gei zeip. Zoren hân mâiktârâ kwâkñanâk, zorat kek takip. ⁶ Ândâñâ kârep mân giari maanjâ egi hâlâlânjsâm moip. ⁷ Keetñâ nâmbutñâ hibuk osetñan gei zeip. Gei zemñâ kâmñâ taki hibukñâ kwârakoipkât moip. ⁸ Keet nâmbutñâ ko hân âlipñan gei zem bonñâ doñbep âsageip. Topñâ ñâigât keetñâ 1 handeret. Topñâ ñâigât keetñâ 60. Topñâ ñâigât 30. Bonzinjâ yatâ âsageip. ⁹ Zorat ñâi zâk kindapñootñâ den zi nângâbap.”

Yesujâ den sumbuñangât sâm dâzângoip.
(Mk 4:10-12; Lu 8:9-10)

¹⁰ Den yatâ sâm dâzângoi arâpñâ nen um topñan gam mâsikâm sâwen, “Gâ wangât den sumbuñâ dâzângomat?” ¹¹ Sâindâ zâkñâ itâ dâtnângoip, “Anutu um topñan bagibaginâ, zorat den sumbuñâ ziinjâ nângâm kwâtâtibigât sâsân. A nâmbutñâ, zen bunjâ. ¹² Ñâi zâk den nângânângânâ, zo mem ândei Anutuñâ târokwap pindâbap. Oi nângânângâ patâ upap. Ka ñâi zâk den nângânângâ pindip, zo mân mem ândei beknjan mimbap. Oi yen ândibap. ¹³ A nâmbutñâ, zen sinzinjâ ekñâ mân ek kwâtâtibi. Oi kindapzinjandâ den nângâm mân nângâm kwâtâtibi. Zorat op den sumbuñâ dâzângoman. ¹⁴ Oi mârurnjan Propete Yesaianjâ kânñan den sâip, den zo bonñâ uap. Den zo itâ,

“Kindapzinjandâ den nângânângâ, zo nângâbi. Ka umzinjandâ ko mân nângâm kwâtâtibi. Sinzinjandâ igikñâ, zo ikpi. Ka zorat topñâ, zo mân ek kwâtâtibi. ¹⁵ A ambân kâmut zi, zen um kâtik. Kindapzinjâ bâpsâsân. Sinzinjandâ mân ek kwâtâtibi. Umzinjandâ mân nângâm kwâtâtibi. Umzinjâ mân melârñe ko nâ dap yatâ kubikzinjâbat?”

¹⁶ Zen ko sinzinjâ âlip ikme. Kindapzinjâ âlip nângâme. ¹⁷ Zorat zengât nânga âlip uap. Nâ perâkñak dâzângobâ. Mârurnjan Propete sot a târârakñâ doñbep, zen kut ñâi ñâi zen ek nângâme, zo ek nângânam osimñâ mân ek nângâwe.”

Keet maamaandinjâ, zorat topñâ sâm dâzângoip.
(Mk 4:13-20; Lu 8:11-15)

¹⁸ “Oi zi keet maamaandinjâ den, zorat topñâ dâzângua nângâne. ¹⁹ Keetñâ mâtâbân gei zeip, zorat dâp a nâmbutñâ ândime. Zen sinji âlip nângâne umzinjân mân giari bâlinjâ mariñandâ gamñâ zo beknjan memap. ²⁰ Keetñâ hân sijitñan gei zeip, zorat dâp a nâmbutñandâ ândime. Zen sinji âlip nângâm âkñâlem ândime. ²¹ Umzinjân ko ândâñâ mân gâsuiipkât narâk pânkânok mem ândine sâknam mo zângom tâk namin pâpan, zo âsagei kektâ lorem birâme. ²² Keetñâ hibuk kwâkñan gei zeip, a nâmbutñâ zen yatâ ândime. Zen sinji âlip zo nângâmñâ sâkkât kut ñâi sot kât sikumgât âkñâle op ândine umzinjân bon mân âsagei bonñâ bunj op gukupitñâ upap. ²³ Keetñâ hân âlipñan gei zeip, zo a nâmbutñâ zo yatâ ândime. Zen den

sinji âlip nângâm umziŋan gei mem ândime. Oi nâigâren bonnâ 1 handeret, nâigâren 60, nâigâren 30. Bonnâ yatâ âsagemap.”

Nebân hibuk takip, zorat den.

²⁴ Yesunâ den sumbuŋâ nâi itâ sâmbum dâzângoip, “Sumbemgât den sinji âlip, zorat mâtâp zi itâ. A nâiŋâ nepŋan âi keet maandenip, zoren dâpkwap sâbâ. ²⁵ Keetnâ maandiŋâ ari a uman zine narâk zoren kâsanâ gam hibuk keetnâ maandiŋâ arip. ²⁶ Oi keet zo takâm bon upâ sâi hibuk ârândâŋ takâwe. ²⁷ Oi kore a, zen zo eknâ nep mariŋâ dukum sâwe, ‘Patâniŋâ, gâ nepkan keet âlipnâ maandenip. Oi Hibuk zo waniŋ gâbâ takap?’ ²⁸ Mâsikâne sâip, ‘Kâsa nâiŋâ maandenip âsageip.’ Yatâ sâi mâsikâwe, ‘Nen âi sâmbum panâ?’ ²⁹ Sâne itâ dâzângoip, ‘Bunâ. Zen hibuk sâmbum kâmŋâ zo sâmbubegât birâbi. ³⁰ Zo yenâk zimbabot. Oi bonnâ mimiŋ narâk oi nep a itâ sâmbum dâzângobat, “Kândom zen hibuk zo sâmbum buran saam kârâbân umbi. Bet ko bonnâ âlipnâ mine mirânan zâibap.” ” ”

Wakum sot sii dangât, zekât den.

(Mk 4:30-32; Lu 13:18-21)

³¹ Den sumbuŋâ nâi itâ sâmbum dâzângoip, “Sumbemgât den sinji âlip, zorat mâtâp, zo wakum keetnâ yatâ. A nâiŋâ keetnâ zo nepŋan pâip. ³² Keetnâ zo mâiktârâ. Keetnâ nâmbutari zengât ombeziŋan. Zo kâmŋâ takâm zâim walâziŋgâm nak patâ opmap. Oi nii zen gam bâranŋan pam tapme.”

³³ Oi den sumbuŋâ nâi itâ sâmbum dâzângoip, “Sumbemgât den sinji âlip, zorat mâtâp, zo sii dangât naamŋâ yatâ. Ambân nâiŋâ nalemân sii dangât zâtki giari nalem aksik naam op nanŋip.”

Nebân hibuk takip, zorat topŋâ.

³⁴ Yesunâ den dâzângoip, zo sumbunjik dâzângoip. Den muyap mân sâmbum muyagem dâzângoip. ³⁵ Yatâ oi Propete a nâiŋâ den sâip, zo bonnâ oip. Den zo itâ,

“Lâunan den sumbuŋâ top top muyagei sâbat. Hân muyageibân gâbâ den tik zeip, zo sâmbum muyagibat.”

³⁶ Yesunâ a ambân zâmbari âine mirin zarip. Zâi tâi arâpnâ nen zâimŋâ dukum sâwen, “Kâlamân hibuk muyageip, den sumbuŋâ zorat topŋâ sâna nângânâ.” ³⁷ Dukoindâ itâ sâmbum dâtnângoip, “A keet âlipnâ pâip, zo a bonnâ nâŋâ pārâwan. ³⁸ Nep, zo han patâ zi. Keet âlipnâ, zo sumbengât sinji a ambân kâmut. ³⁹ Hibuk, zo bâliŋâ mariŋâ, zâkkât kâmut. Kâsa zâk nebân hibuk keetnâ maandiŋip, zâk Satan. Bon mimiŋ narâknâ, zo hâuŋâ mimiŋ narâknâ. Nep tuutuŋ a, zen sâmbem a. ⁴⁰ Hibuk sâmbum kârâbân uwe, zo yatigâk hâuŋâ mimiŋ narâknâ âsagibap. ⁴¹⁻⁴² A bonnâ, nâŋâ kâwali arâpnâ sângonzâŋgua a ambân zengâren gâbâ bâliŋ mâme a ambân sot gurumin den kukuŋâ a ambân, zo gâbâzeŋgâm kârâp tâmbâŋan zâmbane geibi. Zen zoren umbâlâ op isem ândibi. ⁴³ A târârak zen ko Ibâziŋanŋât um topŋan âsakŋoot maa yatâ âsagem ândibi. Nâi zâk kindapŋootnâ den zi nângâbap.”

Kune kinsagât den.

⁴⁴ “Sumbemgât den sinji âlip mâtâp, zo itâ. Kune kinsa nâi hibukŋan tik ze i nâi zoren âi muyageip. Muyagemŋâ umâlep patâ nângâm kwârakum âi kut nâi nâi tâkŋanŋip, zo pam kât mem nanŋâm hân zo kwâlip.”

Kunegât den sumbuŋâ.

⁴⁵ “Sumbemgât singi âlip mâtâp, zo itâ. A nâi kunegât kârum ândeip.
⁴⁶ Kârum ândim kune nâi tipņan kurum, zo muyageip. Muyagemņâ kut nâi nâi gakkâņâ, zo a zo pindi kune zo zâkkât oip.”

Saru zuu irâ, zorat den sumbuņâ.

⁴⁷ “Sumbemgât singi âlip, zorat mâtâp, zo injangât irâ yatâ. A zen irâ zo saruyân pane giari zuu topņâ topņâ piksâwe. ⁴⁸ Piksâne sâmbune âkņan zarip. Oi inņan niniņâ, zo waņgâyân parâwe. Mân niniņâ ko birâm pane saruyân giarip. ⁴⁹⁻⁵⁰ Narâk patâ mâte oi ko zo yatâ muyagibap. Narâk zoren sumbem a, ziņâ a hânņâ hânņâ kâsâpâzângomņâ bâliņ mâme a minzingâm kârâp patin zâmbane geibi. Zoren umbâlâ op isem ândibi.”

⁵¹ Yatâ sâmņâ mäsikâningip, “Zen zo aksik nângâm nanje mo buņâ?” Sâi niņâ sâwen, “Nen nângâm nanjen.” ⁵² Sâindâ dâtnângoip, “Zen dinnâ nângâm kwâtâtemņâ singi âlipņangât mâtâp nângâm kwâkâbi. Zen mirâgât mariņâ yatâ opņâ kabâņan gâbâ kut nâi nâi âlip sâņgiņâ sot uņakņâ lândim pambi.”

Nasarete kamânân Yesu kândâtkuwe.

(Mk 6:1-6; Lu 4:16-30)

⁵³ Yesu zâk den sumbuņâ top topņâ zo sâm naņgâm mirâ kamân zo birâm arip. ⁵⁴ Âi kamânņan Nasarete, zoren âi takâm mâpâmâpâse namin zâim den singi âlip sâm dâzângoip a zen nângâm imbanâziņ buņ oi sâwe, “Zâk nângânângâ zot imbanâ zo waniņ gâbâ muyageip. ⁵⁵ Nen topņâ nângen. Zâk mirâ tuutuuj a nanņâ. Mamņâ Maria. Murâpņâ kutziņâ Yakobo, Yose, Simoņ sot Yuda. ⁵⁶ Garâpņâ nen sot ârândâņ ândien. Zâk kut nâi nâi zi ikâ zoren muyageip?” ⁵⁷ Zen yatâ nângâm kwakņâ zâkkât nângâne geip. Oi Yesuņâ sâm dâzângoip, “Propete a nâi zâk kutsingijâ hân torengen laņ kârâm ari kamârâpņâ sot torerâpņâ, zen zâkkât nângâne gei birâņangâme.” ⁵⁸ A zen umziņ angân kârâwegât Yesuņâ kamân zoren kulem top top doņbep mân tuugip.

14

Herodeņâ sâi Yohane kuwe.

(Mk 6:14-29; Lu 3:19-20; 9:7-9)

¹ Nârâk zoren a kutâ Herode, zâk Yesugât singi nângip. ² Singi zo nângâmņâ a sâtnâ gakkârâpņâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ itâ nâņan. Yohane too sanğonziņgip, zâk mumuņan gâbâ zaat kâwaliņoot ândiap.”

³ Den zo yen mân sâip. Mârumņan Herode zâk munņâ Pilipogât ambân bekņan meip, kutņâ Herodia. Ambân zâkkât opņâ sâi Yohane kiņ bik saam tâk namin pane zeip. ⁴ Wangât, Yohaneņâ den itâ dukuip, zorat, “Gâ ambân zo mein, zo mân orotņâ.” ⁵ Oi Herodeņâ Yohane kumbam nângip. Ka a ambân ziņâ Yohaneğât nângâne Propete op ândeip, zorat keņgât op birip. ⁶ Oi Herode âsaâsogij narâk oi omo nâne patâ utnam utne Herodiagât bâratņâ, zâk Herode sot a sâtnâ tarâwe, zengât mâteyân kep ândei Herode ek âkņâlem itâ sâm dukuip, ⁷ “Nâ den zi sâm kâtigian. Gâ wan mo wangât sâna gibat.” ⁸ Oi ambân zâk mamņandâ den dukui itâ sâip, “Yohane too sanğon nep tuugip, zâkkât gânduņ kom mânângâtņâ kâukņâ hâkobân pam mem ga nî.”

9-11 Yatâ sâi a kutâ zâk nânghâm pârâkpâip. Nânghi mân dâp oip. Ka zâk a sâtnâ zengât mâteziñan sâam kâtigeip, zorat op zo bon upapkât nep a sâñgonzânghoi Yohane tâk namin tâi gândunâ kârâm mânânghât kâuknâ hâkobân pam mem ga Herodia bâratnâ pindâwe. Ambân zo memnâ mamnâ pindip. ¹² Yohane kune moi arâpnâ zen gamnâ kâambarânâ mem hangumnâ âi Yesu den sinji dukuwe.

Yesunâ a 5 tausen nalem zingip.

(Mk 6:31-44; Lu 9:10-17; Yo 6:1-13)

¹³ Yesunâ den sinji zo nânghâm wangâyân zâim hân a mân ândiândinjan, zoren ândibam arip. Ari a ambân donbep patâ kamân nâin nâin gâbâ, zen sinjinâ nânghâm saru sâtnan âim muyagiwe. ¹⁴ Yesunâ wangâyân gâbâ gemnâ a ambân kâmut zo zingitnâ umnâ nânghâm nâ a ambân sisi mâsekziñoot, zo kubikzingip.

¹⁵ Yatâ op ândei mirâ oi Yesugât arâpnâ ninâ dukum sâwen, “Zi a mân ândiândinjan ândeindâ mirâ nâtiksbâbâmap. Gât ko a ambân zâmbana kamânân âim nalem muyagibi.” ¹⁶ Sâindâ Yesunâ itâ sâam dâtnânghoip, “Wangât âibigât se? Zinâ nalem zingânek.” ¹⁷ Yatâ sâam dâtnânghoi sâwen, “Nen zi nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât mem ândien. Nen nalem nâmbutnâ bunâ.” ¹⁸ Sâindâ Yesunâ itâ sâam dâtnânghoip, “Nalem zo nâgâren mem ganek.”

¹⁹ Yatâ sâamnâ a dâzânghoi hibuk luatnâ tap âiwe. Yesunâ nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât, zo mem sumbemân egi zari sâiwap sâamnâ namun arâpnâ ninji ninâ kâsâpkum a zingâwen. ²⁰ A pisuk nem âkon urâwe. Oi buputnâ zeip, zo meindâ irâ kiin zagât piksâip. ²¹ A nalem niwe, zo tenngâzinâ 5 tausen yatâ. Ambâ murarâpziñâ mân sâlâpzanngowen.

Yesu saru kwâkñan lân lân arip.

(Mk 6:45-52; Yo 6:15-21)

²² Yatâ opnâ Yesunâ arâpnâ sâi wangâyân zâi saru nâmbutken âinam âiwen. Yesu zâk a ambân zâmbari âibigât zoren tâip. ²³ Oi a ambân zâmbari âinetâ zâk zikñik ninâu sâbam bâkñan zari. Yatâ op ândei nâtiksbâi zâk zikñik zoren ândei. ²⁴ Wangânâ âim saru tânâmñan takip. Oi pibâ patâ zâk âiwenân gâbâ gam saru kunziri wangâ mem kâbakñei âinam osiwen. ²⁵ Mirâ hanjsâsâgât Yesunâ saru kwâkñan lân lân ga muyageningip. ²⁶ Zâk zo yatâ gâi arâp ninâ ekñâ kenngâtñinâ op wâke gaap sâam den kâtik kambânghâwen. ²⁷ Yatâ oindâ den itâ sâam dâtnânghoip, “Umziñ diim geik. Zi ninak gaan. Mân kenngât utnek.” ²⁸ Sâi Peteronâ sâtnan mem itâ sâip, “Kembu, ninak gaan sâna too kwakñik lân gabâ.” ²⁹ Sâi Yesunâ sâip, “Ga.” Sâi Peteronâ wangâyân gâbâ geim saru kwâkñan Yesugâren arip. ³⁰ Peteronâ âim tâi pibâ patâ nâi gâi kenngât op geibam op Yesu konsâm sâip, “Kembu, gâ gâsuni.” ³¹ Sâi zorenâk Yesunâ gâsum sâip, “Gâ wangât nânghâm pâlâtânghâ lotnâ oi um zagât uat?” ³² Yatâ sâam gâsui wangâ kâligen kopgâtâ pibâ hiringsâip. ³³ Oi a wangâyân tarâwen, nen Yesu um topñan âi pindiñsâm sâwen, “Gâ perâkñak Anutugât nannâ.” ³⁴ Oi saru nâmbutken âimnâ Genesarete hânân takâwen. ³⁵ Zoren a zen Yesu ekñâ den pane kamân nâin nâin ari a ambân sisi mâsekziñoot diizingâm zâkkâren gawe. ³⁶ Oi zen Yesu itâ dukuwe, “Nânghâna hâmbâgâ murukñan gâsum mâsekziñ bun upap.” Yatâ urâwe, zorânâ sâkzinâ âlip op nanjip.

15

Kut n̄ai n̄ai nininãndã a um mân sumunkomap.
(Mk 7:1-23)

¹ Narâk zoren Yerusalem kamânân gâbã Parisaio a sot Kembangât gurumin den galem a, zen Yesugâren gam mâsikâm sâwe, ² “Arâpkâ, zen wangât sâkurâpnij zengât den kom bitziñã mân too sanjon nalem mem nime?”

³ Yatã sãm mâsikâne Yesunã itã sâip, “Zen ko wangât ziiñã sâkurâpziñangât den lum Anutugât den kume? ⁴ Anutugât den itã ziap, ‘Gã ibã mam sâtzik lum hurat kwatzikâban. Oi n̄ai zâk ibã mam den bâliñã dâzâkobap, zâk mân ândibap. Zâk kune mumbap.’ ⁵ Zen ko itã sâme, ‘N̄ai zâk ibã mam itã dâzâkobap, “Kut n̄ai zikâbam, zo Anutugât singi sãm paan.” Zâk zo yatã opñã on galem mân otzikâbap.’ ⁶ Zen yatã opñã Anutugât den birâne giari sâkurâpziñangât den zorik lum ândime. ⁷ Sarã a, zen. Zengât op Propete Yesaianã Anutugât den itã sãm kulengoip,

⁸ ‘A kâmut zi lâuziñandik mâtâsenime. Umziñandã ko birânime. ⁹ Oi den bonngât hâuñã a ziiñ den sãm kwâkâyangâme. Zen lâuziñandik mâtâsenime. Nã zorat nãnga yen opmap.’”

¹⁰ Yesu zâk zo yatã sãm dâzangom a ambân sâi gane itã dâzangom sâip, “Nã den dâzangua nãngâm kwâtâtinek. ¹¹ Kut n̄ai n̄ai nine geimap, zo mân sumunkomap. Ka lâuziñan gâbã koptâmap, zorãñã sumunkomap.”

¹² Yatã sâi arâpnã niñã zâkkâren âim mâsikâm sâwen, “Den yatã zo sãna Parisaio a zen nãngâm bâliñ kwatgige, zo nãngat?” ¹³ Sãindã sâip, “Nebân kut n̄ai zo sumbem Ibânandã mân kâmerip, zo sãmbum nanggâbap. ¹⁴ Zen yen birãziñgânek. Parisaio zen siñziñ n̄atâtikñã. Zengât mâtâp kãndom a sen bâpsãsãñ zagât diiangâm âibabot, zo ko mâtâp tâpâkum ârãndãñ lâmãn geibabot.”

¹⁵ Sâi Peteronã itã sãm dukuip, “Den sumbuñã dâzanguat, zorat topñã sãna nãngânã.” ¹⁶ Sâi Yesunã dâtnãngoip, “Zen tok um nãngânãngãziñ mân pâronsãi ândie, mo dap? ¹⁷ Topñã itã mân nãnge? Anã kut n̄ai n̄ai nine tep kãmbosiñan giari mem kubigi mâtâpñan geimap. ¹⁸ Ka umziñan gâbã den bâliñ top top lâuziñan takâmap, zorãñã ko umziñ sumunkomap. ¹⁹ A umãn gâbã kut n̄ai n̄ai kop gâmap, zo itã. Nãngânãngã bâliñã, âkñãle nep, kãmbam ku, kãmbu konda, den sarã, ambân mem birãbirãñ sot den sumunnã. ²⁰ Kut n̄ai n̄ai yatã, zorãñ sumunkomap. Oi bet mân sanjon kut n̄ai n̄ai nine, zorãñã mân sumunkomap.

Kanaan ambân n̄aiñã Yesu konsãm mâtâseip
(Mk 7:24-30)

²¹ Oi Yesu zâk kamân zo birãm Tiro sot Sidon kamân zagât, zo zengâren arip. ²² Zengâren ândei Kanaan hânân gokñã ambân n̄ai gam Yesu konsãm sâip, “Kembu gã Dawidigât kiunnã, nãgât umgã bâliñ oik. Bãratnã, zâk wãkenã mâte pirik okñangâmap.” ²³ Yatã sâi Yesunã nãngâm den hâuñã mân dukuip. Yatã oi arâpnã nen zâkkâren gam dukum sâwen, “Ambân zo molina arik. Zâk kãndãtniñan den sãm gaap.” ²⁴ Sãindã dâtnãngoip, “Nã Isirae kâmut rãma yatã gulip op ândime, zo zengãrãk sãngonnogi gem gãwan.” ²⁵ Sâi ambân zorãñ um topñan âi siminñã liim pindiñsãm sâip, “Kembu, gã lan betnan me.” ²⁶ Yatã sâi ko itã sãm dukuip, “Katep zengât nalem betziñan mem wãu zingãziñgãñ, zo mân dâp upap. Nã Isirae a kâmut, zengât gem gãwan.” ²⁷ Sâi ambân zo itã sâip, “Kembu zo âlip sat. Oi

marirâpziñandâ nalem nem tatne gwapgwap gei wau zen laj nime.”²⁸ Yatâ sâi Yesuñâ dukum sâip, “O ambân nângâm pâlâtângâ patâ, sat zorat dâp muyagegigik.” Sâi zorenâk bâratñâ âlip oip.

Yesuñâ a donbep kubikziñgip.

(Mk 7:31-37)

²⁹ Yesu zâk hân zobâ âburem gam Galilaia saru sâtñan âim bâkñâ nâin zâi tâip. ³⁰ Zâi tâi a ambân kâmut patâ zâkkâren mindum gawe. Zen sâkziñâ giginâ, sinziñ bâpsâsân, kin bitziñ bâliñâ, kopa sot sisi mâsekziñoot diizîngâm Yesugât um topñan zâmbane kubikziñgip. ³¹ Yatâ oi kopa, zen dinziñâ sâwe. Kin bitziñ bâliñ, zen mâtâbân âim gawe. Sâkziñ giginândâ âlip urâwe. Sinziñ bâpsâsânandâ sinziñ igâwe. Oi a ambân kâmut, ziñâ zo ekñâ nângâne imbanâ oi itâ sâwe, “Nen Isirae a kâmut nengât Anutu mâpâsinâ.”

Yesuñâ a 4 tausen nalem gumuziñgip.

(Mk 8:1-10)

³² Yesuñâ arâpñâ sâi gâindâ itâ sâm dâtnânngoip, “Nâ a zengât umnâ nângan. Zen nâ sot ândine sirâm karâmbut oi tepkât mue. Oi nalem bunjâ sângonzângoindâ âi mâtâbân tâmbetagobegât umnâ girem uap.”³³ Sâi arâpñâ niñ itâ sâwen, “Nen hân a mân ândiândiñan ândim nalem ikâ gâbâ mem a kâmut zi ziñgindâ nine dâp upap?”³⁴ Yatâ sâindâ Yesuñâ mâsikâniñgâm sâip, “Zengâren nalem dabutâ ziap?” Sâi niñâ sâwen, “Nalem nâmburân zagât sot saru zuu zagât mo karâmbut ziap.”³⁵ Oi Yesuñâ nângâm sâi a ambân zen mindum hânân ge tarâwe. ³⁶ Yatâ utnetâ Yesu zâk nalem nâmburân zagât sot saru zuu, zo mem sâiwap sâm namuñ arâp niñgi kâsâpkum a ambân ziñgâwen. ³⁷ Nen ziñgindâ a ambân aksik nem âkon urâwe. Oi buputñâ tap arip, zo sânduindâ irâ nâmburân zagât piksâip. ³⁸ Nalem niwe, a zo 4 tausen yatâ. Ambâ murarâpziñ mân sâlâpziñgowen. ³⁹ Yesuñâ a ambân zâmbari âine zikñâ wanğâyân zâim Magadan hânân âi takip.

16

Yesuñâ kulem nâi tuubapkât sâne kwâkâziñgip.

(Mk 8:11-13; Lu 12:54-56)

¹ Parisaio a sot Sadukaio a, zen Yesugâren gam mâsikâm sâwe, “Gâ sâna top lâkulâku kulem nâi âsagei iknâ.”² Sâne dâzânngom sâip, “Mirâ nâtiksâbâ sâi sumbem kurinñkoi sâme, ‘Muka maa upap.’”³ Mo hanñsâi sasa mem doongubap, zo ko map gâbab sâme. Sarâ a, zen. Sumbemgât tobatñâ ekñâ nângâme. Ka nâgât topnâ ko mân nângâm kwâtâtime. ⁴ A ambân ândi mâmanziñ bâliñâ, zen kulem tobat nâi iknat sâme. Zen kulem nâi unakñâ bunjâ. Yonanâ Niniwe a umziñ melânbigât kulem yatâ oip. Narâk ziren Yona kulem oip zo yatâ nânâ muyagia ikpi.”

Parisaio a sot Sadukaio a, zengât girem dâzânngoip.

(Mk 8:14-21)

⁵ Oi arâpñâ nen nalemgât nelâmânngoip Yesu sot saru nâmbutken arindâ Yesuñâ itâ sâm dâtnânngoip, ⁶ “Zen Parisaio sot Sadukaio a zengât sii dangât nalemziñan mân pam om nimbi.” ⁷ Yatâ sâm dâtnânngoip nen kwakñâ itâ sâm ârâguwen, “Nalem zeï birâm gen, zorat dâtnânnguap.” ⁸ Yatâ sâindâ Yesugât kindapñan giari nângâm itâ sâm dâtnânngoip, “O nângâm pâlâtânziñ lotñâ. Zen wangât nalem birâm ge, zorat âragum te?” ⁹ Kut zo orâwan, zo mârur

nelâmzângoi mân nânge? Nâ nalem bâtnâmbut zorânâ a 5 tausen zingga nem âkon utne buputjâ sândune irâ dabutâ piksâip? ¹⁰ Nalem nâmburan zagât, zorân a 4 tausen zingga nem âkon utne buputjâ sândune irâ dabutâ gei piksâip? ¹¹ Nâ nalemgât mân dâzânguan. Zo wangât mân nângâm kwâtâtie? Parisaio a sot Sadukaio a, zengât sii dangât nalemezian mân pam nimbi.” ¹² Arâpnâ nen den yatâ nângâm kwâtâtem sâwen, “Zâk sii dangât pam ninijangât sap, zo Parisaio sot Sadukaio den sâsâziyangât op sap.”

Peteronâ Yesugât topnâ sâm muyageip.

(Mk 8:27-30; Lu 9:18-21)

¹³ Kaisarea kamân a kutâ Piliponâ sâi tuuwe. Yesu zâk âi zo mâte upam arâp dâtnângom sâip, “A ambân, zen a bonjâ nâgât nâi sâme?” ¹⁴ Sâi ninjâ dukum sâwen, “Nâmbutjandâ Yohane too sanjon nep tuugip sâme. Nâmbutjandâ Elia sâme. Nâmbutjandâ Yeremia mo Propete a nâi sâme. Gâgât yatâ sâme.” ¹⁵ Yatâ sâm dukoindâ mâsikâningip, “Ka ziinjâ ko nâgât nâi sâme?” ¹⁶ Mâsikâningi Simonj Peteronâ sâip, “Gâ Anutu ândiândinj mariyangât nanjâ. Bâlijan gâbâ mâkâningâban. Gâ Kristo.” ¹⁷ Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Simonj, Yonagât nanjâ, gâgât nânga sâtâreñoot uap. Nângânângâ zo agâren gâbâ mân muyagegigap. Zo sumbem Ibânandâ sâm muyagem gigip. ¹⁸ Zorat dâgoga nângâ. Gâgât kutkâ Petero (niinj denân ko Kât). Oi nâjâ kât zorat kwâkjan a ambân kâmut gakârâpnâ zâmbansa simgât imbanjârandâ mân walâziingâbap. ¹⁹ Oi nâ sumbem mâtâp konkonnâ gibat. Oi hânân saasaanjâ nep tuuna sumbemân bonjoot upap. Oi hânân olanolanjâ nep tuuna sumbemân bonjoot upap.” ²⁰ Yatâ sâmñâ arâpnâ den kâtikjâ dâtnângom sâip, “Nâ Kristo ândian, zorat den a ambân mân dâzângobi.”

Yesu momjâ zaatpap, zorat den kâmjân sâm muyagem zingip.

(Mk 8:31-9:1; Lu 9:22-27)

²¹ Narâk zoren Yesunâ topkwap kut nâi nâi gâtâm âsagibap, zorat arâp sâm muyagem ningip. Oi Yesunâ Yerusalem kamânân zari galem a sot tirik namâ galem a sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zinjâ kut nâi nâi sumunjâ okjangâm kune mom sirâm karâmbut zem zaatpap, zorat dinjâ dâtnângom nanjip. ²² Dâtnângoi Petero zikjik diim âimjâ kwâkânjângâm sâip, “Kembu, Anutunâ galem otgigi kut nâi yatâ zo mân âsagegibap.” ²³ Sâi puriksâm Petero itâ sâm dukuip, “Sataj, gâ siriksâm âi. Gâ mâtâp doongubâmat. Den sat, zo Anutugâren gâbâ bujâ. Zo a den.”

Yesu molimoliyangât den.

²⁴ Narâk zorenâk Yesunâ târokwapjâ arâp itâ sâm dâtnângoip, “Zen nâ molininâ sâm um sâkziyangât den birâm poru nakzij lum nâgât mâtâp, zo lânji. ²⁵ Zen ândiândizij angân kârane zo ko gulipzângobap. Ka zen nâgât op ândiândizij birâne muyagezingâbap. ²⁶ Zen hângât kut nâi nâi, zorik mem ândine ândiândizijâ buj oi wan âlipjâ muyagezingâbap? Zen dap yatâ ândiândizij suup mei târokwap zingâbap? ²⁷ Nângânek. A bonjâ, nâ Ibânangât neule âsakjoot âsagem sumbem arâpnâ diizingâm gem gam a aksik patâ ândi mâmanziyangât dâp hâunjâ zingâbat. ²⁸ Nâ perâkjak dâzângobâ. A zi kinzeyân gâbâ nâmbutjandâ mân munetâ a bonjâ nâ gem kembu patâ op tâka nikpi.”

17

Yesuñâ holi tobat nâi oip.
(Mk 9:2-13; Lu 9:28-36)

¹ Yesu zâk sirâm nâmburân kânok ândim Petero sot Yakobo sot munñâ Yohane, zen ziinjik diizingi bâkñan zâiwe. ² Oi zoren Yesu zâk mâteziñan kinñâ tobat nâi oip. Oi si sângânñâ maa yatâ âsageip. Hâmbânâ kâukom âsakñâ yatâ âsagem nanñip. ³ Oi Mose sot Elia, zet zorenâk âsagem kin Yesu sot den den urâwe. ⁴ Yatâ utnetâ Peteronñâ Yesu itâ sâm dukuiip, “Kembu, mat nâi ziren ândien. Zorat nângâna ziren silep karâmbut tuuga, gâgât nâi, Mosegât nâi, Eliagât nâi.”

⁵ Yatâ sâm kiri sasanñâ âsakñoot gem kwâtepzânngoip. Oi sasa kâligen gâbâ den nâi itâ gâip, “Zi nannâ âlipñâ. Umnandâ gâsumap. Zen diñâ nângâm biranñi.” ⁶ Oi arâpñâ zen den zo nângâm sângânziñ hânân gei tutukum kenñât op sânmâm sânsân urâwe. ⁷ Yatâ utne Yesuñâ zenñâren âim weezingâm sâip, “Zen zaatñâ kenñât buñ ândinek.” ⁸ Yatâ sâi sinziñâ lum za ikne Yesu zikñjik kiri igâwe.

⁹ Oi bâkñan gâbâ gem tap Yesuñâ den itâ sâm dâzânngoip, “Kut nâi sen mârât ikse, zorat den sinji a ambân mân dâzângom ândine a bonñâ nâ mumunñan gâbâ zaatpat.” ¹⁰ Yatâ sâm dâzânñoi arâpñâ zen mâsikâm sâwe, “Elia zâk Kristo kândom okñanñâm gâbap. Kembugât gurumin den galem a zen wangât yatâ sâme?” ¹¹ Sâm mâsikâne itâ sâm dâzânngoip, “Elia zâk kândom gam kut nâi nâi kubikpapkât sâwe, zo bonñâ. ¹² Oi zorat dâzânñua nângâne. Elia zâk mârûm gam ândei mân ek nângâm kut nâi lañ okñanñâwe. Oi a bonñâ, nâ yatigâk nom sâknâm nibi.” ¹³ Yatâ sâi arâpñâ ziñâ itâ nângâwe. Eliagât sap, zo Yohane too sanjon nep tuugip, zâkkât op sap.

Arâpñâ a nâi kubiknam osiwe.
(Mk 9:14-29; Lu 9:37-42)

¹⁴ Oi bâkñan gâbâ gem gam a kâmut zenñâren ganetâ a nâi Yesugâren gam pindiñsâm sâip, ¹⁵ “Kembu, gâ nannanñât umgâ bâliñ oik. Zâk mom gwâlâ op kârâbân sot toin geimap. ¹⁶ Oi arâpkâ zenñâren mem ga kubiknam osie.” ¹⁷ Sâi Yesuñâ itâ sâip, “O a kâmut, zen nângâm pâlâtânziñ buñ. Den kwâkâ a. Nâ zen sot âsâbânñ ândim âkom diizingâmâmbat?” Yatâ sâmnâ katep mem ganek sâip. ¹⁸ Oi yatâ utnetâ Yesuñâ wâke den dukui pam ari zorenâk katep âlip oip. ¹⁹ Bet arâp nen Yesugâren gam tik sâm mâsikâwen, “Nen wangât wâke molinam osien?” ²⁰ Sâindâ dâtnânngoip, “Nângâm pâlâtânziñâ lolotñâ, zorat yatâ ue. Nâ perâkñak dâzânñua nângâne. Nângâm pâlâtânñ bonñâ, mâiktârâ nâi, mundo keetñâ yatâ zemziñji bakñâ ândiren zi dukunetâ âbânñum ândirengen âibap. Zen wan mo wangât mân kwakpi. ²¹ Wâke zo yatâ, zo wan wannâ buñâ, nalem birâm ninâu sot ândimñâ âlip molizingâbi.”

Mom zaatpapkât sâm dâzânngoip.
(Mk 9:30-32; Lu 9:43-45)

²² Yesugât arâp, nen Galilaia hânân Yesugâren minduindâ itâ sâm dâtnânngoip, “A bonñâ, nâ a bitziñan zâibat. ²³ Zaria none momñâ sirâm karâmbut zem zaatpat.” Den yatâ sâi arâpñâ nen den zo nângindâ makñâ oip.

Peteronjâ injan lâujan gâbâ kât meip.

²⁴ Oi Kapenaum kamânân takindâ tirik namâgât kât memarâwe, a zo zinjâ Peterogâren gam mâsikâm sâwe, “Patâzinjandâ tirik namâgât kât kânok pâmap mo buñâ?” ²⁵ Sâne Peteronjâ sâip, “Ee, pâmap.” Yatâ sâmñâ mirin zâim den mân dukui Yesu zikñak mâsikâm sâip, “Simon, gâ dap nângat? Hângât a kutâ, zen waniñ zenggâren kât mime? Narâpzinjâ zenggâren mo a nâmbutñâ zenggâren?” ²⁶ Mâsiki a nâmbutñâ zenggâren mime sâi Yesunjâ itâ sâm dukui, “Âlip sat. Zorat a kutâ narâpzin, zen yen ândibi. Niñjâ yatik Anutu kutâgât narâp ândien. ²⁷ Oi niñjângât nângâne bâliñ opapkât saruyân geim kela tâgân saam pânandâ giari saru zuu kândom zibap, zo sâmbuna kopgâi lâunjâ kwâsatñâ kât ñâi muyagiban. Zo niikñâ sinji kom zinjâban.”

18

Katep zenggât holi yatâ ândibi.

(Mk 9:33-37; Lu 9:46-48)

¹ Narâk zoren arâpñâ nen Yesugâren âim itâ sâm mâsikâwen, “Anutu um topñan, zo ñâinjâ patâ op ândibap?” ² Yatâ sâindâ Yesunjâ katep mâik ñâi sâi gâi osetniñan pam itâ sâm dâtnângoip, ³ “Nâ perâkñak dâzângobâ. Zen umziñ diim gem katep zenggât holi yatâ mân ândibi, zo ko sumbem kamânân mân zâibi. ⁴ Ñâi zâk katep zi yatâ op ândibap, zâk zo ko sumbemân patâ op ândibap. ⁵ Oi ñâi zâk nâgât op katep zi itâ galem okñanngâbap, zâk nâ kore otnibap.”

Bâliñngât den.

(Mk 9:42-48; Lu 17:1-2)

⁶ “Ñâi zâk katep gakârâpnâ zenggâren gâbâ kânoktâ sâi bâliñ upap, zâk mârurnjan kât patâ ñâi gândujan saam saruyân pane giari sâi zo bâbâlan opap. ⁷ Yei, bâliñngât nep tuutuun, zo yâmbâtñâ. Bâliñngât nep tuutuun muyagibap. Zo dap op yen zimbap. Ka a ñâi bâliñngât nep tuubap, Yei, Anutunjâ dap dap okñanngâbap?

⁸ Zorat bikandâ mo kingandâ bâliñ upâ sâi mânângât pâmban. Ândiândi kâtikñan zâibâ sâm zâibam kwakñâ birâm ândiban. Kingâ bikâ hâlâluyâk ândim kârâp kâtikñan geibatkat yatâ upan. ⁹ Mo sinjandâ bâliñ ñâi ek nângâbâ sâi ketârapkum pâmban. Ândiândi kâtikñan âiban, zorat op sinjâ bâpsâi ândiban. Sen hâlâlu ândim kârâbân geibatkat yatâ upan.”

Yesugât katep gakârâp, zenggât den.

(Lu 15:3-7)

¹⁰ “Umziñ girem oi mulun ândim katep gakârâpnâ, zenggât nângâne giginjâ mân upap. Nâ zorat dâzângua nângânek. Sumbemân katep zenggât galem a ândie. Zen sumbem Ibâñngât mâtenjan ândime. ¹¹ A bonñâ, nâ a ambân tâmbetagoagonjan gâbâ kubikziñgâbam gem gâwan.

¹² Zen dap dap nânge? A ñâi râma gakârâp 1 handeret ândibi, oi zenggât osetziñan gâbâ kânok buñ oi birâbap? Mo 99 zo zâmbamñâ kânok barin buñ upap, zo âi kârum muyagibap? ¹³ Nâ perâkñak dâzângobâ. Zâk âi kârumñâ muyagemñâ 99 zenggât buñâ, buñ upap, zorat op umâlep patâ nângâbap. ¹⁴ Zo yatâ zenggâren gâbâ katep ñâi tâmbetagoi sumbem Ibâziñandâ nângi mân dâp upap.”

*Kubikkubik sot ninâugât den.**(Lu 17:3)*

¹⁵ “Bukugâ nâinâ gâgât tosa muyagei gâ tik âi dukuban. Zâknâ dinğâ nânği âlip oi buku upabot. ¹⁶ Ka dinğâ biri ko a kânok mo zagât sâna gâ sot âinetâ a zâk sot dinziņ kubikne âlip upap. ¹⁷ Oi a zorâņâ dinziņâ zo biri Kembugât a kâmut zeņgât bitziņan pane dinziņâ kwâki nânğânğânğâne a um kâtik mo orot mâme bâliņ a yatâ upap.

¹⁸ Nâ perâknak dâzânğobâ. Zen hânân saasaa nep tuune sumbemân zo yatik bonņâ upap. Mo zen hânân olaņolaņ nep tuune sumbemân yatik bonņâ upap.

¹⁹ Oi dum dâzânğua nânğânek. Zeņğâren gâbâ a bituktâ, zagât mo karâmbut yatâ, ziņ umziņ mâtakâm wan mo wangât ninâu sânetâ sumbem Ibâziņandâ muyagem ziņğâbap. ²⁰ A bituktâ, zagât mo karâmbut yatâ, zen nâgât op mindune nâ osetziņan tâpat.”

*Kore a bâliņanğât den.**(Lu 17:4)*

²¹ Yesuņâ den yatâ sâi Peteroņâ zâkkâren âim mâsikâm sâip, “Kembu, bukunâ nâinâ bâliņ otnigi tosaņâ sâp dabutâ birâbat? Nâmburân zagât oi bira dâp upap?” ²² Sâm mâsiki Yesuņâ sâip, “Nâmburân zagât oi birâbangât sat. Nâ yatâ buņâ, 70 oi birâbangât san. Oi yatigâk buņâ, walâm doņbep patâ oi birâban.

²³ Zorat sinği âlipkât mâtâp, zo a kutâ nâinâ oip, zoren dâpkwap sâbâ. A kutâ zo arâpņâ tosaņâ namuņ pindâbigât sâi gawe. ²⁴ Oi nâi diim gawe, zâkkâren tosa patâ nâi zeip. Kât 10 tausen yatâ. ²⁵ Oi a zo kât buņ oi a kutâ zâk a zo zikņâ sot ambin murarâpņâ sot kut nâi nâi a ziņ sângân mine zâkkât upapkât sâip. ²⁶ A kutâņâ yatâ sâi kore aņâ um topoņan gei itâ sâm dukuip, ‘A kembunâ, gâ birânina kât zo mulunâk muyagem gibat.’ ²⁷ Yatâ sâi a kutâņâ umņâ nânğâm tosaņâ birip.

²⁸ Yatâ oi kore a zo mirin gâbâ gem bukunâ nâi muyageip. Zâkkâren tosa mâik nâi kât 1 handeret yatâ tâip. Zâk muyagem gânduņan gâsum kârâpņoot sâip, ‘Tosa zo kek melâņ ni.’ ²⁹ Oi a zo bukunanğât um topoņan geim itâ sâip, ‘Gâ birânandâ mulunâk tap kât zo muyagem gibat.’ ³⁰ Yatâ sâi dinğâ mân nânğâm itâ sâm bukunâ zo tâk namin pâip, ‘Tosa zo kwâkâm nangâna âki birâgibat.’

³¹ Oi kore a bukurâpņâ, zen zo ekņâ umziņ bâliņ oi âi a kutâziņâ sinği dukuwe. ³² Oi a kutâ, zâknâ nânğâm kore a zo sâi gâi itâ sâm dukuip, ‘Kore a bâliņ kâtik kâtikņâ, gâ. ³³ Nâ gâgât umnâ nânğâm tosağâ biran. Oi nânğâ tosağâ biran, zo yatik bukuganğât tosaņâ birâbat?’ ³⁴ Yatâ sâmņâ kuk op kâwali a bitziņan pam sâip, ‘Tâk namin pane ândim zâim nâgât tosa patâ, zo kwâkâm nanği birâne gibap.’ ³⁵ Zen zo yatik um bâbâlaņâk a bukuziņâ, zâkkât tosa mân birâne sumbem Ibânandâ zo yatâ yâmbâtnâ otziņğâbap.”

19*Ambân mem birâbirâgât den.**(Mk 10:1-12; Lu 16:18)*

¹ Yesu zâk den top top zo sâm nanğâm Galilaia hân birâm Yudaia hân Yodaņ too nâmbutken arip. ² Ari a ambân kâmut patâ molim âiwe. Oi hân zoren ândim sisi mâsek a kubikziņgip.

³ Oi Parisaio a, zen mäsikânam ga itâ sâm mäsikâwe, “Kembugât den kâtik, zo dap ziap? A nâi, zâk ambinjâ wan mo wangât op biri dâp upap?”
⁴ Mäsikâne sâip, “Kembugât ekabân den ziap, zo sâlâpkume mo buñâ? Zâknâ mâruman a sot ambân muyagezikip. ⁵ Muyagezikâmjâ itâ sâip, ‘Zorat ko a nâinjâ ibâ mam birâzikâm ambinjanjâgâren pâlatârj oi zet um sâk kânok op ândibabot.’ ⁶ Oi zet zagât buñâ, kânok op ândibabot. Zorat sa nângânek. Anutujâ mâpotzikipkât a zen mân kâsâpzâkobi.”

⁷ Yatâ sâm dâzângoip zen itâ sâwe, “Mose zâk den itâ sâip, ‘A nâi ambân birâbam ekap kulemgum pindâm birâbap.’ Zo wangât yatâ sâip?” ⁸ Sâne Yesujâ itâ sâm dâzângoip, “Mose zâk um kâtikizijangât op yatâ sâip. Mârum topkwâkkwatjan yatâ mân zeip. ⁹ Zorat nâ dâzângua nângânek. A nâi, zâk ambân birâm nâi mimbap, zâk târotârozik mânangât tosa patâ mimbap. Ka mârum ambânjâ a nâi sot ândeip oi ko tosa zo agât mân upap.”

¹⁰ Yatâ sâi arâpnâ nen dukum sâwen, “Ap ambin, zekât topzikjâ yatâ oi anjâ ambân mân mem yen ândibâ sâm âlip ândibap.” ¹¹ Sâindâ ko Yesujâ itâ sâm dâtnângoip, “Den zi a aksik zengât buñâ. Zorat imbanjâ zemzingap, zen mem umzijan gibi. ¹² A nâmbutjâ, zen mam kâmbu kâligen gâbâ ambân buñâ ândibigât gukupitjik âsagiwe. A nâmbutjâ, zen anjâ katep mân mimbigât otzingâwe. Oi a nâmbutjâ, zen singi âlip nepkât op ambân mân mime. Nâi zâk zorat imbanjâ zemjângap oi den zi nângâm umjan gibap.”

*Yesujâ bikjandâ katep kâukzijan pâip.
 (Mk 10:13-16; Lu 18:15-17)*

¹³ Oi a ambân zen murarâpziñ Yesugâren diizingâm âim Yesujâ bikjandâ kâukzijan gâsum ninâu sâbapkât dukuwe. Oi arâpnâ nen kenjât minzingâwen. ¹⁴ Yatâ oindâ Yesujâ itâ sâip, “Birânetâ katep zen nâgâren ganek. Mân pâke panek. ¹⁵ Katep yatâ zo, zen sumbengât singi sâsâñ.” Yatâ sâmjâ bikjandâ kâukzijan pamjâ hân zo birâm nâin arip.

*A sikum patâ, zâk Yesu kândâtkuip.
 (Mk 10:17-31; Lu 18:18-30)*

¹⁶ Oi a nâinjâ Yesugâren gam mäsikâm sâip, “Nâ wan nep âlipjâ tuumjâ ândiândi kâtikjanjât singi upat?” ¹⁷ Sâi Yesujâ itâ sâm dukuip, “Gâ wangât nâgâren gam âlip orotjanjât mäsikâniyat? Âlipjâ marinjâ Anutu kânok. Gâ ândiândi kâtikjanjât singi upâ sâm Kembugât gurumin den zo lum ândiban.” ¹⁸ Sâi a zorânjâ wan gurumin dengât sat sâm mäsikip. Sâi Yesujâ itâ sâip, “Gâ kâmbamjâ a mân kumban. Ap ambin, zet mân birâyanjâgababot. Gâ kâmbu mân upan. ¹⁹ Gâ bukuganjât sarân sâsâñ mân sâban. Gâ ibâ mamgâ sâtzik lum hurat kwatzikâban. Oi gikanjât otgimap, zo yatik a torenjâ zengât otgibap.” ²⁰ Sâi a sigan zorânjâ itâ sâm dukuip, “Den sat, zo âlip op gâwan. Oi nâi dap dap târokwap upat?” ²¹ Yatâ sâi Yesujâ itâ sâm dukuip, “Gâ tosanâ buñ upap sâm kut nâi nâi tatgigap, zo pam kât memjâ a kanpitâ zingâban. Zingâmjâ ga moliniban. Gâ yatâ opjâ sumbemân sikumgoot upan.” ²² Yatâ sâi a zo nângâm umjandâ bâlij oi arip. Zâk sikum a op ândeip, zorat op umbâlâ op arip.

²³ Ari Yesujâ arâpnâ itâ sâm dâtnângoip, “Nâ perâknak dâzângobâ. A sikum patânootjâ sumbem kamânân baginam kwakpi. ²⁴ Nâ zorarak dâzângobâ. Bâu patâ kamelenjâ kuup mâtâpnjan bagibagin, zo yâmbâtnjâ yatâ. Ka a kât sikum patânjâ sumbem kamânân bagibagin, zo yâmbâtnjâ walâwalânjâ.” ²⁵ Arâpnâ nen den zo nângâmjâ kwakmak op sâwen, “Zo

yatâ zorân dap yatâ sumbemân baginat?” ²⁶ Sâindâ Yesunâ ningitnâ sâip, “Anâ kut nâi nâi utnam kwakme, zo Anutunâ mâtâpnâ âlip muyagemap. Zâk mân kwakmap.”

Yesugât op kut nâi nâi birâm hâuñâ minat.

²⁷ Yatâ sâm dâtnângoi Peteronâ itâ sâm mâsikip, “Nângat. Nen kut nâi nâiniñâ aksik birâm gâ moligigen. Oi zorat hâuñâ wan muyageniñgâbap?” ²⁸ Yatâ sâm mâsiki Yesunâ sâip, “Nâ perâknjak dâzângobâ. Gâtâm den kubikkubik narâknjan a bonñâ, nâ kembu tâtatnan ta nâ moliniwe, zen yatik a kembu tâtat kiin zagât, zoren tapnâ Isirae a kâmut kiin zagât, zengât den sâm kwâkâbi. ²⁹ Oi nâi zâk nâgât opnâ âtâ mun, mam ponâ, ibâ mam, nan bârat, mirâ kamân mo hân birâbap, zâk hâuñâ donjep mimbap sot ândiândi kâtik ândibap. ³⁰ Oi a kândom, zengâren gâbâ donjepnâ bet upi. A bet, zengâren gâbâ donjepnâ kândom upi.”

20

Waiñ nep tuutuun a, zengât den sinji.

¹ “Sumbemgât mâtâp, zorat sinji, zo waiñ nep mariñâ nâiñâ nep a gâsuziñgâbam arip, zoren dâpkwapâ. Mirâ hanjsâi nep mariñâ zâk nep a muyageziñgâbat sâm arip. ² Oi a nâmbutnâ gâsuziñgâm sirâm kânokkât bâtnâmbut sâi nângâne dâp oi nepñan sângonzângoi âiwe. ³ Mirâsinj takâm tânâmñan zari dum âi a nâmbutnâ kamân sombemân muyageziñgip. ⁴ Zingitnâ itâ sâm dâzângoip, ‘Waiñ nep ziap. Âi tuune sângânñâ zingâbat.’ Yatâ sâi nângâm waiñ nepñan âiwe. ⁵ Oi mirâ bâknjan opnâ, mirâ torengen oi âim dum gâsuziñgip. ⁶ Oi nâtiksisâisâi dum âim a nâmbutnâ muyageziñgâm itâ sâm mâsikâziñgip. ‘Zen wangât sirâm patâ yen ândinetâ mirâ nâtiksisâbam uap?’ ⁷ Mâsikâziñgi zen itâ sâwe, ‘Nen nep nâi mân sâm ninje.’ Sâne dâzângom sângonzângom sâip, ‘Waiñ nepñâ ziap. Zo âi tuunek.’

⁸ Nep mariñandâ yatâ oi nâtiksisâi nep galem a dukum sâip, ‘Gâ nep a diizingâna gane kât zingâban. Oi bet ge, zengâren topkwap zingâm âim zingâm nanñgâban.’ ⁹ Oi bet gawe, zo sâi gawe. Gane bâtnâmbut bâtnâmbut zingâm nanñgip. ¹⁰ Zingi kândom gawe, zo eknâ sângân mem zâi pam niñgâbâmap sâne galem a bâtnâmburâk zingip. ¹¹ Kât yatâ memñâ nep mariñâ den bâliñ dukum kuk okñangâwe. ¹² Oi itâ sâwe, ‘Bet ge, zen nep bituk tuuge. Nen ko sirâm patâ nebân sâknam patâ nângâm kirindâ nâtiksap. Oi wangât bet a zengât dâp yatik niñgat?’ ¹³ Yatâ sâne nep mariñandâ zengâren gâbâ nâi itâ dukuip, ‘Buku, nâ mân mem bâliñ otgigan. Kât bâtnâmbut sa nângâna âlip uap, zo ka. ¹⁴ Zorat kâtkâ mem âi. Nâ bet ge, zen sot kât dâbâk zingâbatkât nânga âlip uap. ¹⁵ Ninâ kut nâi nâi, zorân yatâ upâ sâm âlip upat. Nâ âlip uan, zorat umgâ bâliap?’ ¹⁶ Zo yatik a betnâ kândom upi. A kândomñâ bet upi.”

Mom zaatzaat, zorat den dâzângoip.

(Mk 10:32-34; Lu 18:31-33)

¹⁷ Oi Yesunâ Yerusalem kamânân zâibam arâpnâ kiin zagât diinñgi niñjik âiwen. Mâtâbân âim itâ sâm dâtnângoip, ¹⁸ “Zen den nângânek. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Zoren a bonñâ, nâ tirik namâ galem a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zengât bitziñan zariandâ

mumbatkât sâbi. ¹⁹ Zen um kâtik zengât bitziñan nâbane ziñâ nom sinnan gemñâ poru nagân none mumbat. Mom sirâm karâmbut zem zaatpat.”

*Yohane sot Yakobo, zet patâ utat sâwet.
(Mk 10:35-45)*

²⁰ Narâk zoren Zebedαιο ambinñandâ nanzatñâ diizikâm Yesugât um topñan âi simin liim pindiñsâm dukuiip. ²¹ Oi Yesuñâ mâsikâm sâip, “Gâ wangât otgigap?” Sâi ambân zorâñâ sâip, “Gâ a kutâ tâtarân tâtna nanzatnâ, zikñâ gâgât âsangâ toren toren tâpabot.” ²² Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuiip, “Zen den topñâ mân nâñgâm itâ se. Nâ too kâlakñâ nimbat, zo zet âlip nimbabot?” Sâi zikñâ itâ sâwet, “Net âlip nindat.” ²³ Sâitâ dâzâkom sâip, “Too kâlakñâ nimbat, zo âlip nimbabot. Ka âsannan tâtatñâ, zorat den nâgâren mân ziap. Ibânandâ sâm ziñgip, a zorâñâ tâtat zoren tapi.” ²⁴ Oi arâp bâzagât, nen den zo nâñgâm kuk otzikâwen. ²⁵ Oi Yesuñâ sâi gâindâ itâ sâm dâtnângoip, “Hân a kutâ, zen kembu otziñgâm kore aziñ gâsuziñgâme. Oi a zâizâiñ, zen a gigiñ walâziñgâm a kutâ upme. Zo nâñgâme. ²⁶ Zen ko yatâ mân upi. Zengâren gâbâ a ñâiñâ a kutâ upâ sâm a gigiñâ yatâ op ândibap. ²⁷ Ñâi zâk a sâtnâ upâ sâm kore otziñgâm ândibap. ²⁸ A bonñâ, nâ zo yatik ziñâ kore otnibigât buñâ. Ninak a donjbeñ zengât kore opñâ suupziñ mimbatkât gewan.”

*Yesu zâk a zagât sinzikñâ kubikzikip.
(Mk 10:46-52; Lu 18:35-43)*

²⁹ Yesu sot arâpñâ, nen Yeriko kamân birâm arindâ a donjbeññâ moliniñgâm âiwe. ³⁰ Oi a zagât sinzikñâ bâpsâsâñ mâtâbân tapñâ Yesu gam ariap sâne nâñgâm den kâtikñâ den sâm sâwet, “Kembu, gâ Dawidigât kiunnâ, nekât umgâ bâliñ oik.” ³¹ Den donjbeñ sâitâ a ziñâ kwerâzikñâ sâwe. Hiriñsâm tâpabotkât sâwe. Oi zet nâñgâm tâtâlim sâwet, “Kembu, Dawidigât kiunnâ, nekât umgâ bâliñ oik.” ³² Yesu zâk mâtâbân kin sâi gâitâ mâsikâzikip, “Dap otzikâbatkât sabot?” ³³ Sâi itâ sâwet, “Kembu, sinnikñâ mânâñgâtña iktâ.” ³⁴ Sâitâ Yesuñâ umñâ nâñgâmñâ sinzikñan weegi zet sinzikñâ igâwet. Oi Yesu molim ba âiwet.

21

*Yesu zâk donji kwâkñan tap Yerusalem kamânân zarip.
(Mk 11:1-11; Lu 19:28-40; Yo 12:12-19)*

¹ Oi nen Yerusalem kamânân takânam urâwen. Oi Betepage kamân Oliwa bakñâ topñan tâip, zoren takâmñâ Yesuñâ arâpñâ nenjâren gâbâ a zagât sângonzâkoip. ² Zâk itâ sâip, “Zet kamân ândiren âimñâ donji mamñâ sot sigan tâgân saane kinzabot, zo zikitñâ olan diizikâm gâbabot. ³ Zet yatâ oitâ ñâiñâ zikitsâi sâbabot, ‘Kembuniñangâren nep ñâi muyagei zirat sap.’ Yatâ sâitâ ziki diim gâbabot.”

⁴ Zo yen buñâ. Propete ñâiñâ den sâip, zo bonñâ oip. Zâk den itâ sâip, ⁵ “Zen Yerusalem kamân, Sioñ mâirâp dâzângonek, ‘Iknek. A kutâziñâ gigiñâ op zengâren gaap. Zâk donji sigan kwâkñan tap gaap. Sikum lamap, zorat kwâkñan tâi gabot.’”

⁶⁻⁷ Oi a zagât zo Yesugât den lum âiwet. Âimñâ donji mam murarâ diizikâm gâitâ hâmbâniñ kwâkñan pâindâ Yesuñâ zâi tâip. ⁸ Oi a kâmut patâ, zengâren gâbâ donjbeññâ hâmbâziñ kwâkâm mâtâbân parâwe. Oi a

nâmbutnjandâ gâlangât sot lâkom ilumjâ mânângât pam diim âiwe. ⁹ Oi a kâmut patâ, zen mem oset kwâkngangâm itâ sâm pam diim âiwe, “Oe, Dawidigât kiunnâ gam ningap. Kembangât sâtkât gaatkât sâm âlip kwatginâ. Oe, sumbem mârinâ.”

¹⁰ Yerusalem kamânân zari kamân mâirâpziñâ umziñâ zari sâwe, “A zi njañjâ gâi ue?” ¹¹ Sâne a ambân kâmut gâwe, zorân itâ sâm dâzângowe, “Propete Yesu, zâk Galilaia goknjâ, Nasarete kamânân gâbâ gaap.”

Yesu zâk tirik namâ hâlâlu sâip.

(Mk 11:15-19; Lu 19:45-48; Yo 2:13-22)

¹² Yesunâ tirik namin zari kut nâi nâi angâgwanjâ op ziwe, zo molizingi âiwe. A nâmbutnjâ, zen Roma zengât kât sot Yuda zengât kât, zo hâukwap angâgwanjâ op kirâwe. Kât tâtatjâ sot kembâ mâirap zengât tâtat, zo kom kâbakjem dâzângom sâip, ¹³ “Kembangât den kulem nâi itâ ziap, ‘Namânâ zi ninâu namâ upap.’

Zen ko utnetâ kâmbu a zengât kât ki silep yatâ uap.” ¹⁴ Oi zoren ândei a sinziñ bâpsâsân sot kinziñ bâliñâ, zen zâkkâren âine kubikzingip. ¹⁵ Yatâ oi tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin den galem a, zen kulem zo igâwe. Oi katêp zen tirik namin zâi den kâtikjâ sâm sâwe, “Oe, Dawidigât kiunnâ, gâ gam ningat.” Yatâ sâne Parisaio sot gurumin den galem a, zen nângâm bâliñ kwâkngangâwe. ¹⁶ Oi Yesu itâ dukum sâwe, “Den sâm te, zo nângat?” Sâne sâip, “Ee, nângan. Oi Kembangât ekabân den nâi ziap, zo sâlâpkume mo buñâ? Den zo itâ, ‘Katêp sot namân goknjâ, zengât um mem bâbâlân kwatna lâuziñan gâbâ gâgât sâtâre muyagiap.’”

¹⁷ Yatâ dâzângom birâzingâm Yerusalem kamânân gâbâ geim Betania kamânân zari njâtikisâi zeip.

Yesunâ wakum nak dukui moip.

(Mk 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Hangârâk Yesunâ kamân patin puriksâm tepngangât oip. ¹⁹ Oi mâtâbân âim wakum nak nâi ekjâ topñan âi keetjâ kârui buñ oi ilumjik kiri egip. Ekjâ nak itâ sâm dukuip, “Gâgâren bongâ mânâk âsagibap.” Yatâ sâi zorenâk ilumjâ mom hâlâlânsâm kirip. ²⁰ Oi arâpñâ nen zo ekjâ imbanjâniñ buñ oi sâlâpniñan zim kirâwen. Oi itâ sâwen, “Nak zi dap opñâ kek hâlâlânsap?”

²¹ Yatâ sâindâ Yesunâ sâip, “Nâ perâknjak dâzângobâ. Zen um zagât mân opñâ nângâm pâlâtânziñâ bonjâ op ândibi. Yatâ op ândine sâi nagân kulem âsagiap, zorik buñâ. Zen bakñâ ândi dukubi, ‘Bakñâ, gâ pâuksâm saruin gei.’ Yatâ sâne dinziñâ lubap. ²² Oi nângâm pâlâtânziñâ bonjoot ândim wan mo wangât ninâu sâne muyageziñgâbap.”

Yesu sot a kâukjâ mâsikâyanjâwe.

(Mk 11:27-33; Lu 20:1-8)

²³ Oi Yesunâ âimjâ tirik namin zâim den sinji âlip dâzângom tâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen zâkkâren gam itâ sâm mâsikâwe, “Gâ ziren kut nâi nâi opmat, zo nâigât sâtkât opmat? Nâiñâ dâgogi opmat?” ²⁴ Sâne Yesunâ itâ mâburem dâzângom sâip, “Nâ den kânok mâsikâziñga dâtnone nângoot yatik nâigât sâtkât kut nâi nâi opman, zorat dâzângobat. ²⁵ Yohane too sanjon nep tuugip, zo nâigât sâtkât nep tuugip? Anutugât sâtkât mo agât sâtkât?” Yatâ sâm mâsikâziñgi zen zinjik den dap sâñâ sâm um zagât op

itâ âraguwe, “Nen Anutugât sâtkât sâindâ sâbap, ‘Wangât diñâ mân luwe?’ ”
²⁶ Agât sâtkât tuugip yatâ sânam a zengât kenğat urâwe. Wangât, a zen aksik patâ Yohanegât Propete sâme, zorat. ²⁷ Zen yatâ sâm Yesu itâ sâm dukuwe, “Nen mân nângen.” Sâne Yesuñâ itâ mâburem dâzângom sâip, “Den zo dâtnoge sâi ko nângoot nâigât sâtkât opman, zo dâzângobam. Ka zen mân dâtnoge, zorat nângoot mân dâzângobat.”

Katep zagât, zet walâgilâ urâwet.

²⁸ “Den nâi dâzângua nângânek. A nâigât nanzatjâ zagât ândiwet. Oi ibâñandâ nannâ nâi itâ sâm dukuip, ‘Nannâ, gâ irak âi waiñ nep tuuban.’
²⁹ Dukuip sâip, ‘Âlip âi tuubat.’ Yatâ sâmnâ âi gulip op ândeip. ³⁰ Oi ibâñandâ nannâ nâi yatik dukum sângonguip. Sâi, nâinâ âi tuubap, yatâ sâmnâ bet umñâ nângâm lañ âi tuugip.” ³¹ Yatâ sâmnâ Yesuñâ mâsikâziñgip, “Zen sânek. Nâi katepnâ ibâñangât den lugip?” Sâi ziñâ dukum sâwe, “Den bet dukuip, zorânâ.” Yatâ sâne Yesuñâ sâip, “Nâ perâkñak dâzângobâ. Kât mimiñ a sot lañ mâme ambân, zen Anutugât um topñan bagine zen ko kândâtñâ upi. ³² Yohane takâmñâ târârak ândiândigât mâtâp tirâpziñgoi zen birâñangâne bâliñ mâme a sot lañ mâme ambân, zen zâkkât den nângâm kwâtâtiwe. Yatâ utne zen ziñgitñâ umziñ mân âbureip.”

Waiñ nep galem a bâliñâ, zengât den.
(Mk 12:1-12; Lu 20:9-19)

³³ “Nâ den sumbuñâ nâi sa nângânek. A kutâ nâinâ hân nâin waiñ nep kârâm kâmit dâmân paset tuugip. Tuumnâ tâk keetñâ mândâlibapkât âman patâ tuum galem a zengât mirâ tuugip. Tuum nanğâm galem a bitziñan pam hân nâin âi ândeip. ³⁴ Zoren ândei bonñâ mimiñ narâk oi kore arâpnâ bonñâ nâmbutñâ mimbigât sângonzângoi galem a zengâren gawe. ³⁵ Gane galem a ziñâ a zo gâsuziñgâm nâi kom kâbakñiwe. Oi nâi gâsum kune moip. Oi nâi kâtnâ kuwe. ³⁶ Yatâ utne nep mariñandâ nângâm a donbep sângonzângoi âine yatik otziñgâwe. ³⁷ Oi bet zikñâ nannâ, zo itâ sâm sângongoi, ‘Nannâ ari ekñâ hurat kwâkñangâbi.’ ³⁸ Oi galem a, zen nannâ zo ekñâ itâ sâm âraguwe, ‘Zâkñâ gâtâm nep zi mariñâ upap, zorat nen komñâ nep zi mariñâ oindâ nenğat upap.’ ³⁹ Yatâ sâmnâ nebân gâbâ kom geim kune moip. ⁴⁰ Nep mariñandâ gamñâ galem a dap otziñgâbap?” ⁴¹ Yesuñâ yatâ sâi a ziñâ itâ dukuwe, “Kut nâi nâi sumunnâ okñangâwegât zâkoot yatik otziñgâbap. Oi nepñan galem a âlipñâ zâmbari zen narâk dâp nalem bonñâ pindâm ândibi.”
⁴² Yatâ sâne Yesuñâ itâ târokwap dâzângoi, “Kembugât ekabân den itâ ziap, zo sâlâpkum nângâme?”

‘Mirâ tuutuun a, zen kunkun nâi ekñâ âkon op birâwe. Kembuñâ kunkun zo mem namin kwânâñgi kinzap. Kembuñâ sâi yatâ âsageip. Niñâ egindâ mârâtñâ nâi uap.’

⁴³ Nâ zorat dâzângua nângânek. Anutu um topñan ândiândiñâ, zo zen betziñan mem a kâmut unakñâ ziñgâbap. Oi ziñâ bonñâ muyagibi.

⁴⁴ (‘A nâi zâk kunkun zorân kom sâkñâ tâmbetkubap. Oi kunkun zorânâ a nâi kwâkñan kumbap, zo ko kom kwândâlibap.’ ”)

⁴⁵ Den sumbuñâ yatâ sâi tirik namâ galem a sot Parisaio a, zen nângâm sâwe, “Zo nenğat op sap.” ⁴⁶ Yatâ nângâm gâsum kunat sâm nângâm, a zen Yesugât Propete sâmarâwe, zo nângâm kenğat op birâwe.

22

*A hâmbânâ buñâ, zâkkât sinji.**(Lu 14:16-24)*

¹ Yesu zâk den sumbuñâ nâi târokwap itâ sâip, ² “Sinji âlipkât mâtâp, zo itâ. A kutâ nâinâ sii naleme oip, zoren dâpkwap sâbâ. A kutâ, zâk nanñâ ambân pindâbam sii naleme mei gâip. ³ Yatâ opñâ kore arâpñâ sângonzângoi zen zop kânñan sâsânâ, zo diizingânam âiwe. ⁴ Âi sâne mân nângâne kore a dum sângonzângom sâip, ‘Zen âimñâ a zop sâsânâ, zo dâzângonek, ‘Zen nângâne. Patâniñâ itâ sap, ‘Nâ sii naleme mia gaap sot bâu makau sa gaam ue. Oi kut nâi nâi mem târâkbârâk uen, zorat zen ganetâ a ambân mâpotzikâm nem sâtâre utnat.’ ”

⁵ A zen âim yatâ dâzângone den zo nângâne yenñâ oi a nâi zâk nepñan arip. Nâi zâk hibukñan arip. ⁶ A nâmbutñandâ ko kore a kâsa otziñgâm zângone muwe. ⁷ Yatâ utne a kutânâ nângi bâlei kuk yâmbâtñâ op kâwali a gakânâ sâi âimñâ a zângomñâ kamânziñâ kârâp une seip. ⁸ Oi a kutâ, zâk kore a itâ sâmb dâzângoip, ‘Sii naleme zo mârumb kubiksen. Oi a zengât zop sâsân, zo âkonziñgi bire. ⁹ Zorat zen mâtâp kâukñan âim a muyageziñgâm zen aksik diizingâm gabi.’ ¹⁰ Sâi arâpñâ zen mâtâp kâukñan âi tap a âlipñâ sot a bâliñâ, zo aksik diizingâne gam mirâ piksâm tarâwe.

¹¹ Tatnetâ a kutânâ ziñgitpam zâimñâ a nâi kendongât hâmbâ âlipñâ mân pam tâi egip. ¹² Eknâ itâ sâmb dukuip, ‘Arâ, gâ dap op hâmbâ buñ ga taat?’ Sâi a zo suluk me mâtâp. ¹³ Oi a kutânâ arâpñâ dâzângom sâip, Zen kin bikñâ saam âkñan nâtatigân kâbakñine giarik. Zoren gemñâ umbâlâ op isem zimbap.’ ¹⁴ Kembuñâ a ambân zop dâzângomap, zo donbep. Ka mem sâlâpziñgomap, zo bituktâ.”

*Yesu kâtkât topñâ mâsikâwe.**(Mk 12:13-17; Lu 20:20-26)*

¹⁵ Yesuñâ yatâ sâmb dâzângoi Parisaio a, zen denñâ dap sâmb saanat sâmb den sâmb kubigâwe. ¹⁶ Yatâ opñâ arâpziñâ sot Herodegât a nâmbutñâ sângonzângone zen Yesugâren âim itâ sâwe, “Patâ, nen gâgât holi nângâmen. Den sarâ mân sâmb, den bonñik sâmbat. Oi Anutugât mâtâp, zorat a zâizâin gigin pisuk târârak dâtnângomat. A patâ mân walâziñgâm den mân sâmbat. ¹⁷ Zorat mâsikâgindâ dâtnângo. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotñâ mo mân orotñâ?”

¹⁸ Yatâ sâne Yesuñâ sarâziñangât topñâ nângâm itâ sâmb dâzângoip, “Sarâ a zen. Zen wangât denñâ saanige? ¹⁹ Zen kât pame, zo tirâpnone ikpâ.” Sâi kât nâi mem tirâpkuwe. ²⁰ Yesuñâ mâsikâziñgâm sâip, “Zo nâigât holi tobat sot kutñâ ziap?” ²¹ Sâi ziñâ sâwe, “Zi a kutâ Sisagât.” Sâne itâ sâip, “Sisagât sinji, zo Sisa pindâbi. Ka Anutugât sinji, zo Anutu pindâbi.” ²² Yatâ sâmb dâzângoi zen nângâne imbanñâ oi birâm âiwe.

*Mom zaatzaat, zorat Yesu mâsikâwe.**(Mk 12:18-27; Lu 20:27-40)*

²³ Sirâm zoren Sadukaio a, zen Yesugâren gawe. A zo momñâ zaatzaat, zo mân ziap sâmarâwe. Zen Yesu den mâsikâm itâ sâwe, ²⁴ “Patâ, Mose zâk den itâ sâmb kulengoip, ‘A nâinâ ambân mem kiun buñ ândim moi munñandâ malâ zo mimbap. Oi âtânangât sinji katêp muyagibap.’ ²⁵ Oi nenñâren âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâziñ kunñâ ambân memñâ kiun buñ ândim moi munñandâ malâ zorik meip. ²⁶ Zâk yatigâk kiun buñ ândim moi

munṅandâ malâ zorik meip. Yatâ opṅâ âtâ mun nâmburân zagât, zo ambân kânok zorik mem mom nanṅâwe. ²⁷ Bet ambân malâziṅâ, zo moip. ²⁸ Oi zen aksik patâ ambân zorigâk miwe, zorat mumuṅan gâbâ zaatzaat narâkṅan ambân zo ṅâigât upap?”

²⁹ Sâne Yesuṅâ itâ sâṁ dâzâṅgoip, “Zen Kembugât den sot Kembugât imbanâ kârum den sâṁ gulipkume. ³⁰ Zaatzaat narâkṅan a ambân, zen mân mianṅâm ândibi. Sumbem a yatâ op ândibi. ³¹ Oi zen zaatzaatṅanṅât sâṁ, zorat dâzâṅgobâ. Anutuṅâ den itâ sâṁ dâzâṅgoip, zo zen sâlâpkum nâṅgâṁe mo buṅâ? Den zo itâ, ³² ‘Nâ Abaram sot Isaka sot Yakobo, zeṅgât Anutu.’ Nâ zorât sa nâṅgânek. Zâk mom buṅ urâwe, zeṅgât Anutu buṅâ. Gwâlâ ândie, zeṅgât Anutu. Zorat Abaram sot Isaka sot Yakobo, zen mân buṅ urâwe. Anutu sot gwâlâ ândie.” ³³ Yesuṅâ den yatâ sâi a ambân kâmut patâ, zen sinṅi âlip sâip, zorat nâṅgâne imbanâ oip.

Yesu Kembugât gurumin dengât mâsikâwe.

(Mk 12:28-31; Lu 10:25-28)

³⁴ Yesugât denṅâ Sadukaio a walâziṅgip, zo Parisaio a zen nâṅgâmṅâ mindue. ³⁵ Zeṅgâren gâbâ bukuziṅâ ṅâi Kembugât gurumin den nâṅgânâṅgâ a, zâk dukune zâk Yesu mâsikâmṅâ sâip, ³⁶ “Patâ, Kembugât den gurumin ikâ zorâṅ kâukṅâ patâ uap?” ³⁷ Sâi Yesuṅâ itâ sâṁ dukuip, “Gâ um dâpkâ sot nâṅgânâṅgâgâ, zo hâlâluyâk Kembu Anutugâ pindâna zimbap.’ ³⁸ Gurumin den zorâṅ patâ uap. ³⁹ Oi torenṅâ ṅâi itâ ziap. Zo itâ, ‘Gâ gikâṅgât otgimap, zo yatik a toren zeṅgât otgibap.’ ⁴⁰ Gurumin den zo, zet Mose sot Propete zeṅgât den topṅâ uabot.”

Yesu zikṅak Kristogât mâsikâziṅgip.

(Mk 12:35-37; Lu 20:41-44)

⁴¹ Parisaio a, zen mindum tatne Yesuṅâ itâ sâṁ mâsikâziṅgip, ⁴² “Zen Kristogât dap dap nâṅgâṁe? Zâk ṅâigât kiun?” Sâi ziṅâ sâwe. “Zâk Dawidigât kiunṅâ.”

⁴³ Sâne Yesuṅâ itâ sâṁ dâzâṅgoip, “Dap op Kaapumṅâ Dawidi nâṅgânâṅgâ mâtâp pindi Kristogât kembunâ sâip? ⁴⁴ Zo itâ sâip, ‘Kembunâ nâgât kembu itâ sâṁ dukuip, “Gâ âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduziṅga kiṅṅanṅât kombân upi.” ’

⁴⁵ Dawidi zâk Kristogât kembunâ sâip, zorâṅ dap op kiunṅâ uap?”

⁴⁶ Yatâ sâṁ mâsikâziṅgi den hâunâ sânam kwagâwe. Narâk zoren gâbâ a zen dum mâsikânam keṅgât op birâwe.

23

Den sinṅi âlip lum sâk mâṁe mân upi.

(Mk 12:38-39; Lu 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Narâk zoren Yesuṅâ arâpṅâ sot a nâmbutṅâ itâ sâṁ dâtnâṅgoip. ² “Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen Mosegât gebâkṅan tapme. ³ Zorat den dâzâṅgome, zo lum ândibi. Ka zeṅgât ândiândiziṅan mân ândibi. Wangât, zen den sâṁ, zo mân lum ândime, zorat. ⁴ Zen kut ṅâi ṅâi yâmbâtṅâ, zo saam a ambân kwâkziṅan pam ziiṅâ bet bâsaṅ ândime. ⁵ Kut ṅâi ṅâi upme, zo anṅâ ziṅgit nâṅgâbigât upme. Zen ninâu kârep sâṁ. Zen Mosegât den lum Kembugât den ekabân kulemgum mâteziṅan sot bâranziṅan saam ninâu sâṁ. Oi hâmbâziṅan neule top topṅâ mem ândime. ⁶ Oi mâpâmâpâse namin sot sii nalem minduminduyân a

sâtñjâ tâtarân tâtnat sâme. ⁷ Oi sombemân a ambân sâm âlip kwâtningâbigât ândime. Oi kutniñjâ patâ nângonsâbigât kindap kwap ândime.

⁸ Zengât ko a ambân ziñjâ patâ sâme mân dâp upap. Patâziñjâ, zâk kânok. Zen patâ buñjâ. Zen aksik ombenjan. ⁹ Oi hânân zi a njaigât Ibâniñjâ mân sâbi. Ibâziñjâ sumbemân ândiap, zâk kânok. ¹⁰ Oi zen a njaigât a kembu patâ mân sâbi. A kembuziñjâ Kristo, nâ kânok. ¹¹ Zengâren gâbâ a njaî patâ upapñjâ, zâk a nâmbutñjâ zengât kore op ândibap. ¹² Njaî zâk zikñjagât nâñgi zari diim gibap. Ka njaî zâk zikñjagât nâñgi gibap, zo diim zâibap.”

*Yesuñjâ Parisaio a girem den sâm dâzângoip.
(Mk 12:40; Lu 11:39-42, 44, 52; 20:47)*

¹³ “Yei, Kembangât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen sarâ a. A ambân, zen sumbemân zainam utne zen mâtâp lañ doongume. Ziñjâ mân zâim zâk ziñjâ baginâ sâme kengât minziñgâme.

¹⁴ Yei, Kembangât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen sarâ a. Zen malâ mandu zengâren ninâu kârep sâm mirâ motziñjâ lañ mime. Zorat Anutuñjâ hâuñjâ yâmbâtñjâ otziñgâbap.

¹⁵ Yei, Kembangât gurumin den zorat galem a sot Parisio, zen sarâ a. Zen a kânok zengât a upapkât saru sot hân walâm âime. Oi a yatâ zorâñ zengâren târokwap ândim simgât sinji upap. A zorat bâliñandâ wâlâziñgâbap.

¹⁶ Yei, a sâtñjâ sinziñ bâpsâsân. Zen itâ sâme, ‘Tirik namin kwap den sâm kâtigime, zo tabânjâ. Tirik namin neule mot taap, zoren kwap den sâm kâtigime, zorâñ kâtigem bon upap.’ ¹⁷ Zen a sinziñ bâpsâsân sot nângânânggâziñ buñjâ. Tirik namâ, zo tirik taap. Neulenjâ, zo yatik tirigâk uap. Zorat ko ikâ zorâñjâ bonñjâ uap? Namâ mo neulenjâ? ¹⁸ Oi njaî itâ sâme, ‘Kembangât sinji nalem pâpanñjâ, zoren kwap den sâm kâtigime, zo tabânjâ. Nalem mot pame, zoren kwap den sâm kâtigime, zo bonñjâ.’ ¹⁹ A sinziñ ñâtâtik, zen. Nalem pâpanñjâ, zo hâlâlu taapkât nalem kwâkñjan pame, zo tirik uap. Zorat ikâ zorâñjâ bonñjâ uap? Nalem pâpanñjâ mo nalemñjâ? ²⁰ Zorat njaî zâk nalem pâpanñjan mândâm sâm kâtigei nalem pâpanñjâ sot kut njaî njaî kwâkñjan taap, zo ârândânjâ dâbâk upabot. ²¹ Oi njaî zâk tirik namin kwap sâm kâtigei namâ zikñjâ sot umñjan ândiap, zet ârândânjâ dâbâk upabot. ²² Njaî zâk sumbemân kwap sâm kâtigei Anutugât tâtâtñjâ sot tâtât zorat mariñjoot dâbâk upabot.

²³ Yei, Kembangât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, sarâ a, zen. Zen dangât sot kânjan sot zomap, kut njaî njaî zo bâzagârân gâbâ kânok Kembangât sinji sâm pame. Oi zorat toren bonñjâ, gurumin den luluñ sot a buku otziñgâziñgân sot nângâm pâlatân sot târârak ândiândiñ, zo birâne gei komap. Zo toren toren luzikâne dâp upap. ²⁴ A sâtñjâ sinziñjâ ñâtâtik sâsânjâ, zen kabât mâik mâik, zo ikme. Ka bâu mo kut njaî njaî patâ, zo mân ikme.

²⁵ Yei, Kembangât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen sarâ a. Hâkop sâknjik too sanjon kubik tuume. Oi umñjan ko kâmbu sot sâkziñjagât âkñjale bâliñjâ, zo piksâm ziap. ²⁶ O Parisaio a, zen sinziñ ñâtâtik. Hâkop umñjan bâliñjâ ziap, zo sanjonne âlip oi sâkñjan âlip upap.

²⁷ Yei, Kembangât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, sarâ a, zen. Zen a mumuñjâ zengât kwagân ziap yatâ. Kwakñjâ zo kwâkñjan kâsâget pane neulenjoot zemap. Umñjan ko a sinjit sot guk manjulenjâ ziap. ²⁸ Zen yatik

sâkziñandâ a mâteziñan târârak ândime. Umziñan ko sarâ sot gurumin den kukuñâ piksâm ziap.

²⁹ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, sarâ a zen. Zen Propete a kwagân pitâme. Zen a târârakñâ zeñgât kwagân neule pam ândime. ³⁰ Zen itâ sâme, ‘Sâkurâpniñâ ândiwe, narâk zoren ândim sâi ko betziñan mem Propete mân zângobem.’ ³¹ Zen yatâ sâm Propete zângowe, zeñgât kiun ândime. Zeñgât topziñâ sâm muyagime. ³² Sâkurâpziñ zen tosa kwâkñan kwâkñan pam gawe. Zen yatik târokwapkwap utnetâ tosaziñ dâbâk upap. ³³ Mulumgât kiurâp zen. Tosagât hâuñâ kârâbân geigeiñ narâk oi waniñ âi tik pambi?

³⁴ Zorat sa nângânek. Nâ ninak zeñgâren Propete sot nângânânggâ a sot Kembugât gurumin den zorat galem a nâmbutñâ sâñgonzângua zeñgâren gane nâmbutñâ zen zângom sâknam ziñgâbi. Oi nâmbutñâ poru nagân zângobi. Oi nâmbutñâ mâpâmâpâse namâziñan lapitziñgâne kamân nân nân âine moliziñgâm âim zângobi. ³⁵ Yatâ utnetâ a târârak gilâmziñ hânân geip, zorat hâuñâ zeñgâren muyageziñgâbap. Mârumñan Abegâren gâbâ kâmbam topkwap târokwâi târokwâi kom gam Berekia nanñâ Sakaria, zâk tirik namin komñâ kâmbam zo kune âkip. ³⁶ Nâ perâkñak dâzângobâ. Kâmbam zorat tosa a kâmut zi ziinñâ hâuñâ mimbi.”

Yesuñâ Yerusalem zeñgât umñâ nângip.

(Lu 13:34-35)

³⁷ “O Yerusalem mâirâp, wangât Propete a kâmbamñâ zângome? A sâñgonzângua zeñgâren âine kâtnâ zângone mume. Kurukñâ gwamarâpñâ gâbâreziñgâm lâmbamzângomop, zo yatik nânâ umnâ topñan a ambân minduziñgâbat sa kwâkâme. ³⁸ Dâzângua nângânek. Nâ birâziñga mandu yatâ op ândibi. ³⁹ Zen dum zagât mân nek ândimñâ itâ sâm nikpi, ‘Kembugât sâtkât gaap, zâk sâm âlip kwâkñanjânâ.’ ”

24

Yesu takâbapkât den sâip.

(Mk 13:1-21; Lu 21:5-6)

¹ Yesu zâk tirik namin gâbâ gem ari arâpñâ nen zâkkâren âimñâ namâ tuutuunñâ ek nângâbapkât dukuwen. ² Oi den itâ mâburem dâtnângoip, “Namâ zi tâi ek mâpâsime, zorat nâ perâkñak dâzângobâ. Kâsaziñâ gam kândañne giligâlaksâm buñ op nanñgâbap.”

³ Oi Oliwia bâkñan zâi tâi arâpñâ niinjik um topñan âimñâ mâsikâm sâwen, “Sat, zo wan narâkñan âsagibap? Oi gikâ gâban narâkñâ sot hân âkâbapkât narâkñâ oi wan wesâk nâi âsagibap?”

⁴ Yatâ sâindâ Yesu itâ sâm dâtnângoip, “Um gulip kwatziñgâbegât gasâziñ kârâm ândibi. ⁵ A donjebñâ gam itâ sabi, ‘Nâ Kristo. Bâliñan gâbâ mâkâziñgâbapkât sâsân, zo nâ.’ Yatâ sâmnâ a ambân donjeb patâ um gulip kwatziñgâbi. ⁶ Zen kâmbam goorân mo kârebân âsagei nângâmñâ mân keñgât upi. Kâmbam zo yatâ muyagibapkât sâsân. Oi yatâ muyagem ze narâk kek mân âkâbap. ⁷ Hânñâ hânñâ a kâmut mâik sot patâ, zen kâsa op agom âibi. Oi hânñâ hânñâ pu patâ sot wâriñ mem zimbap. ⁸ Kut nâi nâi zo sâknam patâ zorat topkwâkwatñâ. Zo yatâ nângâm ândibi.”

Kâsa otziñgâbi, zorât den.

⁹ “Narâk zoren sâknam kwatziŋgâm zâŋgone mumbi. Zen nagât opŋâ hânŋâ hânŋâ a, zen um kâlak otziŋgâbi. ¹⁰ Kut ñâi ñâi yatâ zo âsagei a doŋbepŋâ siŋgi âlip birâm kâsa oranjâbi. ¹¹ Oi propete a sarâŋâ asâgemŋâ a doŋbep um gulip kwatziŋgâbi. ¹² Gurumin den kukuŋâ, zorâŋ laŋ kâri a doŋbepŋâ buku orotŋâ, zo birâbi. ¹³ Ñâi zâk den siŋgi âlip mem kâtigem ândei narâkŋâ âki sumbem kamânân bagibap. ¹⁴ Oi Anutu um topŋan ândiândigât siŋgi âlip, zorâŋ laŋ kârâm hânŋâ hânŋâ âim a topziŋâ sâm muyagei hâŋgât narâkŋâ âkâbap.”

Kut ñâi sumunŋâ muyagibap.

(Mk 13:14-23; Lu 21:20-24)

¹⁵ “Gâtâm tâmbet tâmbet kâuŋkâ tirik nâmin kwânâŋgâne kinbap. (Den zo mulunâk sâlâpkum nâŋgâbi.) Zo yatâ âsagibapkât Propete Danienâ mârûm kânŋan sâm kulemguip. ¹⁶ Zo yatâ âsagei ekŋâ Yudaia hânân ândibiŋâ barâ kâtikŋan sârârâk kârâm âibi. ¹⁷ Ñâi zâk mirâ sombemân ândibapŋâ sikumŋâ mimbam mirin mân zâibap. ¹⁸ Oi a ñâi nebân tâpapŋâ âburem hâmbâŋâ mimbapkât kamânân mân gâbap.

¹⁹ Yei, ambân kâmborâ sot katep namân gok, zen dap upi? ²⁰ Zen Kembugâren ninâu sâne nâŋgi âiâiziŋâ, zo map narâkŋan mo kendonân mân muyagibap. ²¹ Narâk zoren sâknam patâ muyageziŋgâbap. Zorat dâp hân muyageibân gâbâ mân muyageip. Oi dum mân muyagibap. ²² Kembuŋâ sâknam narâkŋâ zo mân mânâŋgâri sâi a aksik buŋ upe. Kâmut gakârâpŋanŋât opŋâ Kembuŋâ narâk zo mânâŋgâtpap.”

Propete a sarâŋâ muyagibi.

²³ “A ziŋâ Kristo ziren âsagiap mo ândiren âsagiap sâne mân nâŋgâbi. ²⁴ A sarâŋâ âsagem nâ Kristo sâbi. Propete a sarâŋâ, zen âsâgem kut ñâi ñâi sen mârât tuunetâ a um gulip kwatziŋgâbi. Oi Anutuŋâ gâsum sâlâpziŋgoip, zo um gulip kwatziŋgânam osibi. ²⁵ Nâ kânŋan dâzâŋguan, zorat ko muyageziŋgi mân kwakpi.

²⁶ Kristo barâ kâtikŋan âsagei iksen sânetâ mân âibi. Oi Kristo mirâ zoren mo zoren âsagiap sâne mân nâŋgâbi. ²⁷ Hânpanŋâ âsagem hân toren torenŋan aksik âsagem kwâkâmap, zo yatâ a bonŋâ, nâ âsagibat. ²⁸ Bâu mo zuu kârôkŋâ ñâi zeï zoren nii keŋ, ziŋâ ninam mindume.”

Wesâk âsagibap.

(Mk 13:24-27; Lu 21:25-28)

²⁹ “Sâknam narâkŋâ âki mirâsiŋ sumunkoi kâin âsakŋâ buŋ upap. Oi sâŋgelak, zen sumbemân gâbâ âkâm gibi. Oi Anutuŋâ sumbem mâŋgei olayangâm imbanâ buŋâ upap. ³⁰ Narâk zoren a bonŋâ, nâgât kulem sumbemân âsagei a hânŋâ hânŋâ umbâlâ op isem zine a bonŋâ, nâ sumbem unumunum kwâkŋan kâwali mem âsakŋânoot tâka nikpi. ³¹ Oi lâmun kwamit patâ âsagei sumbem a gakânâ sâŋgonzâŋgua hân toren toren gâbâ kâmut gakârâpnâ minduziŋgâbi.”

Narâk patâgât den.

(Mk 13:28-31; Lu 21:29-33)

³² “Dâgop nak ziap, zorat topŋâ nâŋgâbi. Iinŋâ burutuksâi maa narâk upâmap sâme. ³³ Zen yatigâk kut ñâi ñâi zo âsagei itâ nâŋgâbi. ‘Zâk mâte otniŋgâbâmap. Zâk mâtâbân ga kinzap.’ ³⁴ Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. A

kâmut zi mân mune kut nâi nâi âsagibap. ³⁵ Sumbem sot hân buj upabot. Ka nâgât den ko mân buj upap.

³⁶ Kut nâi nâi muyagibap, zorat sirâm narâknâ a nâinâ mân nângap. Sumbem a, zen mân nânge. Oi nanjâ, nâ mân nângan. Ibânâ, zâk ziknjik nângap. ³⁷ Noa ândeip, narâk zoren kut nâi urâwe, zo yatik a bonjâ, nâgât takâtakâj narâknan yatik upi. ³⁸ Uurupjâ mân gâi sii nalemem ândiwe. A ambân anjâgwanjâ op mianjâwe. Gulip op ândine Noanjâ wanjâyân zarip ³⁹ Oi zen gulip op ândine too uurupjâ gwâkâziŋgip. A bonjâ, nâgât takâtakâj narâknan zo yatâ upi. ⁴⁰ Narâk zoren a zagât nebân kiritâ, nâi gâsum, nâi birâbat. ⁴¹ Ambân zagât zet nalemem sobem tâitâ, nâi gâsum, nâi birâbat. ⁴² Kembuzinjâ, nâ narâk zoren mo zoren takâbat, zorat mân nângegât umziŋandâ galem oranjâm ândibi. ⁴³ Zen topjâ itâ nângânek. Kamân nâigât a, zen kâsa nâtik zoren takâbi, narâk yatâ nângâm um wâgân ândim kamânziŋ galem upi. ⁴⁴ Oi a bonjâ nâgât narâknâ mân nângâne gâbat, zorat zen um wâgân ândibi.” Yatâ sâmjâ zorat den sumbuŋjâ nâi itâ sâm dâtnângoip, ⁴⁵ “A patâ nâinâ kore a gakârâpnâ zengât galem a nâi pam itâ sâm dukubap, ‘Nâ âi ândia galem otziŋgâm ândim narâknan nalemem dâpziŋanâk ziŋgâm ândiban.’ A zo ândiândiŋâ dap yatâ ândei galem a nângânângânoot sot sât luluŋoot sâsânâ? ⁴⁶ Galem a, zâk patânâ nep diŋ sâm pindip, zo dânjâk lum ândei patânâ gâbabân galem a yatâ zorat nângi âlip upap. ⁴⁷ A kutânâ galem a zo patâ pam zâkkât kut nâi nâi aksik galem op ândibapkat sâbap. ⁴⁸ Ka a nâinâ galem a bâliŋ ândim umjandâ itâ nângâbap, ‘Patânâ, zâk kârebân âimjâ kek mân gâbap.’ ⁴⁹ Yatâ nângâm kore a ambân zângom mem nâi nâi otziŋgâm too tewarân âi laŋ ândim um gulip op ândibap. ⁵⁰ Oi a kutânâ gâbap, zorât narâknâ mân nângâm ândei zâk gâbap. ⁵¹ Gâmjâ tâknâ imbanjâ lapitjâ sarâ a zengât oserân pâi ândibap. Zoren umbâlâ op isem ândibi.”

25

Ambân sigân âsakjâ toonjângât kâruwe.

¹ “Siŋgi âlipkât mâtâp, zo ambân sigan bâzâgât zengâren dâpkwap sâbâ. Zen a kutâ mâtâbân âi muyaginam kârâpziŋ mem âiwe. ² Ambân sigân bâtnâmbut, zen nângânângâziŋ buj. Bâtnâmbut, zen nângânângâziŋoot. ³ Ambân nângânângâziŋ buj, zen kârâp siŋitnjik mem âiwe. ⁴ Ambân nângânângâziŋoot, zen kârâp sot âsakjângât toonjâ ârândân mem âiwe. ⁵ Oi a kutâ, zâk mulun ândei zen mambât tap uman ziwe.

⁶ Zinetâ nâtik tânâmjâ oi den nâi itâ âsageip, ‘Hai, a kutâ gaap. Zen zaat zâkkâren âinek.’ ⁷ Oi ambân sigan, zen nângâm zaat âsakjâziŋjâ kubigâwe. ⁸ Oi ambân nângânângâziŋ bujâ, zen nângânângâziŋoot itâ sâm dâzângowe, ‘Nen kârâpniŋâ bâpsâbâmap, zorat zen too nâi gum niŋgânek.’ ⁹ Sânetâ ambân nângânângâziŋoot, zen itâ sâm dâzângowe, ‘Bujâ. Zengât dâp bujâ. Nen dâpniŋan mem gen. Zen âi anjâgwanjâ namin kwâlânek.’ ¹⁰ Oi zen âsakjângât too kwâlânam âinetâ a kutâ gam ambân nângânângâziŋoot, zorik diiziŋgi âiwe. Oi kamânân âim mirin zâimjâ hângi doonjum sii nalemem tarâwe.

¹¹ Tatnetâ ambân nângânângâziŋ buj, zen gamjâ den sâm sâwe, ‘Patâninjâ, mâtâp mem pa.’ ¹² Sâne dâzângoip, ‘Nâ perâknâk dâzângobâ. Nâ

zenġât topziġ mân nânġâman.’ ” Den sumbuġa zo sâmnâ itâ sâm dâzânġoip. 13 “Zen narâk mân nânġegât umziġ galem oranġâm ândibi.”

A kât ekap zingip, zenġât den.
(Lu 19:11-27)

14 “A kutâ nâi oip, zo yatâ gâtâm âsagibap. A kutâ nâinâ kamân kârebân âibamġa kore anġ minduziġġâm kâtnâ galem upigât kâsâpkum zingip. 15 A nâi kât ekap bâtnâmbut pindip. Nâi zagât. Nâi kânok. Zo nepkât imbanġa zem zingip, zorat dâp zingip. Kât zingâmnâ kamân kârebân âi ândeip. 16 Ari a kât ekap bâtnâmbut meip, zorânġ nep pindi târokwap ekap bâtnâmbut âsageip. 17 Oi bukuġa ekap zagât meip, zâknâ yatik oi târokwap zagât âsageip. 18 Ka a ekap kânok meip, zo ko hân umġan esâm kwârakui zeip.

19 Oi a kutâziġnâ narâk kârep ândim puriksâm ġaip. Puriksâmġa kore a kât zingip, zorat op minduziġġip. 20 Oi a kât ekap bâtnâmbut pindip, zâknâ nepnâ tuugi târokwap ekap bâtnâmbut âsageip, zo tirâpkumġa sâip, ‘Patanâ, ġa ekap bâtnâmbut nigin, zo nep pindandâ ekap bâtnâmbut târokwap âsagiap.’ 21 Sâi patânandâ itâ sâm dukuip, ‘Ġa kore a âlipnâ, sât lulugoot. Kut nâi yenġanġât galem âlip oingât nânġa kut nâi bonġanġât galem ġâbanbat. Zorat ko patâġa, nâġât umnâ topġan bagim sâtâre op ândiban.’

22 Yatâ sâi a kât ekap zagât pindip, zo gam sâip, ‘Patânâ, ġa kât ekap zagât nigin. Zorat nepnâ tuugandâ ekap zagât târokwap muyageip.’ 23 Sâi patânandâ itâ sâm dukuip, ‘Ġa kore a âlipnâ, sât lulugoot. Ġa kut nâi yenġanġât galem âlip oingât nânġa kut nâi bonġanġât galem ġâbanbat. Zorat ġa patâġa, nâġât umnâ topġan bagim sâtâre op ândiban.’

24 Sâi bet a ekap kânok pindip, zâk gamġa sâip, ‘Patâ, nâ topkâ itâ nânġâman. Ġa a bâliġnâ. Ġa nep mân kârâm kâmitmat. Nalem muyagem nibi sâmat. A nâmbutġnâ zenġât kâlamân nalem nibigât sâmat. 25 Nâ zorat kenġatnânġât op kâtkâ hân kendâm hangua ziap. Oi zi mâburem ġibâman.’

26 Yatâ sâi patânâ den itâ sâm dukuip, ‘Ġa kore a bâliġnâ, konam. Lâugan ġâbâ den mâburem dâġobâ. Nâġât itâ nânġâmat. Nâ nep mân kârâm kâmit yen tap nalem muyagenibi sâman. A zenġât nebân nalem meman. 27 Nâġât yatâ nânġâm kâtnâ anġâġwanġâ zenġâren pâna kâtnâ nep tuugi âsagei ga membam. 28 Zorat zen kât ekap beknan mem bâzagât mem ândiap, zo pindânek. 29 Nâi zâk kut nâi pindâpindân, zo mem galem op ândei târokwap pindâpindân. Oi gom sambe muyagenanġâbap. Ka nâi zâk kut nâi pindâpindân, zo mân mem ândei beknan mei yen ândibap. 30 Kore a konam, zo ko ġâsum nâġâtâġân zo pane ġeibap. Zoren umbâlâ op isem zimzap.’ ”

Yesuġa ġâtâm kâsâpnânġobap.

31 “Ġâtâm a bonġnâ, nâ sumbem âsakġânoot sot sumbem a zenġât oserân gamġa tâtatnâ âlipnâ, zoren zâi tâpat. 32 Oi a ambân hânġa hânġa, zo minduziġġa nâġât mâtenan mindubi. Mindunetâ râma galem a râma noniġ kâsâpzânġomap, zo yatik upat. 33 Oi râma noniġ kâsâpzânġom râma bongen zâmbam noniġ yanġâġen zâmbanbat. 34 Yatâ op a kutâziġnâ, nâ bongen zo itâ sâm dâzânġobat, ‘Zen Ibânandâ mâsop minziġġip. Zen gam Kembuġât um topġan bagim ândibi. Zo mârumġan hân muyaġebân ġâbâ zenġât sinġi sâip. 35 Zen itâ otniwe, zorat. Tepnanġât ua nalem niwe. Toogât mua too niwe. Nâ lomba yatâ ândiandâ zen galem otniwe. 36 Nâ sâk bârak ândia zen hâmbâ mot mem niwe. Nâ mâsek zia zen galem otniwe. Nâ tâk namin ta zen ga nigâwe.’ 37 Yatâ sa a târârak ziġnâ den itâ mâburem dâtnobi, ‘Kembu, ġa wan

narâkñan nalemgât otgigi nalem ñâi giwen? Wan narâkñan toogât otgigi nen too giwen? ³⁸ Gâ wan narâkñan lombâ yatâ ândina nen galem otgiwen? Gâ wan narâkñan hâmbâgât kwakna hâmbâ ñâi giwen? ³⁹ Gâ wan narâkñan mâsek mo tâk namin tâtna ga gigâwen? ⁴⁰ Yatâ sânetâ a kutâziñâ, nâ itâ sâmbâzângobat, 'Kâmurâpnâ zengâren gâbâ a giginâ ñâi galem okñangâwe, zo nâ otniwe uap.' ⁴¹ Yatâ sâmbâ a yangâgen, zo itâ sâmbâzângobat, 'Sâit miangâwe, zen kârâp kâtikñan gei ândibi. Kârâp zo Satâñ sot sumber arâpnâ zengât sinji oip. Zoren gei ândibi. ⁴² Zen itâ otniwe, zorat. Nâ tepnangât ua nalem mân niwe. Nâ toogât nânga too mân niwe. ⁴³ Nâ lomba ândia mân galem otniwe. Hâmbâgât kâruandâ mân niwe. Mâsegân sot tâk namin ta mân ga nigâwe.' ⁴⁴ Yatâ sâmbâzângua ko yangâgen ziñ itâ sâbi, 'Kembu, gâ wan narâkñan nalem too bunâ sot hâmbâ mirâ kamân bunâ ândina gek mân nângânângâ urâwen? Mo ikâ zoren mâsek mo tâk namin tâtna gekñâ mân galem otgiwen?' ⁴⁵ Yatâ sâne itâ dâzângobat, 'Nâ perâkñak dâzângobâ. Arâpnâ zengâren gâbâ giginâ ñâi ek mân galem okñangâwe, zo nâ otniwe uap.' ⁴⁶ Oi a yangâgen zen âi sâknam tâmbânâ nângâm ândibi. A ambân târâkñâ, zen ko ândiândi kâtikñan bagim ândibi."

26

Yesuñâ mumbapkât sinji dâzângoip.
(Mk 14:1-2; Lu 22:1-2; Yo 11:45-53)

¹ Yesu zâk den so aksik sâmbâ nângâm arâpnâ itâ sâmbâ dâtnângoip, ² "Nânge. Sirâm zagât tap Pasowa kendon upap. Oi narâk zoren a bonñâ, nâ kâsa zengât bitziñan zaria poru nagân none mumbat." Yesuñâ den yatâ sâip ³ Narâk zoren tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkât namin zâim minduwe. ⁴ Zen Yesu tik gâsum kunam den sâmbâ kâtâñ urâwe. ⁵ Oi itâ sâwe, "Kendonân kâmbam lañ âsagebapkât kegâk gâsunat."

Ambân ñâiñâ Yesu too wârân âlip mem sanjonnangip.
(Mk 14:3-9; Yo 12:1-8)

⁶ Yesu zâk Betania kamânân âim Simon, sâk bâlâ a, zâkkât mirin zâim nalem neip. ⁷ Nalem nem tâi ambân ñâiñâ too wârân âlip beloñoot, sângân patâ, zo mem gam too wârânñoot zo kâukñan lokei giari sanjorip. ⁸ Yatâ oi arâpnâ nen ekñâ sâwen, "Too sângân zâizâiñ zi wangât tâmbetkuap? ⁹ Too zo pam kât patâ mem a kanpitâ ziñgip sâi ko dâp opap."

¹⁰ Yatâ sâindâ Yesuñâ nângâmñâ itâ sâmbâ dâtnângoip, "Zen wangât ambân den okñangge? Zâkñâ otnigi âlip uap. ¹¹ A ambân kanpitâ, zen narâk dâp zen sot ândibi. Nâ ko zen sot narâk kârep mân ândibat. ¹² Nâ mua hanobi, zorat dâp sâknâ sanjori âlip uap. ¹³ Nâ perâkñak dâzângobâ. Kembugât den sinji âlip zi hânñâ hânñâ sâmbâ âim ambân zirânâ uap, zorat sinji ârândân sâne lañ kârâbap."

Yudanâ Yesu tirâpâzângobapkât kât meip.
(Mk 14:10-11; Lu 22:3-6)

¹⁴ Oi arâpnâ kiin zagât nengâren gâbâ a ñâi kutñâ Yuda, Karioto kamânân gokñâ, zâkñâ tirik namâ galem a patâ, zengâren arip. ¹⁵ Âimñâ itâ sâmbâzângoip, "Nâ tirâpâzângobat, zorat kât dabutâ nibi?" Mâsikâziñgi ziñâ kât ekap 30 yatâ sâlâpkum pindâwe. ¹⁶ Yudanâ zo memñâ Yesu tirâpâzângoip gâsubigât ek kârum ek molim ândeip.

Yesu zâk arâpñoot nalem niwe.

(Mk 14:12-21; Lu 22:7-14, 21-23; Yo 13:21-30)

¹⁷ Pasowa kendon narâk topkwâtnam arâpñâ nen Yesu mâsikâm sâwen, “Nen itârâñ mirâ ikâ zoren Pasowa nalem unat?” ¹⁸ Sâindâ itâ sâip, “Zen kamânân âimñâ a nâi muyagem itâ sâm dukunek, ‘Patâniñâ gâgât sap, ‘Narâknâ mâte uap, zorat nâ sot arâpnâ, nen gâgât mirin gam Pasowa nalem ninat.’ ” ¹⁹ Oi arâpñâ nen Yesuñâ den sâip, zo lumñâ Pasowa kendongât nalem uwen.

²⁰ Mirâ nâtiksâi Yesu sot arâpñâ kiin zagât, nen mirâ zoren zâimñâ Pasowa nalem niwen. ²¹ Nem tapñâ Yesuñâ itâ sâm dâtnânngoip, “Zengâren gâbâ nâinâ nâ kâsa a tirâpžânñoi gâsânobi.” ²² Yatâ sâi arâpñâ nen umniñ bâlei nâigoot zikñik zikñik mâsikâyanğâm sâwen, “Kembu, nâgât sat?” ²³ Sâindâ zâknâ sâip, “A zo nâ sot ârândârñ niet, zâknâ yatâ otnibap. ²⁴ A bonñâ, nâ Kembugât ekabân den kulem ziap, zo yatik upat. Ka a bonñâ, nâ tirâpžânñoi gâsunibi, yei, zâk hâuñâ yâmbâtñâ mimbap. A zo mam kâmbonj kâligen gâbâ mân âsageip sâi bâbâlanj opap.” ²⁵ Yatâ sâi Yudanâ mâsikâm sâip, “Patâ, nâgât sat?” Sâi dukuip, “Gâ sat, zo.”

Yesuñâ nalem sot too zingip.

(Mk 14:22-26; Lu 22:15-20; 1 Kor 11:23-25)

²⁶ Nalem nem tâindâ Yesuñâ nalem nâi mem sâiwap sâm namuñ arâp itâ sâm niñgip, “Mem ninek. Zi sunumnâ.” ²⁷ Yatâ sâmñâ waiñ hâkop mem sâiwap sâmñâ itâ sâm niñgip, “Zen aksik ninek. ²⁸ Zi târotârioniñyngât gilâmnâ. Zo a ambân donbep patâ, zengât tosazij buñ upapkât hânân gibap. ²⁹ Oi dâzânğua nânğânek. Waiñ too itârâñ nia âkap. Oi dum zagâtñan mân nemñâ lbânangât um topñan zâim zen sot ârândârñ waiñ mârâtñâ nâi ninat.”

Gezemanê kâlamân âiwe.

(Mk 14:27-31; Lu 22:31-34; Yo 13:36-38)

³⁰ Oi Kembugât mâpâmâpâse kep nâi mem kamânân gâbâ âimñâ Oliwa bâkñan zâiwen. ³¹ Mâtâbân âimñâ Yesuñâ itâ sâm dâtnânngoip, “Nâtik ziren a zij gâsuninetâ zen nânğâm pâlâtânziñ lolot, zorat op âksik birânim âibi. Kembugât den kulem nâi ziap, zo bon upap. Den zo itâ, ‘Nâ râma galem a kua râma zen siñsururuñ op âim nanğâbi.’

³² Nâ sa nânğânek. Nâ mumuñan gâbâ zaatñâ Gâlilaila ai kândom otziñgâbat.” ³³ Sâi Peteronâ itâ sâm dukuip, “A nâmbutñâ, zij birâgibi. Nâ ko mân birâgibat. Buñ kâtikñâ.” ³⁴ Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Nâ perâknak dâgobâ. Gâ nâtik ziren kwâimbâninandâ sâp karâmbut oi kurukñâ diñ sâbap.” ³⁵ Yatâ sâi Peteronâ itâ sâip, “Gâ gomñâ nâ nonâ sâne mân kwâimbâgibat.” Sâi arâpñâ nâmbutñâ, nen den yatik sâwen.

³⁶ Nen âimñâ nak kalâm nâi kutñâ Gezemanê, zoren takâm Yesuñâ arâpñâ itâ sâm dâtnânngoip, “Zen ziren tatne nâ ândi ai ninâu sâbâ.” ³⁷ Yatâ sâmñâ Petero sot Zebedaiogât nanzatñâ diizingi âiwe. Âimñâ Yesuñâ umñâ yâmbârei ken bet kakit oip. ³⁸ Yatâ op dâzânğom sâip, “Umnâ yâmbârei mumuñâ otnigap. Zen nâ sot tap um wâgân ândinek.” ³⁹ Yatâ sâmñâ mâik nâi âim si sângân hânân ge tutukum itâ sâm ninâu sâip, “Ibânâ, nânğânim sâknam kâmut zi betnan mena buñ oik. Oi nâgât den buñâ, gâgât den, zo kâtigibap.”

⁴⁰ Yatâ ninâu sâmñâ puriksâm arâp karâmbut zingiri uman zem tatne Petero itâ sâm dukuip, “Zen nâ sot gwâlâ mâik nâi ândibigât dâp buñâ?

41 Zen mäsîmäsîkâyân loribegât um gwâlâ ândim ninâu sânek. Umñâ bâbâlañ opmap. Sâknâ ko yâmbâremap.”

42 Dum âimñâ den itâ sâm ninâu sâip, “Ibânâ, sâknam zi betnan mim-bangât nângâna mân dâp oi lañ gâgât den, zo kâtigibap.” 43 Yatâ ninâu sâmnâ âburem arâp karâmbut, zen sinziñâ uman oi zinetâ ga muyageziñgip.

44 Zâmbamñâ âi ninâu sâi sâp karâmbut oip. Den mârûm sâip zo yatik ninâu sâip.

45 Ninâu sâm nanğâm arâp zenğâren puriksâm itâ sâm dâzânğoip, “Zen uman tok zem te? Zi mârûm narâk uap. A bonñâ, nâ bâliñ mâme a zenğât bitziñan zâibâman. 46 Zaatne âinâ. Iknek. A sâi gâsunim nobi, zo mâte otniñgap.”

Kâsa ziñâ Yesu gâsuwe.

(Mk 14:43-50; Lu 22:47-53; Yo 18:3-12)

47 Den yatâ sâm kiri arâp kiin zagât, nenğâren gâbâ a nâi, kutñâ Yuda, zâknâ a kâmut kâdom otziñgi gawe. A kâmut zo tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, ziñâ sângonzânğone kâmbam sot sâu patâziñâ mem gawe.

48 Oi Yudañâ den kânñan itâ sâm dâzânğoip, “Nâ lum mânğansa zi sâm gâsubi.” 49 Oi gamñâ zorenâk Yesugâren âim O patânâ sâm lum mânğarip.

50 Yatâ oi Yesuñâ den nâi itâ sâm dukuip, “Buku, nep tuubam gaat, zo tuum nanğanan.” Yatâ sâi a kâmut, zen Yesugâren ga gâsum saawe.

51 Oi Yesu sot ândiwen, nenğâren gâbâ nâiñâ sâunâ sâmbum tirik namâ galem a patâgât kore a nâi kindapñâ kârâm kwâkip. 52 Yatâ oi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Sâugâ mirânñan hanguna giarik. Nâi zâk sâunâ zânğoi hâunâ kumbi. 53 Nâgât dap nânğat? Nâ Ibânânğâren ninâu sa sâi ko sumbem kâwali a kâmut kiin zagât, zo kegâk sâi gem galem otnibe. 54 Oi zen gem ga galem otnine Kembugât ekabân den ziap, zo dabân bon opap?”

55 Yatâ sâmnâ a kâmut gâsunam gawe, zo itâ sâm mäsîkâziñgip, “Nâgât dap nânğe? Zen nâgât nânğâne kâmbam ku oi kâmbam sot sâuziñâ mem ga gâsânoge? Zorat sa nânğânek. Nâ sirâmñâ sirâmñâ tirik namin zen Kembugât den sinji dâzânğoman. Oi zen zoren mân gâsânowe. 56 Oi zi Propete zenğât den kâtigibapkât âsagiap.” Oi Yesugât arâpñâ, nen aksik Yesu birânğam sinşururun âiwen.

Yesu a sâtnanğât namin diim âiwe.

(Mk 14:53-65; Lu 22:54-55, 63-71; Yo 18:13-14, 19-24)

57 Kâwali a zen Yesu gâsum tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkâren diim âiwe. Zâkkât namin Kembugât gurumin den zorat galem a sot a sâtnâ mindum tarâwe. 58 Zen Yesu diim âinetâ Petero zâk kândâtziñan bet moliziñgâm arip, Âi takâmñâ tirik namâ galem a patâgât dâmân kâligen bagimñâ kore a zenğât oserân itâ nânğâm kwâkâm getâip, “Yesugât den dap sâbi? Zorat ziren tap nânğâbat.”

59 Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen aksik tapñâ Yesugât den sâknânâk sâm kunatkât den sâm kârûwe. 60 Oi a donğep den sarâ donğep sâm bonñâ mân muyagiwe. Oi bet a zâgât gawet. 61 Zet gamñâ itâ sâwet, “A zirânâ itâ sâip, ‘Nâ Kembugât tirik namâ kâdanâ sirâm karâmbut umñanâk dum tuubat.’”

62 Yatâ sâitâ tirik namâ galem a patâ, zâk zaatñâ Yesu itâ sâm mäsîkip, “Gâgât den se, zorat den hâunâ sâban mo mân sâban?” 63 Sâi Yesuñâ den mân sâm kirip. Yatâ kiri tirik namâ galem a patâ, zâknâ itâ sâm dukuip,

“Anutu, ândiândi mariñâ, zâkkât mâtenjan mâsikâgiga sâm kâtigenan. Gâ Kristo, Anutugât nanñâ mo a ñâi?”

⁶⁴ Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Zo sat, zo. Oi ñâi dâzângua nângânek. Gâtâm a bonñâ, nâ imbanñâ mariñâ, zâkkât âsanñâ bongen tap sumbem unumunum kwâkñan gem ga nikpi.”

⁶⁵ Yatâ sâi tirik namâ galem a patâ den zo nângi bâliñ oi hâmbânâ mem moloñ arâpñâ itâ sâm dâzângoip, “Zâk Anutu yatâ op sap. Wangât den zagât sâm kârûnat. Den sap, zo aksik nânge. ⁶⁶ Den zo nângâm dap dap nânge?” Mâsikâziñgi ziñâ itâ sâwe, “Zâk mumuñangât sinji uap.”

⁶⁷ Yatâ sâmñâ tâpziñandâ Yesu si sângânñan tâpkumñâ bitziñandâ kom kâbakñiwe. Oi a nâmbutñandâ bitziñ tipñandâ pâlomñan kunzirâwe. ⁶⁸ Oi itâ sâm dukuwe, “Kristo, gâ Propete ândiat oi ko sânan. A gogap, zo kutñâ ñâi?”

Peteronñâ Yesu kwâimbip.

(Mk 14:66-72; Lu 22:56-62; Yo 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Yatâ op tatne Petero zâk namâ sombemân tâip. Tâi kore ambân ñâiñâ zâkkâren âim sâip, “Gâ ko Galilaia a, zâk sot ândimat.” ⁷⁰ Yatâ sâi Peteronñâ a tarâwe, zengât mâteziñan kwâimbâm sâip, “Gâ den sat, zo nâ nângâm kwaksan.” ⁷¹ Yatâ sâmñâ geibâ sâi kore ambân ñâiñâ ekñâ a itâ sâm dâzângoip, “A zi Yesu Nasarete gokñâ, zâk sot ândimap.” ⁷² Yatâ sâi Peteronñâ kwâimbâm den sâm kâtigeip. Oi sâip, “Nâ a zo mân ekman.” ⁷³ Yatâ sâm mâik ñâi kinnñâ a ziñâ Peterogâren âim sâwe, “Gâ perâkñak zengât kâmurân gokñâ. Nen diñgâ holiñâ nângen.” ⁷⁴ Sânetâ dum Anutu mâtenjan sâm kâtigem den lañ sâm itâ sâm dâzângoip, “Nâ a zo mânâk ekman.” Sâi zorenâk kurukñâ diñ sâip. ⁷⁵ Oi Yesuñâ den mârûm sâip, zo Peteronñâ nângip, “Gâ sâp karâmbut kwâimbânina kurukñâ diñ sâbap.” Den zo nângâm umbâlâ op âkñan âim girâp patâ iseip.

27

Yesu zâk Pilatogâren diim âiwe.

(Mk 15:1; Lu 23:1-2; Yo 18:28-32; Apo 1:18-19)

¹ Hañsâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtñâ, zen mindum Yesu koindâ mumbapkât den sâwe. ² Oi sâne Yesu bikñâ saamñâ diim âim Roma a kutâ Pilato, zâkkâren parâwe. ³ Mumbapkât sâm kâtigine Yuda, zâk zo ekñâ wangât yatâ uan sâm umñâ bâlei kât pindâwe, zo mem âim tirik namâ galem a patâ sot a sâtñâ mâburem ziñgip. ⁴ Oi itâ sâm dâzângoip, “Nâ lañ opñâ a târârakñâ zi bitziñan paan.” Yatâ sâi ziñâ sâwe, “Wangât nenngâren ga sat? Zo gikak.” ⁵ Yatâ sâm kât zo birânetâ mem tirik namin lum pam âi sip miangip.

⁶ Tirik namâ galem a patâ, zen kât zo memñâ sâwe, “Kât zi kâmbamgât sângân, zorat tirik namin pâindâ mân dâp upap.” ⁷ Oi kât zo mem dap utnat sâm âraqum hân ñâi kwâlâwe. Hân zo âmañ tuutuuy agât hân sâmarâwe. Hân zo kamân ñâin gâbâ ga ândiândiñ, zo mune zoren hanzânggobigât sângân miwe. ⁸ Oi narâk zoren hân zorat kutñâ ñâi kâmbam hân sâne kâtigeip. ⁹ Oi Propete Yeremia zâkkât den kânñan sâip, zo bon oip. Den zo itâ, “Isirae a zen a sângânñangât kât sâwe. ¹⁰ A sângânñangât kât ekap 30, zorân âmañ tuutuuy agât hân, zo sângân miwe. Kembuñâ dâtnogip, yatik urâwe.”

A kutâ zâk Yesu poru nagân mumbapkât sâip.

(Mk 15:2-5; Lu 23:3-5; Yo 18:33-38)

¹¹ Zen Yesu diim âine a kutâ Pilato, zâkkât mâterjan kiri itâ sâm mâsikip, “Topkangât dêtno. Gâ Yuda zengât a kutâ?” Sâi Yesunâ sâip, “Sat, zo.” ¹² Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zinjâ den sâknanâk sâm kine den hâunâ mân sâip. ¹³ Yatâ oi Pilatonâ dukum sâip, “Gâgât den doņbep sânetâ wangât den hâunâ mân sat?” ¹⁴ Oi Yesunâ den hâunâ nâi mân dukui a kutânâ nângi imbânâ oip.

¹⁵ Pasowa kendon narâk dâp a kutâ zâk Yuda a tâk namin tâpmarâwe, zengâren gâbâ nâi olaņ zingâmâip. ¹⁶ Oi narâk zoren kâmbam ku a bâlinâ nâi tâk namin zeip, kutnjâ Baraba. ¹⁷ Oi a mindumnjâ kinetâ Pilatonâ mâsikâzingâm sâip, “Nâi olaņbatkât nânge? Baraba mo Yesu kutnjâ nâi Kristo sâme?” ¹⁸ Yuda a sâtnâ, zen Yesugât um kâlak nânganjanġâm zâkkâren parâwe, zorat nângâmnjâ sâip.

¹⁹ A kutâ, zâk den sâm kubikkubik tâtarân tâi ambinjanâ zâkkâren den itâ pâi gâip, “Gâ a târârak zo, zâkkât den mân mâsâsuatpan. Nâ itârân umanân nângâm zâkkât op sâknam doņbep nângan.”

²⁰ Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen a umziņan gem sâwe, “Zen sâne Baraba olaņnjâ ko Yesu ko koi mumbap.” ²¹ Oi a kutâ zorân dum mâsikâzingâm sâip, “Nâi mo nâi olaņbatkât se?” Sâi zinjâ sâwe, “Baraba.”

²² Sânetâ itâ sâm mâsikâzingip, “Yesu, kutnjâ nâi Kristo sâme, zâk dap okņanġabat?” Sâi zen lâu mâtâkâm aksik sâwe, “Zâk poru nagân moik.”

²³ Sâne a kutânâ dum mâsikâm sâip, “Wan tosaġât?” Yatâ sâi den kâtik sâm sâwe, “Zâk poru nagân moik.”

²⁴ Yatâ utnetâ Pilatonâ sâi den mânâk nângâm den doņbep sâne sâi too pindânetâ mâteziņan biknjâ too sanġonnjâ sâip, “A târârak zirat tosa nâgâren zimbap, zo zengât sinġi uap.” ²⁵ Sâi a ambân kâmut, zen itâ sâwe, “Tosa zo nen sot kiurâpniņ nengâren zimbap.” ²⁶ Yatâ sâne a kutânâ Baraba olaņ zingip. Yesu ko sâi inzut kuupņoot, zorân lapitne poruyân kumbigât kâwali a bitziņan pâip.

Kâwali a, zen Yesu kom eksâwe.

(Mk 15:16-20; Yo 19:2-3)

²⁷ Oi a kutâgât kâwali a, zen Yesu namin gâbâ diim gem kâwali a zengât namâ sombemân âim sânetâ kâwali a zinjâ aksik minduwe. ²⁸ Mindumnjâ Yesugât hâmbâ mâkâm kâwali a zengât hâmbâ kuriņâ ġinjanġâne giarip. ²⁹ Oi tâk sâtmmam ġoņkom kâukņan pane giarip. Oi bikņan tân nâi pindâne biknjâ bongen mem kirip. Yatâ opņâ kâwali a zen zâkkâren gam simin liim itâ sâwe, “Oe, Yuda zengât a kutâ.” ³⁰ Oi tâpziņâ tâpkum tân beķnan mem kâukņan kuwe. ³¹ Yatâ kom eksâmņâ kâwali a zengât hâmbâ, zo mâkâm ziknjâ hâmbâ du ġinjanġâne giari poru nagân kunam diim âiwe.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mk 15:21-32; Lu 23:26-43; Yo 19:17-27)

³² Diim âim mâtâbân a nâi muyagiwe, kutnjâ Simon, Kirene kamânân ġoknjâ. Zâk okņanġâne Yesugât poru nak beķnan mem lugi âiwe. ³³ Âimnjâ hân nâi kutnjâ Goligata (niņ denân ko kâuk sinġit), zoren takâwe. ³⁴ Zoren takâmnjâ waiņ too sot um gulip too mâpot pindânâ sâne nem ekņâ birip. ³⁵ Yatâ oi poru nagân kuwe. Kune kiri hâmbânġagât wenzu pam igâwe.

Ikne muyageip dâp miwe. ³⁶ Yatâ opnâ galem tarâwe. ³⁷ Oi kâuknâ kwâknjan poru nagân topnâ itâ kulemgune zeip, “Zi Yesu, Yuda zengât a kutâ.”

³⁸ Oi kâmbam ku a zâgât poru nagân zâkom, nâi toren, nâi toren kwânângâzikâwe. ³⁹ Oi a ambân zoren âim gawe, zen sâm sinjan gem den top topnâ dukum kâuk birâm sâwe, ⁴⁰ “Bâi, gâ tirik namâ kândan sirâm karâmbut tuum nanjâbat sâin. Bâi, gikâ sâkkâ sâna poru nagân gâbâ âkâm geik. Oi gâ Anutu nannâ ândiat oi poru nagân gâbâ pâtan ge.” ⁴¹ Oi tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot a sâtnâ, zen yatik dukum sâwe, ⁴² “A nâmbutnâ tâmbetagonam utnetâ tânzângomop. Ziknjanât ko kwaksap. Zâk Isirae a nenjât a kutâ ândiap oi ko poru nagân gâbâ âkâm gâi zâkkât dinâ nângânat. ⁴³ Zâk nâ Anutugât nannâ sâm, nângâm pâlâtânâ Anutugâren pâi zeip, zorat Anutunâ zâkkât nângap oi ko poru nagân gâbâ kwâki geik.” ⁴⁴ Oi kâmbam ku a zâkowe, zet yatik den mot dukuwet.

Yesunâ moip.

(Mk 15:33-41; Lu 23:44-49; Yo 19:28-30)

⁴⁵ Yatâ oknjanjâne mirâ bâknjan zoren nâtâtik muyagem zei mirâ oi âkip. ⁴⁶ Mirâ oi Yesunâ den kâtiknâ den sâm sâip, “Eli, Eli lama sabatini (niinj denân ko, Anutunâ, Anutunâ, wangât birâniqat)?” ⁴⁷ Oi kirâwe, zengâren gâbâ a nâmbutnâ zinâ sâwe, “Zâk Elia konsap.” ⁴⁸ A nâinâ nângâm sârârâk kârâm âim sarugât kâmon mem ga winiga too kâlâknoot sum kapijnukum pindip. ⁴⁹ Oi a nâmbutnâ itâ sâm dukuwe, “Nen tap iknâ. Elia perâknjak ga mâkâbap mo bunâ?” ⁵⁰ Oi Yesu zâk dum den kâtiknâ den sâi Kaapumnâ takâm arip. ⁵¹ Moi tirik namin sângum patâ, zo uren gâbâ oloj gei kwâkip. Oi wârij mei kât âbângum nanjip. ⁵² Oi a zengât kwak, zo pâronsâi Kembangât sinji a ândim muwe, zo zengâren gâbâ nâmbutnandâ zaarawe. ⁵³ Oi Yesu zâk kâdom op zaari zen kwagân gâbâ zaatnâ kamân kâuknjan zo âim a donjeb muyagezinjâwe. ⁵⁴ Oi kâwali a galem sot arâpnâ kirâwe, zen wârij sot kut nâi nâi zo eknâ imbanâzinj buj oi sâwe, “Perâknjak a zirân Anutugât nannâ ândeip.”

⁵⁵ Yesu kuwe, narâk zoren ambân donjeb kârebân kin kut nâi nâi zo ek nanjâwe. Ambân zo, zen Yesu molim kore oknjanjâm Galilaia hânân gâbâ gawe. ⁵⁶ Maria, Madala kamânân goknâ sot Maria, Yakobo sot Yose zekât mamziknâ. Oi ambân nâi Zebedαιο nanzatnâ, zekât mamziknâ. Zen ârândâj tarâwe.

Yesu hanguwe.

(Mk 15:42-47; Lu 23:50-55; Yo 19:38-42)

⁵⁷ Mirâ nâtiksisâi Arimataia kâmânân goknâ sikum a nâi Yesugât a op ândeip, kutnâ Yosepe, zâk gâip. ⁵⁸ Gamnâ Pilatogâren âim Yesugât kâmbârânâ zorat dukum sâi Pilatonâ kâwali a sâm dâzângoip pindâwe. ⁵⁹ Yosepenâ kâmbârânâ zo memnâ sângum kâu unjâknandâ kâpim lum arip. ⁶⁰ Lum âim kât mâtâpnâ zik sinji nâi tuugip, zoren pamnâ kât patâ nâi kâbaknei âi mâtâp doonjoi arip. ⁶¹ Oi kwak nanjâmjan Maria, Madala kamânân gok sot Maria nâi, zet zo tap igâwet.

⁶² Kendongât kut nâi nâi kubikkubik narâk, zo âki ko hanjsâi tirik namâ galem a patâ sot Parisaio a, zen Pilatogâren âiwe. ⁶³ Âimnâ sâwe, “Patâninâ, nen den nâi nângen, zo dâgonâ. Sarâ a zâk wâgân ândeibân itâ sâip, ‘Momnâ sirâm karâmbut zem tap zaatpat.’” ⁶⁴ Zorat arâpnâ zinâ âi kâmbârânâ mem

âimnâ mumunjan gâbâ zaatsap sarâ sâbegât kâwali a sângonzângona kwagân âi galem kinetâ sirâm karâmbut âkâbap. Mârum den sarâ zeip, zorat den sarâ kwâkjan zari lâmbatpapkât girem op dâgogen.”⁶⁵ Sâne Pilatonâ itâ sâmb dâzângoip, “Kâwali a zingjan. Diizingâm kwagân âim ziinjak dap mo dap nânge, zo yatâ doonjune tâpap. Yatâ sâi kâwali a zen sot âimnâ kwagân zo winzip pam galem tarâwe.”⁶⁶ (-)

28

Yesu mumunjan gâbâ zaarip.

(Mk 16:1-10; Lu 24:1-10; Yö 20:1-18)

¹ Yuda zengât kendon âki hanjsâsâgât Maria, Madala kamânân goknâ sot Maria buknâ, zet kwagân iktam âiwet. ² Aritâ wâriņ patâ mei Kembangât sumbem a nâinjâ sumbemân gâbâ gem kât patâ mem kâbakņei ari kât kwâkjan tâip. ³ Tobatņâ âsakņoot hânpan yatâ. Hâmbânâ kâu timan. ⁴ Kâwali a, zen zo ekņâ sânamziņ sâmbui kenġât op hânân gei zem ândiwe.

⁵ Oi ambân zagât zo, zet âi takitâ anâ itâ dâzâkom sâip, “Zet kenġât mân oit. Nâ nânġan. Zet poru nagân kuwe, zo iktam gabot. ⁶ Oi zâk zi mân taap. Zâk mârum sâmb dâzângoip, zo yatâ op mumunjan gâbâ zaatsap. ⁷ Zet kek âi arâpnâ dâzângobobot, ‘Yesu zâk mumunjan gâbâ zaatsap. Galilaia hânân âi kândom otziņġabap. Zen zoren âi ikpi.’”

⁸ Sâi zet kek kwak zo birâm kenġât sot sâtâre op arâp den sinġi dâzângoram sârârâk kârâm âiwet. ⁹ Aritâ Yesuņâ mâtâbân muyagezikâm itâ sâmb dâzâkoip, “Umzik âlip oit.” Yatâ sâi zet um topņan âi pindiņsâm mâpâsem kinjan ġâsuwet. ¹⁰ Oi Yesuņâ itâ sâmb dâzâkoip, “Zen mân kenġât oit. Zet âi arâpnâ dâzângoitâ Galilaia hânân âi nikpi.”

¹¹ Ambân zagât, zet aritâ kwagân galem kirâwe, zengâren gâbâ nâmbutņâ zen âim kamân patin takâmņâ tirik namâ galem patâ kut nâi âsageip, zorat sinġi dâzângowe. ¹² Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtrņâ, zen mindum kâwali a zen kât donġep zingâwe. ¹³ Zingâm itâ sâwe, “Zen itâ sâbi. Nen nâtigân uman zeindâ arâpnâ ziņ gam kâmbârânâ mie. ¹⁴ Den zo Roma a kutânâ nânġabâpkât kenġât mân upi. Âlip niņâ dukunat.” ¹⁵ Yatâ sâmb dâzângone kâwali a zen den lum kât zo mem âiwe. Den sarâ zo Yuda a zengâren zeipņak tok ziap.

Yesuņâ bâkņan arâpnâ muyageziņġâm nep diņ sâmb ziņġip.

¹⁶ Yesuġât arâp kiin kânok, nen Galilaia hânân bakņâ nâin Yesuņâ den kânġan dâtnânġoipkât zoren zâiwen. ¹⁷ Zâimņâ zikņâ ekņâ pindiņsâm mâpâsiwen. Nâmbutņandâ ko um zagât urâwe. ¹⁸ Oi Yesuņâ gootniņan gam itâ sâmb dâtnânġoip, “Anutuņâ imbanâ top top aksik sumbemġât sot hânġat nâ nigip. ¹⁹ Zorat ko zen hânņâ hânņâ, a kâmutņâ kâmutņâ, zengâren âim nep tuune dinnâ lum nâġât a ambân upi. Oi Ibâ sot nanņâ, nâ sot Tîrik Kaapum, nengât korân târokwap too sanġon zingâbi. ²⁰ Den dâzângom ândiwan, zo aksik lubigât dâzângom ândibi. Oi nâi dâzângua nânġâneġ. Nâ sirâmņâ sirâmņâ, âsâbânġ zen sot ândia hânġat narâkņâ âkâbap.”

Zo yatik.

Yesugât den singi âlipnâ Marekonâ kulemguip

Yohanegât den singi.

(Mt 3:1-12; Lu 3:1-9, 15-17; Yo 1:19-28)

¹ Yesu Kristo, zâk Anutugât nanñâ, zâkkât den singi âlipnâ, zo topkwapnâ. ² A sânginjâ Propete Yesaianâ mârûm nâi Anutugâren gâbâ den itâ nângâm kulemguip,

“Nângâ. Nâgât kore a nâi sângongua gâ kândom otgibap. Zâknâ mâtâpkâ kârâm kubikpap. ³ Barâ kâtik, mirâ âtânjan ândim den itâ sâbap, ‘Kembugât mâtâp kârâm pitâne gânduj oik.’”

⁴ Den zorat bonñâ ko Yohanenâ âsagem barâ kâtik mirâ kamân âtânjan ândim den itâ sâm dâzângomâip, “Umziñâ melâñne too sanjonziñga Anutuñâ tosaziñ birâbap.” ⁵ Yatâ sâm dâzângoi ko Yerusalem kamân mâirâp sot Yudaia hânân a ambân ândiwe, zen gâbâreyanjâm zâkkâren âiwe. Zen bâlinâziñâ sapsune Yohanenâ Yodanj toin sanjonziñgâmâip.

⁶ Yohane zâk a kanpitâ ândeipkât sâk pâke âlipnâ mân mem ândeip sot nalem âlip mân nem ândeip. Yohanegât hâmbâ zo bâu kamele sâmotnandâ tuune pam ândeip. Ka pânjan ko inzut nâi bâu sâknâ tuutuunâ, zo lap ândeip. Kumbon sot bâñsat, zo nem ândeip. Ândim itâ zo sâm dâzângom ândeip, ⁷ “Betnan a nâi gam taap. Zâk kâwaliñâ nâi yatâ zemjângap. Nâ yatâ zorân irâ sikumñâ goribat, zorâgoot ko mân dâp upap. ⁸ Nâ tooyâk sanjonziñgan. Ka zâknâ ko Kaapum bonñâ sanjonziñgâbap.”

Yohanenâ Yesu too sanjori ari Satanñâ mâsikip.

(Mt 3:13-17; 4:1-11; Lu 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Narâk zoren Yesujâ Nasarete kamânân gâbâ Galilaia hân birâm Yodanj toin Yohanengâren takip. Âi taki ko Yohanenâ Yodanj toin sanjonñanjip.

¹⁰ Yesu zâk toin gâbâ kopga egi sumbem pâronñsâi Anutugât Kaapum zâk nii kembâ yatâ opñâ Yesu kwâknjan gem pâip. ¹¹ Oi sumbemân gâbâ den nâi itâ âsagem gâip, “Nannâ, gâ umnandâ gâsugim biranjmap. Oi gekñâ umnâ âlip opmap.”

¹² Op ko narâk zorenâk Kaapumñâ Yesu oknjangi barâ kâtik, mirâ kamân âtânjan arip. ¹³ Zoren Satanñâ mâsikâm ândei hilâm 40 âkip. Yesujâ zuu osetziân ândeip. Ândei ko Anutugât sumbem a zinjâ on galemñâ oknjangâwe.

Yesujâ nep topkwap arâpnâ gâsuzinjip.

(Mt 4:18-22; Lu 4:14-15)

¹⁴ Yohane tâk namîn pane tâi ko Yesu zâk Galilaia hânân gamñâ Anutugât den singi âlipnâ itâ dâzângom ândeip, ¹⁵ “Anutugât um topñjan ândiândigât narâknâ mâte uap, gât ko umziñâ melâñ Anutugât den singi âlipnâ zirat nângâne bon upap.”

¹⁶ Yesujâ Galilaia saru sâtnjan âim tap ko Simon sot munñâ zikirip. Zet injangât nep tuum ândiwet. Zikiri injangât irâ pam kirâwet. ¹⁷ Yesujâ zâkonsâm itâ sâip, “Zet ga nâ târokwatnigit. Nâñâ den âlip kwâkâm zika ândim ko zet injangât nep tuum ândiabot, yatigâk a zengâren tuum ândiabot.” ¹⁸ Yatâ sâi irâzikñâ birâmñâ Yesu molim ba âiwet. ¹⁹ Yesujâ mâik nâi âim ko Zebedaijo nanzatñâ Yakobo sot Yohane zikirip. Zet

wanġâyân tapnâ inġan mâme irâzïkñâ kubik tarâwet. ²⁰ Yesuñâ zâkonsâi nânġâm ibâzïkñâ sot nep a wanġâyânâk tatne zâmbamñâ gem Yesu molim ba âiwet.

Yesu Kapenaum kamânân nep tuugip.

(Mt 4:12-17; Lu 4:14-15, 31-37)

²¹ Op ko zen Kapenaum kamânân âiwe. Yuda zengât kendon mâik zorat narâkñâ oi Yesu zâk mâpâmâpâse namin zâim sinġi âlipñâ sâm dâzânġoip.

²² Den dâzânġoi Yesugât nânġâne imbanġa oip. Yesu zâk sinġi âlip den dâzânġoip, zo Anutugât gurumin den zorat galem a ziġ sâmarâwe, yatâ mân sâip. Zo walâm yatâ dâzânġoip.

²³ Narâk zorenâk mâpâmâpâse namin a wâkeñoot nâi tâip. ²⁴ Zâkñâ den yu kambânġa sâm itâ sâip, “Yesu Nasarete gokñâ, gâ dap otniġġâbam gaat? Gâ tâmbetnânġobam gaat? Gâgât topkâ nânġen. ²⁵ Gâ Anutugât tirik a.” Sâi Yesuñâ den yatâ mân sâbapkât dukum sâip, “Gâ hiriñsâm ayân gâbâ takâm ba âi.” ²⁶ Yatâ sâi wâke zorân a zo oknânġi kâkâksâm zei wâke zo yu kambânġ sâm ko takâm ba arip. ²⁷ A ambân zen zo ekñâ imbanġâziġ buġ oi âragwârâgu opñâ sâwe, “A zi dap dap yatâ? Topnâ nâi. Den uġakñâ sap. ²⁸ Zâk a kâwaliñâ patâ wâke sorâk den dâzânġoi sâtnġa lume.” Yatâ sâm sinġiñâ âragunetâ Galilaia hânân a ambân aksik nânġâwe.

Yesuñâ use mâsek kubikziġip.

(Mt 8:14-17; Lu 4:38-44)

²⁹ Yesu sot Yakobo sot Yohane, zen mâpâmâpâse namin gâbâ gemñâ Simoġ sot Andrea, zekât mirin zâiwe. ³⁰ Simoġ sibunġâ, zâk mirin mâsek kârâpñoot op zeip. ³¹ Yesu zâk mirin zari dukuwe. Dukune zâkkâren âi biknjan ġâsum mem zaarip. Oi sâkñâ sânduksâip. Sânduksâi ko nalem om ziġi niwe.

³² Nâtiksâisâi kamân mâirâp zen a wâkeziñoot sot sisi mâsekiñoot a ambân gâbâreziġġâm Yesugâren gawe. ³³ A ambân aksik mirâ sâġġânġan ga mindum tarâwe. ³⁴ Yesuñâ a ambân doġbep mâsek top top kubikziġip. Oi wâkeziñoot wâke zo moliziġi âiwe. Wâke zen Yesugât topnâ nânġâwe. Oi zo sâm muyagibegât dâzânġoip.

³⁵ Yesugât arâpñâ uman zem tatnetâ nâtigân Yesuñâ zaatnâ zâmbam hân nâi a mân ândiândiġan ba arip. ³⁶ Âim ko ninâu sâm ândeip. Hañsâi Simoġ sot bukurâpñâ, zen Yesu kârûm âim muyagemñâ sâwe, ³⁷ “A ambân zen aksik kârugige.” Sânetâ Yesuñâ itâ sâip, “Kamân ġinġan ġinġan âinâ. ³⁸ Zoren den sinġi âlipñâ dâzânġobarâk. Oi nep zo tuubat sâm gem ġâwan.” ³⁹ Yatâ sâmñâ Galilaia hânân kamân dâp âim gam mâpâmâpâse namâziġan zâim sinġi âlip den dâzânġomñâ wâkeziñoot moliziġġâm ândeip.

Yesuñâ sâk bâlâ nâi kubiknânġip.

(Mt 8:1-4; Lu 5:12-16)

⁴⁰ Sâk bâlâ a nâi Yesugâren âimñâ um topnjan simin liim pindiñsâm sâip, “Gâ imbanġâgâ ziap, zorat gâ kubiknibâ sâm âlip kubikniban.” Yatâ sâi Yesuñâ umñâ nânġâm ko sâkñan ġâsum sâip, ⁴¹ “Nâ nânġâġigan. Bâi sâkkâ âlip oik.” Yatâ sâi ko useñâ soġei âlip oip. ⁴²⁻⁴³ Oi Yesuñâ zorat sinġi zo a ambân torennâ mân dâzânġobapkât sâm kâtigem sâġġonġoip. ⁴⁴ Itâ dukuip, “Gâ nânġâ. Zorat den sinġi a ambân laġ mân dâzânġoban. Mârûm nâi Moseñâ den nâi sâip, zo luban. Gâ tirik namâ galem agâren âi sâkkâ tirâpkuna eġi ko niî mo zuu nâi mem ko Anutugât sinġi sâm a sâtnġa zo

pindânan. Usegâ sogiap, zo a ambân ek nângâbigât yatâ otnan.”⁴⁵ Sâi ko a zo zâk âim ko Yesugât diñâ kwâkâm a ambân pisuk âi dâzângoip. Zorat opñâ a ambân ziñâ Yesugâren mindum gabegât Yesu zâk kamân patin mân âim gâip. Birâm hibuk mâtâp âim gam ândeip. Yatâ ândei ko a ambân kamân nanngâm nanngâm tarâwe, zenjak zâkkâren âimarâwe.

2

Yesuñâ a ñâi kinj bik mumuñâ kubikjanjip.
(Mt 9:1-8; Lu 5:17-26)

¹ Yesu zâk mâik ñâi ândim ko Kapenaum kamânân âbureip. ² Âburem mirin zâi tâi ko kamân mâirâp zen nângâmñâ zâkkâren mindum mirâ piksâmñâ mirâ sângânñan mindumñâ mirâ mâtâpñâ doonjuwe. ³ Yesu zâk mirin den dâzângom tâi a kimembut bukuziñâ ñâi kinj bik mumuñâ, zo lum gawe. ⁴ Oi a ambân nâmbutñâ zen sot gawe. A kâmut patânâ mirâ mâtâp doongune ko lum mirâ kwâkjan zâim ogep kwâsat temjoorâk pane Yesugât kinj topñan geip. ⁵ Pane gei zeï ko Yesuñâ nângâm pâlâtânziñangât bonñâ zo ekñâ a zo itâ dukuip “Nannâ, tosgâgâ biran.” ⁶ Yatâ sâi ko Anutugât gurumin den zorat galem a tarâwe, ziñâ itâ nângâwe, ⁷ “A zi wan den sap? Zâk Anutu mem ge kwap sap. Op ko Anutu zâizâiñ okñangap. Anutu, zâk kânokñâ tosaninñâ birâmap.” Yatâ nângâm tatnetâ Yesuñâ umziñan nângâm itâ sâm dâzângoip, ⁸⁻⁹ “Zen umziñan wangât den zo yatâ nânge? Zen dap nânge? Nep ikâ zorânâ bâbâlan? Tosa birâbirân mo sâk kubikkubik?” ¹⁰ Yatâ sâmñâ Yesuñâ itâ sâip, “A bonñâ nâ hânân ândim a ambân zengât toszinñ birâbatkât imbanñâ zemnigap, zorat topñâ ikpigât den zo dukuan.” ¹¹ Yatâ dâzângomñâ puriksâm a kinj bik mumuñ zo itâ dukuip, “Gâ zaat isen koremgâ zo mem ko ba kamângan âi.” ¹² Yatâ sâi zaatñâ mâteziñanâk isenñâ zo mem ko ba arip. A ambân zen ekñâ kâwaliziniñâ buj oi Anutu mâpâsem sâwe, “Kulem zi itârân âsagei ikxen, zi sen pup ikxen.”

Yesuñâ bâlinj mâme a zen sot buku oip.
(Mt 9:9-13; Lu 5:27-32)

¹³ Yesu zâk yatâ op ko dum Galilaia saru sâtñan giarip. Zoren a ambân mindum ganetâ den sinji âlip sâm dâzângoip. ¹⁴ Dâzângom âim ko Alipaiogât nanñâ Lewi egi kât mimiñâ namin tâi itâ sâm dukuip, “Gâ nâ sot pâlâtân op molini.”

¹⁵ Sâi zâk zaatñâ beknjan sâip. Lewiñâ sâi Yesu mirin zâi tâi Lewi bukurâpñâ kât mâme a sot bâlinj mâme a tatnetâ Yesu sot arâpñâ zen sot nalem niwe. Kât mâme a zen kât memñâ nâmbutñâ kâmbu memarâwe. A zo yatâ zo donjbeñâ Yesu molim zâk sot ândim pâlâtân kwarâwe. ¹⁶ Parisaio a kâmurân gâbâ Anutugât gurumin den zorat galem a nâmbutñâ, zen iknetâ Yesu zâk kât mimiñ a sot bâlinj mâme a osetziñan tap nalem neip. Parisaio a zen ekñâ Yesu arâpñâ itâ sâm mâsikâziñgâwe, “Wangât patâziñâ zâk bâlinj mâme a zen sot tap nalem niap?” ¹⁷ Sâne Yesuñâ nângâm itâ sâm dâzângoip, “Sisi mâsek kubikkubik a, zen a sâkziñâ wâgan zengâren nep mân tuume. A mâsekziñoot zengârenâk tuume. A ziiñangât nen âlipñâ sâme, nâ zengât mân gem gâwan. Nâ bâlinj mâme a diiziñga nâgâren gabigât sâm gem gâwan.”

Nalem birâm kendon ândiândiñangât Yesu mâsikâwe.
(Mt 9:14-17; Lu 5:33-39)

18 Narâk zoren Yohane arâpnâ sot Parisaio a, zen nalembirâm kendon ândiwe. A nâmbutnjâ zinjâ Yesugâren âim itâ sâmbâsikâwe, “Yohanegât arâpnâ sot Parisaio zengât arâpzinâ, zen nalembirâm ândime. Arâpkâ zen ko wangât nalembirâm mân nemnjik ândie?” 19 Yatâ sâmbâsikâne Yesunâ itâ sâmbâdzângoip, “A kutâ, zâk arâpñoot ândei dap yatâ nalembirâm ândibi? A kutâziñoot ândim yatâ mân upi. 20 Gâtâm a kutâ betziñan mine kârubi, narâk zoren umbâlâ op nalembirâm ândibi.

21 Nen hâmbâ sânginjâ oloñoloñan zo unjaknjâ mân pam gârimen. Wangât, unjaknjandâ sânginjâ zo diigi oloñi mâtâp patâ opap sâmnjâ mân upmen. 22 Wainj too kâtik unjaknjâ hâkop sânginjân mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko wainj too kâtiknjâ zorâñ hâkop kunziri hâkop sot wainj ârandânj bunj upabot. Wainj unjaknjandâ hâkop unjakñan giari dâpnjâ upap.”

Kendongât den.

(Mt 12:1-8; Lu 6:1-5)

23 Yuda zengât kendon narâk nâin Yesu sot arâpnjâ kâlamân obândiwe. Âim ko arâpnjâ zen segoñ burotnjâ namun niwe. 24 Yatâ utne Parisaio a zinjâ Yesu itâ sâmbâdukuwe, “Ziñgitnan. Zen kendonân mân orotnjâ ue.”

25-26 Sânetâ Yesunâ itâ sâmbâdzângoip, “Dawidi sot arâpnjâ, zen nalemgât mom ko urâwe. Zen den zo sâlâpkum nânggâme mo bunjâ? Abita tirik namâ galem a ândeip, narâk zoren Dawidinjâ Anutugât tirik namin zâim Anutugât singi nalembirâm, zo mem nem ko arâpnjâ zingij niwe. Zen mân orotnjâ urâwe. Tirik namâ galem a, zen ziñjik nalembirâm zo nimbigât sâsânj.”

27 Yatâ sâmnjâ itâ dzângoip, “Kendon zo agât op âsageip. 28 Ka anjâ kendongât mân op âsagiwen. Oi a bonnjâ, nâ kendongât sot kut nâi nâigât mariñâ ândian.”

3

Yesunâ kendonân a nâi kubikñangip.

(Mt 12:9-14; Lu 6:6-11)

1 A nâi biknjâ humutnjik mâpâmâpâse namin zâi tâi Yesu zâk zoren zarip. 2 A nâmbutnjâ ek tatnetâ kubikñangij ko denân pânâmbâ tarâwe. 3 Yesunâ a biknjâ humutnjik zo itâ dukuip, 4 “Gâ zaatnjâ a ambân mâteziñan ga kin.” Sâi zari Yesunâ a ambân itâ mâsikâziñgip, “Mâsikâziñga sânek. Kendonân nep ikâ zorâñ âlip tuutuunj? A kubikziñgâziñgân mo a tâmbetzângoizângoij?” 5-6 Yatâ sâi zen den hâunjâ mân sâwe. Mân sânetâ purikgurik op kin ziñgitnjâ um kâtikziñangât op umnjâ bâleip. A zo itâ dukuip, “Bikâ tântânj pa.” Sâi a biknjâ pâi âlip oip. Yatâ oi eknjâ Parisaio a, zen âimnjâ Herode arâpnjâ zen sot zorenâk zâk dap yatâ kunat sâmbâden âraguwe.

A ambân kâmutnjâ kâmutnjâ Yesugâren gam nanjâwe.

7-8 Yesu sot arâpnjâ saru sâtnjan âine a ambân kâmut patâ Galilaia hânân gâbâ sot Yudaia hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ sot Idumaio hânân gâbâ sot Yodañ too nâmbut zengâren gâbâ sot Tiro Sidon zengâren gâbâ, a kâmut patâ zo, zinjâ Yesugât den singi nângâmñâ ga Yesugâren minduwe. 9 Yesunâ ziñgitnjâ arâpnjâ itâ sâmbâdzângoip, 10 “Wangâ nâi ga gootniñan tâik.” A kâmut zorâñ lânj kwândâlenibegât sâmbâwangâgât sâip. A donjeb kubikziñgâmâip, zorat op a mâsekziñootnjâ gootñan âinam agom kâbakñeyangâwe. 11 Ka a wâkeziñoot zorâñ ko hânân gei pindiñsâmbâ zem

kambân sâwê, “Gâ Anutugât nanjâ op ândiat.” ¹² Yatâ sânetâ Yesunâ zikjâ topjâ zo a ambân laj mân dâzângogigât sâwê kâtigeip.

Yesunâ a kiin zagât gâsuzinjip.
(Mt 10:1-4; Lu 6:12-16)

¹³ Yesu zâk bakjâ njan zâim a umjandâ nângâm sâlâpânjogip, zo zângonsâi zâkkâren gawe. ¹⁴ Ganetâ a kiin zagât zâk sot ândibigât sâip. A kiin zagât zo itâ sâwê dâzângoip, “Zen âimjâ a ambân den sinji âlipjâ dâzângobi.” ¹⁵ Yatâ sâwê ko wâke molibigât imbânâ zinjip. ¹⁶ A kiin zagât zo, zengât kutzinâ itâ, Simon, Yesunâ kutjâ nâi Petero sâwê pindip. ¹⁷ Zebedaioigât nanzatjâ Yakobo sot munjâ Yohane, zekât kutzikjâ Boanegesi sâip (niin denân ko, dinzikjâ kundunduj yatâ opmap). ¹⁸ Andrea, Pilipo, Batolomaio, Mataio, Toma, Alipaiogât nanjâ Yakobo sot Tadaio sot a nâi Simon Zelote sot Yuda Karioto kamânân gokjâ. ¹⁹ Yuda zâk ândim Yesu tirâpânjogoi kâsa zinj gâsuwe.

Yesugât nângâne kwakmak oip.
(Mt 12:24-32; Lu 11:14-23; 12:10)

²⁰ Yesu sot arâpnâ mirin zâimjâ nalem om ninat sânetâ a ambân kâmut patâ mindune ko nalem mân niwe. ²¹ Yesugât torerâpnâ zinj itâ sâwê gâsunam âiwe. A nâmbutjandâ Yesugât umjâ gulip uap sâwê.

²² Anutugât gurumin den zorat galem a nâmbutjâ, zen Yerusalem kamânân gâbâ gam itâ sâwê, “Wâke zengât patâzinâ Bezebulunâ umjan gei kin, zorânj imbanj pindi wâke molizinjâmap.” ²³ Sânetâ Yesunâ zângonsâi zâkkâren âine den sumbuñâ itâ sâwê dâzângoip, ²⁴ “Satanj zâk âlip zikjâk moliangâbap mo? Hân nâigât a zen zinjâk agom kâsâpagone hânzinâ kwamen zimbap. ²⁵ A nâi sot warâpnâ, zen sârek op kâsa utne kâsâp âsagibap. ²⁶ Satanjâ arâpnâ zângom molizinjâ sâi ko zâkkât nep kamânân zorâgoot gulip opap.”

²⁷ Yesunâ yatâ sâmnâ Satanjâ den sumbuñâ nâi itâ sâwê dâzângoip, “Mirâ mariñâ, zâk kâwali op mirin tâi nâinjâ zâim sikum kut nâi nâi laj mimbap? Zo mân orot. A zorânj kâwali a zo kom kinj bik saam pam ko sikumjâ âlip bekjan mimbap.”

²⁸⁻³⁰ Op ko Anutugât gurumin den zorat galem a, zen Yesu umjan wâke ândiap sâwê, zorat itâ sâwê dâzângoip, “Nâ perâkñak dâzângobâ. Den bâlij top top zorat tosa birâbirânj, zo ziap. Ka a nâi zâk Tirik Kaapum mem gei kwâkñangâm den bâlijâ sâbap, zorat tosa ko mân birâbirânjâ. Zo ko narâk dâp tap zâibap.”

Yesugât mamñâ murâpnâ.
(Mt 12:46-50; Lu 8:19-21)

³¹ Den yatâ dâzângom tâi Yesugât mamñâ murâpnâ sombemân ga kin gibapkât den pane zarij. Oi Yesunâ a ambân osetzinan tâi dukuwe, ³² “Mamgâ sot mun gatâ ga kin gem gânan se.” ³³ Sâne a ambân tarâwe, zo zinjgitjâ itâ sâwê dâzângoip, “Nâgât mamñâ sot murâpnâ, zo waniñ zinjâ? ³⁴ Nâgât mamñâ mun garâpnâ zi te. ³⁵ Anutugât sâtnâ nângâm lume, zen nâgât mamñâ mun garâpnâ ue.”

4

Arik maamaandinjâ dâzângoip.
(Mt 13:1-9; Lu 8:4-8)

1 Yesunâ saru sâtñan geim den sinji âlipñâ dum dâzângeop. A ambân donjeb patâ mindune birâm wangâyân zâi tâip. A ambân zen sagân tarâwe. 2 Yesu zikñâ wangâ kwâkñan tapñâ den sinji âlipñâ sâam dâzângeop. 3 Den sumbuñâ top top dâzângeop. Nâi itâ sâam dâzângeop, “Nâ sa nângeonek. 4 A nâi keet maandinjbam nebân arip. Âi maandenji ko keetñâ nâmbutñâ mâtâbân gei zeip. 5 Zei nii zinâ ga nem nangâwe. Keet nâmbutñâ ko hân sinjitan gei zeip. Kât kwâkñan zeipkât kek takip. 6 Zo mirâsinj takâm maa irikirik pâi moip. Ândânâ kât kwâkñan zeipkât maa egi hâlâlânsâm moip. 7 Keet nâmbutñâ hibuk osetñan gei zeip. Oi kâmnâ taki hibukñâ kwârakuipkât bonñâ buñ oip. 8 Keetñâ nâmbutñâ ko hân kelâkñoorân gei zeip bonñâ takâmnâ bonñâ imbanâ oip. Topñâ nâigât 30 oi, nâigât 60 oi, nâigât 1 handeret. Bonzinâ yatâ âsagiwe.” 9 Den yatâ sâmnâ itâ sâip, “A nâi kindapñootñâ ko den zi nângeabap.”

*Den sumbuñik dâzângeomâip, zorat den.
(Mt 13:10-17; Lu 8:9-10)*

10 A ambân donjeb patâ âim nangâne a nâmbutñâ sot Yesu arâpnâ zen ziiñik tapñâ den sumbuñangât topñâ mâsikâwe. 11 Mâsikâne sâip, “Anutugât um topñan bagibaginangât den sumbuñâ, zo zen nângeam kwâkâbigât sâsâr. Ka a nâmbutñâ ko topñâ mân nângeabigât den sumbuñâ dâzângeoman. A sânginâ Yesaianâ den nâi itâ sâam kulemguip, 12 ‘Umzinj mân âburei ko tosazinj zemzinjâbap kât zen sinjizandâ igikñâ ko ikpi, ka mân nângeam kwâkâbi. Kindapzinandâ nângeabi, ka mân nângeam kwâtâtibi.’

13 Zen ko den sumbuñâ san, zorat topñâ mân nânge? Den sumbuñâ nâmbutñâ sa dap dap yatâ nângeam kwâkâbi? Den sumbuñâ san, zo topñâ itâ. 14 Keetñâ maandenjip, zo ko den sinji âlipñâ yatâ. 15-16 Keetñâ mâtâbân gei zeip, a nâmbutñâ yatâ ândime. Zen den sinji nângeane Satanñâ ga betzian mem âimap. 17 Keetñâ hân sinjitan gei zeip, zo ko a nâmbutñâ zo yatâ ândime. Zen den sinji âlipñâ nângeam âkñâlem ândime ko umzinjan mân gâsui ko narâkñâ pânkânok mem ândibi. Sinji âlipkât kâmbam gâi ko loremñâ kektâ birâbi. 18 Keetñâ nâmbutñâ hibuk osetñan gei zeip, zo ko a nâmbutñâ yatâ ândim den âlipñâ nângeam sâkzinangât kenngât donjeb op ândime. 19 Hângât sikum zorat âkñâle sot bâlinâ top top, zo umzinjan geim sinji âlipñâ zo koi bonñâ buñ opmap. 20 Keetñâ nâmbutñâ hân kelâkñan ge zeip, zorat dâp a nâmbutñâ zen den âlipñâ mem ândim bonñâ muyagime. Nâmbutñandâ 30, nâmbutñandâ 60, nâmbutñandâ 1 handeret. Bonñâ yatâ muyagime.”

*Âsakñan ândiândigât den.
(Lu 8:16-18)*

21 Den nâi itâ târokwap sâip, “Zen kârâp sâum mirin zâim âmanân mân pam kwârakume. Kârâp sâum tâtatñâ gobetñan mân pame. Buñâ. Tâtatñan panetâ tapñâ ko âsakñâ âsagibap. 22 Kut nâi nâi hânân tik ziap, zo zemñâ tik mân zimzap. Zo âsagem kagibap. 23 A nâi, zâk kindapñootñâ den zi nângeabap.

24 Zen den nânge, zo nângeam kwâtâtibi. A nâi, zâk den nângeam kwâtâtei Anutunâ nângeanngâ âlipñâ târokwap pindâbap. 25 A nâi nângeanngângeot,

zo Anutuŋâ târokwap pindâbap. Ka a n̄ai zâk den mân n̄angâm kwâtâtei ko Anutuŋâ birâm bekn̄an mimbap.”

Anutugât sinji âlipkât mâtâp, zorat den sumbuŋâ.

²⁶ Yesuŋâ den n̄ai itâ sâip, “Anutugât sinji âlip zorat mâtâp, zo itâ. ²⁷ A n̄aiŋâ nebân keet maandenmap. A zo n̄atik hilâm ândim zari keet zo kâmn̄â takâm zâimap. ²⁸ A zo topn̄â mân ek n̄angi ko hânŋâ too sot nalem pindi ko kâmn̄â takâm zâimap. ²⁹ Zâim ilum opn̄â bonn̄â opmap. Oi zobâ bon sâlâpagoi sândum memap.”

Anutugât sinji âlipkât mâtâp zo ko nak keetn̄â yatâ.

(Mt 13:31-35; Lu 13:18-19)

³⁰ Yesuŋâ den n̄ai târokwap itâ sâip, “Anutugât sinji âlip zorat mâtâp zo ko wanân dâpkwap sâbâ? ³¹ Anutugât sinji âlipkât mâtâp, zo nak keetn̄â yatâ. Keet zo wakum keetn̄â yatâ. Keet zo nak nâmbutn̄â omben̄an. Keet zo mâiktâra. ³² Oi hânân kendindâ hibuk walâzingâm nakn̄â patâ lâmbatmap. Bâranŋan nii ga pam sândukn̄an tapme.”

³³ Yesu zâk den sumbuŋâ top top sâm, den âlipn̄â sâm dâzângoip. ³⁴ N̄angân̄angâziŋan̄gât dâp dâzângoip. Oi sâm muyagem mân dâzângoip. A ambân âim nan̄gane ko Yesu sot arâpn̄â ziin̄ik tap sâm muyagem dâzângoip.

Pibâŋâ Yesugât den lugip.

(Mt 8:23-27; Lu 8:22-25)

³⁵ Hilâm zorenâk n̄atiksâisâi Yesuŋâ wan̄gâyân tap ko arâpn̄â itâ sâm dâzângoip, ³⁶ “Saru torengen âinâ.” Yatâ sâi zorâŋak wan̄gâyân zâim a ambân kâmut zâmbam âiwe. Âinetâ wan̄gâ nâmbutn̄â zen molimoli âiwe. ³⁷ Âinetâ pibâ patâ koi saru âbâŋgum wan̄gâ kâligen giarip. ³⁸ Wan̄gâ kâligen gei piksâbam oi Yesu zikn̄â wan̄gâ murukn̄an koremn̄â kâuk kombân pam uman zem tâip. Zem tâi ko arâpn̄â zen m̄angim dukum sâwe, “Kembuniŋâ, nen saruyân geinamen. Gâ nen̄gât mân n̄angâm zem taat?” ³⁹ Yatâ sâm m̄angine zaat pibâ sot saru itâ sâm dâzâkoip, “Hiriŋsâm zeit.” ⁴⁰ Sâi hiriŋsâm ziwet. Oi arâpn̄â itâ mâsikâziŋip, “Zen wangât ken̄gât ue? Zen dap yatâ mân n̄angâm pâlâtân kwatnime?” ⁴¹ Sâi zen ken̄gât yâmbât op âragum sâwe, “Pibâ sot saru sot kut n̄ai n̄ai, zen diŋâ lume. A zi zâk dap yatâ?”

5

Wâkeŋâ bâu umziŋan geiwe.

(Mt 8:28-34; Lu 8:26-39)

¹ Zen wan̄gâyân zâim ko ba saru nâmbutken âiwe. Âim ko Gerasene hânân takâwe. ² Takâm hân kârâkn̄an zâine ko a n̄ai wâkeŋoot, zâk mumuŋâ zengât kwagân gâbâ gâip. ³ A munetâ kât mâtâpn̄an zâmbanmarâwe. Oi a zo zâk zoren zânzeku op ândei ko a ziŋ gâsum tâk kâtikn̄andâ kin bikn̄â saane ko tâk tiriktâruk ba âimâip. ⁴ An̄â mân gâsum saabe yatâ. A zo kâwali imban̄â mem ândeip. N̄atik sot hilâm dâp a zengât kwagân sot mirâ kamân âtân̄an zânzeku op ândeip. ⁵ Den sâm kambân sot kât memn̄â zikn̄â agoyan̄gâmâip. ⁶ A zorâŋâ Yesu kârebân gâi ekn̄â sârârâk kârâm ga pindiŋsâip. ⁷⁻⁸ Gâi ko Yesuŋâ itâ sâip, “Wâke, gâ a umŋan gâbâ takâm ba âinan.” Yatâ sâi ko a wâkeŋoot, zâk den itâ sâm kambân̄ip, “Yesu Anutu patâgât nan̄n̄â, gâ dap otnibam gaat? Anutugât mâten̄an dâgobâ. Gâ sâknam mân niban.” ⁹ Sâi ko Yesuŋâ wâke mâsikip, “Gâ kutkâ n̄ai?” Mâsiki sâip, “Nen kutniŋ kâmut. Nen

ko donjbeṛṇâ ândien.”¹⁰ Yatâ sâm Yesugâren itâ sâip, “Mânâk moliniṅgâna hân ṇâin âinat.”

¹¹ Oi hân zoren bâu kâmut patâ parâṅan gendâk nem ândiwe. ¹² Wâke zen Yesuṇâ sâi ayân gâbâ takâm âi bâu umziṅan geibigât dukuwe. ¹³ Oi Yesuṇâ nâṅgâziṅgi ko wâke zen a umṅan gâbâ takâm bâu umziṅan geinetâ bâu aksik zen sârârâk kârâm âi simân geim saruyân geim mom nanṅâwe. Bâu bituk buṅâ, 2 tausen yatâ muwe.

¹⁴ Bâu galem a, zen zo ekṇâ sârârâk kârâm âimṇâ mâtâbân a ambân dâzâṅgom âiwe. Ziiṅ kamânziṅan âim den siṅgi zo yatik dâzâṅgowe. A ambân ziṅ siṅgi zo nâṅgâmṇâ iknam âim minduwe. ¹⁵ Zen Yesugâren âim igâwe. A wâkeṅoot ândeipṇâ Yesu kiṅ topṇan petṇâ lapṇâ nâṅgânâṅgâṅoot op a lumbeṅâ op tâip. Yatâ tâi ekṇâ ko a gawe, zo ziṅâ keṅgâtziṅanṅât urâwe. ¹⁶ Ka a nâmbut, a zo ek nâṅgâweṅâ ko agât den siṅgi sot bâu zeṅgât siṅgi dâzâṅgowe. ¹⁷ Den zo nâṅgâmṇâ ko Yesuṇâ zen sot mân ândibapkât sâm dukuwe.

¹⁸ Yesuṇâ wanṅâyân zâibam oi a wâkeṅoot ândeipṇâ Yesu sot âibat sâm kâtigeip. ¹⁹ Sâi ko Yesuṇâ kwâkâṅanṅâm itâ sâip, “Gâ âburem kamâṅan âim a torerâpkâ zen sot ândiban. Oi Kembuṇâ âlipṇan kwatgigap, zorat siṅgi torerâpkâ dâzâṅgoban.” ²⁰ Sâi a zo âim Yesuṇâ kubikṇanṅip, zorat siṅgi kamân bâzagât tarâwe, zoren ândim a ambân dâzâṅgoi nâṅgâm imbanâziṅ buṅ oip.

Yesuṇâ ambân katep ṇâi mumuṅan gâbâ mângeip.
(Mt 9:18-26; Lu 8:40-56)

²¹ Yesuṇâ wanṅâyân zâimṇâ saru nâmbutken âim ko sagân gei kiri a ambân ekṇâ ga minduwe. ²² Mindunetâ mâpâmâpâse namâ galem a ṇâi, kutṇâ Yairo, zâkṇâ gam Yesugât kiṅ topṇan geim pindiṅsâm itâ sâm kâtigeip, ²³ “Bâratnâ mumbam uap, gât ko âi bikṇan gâsuna âlip op zaat ândibap.”

²⁴ Yatâ sâm dukui Yesu zâk sot arip. A ambân donjbeṛ, ziṅâ mem oset kwâkṇanṅâm âiwe. ²⁵ Ambân ṇâi osetziṅan ândeip, zâk gilâm gem ândeip. Yatâ op ândei kendon patâ kiin zagât yatâ âkip. ²⁶ Oi kubikkubik a ziṅ nep tuum osimṇâ mân kubigâwe. Kubikṇanṅânâ sâne zorâṅak patâ oip. Sângânṇâ kwâlâziṅgâm gâi kât sot sikum motṇâ buṅ op nanṅip. ²⁷ Ambân zorâṅâ Yesugât den siṅgi nâṅgâm ko a ambân osetziṅan gâbâ Yesu kândâtṇan gam hâmbânṇan weegip. Ambân zo zâk itâ nâṅgâm ko oip. ²⁸ Hâmbânâ weebat, zo ko âlipnâ upat sâip. ²⁹ Weem zorâṅak gilâm kârâksâi sâkṇâ âlip oi nâṅgip. ³⁰ Oi Yesu zâk imbânâ ṇâi gei nâṅgip. Nâṅgâm priksâm mâsikâziṅgâm sâip, ³¹ “Nâiṇâ hâmbânan weegap?” Sâi arâṅṇâ zen dukuwe, ³² “Wanṅât sat? A ambân donjbeṛ patâ haamgoge, zo ka.” Sânetâ Yesu zâk ambân weegip, zo ek kâruiṅ. ³³ Oi ambân zo mâsek âlip oi nâṅgip, zorat umṇâ sâtâṅgui sânam sâmbui Yesugât kiṅ topṇan gei pindiṅsâmṇâ topṇâ sâm muyageip. ³⁴ Sâm muyagei Yesuṇâ itâ sâm dukuiṅ, “Gâ nâṅgâm pâlâtân kwâtnimat, zorat op âlipkâ uat. Âlip op ko umṅâ diim gei ândiban.”

³⁵ Yesuṇâ ambân zo yatâ dukum kiri a nâmbutṇâ mâpâmâpâse namâ galem a mirin gâbâ gam sâwe, ³⁶ “Bâratkâ muap, zorat patâ mirâṅan mân diim zâiban.” Yatâ sâne Yesu zâk den zo nâṅgâm mâpâmâpâse namâ galem a itâ dukuiṅ, ³⁷ “Mân keṅgât ot. Gâ nâṅgât nâṅgâm pâlâtân kwatnina bâratkâ âlip upap.” Yatâ sâmṇâ a ambân kâmut zo mân gabigât sâm zâmbam arip. Petero sot Yakobo sot zâkkât munṇâ Yohane, zeṅagâk sâi ârândânṅ âiwe. ³⁸ Âi

takâne mirin a ambân zen âigirâp patâ op tatne zingirip. ³⁹ Zingit ko mirin zâimnâ a ambân itâ dâzângoip, “Wangât isem te? Ambân zi mân muap. Zâk yen uman zem taap.” ⁴⁰ Sâi nângâm girânngâwê. Oi sâi geim nângâne ambân katepkât ibâ mam sot arâpnâ karâmbut sâi ambân katep zeibân bagiwe. ⁴¹ Yesunâ ambân zo biknjen gâsumnâ ziiñ denân sâip, “Talita kumi (niin denân ko, Ambân dâgoga zaat).” ⁴² Sâi zorenâk ambân zo zaat âim gâip. Ambân katep zo kendonjâ kiin zagât yatâ. Yatâ oi ekjâ imbanâziñ buñ oi sâlâpziñan zim kirâwe. ⁴³ Yesunâ sinji zorat a ambân lañ mân dâzângobi sâm kâtigeip. Oi ambân zo nalem pindâne nimbapkât sâm dâzângoip.

6

*Nasarete kamân goknâ, zij Yesu birânngâwê.
(Mt 13:53-58; Lu 4:16-30)*

¹ Yesu zâk mirâ kamân zo birâm kamânjan ari arâpnâ molim âiwe. ² Âi ândei Yuda zengât kendon narâknâ oi mâpâmâpâse namin zâi sinji âlipnâ sâm dâzângoip a donjeb zij den sinji âlipnâ nângâm imbanâziñ buñ oi itâ sâwe, “Den sinji âlipnâ zi nâinâ kwâkâm pindap? Nâinâ nângânngâ patâ zi pindap? Kut nâi nâi tuutuunâ, zo topnâ dap yatâ?” ³ Zâk mirâ tuutuunâ a. Zo Mariagât nannâ. Zâkkât murâpnâ Yakobo, Yose, Yuda, sot Simon, zengât âtâziñâ zo. Ka garâpnâ osetniñan ândie.” Yatâ sâm zâkkât nângâne giginâ oip. ⁴ Oi Yesunâ itâ sâm dâzângoip, “Propete nâi zâk kutsinginjâ kamân dâp lañ kârâm ari kamârâp sot torerâpnâ, ziiñ ko nângâne yennâ opmap.” ⁵ Yatâ ândiwegât Yesunâ zengâren nep patâ tuubam kwagip. Zâk a mâsekziñoot kânok kânok weeziñji âlip urâwe. ⁶ A ambân donjeb patâ umziñandâ angnân kârâwegât nângi yâmbât oip. Oi kamân torennâ ginjen, zengâren âi den sinji âlipnâ dâzângoip.

*Arâpnâ kamân dâp den sinji âlipnâ sâbigât sângonzângoip.
(Mt 10:5-15; Lu 9:1-6)*

⁷ Yesunâ sâi arâpnâ gane ko zagât zagât âi den sinji âlipnâ sâbigât sângonzângoip. Wâke molizingâbigât imbanâ zingâm itâ sâm dâzângoip, ⁸ “Zen tânzijik mem âibi. Zen mâtâpkât nalem sot kât sot irâ mân mem âibi. ⁹ Ki pâke zo ko mem ândibi. Hâmbâ ko umñan sâknjan buñâ, kânogâk mem âibi.” ¹⁰ Yatâ sâmnâ dâzângoip, “Kamân nâi âimnâ mirâ zâibi, zorenâk tâtat mâme opnâ gem kamân nâin âibi. ¹¹ Kamân nâi takâne a ambân zinâ mân buku otziñgâmnâ dinziñâ birâne kândâtzângom ko kinziñan gwapgwap lân gâbârine gei topziñâ nângâbi. Zen yatâ opnâ kamân zo birâm âibi.” ¹² Yatâ sâi zen âimnâ a ambân umziñ melânbigât den sâm dâzângowe. ¹³ Wâke donjeb molizingâwê. A mâsekziñoot donjeb kelâk sanjonzingâm kubikzingâwe.

*Herodenâ sâi Yohane kuwe.
(Mt 14:1-12; Lu 3:19-20; 9:7-9)*

¹⁴ Yesugât den sinji lañ kârâm a kutâ Herodegâren ari nângip. A nâmbutnâ zinâ Yesugât itâ sâwe, “Yohaneñâ too sanjonzingip, zâknâ mumunjan gâbâ zaat kâwaliñoot ândiap.” ¹⁵ A nâmbutñandâ Yesugât itâ sâwe, “Zâk Elia zaat ândiap.” Sâne nâmbutñandâ itâ sâwe, “Zâk Propete nâi, Propete sânginjâ yatâ.” ¹⁶ Herodenâ den zo nângâm sâip, “Buñâ. Yohane sa gânduñ kârâm mânângârâwe, zâknâ zaat ândiap.”

17 Herode zâk mârumanjân kâwali a sângonzângoï Yohane gâsum tâk namin parâwe. Mâruman ombenjan Herodenjâ munjâ Pilipo zâkkât ambinnjâ Herodia beknjan meip. Ambân zâkkât opnjâ Yohanenjâ Herode itâ dukuip. 18 “Gâ mungangât ambân mein, zo mân dap uap.” 19 Yatâ sâi ko Herodegât ambinnjâ Herodia, zâk Yohanegât um kâlak nângâm ândeip. Yohane kumbat sâm matâp kârum ândeip. 20 Herodenjâ ko Yohane a târâarak sot âlipnjâ sâmnjâ hurat kwâknjângâm galem ândeip. Herodenjâ Yohanegât den nângâm um zagât oip. Oi lanj dinjâ zo nângâm âknjâleip.

21 Oi Herodianjâ Yohane kumbap sâm matâp itâ muyageip. Herodegât âsaasagin narâknjâ mâte oi sii nalem om a sâtnjâ sot kâwali a patâ sot Galilaia hânân gâbâ a zâizâinjâ minduzinjâgâm nalem zingip. 22 Mindunetâ ko Herodia bâratnjâ, zâk mâteziñan zâi kep ândeip. Kep ândei Herode sot arâpnjâ zinj eknjâ âknjâliwe. Herodenjâ ambân itâ sâm dukuip, “Gâ wan mo wangât otgigap? Sâna gibâ.” 23 Yatâ sâm a patâ mâteziñan sâm kâtigeip, “Wan mo wangât otgigi âlip sâna gibat. Hânannjâgât sâna âlipnjâ mânângât toren gibat.”

24 Ambân zo âknjan âi mamnjâ mäsikâm sâip, “Nâ wan wangât sâbâ?” Sâi mamjandâ dukuip, “Yohane too sanjonzingip, zâkkât gândunjâ mânângât kâuknjâ niban.” 25 Sâi ambân zo sârârak kârâm âim a kutâgâren itâ sâip, “Yohane too sanjonzingip, zâkkât gândunjâ mânângât kâuknjâ hâkop patin pam ni.” 26 Herodenjâ den zo nângâm pârâkpan umnjâ bâleip. Zâk a sâtnjâ zenjâgât mâteziñan sâm kâtigeip, zorat op zo bon upapkât sâi dinjâ nângip. 27-28 Kegâk kâwali a nâi Yohanegât kâuknjâ mem gâbâpkât sângonguip. Kâwali a zo tâk namin âim Yohane gândunjâ mânângât kâuknjâ hâkop patin pam mem ga ambân zo pindip. Ambân zorâñ memnjâ mamjângâren mem arip. 29 Oi Yohane arâpnandâ sinji zo nângâm âi kâambarânjâ mem hanguwe.

Yesu arâpnjâ âburem gawe.

30 Aposolo zen âburem ga Yesugâren mindum ko kut nâi nâi urâwe, zorat den sinji dukum nanjâwe. Den sinji âlipnjâ sâwe, zorat dukuwe. 31 Narâk zoren donjâbep patâ târotâroyâk mindum âim gawe. Âim ganetâ zen dap op nalem nimbe. Zorat Yesunjâ arâpnjâ itâ sâm dâzângoip, “Zen ganetâ a mân ândiândinjan âi ândeindâ sâkninjâ sânduksâik.” 32 Oi zen ziiñik wanjâgâyân zâim a mân ândiândinjan ba âiwe. 33 Ka a ambân kâmut zingitnetâ âine kamânnjâ kamânnjâ mindum sârârak kârâm âim zinjon âim takâwe.

Yesunjâ a 5 tausen yatâ nalem zingip.

(Mt 14:13-21; Lu 9:10-17; Yo 6:1-13)

34 Oi Yesunjâ wanjâgâyân gâbâ gem gamnjâ a ambân kâmut patâ zingiri râma galem a bunjâ, yatâ ândiwe. Yesunjâ zo yatâ zingitnjâ umnjâ nângip. Yatâ zingitnjâ zorâñjak den sinji âlipnjâ donjâbep dâzângoip. 35-36 Mirâsinjâ geibâ sâi arâpnjâ zinjâ Yesugâren âim sâwe, “Zi mân ândiândinjan ândeindâ nâtikspâkât a ambân zâmbana kamân tap ariabân âim nalem sângân mem nimbi.” 37 Sânetâ itâ sâm dâzângoip, “Wangât âibigât se? Zinjâ nalem nâi zingânek.” Sâi itâ dukuwe, “Nen âim kât 2 handeret yatâ zorâñ nalem kwâlâm ga zingânatkât sat?” 38 Sâne itâ sâm mäsikâzingip, “Zengâren nalem dabutâ ziap, zo âi iknek.” Sâi zen âi eknjâ dukuwe, “Nalem bâtnâmbut sot saru zuunjâ zagât.”

39 Sânetâ Yesunjâ sâi a zen hibuk kwâknjan kâmutnjâ kâmutnjâ ge tarâwe. 40 Tengâ nâi 1 handeret, tengâ nâi 50, yatâ tarâwe. 41 Tatnetâ Yesunjâ nalem

bâtnâmbut sot saru zuu zagât mem sinâ sumbemân ek sâiwap sâmb sonpam zinjip. Nalem zo mamuj arâp zinjgi zinâ kâsâpkum a zinjgâwe. Saru zuunâ kâsâpkum zinjgi yatik urâwe. ⁴² Oi zen aksik nem âkon urâwe. ⁴³ Nalem sot zuu buputnâ tâip, zo mine irâ kiin zagât piksâip. ⁴⁴ A nalem niwe, zo ko 5 tausen yatâ.

Yesunâ saru kwâkjan lân lân arip.

(Mt 14:22-23; Yo 6:15-21)

⁴⁵ Oi Yesunâ sâi arâpnâ wangâyân zâim ândiren Besaida kamânângen âiwe. Yesu zik ko a ambân zâmbanbam tâip. ⁴⁶ Yesunâ kândâtziñ keliknâ ninâu sâbam bâkñan zarip. ⁴⁷ Nâtiksâi wangâ saru tânâmñan âim tâi Yesu zikñik saru sâtñan tâip. ⁴⁸ Oi pibâ sângânziñan gâbâ gâi âinam osim biranjâwe. Oi Yesunâ zingitnâ hañsâsâgât nâtiknâ saru kwâkjan lân lân zengâren âim walâzingâbam oip. ⁴⁹ Yesunâ saru kwâkjan ari ek wâke gaap sâmb kengât urâwe. ⁵⁰ Zen aksik eknâ kengât patâ urâwe. Yatâ utne den itâ sâmb dâzânjoip, “Zen umziñ diim geik. Ninak gaan. Zen mân kengât utnek.” ⁵¹ Yatâ sâmb wangâyân zari pibâ hirinsâip. Hiriñsâi a zen imbanziñ buj oip. ⁵² Nalem zinjip, zorat topñâ mân nânjgâwe. Nânjânjgâziñ mân pâronjsâip, zorat.

⁵³ Saru nâmbutken âim Genesarete hânân takâm wangâ saawe. ⁵⁴⁻⁵⁵ Wangâyân gâbâ gine zorâñak a ambân zinj Yesu eknâ kamân dâp âimñâ a mâsekziñoot helân aam minziñgâm Yesugâren gawe. ⁵⁶ Yesunâ kamân patin sot mâik mâigân ari ko a ambân mâsekziñoot sombemân zâmbane âi hâmbâ murukñan gâsum âlipziñ upigât Yesu dukune nânjip. Dukune nânji hâmbânjan gâsum âlipziñ urâwe.

7

Parisaio a sot Yesu, zen den âraguwe.

(Mt 15:1-9)

¹ Parisaio sot Yerusalem kamânân gâbâ Kembangât gurumin den zorat galem a, zen Yesugâren ga minduwe. ² Oi Yesu arâpnâ osetziñan gâbâ nâmbutñandâ Parisaio a zengât den mân luwe. Zen bitziñ mân sanjon nalem nine zinjirâwe. ³ Parisaio sot Yuda a aksik patâ, zen bitziñ sanjon nalem namarâwe. Sâkurâpziñ zengât den lum yatâ opmarâwe. ⁴ Zen mindumindu sombemân gâbâ gam too sângonñâ nalem namarâwe. Oi zorik buñâ. Âmañ sot hâkop sanjonsanjon sot kut nâi nâi nâmbutñangât sâkurâpziñangât den, zo lum ândiwe. ⁵ Zorat Parisaio sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen Yesu mâsikâm sâwe, “Arâpkâ wangât sâkurâpniñ zengât den kom bitziñ mân sanjon nalem nime?” ⁶ Sânetâ itâ sâmb dâzânjoip, “Sarâ a zen. Zengât op Propete Yesaianâ Anutugât den itâ sâmb kulemgoip, ‘A kâmut zi lâuziñandik mâpâsenime. Umziñandâ ko birâanime. ⁷ Oi den bonñangât hâuñâ a ziñ den sâmb kwâkâm anggâme. Zen lâuziñandik mâpâsenime, nâ zorat nânja yen opmap.’”

⁸ Zen Anutugât gurumin den zo birâne gei a denâk lum ândime. ⁹ Zen zinjâ nânjânjgâyân gâbâ den zo mem ko Kembangât gurumin den zo birâm mâtâp nâin âime. ¹⁰ Mose zâk Anutugât gurumin den itâ sâmb dâzânjoip, ‘Gâ ibâ mangâ sâtzik lum hurat kwatzikâban. Nâi zâk ibâ mamñâ sâmb bâliñan kwatzikâbap, zo kune mumbap.’ ¹¹ Zen ko itâ sâme, ‘A nâi zâk ibâ mamñâ

itâ dâzâkobap. Kut zo zo zikâbam, zo Anutugât sinji sâm paan.’ ¹² Yatâ dâzâkoi zen dijâ mem kâtikñan pam mam ibân kore otzikâbâ sâi mâtâp pâke kwâkñanğame. ¹³ Yatâ op Anutugât den komñâ sâkurâpziñanğât den lum game. Oi zorik buñâ kut ñâi ñâi nâmbutñâ yatik upme.”

Kut ñâi ñâi nininğandâ a um mân sumunkomap.
(Mt 15:10-20)

¹⁴ Yesuñâ yatâ sâm a ambân dum minduzinğâm itâ sâm dâzânğoi, “Nâ den dâzânğua zen aksik nânğâm kwâkânek. ¹⁵ Kut ñâi ñâi nine tep kâamboziñan geimap, zorân mân sumunkomap. Ka umziñan gâbâ kopğamap, zorân ko sumonkomap. ¹⁶ A kindapñoot zorân den zi nânğâbap.”

¹⁷ Yatâ sâmñâ birâzinğâm mirin zari arâpñâ ziñâ den sumbuñâ topñanğât mâsikâwe. ¹⁸ Mâsikânetâ sâip, “Zen yatik um nânğânânğâziñâ buñ ândime? Topñâ itâ mân nânğame? Kut ñâi ñâi tep kâamboziñan geimap, zorân dabân sumunkomap? ¹⁹ Zorân umziñan mân âimap. Zo yen tep kâamboziñan giari mem kubigi mâtâpñan geimap.” Yesu zâk yatâ sâm nalemgât den sâm nâmbâsâpkoip. ²⁰ Oi den ñâi itâ sâip, “Umziñan gâbâ kopğamap, zorân ko sumunkomap. ²¹ A umân gâbâ den itâ koggamap. Nânğânânğâ bâliñâ, âkñâle nep, kâmbu. ²² Kâmbam ku, ambân mem birâbirân, sarâ, zâizâiñâ, um kâtik, den bâliñâ sot bâliñâ top topñâ. ²³ Bâliñâ salâpkuan, zorân a umziñan gâbâ kopğai sumunkomap.”

Grik ambân ñâi Yesugâren gâip.
(Mt 15:21-28)

²⁴ Yesu zâk kamân zo birâm âim Tiro Sidon kamân zagât zo zengâren takip. Takâm mirâ ñâin zâim tik tap nânğâbat sâip. Oi dap yatâ tik tâpap? ²⁵ Taki zorenâk ambân ñâi zâk sinji nânğip. Zâkkât bâratñâ wâkenjâ zâk sot ândeipkât ga Yesugât um topñan pindiñsâip. ²⁶ Ambân zo Grik ambân Siro-Poinika gokñâ. Zâk bâratñanğât umñan wâke zo molibapkât dukuip.

²⁷ Dukui Yesuñâ itâ sâip, “Katep zengât nalemm wâu zingindâ mân dâp upap. Katep zen nalemm ninetâ ko buputñâ zo mem wâu zingânat.”

²⁸ Sâi ambânñâ den itâ mâburem pindip, “Kembu, zo nânğan. Ka katep ziñâ nalemm nine gwapğwapñâ gei wâu zen lanğâ nime.”

²⁹ Oi Yesugoot itâ sâm dukuip, “Den zo yatâ sat, zorat op ko nânğâgigan. Âi eknan. Wâkenjâ bâratkâ birânñanğap.” ³⁰ Sâi ambân zo âimñâ mirânjan zâim egip. Wâkenjâ bâratñâ pam ari nânğam tâip.

A diñ buñ kubikñanğip.

³¹ Yesu zâk Tiro kamânân gâbâ puriksâm Sidon kamân walâmñâ kamân bâzagât zengâren takâmñâ Galilaia saruyân takip. ³² A nâmbutñâ, ziñâ a ñâi kopa, kindap bâpsâsân diim gam Yesuñâ weebapkât dukuwe. ³³ Dukune nânğâm a zo diimñâ ginñan pâi zikñik kiri Yesu zâk bikñandâ kindapñan weemñâ bikñan tâpkum nâmbâlamñan weegip. ³⁴ Yatâ opñâ sumbemân egi zaari yaak memñâ ziñ denân sâip, “Epatâ (niin denân ko, pâroñsâ).” ³⁵ Yatâ sâi a kindapñâ pâroñsâi nâmbâlam âburei den âlip sâip. ³⁶ Oi Yesu zâk den sinji zo mân sapsubigât dâzânğoi. Yatâ sâi zen ko kâtigem sâne lanğ kârâm arip. ³⁷ Zen âiwap pamñâ itâ sâwe, “Kut ñâi ñâi tuugi âlip opmap. Kindapziñ bâpâsânğ kubikziñğamap. A dinziñ buñ den muyagem ziñğamap.”

8

*Yesunâ a ambân 4 tausen nalem zingip.
(Mt 15:32-39)*

¹ Narâk zoren a ambân kâmut patâ Yesugâren mindum nalem bun ândine Yesunâ arâpnâ minduzingâm dâzângoip, ² “A ambân kâmut zi sirâm karâmbut nen sot ândimnâ tepziñangât mue, zorat umnâ nânğan. ³ Zen nalesu bunâ sângonzângoindâ sâi mâtâbân âim nalemgât tâmbetagobe. Nâmbutnâ zen kamân kârebân gâbâ gawe, zorat.” ⁴ Yatâ sâi arâpnâ zîñ itâ sâm dukuwe, “A mân ândiândinjan ândiengât dap yatâ nalem muyagem zingânat?” ⁵ Sâne itâ mâsikâzingip, “Zengâren nalem dabutâ ziap?” Sâi zîñâ sâwe, “Nâmburân zagât ziap.” ⁶ Dukune sâi a ambân mindumnâ hânân ge tarâwe. Ge tatne Yesunâ nalem nâmburân zagât zo memnâ sâiwap sâm sonpam namuñ zingip. Arâpnâ zîñgi mem kâsâpkum a ambân zingâwe. ⁷ Oi Yesu arâpnâ zen saru zuunâ mâik bitugâk zagât mo karâmbut yatâ zo Yesu pindâne mem sâiwar sâm a ambân zingâbigât arâpnâ dâzângomnâ zingip. ⁸ A ambân kâmut, zen nalem nem âkon urâwe. Yesu arâpnâ zen nalem buputnâ tap arip, zo mindune irâ nâmburân zagât zoren gei piksâip. ⁹ A ambân niwe, zo 4 tausen yatâ. Nine ko Yesunâ sângonzângom zâmbâri ba âiwe.

*Yesunâ Parisaio a girem dâzângoip.
(Mt 16:1-4; Lu 12:54-56)*

¹⁰ Yesunâ a ambân sângonzângoip âine sâp kânok ziknâ sot arâpnâ wanğâyân zâim Dalimanuta hânân âi takâwe. ¹¹ Zoren ândinetâ Parisaio a, zen Yesugâren gam zâk sot âraguwe. Zîñ itâ dukuwe, “Sumbemân gâbâ imbanâ nâi gei sen mârât kulem nâi kona iknâ” Zo mâsikâm topnâ iknam sâwe. ¹² Yatâ sâne Yesunâ yaak op mâsikâzingâm sâip, “Narâk ziren a zen wangât op top likuliku kulem âsagibapkât se? Perâkñak dâzângobâ. A zo zen kut zo mânâk tirâpzângobat.” ¹³ Yatâ sâmñâ birâzingâm arâpnâ diizîngi wanğâyân zâim saru nâmbutken âiwe. ¹⁴ Arâpnâ zen nalemgât nelâmzângoip âiwe. Nalem kânogâk wanğâyân tâip. ¹⁵ Oi Yesunâ arâpnâ girem den itâ dâzângoip, “Zen Parisaio sot Herode zengât sii dangâtñâ nalemziñan mân pam om nimbi.” ¹⁶ Yesunâ yatâ sâm dâzângoip ko kwakñâ âragum sawe, “Nalemgât nelâmñângoip birâm gen, zorat sap?” ¹⁷ Den yatâ sâm tatne Yesugât kindapñan giari nânğâm itâ sâm dâzângoip, “Nalemgât nelâmzângoip, zorat wangât âragum te? Zen den zorat topnâ mân nânge? Umziñâ mân pâronsap? ¹⁸ Zen sinziñandâ mân ikme? Kindapziñandâ den mân nânğame? Kut zo orâwan, zo mârum nelâmzângoip mân nânge? ¹⁹ Nâ nalem bâtnâmbut kâsâpkum a 5 tausen zingâwan. Oi buputnâ zo sândune irâ dabutâ giarip? Mâsikâziñgi sâwe, “Kiin zagât.” ²⁰ Sâne sâip, “Nalem nâmburân zagât kâsâpkum a ambân 4 tausen zingindâ buputnâ sândune irâ dabutâ piksâip?” Mâsikâziñgi dukum sâwe, “Nâmburân zagât.” ²¹ Sâne dâzângoip, “Wangât umziñ tok mân pâronsap?”

A sinâ bâpsâsânj mem kubikñangip.

²² Yesu sot arâpnâ, zen âi Besaida kamânân takâne a sen nâtâtik nâi Yesugâren diim gam bikñandâ weebapkât dukuwe. ²³ Dukunetâ Yesunâ a sinj bâpsâsânj zo bikñan gâsumnâ kamân ginñan âim sinjan tâpkum bikñandâ kâukñan pam itâ dukuip, “Gâ kut nâi nâi, zo eksat mo bunâ?” ²⁴ Yatâ mâsiki eknâ sâip, “Nâ a zingitsandâ nakkât tobat yatâ op âim gam kinze.” ²⁵ Dum

zagâtnâ Yesunâ sinan weegi a zo sinâ ânângâri kârebân sot pânkânogân, zo ek kwâtâteip. ²⁶ Oi Yesunâ sânngongum sâip, “Gâ kamân patin mân zâim tigâk mirâgan zâi.”

Peteronâ Yesugât topnâ sâm kâkjan kwâip.
(Mt 16:13-20; Lu 9:18-21)

²⁷ Yesu sot arâpnâ, zen Kaisarea kamân patâ a kutâ Piliponâ sâi tuuwe, zorat kamân mâik mâik, zengâren âiwe. Mâtâbân âim Yesunâ arâpnâ mâsikâzingâm sâip, “A zen nâgât nâi sâme?” ²⁸ Mâsikâzingi itâ sâm dukuwe, “Yohane too zanngonzingip sâme. Nâmbutnâdâ ko Elia sâme. Nâmbutnâ zen Propete nâi sâme. Gâgât yatâ sâme.” ²⁹ Sânetâ ko mâsikâzingip, “Ka ziiñâ ko nâgât nâi sâme?” Sâi Peteronâ itâ dukuip, “Bâlinjan gâbâ mâkâningâban. Gâ Kristo.” ³⁰ Yatâ sâi ko a nâmbutnâ lanj mân dâzângogigât sâm kâtigeip.

Yesu zâk mumbapkât sinji den dâzângoip.
(Mt 16:21-28; Lu 9:22-27)

³¹ Narâk zoren topkwapnâ den itâ sâm muyagezingip, “A bonnâ, nâ gâtâm sâknam nânngâbat. A patâ sot tirik namâ galem a patâ sot Anutugât gurumin den zorat galem a, zinjâ gâsânom none momnâ sirâm karâmbut tapnâ zaatpat.” ³² Den zo sâm kâkjan pam dâzângoip. Dâzângoio ko Peteronâ diim kwâkânangâm dukuip. ³³ Dukuï Yesunâ puriksâm arâp zingitnâ Petero kwâkânangâm sâip, “Satañ, gâ siriksâ. Gâ den sat, zo Anutugât den bunâ. Zo a den.”

Yesu sot ândiândinjanngât den.

³⁴ Yesunâ sâi a ambân kâmut tarâwe, zen sot arâpnâ gane itâ sâm dâzângoip, “Zen nâ molininâ sâm um sâkzinjanngât den birâm poru nakzinj lumnâ nâgat mâtâp, zo lânbi. ³⁵ Zen ândiândizij angân kârâbi, zo ko gulipzângobap. Zen nâgât opnâ sot den sinji âlipkât op ândiândizij birâbi, zo ko ândiândi bonnâ muyagibi. ³⁶ Zen hângât kut kinj kinj mem ândiândizij buñ oi wan wan âlipnâ zemzingâbap? ³⁷ Zen dap yatâ ândiândizij suup mei târokwap zingâbap? ³⁸ Zengâren gâbâ nâi zâk a ambân ândi mâmanzij bâlinjâ zi, zengât oserân ândim kwâimbânibap mo dinanngât nânji anjunjoot upap, zâkkât a bonnâ, nânjâ Ibânangât sumbem âsaknâ sot kâwali a zen sot gamnâ a zo yatik kwâimbânjanngâbat.”

9

Yesunâ holi tobat âlipnâ oip.
(Mt 17:1-13; Lu 9:28-36)

¹ Yesunâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ perâknak dâzângobâ. A kinze zi, nâmbutnâ zen mân mune Anutu um topnjan ândiândinjanngât narâk oi zorânjâ imbanânjoot âsagei ikpi.”

² Yesu zâk sirâm nâmburân kânok ândim Petero sot Yakobo sot Yohane diizingi bak kârebân zâiwe. Zen ziiñik zoren tatne Yesugât holi tobatnâ nâi âsageip. ³ Yesugât hâmbânâ zo kâu timan timan. Anjâ mân tuutuunâ yatâ oip. ⁴ Oi Mose sot Elia zorenâk muyagem gam Yesu sot den den urâwet. ⁵ Oi Peteronâ Yesu den itâ sâm dukuip, “Patâninâ, mat nâi zi ândien. Zorat silep karâmbut tuunâ. Gâgât nâi, Mosegât nâi, Eliagât nâi.” ⁶ Yesu arâpnâ zen kenngât op sânamzij sâmbui Peteronâ lanj sâip. ⁷ Yatâ utnetâ sasa nâi gei kwâtepzângoip. Sasa kâligen gâbâ den nâi itâ âsageip, “Zi nannâ. Umnâ

zâkkâren kinzap. Ziñâ diñâ nângâm biranjbi.” ⁸ Arâpnâ zen den yatâ nângâm zorâñak ek kârune buñ oi Yesu zikñik kiri igâwe.

⁹ Bâkñan gâbâ gem gam tatne Yesuñâ arâpnâ itâ sâm dâzângoip, “Zen wan wan ikse, zo a ambân mân dâzângone a bonñâ, nâ mumuñan gâbâ zaatpat.” ¹⁰ Yatâ sâm dâzângoip arâpnâ zen den zo nângâm kwakñâ itâ âraguwe, “Mumuñan gâbâ zaatzaat sap, zorat top dap yatâ.?” Oi kut nñâ igâwe, zorat sinji a ambân mân dâzângowe. ¹¹ Zen Yesu itâ mâsikâm sâwe, “Kembugât gurumin den zorat galem a, zen wângât itâ sâme? Eliañâ Kristo kândom okñangâm takâbap.” ¹² Yatâ sâm mâsikâne sâip, “Elia perâkñak kândom gam kut nñâ nñâ ek kubikpapkât sâsânâ. Oi bet ko a bonñâ nâ sâknam patâ nim kâbakñenibi. Nâgât op Kembugât ekabân dapkât op yatâ kulemuwe?” ¹³ Eliagât itâ dâzângobâ. Elia mârurum ga ândei kut nñâ nñâ zo lan okñangâwe. Anutugât ekabân den kulemuwe, zo yatik okñangâwe.”

Yesu arâpnâ, zen wâke molim osiwe.

(Mt 17:14-21; Lu 9:37-43)

¹⁴ Yesu sot arâpnâ karâmbut bâkñan gâbâ gem arâpnâ nâmbutñâ zengâren gam igâwe. A ambân donjep patâ haamzângom kine Kembugât gurumin a zen Yesugât arâpnâ sot âragum tarâwe. ¹⁵ A ambân aksik, zen Yesu ekñâ parâkpm zâkkâren sârârâk kârâm âim sâtâre okñangâwe. ¹⁶ Yesuñâ mâsikâziñgip, “Zen wan den sâm ârague?” ¹⁷ Sâi a zengât oserân gâbâ a nñâñ itâ dukuip, “Patâ, wâke kopañâ nannangât umjan gei tâi gâgâren diim gaan. ¹⁸ Wâkenâ narâk dâp katep zo sâknam kwâkñangâm mem kâbakgwâbakñe okñangi lepâuñâ gei sâtñâ zim kâtiñsâi kin bikñâ kâtigem kinmap. Oi gâgât arâpkâ ziñâ molibigât sa ko molinâ sâm kwakñâ bire.”

¹⁹ Sâi Yesuñâ arâp dâzângoip, “Zen nângâm pâlâtânziñ buñâ. Nâ narâk dabutâ zen sot tap âkom diiziñgâm ândimâmbat? Katep zo nâgâren diim ganek.” ²⁰ Sâi katep zâkkâren diim gane wâkenâ Yesu ekñâ katep mem nñâ nñâ okñangi hânân gei kom purik op zeï lepâuñâ gem zeip.

²¹ Yesuñâ katepkât ibânâ mâsikâm sâip, “Narâk dabutin oip?” Sâi ko ibânandâ sâip, “Katepñan gâbâ muyageip. ²² Wâkenâ katep tâmbetkubat sâm kârâp sot tooyân mem kâbakñei geimap. Gâ imbanâgâ zemgigap oi ko nekât umgâ bâliñ oi betnikñan me.” ²³ Yatâ sâm mâpâsei Yesuñâ itâ dukuip, “Imbanangât satkât sa nângâ. Nâi zâk nângâm pâlâtân kwatnim ândibapñâ kut nñâ nñâ sâi âlip âsagenangâbap.” ²⁴ Yesu zâk yatâ sâm dukui zorâñak katepkât ibânandâ sâip, “Nâ nângâm pâlâtân kwatigan. Gâ gikak nângâm pâlâtân lotñâ, zo mem kâtikñan pa.” ²⁵ Oi a ambân donjep mindum ga kine Yesuñâ ziñgitñâ wâke molim sâip, “Wâke kopa gâ dâgoga takâm âi. Oi dum mân puriksâm ga geiban.” ²⁶ Yesuñâ yatâ sâi wâkenâ den kâtik sâm katep lân kâbakñem ari katep hânân gei mumbam op zeip. A ambân zen zo ekñâ katep muap sâwe. ²⁷ Yatâ sânetâ Yesuñâ katep bikñan gâsum mem zaari kirip.

²⁸ Yesu zâk mirin zari arâpnâ zen mâsikâm sâwe, “Nen dapkât op wâke molim osien?” ²⁹ Sâne dâzângoip, “Wâke yatâ zo ko ninâuñâ ko âlipñâ molimoliñâ. Ka kut zo nâmbutñandâ ko buñâ.”

Yesu mumbapkât sinji den dâzângoip.

(Mt 17:22-23; Lu 9:43-45)

³⁰ Oi hân zo birâm ba Galilaia hân walâm âiwe. ³¹ A ambân, ziñâ nângâbegât tigâk âiwe. Âimñâ Yesuñâ arâpnâ itâ sâm dâzângom ândei,

“A bonnâ, nâ a bitziṅṅ zaria gâsunim none momnâ sirâm karâmbut tap ko zaatpat.” ³² Yatâ sâmb dâzâṅgoi den zo nâṅgâm topṅṅgât māsikânam kwakṅâ birâwe.

A sâtnâ ândiândiṅṅgât den.
(Mt 18:1-5; Lu 9:46-48)

³³ Oi Kapenaum kamân takâm mirâ ṅâin zâim Yesuṅâ arâpnâ māsikâziṅgâm sâip, “Mâtâbân gam wan den sâmb ârague?” ³⁴ Māsikâziṅgi zen kwak tarâwe. Wangât, zen mâtâbân gam osetziṅṅ gâbâ ṅâinâ a sâtnâ upap sâmb âraguwe, zorat op kwak tarâwe. ³⁵ Yesu zâk ge tapnâ arâp kiin zagât minduziṅgâm itâ dâzâṅgom sâip, “Osetziṅṅ gâbâ a ṅâi a sâtnâ upat sâmb zengât ombezizian ândim kore otziṅgâbap.” ³⁶ Yatâ sâmb katep mâik ṅâi diim osetziṅṅ pam itâ sâmb dâzâṅgoip, ³⁷ “ṅâi zâk nâgât nâṅgâm katep mâik itâ zo galem okṅṅgâbap, zo ko nâgât yatik kore otnibap. Kore otnibap, zo ko nâyâk buṅâ, sâṅgonnogip, zâk kore ârândân okṅṅgâbap.”

Simgât den dâzâṅgoip.
(Mt 18:6-9; Lu 9:49-50; 17:1-2)

³⁸ Yohaneṅâ Yesu itâ dukui, “Patâ, a ṅâi zâk gâgât kutkâ sâmb wâke molei iksen. Oi zâk nen sot mân ândeipkât kwâkṅṅṅen.” ³⁹ Sâi Yesuṅâ itâ sâmb dâzâṅgoip, “Mân kwâkṅṅṅâbi. ṅâi zâk nâgât korân nep ṅâi imbâṅṅṅoot tuubap, zâkṅâ dap yatâ sâmb bâliṅṅ kwatnibap? ⁴⁰ Nepniṅ mân kârâm kândaṅbapnâ buku op betniṅṅ mimbap. ⁴¹ Nâ perâkṅṅak dâzâṅgobâ. ṅâi zâk zen nâgât siṅgi op ândie, zorat too aam ziṅgâbap, zo ko sâṅgân buṅ mân upap. Biken mimbap.

⁴² ṅâi zâk katep mâik ṅâi nâ nâṅgâm pâlatân kwatnimap, zo dukui bâliṅ upap, zo ko a zo zâk tosâ yâmbâtṅâ mimbap. A yatâ zo zâk mârumb kât sumun patâ gânduṅṅ saam saruyân pane giari sâi ko âlip opap. ⁴³ Bikandâ mâtâp bâliṅṅ diigim âibâ sâi bikâ mânâṅgât pâmban. Gâ bikâ hâlâlû ândim sim kârâbân geibatkat laṅ bikâ kârâm mânâṅgât ândim ândiândi kâtikṅṅ âiban. ⁴⁴ Sim kârâbân nane ziṅṅ sunumziṅ nemâmbap sot kârâp zâk mân bâpsâbap. ⁴⁵ Kingandâ mâtâp bâliṅṅ diigim âibâ sâi kârâm mânâṅgât birâban. Gâ kingâ hâlâlû ândim simân geibatkat laṅ kingâ kârâm mânâṅgât pâmban. ⁴⁶ Simân nane ziṅṅ mân mumbap sot kârâp mân bâpsâbap. ⁴⁷ Singandâ mâtâp bâliṅṅ diigim âibâ sâi sum lâmuṅṅban. Gâ siṅgâ âlip ândimṅâ simân geibatkat laṅ sen bap ândim Anutu um topṅṅan bagiban. ⁴⁸ Sim kârâbân nane sot kârâp mân buṅ upapot.

⁴⁹ Zen sii mem nalem kwâkṅṅan pame, zo yatigâk Anutu zâk kârâp saṅgonziṅgâbap. ⁵⁰ Sii zâk naamṅâ. Ka sii naamṅâ buṅ oi dap utne dum naamṅoot upap. Zen sii yatâ naamziṅṅoot ândibi. Zen um lumbenâ op ândibi.”

10

Ambân mem birâbirâgât den.
(Mt 19:1-12; Lu 16:18)

¹ Yesu zâk zobâ zaat ba Yudaia hân walâm Yodaṅ too nâmbut âi takip. Taki a ambân kâmut patâṅṅ minduwe. Oi op ândeip yatigâk den siṅgi âlip sâmb dâzâṅgoip.

² Oi Parisaio a nâmbutṅâ, zen Yesu denṅâ saanat sâmb gam māsikâm sâwe, “Kembugât den kâtik zo, dap ziap? Ambân birâbirâṅ, zo âlip orot mo mân

orot?”³ Mâsikâm sâne hâuñâ itâ mâburem dâzânngoip, “Mose zâk zorat den dap dap sapsun zingip?”⁴ Yatâ sâi zîñâ sâwe, “A ñâi ambân birâbâ sâm ekap kulemgum pindâm molibap. Mose zâk yatâ sâip.”⁵ Sâne Yesunâ itâ sâip, “Mose zâk um kâtikziñangât opñâ gurumin den zo sâm kulemguip.⁶ Ka topkwapñâ Anutuñâ a ambân muyagezikâmñâ itâ sâip,⁷⁻⁸ ‘Zorat ko a ñâiñâ ibâ mam birâzikâm ambinñoorâk ândei zet um sâk kânok op ândibot.’ Den yatâ ziapkât zet zagât buñâ. Kânok op ândiabot.⁹ Zorat sa nângânek. Anutuñâ mâpotzikip, zo anâ mân kâsâpzakobi.”

¹⁰ Yesunâ yatâ sâi ko zâk sot arâpñâ, zen mirin zâine ko arâpñâ zen zorarâk dum mâsikâwe. ¹¹ Mâsikâne itâ dâzânngoip, “A ñâiñâ ambinñâ birâmñâ ñâi mimbap, zâk târotârozikñâ mânangât tosâ patâ mimbap.¹² Ambân ñâiñâ apñâ birâm a ñâi mimbap, zâk yatik târotârozikñâ mânangât tosâ patâ mimbap.”

Yesunâ katep mâsop minzingip.

(Mt 19:13-15; Lu 18:15-17)

¹³ A ambân, zen katep gakâziñâ Yesugâren minzingâm gam Yesu bikñandâ kâukziñan gâsubapkât sâne Yesu arâpñâ, zîñ kenngât minzingâwe. ¹⁴ Yatâ utnetâ Yesunâ zingitñâ umñâ bâliñ oi arâpñâ itâ sâm dâzânngoip, “Zen birâne katep zen nâgâren ganek. Mâtâp mân doongunek. A ambân katep zi itâ, zo zen Anutugât um topñangât sinji sâsârñâ. ¹⁵ Ñâi zâk katep yatâ mân ândibap, zâk Anutugât kiñ topñan mân bagibap.” ¹⁶ Yatâ sâmñâ minduziñgi gane bikñandâ kâukziñan pam Anutuñâ galem otziñgâbapkât sâip.

A sikumñoot ñâiñâ Yesu sot ândibam okñangip.

(Mt 19:16-30; Lu 18:18-30)

¹⁷ Yesu zâk âibam oi a ñâi sârârâk kârâm âi Yesugâren takâm um topñan gei pindiñsâm sâip, “Patâ âlipñâ, nâ dap dap op ândiñdi kâtikñangât sinji upat?” ¹⁸ Sâi Yesunâ itâ sâm dukui, “Gâ wangât nâgât âlipñâ sat? Âlip mariñâ Anutu kânok. ¹⁹ Gurumin den zo nângâmat. Zo itâ, ‘Kâmbam mân kumban. Ap ambin mân birâyanğâbabot. Gâ kâmbu mân upan. Bukugangât sârân sâsârñ mân sâban. Oi a ambân zengât kut ñâi ñâi, zorat sarâ sâm mân mimban. Ibâ mangâ sâtzik lum hurat kwatzikâban.’” ²⁰ Sâi a zorâñâ itâ dukui, “Gurumin den zo pisuk katepan gâbâ lum gâwan. Ñâi mân bira ziap.” ²¹ Sâi Yesunâ ekñâ umñâ zâkkâren tâi itâ dukui, “Kânok birâna ziap, zo upan. Gâ âim sikumgâ mem a zingâna kwâlâne kât zo mem a kanpitâ zingâban. Kât zo zingâmñâ birâm ga nâ sot ândiban. Gâ yatâ opñâ sumbemân sikumgoot upan.” ²² Yesunâ yatâ sâm dukui a zo umñâ bâliñ oi nângi yâmbârei arip. Zâk sikumñâ patâ, zorat yatâ oip.

²³ Ari ko Yesunâ puriksâm arâpñâ zingitñâ itâ sâm dâzânngoip, “A sikumziñ patâ, zen Anutugât um topñan baginam kwakpi.” ²⁴ Yesunâ yatâ sâi arâpñâ zen pârâkpm imbanziñ buñ oi dum dâzânngoip, “Katep gakânâ, Anutugât um topñan bagibagin, zo yâmbâtñâ. ²⁵ Bâu patâ kamelerñ kuup mâtâpñan bagibap, zo yâmbâtñâ. Ka a sikum patâñâ Anutugât um topñan bagibagin, zo yâmbâtñâ walâwalân.” ²⁶ Yatâ sâi ko arâp zîñâ imbanziñ buñ oi sâwe, “Zo yatâ zorâñ dap yatâ Anutugât um topñan baginat?” ²⁷ Sâne Yesunâ zingitñâ sâip, Anâ kut ñâi ñâi utnam kwakme, zo Anutuñâ mâtâp âlip muyagemap. Zâk mân kwakmap.”

Yesugât opñâ kut ñâi ñâi birâm, zorat hâuñâ minat.

²⁸ Peteronâ den zo nângâm Yesu itâ sâm dukuip, “Nângat. Nen kut nâi nâiniñâ kândâtkom gâ moligiwen.” ²⁹⁻³⁰ Sâi Yesunâ sâip, “Nâ perâknjak dâzângobâ. Zengâren gâbâ nâi zâk nâgât opnâ mirâ kamân mo âtâ mun, mam ponâ, ibâ mam, murarâ mo hânñâ birâbap, zâk kut nâi nâi donjbepp mimbap. Hânân zi mirâ sot âtâ mun gat, mam murarâp sot hân, zo sâknam kwâknjan mimbap. Gâtâm narâk patin zâk ândiandi tâmbânâ mem ândibap.” Yesunâ zo sâmjñâ mâtakâm sâip, ³¹ “Ka kândom a zengâren gâbâ donjbepp zinñâ bet upi. Bet a zengâren gâbâ donjbeppñâ kândom upi.”

Yesu, zâk mumbapkât den sinji dâzângoip.
(Mt 20:17-19; Lu 18:31-34)

³² Zen Yerusalem kamânân âinam zâim tarâwe. Yesunâ kândom ari arâppñâ imbanâziñ buñ oi âine a nâmbutñâ molizingâweñâ kengât urâwe. Oi Yesunâ arâppñâ kiin zagât zo minduziñgi tatne kut nâi nâi âsaqibap, zorat den sâm muyageziñgâm itâ sâm dâzângoip, ³³ “Nânge. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Oi zoren a bonñâ nâ mumbatkât sâm Roma a kutâ zâkkâren nâbanbi. ³⁴ A kutâ arâppiñâ den top top dâtnom ko sinnan tâpkum inzut mem lapitnim none mubat. Oi sirâm karâmbut tap zaatpat.”

A sâtñâ ândiândigât den.
(Mt 20:20-28)

³⁵ Oi Zebedaiogât nanzatñâ Yakobo sot Yohane, zet Yesugâren âimñâ sâwet, “Net kut nâi nâigât sâitâ zo âlip nângânikâban?” ³⁶ Sâitâ mâsikâzikip, “Wan wan otzikâbâ sa ko sabot?” ³⁷ Sâi zet itâ dukuwet, “Gâ nângâna imbanâgongât âsakñâ muyagei âsangâ toren toren tâtat.” ³⁸ Sâitâ Yesunâ dâzâkoip, “Zet topnangât kârum yatâ sabot? Nâ too kâlakñâ nimbat, zo âlip zet nimbabot? Oi too sanjonibi, zo zet yâtik sanjonizikâbi?” ³⁹ Sâi zet sâwet, “Âlip utat.” Sâitâ Yesunâ dâzâkoip, “Too nimbat, zo zet nimbabot. Too sanjonibi, zo yatik sanjonizikâbi. ⁴⁰ Ka âsannan tâtatñâ, zorat den sâsân, zo nâgâren mân ziap. Zorat sinji kwatziñgâziñgânâ, zo zen zoren tapi.”

⁴¹ Yatâ oitâ arâp nâmbutñâ zen den zo nângâm Yakobo sot Yohane kuk otzikâwe. ⁴² Oi Yesunâ minduziñgâmñâ itâ sâm dâzângoip, “Nânge, Hân a kutâ, zen zâizâiñ op kore a gâsâzângom ândime. Oi hânân a patâ, zen a kutâ otziñgâme. ⁴³ Zengâren ko yatâ mân âsaqibap. Zengâren gâbâ a nâi a sâtñâ upat sâm bukurâp zengât kore a op ândibap. ⁴⁴ Oi zengâren gâbâ a nâi a kutâ upat sâm bukurâp zengât kore mâman ândibap. ⁴⁵ Yatigâk a bonñâ, nâ zinñâ kore otnibigât mân gewan. Ninak zengât kore opñâ a donjbepp zengât suupziñ memñâ ândiândinâ buñ upapkât gewan.”

Yesunâ Yeriko kamânân a nâi sinñâ bâpsâsânj kubiknanjip.
(Mt 20:29-34; Lu 18:35-43)

⁴⁶ Yesu sot arâppñâ, zen Yeriko kamânân âi takâwe. Âi kamân zo walâm kamân ginñan âine a sinj bâpsâsânj nâi mâtâp ginñan tâip, kutñâ Batimaio, Timaogât nanñâ. A ambân, zen Yesu Nasarete gokñâ, zâk gam ariap sâwe. ⁴⁷ Sâne nângâm den sâm sâip, “Yesu, gâ Dawidigât kiunnâ, nâgât umgâ bâleik.” ⁴⁸ Den yatâ sâm tâi a nâmbutñandâ hiriñsâm tat sâm dukuwe. Dukune dinziñâ birâm kambânâ sâip, “Yesu gâ Dawidigât kiunnâ, nâgât umgâ bâleik.” ⁴⁹ Yatâ sâi Yesunâ nângâm mâtâbân kinñâ sâip, “Sâne gâik.” Sâi a zinñâ sen nâtatik zo konsâm sâwe, “Umgâ bâbâlanj oi zaat ga. Patânâ goonsap.” ⁵⁰ Oi sen nâtatikñâ den zo nângâm hâmbânâ birâm pam oksâm

zaatnjâ ba Yesugâren arip. ⁵¹ Âi taki Yesunâ itâ sâm mâsikip, “Dap otgibatkat sat?” Sâi a sen njâtâtiknjâ sâip, “Patânâ, sinnâ âlip upapkât otnigap.” ⁵² Sâi Yesunâ itâ dukuip, “Gâ âinan. Nângâm pâlatânj kwatnigat, zorat âlipkâ uat.” Sâi zorenâk sinjâ eknjâ Yesu molim arip.

11

Yesu, zâk donji bâu kwâkñan Yerusalem kamânân zarip.
(Mt 21:1-11; Lu 19:28-40; Yo 12:12-19)

¹ Yesu sot arâpnâ, zen âimnjâ Yerusalem kamân mâte opnjâ Oliwa bâkñan takâwe. Baknjâ topñan kamân zagât Betepage sot Betania tarâwet. Zoren takâm Yesunâ a zagât sângonzâkom sâip, ² “Kamân ândi, zoren arit. Âi takâmnjâ donji sigan nâi tâgân kinzap, zo muyageit. Donji zo a kwâkñan mân tâtatnjâ, zo iraknjâ. Zo muyagem olanj diim gâit. ³ Olanj itâ a nâinjâ wangât olanjabot sâm mâsikâziki itâ sâbabot, ‘Kembuninjângâren nep muyagiap. Oi kek pâi âburem gâbap.’” ⁴ Yatâ sâm dâzâkoi a zagât zet âim mirâ nâi sângânñan donji sigan nâi saane kiri olanjâwet. ⁵ Olanj itâ a nâmbutnjandâ zikit mâsikâzikâm sâwe, “Wangât olanjabot?” ⁶ Sâne Yesunâ den sâip, zo dâzângoitâ nângâne âkip. ⁷ Donji zo Yesugâren diim aritâ arâpnâ zinjâ hâmbâzinjâ donji kwâkñan pane Yesunâ kwâkñan zâi tap arip. ⁸ A donjeb patâ zinjâ hâmbâ motzinj mâtâbân lîngat âiwe. Oi nâmbutnjandâ gâlanjât sot lâkom ilumnjâ mânângâtnjâ mâtâbân pam âiwe. ⁹ A ambân kâmut patâ, zinjâ Yesu mem oset kwâkñanngâwe. Zinjâ itâ sâm pam diiwe, “Oe, Kembangât sâtkât gam niñgap, zâk sâm âlipñan kwâkñannganâ. ¹⁰ Sâkuniñâ Dawidinjâ kembu otzîngâm galem otzîngip, zo yatâ otningâbap. Zorat sâtâre utnâ. Oe, Anutu u sumbemân.” ¹¹ Yatâ op âine Yesunâ Yerusalem kamân takâm Anutugât tirik namin zarip. Zâimnjâ kut nâi nâi ek nanji mirâsinj geibam oi gem arâpnâ diizîngi Betania kamânân âiwe.

Wakum nakjâ nâi Yesugât sâtkât hâlâlânsâip.
(Mt 21:18-19)

¹² Hajsâi Betania kamânân gâbâ gemnjâ Yesu tepñanngât oip. ¹³ Oi kârebân sinjandâ egi wakum nak nâi kiri egip. Eknjâ bonnjâ kinzap sâm âi kâruip. Bonnjâ orot narâk bunjâ, zorat ilumnjik kirip. ¹⁴ Yatâ eknjâ nak zo itâ dukuip, “Gâgâren gâbâ bonnjâ nininjâ zo a nâinjâ mânâk nimbap.” Den yatâ sâi arâpnâ nângâwe.

Yesunâ tirik namâ hâlâlu sâip.
(Mt 21:12-17; Lu 19:45-48; Yo 2:13-22)

¹⁵ Zen Yerusalem kamânân zâiwe. Oi Yesunâ tirik namin zâim a kut nâi nâi anjâgwanjâ op kine molizîngip. A nâmbutnjâ, zen Roma zengât kât sot Yuda zengât kât, zo hâukwap anjâgwanjâ op kirâwe. Kât pâpannjâ zo kom giligâlak mem kembâ anjâgwanjâ urâwe, zengât tâtatnjâ zo kom kâbakñei gei zeip. ¹⁶ Oi tirik namin kut nâi nâi mân mem âim gabigât sâip. ¹⁷ Itâ sâm dâzângoip, “Anutugât den kulem nâi itâ ziap, ‘Namânâ zi a eluj zengât ninâu namâ upap.’

Zinjâ ko utne kâmbu a zengât kât ki yatâ uap.”

¹⁸ A ambân zen Yesugât diñjâ nângâne imbanjâ oip, zorat Parisaio sot Kembangât gurumin den sâsâ a kândâtzângowe. Yatâ utne a sâtnjâ zinjâ Yesu dap op koindâ moik sâm kimunjâ miwe. ¹⁹ Nâtikisâi Yesu sot arâpnâ, zen kamân patâ zo birâm ba âiwe.

Kembu nângâm pâlâtân kwap ninâu sânat.

(Mt 21:20-22)

²⁰ Mirâ hañsâi wakum nak kiribân âi igâwe. Nak zo mom kirip. ²¹ Peteronjâ ekñâ Yesu den sâip, zo nângâm itâ dukuip, “Patâ, ekan. Wakum nak den dukuin, zo mom kinzap.” Sâi Yesunâ itâ dâzângoip, ²² “Nâ perâkñak dâzângobâ. Zen Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândibi. Zen um zagât mân opñâ nângâm pâlâtanzij bonñâ op ândibi. Zen yatâ op ândim bakñâ ândi dukubi, ²³ ‘Bakñâ, gâ âbângum saruin gei.’ Yatâ sâne dinziñâ lubap. ²⁴ Zorat ko itâ sa nângânek. Zen wan mo wangât nângâm ninâu sâm, zo mârum mien sâm nângâne âlip muyageziñgâbap.

²⁵ Zen ninâu sâna sâm a zeñgât tosa mem ândie oi ko birâbi. Yatâ utne ko Ibâziñâ sumbemân ândiap, zâkñâ yatik tosaziñâ birâbap. ²⁶ Zen a zeñgât tosaziñâ mân birâne ko sumbem Ibâziñangoot zeñgât tosaziñâ mân birbap.”

Yesu sot a sâtñâ âragwârâgu urâwe.

(Mt 21:23-27; Lu 20:1-8)

²⁷ Yesu sot arâpñâ, zen dum Yerusalem kamânân gawe. Puriksâm gamñâ Yesunâ tirik namâ umñan âim gam kiri ko a sâtñâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot patârâpziñâ, zen Yesugâren gam mâsikâm itâ sâwe, ²⁸ “Gâ ziren kut ñâi ñâi opmat, zo ñâigât sâtkât opmat?” ²⁹ Sânetâ itâ mâburem dâzângoip, “Nâ den kânok mâsikâziñga dâtnone ko nângoot ñâigât sâtkât opman, zo dâzângobat. ³⁰ Yohane too sanjon nep tuugip, zo ñâigât sâtkât nep tuugip. Anutugât sâtkât mo agât sâtkât? Zen sâne nângâbâ. ³¹ Mâsikâziñgi zen dap sâna sâm kwakñâ ziiñik itâ sâm âraguwe, “Nen Anutugât sâtkât sâindâ sâbap, ‘Wangât diñâ mân luuwe?’ ³² Agât sâtkât nep tuugip, yatâ sâindâ sâi ko a zij nângobe.” Wangât, zen a ambân zeñgât keñgât urâwe, zorat. A ambân zen aksik Yohanegât nângâne Propete oip. ³³ Zorat ko ziñâ Yesu itâ sâm dukuwe, “Nen mân nângen.” Sâne Yesunâ itâ dâzângoip, “Den zo dâtnoge sâi ko nângoot ñâigât sâtkât opman, zo dâzângobam. Ka zen mân se, zorat nâ mân dâzângobat.”

12

Nep galem a bâliñâ.

(Mt 21:33-46; Lu 20:9-19)

¹ Yesunâ topkwapñâ den sumbuñâ ñâi itâ sâm dâzângoip, “A ñâiñâ wain tâk nep kârâm kâmirip. Kârâm kâmit dâmân pâit tuugip. Tuumñâ tâk keetñâ mândâlibapkât âmañ patâ tuum galem a zeñgât mirâ tuumñâ nep zo bitziñan pam hân ñâin arip. ² Âi ândei bonñâ orotñâ narâk oi kore a ñâi sângongi bonñâ nâmbutñâ mimbapkât arip. ³ A zo âi taki galem a ziñâ gâsum kom moline bet bâsaj âburem arip. ⁴ Ari ko kâlam mariñâ zâk kore a ñâi sângongoi ari galem a ziñâ kâukñâ kunzit mem ñâi ñâi okñangâwe. ⁵ Kâlam mariñâ dum kore a ñâi sângongoi ari kuwe. Kuneâ mariñandâ yatigâk a doñbep sângonzângoip âinetâ galem a zij kâmbam mamuj zângowe. Oi nâmbutñâ sâbâ sâbâ zângowe. Ka nâmbutñâ ko sâsenğât zângowe. ⁶ Zângonetâ nanñâ kânok ândiep, zo zikñâ nanñâ. Umñâ zâkkâren kirip. Zâk bet itâ sâim sângongui, ‘Galem a zij hurat kwâkñangâm mân kumbi.’ ⁷ Sâm sângongoi ari galem a zen nanñâ ekñâ âragum sâwe, ‘A zirâñâ gâtâm kâlam mariñâ upap, zorat koindâ kâlam zi niinâ upap.’ ⁸ Yatâ sâm gâsum kune moi kâmbarâñâ kâlam âkñan pane zeip.

⁹ Oi kâlam mariñâ zâk dap upap? Zâk gamñâ galem a zângom tâmbet otziñgâm kâlamân galem a uñakñâ zâmbanbap. ¹⁰ Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap, zo sâlâpkum nângâme?

‘Mirâ tuutuun a, zen kunkun ñâi ek âkon op birâwe. Kembuñâ kunkun zorâñâ mem namin kwânângip. ¹¹ Kembuñâ sâi yatâ âsageip. Niñâ eginđâ mârâtñâ ñâi uap.’ ”

¹² Yesuñâ den yatâ sâmb dâzângoio ko patâziñâ gâsum tâk namin pânat sâmb nângâmñâ a ambân zengât kengât urâwe. A patâ, zen itâ nângâm kwâkâwe. Den zo nengât sap sâwe. Oi gâsunam kwakñâ birâm âiwe.

A zen Yesu kâtkât mâsikâwe.

(Mt 22:15-22; Lu 20:20-26)

¹³ Yuda a sâtñâ, zen Parisaio a sot Herode arâp nâmbutñâ Yesugât diñâ saabigât sângonzângowe. ¹⁴ Sângonzângone Yesugâren gam itâ sâmb dukuwe, “Patâ, nen gâgât topkâ nângâmen. Gâ den sarâ mân sâmb bonñigâk sâmat. Gâ den ñâi mân sâna gângoñemap. Gâ a zâizâiñ giñ aksik Anutugât mâtâp âlip dâtnângom kubikmat. Den ñâi sâindâ nângâ. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotñâ mo mân orotñâ? ¹⁵ Kât pindâpindâñ mo mân pindâpindâñ, zorat dâtnângo.” Yatâ sâne Yesuñâ sarâziñangât topñâ ek nângâm dâzângoio, “Zen wangât denñâ saanige? Kât ñâi mem nine ikpâ.” ¹⁶ Sâi ko kât ñâi mem pindânetâ mâsikâziñgâm sâip, “Holi tobat zo ñâigât?” ¹⁷ Sâi ziñâ sâwe, “A kutâ Sisagât.” ¹⁷ Sâne itâ sâmb dâzângoio, “Sisagât siñgi, zo Sisa pindâbi. Ka Anutugât siñgi, zo Anutu pindâbi.” Yatâ sâmb dâzângoio zen diñâ mâpâsiwe.

Mom zaatzaatñangât Yesu mâsikâwe.

(Mt 22:23-33; Lu 20:27-40)

¹⁸ Sadukaio a nâmbutñâ Yesugâren gawe. A zo ziñâ mom zaatzaat zo mân ziap sâmarâwe. Ziñâ gam sâwe. ¹⁹ “Patâ, Mosenâ itâ sâmb kulemguip, “A ñâi, zâk ambân memñâ katep mân muyagem moi ko munñandâ malâñâ mem âtânangât siñgi katep mimbap.” ²⁰ Oi zorat sâindâ nângâ. Âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâziñâ kunñâ ambân memñâ murarâñ buñ ândim moip. ²¹ Moi ko munñandâ malâñâ zo mem yatigâk murarâ buñ ândim moip. ²² Moi munñâ ñâiñâ malâ zorigâk mem moip. Yatigâk âtâ mun zo nâmburân zagât zen ambân zorigâk mem murarâziñ buñ mom nanğâwe. Oi bet malâziñâ zo moip. ²³ Oi a nâmburân zagât zen aksik patâ ambân zo miwe, zorat gâtâm narâk patin zaatnetâ ambân zâk ñâigât upap?”

²⁴ Sâne Yesuñâ itâ sâmb dâzângoio, “Zen den nângâm gulipkume. Anutugât den sot Anutugât imbanğâ mân nângâme. ²⁵ Gâtâm mumuñan gâbâ zaatñâ a ambân dum mân mianğâbi. Zen sumbem a yatâ op ândibi.

²⁶ Momñâ zaatzaatñangât sâme, zorat dâzângobâ. Mosegât ekabân den siñgi zi sâlâpkume mo buñâ? Mose zâk nagân kârâp bâlam ekñâ ari Anutuñâ den itâ sâmb dukuip, ‘Nâ Abaram, Isaka sot Yakobo, zengât Anutu.’ ²⁷ Zorat sa nângânek Anutu zâk a buñ urâwe, zengât Anutu buñâ. Gwâlâ ândie, zengât Anutu. Zorat Abaram, Isaka sot Yakobo, zen mân buñ urâwe. Anutu sot gwâlâ ândie. Zen ko den nângâm gulipkume.”

Gurumin dengât Yesu masikâwe.

(Mt 22:34-40)

²⁸ Yesu sot Sadukaio a den âragune ko Kembugât gurumin den galem a ñâiñâ Yesugât den zo nângi âlip oi itâ sâmb mâsikip, “Kembugât gurumin

den ikâ zorânâ ko kâuknâ uap?” ²⁹ Yatâ sâm mäsiki Yesunâ sâip, “Kembugât gurumin den patâ itâ ziap, ‘Isirae a ambân, zen nângânek. Anutu Kembuninâ kembu kânok. ³⁰ Zorat um dâpkâ sot nângânângâgâ sot imbanâgâ, zo Kembu Anutu zo hâlâluyâk pindâna zimbap.’ ³¹ Den zorat torennâ itâ ziap, ‘Gâ gikanğât otgimap, yatigâk a torennâ zengât otgibap.’ Anutugât gurumin den zagât zi patâ uabot. Gurumin den nâi mân ziap.”

³² Yatâ sâi Kembugât gurumin den galem anâ den zorik mâburem Yesu dukuip, “Patâ, gâ den zo sâna nânga âlip uap. Anutu, zâk kembu kânok. Oi nâi mân taap. ³³ Oi zâk kânok nângânângâ sot imbanâ hâlâlû pindânat. Oi gikanğât otgimap, yatik a toren zengât otgibap. Den zagât zirânâ kut zo zorân Kembu pindâpindân zo wâlap.”

³⁴ A zo yatâ sâi Yesunâ nângi âlip oi itâ sâm dukuip, “Gâ Anutugât um toņņan gaat.” Sâi narâk zoren gâbâ Yesu den mäsikânam nângâne yâmbârei kenğat op birâwe.

Yesu zikņak Kristogât mäsikâziņgip.

(Mt 22:41-46; Lu 20:41-44)

³⁵ Yesu zâk tirik namin zâim a den sinji âlip dâzângom itâ sâm mäsikâziņgip, “Kembugât gurumin den zorat galem a, zen itâ sâme, ‘Kristo, zâk Dawidigât kiunņâ.’ ³⁶ Dapkat sâme? Tirik Kaapumņâ Dawidi nângânângâ pindi itâ sâip,

‘Kembunâ nâgât kembu itâ sâm dukuip, “Gâ âsannâ bongen ge tâtna kâsarâpkâ minduziņga kiņgangât kombân upi.”’

³⁷ Dawidinâ Kristogât kembunâ sâipņâ dap op Kristo zâk Dawidigât kiunņâ uap?” Yesu zâk den yatâ sâm dâzângo i a kâmut patâ zen nângâm âkņâlê urâwe.

Yesunâ Kembugât gurumin galem a zengât girem dâzângoip.

(Mt 23:1-36; Lu 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Yesunâ den yatâ sâmņâ den nâi itâ târokwap dâzângom sâip, “Zen Kembugât gurumin a zengât holi yatâ mân upi. Zen hâmbâ kârep mem ândim kamân sombemân âim a muyageziņgâne sâm âlip kwatziņgâbigât umziņ kinmap. ³⁹ Oi zen mâpâmâpâse namin sot sii naleminduminduyân a sâtnâ tâtarân tâtnat sâm nângâme. ⁴⁰ A yatâ zorân ambân malâ zengât mirâ kut nâi nâi laņ betziņan mime. Zen sarâ sâm ninâu kârep sâm tosaziņ kwârakume. A zo zen gâtâm tosaziņangât hauņâ yâmbâtnâ mimbi.”

Malâ nâiņâ kâtnâ tirik namin pâip.

(Lu 21:1-4)

⁴¹ Yesu zâk tirik namin tap ek tâi a ziņâ ga Kembugât sinji kât pane giarip. Oi ko sikum a doņbep zen ga kât imbanâ pane giarip. ⁴² Oi ambân malâ kanpitâ nâiņâ gam kât kuriņâ mâik zagât pâi giarip. ⁴³ Yesu zâk zo ekņâ arâpņâ minduziņgâm itâ sâm dâzângoip, “Nâ perâkņak dâzângobâ. Ambân malâ kanpitâ zâk kât paap, zirânâ a torennâ walâziņgap. ⁴⁴ A nâmbutņâ zen kât patâ tâi torenņik pe. Ka ambân kanpitâ, zâk zemņarņgip, zo aksik paap. Yenâk ândiap.”

13

Yesu âburem gâbapkât den sâip.

(Mt 24:1-44; Lu 21:5-36)

¹ Yesu zâk tirik namin gâbâ gem tâi arâpnâ zengâren gâbâ a nâinâ itâ dukuip, “Patâ, eknan. Namâ tuutuunâ zo kât neulenâ âlipnâ hikpârâkñootnâ tuuwe.” ² Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Namâ patâ tâi eksat? Gâtâm kâsaziñ gam kom kândañne giligâlaksâm nanğabap.”

³ Bet Yesu sot arâpnâ, zen Oliwa bâkñan zâi tap too nâmbutken tirik namâ zo ikne ândi tâip. Zoren tapnâ Petero sot Yakobo, Yohane sot Andrea, ziñâ Yesu mâsikâm sâwe, ⁴ “Dâtnânngo. Kut nâi sat, zo narâk ikâ zoren âsagibap? Narâk zo mâte oi wesâk dap dap yatâ muyagibap?”

⁵ Yesunâ itâ topkwap dâzânngoip, “Um gulip kwâtziñgâbegât galem oranjâm ândibi. ⁶ A donɓep muyagem gam sâbi, ‘Nâ Kristo. A bâliñan gâbâ mâkâziñgâbakât sâsân, zo nâ.’ Yatâ sâm a donɓep mem um gulip kwatziñgâbi.

⁷ Oi zen kâmbam goorân mo kârebân âsagei nângâm umziñ mân kenğât upap. Kâmbam zo yatâ âsagibapkât sâsânâ. Yatâ muyagem zeï narâk kek mân âkâbap. ⁸ Hânñâ hânñâ a kâmutñâ kamutñâ, zen kâsa opñâ agom âibi. Oi hân nâin nâin wâriñ mimbap. Oi pu patâ âsageziñgâbap. Kut nâi nâi âsagibap, zo sâknam topkwâkwatñâ. ⁹ Ka zen ko galem oranjâm ândibi. Zen denân zâmbanbi sot mâpâmâpâse namin lapitziñgâbi. Oi zorik buñâ a patâ sot a kutâ zengâren diiziñgâm âine mâteziñan kinñâ nâgât topnâ sapsun ziñgâbi. ¹⁰ Oi narâk kândom den singi âlip hân dâp a zengâren âibapkât sâsânâ. Bet ko hângât narâkñâ âkâbap. ¹¹ Oi a kutâ zengâren diiziñgâm âine den dap sânat sâm mân nanğâm kwâkâ upi. Narâk zoren Tirik Kaapumñâ umziñan den pâmbap, zorik sâbi. Yatâ opñâ den sânetâ zengât den mân upap. Zo Kaapungât den upap. ¹² Oi a ziñ itâ zo upi. Âtânâ nâinâ sâi munñâ gâsum kumbi. Ibâ nâinâ sâi nanñâ gâsum kumbi. Murarâpziñ zen ibâ mam kâsa minziñgâm sâne zângobi. ¹³ Zen nâgât kut singinanjât op a ambân ziñâ um kâlak nângâziñgâbi. Ka nâi zâk singi âlip mem kâtigem ândei narâk âki ko sumbem kamânân bagibap.

¹⁴ Gâtâm tâmbet tâmbet kâukñâ mân kinbap sâsânjan, zoren kinbap. (Den zo mulunâk sâlâpkum nângâbi.) Yatâ âsagei ekñâ Yudaia hânân ândibiñâ barâ kâtikñan sârârâk kârâm âibi. ¹⁵ Nâi zâk sombemân tâpapñâ sikum mimbam mirâ umñan mân zâibap. ¹⁶ Nâi zâk nebân mo hibukñan ândibapñâ hâmbâ mimbam kamânân man âibap. ¹⁷ Yei, ambân kâmborâ sot katep namân gokñâ, narâk zoren zen dap upi? ¹⁸ Zen Kembangâren ninâu sâne nângi âiâiziñâ zo map narâkñan mân muyagibap. ¹⁹ Narâk zoren sâknam patâ âsagibap. Zo yatik Anutunâ a muyageibân gâbâ mân âsageip. Oi dum mân muyagibap. ²⁰ Oi Kembu zâk narâk zo mân mânângâri sâi a ambân aksik buñ upe. Ka Kembunâ a ambârâpnâ zengât op ko narâk mem pâñkânok pâmbap.

²¹ A ziñâ Kristo ziren âsagiap, ândiren âsagiap, den yatâ sânetâ mân nângâbi. ²² Narâk zoren a sarânâ âsagem nâ Kristo sâbi. Oi Propete sarânâ âsagem kulem mem rârât muyagnetâ a um gulip kwatziñgâbi. Anutunâ gâsum sâlâpânngoip, zo um gulip kwatziñgânam osibi. ²³ Kut nâi nâi zo mân âsagei kânñan dâzânngungât umziñ galem op ândibi.

²⁴ Sâknam patâ narâkñâ zo âki mirâsiñ sumunkumbap. Oi kâin âsâkñâ buñ upap. ²⁵ Sângelak âkâm hânân gibi. Oi Anutunâ sumbem mânggei olayanjâm imbanâ buñ upap. ²⁶ Oi a bonñâ, nâ âsâkñâ imbanânoot unumunum

kwâkñan ga nikpi. ²⁷ Oi sumbem a sângonzângua zen a ambân kâmut gakanâ hân ginnâ toren toren gâbâreziñgânetâ mindubi.

²⁸ Nak dâgap zorat top nângâbi. Zâk iinnâ burutuksâi maa narâk upâmap sâme. ²⁹ Oi yatigâk zen den dâzânguan, kut nâi nâi zo muyagem nanji itâ nângâbi, ‘A bonnâ mâte otniñgâbâmap. Zâk mâtâbân ga kinzap.’ ³⁰ Nâ perâkñak dâzângobâ. A ambân ziren ândie, zen ândinetâ kut nâi nâi zo âsagem kwâkâbap. ³¹ Sumbem sot hân, zet buñ upabot. Nâgât den ko mân buñ upap.

³² A bonnâ nâ gâbat, zorat narâkñâ zen mân nânge. Sumbem a zen yatigâk mân nânge. Ninanngoot mân nângan. Ibânâ Anutu, zâk zikñik nângap.

³³ Zen narâk mân nânggât galem oranjâm ninâu sâm ândibi. ³⁴ A nâinâ mirâ sot nepñâ birâm kamân kârebân âibam kore a gakanâ nep sâm mânângât zingâbap. Kut nâi nâi galem upigât dâzângobap. Kore a nâinâ mirâ mâtâbân tapñâ mirâ mariñâ gâbapkât galem ek tâpapkât dukubap. ³⁵ Zengoot yatik galem oranjâm ândibi. Mirâ mariñâ, zâk nâtikksâi mo nâtik tânâmñan mo hanşâsâgât, mo hanğât gâbap, zo mân nânge, gât ko san, zo op ândibi. ³⁶⁻³⁷ Zen uman zine ga muyageziñgâbatkât zen sot buku toren itâ dâzânguan. Um wâganâk ândibi.”

14

Yesu kunam sâm kâtân urâwe.

(Mt 26:1-5; Lu 22:1-2; Yo 11:45-53)

¹ Yuda zengât kendon patâ Pasowa sot sii nalem om niniñâ narâkñâ sirâm zagât ombenan oi tirik namâ galem a zengât patârâpziñâ sot Kembugât gurumin a, zen Yesu tik gâsum kunam den sâm kâtân urâwe. ² Oi itâ sâwe, “Kendonân kâmbam lañ muyagebapkât kegâk gâsunat.”

Ambân nâinâ Yesu too hitomñoot sanğorip.

(Mt 26:6-13; Yo 12:1-8)

³ Betania kamânân sâk bâlâ a nâi ândeip, kutñâ Simon. Oi Yesuñâ zâkkât mirin zâi tâip. Zoren nalem nem tâi ambân nâinâ too hitomñoot âlipñâ, zo sângânñâ patâ beloñoot mem zâim karâpñâ kunzit Yesu kâukñan lokei giarip. ⁴ Yatâ oi nâmbutñâ tarâwe, ziñâ itâ nângâm um kâlak nângâwe, “Wangât tâmbetkuap? ⁵ Zo sângân patâ. Too hitomñoot zorâñâ sângân mem a kanpitâ ziñgi dâp opap.” Yatâ sâmnâ ambân zo den kârâpñoot okñangâwe. ⁶ Sâne Yesuñâ nângâm itâ sâm dâzângoip, “Zen ambân den mân dukunek. Zen wangât sâm sinjan giname? Ambân zorâñâ âlip otnigap. ⁷ A ambân kanpitâ, zen narâk dâp zen sot ândine galem ot zingânâ sâm âlip otziñgâbi. Nâ ko zengâren narâk kârep mân ândibat. ⁸ Ambân zâk orotñâ dâp otnigap. Nâ mua hannobi, zorat sâknâ sanğonsap. ⁹ Nâ perâkñak dâzângobâ. Den sinji âlip hânñâ hânñâ sâne lañ kârâm âibap, zo yatik ambân zi sanğonigap, zorat den sinji sâne lañ kârâm âibap.”

Yuda, zâk Yesu tirâpziñgobapkât dâzângoip.

(Mt 26:14-16; Lu 22:3-6)

¹⁰ Yesugât arâp kiin zagât zengât oserân gâbâ Yuda Karioto kamânân gokñâ zâkñâ tirik namâ galem a patâ zengâren âim Yesu gâsubigât sapsun ziñgip. ¹¹ Yatâ sâi nângâm umziñâ âlip oi kât pindânam sâwe. Oi sâne nângâm Yesu tigâk tirâpziñgobapkât ek molim ândeip.

Yesu sot arâpnâ, zen kendongât sii nalem niwe.

(Mt 26:17-25; Lu 22:7-14, 21-23; Yo 13:21-30)

¹² Yuda zengât kendon patâ narâknâ oi râma gwamjâ kom om sii nalem om nemarâwe. Zorat narâk oi arâpnâ zij Yesu mâsikâm sâwe, “Sii nalem zo mirâ ikâ unat?” ¹³ Yatâ sânetâ Yesunâ a zagât itâ sâm sângonzâkoip, “Zet kamânân âim a nâi too âmarj lum âim tâi ekjâ molibabot. ¹⁴ Mirin zari zâi mirâ marij itâ dukuit, ‘Patâ zâk gâgât itâ sap, “Nâ sot arâpnâ mirâ umjâ ikâ zoren sii nalem ninat?” ’ ¹⁵ Yatâ sâm dukuitâ mirâ um patâ nâi kian tâtatjâ kubikkubikjâ tirâpzâkoi zoren sii nalem umbabot.” ¹⁶ Oi a zagât zet den zo lum kamânân âim Yesunâ sâip dâp muyagem sii nalem uwet.

¹⁷ Nâtiksâi Yesu sot arâp kiin zagât, zen mirâ zoren zâiwe. ¹⁸ Oi nalem nem tatne Yesunâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ perâknâk dâzângobâ. Zengâren gâbâ nâinjâ kâsa dâzângoip ga gâsunim nobi. A zo nâ sot nalem nem taap.” ¹⁹ Sâi arâp zij umzijâ bâlij oi zikjâk zikjâk mâsikâm sâwe, “Gâ nâgât sâbat? Nâgât sâbat?” ²⁰ Yatâ sâne dâzângoip, “A zengâren gâbâ nâinjâ nâ sot nalem ârândâj niet, zâkkât san. ²¹ A bonjâ nâgât Anutugât ekabân den ziap, zo yatâ upâman. Nâinjâ sâi a bonjâ gâsunim nobi, Yei, a zo hâunjâ ko tosa yâmbâtjâ mimbap. A zo mam kâmbonjân gâbâ mân âsâgei sâi bâbâlan opap.”

Yesunâ nalem sot too zijgip

(Mt 26:26-30; Lu 22:15-20; 1 Kor 11:23-25)

²² Nalem nem tatne Yesunâ nalem nâi mem sâiwap sâm namuj arâpnâ itâ sâm zijgip, “Zi sunumnâ. Mem ninek.” ²³ Yatâ sâm wajj hâkop mem sâiwap sâm zijgi aksik niwe. ²⁴ Nine itâ sâm dâzângoip, “Gilâmnâ zi a donjebep zengât opjâ hânân gibap. Zorat ko târotâronij op kâtigibap. ²⁵ Nâ perâknâk dâzângobâ. Nâ wajj too itârâj nia âkap. Oi dum zagâtjân mân nemjâ Ibânanjât um topjân zâim wajj too mârâtjâ nâi nimbat.”

Gezemanê kâlamân âiwe.

(Mt 26:31-46; Lu 22:31-46; Yo 13:36-38)

²⁶ Mâpâmâpâse kepnâ nâi mem ko Oliwa bâknjan zâiwe. ²⁷ Zâine Yesunâ itâ sâm dâzângoip, “Itârâj zen aksik nângâm pâlatânzij lorei birâni. Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap, ‘Nâ râma galem a kua râma zen sibijnsâbanj op âibi.’

²⁸ Oi sa nângânek. Nâ mumujân gâbâ zaatjâ ko Galilaia hânân âi kândom otzijgâbat.” ²⁹ Yatâ sâi Peteronâ itâ dukuij, “Zen aksik patâ nângâm pâlatânzij lorei birâgibi. Ka nâ ko yatâ mân otgibat.” ³⁰ Sâi ko Yesunâ itâ sâm dukuij, “Nâ perâknâk dâgobâ. Itârâj nângâm kuruk anjâ sâp zagât mân dijnsâi gâ sâp karâmbot kwâimbâniban.” ³¹ Yatâ sâi Peteronâ kâuk birânanjâm sâip, “Gâ gomjâ na nonâ sâne mân kwâimbâgibat.” Sâi arâpnâ nâmbutjandâ den yatik sâwe.

³² Oi Gezemanê hânân âi takâm Yesunâ arâpnâ itâ sâm dâzângoip, “Zen zi tatne nâ ândi âi ninâu sâbâ.” ³³ Yatâ sâmjâ Petero, Yohane sot Yakobo diizijgi âine Yesu umjâ yâmbârei ken bet kakit oip. ³⁴ Yatâ okjânjij dâzângom sâip, “Umnâ yâmbârei mumujâ otnigap. Zen ziren nâ sot tap um wâgân ândinek.” ³⁵ Yatâ sâm torenjen âim si sângânjâ hânân gei tutukum sâknam kâmut zo mân muyagibapkât ninâu sâip. ³⁶ Oi itâ sâip, “O Ibânâ, gâ kut nâi nâi tuubam mân kwakmat, gât ko sâna sâknam kâmut zi buj upap. Oi nâgât den bujâ, gâgât den kâtigibap.”

³⁷ Ninâu sâmbâmburem âi uman zine zingit Petero itâ sâmbâmburem, “Gâ uman ziat? Gâ mâiktârâ nâi wâgân mân ândiban? ³⁸ Zen mâsimâsikâyân loribegât um wâgân tap ninâu sânek. Umñâ bâbâlanj. Sâkñâ ko yâmbâriap.”

³⁹ Yatâ dâzângom âi ninâu sâip. Den mârumbâmburem ninâu sâip, zo yatik du ninâu sâip. ⁴⁰ Ninâu sâmbâmburem umanâk zine ga zingirip. Umanân gâbâ sen birâbirâ op zaatñâ dap yatâ dukube.

⁴¹ Oi dum âi ninâu sâmbâmburem sâp kârâmbut oi dâzângoip, “Zen umanâk zem te? Mârumbâmburem nârâk mâte uap. A bonñâ, nâ bâlij mâme a zengât bitziñan âibâman. ⁴² Bâi, zaatne âinâ. A sâi gâsumnim nobi, zo mâte otniñgap.”

Kâsaziñâ Yesu gâsuwe.

(Mt 26:47-56; Lu 22:47-53; Yo 18:3-12)

⁴³ Yesuñâ yatâ dâzângom kiri zorenâk arâp zengât kâmurân gok Yuda karioto kamânân gokñâ, zâkñâ kâsa diiziñgi a kâmut patâ gawe. Tirik namâ galem a sâtñâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot patârâpziñ, zen a kâmut zo sângonzângone kâmbam sot sâmbâmburem patâ mem gawe. ⁴⁴ Yudanâ kânñan itâ sâmbâmburem dâzângoip, “Lum mângansa ek ko zo gâsum diim âibi.”

⁴⁵ Yuda zâk ga takâm Yesugâren âim o patânâ sâmbâmburem lum mângarip. ⁴⁶⁻⁴⁷ Oi Yesu arâpñâ zengâren gâbâ nâiñâ sâmbâmburem sâmburem a sâtziñgât kore a nâi kindap kârâmburem kwâkip. ⁴⁸ Oi Yesuñâ itâ sâmbâmburem mâsikâziñgi, “Zen nâgât dap nânge? Zen nâgât nângâne kâmbam ku oi sâmbâmburem zingitoot ga gâsânoge?”

⁴⁹ Nâ zorat sa nângânek. Nâ sirâmburem sirâmburem tirik namîn a den sîngi âlipñâ dâzângoman. Oi zoren mân gâsânowe. Oi lanj otnine Kembangât ekabân nâgât den kulem ziap, zo kâtigibap.” ⁵⁰ Sâi arâpñâ zen aksik birângângâm sîngururuñ âiwe.

⁵¹ A sîgan nâi sângum kâmbâmburem lapñâ Yesu sot gâi gâsuwe. ⁵² Gâsunsetâ sângum kwâkâm pam sâk bârak arîp.

Yesu tirik namâ galem a patâziñgât mirin diim âiwe.

(Mt 26:57-68; Lu 22:54-55, 63-71; Yo 18:13-14, 19-24)

⁵³ A kâmut, zinj Yesu gâsum diim patâziñgât mirin âiwe. Zâkkât mirin tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a zen mindum tarâwe. ⁵⁴ Âine Petero zâk kândâtziñan bet moliziñgâm âim a patâziñgât poñ kâligen bageip. Bagimñâ galem a osetziñan tap kârâmburem nângâm tâip.

⁵⁵ Tirik namâ galem a patâ sot a patâziñâ aksik mindum Yesugât den sâkñanâk sâmbâmburem kâmbamân pânâmburem den sâmbâmburem kârumbâmburem tarâwe. Oi bonñâ mân muyagiwe. ⁵⁶ A donjbeñâ Yesugât den sarâ nâi nâi sâmbâmburem. ⁵⁷ Sânetâ a nâmbutñâ zinj den sarâ itâ sâwe. ⁵⁸ “Itâ sâi nângâwen, ‘Na tirik namâ zi kândañâ bitnandâ mân tuubat, yen dinnandâ sa sirâmburem kârâmburem umñan âsagibap.’” ⁵⁹ Ka dinziñâ zo kânok bunjâ. Den nâi nâi sâwe. ⁶⁰ Yatâ utne tirik namâ galem a zengât a patâñâ zaat kinñâ Yesu mâsikâm sâip, “Den se, zorat hâuñâ sâban mo mân sâban? A zi zinjâ gâgât den se, zo nângâna dap uap?” ⁶¹ Sâi Yesuñâ lâunjan mân mem diñ bunj kirip. Oi du a patâñâ mâsikâm sâip, “Gâ Kristo, Anutu sâmbâmburem âlip kwâkñangâmen, zâkkât nanñâ mo nâi?”

⁶² Sâi ko Yesuñâ sâip, “Sat, zo yatâ. Oi nâi sa nângânek. Gâtâm a bonñâ, nâ imbânñâ mariñâ zâkkât âsanñâ bongen tapñâ sambengât unumunum kwâkñan ga nikpi.” ⁶³ Yatâ sâi tirik namâ galem a zengât patâziñâ, zâk diñâ nângi kâlâk oi hâmbânñâ mem mooloj arâpñâ itâ sâmbâmburem dâzângoip, “Den dum

mân sânat. ⁶⁴ Zâk Anutu hutkum sap. Ziñâ dap sâbi?" Yatâ mâsikâziŋgi zen aksik sâwe, "Mumuŋaŋgât siŋgi uap."

⁶⁵ Yatâ sâmŋâ a nâmbutŋâ Yesu siŋan tâpkuwe. Oi nâmbutŋandâ si sâŋgânŋâ kwâtepkum bitziŋandâ kom sâwe, "Nâiŋâ gogap? Gâ Propete ândiat, zorat ko sâm muyage." Yatâ sânetâ galem a zen bitziŋandâ si sâŋgânŋan kuwe.

Peteroŋâ Yesu kwâimbâŋŋip.

(Mt 26:69-75; Lu 22:52-62; Yo 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Oi Petero zâk sombemân tâi tirik namâ galem a patâgât kore ambân ñâi gâip. ⁶⁷ Gâi ko Petero kârâp nâŋgâm tâi ekŋâ dukuip, "Gâ Nasarete gokŋâ Yesu sot ândimat." ⁶⁸ Sâi ko Peteroŋâ kwâimbâm sâip, "Gâ den zo dap sat? Sâna kwaksan." Sâmŋâ âkŋan ari kurukŋâ diŋsâip. ⁶⁹ Ari kore ambân zâk dum ekŋâ a kirâwe, zo itâ dâzâŋgoip, "A zi zâk zeŋgât kâmurân gokŋâ." ⁷⁰ Sâi Peteroŋâ kwâimbâm biranŋip. Mâik ñâi tap ko a tarâwe, ziŋâ dukum sâwe, "Perâkŋak gâ zeŋgât kâmurân gokŋâ. Gâ Galilaia gokŋâ." ⁷¹ Sâne Peteroŋâ kwâimbâm Anutu mâteŋan sâm kâtigem sâip, "A kutŋâ se, zo nâ mânâk ekman." ⁷² Sâi zorenâk kuruk diŋsâi sâp zagât oip. Oi Yesuŋâ mârum den itâ dukuip, "Kurukŋâ sâp zagât mân diŋsâi gâ kwâimbânina sâp karâmbup upap." Peteroŋâ den zo nâŋgâm umŋâ bâlei isem bâliŋ oip.

15

Yesu Roma a kutâgâren diim âiwe.

(Mt 27:1-2, 11-26; 23:1-5, 13-25; Yo 18:28-19:16)

¹ Haŋsâi tirik namâ galem a patâ sot a patârâpziŋâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a sot galem a nâmbutŋâ, zen mindumŋâ Yesugât den sâwe. Den sânetâ a nâmbutŋâ zen Yesu gâsum bikŋan saam diim âi Roma a kutâ Pilatogâren âi parâwe. ² Panetâ kiri Pilatoŋâ Yesu mâsikâm sâip, "Topkaŋgât dâtno. ³ Gâ Yuda zeŋgât a kutâ?" Mâsiki Yesuŋâ sâip, "Sat, zo yatâ." Sâi ko tirik namâ galem a patâ ziŋâ Yesu den donbep sâm siŋan giwe. ⁴ Yatâ utnetâ Pilatoŋâ Yesu mâsikâm sâip, "Nâŋgat? Zen gâgât den yâmbâtŋâ sânetâ gâ den hâuŋâ sâban mo mân sâban?" ⁵ Sâi Yesuŋâ den hâuŋâ mân sâm den nâr kiri Pilatoŋâ nâŋgâm kwâkâm tâip.

⁶ Yuda zeŋgât kendon patâ narâk dâp a tâk namin tatne zeŋgâren gâbâ kânok olaŋi arip. ⁷ A nâmbutŋâ zen Roma a kutâgât âkonziŋgi kâmbam kom a nâmbutŋâ zâŋgone tâk namin zâambarâwe. Oi osetziŋan a ñâi kutŋâ Baraba. ⁸ Oi a ambân kâmut, zen a kutâgâren ga mindum kendon dâp sâne opmâip, yatâ upapkât dukuwe. ⁹ Dukune Pilatoŋâ mâsikâziŋgâm sâip, "Yuda zeŋgât a kutâ olaŋsa ari nâŋgâne dâp upap?" ¹⁰ Tirik namâ galem a patâ, zen Yesugât um kâlak nâŋgânŋgâm zâkkâren parâwe, zo nâŋgâm mâsikâziŋgip. ¹¹ Sâi ko tirik namâ galem a zen a ambân kâmut zo itâ dâzâŋgowe, "Zen sâne Baraba olaŋbap." Yatâ sâne dinziŋâ luwe. ¹² Oi Pilatoŋâ dum mâsikâziŋgip, "Yatâ se, zorat ko Yuda zeŋgât a kutâ sâme, zo dap okŋaŋgâbatkât se?" ¹³ Mâsikâziŋgi aksik patâ itâ sâwe, "Zâk poru nagân kune moik." ¹⁴ Sâne Pilatoŋâ sâip, "Wan tosaŋgât?" Sâi zen aksik patâ lâuziŋ mâtakâm den kâtik sâwe, "Zâk poru nagân kune moik." ¹⁵ Yatâ sâne Pilatoŋâ umziŋâ âkâbapkât Baraba olaŋ ziŋgip. Ka Yesu ko sâi inzutŋâ lapitŋâ poru nagân kune mumbapkât kâwali a bitziŋan pâip.

Yesu kom mem n̄ai n̄ai okɲaŋgâwe.

(Mt 27:27-31; Yo 19:2-3)

¹⁶ Oi kâwali a zen Yesu mirin gâbâ diim ga kâwali a zengât namâ s̄aŋgânɲan dâmân kâligen bagiwe. Bagim s̄ane kâwali a aksik mindum gawe. ¹⁷ Oi kâwali a zengât hâmbâ kuriŋ n̄ai giŋaŋgâne giarip. Oi ták s̄atmam gonkom Yesu kâukɲan pane giarip. ¹⁸ Yatâ opnâ pam diim s̄awe, “Oe, Yuda zengât a kutâ.” ¹⁹ Den yatâ dukum kâukɲan kom zâkkâren tâpkuwe. Siminziŋ liim kwap sarâ sarâ m̄apâsiwe. ²⁰ Yatâ kom siŋan gem kâwali hâmbâ kwâkâm zikɲâ hâmbâ giŋaŋgâne giari poru nagân kunam diim âiwe.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mt 27:32-56; Lu 23:26-49; Yo 19:17-30)

²¹ Âi mâtâbân a n̄ai muyagiwe, kutɲâ Simon, Kirene gokɲâ. Alesande sot Rupu, zekât ibâ. Zâkɲâ kamân m̄aigân gâbâ gâi kâwali a ziŋ muyagem s̄ane Yesugât poru nak lugi âiwe.

²² Diim âim hân n̄ai kutɲâ Goligata (niŋ denân ko, kâuk siŋit), zoren takâwe. ²³ Zoren takâm waiŋ too kâtik sot um gulip too m̄apot pindânâ s̄ane birip. ²⁴ Oi poru nagân kuwe. Kune kiri kâwali a zen hâmbânâ minam wenzu pane muyageip dâp mem naŋgâwe.

²⁵ Mirâ haŋsâi mirâsiŋ dâp nâmburân kimembut oi ko kuwe. ²⁶ Kune kiri kâukɲan poru nagân den itâ kulemguwe, “Zâk Yuda zengât a kutâ.” ²⁷ Oi kâmbam ku a zagât zâkom, n̄ai toren n̄ai toren zâkone kirâwet. (²⁸ Kembangât ekabân den itâ ziap, zo bonnâ oip. Den zo itâ, “Zâk bâliŋ m̄ame a oserân pamnâ s̄awe, ‘A zi zen bâliŋ m̄ame a.’ ”)

²⁹⁻³⁰ A ambân mâtâbân âim gam mem ge kwâkwat den dukum s̄awe, “Tirik namâŋ kândaŋâ sirâm karâmburâk tuum naŋgâbat s̄ain, zorat poru nagân gâbâ âkâm ge.” ³¹ Tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin a, zen Yesugât s̄am, mem ge kwâkwat den itâ s̄awe, “A ambân nâmbutnâ tâmbetagonam utnetâ tânzâŋgomâip. Zikɲaŋgât ko kwaksap. ³² Zâk Kristo, Isirae a neŋgât a kutâ ândiap oi ko poru nagân gâbâ âkâm gâi ekɲâ diŋâ n̄aŋgâm, n̄aŋgâm pâlâtâŋ kwâkɲaŋgânat.” A zagât poru nagân zâkowe, zekoot yatik s̄am bâliŋ kwâkɲaŋgâwet.

³³ Mirâ bâkɲan oi n̄atâtik muyagem hân dâp op ze mirâ oi âkip. ³⁴ Mirâ oi Yesunâ den s̄am kambân s̄aip, “Eloi, Eloi, lama sabatini (niŋ denân ko, Anutunâ, Anutunâ, wangât birâniŋot)?” ³⁵ Yatâ s̄ai a ambân kirâwe, nâmbutnâ ziŋâ n̄aŋgâm s̄awe, “Zi n̄aŋgânek. Elia konsap.” ³⁶ Yatâ s̄am a n̄ai sârârâk kârâm âim sarugât kâmon mem sum kapiŋkum ga winigâ too kâlâkɲoot Yesu lâunjan pamnâ bukurâp itâ s̄am dâzâŋgoip, “Nen tap iknâ. Eliaŋâ perâkɲak ga m̄akâbop mo bunâ?” ³⁷ Oi Yesu zâk donbep kambân moip.

³⁸ Moi ko tirik namin s̄aŋgum patâ kinmâip, zo oloŋ gei kwâkip. ³⁹ Oi kâwali a zengât galem a, zâk m̄ate kin egi moi s̄aip, “A zi zâk perâkɲak Anutugât nanñâ ândeip.” ⁴⁰ Ambân nâmbutnâ kârebân kin ek n̄aŋgâwe. Zengât oserân Maria Madala kamân gokɲâ sot Maria Yakobo zâk sigan sot Yose, zekât mamzikɲn̄ sot ambân n̄ai, kutɲâ Salome. Zen ârândâŋ kirâwe. ⁴¹ Ambân zen m̄arum Yesu Galilaia hânân molim kore okɲaŋgâm ândiwe. Oi zenâk bunâ. Ambân nâmbut ârândâŋ Yesu molim Yerusalem kamânân gam ândiwe. Zen aksik ek kirâwe.

Yesu hanguwe.

(Mt 27:57-61; Lu 23:50-55; Yo 19:38-42)

⁴² Mirâsiņ geibâ sâi Yuda zengât kendongât kut nâi nâi kubikkubik narâk oip. ⁴³ Narâk zoren Yosepe Arimataia kamânân goknâ, zâk gâip. Zâk a sâtñâ zengât kâmurân ândeipñâ Anutugât um topņon ândiândigât umñâ patâ kirip. Zâknâ kenġgât buņ Pilatogâren âim Yesugât kâmbârâņġgât ninan sâm dukuip. ⁴⁴ Dukui ko Pilatonâ mârûm muap mo taap sâmñâ kâwali a zengât galem a zo sâi gâi mâsikip, “Mârûm muap mo taap?” ⁴⁵ Oi kâwali a galem zâknâ sâip, “Mârûm muap.” Yatâ sâi Pilato zo nâņġâm Yosepeñâ mem hangubapkât sâip ⁴⁶ Sâi Yosepeñâ sâņġum kâu nâi kwâlâm âim Yesu kâmbârâñâ poru nagân gâbâ kwâkâm sâņġumñâ kâpeip. Kâpim mem âim kât mâtâņñâ uņakņan pâip. Kât mâtâp zo a nâiñâ kârâm kubigip. Pamñâ kât patâ nâi mem kâbakņei âi kwârakuip. ⁴⁷ Maria Madala kamânân goknâ sot Maria Yosegât mamñâ, zet ârândâņ egitâ hanguip.

16

Yesu mumuņjan gâbâ zaarip.

(Mt 28:1-8; Lu 24:1-12; Yo 20:1-10)

¹ Yuda zengât kendon âki ko Maria Madala kamânân goknâ sot Maria Yakobogât mamñâ sot Salome, zen Yesugât kâmbârâņ sanġonam too sot kelâk wârân âlipñâ, zo sâņġân miwe. ² Yuda zengât kendon âki ko mirâ hanșâsâġgât ambân karâmbut zo, zen zaatñâ Yesugât kwagân âine mirâsiņ takip. ³ Oi zen itâ âraguwe, “Nâiñâ kât patâ zo mem pâi ko kât mâtâpņan baginat?” ⁴ Yatâ sâmñâ kwagân takâm igâwe. Kât patâ nâi zo kâbakņine zeip. ⁵ Kât mâtâp zo pâroņsâm kiri ekñâ bagimñâ bongen a nâi hâmbâñâ kâu tâi ekñâ pârâkpam imbañâziņ buņ oip.

⁶ Oi a zorâñâ itâ sâm dâzâņgoip, “Mân kenġgât utnek. Zen Yesu Nasarete goknâ poru nagân kuwe, zo iknam ge. Zâk zi mân ziap. Zâk zaatsap. Gebâkņik zi iknek. ⁷ Zen âimñâ Petero sot arâpñâ nâmbutñâ itâ sâm dâzâņgonek. ‘Zâk Galilaia hânân âi kândom otziņġâbap. Zen zoren âi ikpi.’”

⁸ Sâi ambân zen sânamziņ sâmbui kenġgât opñâ kwagân gâbâ gamñâ sârârâk kârâm âiwe. Oi umziņ kenġgât oi siņġi zo a mân dâzâņgowe.

Yesuñâ arâpñâ zengâren âsageip.

(Mt 28:16-20; Lu 24:13-49; Yo 20:11-23)

⁹ Yuda zengât kendon âki hanșâsâġgât Yesu zâk zaatñâ Maria Madala kamânân goknâ muyageņġgip. Mârûmņan wâke nâmburân zagât ambân zorat umņan gei ândine Yesuñâ moliziņġip. ¹⁰ Yesuñâ âsageņġgip arâpñâ zot isem umbâlâ op zine ambân zo âi siņġi dâzâņgoip. ¹¹ Arâpñâ zen Yesu zaatñâ ambân muyageņġgip, den zo nâņġâmñâ nâņġâne bon buņ oip.

¹² Oi azatñâ kamân nâin âiram aritâ muyagezikâm zâkkât holi tobat nâi oi igâwet. ¹³ Muyageziki zet âburem âi arâp nâmbutñâ dâzâņgoitâ nâņġâne bon buņ oip.

¹⁴ Zorâņ bet arâp kiin kânok zen mindumñâ nalemem tatne muyageziņġip. Muyageziņġâmñâ itâ sâm dâzâņgoip, “Zaarâwan, zorat den siņġi dâzâņgone zen wangât umziņ kâtik oi den zo nâņġâne bon buņ oip?” ¹⁵ Yatâ sâmñâ itâ sâip, “Zen hân dâp âim a ambân ândie, zo zen siņġi âlipñâ dâzâņgobi. ¹⁶ A nâiñâ nâņġâm pâlâtâņ kwatnigi too sanġonņanġâne zâk sumbemġgât siņġi upap. Ka nâņġâm pâlâtâņ mân upap, zo ko sim kârâpkât

singi upap. ¹⁷ Nângâm pâlâtân kwatnim ândibi, zo imbanjâ zingâ nâgât kutnâ sârn nep itâ tuubi. Wâke molibi sot den gându unaknâ nâi sâbi. ¹⁸ Zen mulum kâtik bitziñandâ gâsuzingâne mân tâmbetzângobi. Oi zen too nâi a ku, zo nine mân tâmbetzângobap. Sisi mâsek zengât kâukziñan bitziñandâ gâsune âlip upi.”

Yesujâ sumbemân zariip
(Lu 24:50-53; Apo 1:9-11)

¹⁹ Kembu Yesu zâk den yatâ sârn dâzângoi ko Anutuñâ mem sumbemân zariip. Zoren Anutuñâ âsanjâ bongen tap ândiap. ²⁰ Oi arâpnâ zen ko âimnâ kamân dâp singi âlipnâ sârn âiwe. A ambân zen singi âlip den nângâne bon upapkât Kembujâ mam otziñgâm imbanjâ zingâ sen mârât top top tuunetâ mem kâtikñan pâip.

Zo yatik.

Yesugât den sinji âlipnâ Lukanâ kulemguip.

Lukanâ Yesugât den sinji kulemgum Teopilo pindip.

¹ A donjeb, zen kut nâi nâi bonnâ osetniñan âsageip, zorat den sinji kulemguwe. ² Yesugât arâpnâ, zen zâk sot tapnâ kut nâi nâi zo ek nanjâmñâ dâzângone kulemguwe. ³ Oi nângoot yatik topñan gâbik kut nâi nâi muyagem gâip, zo mulunâk sâm pitinikum nângâm nanjâm, Teopilo a patânâ, gâgât den sinji zo kulemgubâman. ⁴ Oi zo sâlâpkum itâ nângâm kwâtâtiban. Den sinji otgiwe, zo bonnâ.

Anutugât sumbem a nâinâ Sakariagâren âsageip.

⁵ Herodeñâ Yuda hânân a kutâ ândeip, narâk zoren Anutugât tirik namâ galem a nâi ândeip, kutnâ Sakaria. Zâk Abia zâkkât kâmurân goknâ. Ambinñâ Elisabete zâk Aaronğât kiurâpnâ zengâren goknâ. ⁶ Zet Anutu mâteñan târârak ândiwet. Anutugât gurumin den aksik lum târârakñâ ândiwet. ⁷ Elisabete zâk kâpin ândeipkât murarâ buñ ândim a ambân sombâ urâwet.

⁸⁻⁹ Oi hilâm dâp tirik namâ galem a nâi tirik namin bagimñâ nalem wârânñoot kârâbân oi sei kâbak hitom âlipnâ zâimâip. Oi Sakaria ândei ko zâkkât a kâmut zo zen tirik namâ galem upigât narâknâ mâte oi tirik namin baginam wenzu pane muyageip dâp namin zâimarâwe. ¹⁰ Sakaria zâk tirik namin zâi om tâi a ambân donjeb zen âkñan tap Kembugâren ninâu sâm tarâwe. ¹¹ Kembugât sumbem a nâinâ zâkkâren âsageip. Sumbem a zo nalem kâbak uunâ kândâtñan bongen âsagem kirip. ¹² Âsagem kiri Sakaria ekñâ pârâkpam kengât oip. ¹³ Yatâ oi ko sumbem a zorânâ itâ sâm dukuip, “Sakaria, gâ mân kengât ot. Kembunâ ninâugâ nângipkât ambingâ Elisabete kâmonâ op nangâ mimbap. Zâkkât kutnâ Yohane sâban. ¹⁴ Umgâ sâtare upan. Âsagei a ambân donjebñâ umâlep nângâbi. ¹⁵ Zâk Anutu mâteñan patâ opñâ ândibap. Oi zâk mamñangât kâmba kâligen zeî Tirik Kaapumñâ topkwap umñan piksâbap. Zâk wainj sot too kâtikñâ mânâk nimbap. ¹⁶ Zâknâ den dâzângoi Isirae a donjeb zen umziñ melânj Kembugât a upi. ¹⁷ Zâknâ Propete Elia yatâ Kaapum sot imbanñoot op Kembu kore okñangâbap. A patâ zengât umziñâ melânj katêp zengâren âi gâsubap. Oi a um kâtik zen umziñ melânj târârak zengât holi yatâ op ândibi. Zo yatik Kembugât sinji a ambân kubikziñgi ândibi.”

¹⁸ Sumbem anjâ yatâ sâi Sakaria itâ mâburem dukuip, “Nâ sot ambinâ, net a ambân sombâ, zorat dap op gâgât den nânga bonnâ upap?”

¹⁹ Sâi sumben anjâ itâ sâm dukuip, “Nângâ. Nâ kutnâ Gabirie. Nâ Anutu mâteñan kinman. Zâknâ sângonnogi gem ga sinji den âlipnâ zi dâgogan. ²⁰ Zorat nângâ. Dinnâ nângâna mân bon uapkât zorat hâuñâ kopa op diñgâ buñ op ândina den dâgogan, zo bonnâ muyagibap.” ²¹ Sakaria zâk tirik namin narâk kârep tâi a ambân zen âkñan mambât tapñâ nângâm kwâkâm tarâwe. ²² Yatâ utne Sakaria zâk gemñâ den dâzângobam kwagip. Kwagi ekñâ itâ nângâwe, “Zâk tirik namin sen mârât eksap.” Yatâ nângâne Sakarianâ bikñandik dâp otziñgip. Oi diñâ buñ op ândeip. ²³ Yatâ op ândim gâi nep tuutuun narâknâ âki kamânân puriksâm arip.

24 Oi bet ambinnâ kâmbonâ oip. Oi kâin bâtnâmbut tik ândeip. 25 Oi itâ sâip, “Kembu zâk sâi narâk ziren a ambân mâteziņan aņunnâ buņ upap.”

Sumbem a nâiņâ Maria muyageņangip.

26 Kâin bâtnâmbut âki Kembuņâ sumbem a Gabirie sângongoi Galilaia hânân, Nasarete kamânân arip. 27 Zoren ambân sigan nâi ândeip, kutņâ Maria. Maria zâkkât a singi zo Dawidigât kiunņâ Yosepe. Zâkkât singi sâne ândeip. 28 Oi sumbem a zo Mariagâren muyagem itâ sâm dukuip, “Kembuņâ umâlip otgibap. Gâ zorat sâtâre ot. Kembuņâ gâ sot ândiap.”

29 Sumbem aņâ yatâ sâm dukuip nâņgi kwakmak oip. Umņan itâ nâņgip, “Den zo toņņâ dapkât sap?”

30 Yatâ nâņgi sumbem aņâ itâ sâm dukuip, “Maria, gâ mân kenġât ot. Anutuņâ gegi âlip uat. 31 Nâņgâ. Gâ kâmbogâ op nangâ mimban. Zâkkât kutņâ Yesu sâban. 32 Zâkņâ patâ oi sumbem mariņangât nanņâ sâbi. Kembu Anutuņâ sâkunņâ Dawidi, zâkkât gebâkņan pâmbap. 33 Oi Isiragât kiurâp, zengât a kutâ op ândibap. Op ko zâk narâk buņâ ândim zâibap.”

34 Sâi Marianâ itâ sâm dukuip, “Nâ a buņâ ândianân den sat, zo dap op âsagibap?”

35 Yatâ sâi sumbem aņâ den itâ mâburem pindip, “Tirik Kaapumņâ gâ sot gei tâpap. Oi sumbem mariņangât imbanandâ mamņâ tatgibap. Zorat nangâ zo Anutugât nanņâ sâbi.

36 Oi nâi dâgoga nâņgâ. Bukugâ Elisabete, zâk ambân sombânâ nanņâ mimbap. Elisabeteņâ kâmbonâ tâi kâin nâmburân kânok âkip. Zâk kâpin ambânņâ yatâ uap. 37 Anutu zâk kut nâi nâi tuuban mân kwakmap.”

38 Yatâ sâi ko Marianâ itâ sâm dukuip, “Nâ Kembugât kore ambân. Zorat ko den sat, zo âlip otnibap.” Yatâ sâi sumbem aņâ birâņangâm arip.

Marianâ Elisabetegâren âi egip.

39 Maria zâk mâik nâi ândim zaatņâ Yuda zengât barin kamân nâi tâip, zoren arip. 40 Âi takâm Sakariagât mirin zâim Elisabete sâm sâtâre okņangip. 41 Yatâ mângari nâņgi umņan katep seroņkoip. Oi Tirik Kaapumņâ Elisabete umņan piksâi den kâtikņâ sâm itâ sâip, 42 “Bukunâ, Anutuņâ mäsop mingibap. Ambân nâmbut zengât mäsop yatâ buņâ. Walâm mingibap. Oi kâmbogâ kâligen muyagem ziap, zâk yatik mäsop miņangâbap. 43 Opoņ, Gâ kembunangât mamņandâ nâgâren gaat. 44 Gâ mângannina kâmbonan katep sâtâre op âim gâi nâņgan. 45 Gâ Kembugât den nâņgâna bon oip, zorat gâgât nâņga sâtâreņoot uap.”

Marianâ mâpâmâpâse den sâip.

46 Oi Marianâ itâ sâip, “Nâ umnandâ Kembu sâm âlip kwâkņangan. 47 Um dâpnandâ Anutu kubikkubiknâ sâm sâtâre okņangan. 48 Nâ zâkkât kore ambân giginâ ua ko nâ mem zâi kwatnigap. Zorat a ambân zen sâm bâbâlan kwatnibi. 49 Kembu zâk kâwalinootņâ nâgâren kulem mârâtņoot kuap. Kutsinginâ hâlâluyâk ziap. 50 Hurat kwâkņangâme, zen um lumbenangât opņâ kisânġoit, sâkurâpniņ zengâren gâbâ on galem otziņgâm gâip. 51 Imbanâņangât opņâ a umziņangât zâizâinâ op ândime, zo zâņgom kâbakņei siņsururuņ âime. 52 A kutâ zen ko kâbakņezingi ginetâ a giginâ minziņgâm zâi zâmbanmap. 53 A ambân kâbâ kanpitâ, zo kâbâ kwatziņgâmap. Oi sikumziņ patâ, a zo kâbakņezingi bet bâsan âime. 54 Oi Isirae kore a ambân gakâņâ um lumbenangât op tânzâņgoip. 55 Sâkuninâ

Abaram sot kiurâpnâ ândibi, zen um lumbeņangât den dâzânngoip. Zorat yatâ otņingip.” ⁵⁶ Oi Maria zâk kâin karâmbut Elisabete sot ândim kamânņan âburem arip.

Yohane âsageip.

⁵⁷ Elisabete zâk katep mimiņ narâk oi nannâ meip. ⁵⁸ Katep âsagei ko kamârâpnâ sot torerâpnâ, zen Kembu umâlepņangât bonņâ zâkkâren muyageipkât umâlip nângâwe.

⁵⁹ Katep âsagei sirâm nâmburân zagât tapņâ karâmbuņan a ambân zen mindumņâ katep kwabâ kwâkņangâwe. Oi ibânâ Sakariagât kutņâ pindânam sâwe. ⁶⁰ Sâne mamņandâ kwâkâzingâm sâip, “Buņâ. Kutņâ Yohane sânat.” ⁶¹ Sâi itâ dukuwe, “Torerâp zeņgâren kot yatâ zo mân ziap.” ⁶² Sâm kwâkâyanğâm Sakaria zâk nannangât kutņâ sâbâpkât betņâ dâp okņangâwe. ⁶³ Okņangâne ekap nibigât bikņandâ dâp tuugi pindâne zitâ kulemgui, “Kutņâ Yohane.” Yatâ kulemgui zen ekņâ pārâk parâwe. ⁶⁴ Oi zorâņak nâmbâlarnâ puriksâi den sâm Anutu mâpâseip. ⁶⁵ Oi ko kamân toren toren a ambân tap âiwe, zo den zo nângâne imbaņâ oip. Oi Yuda zeņgât barin ândiwe, zo zen siņgi âragum nângâwe. ⁶⁶ Oi zen den zo nângâm itâ sâwe, “Katep zo lâmbatņâ dâp upap?” Sâne Kembuņâ katep zo galem oi ândeip.

Sakariņâ den sâm Kembu mâpâseip.

⁶⁷ Ibânâ Sakaria zâkkât umņan Tirik Kaapum piksâi mâpâmâpâse den itâ sâip, ⁶⁸ “Isirae a ambân nen Kembuniņâ Anutu mâpâsinâ. Zâkņâ arâpnâ nen niņgitiņâ tâbaniņ miap. ⁶⁹ Oi kore aņâ Dawidi, zâkkât kiurâpnâ neņgâren gâbâ a nâi bâliņan gâbâ mâkâniņgâbâpkât sâi âsagiap. A zo zaat betniņan mimbap. ⁷⁰ Mârumņan sâi Propete gakârâp den kânņan sâwe, zorat dâp yatâ âsagiap. ⁷¹ Zâkņâ kâsa otņingâme, zeņgât bitziņan gâbâ betniņan mimbap. Um kâlak otņingâme, zeņgât bitziņan gâbâ gâbâreningâbap. ⁷² Sâkurâpniņâ zen sot um lumbegât târotâro oip, zo nângâmņik otņingâbâpkât sâip. ⁷³ Kâsarâpniņâ zeņgâren gâbâ mâkâniņgâbâpkât sâkuniņâ Abaram sâm kâtigeņangip. ⁷⁴⁻⁷⁵ Yatâ otņiņgi sâkniņ sânduksâi um hâlâlu, um salek ândim niņâu sâm ândim munat.

⁷⁶ Oi katep, gâ sumbem mariņangât Propete a op ândiban. Oi Kembu kândom okņangâm mâtâp kârâm kubikpan. ⁷⁷ Oi Kembugât a ambân kâmut kubikkubik den dâzânğona nângâm unziņ melâņne Kembu zâk tosaziņ gulipkubap. ⁷⁸ Anutu zâk umņâ patâ neņgâren ziapkât sâi nâtâtigân gâbâ haņsâbap. ⁷⁹ Mârum nâtâtigân ândim munam urâwen. Irak ko âsakņâ niņgâbap. Âsakņâ âsagei lumbeņangât mâtâp ekņâ lâņnat.”

⁸⁰ Oi katep zâk um sâkņâ lâmbarip. Oi mirâ kamân âtâņan ândei nep narâk mâte oi Isirae a ambân zeņgâren âsageip.

2

Yesu katep âsageip. (Mt 1:18-25)

¹ Narâk zoren Roma zeņgât a kutâ Augusto zâkkât den itâ zeip, “A ambân hân dâp kutziņ kulemgum sâlâpkubi.” Nep zo mârumņan mân tuuwe. ² Kwirinio zâk Siria hânân a kutâ op ândei nep zo topkwarâwe. ³ A ambân ândiwe aksik kutziņâ kulmegunam utne kamân topziņan âiwe. ⁴ Yosepe zâk

Dawidigât kiun, zorat Galilaia hânân Nasarete kamân birâm Yudaia hânân Dawidigât kamân Betelem, zoren zariþ. ⁵ Oi ambân singinjâ Maria, zâk zot kutziknjâ kulemgubâ sâi kâmbonjoot diigi âiwet. ⁶ Âi takitâ Maria katep miminj narâknjâ oip. ⁷ Narâk oi kândom nanjâ memnjâ sângumnjâ kâpimnjâ bâu patâ makaugât wanjâyân pâi gei zeip. A ambân zen zâk lomba mirâ piksâwegât kian kârumnjâ makaugât wanjâyân pâitâ gei zeip,

⁸ Oi nâtik zoren kamân nanjâmjan a nâmbutnjâ râma galem tarâwe. ⁹ Galem tatnetâ Kembangât sumbem a nâinjâ zengâren âsagei Kembangât âsaknjandâ âsagezingi kenjât donjeb urâwe. ¹⁰ Oi sumbem a zorânj itâ sâm dâzângoip, “Zen mân kenjât utnek. Nângânek. Nâ zengât den singi âlip mem gaan. A ambân zen zo nângâmnjâ sâtâre upi. ¹¹ Itârânj sirâm ziren kubikkubik marijâ, Kembu Kristo, Dawidigât kamânân âsagezingap. ¹² Oi sâm mânângât zingâ nângânek. Zen katep mâik njâi sângumnjâ kâpimnjâ makau zengât nalemm nininj wanjâyân ziap, zo âi ikpi.” ¹³ Den yatâ sâi zorenâk sumbem a kâmut patâ bukuzinjângâren gemnjâ Anutu itâ sâm mâpâsiwe, ¹⁴ “Anutu u sumbemân sâm âlip kwâknanjânâ. Zâknjâ hânân a buku otzingap, zengâren um lumbe muyagibap.”

Râma galem a, zen Yesu âi igâwe.

¹⁵ Sumbem a, zen âburem zâine galem a zen itâ sâm âraguwe, “Nen Betelem kamânân zâim Kembunjâ den sap, zorat bonnjâ iknâ.” ¹⁶ Yatâ sâm kek zâimnjâ Maria sot Yosepe muyagezikâm katep mâik makau wanjâyân zeig igâwe. ¹⁷ Oi âimnjâ a ambân sumbem anjâ den sâip, zo dâzângowe. ¹⁸ Oi galem a zengât den nângâwe, zo nângâne imbânjâ oip. ¹⁹ Mariajâ ko den zo nângâm kwâtâtem ândeip. ²⁰ Râma galem a, zen âburem âim sumbem agât den sot Yesu katep igâwe, zorat Anutugâren sâiwap sâm mâpâsiwe.

Simeonj sot Hana, zekât den.

²¹ Yesu katep âsagem zeig sirâm nâmburân karâmbut oi kwabâ kom kutnjâ Yesu sâwe. Mârum Maria mân kâmbonj oi ko kot zo sumbem a nâinjâ sapsun dukuiþ. ²² Mosegât den zeig, zo luwe. Mariajâ kendon ândimnjâ Yosepe sot Yesu katep mem Yerusalem kamânân zâim mamnjâ sot nanjâ, zet Mosegât den lum sâkzik salek upapkât Anutugâren lâmbanj uwet. ²³ Zorat Kembangât ekabân gurumin den njâi itâ ziap,

²⁴ “Kândom narâpzinjâ âsagine Kembangât singi sâbi. Sâm njâ kembâ patâ zagât mo mâik zagât, zo mem Kembangât singi sâm kom umbi.”

Oi zet Kembangât gurumin den zo wâratkum urâwet.

²⁵ Oi Yerusalem kamânân a njâi ândeip, kutnjâ Simeonj. Zâk a târarak ândim Isirae a zengâren lumbenjâ muyagibapkât mambât ândeip. Oi Tirik Kaapumnjâ umjan gei piksâm den itâ sâm muyagem pindip, ²⁶ “Gâ mân mona Kembu Kristo muyagei ikpan.” ²⁷ Oi Tirik Kaapumnjâ oknanj tirik namin zariþ. Zari Maria sot Yosepe, zet Mosegât den lum Yesu katep mem zâiwet. ²⁸ Mem zaritâ Simeonj katep zo lumnjâ Anutu itâ sâm mâpâseip, ²⁹ “O Kembu, den sâin, zorat bonnjâ âsagiap. Zorat umnâ âlip oi mumbat. ³⁰ Sinnandâ kubikkubik a zi eksan. ³¹ Kubikkubik a zi hân dâp anjâ ambân njâ zinjâ ikpigât muyagiat. ³² Zâknjâ kwakmak a ambân kamân njâin njâin ândie, zen âsaknjâ zingâbap. Isirae a nenjât kutsingini njâ lum zaatpap.” ³³ Yesu katepkât yatâ sâi ibâ mamnjâ ziknjâ nângitâ imbanjâ oip. ³⁴ Oi Simeonj Anutu âlip otzingâbapkât sâm Maria itâ

sâm dukuip, “Katep zirêñâ Isirae a nâmbutñâ zâmbari gine nâmbutñâ ko lum zaatziñgâbap. Yatâ oi a nâmbutñandâ sâm bâliñ kwâkñangâbi. ³⁵ Zo yatâ âsagei a donbep nângânâñgâziñgât topñâ muyagibap. Oi gâ ko sâknam kâlakñâ nângâban.” Simeonñâ Maria den yatâ zo sâm dukuip.

³⁶ Oi ambân ñâi ândeip, kutñâ Hana, Panuegât bâratñâ. Aseregât kiurâp zengâren gokñâ. Katepñan gâbâ a mem zâk sot ândei kendon nâmburân zagât âki moip. ³⁷ Malâ ândim zari kendonñâ 84 oi sombâ oip. Ambân zo Propete ambân. Zâk tirik namin âsâbânñâ ândimñâ nalem birâm Anutugâren ninâu nep tuum ândimâip. ³⁸ Ambân zorânñâ narâk zoren tirik namin zâim katep ekñâ Anutu sâm âlip kwâkñangip. Yerusalem kamânân Kristo muyagibapkât mambât ândiwe, zen Yesu katepkât sirgi dâzâñgoip.

³⁹ Maria sot Yosepe zet Kembugât gurumin den sâsânñâ, zo op nangâm Galilaia hânân, Nasarete kamânân puriksâm âiwet. ⁴⁰ Zoren ândeitâ Anutuñâ kâtep galem okñanñgi lâmbatñâ kâtigem nângânâñgânñâ patâ oip.

Yesu katep kendongât Yerusalem kamânân zarip.

⁴¹ Maria sot Yosepe zet kendon patâ dâp Yerusalem kamânân zâimarâwet. Yuda zengât kendon patâgât zâimarâwet. ⁴² Oi Yesu katep kendonñâ kiin zagât oi kendongât zâizâiñ narâk mâte oi diigitâ ârândânñ zâiwe. ⁴³ Zâi ândine kendon âki Maria Yosepe, zet Yesu katep mân nângâm Yerusalem kamânân pâitâ ândei zikñâ puriksâwet. ⁴⁴ Puriksâm a oserân mârûm ariap sâm âi mâtâbân buku torerâpzik zengâren kârûm ândeitâ ñâtiksâip. ⁴⁵ Zengâren mân muyagemñâ âburem Yerusalem kamânân kârûm âiwet. Kârûm ândeitâ sirâm zagât âkip. ⁴⁶ Âki ko sirâm karâmbunjan tirik namin tâi muyagiwet. Zâk zoren Kembugât gurumin den zorat galem a, zengât oserân tap dinziññâ nângâm topñanñgât mäsikâziñgip. ⁴⁷ Oi a tarâwe, zen aksik nângânâñgânñgât sot diñanñgât nângâmñâ imbanâziñ buñ oip. ⁴⁸ Zengât oserân tâi ibâ mamñâ zet ekñâ pârâk parâwet. Oi mamñandâ itâ sâm dukuip, “Katep, gâ wangât yatâ otnikat? Oi ibâgoot, net umbâlâ op kârûgim ândiet.” ⁴⁹ Sâi Yesuñâ itâ sâm dâzâkoip, “Zet wangât kârûnim ândiabet? Nâ lbânangât nebân ândibatkat sâm nigip. Zet zo dap yatâ mân nângabot?” ⁵⁰ Yatâ sâi den zo nângâm kwagâwet.

⁵¹ Oi ibâ mamñoot Nasarete kamânân âburem arip. Zoren sâtzik lum kore otzikâm ândeip. Mamñâ mârûm zâkkât diñâ nângip, zorat nângâmñik ândeip. ⁵² Yesu zâk nângânâñgâ sot sâkñâ ârândânñ lâmbat ândei Anutu sot a, zen ek nângâne âlip oip.

3

Yohane nep topkwâip

(Mt 3:1-12; Mk 1:2-8; Yo 1:19-28)

¹ Tiberia Sisa zâk kendonñâ kiin bâtnâmbut Roma a kutâ op ândei Yohaneñâ nepñâ topkwâip. Narâk zoren Pontio Pilatonñâ Yuda hânân a kutâ ândeip. Herodeñâ Galilaia hânân a kutâ op ândeip. Zâkkât munñâ Pilipo, zâk Ituraia sot Trakaniti hânân a kutâ op ândeip. Lisania zâk Abilene hânân a kutâ ândeip. ² Narâk zoren Hanasi sot Kaipa, zet tirik namâ galem a zengât patâziññâ op ândiwet. A zo a kutâ sot a sâtnñâ ândiwe. Narâk zorenâk Sakariagât nanñâ Yohane mirâ kamân âtânjan ândei Anutuñâ nep diñ sâm pindip. ³ Nep diññâ sâm pindi Yodañ too nâmbut nâmbut âim gam ândim a ambân umziñ melânne too sanjonziñgi tosaziññâ buñ upapkât dâzâñgom

ândeip. ⁴ Propete Yesainjâ mârûm ekabân den nâi itâ sâmb kulemgui ziap, zorat bonjâ muyageip. Den zo itâ, “Mirâ kamân âtânjan a nâinjâ âsagem den patâ itâ sâmb muyagem ândiap, ‘Kembugât mâtâp kârâne târârak oik. ⁵ Sin dâwe, zo kârâm kwârakune gândunj oik. Bak patâ sot mâik kârâm kubikne kelâlunj oik. Mâtâp gângonâ, zo târârak op nanjâgabap. Bakjâ sinjâ kâpunjâ kârâm kubiknek. ⁶ Oi a ambân aksik Anutugât kubikkubikjâ, zo ikpi.’”

Yohanenâ a den girem dâzângoip.

⁷ Oi a ambân kâmut patâ Yohanegâren âi too sanjonziŋgâbapkât sâne dâzângom sâip, “Mulungât kiurâp zen. Bâlinjâziŋgât hâunâ takâziŋgâbam uap, zo nâinjâ dâzângoi bâlinjâziŋgât birâbi?” ⁸ Zen umziŋ melân orot mâme âlipjâ utnek. Oi umziŋjan itâ mân nângâbi, “Nen Abaramgât kiurâp, zorat kârâpnoot mân otinjâgabap.” Nâ dâzângua nângânek. Anutu zâk sâbâ sâmb sâi kât zirânj âlip Abaramgât kiurâp upi. ⁹ Zorat sa nângânek Nak nâi bonjâ âlipjâ mân upap, zo ko marijandâ kârâm kârâbân umbamap. Nânga zo mârûm nak toŋjan pâi taap.”

¹⁰ Yatâ sâmb dâzângoi a ziŋ mäsikâm sâwe, “Nen dap utnat?” Sâne dâzângoip, ¹¹ “A nâi hâmbâ zâgât mem ândim a nâi hâmbâ buŋ ândei nâi pindâbap. A nâi nalemgât yatâ upap.” ¹² Oi kât miminjâ a, zen yatik gamjâ too sanjonziŋgâbapkât mäsikâm sâwe, “Patâ, nen dap utnat?” ¹³ Sâne dâzângoip, “A kutânjâ sâip, yatik mimbi. Walâmjâ mân mimbi.” ¹⁴ Oi kâwali a zen yatik gam sâwe, “Nen dap utnat?” Sâne dâzângoip, “Zen a laŋ mân zângom sâkziŋjanâk sâmb kut nâi nâiziŋjâ mân mimbi. Patâziŋjandâ kâtziŋjâ ziŋgâbap, zorik nângâne âkâbap.”

Yohanenâ Yesugât toŋjâ sâmb muyageip.

¹⁵ A ambân zen Yohanegât um zagât opjâ umziŋjan itâ sâwe, “Zâk Kristo mot nâi.” ¹⁶ Sâne Yohanenâ itâ sâmb dâzângoip, “Nâ tooyâk sanjonziŋgan. Ka kândâtnan nâi gam taap. Zâk kâwali nâi zemnângap. Zâk patâ. Nâ yatâ zorân irâ sikumjâ lanjanga mân dap upap. Zâknjâ gamjâ Tirik Kaapum sot kârâp sanjonziŋgâbap. ¹⁷ Zâk sombem gâbâgâbâriŋnoot gamjâ nalemgâwâp gâbârem mindubap. Oi nalemgâwâp bonjâ kubikjâ mirâ umjan pâi tâpap. Iisâk ko gâbârem kârâbân pâi simbap. Oi kârâp zo mân bâpsâbap.”

¹⁸ Yohanenâ girem den zo sot den nâmbutjâ dâzângom ândeip.

¹⁹ Den yatâ dâzângom ândimjâ a kutâ Herode kwâkânjângâm dukuip. Wangât, zâk munjângât ambân Herodia beknjan meip sot bâlinjâ nâmbutjâ oip, zorat op ko yatâ dukuip. ²⁰ Zorat kwâknjan Herodenjâ bâlinjâ târokwap Yohane tâk namin pâip.

Yohanenâ Yesu too sanjorip.

(Mt 3:13-17; Mk 1:9-11)

²¹ Yohane tâk namin mân tâip, narâk zoren a donjâpatâ Yohanegâren gane too sanjonziŋgi ko Yesu zâk yatigâk ari sanjonjângip. Sanjori kin ninâu sâmb tâi sumbem pâronjâsâi Tirik Kaapumjâ tobatjâ nii kembâ yatâ op zâkkâren gem gam kwâknjan pâip. ²² Oi sumbemân gâbâ den nâi itâ âsagem gâip, “Nannâ, gâ umnandâ gâsugim biranjâmap. Gekjâ umnâ âlip opmap.”

Yesugât sâkurâpjâ.

(Mt 1:1-17)

²³ Yesu zâk kendon 30 upâ sâi nepnâ topkwâip. Oi a zinâ zâkkât nângâne Yosepegât nannâ oip. ²⁴ Yesugât âsenâ Eli, zâk Matatagâren gâbâ âsageip. Matata zâk Lewigât kiun. Lewi zâk Melikigât kiun. Zâk Yanaigât kiun. Zâk Yosepegât kiun. ²⁵ Zâk Matatiagât kiun. Zâk Amongât kiun. Zâk Nahungât kiun. Zâk Esiligât kiun. Zâk Nagaiğât kiun. ²⁶ Zâk Maatagât kiun. Zâk Matatiagât kiun. Zâk Simeingât kiun. Zâk Yosegât kiun. Zâk Yudagât kiun. ²⁷ Zâk Yoanangât kiun. Zâk Resagât kiun. Zâk Serubabegât kiun. Zâk Salatiegât kiun. Zâk Nerigât kiun. Zâk Melikigât kiun. ²⁸ Zâk Adigât kiun. Zâk Kosamgât kiun. Zâk Elimadamgât kiun. Zâk Eregât kiun. ²⁹ Zâk Yosugât kiun. Zâk Eliesegât kiun. Zâk Yoringât kiun. Zâk Matatagât kiun. Zâk Lewigât kiun. ³⁰ Zâk Simeongât kiun. Zâk Yudagât kiun. Zâk Yosepegât kiun. Zâk Yonamgât kiun. Zâk Eliakimgât kiun. ³¹ Zâk Meliagât kiun. Zâk Menagât kiun. Zâk Matatagât kiun. Zâk Natanğât kiun. Zâk Dawidigât kiun. ³² Zâk Yesegât kiun. Zâk Obedegât kiun. Zâk Boasigât kiun. Zâk Salagât kiun. Zâk Nasongât kiun. ³³ Zâk Aminadabagât kiun. Zâk Adamingât kiun. Zâk Aranigât kiun. Zâk Hezorongât kiun. Zâk Peresegât kiun. Zâk Yudagât kiun. ³⁴ Zâk Yakobogât kiun. Zâk Isakagât kiun. Zâk Abaramgât kiun. Zâk Teragât kiun. Zâk Nahogât kiun. ³⁵ Zâk Serukkât kiun. Zâk Reugât kiun. Zâk Pelekkât kiun. Zâk Ebergât kiun. Zâk Selagât kiun. ³⁶ Zâk Kenangât kiun. Zâk Apaksatkât kiun. Zâk Semgât kiun. Zâk Noagât kiun. Zâk Lamekkât kiun. ³⁷ Zâk Metuselagât kiun. Zâk Henokkât kiun. Zâk Yeretkât kiun. Zâk Malaleligât kiun. Zâk Kenangât kiun. ³⁸ Zâk Enosigât kiun. Zâk Setkât kiun. Zâk Adamgât kiun. Adam, zâk Anutugâren goknâ.

4

Satanjâ Yesu mâsikip.

(Mt 4:1-11; Mk 1:12-13)

¹ Tirik Kaapunnâ Yesu umnjan piksâm oknanggi Yodan too birâm barin mirâ kamân âtânjan âi ândeip. ² Oi zoren nâtik sot sirâm 40 ândeip Satanjâ mâsikâm ândeip. Oi narâk zoren nalem bunj ândimnâ tepnangât oip. ³ Tepnangât oi Satanjâ itâ sâm dukuip, "Gâ Anutugât nannâ ândiat oi ko kât zirân sâna nalem oi ne." ⁴ Yatâ sâi ko Yesunâ itâ sâm dukuip, "Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, 'Anjâ nalemak nem mân ândinat.' "

⁵ Sâi ko Satanjâ bak kêrep nâin diim zâim hân dâp a kâmut kâmutnâ sot sikum kut nâi nâi âknâleñoot, zo tirâpkoip. ⁶ Oi itâ sâm dukuip, "Imbanjâ sot kutsingizin patâ zemzingâm ariap, zo gâ gibat. Zo nâgât bitnan pâipkât nâi mo nâi pindâbâ sâm âlip pindâbat. ⁷ Zorat gâ umnâ topnjan ga pindijsâna gâgât op nangâbap." ⁸ Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, "Den kulem nâi itâ ziap, 'Gâ Kambu Anutugâ kânok mâpâsiban. Zâk kânok kore oknangâban.' "

⁹ Sâi Satanjâ Yerusalem kamânân tirik namâj pum kwâknjan pâi kiri itâ sâm dukuip, "Gâ Anutugât nannâ ândiat oi ko zibâ pâtan gei. ¹⁰ Den kulem nâi itâ zo ziap, zo nangâ, 'Anutu zâknjâ sumbem arâp zengât bitzinjan gâbanap. ¹¹ Zinjâ bitzinjandâ mingim geine kâtnjâ mân gobap.'" ¹² Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, "Den nâi itâ ziap, 'Kambu Anutugâ zâizâinj mân oknangâban.' "

¹³ Satanjâ den top topnâ sâm mâsikamjâ birâm narâk nâigât mambât ândeip.

*Yesuŋâ Nasarete kamânân den dâzângoip.
(Mt 4:12-17; Mk 1:14-15)*

¹⁴ Tirik Kaapumŋâ Yesu mam okŋaŋgi Galilaia hânân âbureip. Âburei den siŋgiŋâ kamân dâp nâŋgâm naŋgâwe. ¹⁵ Oi kamân dâp mâpâmâpâse namin zâimŋâ siŋgi âlip dâzâŋgomâip. Dâzâŋgoi a ambân ziŋâ sâmbâbâlaŋ kwâkŋaŋgâwe.

¹⁶ Ândim âimŋâ kamânŋâ Nasarete, zoren âi yatik kendon nâin mâpâmâpâse namin zariŋ. Zâk kendon dâp yatâ opmâip. Namâ kâligen zâim den sâlâpkum ziŋgâbam zaariŋ. ¹⁷ Zaari ko Propete Yesaia, zâkkât ekap pindâwe. Pindâne mâbâlakŋem den itâ zeip, zo muyageip.

¹⁸ “Kembugât Kaapumŋâ nâgâren ga tap nep itâ sâmbâ nigip, ‘A gigiŋâ siŋgi âlip dâzâŋgoban. Tâk namin zâmbârâwe, zo olaŋziŋgâban. Sinziŋ bâpsâsâŋ sinziŋ mem kubikziŋgâban. A kâbakŋeziŋgâwe, zo luziŋgâban. ¹⁹ Kembu betniŋan mimbapkât narâkŋâ mâte uap, zorat dâzâŋgoban.”

²⁰ Den yatâ sâlâpkumŋâ Yesuŋâ ekap namuŋ ekap galem a pindâm ge tâip. Tâi ko a mâpâmâpâse namin tarâwe, zen aksik patâ zâkkâren sen kwap Yesu igâwe. ²¹ Oi den itâ topkwap dâzâŋgoip, “Kembugât den sâlâpkua nâŋge, zo itârâŋ bonŋâ âsagiŋ.” ²² Sâi zen diŋâ nâŋgâne kelâkŋoot oi imbanâziŋ buŋ oip. Oi ko itâ sâwe, “A zi Yosepegât nanŋâ, zo ka.”

²³ Sâne itâ sâip, “Zen nâgât den sumbuŋâ kom itâ sâbi, ‘Gâ sisi mâsek kubikkubik a ândiat oi ko gikâ sâkkâ kubikpan. Kapenaum kâmânân a ambân kubikziŋgâna siŋgigâ nâŋgâwen. Zo yatik kamâŋan tuuna iknâ.’ ”

²⁴ Yatâ sâmbâ sâip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Propete nâi zik kamânŋan nep tuugi nâŋgâne yenŋâ opmap. ²⁵ Oi perâkŋak dâzâŋgobâ. Propete Elia ândeip maa patâ kendon patâ karâmbut sot kâin nâmburân kânok yatik kiri pu patâ âsagem hân dâp op zeip. Oi narâk zoren Isirae hânân ambân malâ doŋbep ândiwe. ²⁶ Ka Anutuŋâ Elia sâŋgongoi Sareta kamân Sidon hânân ambân malâ nâi ândeip, zâkkâren arip. ²⁷ Oi Propete Elisa ândeip, narâk zoren Isirae hânân sâk bâlâ a doŋbep ândiwe. Oi zengâren gâbâ nâiŋâ mân âlip oi Naemaŋ, Siria hânân gok, zâk kânok âlip oip.

²⁸⁻²⁹ Yatâ sâmbâ dâzâŋgoi a ambân mâpâmâpâse namin tarâwe, zen kuk opŋâ Yesu gâsum diim kamân kândâtŋan âim bakŋâ sim nâi kiribân pânâmurâwe. ³⁰ Pânâmurâ utnetâ zâkŋâ puriksâmbâ osetziŋan gâbâ arip.

*Yesuŋâ Kapenaum kamânân nep tuugip.
(Mk 1:21-28)*

³¹ Galilaia hânân kamân nâi tâip, kutŋâ Kapenaum. Yesu zâk zoren âi takâm kendonân den sâmbâ dâzâŋgoip. ³² Den dâzâŋgoi a ambân zen diŋâ nâŋgâmŋâ itâ nâŋgâwe, “Zâk siŋgi âlip mariŋâ yatâ den imbanâŋoot sâmbâ dâtnâŋguap.” Yatâ nâŋgâm imbanâziŋ buŋ oip. ³³ Oi mâpâmâpâse namin a wâkeŋoot nâi tâip. Wâkeŋâ Yesu ekŋâ den yu kambâŋ sâmbâ sâip, ³⁴ “Yei, Yesu Nasarete gokŋâ, wan otŋiŋgâbam gaat? Gâ tâmbetnâŋgobam gaat? Nâ topkâ nâŋgan. Gâ Anutugât tirik a.”

³⁵ Yatâ sâmbâ Yesuŋâ den okŋaŋgâm sâip, “Gâ hiriŋsâmŋâ ayân gâbâ takâm âi.” Yatâ sâmbâ wâkeŋâ a laŋ kâbakŋei a ambân mâteziŋan gei zeip arip. Oi a zo mân tâmbetkoip.

³⁶ Oi a zen eknâ imbânâziñ buñ oi âragwârâgu op sâwe, “Den zi dap dap? Zâk imbanjâ patânjâ wâke den dâzângoi takâm âime.” ³⁷ Oi sinjinjâ kamân dâp lañ kârâm arip.

Yesunjâ Simonj sibunnjâ sot a nâmbutnjâ kubikziñgip.
(Mt 8:14-17; Mk 1:29-34)

³⁸ Yesu zâk zaat mâpâmâpâse namin gâbâ gemnjâ Simonjât mirin zarip. Zoren Simonj sibunnjâ mâsek okñanji sâknjâ kârâp op zeip. Oi zâkkât opnjâ Yesu dukuwe. ³⁹ Oi Yesunjâ gootñan âi kinjâ mâsek den dukui birânjanjip. Oi ambân zo zorenâk zaat nalem om ziñgâziñgâ oip.

⁴⁰ Mirâsinj giari a ambân ziñjâ bukurâpziñ sisi mâsek, zo Yesugâren diizingâm gane biknjâ kâukziñan pam mâsek mem sândukñan kwatziñgip. ⁴¹ Oi a ambân donjebp wâkeziñjâ molizingip. Wâke zen a zengâren gâbâ gam den kambânjâ sâm itâ sâwe, “Gâ Anutugât nanñâ.” Yatâ sânam utne mân sâbigât dâzângoip. Zen topnjâ nângâne Kristo oip. Zo sapsubegât sâip.

⁴² Mirâ hanjâsâi mirin gâbâ gemnjâ a mân ândiândiñan, zoren arip. Oi a ambân zen kârûm âim muyagem zen sot ândibapkât angân kârâne itâ sâm dâzângoip, ⁴³ “Kamân toren toren zie, zoren âi Anutugât um topñan ândiândigât den sinji âlipnjâ dâzânjobat. Nâ nep zo tuubatkat sanjononogi gewan.” ⁴⁴ Yatâ sâm Yuda zengât mâpâmâpâse namâ tap arip dâp den sinji âlip dâzânjom ândeip.

5

Yesugât sâtñjâ lum sarugât zuu donjebp miwe.
(Mt 4:18-22; Mk 1:16-20)

¹ Narâk ñâin Yesu Genesarete saru sâtñan âi kiri a ambân Anutugât den nângânam ga mindunjanjâwe. ² Mindunjanjâne kiri wanjâ zagât saru sâtñan tâitâ egip. Wanjâ mâirâp, zen wanjâyân gâbâ gem irâ too sanjon kirâwe. ³ Yesunjâ wanjâ zo egip. Ñâi Simonjât sinji, zorânj zâim dukui wanjâ zo mâik ñâi aline ari zoren kin sinji âlip sâm dâzângoip. Oi a ambân zen sagân tapnjâ nângâwe.

⁴ Dâzânjomnjâ Simonj itâ sâm dukuip, “Saruyân âimñâ zuu sâmbubigât irâ pane giarik.” ⁵ Sâi Simonj itâ sâm dukuip, “Patâ, nen ñâtik nep tuum ândim zuu ñâi mân mien. Lañ gâgât sâtkâ lum âi irâ dum pâmbat.”

⁶ Oi irâ pane giari zuu donjebp piksâne sâmbum osine irâ ânângâtpam oip. ⁷ Sâmbum osimnjâ bukurâpziñ wanjâ ñâin tarâwe, zengât kwâbâlap tuune gam betzinan miwe. Zo sândune wanjâ zagât piksâm saruyân geibam oip.

⁸ Simonj Petero, zâk zo eknjâ kengât op Yesugât um topñan âi pindiñsâm sâip, “Kembu, nâ bâlij mâme a, zorat gâ birânim âi.” ⁹ Zuu imbanjâ zo eknjâ imbanjânjâ buñ oi ko yatâ sâip. ¹⁰ Oi bukuratnjâ Zebedaiogât nanzatnjâ Yakobo sot Yohane sot a nambutnjâ, zen yatik imbanjâziñ buñ oip. Oi Yesunjâ Simonj itâ sâm dukuip, “Gâ mân kengât ot. Gâ saru zuugât nep tuum ândein, yatigâk ayân nep tuum ândiban.” ¹¹ Yatâ sâi zengât wanjâ sagân sâmbune zari kut ñâi ñâi zo birâm Yesu molim âiwe.

Yesunjâ sâk bâlâ a ñâi kubigip.
(Mt 8:1-4; Mk 1:40-45)

¹² Yesu zâk kamân ñâin âi ândei sâk bâlâ a ñâinjâ eknjâ ga kinj topñan pindiñsâm zem itâ sâm mâpâseip, “Kembu, gâ imbanjâgâ ziap, zorat gâ kubiknibâ sâm âlip kubikniban.” ¹³ Sâi Yesunjâ bikñandâ sâknjan weemnjâ

sâip, “Nâ nângâgigan. Bâi, sâkkâ âlip oik.” Sâi zorenâk sâknâ âlip op usenâ sogeip. ¹⁴ Oi Yesunâ den itâ sâm dukuip, “Gâ âlip uat, zorat den sinji a ambân mân dâzângom âim sâkkâ tirik namâ galem a tirâpkuna ikpap. Oi âlip uat, zorat Mosegât den zo lum nii mo zuu nâi mem ko Kembugât sinji sâm tirik namâ galem a pindân. Usegâ sogiap, zo a ambân ek nângâbigât yatâ otnan.” ¹⁵ Oi a âlip oip, zorat den sinji kamân dâp ari a zen nângâm Yesugât dinâ nângâbigât sot kubikziñgâbapkât zâkkâren mindum gawe. ¹⁶ Ka Yesu ko barâ katiknâ mirâ kamân âtânjan âim ninâu sâm ândimâip.

Yesunâ a kinj bik mumunâ kubigip.
(Mt 9:1-8; Mk 2:1-12)

¹⁷ Sirâm nâin Yesunâ a den sinji âlip dâzângom tâi Galilaia hânân gâbâ, Yuda hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ Parisaio a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen ga a osetziñan tarâwe. Tatne Kembugât imbanandâ Yesu mam oknangi a kubikziñgip. ¹⁸ A nâmbutnandâ a kinj bik mumunâ helân aam pam mem gawe. Oi mirâ kâligen baginam utnetâ a donbep mindum tatne kwagâwe. ¹⁹ Yatâ opnjâ mirâ kwâknjan zâim ogep kwâsat pane a zo helânoot pane Yesugât sângânjan geip. ²⁰ Yatâ utnetâ Yesunâ nângâm pâlâtânziñangât topnâ eknâ a zo itâ sâm dukuip, “Arâ tosgâ biran.”

²¹ Sâi Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen den zo nângâm itâ nângâwe, “A zi dap yatâ? Zâk Anutu hutkum sap. Tosa birâbirân, zo Anutu zik kânok.” ²² Yatâ nângâne Yesunâ umziñan den zo nângâm itâ sâm dâzângoip, “Umziñan wangât den yatâ zo nânge? ²³ Zen dap nânge? Nep ikâ zorân bâbâlân? Tosa birâbirân mo sâk kubikkubik? ²⁴ A bonnâ nâ hânân ândim tosa birâbatkât imbanâ zemnigap, zorat topnâ ikpigât den zo dukuan.” Yatâ sâmnâ a kinj bik mumunâ itâ sâm dukuip, “Nâ dâgoga zaat isen koremgâ mem kamangan âi.” ²⁵ Yatâ sâi zorenâk mâteziñan zaatnâ isennâ mem âim Anutu mâpâseip. ²⁶ Oi a zen zo eknâ nângâne imbanâ oi Anutu mâpâsem kenjât op sâwe, “Itârân sen pup muyagei ikxen.”

Yesunâ Mataio gâsuip.
(Mt 9:9-13; Mk 2:13-17)

²⁷ Oi Yesu mirin gâbâ gemnâ arip. Âimnâ kât mimiñ a nâi, kutnâ Lewi, kât pâpan mirânjan tâi eknâ itâ sâm dukuip, “Gâ nâ sot pâlâtân op molini.” ²⁸ Sâi Lewi zâk zaatnâ kut nâi nâinâ birâm Yesu molim arip.

²⁹ Lewinâ mirânjan Yesugât sii nalem om kât mimiñ a donbep sot a nâmbutnâ sâi ârandân ga niwe. ³⁰ Parisaio a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen gamnâ nângâne mân dâp oi Yesugât arâpnâ itâ sâm mâsikâziñgâwe, “Zen wangât kât mimiñ a sot bâliñ mâme a, zen sot nalem nie?” ³¹ Sâne Yesunâ nângâm itâ sâm dâzângoip, “Sisi mâsek kubikkubik a zen a sâk gwâlâ zengâren nep mân tuume. A mâsekziñoot zengâren âimnâ nep tuume. ³² A ziñangât sâme, ‘Nen âlipnâ.’ Nâ zengât burâ. Bâliñ mâme a diiziñga umziñâ melânbigât gem gâwan.”

Nalem birâm kendon ândiândiñangât den.
(Mt 9:14-17; Mk 2:18-22)

³³ Yesunâ den yatâ sâi zen itâ sâm dukuwe, “Yohane arâpnâ, zen nalem birâm ninâu sâm ândime. Parisaio zengoot yatik upme. Ka gâgât arâpkâ,

zen ko nalem too laŋ nime.” ³⁴ Yatâ sânetâ itâ sâm dâzânngoip, “A kutânâ arâpŋoot ândei zen nalem mân birâm ândibi. ³⁵ Ândimŋâ a kutâ betziŋan mine kârubi, narâk zoren ko umbâlâ op nalem birâm ândibi.”

³⁶ Yatâ sâmŋâ den sumbuŋâ torenŋâ itâ sâm dâzânngoip, “Nâiŋâ hâmbâ uŋakŋan gâbâ mânânŋgât hâmbâ sâŋŋiŋan gâribap? Nâi zo yatâ op sâi hâmbâ uŋakŋâ zo tâmbetkubap. Oi hâmbâ irakŋandâ sâŋŋiŋan ari tobat nâi opap. ³⁷ Oi waiŋ too uŋakŋâ hâkop sâŋŋiŋan mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko waiŋ too uŋakŋâ zorânâ hâkop sâŋŋiŋâ kunziri waiŋ sot hâkop ârândân buŋ upabot. ³⁸ Zorat waiŋ too uŋakŋâ hâkop uŋakŋan giari dâp upap. ³⁹ Oi nâi zâk waiŋ sâŋŋiŋâ nemŋâ umŋâ oip, zâk uŋakŋâ nem birâbap. Oi zâk itâ sâbap, ‘Sâŋŋiŋâ nia naam uap.’”

6

Kendongât den.

(Mt 12:1-8; Mk 2:23-28)

¹ Kendon nâin Yesu sot arâpŋâ, zen kâlamân obândiwe. Âimŋâ arâp zen segoŋ bonŋâ kânok kânok kwâkâm niwe. ² Yatâ utne Parisaio a ziŋâ zingitŋâ sâwe, “Zen wangât kendonân mân orotŋâ ue?” ³ Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzânngoip, “Dawidi sot arâpŋâ nalemgât mom urâwe, zo sâlâpkume mo buŋâ? ⁴ Dawidi zâk Kembugât namâ zoren zâimŋâ Anutugât nalem hâlâlu sâsân, zo mem nemŋâ arâp ziŋi niwe. Zo mân orotŋâ. Nalem zo tirik namâ galem a ziŋik nimbîgât sâsân. A nâmbutŋâ mân nimbîgât sâsân. Dawidi sot arâpŋâ zen nalem zo laŋ niwe.” ⁵ Yatâ sâmŋâ sâip, “A bonŋâ nâ kendongât mariŋâ ândian.”

Yesuŋâ kendonân a nâi kubikŋaŋŋip.

(Mt 12:9-14; Mk 3:1-6)

⁶ Oi kendon nâin Yesuŋâ mâpâmâpâse namin zâim den siŋi âlip dâzânngoip. Oi zoren a nâi tâip, zâk bikŋâ bongen humutŋik. ⁷ Oi Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen kendonân a nâi kubigi ekŋâ denân pânat sâm ek tarâwe. ⁸ Oi Yesuŋâ nâŋŋaŋŋâziŋan ek a bik humutŋik itâ sâm dukuip, “Zaat mâteyâk kin.” Sâi zaat kirip. ⁹ Oi Yesuŋâ a itâ sâm dâzânngoip, “Nâ mâsikâziŋga sânek. Kendonân nep ikâ zorân âlip tuutuun? A kubikziŋgâziŋgân mo a tâmbetzânngoziŋgân?” ¹⁰ Yatâ sâm purikgurik op kin zingitŋâ a zo itâ sâm dukuip, “Bikâ târârak pa.” Sâi a zo yatâ oi bikŋâ âlip oip. ¹¹ Oi zen zo ek nâŋgâm kuk opŋâ dap mo dap okŋaŋgânâ sâm âraquwe.

Yesuŋâ a kiin zagât gâsuziŋŋip.

(Mt 10:1-4; Mk 3:13-19)

¹² Narâk zoren Yesu ninâu sâbam bâkŋan zarip. Nâtik Anutu ninâu dukum tâi haŋsâip. ¹³ Haŋsâi arâp minduziŋgâm zengât oserân gâbâ a kiin zagât gâsum sâlâpzânngoip. Oi kutziŋâ Aposolo sâip. ¹⁴ Kutziŋâ itâ, Simoŋ, kutŋâ nâi Petero pindip. Zâk sot munŋâ Andrea, Yakobo, Yohane, Pilipo, Batolomaio. ¹⁵ Mataio, Toma, Yakobo Alipaiogât nanŋâ sot Simoŋ Zelote. ¹⁶ Oi Yuda Yakobogât nanŋâ sot Yuda Karioto kamânân gok. Yuda zâk ândim Yesu tirâpzânngoip gâsuwe.

¹⁷ Yesuŋâ a zo diiziŋgâm gem hân gânduŋan ga kin Yesugât a ambârâpŋâ doŋbep sot Yuda hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ sot Tiro Sidon saru sâtŋan zengâren gâbâ a ambân doŋbep, zen takâm diŋâ nâŋgâbiŋgât

sot mâsekziy kubikziŋgâbapkât zâkkâren minduwe. ¹⁸ Oi wâkeziŋgoot zo kubikziŋgip. ¹⁹ Yesugât imbanjâŋandâ zeŋgâren ari kubikziŋgip, zorat a ambân aksik sâkŋan gâsunam urâwe.

Hâuŋâ minatkât den.

(Mt 5:1-12)

²⁰ Yesuŋâ arâpŋâ ziŋgit itâ sâip, “Kanpitâ ândime, zeŋgât nânga sâtâreŋgoot uap. Zen Anutugât kiŋ topŋan ândibigât siŋgi ue. ²¹ Narâk itârâŋ tepkât op ândime, zeŋgât nânga sâtâreŋgoot uap. Zo zen gâtâm nalem nem âkon upi. Narâk ziren isem weŋ ândime, zeŋgât nânga sâtâreŋgoot uap. Zen gâtâm sâtâre op girâŋ ândibi. ²² A ziŋâ zen a bonŋâ nâgât op um kâlak otziŋgâm kâbakŋezziŋgâm sâm bâliŋan kwatziŋgâbi, zorat zeŋgât nânga sâtâreŋgoot uap. ²³ Yatâ otziŋgâne narâk zoren umâlep op sâtâreyân kep kumbi. Wangât, gâtâm sumbemân sâŋgân patâ mimbî, zorat. A mâruman ândiwe, zen yatik Propete sâm bâliŋ kwatziŋgâwe.

²⁴ Ka narâk ziren sikumziŋ patâ ândime, yei, zen wanŋâ mem sândukŋan kwatziŋgâbap? ²⁵ Narâk itârâŋ sii nalem gom sambe ândime, yei, zen gâtâm tepkât op ândibi. Narâk ziren umâlibân girâŋ ândime, yei, zen gâtâm âgirâp muyagem ândibi. ²⁶ A ambân zen aksik sâm âlipŋan kwatziŋgâme, yei, zen dap upi? A mârûm ândiwe, zen propete sarâŋâ yatik sâm âlip kwatziŋgâm ândiwe.”

Zen kâsarâpziŋ buku otziŋgâbi.

(Mt 5:38-48)

²⁷ “Dinnâ nâŋgâm te, zen dâzâŋgobâ. Zen kâsarâpziŋ buku otziŋgâbi. Um kâlak otziŋgâme, zo ziŋâ âlip otziŋgâbi. ²⁸ Sâm bâliŋan kwatziŋgâme, zo ziŋâ sâm âlipŋan kwatziŋgâbi. Bâliŋ otgime, zeŋgât op ninâu sâban. ²⁹ A ŋâi pâlongâ kunziri toren pindâban. Nâiŋâ hâmbâgâ kwâkŋan mei kâligen mân aŋgân kârâban. ³⁰ Oi a ŋâiŋâ wan mo wangât sâi pindâban. Nâiŋâ kut ŋâi zo bekan mei mâburem nibangât mân sâban. ³¹ A torenŋâ ziŋ âlip otgibigât nâŋgâmat, yatiŋgâk gâŋgoot a torenŋâ otziŋgâban.

³² Zen a toren umziŋâ gâsâzâŋgone zeŋgoot umziŋâ gâsuziŋgâmap. Zen yatâ upi, zo ko Anutuŋâ sâŋgânŋâ mân ziŋgâbap. Bâliŋ mâme a, ziŋ yatâ upme, zo ka. ³³ Zen buku otziŋgâme, zoric otziŋgâbi, zo ko Anutuŋâ sâŋgânŋâ mân ziŋgâbap. Bâliŋ mâme a zen yatâ upme, zo ka. ³⁴ Kut ŋâi ŋâi a ziŋgâm zorat hâuŋâ sâne ziŋgâbi, zorat Anutuŋâ hâuŋâ mân ziŋgâbap. Bâliŋ mâme a zen bukurâpziŋâ itâ sâm otziŋgâme. ‘Gâtâm gâŋgoot hâuŋâ mâburem niban.’ ³⁵ Zen ko walâm itâ upi. Zen kâsarâpziŋ umziŋandâ gâsâzâŋgom buku otziŋgâbi. Kut ŋâi ŋâi ziŋgâm zorat hâuŋâ mân mimbî. Yatâ utnetâ Anutuŋâ sâŋgânŋâ patâ ziŋgâbap. Ziŋgi ko zen Kembugât nan bârat op ândibi. Kembuŋâ a gulipŋâ sot bâliŋ mâme a, zo âlip otziŋgâmap. ³⁶ Sumbem Ibâziŋandâ um lâklâk ândiap, yatiŋgâk zeŋgoot hânân um lâklâk ândibi.

³⁷ A torenŋâ zeŋgât top likuliku mân utne Anutugoot zeŋgât topziŋâ mân likubap. Gâ a torenŋâ mem ge kwâkwat mân otziŋgâna ko Anutugoot gâ mem ge kwâkwat mân otgibap. Zen a zeŋgât tosa birânetâ Anutuŋâ zeŋgât tosa yatik birâbap. ³⁸ Zen a kut ŋâi ŋâi ziŋgâne Anutuŋâ yatiŋgâk kut ŋâi ŋâi doŋbep patâ ziŋgâbap. Oi zorat dâp buŋâ, walâm ziŋgâbap. Zen a otziŋgâne Anutuŋâ zo yatik zen otziŋgâbap.”

Den sumbuŋâ dâzâŋgoip.

(Mt 7:1-5)

³⁹ Den sumbuŋâ ŋâi itâ târokwap dâzâŋgoip, “A sen ŋâtâtik ŋâinâ a bukuŋâ sen ŋâtâtik mâtâp tirâpkubap? Buŋâ. Zet mâtâbân âim ârândân simân geibabot. ⁴⁰ Ekap namin katep ŋâinâ kwâkâm pindâmap, zo mân walâbap. Ka katep zâk nâŋgâm nâŋgâm ândim kwâkâm pindâm ândibap, zâkkât holi yatâ upap.

⁴¹ Gâ wangât bukugangât siŋan gwapgwap zo ek gikâ siŋan nak sâmbaŋâ mân ek nâŋgat? ⁴² Nak sâmbaŋâ siŋan zeï dabângen bukugâ itâ dukuna dâp upap, ‘Buku, nâŋgâna siŋan gwapgwap ziap, zo mem pambâ.’ Gâ sarâ a. Gikâ siŋan nak sâmbaŋâ ziap, zo mem pam ko bukugangât siŋan gwapgwap mem pâna dâp upap.”

Nakkât topŋâ.

(Mt 7:17-20; 12:33-35)

⁴³ “Nak âlipŋan bonŋâ bâliŋâ mân muyagemap. Nak bâliŋan bonŋâ âlipŋâ mân muyagemap. ⁴⁴ Nakkât bonŋandâ sapsumap. Sângerân boleŋ bonŋâ âsagei minat mo? Zâlâliyân sam bonŋâ muyagei mimbi mo? ⁴⁵ A âlipŋandâ umŋan gâbâ den âlipŋâ sâmap. A bâliŋandâ umŋan gâbâ den bâliŋâ sâmap. A umŋan kut ŋâi ŋâi ziap, zo yatik lâuŋan gâbâ kopgâmap.”

Mirâ tuutuugât den.

(Mt 7:24-27)

⁴⁶ “Zen wangât lâuziŋandik Kembuniŋâ, Kembuniŋâ sâmŋâ den dâzâŋgoman, zo mân lume? ⁴⁷ Nâgâren gam dinnâ nâŋgâm lume, zen mirâ tuutuuj a ŋâi, zâkkâren dâpkwap sa nâŋgânek. ⁴⁸ A zorâŋ mirâ tuubam tandâ kêrep esi giari kât muyagem kwânâŋgâm sâratkui kirip. Oi mirâ tuum nanŋi kiri map narâk oi piâ patâ koi mirâ zo kâtikŋâ tuugipkât kom osei kirip. ⁴⁹ Ka a dinnâ nâŋgâm birâme, zen a ŋâi mirâ lolot tuugip, zo yatâ. A zo mirâ tuubam tandâ sarâ sarâ esi giari ko mirâ tuugip. Oi map narâkŋâ oi piâ patâ gamŋâ mem sânsân tuugi kom giligâlak meip.”

7

Yesuŋâ kore a ŋâi mâseŋjoot kubigip.

(Mt 8:5-13)

¹ Yesu zâk a ambân den dâzâŋgomŋâ Kapenaum kamânân bageip. ² Zoren kâwali a patâziŋâ zâkkât kore a mâsek op mumbam op zeip. Kâwali a patâ, zâk kore a zorat eluj okŋaŋgip. ³ Zorat Yesugât den siŋi nâŋgâm Yuda a patâ ziŋâ Yesu diine ga mâsek a kubikŋaŋgâbapkât sâm dâzâŋgoip. ⁴ Yuda a patâ Yesugâren gamŋâ itâ sâm dukuwe, “Kâwali a patâ, zâk ândiândi târârak ândimapkât diŋâ nâŋgâban. ⁵ Zâk umŋâ Yuda nenŋâren kinmap. Mâpâmâpâse namâniŋâ muyagibapkât zâkŋak kâtigem kât pâi muyageip.”

⁶ Yatâ sâne Yesuŋâ zen sot arip. Âimŋâ mirâ mâte upâ sâi kâwali a zo bukurâpŋâ sâŋgonzâŋgoi Yesugâren gam itâ sâm dukuwe, “Kâwali aŋâ itâ sap, ‘Gâ nâgâren mân gâban. Nâ wandâ yatâ, zorat op mirânan mân gâban. ⁷ Ninangât nâŋga mân dâp oi gâgâren gâbam kwaksan, gât ko gâ zorenâk tap ko denâk sâna kore anâ âlip upap. ⁸ Nâ a kutâ zengât kore a ândim sâtziŋ luman. Oi ombenan kore arâpnâ ândie. Oi zengâren gâbâ ŋâi âi sa âibap. ŋâi ga sa gâbap. Oi kore anâ yatâ tuuban sa tuubap.’ ”

⁹ Yesuñâ den zo nângi imbanñâ oi a ambân kâmut kirâwe, zengâren puriksâm itâ sârn dâzânngoip, “Nâ dâzânngua nângânêk. Isirae a zengâren nângâm pâlatân itâ nâi mân muyageman.” ¹⁰ Yatâ sâi ko kâwali a bukurâpnâ zen âburem âim mirin zâim igâwe. Iknêta kore a zo âlip oip.

Yesuñâ katep nâi mumunjan gâbâ mângêip.

¹¹ Mâik nâi ândim Yesuñâ kamân nâi kutnâ Naij, zoren ari arâpnâ sot a ambân kâmut patâ molim âiwe. ¹² Kamânân baginam utnetâ a mumunñâ nâi lum gawe. Ambân malâ nâigât nannâ kânok, zâk moip. Zâk hangunam kamânân gâbâ a ambân donbep gem gawe. ¹³ Oi Kembunâ ambân malâ zo êknâ umñâ nângâmñâ sâip, “Mân ise.” ¹⁴ Yatâ sârnñâ âi ombonjan gâsui mem kine itâ sâip, “Katep, dâgoga zaat.” ¹⁵ Yatâ dukui mumunandâ zaatnâ den den oip. Oi Yesuñâ mamñâ pindip. ¹⁶ Oi a ambân, zinâ zo êknâ kenngât op Anutu mâpâsem itâ sâwe, “Propete patâ osetniñjan âsagem ândiap.” Oi nâmbutñandâ itâ sâwe, “Anutu, zâk a ambân gakârâp galemniñ opmap.” ¹⁷ Oi zorat den sinñinâ Yuda hânân sot kamân toren toren dâp op arip.

Yesuñâ Yohanegât den sâip.

(Mt 11:2-9)

¹⁸ Yohane zâk tâk namin tâi arâpnâ zen Yesugât den sinñi zo âi dukuwe. ¹⁹ Den zo nângâm azatnâ zagât Kembu itâ sârn mâsikâbabotkât sângonzâkoip, “Mârumñjan Propete a zinâ a nâi gâbapkat sâwe, zo gâ mo nâi gâbapkat ek ândinat?” ²⁰ Sângonzâkoi Yesugâren âim itâ sâwet, “Yohane too sângonzinñip, zâk itâ sârn sângonnâkuap, ‘A gâbapkat sâsârñâ, gâ mo nâigât mambât ândinat?’”

²¹ Narâk zorenâk Yesu zâk a sisi mâsekziñoot sot sinziñ bâpsâsân a donbep kubikziñip. A wâkeziñoot zo wâke moliziñip. ²² Oi Yohanegât azatnâ itâ sârn dâzâkoip, “Zet âimñâ kut nâi nâi ek nângabot, zorat den sinñi Yohane dukuit. Sinziñ bâpsâsân, zen ikme. Kinziñ bâliñâ, zen obândime. Um sâk bâlâ, zen âlipziñ upme. Kindapziñ bâpsâsân, zen den nângâme. Mumunñâ, zen zaatme. A ambân kanpitâ, zinâ den sinñi âlipñâ nângâme. ²³ Nâi zâk nâgât nângi mân âkon opmap, zâkkât nânga sâtârenñoot upap.”

²⁴⁻²⁵ Oi Yohanegât azatnâ zet aritâ Yesuñâ a amban ândiwe, zo Yohanegât topnâ itâ sârn dazañgoip, “Zen barâ kâtiknâ mirâ kamân âtânjan wan iknam âiwe? Zen gerâ nâi pibânñâ kom kâbakñei iknam âiwe? Mo a nâi hâmbânñâ neulenñoot iknam âiwe? Nânge. A hâmbâ neulenñoot mem ândime, zen a kutâ namin tâtat mâme âlip tapme. ²⁶ Mo Propete nâi iknam âiwe. Zorat nâ dâzânngua nângânêk. A igâwe, zo Propete nâmbutñâ zen yatâ bunñâ. Zâk Propete a nâmbutñâ walâziñip. ²⁷ Zâkkât den kulem nâi itâ ziap, ‘Nângâ. Nâgât kore a nâi sângongua kândom otgibap. Zâknâ mâtâpkâ kârâm kubikpap.’”

²⁸ Nâ perâknak dâzânngua nângânêk. Ambânân gâbâ âsagiwe, zengâren gâbâ a nâinñâ Yohane mân walip. Ka Anutugât kinñ topñjan a ândibi, narâk zoren a ginñinâ ândibi, zinâ ko walâbi.”

²⁹ A ambân aksik sot kât miminñ a, zen ârândânñ Yohanegât den nângâmñâ Anutugât den nângâne bon oi Yohanenñâ too sângonzinñip. ³⁰ Parisaio a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen ko Yohanegât too birâm Anutugât den kândâtkune zengâren bon bunñ oip.

³¹ Yesuñâ itâ sâip, “A narâk ziren ândie, zen ikâ zo zengâren dâpkwap sâbâ? Zen dap yatâ? ³² Zen katep yatâ ek birâ, nângâm birâ upme. Kâtep

zen kamân sombemân tapnâ bukurâpziñâ itâ sâmbâ dâzângome, ‘Nen kep meindâ zen wangât mân kue? Nen umbâlâ kep mem iseindâ wangât mân isie?’ ³³ Yohane too sanjonziñip, zâk waiñ sot nalembân nem ândei ekñâ sâwe, ‘Zâk wâkeñoot ândiap.’ ³⁴ Ka a bonñâ, nânâ gamñâ nalembân sot waiñ nem ândia nekñâ sâme, ‘Zâk kât mimiñ a sot bâliñ mâme a zengât buku. Nalembân sot waiñ nem mân birâmap.’ ³⁵ Ka sa nânğânek. Anutugât nânğânğâ ko a ambârâpñâ ziñâ topñâ nânğâm lum zaatne bonñâ âsagemap.”

Ambân nânğâ Yesu kinâ sanjorip.

³⁶ Parisaio a nânğâ Yesu diimbân mirân zari nalembân nininâ tâtarân tâip. ³⁷ Oi kamân zorat ambân lanğ mâmbân ambân nânğâ, zâk Yesu Parisaioğât mirin zari sinğinâ nânğâmñâ too hitom âlip nânğâ belonoot mem zarip. ³⁸ Oi Yesugât kândâtñan kin isei sinğâ toonğandâ Yesugât kinan giari kâuk sâmotğandâ sanjori âron oip. Kinan mânğannâ too wârânğâ âlip, zo sanjonğanjip.

³⁹ Ambân zo yatâ oi Parisaio a Yesu diigip, zâkñâ ekñâ umğandâ itâ sâip, “Ambân zirat orot mâme bâliñâ. Yesu zâk Propete ândim sâi ko ambân zirat topñâ ek nânğâbap.”

⁴⁰ Yatâ nânği ko Yesuñâ itâ sâmbâ dukui, “Simon, den nânğâ dâgoga nânğâ.” Dukui sâip, “Patâ, sâna nânğâbâ.” ⁴¹ Oi Yesuñâ itâ sâmbâ dukui, “Sikum a nânğâ a zagât kât tosa zikip. A nânğâ kât 5 handeret pindip. A nânğâ ko kât 50 pindip. ⁴² Oi hânğâ pindârat sâmbâ kâtziñâ buñâ, zorat ko tosa zikip birip. Oi zekâren gâbâ nânğâ sikum patâ a zorat umğandâ gâsum biranğap? Gâ nânğâ sat?”

⁴³ Mâsiki Simonâ itâ sâip, “Kât donğep pindip zâkkât san.” Sâi Yesuñâ itâ sâip, “Gâ âlip sat.” ⁴⁴ Yatâ sâmbâ ambânğaren puriksâmbân Simonâ itâ sâmbâ dukui, “Ambân zi eksat? Mirânğan kopga ki sanjon too nânğâ mân gum paat. Ambân zâkñâ ko kinnâ sinğ toonğandâ giari sanjonim kâuk sâmotğandâ sanjori âron uap. ⁴⁵ Gâ mân mânğannigat. Ka ambân zâkñâ ko kinnan narâk kârep mânğannim taap. ⁴⁶ Gâ kâuknan kelâk mân sanjonigat. Ka ambân zorânğâ ko kinnan too hitom âlip sanjonsap. ⁴⁷ Zorat dâgobâ. Ambân zâk umğâ gâsunim yatâ otngapkat topñâ itâ nânğâ. Zâk tosanğâ patâ ândei, zo biran. Nânğâ zâk tosanğâ mâik nânğâ birâbirânğâ, zâk âkñâlem mâik nânğâ tâkñanğâbap.” ⁴⁸ Yatâ sâmbâ ambân itâ sâmbâ dukui, “Tosagâ biran.” ⁴⁹ Yatâ sâi a nalembân ârandânğ nem tarâwe, ziñ umziñandâ itâ nânğâwe, “Zâk a dap dap yatâ, gât ko tosa birâbirânğâgât sap?” ⁵⁰ Oi Yesuñâ ambân zo itâ sâmbâ dukui, “Nânğâm pâlâtânğ kwatnigat, zorat âlip uat. Umgâ diimbân gei âi ândi.”

8

Ambân nâmbutñâ Yesu moliwe.

¹ Narâk zorat kwâkñan Yesuñâ kamân patâ sot kamân mâik, zengâren obândim Anutu um topñan ândiândigât den sinği âlipñâ dâzângom ândei. Arâp kin zagât, zen molim âiwe. ² Oi ambân nâmbutñâ mârumbân wâkeziñoot sot mâsekiñoot zo kubikziñip, zen molim âiwe. Zengâren gâbâ ambân nânğâ kutñâ Maria, Madala kamânânğ gok. Zâkkât wâke nâmburân zagât moliziñip. ³ Oi ambân nânğâ kutñâ Yoana. Herodegât galem a Kusa, zâkkât ambinğâ. Zet sot nânğâ kutñâ Susana sot ambân nâmbutñâ donğep, zen kât sikumziñâ zemziñip, zo zâk sot arâpñâ ziñğâne nalembân kwâlâm nem ândimarâwe.

*Keet pâpangât den.**(Mt 13:1-23; Mk 4:1-20)*

⁴ Kamân kamânjâ a ambân Yesugâren mindunetâ den sumbuñjâ ñâi itâ sâm dâzângoip, ⁵ “A ñâi keet pâmbam nebân arip. Âimjâ keet maanderi nâmbutjâ mâtâbân gei zeï a zinj lân kunzirâwe. Oi nii zinj ga nem nangâwe. ⁶ Keet nâmbutjâ hân sinjitan gei zeip. Oi hân toonj bujangât kâmjâ takâm moip. ⁷ Keet nâmbutjâ hibuk osetjan gei zeip. Oi kâmjâ takâm kopgâi hibujâ takâm langi moip. ⁸ Keetjâ nâmbutjâ hân kelâkjan gei kâmjâ takâm zâim bonjâ imbanjâ âsageip. Topnjâ ñâigât keetjâ 1 handeret. Topnjâ ñâigât keetjâ 1 handeret. Bonzinjâ yatâ muyageip.” Den zo sâm kwâkâm den kâtikjâ sâip, “Ñâi zâk kindapjootjâ den zi nângâbap.”

⁹ Arâpnjâ den sumbuñjâ zorat topnjâ mäsikâne itâ sâm dâzângoip, ¹⁰ “Anutu um topnjâ bagibaginjâ, zorat den sumbuñjâ zo zinjâ nângâm kwâtâtibigât sâsân. Ka a nâmbutjâ zen topnjâ mân nângâbigât den sumbuñjâ dâzângoman. Zorat ko, ‘Sennjâ igikjâ, zo ikpi, ka mân ek kwâtâtibi. Kindapzinjandâ den nangâm mân nângâm kwâtâtibi.’

¹¹ Den sumbuñjâ san, zo topnjâ itâ. Anutugât dennjâ keet yatâ uap. ¹² Keetjâ mâtâbân gei zeip, a nâmbutjâ zo yatâ ândime. Den singi âlip, zo nângâne Satanjâ ga nângâm pâlâtân kwâkjanngâm sumbengât singi upegât betzijan memap. ¹³ Keetjâ hân sinjitan gei zeip, a nâmbutjâ zo yatik ândime. Zen den singi âlip nângâm âkñâlem ândibi. Oi ko umzijan ândânjâ mân gâsuapkât narâk pârjâkânok mem ândine mäsिमäsikâ gâbabân birâbi. ¹⁴ Keetjâ nâmbutjâ hibukjan gei zeip, a nâmbutjâ zo yatik ândime. Den singi âlipjâ, zo nângâbi. Oi sâkkât kut ñâi ñâi zorat nângâne zâizâinjâ oi kât sot sikungât sambe muyagezinjâ den singi âlipjâ, zo bonjâ mân opmap. ¹⁵ Keetjâ nâmbutjâ hân kelâkjan gei zeip, a nâmbutjâ zo yatik ândime. Zen den singi âlipjâ nângâm umzinjâ kubik mem ândim kâtigem bonjâ muyajime.”

*Kârâp âsakjanjât den.**(Mk 4:21-25)*

¹⁶ “Zen kârâp sâumjâ âmanj umjan pam kwârakume mo tâtatjâ gobetjan pâme? Zo buñjâ. Âsakjâ zo kianj tâtatjâ kwâkjan pane mirâ umjan âsakjâ âsagei a kopga mirâ umjan âlip ikpi. ¹⁷ Kut ñâi ñâi tik ziap, zo zem mân zimbap. Zo gâtâm âsagem nangâbap. Kut ñâi ñâi kwârakwârakuj ziap, zo zem mân zimbap. Zo mâbâlakjibap. Zo mâbâlakjem kagibap.

¹⁸ A ñâi, zâk den nângâm kwâtâtibap, Anutunjâ zâk nângânangâ âlip târokwap pindâbap. Ka a ñâi mân nângâm kwâtâtei bekjan mem nangâbap. Zorat den singi zi kindap kwap nângâm biranjbi.”

*Yesugât mamjâ murâpnjâ.**(Mt 12:46-50; Mk 3:31-35)*

¹⁹ Narâk ñâin a ambân kâmut patâ Yesu haamgum kine Yesugât mamjâ sot murâpnjâ, zen gam Yesugâren âinam a ambân zengâren kwakjâ âkjan kirâwe. ²⁰ Yata utnetâ a ñâinjâ zinjitanjâ Yesu itâ sâm dukuip, “Mamgâ murâpkâ giknam âmbi ga sombemân kinze.” ²¹ Sâi Yesujâ a ambân itâ sâm dâzângoip, “Mamnâ murâpnâ, zorat sa nângânek. Anutugât den nângâm lume, zen nâgât mamnâ murâpnâ.”

Yesunâ sâi pibâ sot saru hirinsâwet.

(Mt 8:23-27; Mk 4:35-41)

²² Hilâm nâin Yesu sot arâpnâ wanğâyân zâiwe. Yesunâ wanğâyân zâim itâ sâm dâzânğoi, “Nen saru nâmbutken âinâ.” Sâi nânğâne âiwe. ²³ Âimnâ Yesu umangât oknânği ge zeip. Uman zem tâi pibâ patâ koi saru bâlin op toonâ wanğâ kâligen giari saruyân geinam urâwe. ²⁴ Oi Yesu mânğim itâ sâm dukuwe, “Patâ, nen saruyân geinamen.” Sânetâ zaatnâ saru sot pibâ den dâzâkoi hirinsâm ziwet. ²⁵ Oi kenğât op imbanâziñ buñ oi sâwe, “Opon, pibâ sot saru sot kut nâi nâi den dâzânğoi diñâ lume. Zâk a dap yatâ?”

Yesunâ wâke molizinjgi bâu umziñan geiwe.

(Mt 8:28-34; Mk 5:1-20)

²⁶ Galilaia hân birâm saru nâmbutken âim Gerasene a zenğaren takâwe. ²⁷ Zoren âimnâ kârâkñan zari a nâi zâkkâren gâip. A zorat umñan wâke donğep ândine narâk kârep sâk bârak ândeip. Oi mirin mân zemâip. A zenğât kwak kât kiyân zânzeke op ândimâip. ²⁸ A zo Yesu ekñâ den kâtik sâm hânân gei Yesu kinj topñan zem den itâ sâip, “Yesu, Anutu sumbem mariñanğât nanñâ, gâ wan otnibam gaat? Narâk mân mâte uapkât sâknam patâ mân niban.” ²⁹ Yesunâ wâke itâ sâm dukuip, “Wâke, gâ ayân gâbâ takâm âi.” Zorat op ko sâip. Wâkenâ narâk dâp a zo mem âbabibi kwâkñanği a ziñ gâsum tâk kâtikñâ kinj bikñâ saam galem op ândiwe. Oi wâkenâ oknânği tâk tiriktâruk mem barâ kâtikñan âi ândimâip.

³⁰ Oi Yesunâ mâsikâm sâip, “Gâ kutkâ nâi?” Mâsiki sâip, “Nâğât kutnâ kâmut patâ.” Wangât, wâke donğep zen a umñan ândiwe, zorat. ³¹⁻³² Hân zoren bâu kâmut patâ zen bâkñan gendâk nem ândiwe. Wâke zen molizinjgi simân geibegât wâke zen bâu umziñan geibigât Yesu dukuwe. Dukune nânğâziñgi wâke zen ayân gâbâ takâm âiwe. ³³ Wâke zen a umñan gabâ takâm bâu umziñan geine bâu kâmut patâ zo sârârâk kârâm simân geim saru denğânân gei mom nanğawe.

³⁴ Bâu galem a zen zo ekñâ sârârâk kârâm kamânân sot nebân a ambân ândiwe, zorat den sinği dâzânğowe. ³⁵ Dâzânğone a ambân zen a wâkenoot ândeip, zo iknam gawe. A wâkenoot ândeipnâ hâmbânoot sot nânğânânğânğoot Yesu kinj topñan tâip. Oi ekñâ kenğât op kirâwe. ³⁶ Kinetâ a ek nânğawenâ a wâkenoot ândeipnâ âlip oip, zorat den sinği dâzânğowe. ³⁷ Oi Gerasene hânân kamân dâp a ambân, zen kenğât op Yesu zâk kamânziñâ zo birâm âibapkât dukune wanğâyân âburem zarip. ³⁸ A wâkenoot ândeip, zâkñâ Yesu sot âibapkât sâi Yesunâ itâ sâm kwâkñanğip, ³⁹ “Gâ kamânğan âimnâ torerâpkâ Anutunâ kubikğigap, zorat sinği dâzânğom ândiban.” Sâi a zo puriksâm Yesunâ kubikñanğip, zorat sinği kamânñan a ambân dâzânğom nanğip.

Ambân katep nâi moi Yesunâ mângeip.

(Mt 9:18-26; Mk 5:21-43)

⁴⁰ A zen Yesugât mambât ândine gâi ekñâ sâtâre urâwe. ⁴¹ Oi mâpâmâpâse namâ galem a nâi kutñâ Yairo, zâk gamñâ Yesugât kinj topñan ge tap itâ sâm dukuip, “Gâ mirânan gâban.” ⁴² Zâkkât bâratnâ kânok, kendonñâ kiin zagât, zâk mumbam op zeipkât Yesu dukuip. Oi Yesunâ nânğâm ari a ambân donğep mem oset kwâkñanğâne âiwe. ⁴³ Osetziñan âmbân nâi ândeip. Ambân zâk gilâm gem ândei kendon patâ kiin zagât oip. Oi kubikkubik a ziñâ kubik osiwe. ⁴⁴ Ambân zorânâ Yesu kândâtñan âim hâmbâ murukñan

weegip. Weegi zorâņak gilâmņâ kârâksâip. ⁴⁵ Oi Yesuņâ mâsikâzingâm sâip, “Nâiņâ weenigap?” Sâi a ambân kwâimbâne Peteroņâ itâ sâip, “Patâ, a ambân ziņâ mem oset kwatgim weegige, zo ka.” ⁴⁶ Yesuņâ itâ sâip, “Nâiņâ weenigi imbanâna ari nâņgan.” ⁴⁷ Ambân zorâņâ topnâ muyagiap sâm ken bet sânsân opņâ Yesugât kiņ topņan gei pindiņsâm tap mâsekņangât den sot hâmbâ murukņan gâsum âlip oip, zorat den sinġi sâm muyagei nâņgâwe. ⁴⁸ Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuiip, “Bâratnâ, nâņgâm pâlâtâņ kwatniġat, zorat op âlip uat. Umgâ diim gei âi.”

⁴⁹ Yesu yatâ sâm kiri mâpâmâpâse namâ galem a, zâkkât mirin gâbâ a nâi ga itâ sâip, “Bâratkâ muap, gât ko sâna patâņâ mân gâbap.” ⁵⁰ Yesuņâ den zo nâņgâm galem a itâ sâm dukuiip, “Mân keņgât ot. Nâņgâm pâlâtâņ kwâtnina bâratkâ âlip upap.” ⁵¹ Yatâ sâmņâ mirin takâmņâ nâmbutņâ sâi kinetâ ko Petero sot Yohane sot Yakobo sot katep ibâ mamņâ, zenak zâk sot zâiwe. ⁵² Oi a ambân âigirâp patâ donġep isem zem tatne itâ sâm dâzâņgoip, “Mân isenek. Ambân katep zâk yen uman zem taap.” ⁵³ Sâi zen moip zo nâņgâm kâtigem girâņangâwe. ⁵⁴ Oi Yesuņâ ambân katep zo bikņan gâsum konsâm sâip, “Ambân, gâ zaat.” ⁵⁵ Sâi zorâņak dâpņâ puriksâi zaarip. Zaari nalem pindâne nimbapkât den dâzâņgoip. ⁵⁶ Ibâ mamņâ, zikņâ ek nâņgâm imbanâzikiņâ buj oip. Yesuņâ zorat sinġi a ambân mân dâzâņgobigât dâzâņgoip.

9

Yesuņâ arâpņâ nep diņ sâm ziņgip.

(Mt 10:5-15; Mk 6:7-13)

¹ Yesu zâk arâpņâ sâi gane wâke moliziņgâbigât sot mâsek kubikiņgâbigât imbâņâ ziņgip. ² Oi a ambân Anutugât um topņangât den dâzâņgom mâsekziņoot kubikiņgâbigât sâņgonzâņgoip. ³ Den itâ sâm sâņgonzâņgoip, “Zen mâtâpkât tân sot irâ, nalem, kât mân mem âibi. Hâmbâ umņan sâkņan buņâ. Kânogâk mem âibi. ⁴ Kamân nâin âimņâ mirâ tapi, zorenâk tâtat mâme op gem âibi. ⁵ Kamân nâin âine ziņgit mân nâņgâne kinziņan gwapgwap lân gâbârine gei topziņâ ek nâņgâbi. Zen yatâ opņâ kamân zo birâm âibi.” ⁶ Yatâ sâm dâzâņgoi zen âiwe. Kamân toren toren âim a ambân den sinġi âlip dâzâņgom a ambân sisi mâsekziņoot kubikiņgâm ândiwe.

Herodeņâ Yesugât sinġi nâņgip.

(Mt 14:1-2; Mk 6:14-16)

⁷ A kutâ Herode, zâk Yesuņâ kut nâi nâi oip, zorat den sinġi nâņgâm kwagip. Wangât, a nâmbutņandâ itâ sâwe, zorat, “Yohane, zâk mumuņan gâbâ zaatņâ ândim kut nâi nâi zo uap.” ⁸ Nâmbutņandâ Elia zaat ândiap sâwe. Ka nâmbutņandâ sâwe, “Zâk Propete sâņgiņâ nâiņâ zaatņâ ândiap.” ⁹ Sânetâ Herodeņâ itâ sâip, “Nâņâ sandâ Yohane gânduņâ mânâņgârâwe, zo ko zi nâiņâ oi sinġiņâ nâņgâman?” Yatâ sâm Yesu ikpatkât nâņgâm ândeip.

Yesuņâ a 5 tausen nalem ziņgip.

(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Yô 6:1-13)

¹⁰ Aposolo zen âburem gam nep tuuwe, zorat Yesu dukum nanġâwe. Den sinġi zo dukunetâ Yesuņâ diiziņgâm Besaida zeņġât hânân ziņjik ândibigât âiwe. ¹¹ Âine a ambân zen sinġi nâņgâm moliziņgâm âiwe. Oi Yesugâren takâne buku otziņgi ândiwe. Ândinetâ Anutu um topņangât den dâzâņgom

a sisi mâsekziŋpoot zo kubikziŋgip. ¹² Yatâ op ândinetâ mirâsiŋ geibâ sâi arâpnâ kiin zagât, zen Yesugâren âim itâ sâm dukuwe, “Ziren mân ândiândijan ândiengât a zâmbanna kamân toren toren âim mirâ sot nalem muyaginek.” ¹³ Yatâ sânetâ ko itâ sâm dâzâŋgoip, “Wangât âibigât se? Ziinjak nalem ziŋgânek.” Sâi itâ dukuwe, “Nalem bâtnâmbut sot saru zuunâ zagât yatiktâ ziap, zorat dap utnâ. Nen kamânân âimnâ a kâmut zi zengât nalem sângân minat?” ¹⁴ A donbep, 5 tausen yatâ ândiwegât den yatâ sâwe. Sânetâ itâ sâip, “A dâzâŋgone tenggâ nâi 50, tenggâ nâi 50, yatâ ge tatnek.” ¹⁵⁻¹⁶ Sâi zen yatâ sâne tatne nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât, zo memnâ sumbemân eknâ sâiwap sâm sonpam namunâ arâp ziŋgi zinjâ kâsâpkum a ziŋgâwe. ¹⁷ Oi zen aksik patâ nem âkon urâwe. Oi buputnâ zeip, zo sândune irâ kiin zagât piksâip.

Peteronâ Yesugât topnâ sâm muyageip.

(Mt 16:13-19; Mk 8:27-29)

¹⁸ Narâk nâin Yesu zâk ninâu nep tuum tâi arâpnâ zâkkâren âiwe. Oi Yesunâ mâsikâziŋgip, “A ambân zinjâ nâgât nâi sâme?” ¹⁹ Mâsikâziŋgi itâ sâm dukuwe, “Nâmbutnâ zinjâ Yohane too sanŋonziŋgip sâme. Nâmbutnâ zinjâ Elia sâme. Oi nâmbutnâ zinjâ Propete sânginjâ nâi zaat ândiap sâme. Gâgât yatâ sâme.” ²⁰ Sâne mâsikâziŋgâm sâip, “Ka zen ko nâgât nâi sâme?” Sâi Peteronâ sâip, “Gâ Anutugâren goknâ. Bâlijan gâbâ mâkâniŋgâban. Gâ Kristo.” ²¹ Yatâ sâi a ambân ziknâ topnâ mân dâzâŋgobigât sâm kâtigeip.

²² Oi itâ târokwap dâzâŋgoip, “A bonnâ, nâ sâknam patâ nâŋgâbat. Yuda zengât a patâ sot a sâtnâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a zen kâbakŋenine Roma a kutâgâren aria none momnâ sirâm karâmbut tap zaatpat.”

Yesu molim ândiândiŋangât den.

(Mt 16:24-28; Mk 8:34-9:1)

²³ Yesu zâk a ambân aksik itâ dâzâŋgoip, “Zen nâ molininâ sâm um sâkziŋangât den kândâtkum sirâm nâ sirâm nâ poru nakzinâ lum nâgât mâtâp lânbi. ²⁴ Zen ândiândiziŋ angân kârâbi, zo ko gulipzângobap. Ka zen nâgât op ândiândiziŋ birâbi, zo ko muyageziŋgâbap. ²⁵ Zen hângât kut nâi nâi aksik mem ândine ândiândiziŋ koi moi wan wan bonnâ zemziŋgâbap? ²⁶ Zengâren gâbâ nâi zâk kwâimbânibap mo dinnangât nâŋgi anjunŋoot upap, zo ko a bonnâ, nâŋgâ gâtâm Ibânâ sot sumbem a zengât âsaknâ sot a bonnâ nâgât âsaknoot gamnâ a yatâ zo kwâimbâziŋgâbat. ²⁷ Nâ perâkŋak sa nâŋgâne. A zi kinze, zengât oserân gabâ nâmbutnâ mân mune Anutu um topnân ândiândiŋangât narâk mâte oi ikpi.”

Yesunâ sumbengât holi tobatnâ meip.

(Mt 17:1-13; Mk 9:2-13)

²⁸ Yesu den zo sâm nanŋi sirâm nâmburân kârâmbut âki ninâu sâbam Petero sot Yohane sot Yakobo diiziŋgi bâkŋan zâiwe. ²⁹ Zâi ninâu sâm tâi holi tobatnâ nâi âsageip. Oi hâmbânâ kâukom kwâtâteip. ³⁰ A zâgât Yesu sot muyageitâ den sâm kirawe, kutziknâ Mose sot Elia. ³¹ Zet sumbem âsakziŋpoot gam Yesu Yerusalem kamânân zâim ândim sot sumbemân zâibap, zorat den sâwe. ³² Oi Petero sot bukuzatnâ zen umangât otziŋgi zemnâ zaat igâwe. Yesu âsaknâŋoot sot a zagât zâk sot kiritâ ziŋgirâwe. ³³ Oi a zagât zo âiram oitâ Peteronâ Yesu itâ sâm dukui, “Patâ, mat nâi

ziren ândien. Silep karâmbut tuunâ. Gâgât nâi, Mosegât nâi, Eliagât nâi.” Zo mân nângâm laj yatâ sâip.

³⁴ Sâi sasa nâi ge kwâtepzângoip. Kwâtepzângoi arâp zen kenjât op kirâwe. ³⁵ Oi sasa kâligen gâbâ den zitâ muyageip, “Zi nannâ mem sâlâpkuwan. Zen dinjâ nângâm kwâtâtibi.” ³⁶ Den zo nângâm nâ iknetâ Yesu ziknjik kiri igâwe. Oi arâpnâ zen zo igâwe, narâk zoren a mân dâzângom ziijik nângâm ândiwe.

Arapnâ zinjâ wâke molim osiwe.

(Mt 17:14-21; Mk 9:14-29)

³⁷ Harjsâi bâkñan gâbâ gine a ambân kâmut patâ kândianjâwe. ³⁸ Zengâren gâbâ a nâinjâ Yesu konsâm den kâtik itâ sâm dukuip, “Patâ, gâ dinnâ nângâm nannâ eknan. Nâ nannâ kânok. ³⁹ Nângâ. Wâke nâinjâ okñanji den kambân sâmap. Oi diim mem nâi nâi okñanji lepâunâ gemap. Oi wâke zorânâ mân birânjângâm kom mem nâi nâi okñanjângâm. ⁴⁰ Oi arâpkâ molibigât dâzângua zen molinâ sâm kwakñâ bire.”

⁴¹ Sâi Yesunâ itâ sâm dâzânjoip, “O, a kâmut nângâm palâtânziñ buñ, narâk dabutâ zen sot ândim âkom diizingâm ândibat?” ⁴² Sâmnâ a zo itâ sâm dukuip, “Nângâ diim ga.” Sâi Yesugâren diim âim tatne wâkenjâ okñanji hânân gei um gulip op zeip. Oi Yesunâ wâke den dukui ari katep zo âlip oi ibânâ pindip. ⁴³ Oi a ambân zen Anutugât imbanâ zo ekñâ âiwap parâwe.

Mumbapkât den sapsun zingip.

(Mt 17:22-23; Mk 9:30-32)

Oi a zinjâ Yesu kut nâi oip, zorat âiwap pam zine Yesu sot arâp ziijik tap itâ sâm dâzânjoip, ⁴⁴ “Den zi dâzângua nângânek. A bonjâ nâ a zengât bitziñan zâibat.” ⁴⁵ Yatâ sâm dâzânjoip arâp zen den zo nângâm topñâ mân nângâwe. Den zorat topñâ nângâbegât pâkekoip. Oi Yesu mäsikânam nângâm kwakñâ birâwe.

A sâtnjâ ândiândigât den.

(Mt 18:1-5; Mk 9:33-40)

⁴⁶ Yesugât arâpnâ zengât osetziñan a nâinjâ a sâtnjâ ândibap, zorat sâm âraguwe. ⁴⁷ Âragune Yesunâ nângânângâzinjâ ek nângâm katep mâik nâi diim ga gootñan pâi tâi itâ sâm dâzânjoip, ⁴⁸ “Nâinjâ katep mâik itâ zo galem okñanjâbap, zo ko nâ kore otnibap. Kore otnibap, zorânâ sângonnogip, zo yatik kore okñanjâbap. Oi zengâren gâbâ a nâi giginja op ândibap, zo ko Anutunâ zâkkât a patâ sâbap.”

⁴⁹ Sâi Yohanenâ itâ dukuip, “Patâ, nen a nâinjâ gâgât kot sâm wâke molei iksen. Oi zâk nen sot mân ândeipkât kwâkânjen.” ⁵⁰ Sâi Yesunâ sâip, “Mân kwâkânjâgâbi. Nepziñâ mân kândanbapñâ ko buku op betziñan mimbap.”

Samaria a zinjâ Yesu mirâ anjân kârânjângâwe.

⁵¹ Yesu sumbemân puriksâbam narâk mâte oi Yerusalem kamân âibam kâtigem arip. ⁵² Âibamñâ arâpnâ nâmbutñâ sângonzânjoip kâdom âiwe. Kândom âimñâ Samaria a zengât kamân nâin takâmñâ Yesugât mirâ nâin muyagibigât dâzângowe. ⁵³ Yesu zâk Yerusalem kamân âibap, yatâ nângâm mirâ anjân kârâwe. ⁵⁴ Mirâ anjân kârâne Yakobo sot Yohane, zet zo nângâm Yesu mäsikâm sâwet, “Kembu gâ nângâna sâitâ sumbemân gâbâ kârâp gei zingjesibap.” ⁵⁵ Yatâ sâitâ Yesunâ puriksâm kwâkâzikip. ⁵⁶ Oi kamân zo birâm kamân nâin âiwe.

Yesu molim ândiândiñgât den.

(Mt 8:19-22)

⁵⁷ Oi âine a nâinâ muyageziñgâm Yesu itâ sâm dukuip, “Gâ zoren mo zoren âibâ sâna moligibat.” ⁵⁸ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Wâu ulin, zen denziñan ândime. Nii zuu, zen hângetziñan zime. Ka a bonñâ, nâ ko isen korem zo buñ ândiman.” ⁵⁹ Oi Yesuñâ a nâi muyagem itâ sâm dukuip, “Gâ ga molini.” Sâi a zorâñ itâ sâm dukuip, “Kembu, nânğâna âi ibânâ hangum gâbat.” ⁶⁰ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Birânandâ mumuñandâ ziñjak hanagonek. Gâ ko âimñâ Anutu um topñan ândiândiñ, zorat den sâna lañ kârâbap.”

⁶¹ A nâinâ ko Yesu itâ sâm dukuip, “Kembu, nâ moligibatkat otnigap. Gâ nânğâna puriksâm âim torerâpnâ kândâtziñ kelikñâ gâbat.” ⁶² Sâi Yesuñâ itâ dukuip, “A nâi kamân nâi âibamñâ mâtâbân âim um zagât op puriksâm kândâtñan ikpap, a yatâ zorâñ Anutu um topñan bagibagin, zorat dâp buñâ.”

10

Arâp donjep siñgi âlip dâzânğobigât sângonzânğoiip.

¹ Narâk zorat kwâkñan Yesuñâ arâp 70 gâsum sâlâpzanğom nep diñ sâm ziñgip. Oi zikñâ kamân zo âibat sâip, zoren a zagât zagât sângonzânğoiip.

² Oi itâ sâm dâzânğoiip, “Kâlamân kut nâi nâi bonñâ donjep, ka nep tuutuuy a bituk. Zorat zen nep mariñanğât sâne nep a muyageziñgi nepñan âibi. Nebân âim bonñâ kwâkâm mimbi. ³ Zen âim itâ nânğâbi. Râma gwamñâ zen wâu ulin zenğât oserân mân sângonzânğua âibe. Yata zo lañ zen sângonzânğuan. ⁴ Zen irâ kipâke sot kât mân mem âibi. Oi mâtâbân âim a muyageziñgâm zen sot kin den mân upi. ⁵ Mirâ nâin zâinam mâirâp itâ sâm dâzânğobi, “Mirâ umñan lumbenâ zimbap.” ⁶ Sânetâ mirâ zoren a nâi lumbenânğât siñgi ândei lumbenâ dinziñanğât bonñâ zâkkâren muyagem zimbap. Buñ oi ko lumbenâ dinziñâ, zorat bonñâ ziñjan âburibap. ⁷ Mirâ zâibi, zoren tâtat mâme utne nalem ziñgâne nimbi. Nep a zen nep sângânñâ minetâ dâp upap. Mirâ lañ mân zâibi.

⁸ Kamân nâin âinetâ buku otziñgâm nalem ziñgâne nimbi. ⁹ Zoren a ambân sisi mâsezñoot kubikziñgâm kamân mâirâp itâ sâm dâzânğobi, ‘Anutu um topñan ândiândiñ mâte otziñgap.’ ¹⁰ Ka kamân nâin takâne ziñgit mân nânğânğâ utne kamân sombemân kin itâ sâm dâzânğobi. ¹¹ ‘Kinniñan zenğât gwapwap taap, zo lañ gâbareindâ zemziñgâbap. Zorat topñâ itâ nânğânek. Anutu um topñan tâtatñâ mâte otziñgi bire.’ ¹² Zorat sa nânğânek. Gâtâm den kubikkubik narâkñan Sodom kamân mâirâp, zen hâuñâ mem gei kwap otziñgâbap. Ka kamân zorat mâirâp, zen hâuñâ mem zâi kwap otziñgâbap.

¹³ Yei, Koraziñ kamân mâirâp, zen sâknam yâmbât nânğâbi. Yei, Besaida kamân mâirâp, nep patâ zenğâren muyagewan, zo yatâ Tiro Sidon zenğâren muyagei sâi ko mârur âigirâp patâ op umziñ melânbe. ¹⁴ Zorat ko den kubikkubik narâkñan Tiro Sidon a ambân, zen hâuñâ mem gei kwap otziñgâbap. Ka Koraziñ sot Besaida kamân mâirâp, zen ko hâuñâ mem zâi kwap otziñgâbap. ¹⁵ Oi Kapenaum kamân mâirâp, zen dap upi? Zen sumbemân zâibi? Buñâ. Zen simân geibi.”

¹⁶ Yâtâ sâmñâ Yesuñâ arâpnâ itâ sâm dâzânğoiip, “Nâi zâk zenğât den nânğâbapñâ nâgât den nânğâbap. Ka nâi zâk birâziñgâbapñâ yatik

birânibap. Oi nâi zâk nâ kândâtnom birânibapnâ sângonnogipnâ yatik kândâtkom birânangâbap.”

Arâpnâ puriksâne Yesunâ Ibânâ mâpâseip.

¹⁷ Yesugât arâp 70, zen âburem gam sâtâre op Yesu den sinji oknjangâwe. Itâ sâm dukuwe, “Gâgât korân sâindâ wâke sot kut nâi nâi, zinâ dinninâ lume.” ¹⁸ Yatâ sânetâ itâ sâm dâzângoip, “Sataj zâk sumbemân gâbâ hânpan yatâ gei koi egâwan. ¹⁹ Nânge. Zen mulum sot yanji sot Satangât kut nâi nâi gakârâpnâ, zo lânje mân tâmbetzângobapkât imbanâ zinğawan. ²⁰ Oi wâkenâ sâtziñ lume, zorat zen mân sâtâre upi. Ka kutziñâ sumbemân kulemguï ziap, zorat sâtâre upi.”

²¹ Narâk zoren Tirik Kaapumñâ Yesu oknjangi sâtâre op den itâ sâip, “Ibânâ, sumbem sot hân mariñâ, mâpâsegigan. Gâ a nângânângâziñangât nângâne patâ opmap, a yatâ zo ko dinqâ mem tik kwatziñgâmat. Ka a umziñangât nângânetâ katep opmap, zo ko dinqâ sapsum zinqâmat. Oi nâ zorat mâpâsegigan. Gâ yatâ muyagem âibap sâm kâtigein.” ²² Yatâ sâmnâ itâ sâm dâzângoip, “Ibânandâ kut nâi nâi zo aksik nâgât bitnan pâip. A zen nanñâ topnâ mân nângâm kwâtâtime. Ibânâ, zâk zikñik nek topnâ nângâmap. Oi yatik a zen Ibânangât topñâ mân nângâm kwâtâtime. Nanñâ ninak nângâm kwâtâtiman. Oi nanñâ nâñâ a nâmbutñâ Ibanâ tirâpzângua âlip nângâbi.”

²³ Yatâ sâmnâ Yesunâ arâpnâ zengâren puriksâm itâ sâm dâzângoip, “Zen kut nâi nâi sen pup tuuga ikse, zorat umâlip nângâbi. ²⁴ Nâ dâzângua nângânek. Propete a sânginjâ sot a kutâ dorjbep, zen kut nâi nâi ikse, zo ek nângânam osiwe. Den sinji âlip zo nângânam urâwe. Oi mân nângâwe.”

A nâinâ kâsanâ buku oknjangip.

(Mt 22:35-40; Mk 12:28-31)

²⁵ Kembugât gurumin den zorat galem a nâinâ Yesu itâ mâsikip, “Patânâ, dap op ândiândi tâmbânangât sinji upat?” ²⁶ Sâi Yesunâ den hâuñâ itâ mâsikip, “Kembugât gurumin denân dap yatâ zeï sâlâpkum nângâmat?” ²⁷ Mâsiki sâip, “Gâ um dâpkâ sot imbanâgâ sot nângânângâgâ, zo Kembugâ Anutu hâlâluyâk pindâna zimbap. Oi gikanğât otgimap, yatigâk a torenñâ zengât otgibap. Den yatâ zo ziap.” ²⁸ Sâi Yesunâ dukuip, “Den âlip sat. Zorik lum ândiândi tâmbânangât sinji upan.”

²⁹ A zo a ambân mâteziñan zâizâin upam opñâ Yesu itâ mâsikip, “Oi nâigât yatâ buku oknjangâbat?” ³⁰ Sâi Yesunâ den sinji nâi itâ oknjangip, “A nâinâ Yerusalem kamânân gâbâ Yeriko kamânân geibam mâtâbân arip. Ari ko a kâtik, kâmbu a, zen muyagem komñâ hâmbânâ sot kut nâi nâi gakânâ bekñan mem birânangâne mâtâbân mumbam op zeip. ³¹ Zei tirik namâ galem a nâinâ mâtâbân âi ekñâ walâm arip. ³² Zâk ari ko tirik namâ galem zengât kore a nâi, Lewigât kâmut zengâren gokñâ, zâkñâ yatik mâtâbân âim ek walâm arip.

³³ Oi Samaria hânân gokñâ, a nâi mâtâbân âi ekñâ umñâ nângip. ³⁴ Oi ekñâ zâkkâren âim useñâ kelâk sângon, wainj too sângon kâpeip. Oi dorji kwâkñan pamñâ diim âi lomba namîn pamñâ galem oip. ³⁵ Hanjsâi âibamñâ lomba namâ galem a kât pindâm itâ sâip, ‘Gâ a zi galem oknjangâban. Kât gigan, zorat nângâna mân dâp oi âburem gâbarân kât gibat.’”

³⁶ Yesuñâ den sinji yatâ sâm sâip, “A karâmbut zo zengâren gâbâ ñâi nângâna a kuwe, zo buku okñangip?” ³⁷ Mâsiki sâip, “Galem okñangip, a zorâñ.” Sâi Yesuñâ itâ dukuip, “Gâ âim yatâ op ândiban.”

Maria sot Mata, zekât den sinji.

³⁸ Yesu sot arâpnâ, zen âim kamân ñâin takâne ambân ñâi kutñâ Mata, zâknâ sâi Yesu mirin zarip. ³⁹ Oi Matagât gatñâ ñâi ândeip, kutñâ Maria. Zâknâ Kembangât kiñ topñan ge tâi den sinji âlip sâi nângip. ⁴⁰ Matâ zâk nalem om kinjâ itâ nângip, “Nep patâ zei gatnâ mân betnan miap.” Yatâ nângâm Yesugâren âimñâ sâip, “Kembu, gatnandâ birânigi ninak kore uan. Gâ dukuna ga betnan meik.” ⁴¹ Sâi Yesuñâ itâ dukuip, “Mata, Mata, gâ kut ñâi ñâigât nângâm kwâkâm kinzat. Nângâ. Kut ñâi ñâi bâbâløn upan, zorâñâ dâpñan. Maria zâk den sinji âlip nângâm taap. Zâk mân sa birâbap.” ⁴² (-)

11

Ninâuğât Den.

(Mt 6:9-15; 7:7-11)

¹ Yesu zâk hân ñâin âim ninâu sâm tâi arâpnâ zengâren gâbâ a ñâinñâ itâ sâip, “Kembu, Yohanenñâ arâp ninâu kwâkâm zingip, zo yatik kwâkâm niñgâ.” ² Sâi Yesuñâ itâ sâm dâzângoip, “Zen ninâu sânam itâ sâbi, ‘Ibâ, gâgât kutkâ hâlâlû zimbap. Gâ gamñâ hân dâp um dap kembu otñingâm ândimâmban. ³ Sirâm dâp nalem dâpniñan niñgâban.

⁴ Tosaniñ birâban. Neñgoot yatik a zengât tosaziñ birâmen, zorat. Top mâsimâsikâyân mân nâmbanban.’”

⁵ Yatâ sâmñâ itâ târokwap dâzângom sâip, “Zengâren gâbâ ñâinñâ ñâtik tânâmñan a bukunñâ konsâm dukubap, ‘Bukunâ, gâ nalem karâmbut ni. ⁶ Bukunâ ñâinñâ nâgâren gâi nalem pindâbam kâruan.’ ⁷ Yatâ sâi mirâ mariñâ, zâk mirinâk tap sâbap, ‘Gâ wangât uman gwâlâ kwâtñigat? Mirâ mâtâp doongudoongun sot katep uman zie. Zorat ko nâ mân zaat nalem gibat.’” ⁸ Yesu zâk yatâ sâmñâ sâip, “Nâ sa nângânek. Mirâ mariñâ, zâk bukunñâ sâi mân nângâm uman zimbap, zo ko sâi âim âim ko zaatñâ kut ñâi ñâi sap, zo mem pindâbap. ⁹ Zorat nânñâ torenñâ ñâi dâzângua nângânek. Zen Kembangâren ninâu sâne ma ko kut ñâi ñâi zingâbap. Zen kut ñâi ñâi kârûm ma ko muyagibi. Zen mirâ hângiyân kom kine ko mariñâ mirâ mâtâp mem pâmbap. ¹⁰ Ñâi zâk ninâu sâi ma ko bonñâ pindâbap. Ñâi zâk kârûm manâ manâ ko bonñâ muyagibap. Ñâi zâk mirâ hângiyân kom kiri ko mariñâ mâtâp mem pâmbap.

¹¹ Zengâren gâbâ a ñâinñâ nanñâ saru zuugât sâi mulum pindâbap? ¹² Mo kuruk keetñangât sâi yanji pindâbap? Zo bunâ. Zen a ambân bâlinñâziñoot yatâ zorâñ murarâpziñ kut ñâi ñâi âlipñâ zingâme. ¹³ Ibâziñâ sumbemân walâwalâñandâ zen Tirik Kaapumgât sânetâ walâm zingâbap.”

A zinjâ wâke molimoliñangât Yesu mâsikâwe.

(Mt 12:22-30; Mk 3:20-27)

¹⁴ A ñâi wâkenñâ okñangi kopa oip. Oi Yesuñâ wâke molei a zo den âlip sâip. Yatâ oi a ambân zinj êknâ nângâne imbanñâ oip. ¹⁵ Ka a nâmbutñâ, zen zâkkât itâ sâwe, “Wâke zengât a kutâ Bezebulu, zâknâ imbanñâ pindi wâke molizingâmap.” ¹⁶ Sâne nâmbutñâ zinjâ Yesu top likuliku kulem ñâi tuubapkât nângâwe. ¹⁷ Oi zâknâ umziñan êknâ dâzângoip, “Hân ñâin zoren kâmbam muyagem kamân dâp kâsa utne kamân zo kwamen zimbap. Mirâ

nâin a âmbân ândie, zen kâsa op kâsâpagone mirâziņ kwamen zimbap. ¹⁸ Satan sot arâpņâ agonetâ nepziņ dap op kâtigem zimbap? Zen nâgât itâ sâme, 'Bezebuluņâ mam okņanņi wâke molizingâmap.' Zorat san. ¹⁹ Zen nâgât itâ sâme, 'Bezebuluņâ mam okņanņi wâke molizingâmap.' Zorat mâsikâziņga sânek. Narâpziņâ zen ko nâiņâ imbanâ zingi wâke molizingâme? Narâpziņâ zen sarâziņanņât topņâ sâm muyagime. ²⁰ Nâņâ ko Anutuġât imbanandâ wâke molizingâman. Zorat ko Anutuġât um topņan ândiândigât narâk, zo mâte otziņgi mân nânge.

²¹ A kâwaliņootņâ timbâ kâmbamņâ mem mirâ kamânņâ galem op ândei hâlâluyâk zimbap. ²² Oi a kâwaliņâ patâņâ gamņâ zâkņak kâtigem kom sikum kut nâi nâi bekņan memņâ kâsâpkubap.

²³ Nâi zâk nâ buku mân otnibapņâ kâsa otnibap. Nâi zâk nepņâ on galem mân upapņâ kândanņap.

²⁴ Wâkeņâ ayân gâbâ takâm hân a mân ândiândiņan âim tâtatņâ kârubap. Kârum mân muyagemņâ sâbap, 'Mirânâ birâm gâwan, zorenâk âburem dum âibâ.' ²⁵ Yatâ sâm âburem âi ikpap. A umņâ sanņon kubikkubikņâ zimbap. ²⁶ Zo zei ekņâ a bukurâpņâ nâmburân zagât, zikņâ dâp yâtâ buņâ, bâliņ kâtikņâ, zo diiziņgi ga a umņanâk zo tâtat mâme upi. Oi a zâk mârum bâliņâ ândeiņņâ bet bâliņ op kwâtâtibap."

²⁷ Den yatâ sâm kiri a oserân gâbâ ambân nâiņâ den kâtikņâ den sâm sâip, "Ambân nâi mingimņâ nam ġigip, zâkkât nânġa sâtâreņoot uap." ²⁸ Sâi Yesuņâ nânġâm itâ sâip, "Ee. Ka nâņâ sa nânġaneġ. A ambân Anutuġât den nânġâm lume, zeņġât nânġa sâtâreņoot uap."

Kulemġât kâuk birâņanġâne dâzânġoip.

(Mt 12:38-42; Mk 8:12)

²⁹ A ambân donņep, zen zâkkâren mindunetâ topkwap den itâ sâm dâzânġoip, "A ambân narâk ziren ândie, zo nânġânânġâziņ bâliņâ oi top lâkulâkugât kulem iknam kâuk birâme. Oi zen kulem nâi buņâ. Propete Yona, zâk Niniwe zeņġâren kulem oip, zo yatâ âsagei ikpi. ³⁰ Mârumņan Yona zâk Niniwe a zen bâliņâziņ kândâtikom Anutu mâte okņanġâbigât ġirem den dâzânġoip. A ambân narâk ziren ândie, zen yatâ upigât den dâzânġoman. Nâ zeņġât kulem nâi op ândian. ³¹ Hân torengen mârumņan ambân kutâ nâi ândeiġ. Den kubikkubik narâkņan ambân kutâ zorâņ zaatņâ a kâmut narâk ziren ândie, zeņġât bâliņâziņâ sapsugi hâuņâ mimbi. Zo yen buņâ. Ambân zo Salomogâren gâbâ nânġânânġâ âlipņâ mimbat sâm hân torengen gâbâ ġâip. Oi narâk ziren a nâi nâ ândian. Nâ Salomo wâlan. Ziņ wangât op nâgât den birâme. ³² Niniwe kamân mâirâpņâ, zen zo yatigâk den kubikkubik narâkņan zen zaatņâ a kâmut zi zeņġât bâliņâziņâ sapsune hâuņâ mimbi. Wangât, Niniwe kamân mâirâp, zen Yonagât den nânġâm umziņ melânâwe, zorat. Oi narâk ziren a nâi nâ ândian, zirâņ Yona wâlan.

³³ Zen kârâp sâum mân tik pame. Âmaņ kâligen mân pam kwârakume. Zo buņâ. Âsakņâ zo tâtatņâ kwâkņan pane mirâ umņan âsakņâ âsagei a zen zâim ikpi. ³⁴ Siņġâ zo sâkkânġât âsakņâ. Siņġâ âlipņâ tâi ko sâkkâ zâk âsakņan tâpap. Ka siņġâ nâtâtik kâri ko sâkkâ nâtâtik muyagibap. ³⁵ Zorat ko zen galem oranġâm ândibi. Umziņan nâtâtik muyagebapġât yatâ op ândibi. ³⁶ Zen um sâk nâtâtik buņâ. Âsakņik op nanġâbabân hâlâluyâk âsagem nanġâbap. Kârâp âsakņandâ âsagemap yatâ."

Singi âlip sâkñjik mân lubi.

(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40; Lu 20:45-47)

³⁷ Den zo sâm nanjâm ândei Parisaio a nâinjâ nalem nimbapkât sâi mirin zâim nalem niniñan tâip. ³⁸ Yesu zâk bikñâ mân sanjon zâi tâipkât Parisaio a zâk nânji mân dâp oip. ³⁹ Oi zorat Kembuñâ itâ dukuip, “Parisaio a zen hâkop sâkñjik sanjonme. Umziñan ko on kâmbu sot bâliñâ piksâm ziap. ⁴⁰ Zen a nânjânânjâziñ bunj. Dap nânge? Anutu zâk kut nâi nâi zorat sâkñâ muyageipñâ umñâ mân muyageip? ⁴¹ Zorat zen a kanpitâ zengât umziñ patâ ze kut nâi nâi âlipñâ, zo mem zingâm umziñâ salekkubap.

⁴² Yei, Parisaio, zen dangât sot kângan, zomap, kut nâi nâi zo bâzagârân gâbâ kânok Kembugât singi sâm pame. Zorat torenñâ den târârakñâ sot Anutugât umziñ patâ nânjânânjâ, zo birâme. Nâi lumñâ nâi lubi. Zo yatâ upi.

⁴³ Yei, Parisaio, zen mâpâmâpâse namin a sâtñâ tapmeyân mâte tâtnot sâme. A ambân sombemân sâm âlip kwatningâbigât umziñ patâ kinmap.

⁴⁴ Yei, Parisaio, zen a hanzângowe kwak yatâ hibuk op ze a zen mân ek kwâkñan âim game. Zen zo yatâ. Umziñan bâliñâ kârokñâ ziap. Oi a ambân ziñâ sâkziñâ ikne âlip opmap.”

Propete a zângowe, zengât den.

⁴⁵ Yesu zâk den yatâ sâi Kembugât gurumin a nâinjâ sâtñan mem itâ sâip, “Patâ, gâ den yatâ sânanâdâ Kembugât gurumin a nengât den sâm bâliñ kwatningat uap.” ⁴⁶ Yatâ sâi. Yesuñâ hâuñâ itâ mâburem dukuip, “Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a, zen kut nâi nâi yâmbâtñâ a kwâkziñan pam ziñ bet bâsanj ândime.

⁴⁷ Yei, Sâkurâpziñ zen Propete zângowe, zengât kwagân kât kâsaget mindune kiri neule mot tuume. ⁴⁸ Yatâ op sâkurâpziñ zengât nânjâne âlip oi ziñâ zângowe, zo zengât kwagân neule mot tuume.

⁴⁹ Zorat Anutugât nânjânânjâyân den nâi itâ muyageip, ‘Nâ zengâren Propete sot Aposolo sângonzângua gine nâmbutñâ zângom moliziñgâm a nâmbutñâ zângone mumbi.’ ⁵⁰ Oi zorat mârurñan a muyamuyagiñ narâkñan topkwap Propete zângone gilâmziñ geip, zorat tosa zo narâk zi ândie, zengâren mâkâbap. ⁵¹ Kâmbam zo mârurñan Abegâren gâbâ târokoi gam Sakaria, zâk tirik namin Kembugât singi nalem uuñâ zo nanjâmñan kuwe. Nâ perâkñak sa nânjâne. Kâmbam zorat tosa a kâmut zi zengâren mâkâbap.

⁵² Kembugât gurumin a zen nânjânânjâ âlipkât mâtâp doonguwe. Mâtâp doongumñâ nanjo mem pâpan mem âiwe. Ziñak nanjogân mân bagiwe. Oi a ambân baginam utne mâtâp pâke kwarâwe.”

⁵³ Den yatâ sâm ari Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen topkwap ândei ândim yatâ op den sâi kâitkum mâsikâm âiwe. ⁵⁴ Oi lâunjan gâbâ den nâi nânjâne bâliñâ oi denân pânatkât ek galem op ândiwe.

12

Yeusñâ Parisaio a sarâziñanjât girem dâzângoip.

(Mt 10:26-27)

¹ Oi a ambân donjep patâ Yesugâren mindum pâlatân kin kiyân lân lân urâwe. Yatâ op kine topkwap arâp den itâ sâm dâzângoip, “Zen Parisaio zengât arik bâliñ zengâren âsagebapkât kârum ândibi. Sarâziñanjât op san.

² Kut n̄ai n̄ai tik ziap, zo mân tik zimhap. Zo n̄aran m̄ab̄al̄aknj̄ibap. Oi kut n̄ai n̄ai tik p̄ap̄ann̄a, zo n̄aran kagibap. ³ N̄atiḡan den tik s̄ame, zo ḡat̄am maaȳan āsaq̄ibap. Mir̄a um̄nan halop den s̄ame, zo ḡat̄am sombem kab̄anjan s̄am muyaḡibi.”

Yesun̄a kenḡat den d̄az̄angoip.

(Mt 10:28-31)

⁴ “Bukur̄ap̄n̄a, n̄a it̄a d̄az̄angob̄a. A s̄akzīnjik z̄angobi, zenḡat mân kenḡat upi. Zen um d̄apzīnj mân t̄ambetkubi.

⁵ N̄aiḡat kenḡat upi, zorat d̄az̄angua n̄anḡanek. Z̄ak gom̄n̄a k̄abak̄jei sim̄an geibanḡat imban̄a zem̄n̄angap, Anutu, z̄akk̄at kenḡat op ândibi.

⁶ Nii s̄amb̄al̄ale, zo s̄anḡan pat̄a buj̄a. K̄at kurīn̄a m̄aikt̄ar̄a zaḡat pam b̄at̄n̄ambut mimban. Oi Anutu z̄ak zen pisuk pat̄a z̄ingit nan̄ḡamap. ⁷ Z̄ak̄n̄a a zenḡat k̄aukzīnj s̄amot̄n̄a aksik ten̄ḡazīnj ek n̄anḡam nan̄ḡamap, zorat kenḡat buj̄ ândibi. Zen s̄amb̄al̄ale yat̄a buj̄a. Zen a. Anutu z̄ak um̄n̄and̄a ḡasuz̄inḡamap.

⁸ Oi n̄ai d̄az̄angua n̄anḡanek. N̄ai z̄ak a amb̄an m̄atezīnan s̄am âlip kwatnimap, zo ko a bon̄n̄a, n̄a yatiḡak Anutuḡat sumbem ar̄ap̄n̄a zenḡat m̄atezīnan s̄am âlip kw̄ak̄nan̄ḡabat. ⁹ Oi n̄ai z̄ak a amb̄an m̄atezīnan kw̄aimb̄anibap, zo ko a bon̄n̄a, n̄angoot yatiḡak sumbem a m̄atezīnan kw̄aimb̄anjan̄ḡabat.”

Kaapum̄ḡat den.

(Mt 12:32; 10:19-20)

¹⁰ “N̄ai z̄ak a bon̄n̄a n̄a s̄am b̄alīnj kwatnibap, zakk̄at b̄alīn̄a zo âlip bir̄abir̄an̄a. Ka n̄ai z̄ak Tirik Kaapum s̄am b̄alīnj kw̄ak̄nan̄ḡabap, z̄akk̄at tosa zo Anutuñ̄a mân bir̄abap.

¹¹ Ḡat̄am m̄ap̄am̄ap̄ase nam̄azīnan mo a kut̄a zenḡaren diiz̄inḡam âine den toren dap s̄anat s̄am n̄anḡa kw̄ak̄a mân upi. ¹² Nar̄ak zoren den s̄abi, zo Tirik Kaapum̄n̄a saps̄um z̄inḡabap.”

K̄at sikum̄ḡat âk̄n̄ale mân upi.

¹³ A osetzīnan ḡab̄a a n̄ain̄a Yesu it̄a s̄am dukuīp, “Pat̄a, âtan̄a z̄ak ib̄an̄anḡat bet boi z̄ik̄njik mem ândiap, zorat ḡa dukunand̄a k̄as̄ap̄kum toren̄a n̄a nibap.” ¹⁴ S̄ai Yesun̄a it̄a dukuīp, “N̄ain̄a n̄a a s̄at̄n̄a mo a kut̄a n̄abaripk̄at n̄aḡaren ga sat?” ¹⁵ Yat̄a s̄am den it̄a t̄arokw̄aip, “A n̄ambut̄n̄a kut n̄ai n̄ai pat̄a zem̄zīnjap, zo ko ândiand̄i bon̄n̄a mân z̄inḡabap. Yat̄a op̄n̄a umzīnj galem op ândibi. Zen k̄at sikum̄ḡat âk̄n̄ale mân op ândibi.”

¹⁶ Yat̄a s̄am̄n̄a den sumbuñ̄a n̄ai it̄a d̄az̄angoip, “Sikum a n̄aiḡat k̄alam̄nan gom sambe pat̄a zem̄nan̄gip. ¹⁷ Oi um̄n̄and̄a it̄a n̄anḡip, ‘N̄a dap upat? Kut n̄ai n̄ai don̄bep pat̄a zem̄nigap, zorat mir̄an̄a mân kinzap.’ ¹⁸ Yat̄a n̄anḡam s̄aip, ‘It̄a upat. N̄a nalem silep k̄and̄an̄j ilip pat̄a tuum̄n̄a zoren âi pa t̄apap. ¹⁹ Gomsambe zem̄nigap k̄at mulun̄ak t̄ai nar̄ak k̄arep om nem z̄ibat. Zorat s̄at̄are kw̄ak̄nan̄j ândibat.’ ²⁰ Yata s̄ai Anutuñ̄a it̄a s̄am dukuīp, ‘O, a n̄anḡan̄anḡaḡa buj̄n̄a, n̄atik ziren ândiand̄iḡa bekan mimbat. Kut n̄ai n̄ai minduin, zo n̄aiḡat upap?’ ²¹ Zorat sa n̄anḡanek. N̄ai z̄ak yatik Anutuḡat mân n̄anḡan̄anḡa op zik̄n̄a singi sikum kut n̄ai n̄ai mindui t̄ak̄nan̄ḡabap, zo ko Anutuñ̄a zo yatik ok̄nan̄ḡabap. Anutuñ̄a a yat̄a zo egi kanpit̄a upap.”

S̄akk̄at kut n̄ai n̄ai, zorat mân n̄anḡam kw̄ak̄am ândibi.

(Mt 6:25-34)

²² Yesunâ arâpnâ itâ dâzângom sâip, “Zorat op dâzângobâ. Itâ mân sâbi, ‘Nen wan wan nem ândinat?’ Mo sâkziñangât itâ mân sâbi, ‘Nen wan wan mem ândinat?’ ²³ Nalemñâ bon buñâ. Ândiândinâ bonñâ. Sâk pâkenâ bonñâ buñâ. Sâkziñandâ bonñâ. ²⁴ Zen nii zingit nângâbi. Zen nep mân kârâm kâmitme. Zen nalem mân mindune tâpmap. Oi lañ Anutuñâ nalem muyagem zingâmap. Zen ko nii yatâ buñâ. Zen a. Anutu, zâk umñandâ gâsuzingâmap. ²⁵ Zen ândiândizizangât nângâm kwâkâm ko âlip ândine âi topñan subap? ²⁶ Zen kut ñai mâik, zo âlip mân galem upme, zorâñâ wângât kut ñai ñai torenñangât nângâm kwâkâ upme?

²⁷ Zen pâlinpâlingât neulenâ âsagemap, zo ek nângânek. Zâk hâmbâ nep mân tuumap. Oi sa nângânek. A kutâ Salomo, zâk sikum patâ sot neule âlip zemñangip. Ka zâk hâmbâ neulenoot zo yatâ mân mem ândeip. ²⁸ Oi neule âlip, zo hibukñan itârñ muyagei muka sâmbum pane kârâbân simbap. Anutuñâ sâi neule âlipñâ muyagemap. Oi zengât sâk pâke mot mân muyagem zingâbap sâme? Nângâm pâlâtânziñ buñâ, zen. Kembuñâ ko âlip galem otzingâbap. ²⁹ Oi zen itâ mân nângâbi, ‘Nen wan wan nem ândinat?’ Nalemgât nângâ kwâkâ mân op ândibi. ³⁰ Um kâtik a ambân hân dâp, zen um nângânângâziñ zoren pane zemap. Zen ko yatâ mân upi. Ibâziñandâ wan wangât kwakse, zo ek nângâmap. ³¹ Anutu um topñan ândibi, zorat umziñ pane zimbap. Yatâ utneta sâkkât kut ñai ñai aksik zingâbap.

³² Râma gakanâ, zen keñgât mân op ândibi. Ibâziñâ zâk um topñangât sinji kwazingip. ³³ Zen kut ñai ñai zemzingap, zo a ambân kanpitâ zingâbi. Yatâ opñâ sumbemân sikum bonñâ, zinziñâ, zo mimbi. Zoren kâmbu a ziñ mân mimbi. Zoren wâsâsâñ ziñ mân tâmbetkubi. ³⁴ Kut ñai ñaiziñâ zemabân, zoren yatik umziñ pane zemap.”

Um wâgân ândiândigât den.

³⁵ “Zen petziñ lapñâ kârâpziñ sâune sei mambât ândibi. ³⁶ Kore a zen a kutâziñandâ hân kârebân gâbâ âburem gam hângiyân koi mâtâp mem pambigât mambât ândibi. Zen yatâ op ândibi. ³⁷ A kutâ, zâk âburem gâi kore arâpnâ um gwâlâ ândine muyagezingâm zengât nângi sâtârenoot upap. Nâ perâknâk dâzângobâ. Zâk nepkât pet lapñâ nalem tap ninijn zâmbari nalem nimbigât kore otzingâbap. ³⁸ A kutâ, zâk ñâtik tânâmñan mo hanşâsâgât purikâsm gâi um wâgân ândine muyagezingâbap, zo ko âlip upap.

³⁹ Zen itâ nângânek. Kamân ñaigât a zen kâsa ñâtik ziren takâbi, narâk zo yatâ nângâm um wâgânâk ândim kamânziñ galem upi. ⁴⁰ Oi a bonñâ nâ puriksâbatkât narâknâ mân nângâm ândie. Narâknâ mân nângâm tâtne gâbat, zorat mambâtnim um wâgân ândibi.”

Kore a bâliñangât den. (Mt 24:45-51)

⁴¹ Yesu zâk den yatâ sâi Peteronâ itâ sâm mâsikip, “Kembu, gâ den alotñâ zi niñik mo ârândârñ niñangât sat?” ⁴² Mâsiki Kembuñâ den sumbuñâ ñai itâ sâip, “A kutâ ñai zâk kore a gâkârâpnâ zengât galem a ñai pam itâ dukubap, ‘Nâ âi ândia galem otzingâm ândim narâknan nalem dâpziñanâk zingâm ândiban.’ Oi zâk dap ândei galem a nângânângânoot sot sât lulunoot sâsâñâ? ⁴³ Galem a zâk nep sâm pindâpindân, zo dâñâk galem oi patâñandâ gâbap, galem a yatâ zorat nângi âlip upap. ⁴⁴ Nâ bonñâ sa nângânek. A kutâ zâknâ galem a zo patâ pam kut ñai ñai galem upapkât sâm pindâbap. ⁴⁵ Oi

galem anjâ umñan itâ nângâbap, 'Patânâ, zâk kêrebân âimñâ kek mân gâbap.' Yatâ nângâm kore a ambân zângom mem ñâi ñâi otziñgâbap. Otziñgâmñâ nalem om nem too kâtik nem um gulip op ândibap. ⁴⁶ A kutânâ gâbapkat mân nângâm gulipmalip ândibap oi a kutâ zo gam kom kâbakñei bâliñ mâme osetziñan âi ândibap.

⁴⁷ Kore a ñâi zâk patânangât den nângâm diñâ kwâkâbap, patânâ zâk tâknâ lapitpap. Oi hâuñâ mem zâi kwap pindâbap. ⁴⁸ Oi ñâi zâk patânangât den mân nângâm den kwâkâbap, zo zâk tâknâ lapitpap. Zo hâuñâ mem gei kwap pindâbâp. A ñâi zâk kut ñâi ñâi yâmbâtñâ pindâpindân, zo bonjâ yâmbâtñik muyagei dâp upap. Oi ñâi zâk nep patâ sâm pindipñâ nep patâ zo tuugi dâp upap."

*Yesuñâ kêrâp mem geip.
(Mt 10:34-36)*

⁴⁹ "Nâ hânân kêrâp ua sem kut ñâi ñâi bâliñâ sem pitñikubapkat gem gâwan. ⁵⁰ Too sanñon niibi, zorat nângâm ândim umnâ yâmbâriap. ⁵¹ Zen nâgât itâ mân sâbi, 'Zâk lumben muyagibapkat geip,' Yatâ buñâ. Nâ kâmbam âbângubapkat gewan. Nâ kâsâpzanğobatkat gem gâwan. Zen dinnangât op kâsâpagom ândibi. ⁵² Oi itârân topkwap itâ muyagibap. Mirâ ñâigât a ambân bâtnâmbut, zen âbângum toren zagât toren karâmbut upi. ⁵³ Nanñâ ibanâ, zet kâsâpagobobot. Oi mam bârat, zet kâsâpagobobot. Iran sibun, zet kâsâpagobobot."

*Kembugât kulem ikpi.
(Mt 5:25-26; 16:1-4)*

⁵⁴ Yatâ sâmñâ a ambân aksik itâ sâm dâzânğoi, "Mirâ sumunkoi zen itâ sâme, 'Map gâbamap.' Sâne map gâmap. ⁵⁵ Mirâ pitâyangâm zeï ekñâ sâme, 'Maa upâmap.' Sâne yatâ opmap. ⁵⁶ Sarâ a ambân, zen sumbengât tobatñâ ekñâ nângâme. Ka zen nâgât topnâ mân nângâm kwâtâtîme.

⁵⁷ Zen wangât mâtâp târârak sot gânğonjâ, zo mân kâsâpkum ek nângâme? ⁵⁸ Gâ buku ñâi sot kâsâp op dinzikñâ zo kek kubikpabot. Yatâ mân otna kâsagandâ diñgâ top likuliku agâren sâi zâknâ nângâm kâwali arâpñâ sâi gâsum diigim tâk namin gâbanbi. ⁵⁹ Nâ perâkñak dâğobâ. Gâ yen mân gâban. Gâ zoren tap ko kâsagâ kât pindâna âkiyâk gâban."

13

Umñiñ mân melânjindâ Anutu kâbakñeniñgâbap.

¹ Narâk zoren a nâmbutñâ ziñâ Yesu den sinji itâ dukuwe, "Galilaia a nâmbutñâ, zen Anutugât sinji sâm makau kom unam utnetâ Pilatonjâ sâi kâwali arâpñâ ziñâ zânğom nanğawe. Zânğone a gilâm sot makau gilâm, zo ârândân mâpotne giarip." ² Den sinji yatâ dukune itâ mâsikâziñgip, "Zen dap nânge? Zengât tosanâ Galilaia a nâmbutñâ zengât tosa walip, zorat tosgât op tâmbetzânğoi? ³ Yatâ buñâ. A nâmbutñâ zen tosa ziñoorâk ândie. Zen umziñ mân melânbiyân yatigâk tâmbetagoi. ⁴ Yerusalem kamânân a kiin nâmburân karâmbut Siloam mirâ kêrep patânâ kwâratzânğoi. A kiin nâmburân kêrâmbut zo tosa ziñandâ Yerusalem kamân mâirâp nâmbutñâ walâziñgip? ⁵ Yatâ buñâ. Nâmbutñâ zengât tosa ziap. Dâzânğua nângânek. Zen umziñ mân melânbiyân yatigâk tâmbetagoi kwâkâbi."

⁶ Den zo sâm nanğâm Yesuñâ den sumbuñâ itâ sâip, "A ñâiñâ nepñan nak koset ñâi kâmiri lâmbarip. Oi mariñâ zâk bonjanğât âi kêrumâip. ⁷ Yatâ

opnâ nep galem a itâ dukum sâip, ‘Nângâ. Nâ nak zirat bonnâ kârum ândia kendon patâ karâmbut âkap. Nak zo bonnâ mân opmap, zorat ko kârâban. Wangât hângât kelâknâ yen mimbap?’⁸ Yatâ sâi ko galem anj itâ dukuip, ‘Patâ, gâ birâna kendon kânok zi kirik. Oi nânâ topnjan hân kârâm pa pambâ.⁹ Yatâ ua narâk nânin bonnâ âsagibap mo bunâ, zo iktat. Oi bon mân oi ek sâna kârâm pândat.’ ”

Yesunâ kendonân ambân nâi kubigip.

¹⁰ Narâk nânin Yesunâ mâpâmâpâse namin zâim den sinji âlip dâzângoip.
¹¹ Oi mâpâmâpâse namin zo ambân nâi tâip. Kendon patâ kiin nâmburân karâmbut umjan wâkenâ oknanggi ândeip. Wâkenâ oknanggi kândâtnjâ pindijsâm ândeip. Dap op winziksâm ândibap?¹² Yesunâ ambân zo eknâ itâ dukuip, “Ambân gâ winziksânangât san.”¹³ Yatâ sâmñâ biknandâ kâuknjan pâi kândât winziksâi Anutu mâpâseip.¹⁴ Yesunâ kendonân ambân zo kubigipkât mâpâmâpâse namâ galem anj nânggi bâlei kuk op sâip, “Nep mâme hilâm nâmburân kânok ziap. Zoren gane kubikzingâbap.”¹⁵ Yatâ sâi Yesunâ itâ mâburem dukuip, “Sarâ a zen. Kendonân donji sot makâu gâkârâpziñj too nimbigât diizingâm âime.¹⁶ Ambân zi Abaramgât kiun. Sataññâ saagi kendon kiin nâmburân karâmbut yatâ op ândeip. Oi nânâ kendonân kubiksan, zo nânggâne mân dâp uap?”¹⁷ Yatâ sâi ko kâsa oknanggâwenâ anjun urâwe. A ambân kâmut, zen ko kulem zorat umâlep patâ urâwe.

Kembugât den zo wakum keetnâ yatâ.

(Mt 13:31-33; Mk 4:30-32)

¹⁸ Yesu zâk den itâ târokwap dâzângoip, “Antugât sinji âlip zorat mâtâp, zo wanân dâpkwap sâbâ?¹⁹ Zo wakum keetnâ yatâ. A nâninâ nepnjan âi kendi kâmnâ takâm nak oip. Oi nii zinâ gamñâ bâranñjan pam tapme.”²⁰ Oi itâ târokwap sâip, “Sinji âlipkât mâtâp, zo wanân dâpkwapâ?²¹ Zâk sii danggât yatâ. Ambân nâninâ sii danggât naleman pam oi sei nalem naam donjep op nanjip.”

Sumbemân bagibaginangât den.

(Mt 7:13-14, 21-23)

²² Yesu zâk Yerusalem kamânân âibam âim kamân patâ sot kamân mâik mâigân sinji âlip dâzângom arip.²³ Ari a nâninâ mäsikâm sâip, “Kembu, a bituktâ zinâ sumbemân zâibi, mo dap?”²⁴ Oi Yesunâ den nâi itâ dâzângoip, “Mâtâp gâbâknjan bagibigât kâtigibi. Nâ dâzângua nânggânek. A ambân donjep patâ, zinâ mâtâp gâbâknjan baginam osibi.²⁵ Mirâ mariñâ, nâ zaat hângi doongua hângiyân kom itâ sâbi, ‘Kembu, mâtâp mem pânan.’ Sâne itâ dâzângobat, ‘Nâ zen mân nânggâziñgan. Zen waniñj gok?’²⁶ Mâsikâziñga zen hâuñâ itâ sâm dâtnobi, ‘Nen gâ sot ândim too nalem niwen. Oi kamâniñangât sombemân den sinji âlip sâna nânggâwen.’²⁷ Yatâ sâne itâ dâzângobat, ‘Dâzânguan zo, zen waniñj gok? Nâ mân nânggâziñgan. Bâliñj mâme a, zen birâninek.’²⁸ Oi Abaram, Isaka, Yakobo sot Propete nâmbunâ Anutugât um topnjan ândinetâ zingitpi. Ka zen ko âknjan ândimñâ umbâlâ op isem ândibi.²⁹ Oi hân mirâsiñj takâtakâñjan sot geigeiñjan sot hân toren toren, zobâ a ambân takâm Anutugât um topnjan bagimñâ sii nalem patâ nem sâtâre op zimbi.³⁰ Nânggânek. A bet, zengâren gâbâ nâmbutñandâ kândom upi. A kândom, zengâren gâbâ nâmbutñandâ bet upi.”

Herodegât den.

³¹ Narâk zoren Parisaio a nâmbutnjâ ziņ Yesugâren gam itâ sâmb dukuwe, “Herodeņgâ gobat sapkât hân zi birâm âi.” ³² Sânetâ dâzânngoip, “Zen âburem âim wâu ulin zo nâgât itâ sâmb dukubi, ‘Nâņgâ. Nâ irâk sot muka wâke moliziņgâbat sot mâsek kubikziņgâbat. Haņsâi mârâ nep tuuga âkâbap.’” ³³ Itârâņ, muka sot mârâ mâtâp âibatkât sâsâņâ. Yerusalem kamânânâk Propete zâņgome. Nâ zoren zaria nobi. Mân zaria sâi ko dap yatâ nobe?”

Yerusalem kamâņgât den girem dâzânngoip.

(Mt 23:37-39)

³⁴ Yatâ sâmb sâip, “O Yerusalem kamân marirâp, zen Propete zâņgome. Anutunjâ kore a sâņgonzânngoip zengâren gâne kâtnjâ mem zâņgome. Kuruknjâ gwamârâp gâbâreziņgâm abâtņandâ lâmbamzâņgomap, yatigâk nâņâ a ambân kâmut kinnâ topņan gâbâreziņgâbâ sa birânime.” ³⁵ Nâņgânek. Mirâ kamânziņjâ nâņâ birâbat. Nâ sa nâņgânek. Zen dum mân nek ândim itâ sâmb nikpi, Kembugât sâtkât gaap, zâk sâmb âlip kwâkņanğânâ.”

14

Kendonân Yesuņâ mâsek a ñâi kubikņanğijp.

¹ Yuda zengât kendon ñâin Parisaio a zengât a sâtnjâ ñâiņâ Yesu nalemgât diigi mirâņan zariip. Oi a nâmbutnjâ zen zâk sot nalemb ninam diņanğât dap sâbap sâmb ek tarâwe. ² Oi a ñâi kiņ bik lâmbatlâmbat zoren zâi tâip. ³ Oi Yesuņâ ekņâ Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a mâsikâziņgâm sâip. “Zen sânek. Kendonân a kubikkubikņjâ, zo orotņâ mo mân orotņâ?” ⁴ Yatâ sâi hiriņsâm kine Yesuņâ a zo bikņandâ gâsum kubikņanğâm sâņgonui arip. ⁵ Ari ko itâ dâzânngoip, “Zengâren gâbâ a ñâigât nanņâ mo makau kendonân lamân giari birâne tâpap mo sâmbune kopgâbap?” ⁶ Yatâ dâzânngoip den torenņâ dukunam kwakņjâ birâwe.

Zen sâk mâme mân upi.

⁷ A nalemb ninam diiziņgi mirin zâiwe. Mirin zâim kian mâteyâk âi tatne Yesuņâ ziņgitņjâ itâ dâzânngoip, ⁸ “Gâ a ñâiņâ sii nalemb om sâi gamņâ kian mâteyâk mân tâpan. Gâ kian mâteyâk âi tâtnandâ a patâ ñâi gâbap. ⁹ Gâi sii nalemb mariņjâ itâ dâgobap. ‘Zo zâkkât tâtat. Gâ âmbi âi.’ Dâgogi a yennjâ zengât kian kândâtņan âi tap anun upan. ¹⁰ Nâiņâ sâi gamņâ a gigiņjâ zengât kian tâpan. Tâtna sii nalemb mariņandâ gekņjâ itâ dâgobap, ‘Buku, gâ zâi kian mâteyâk tâtnan.’ Yatâ dâgogi a mâteziņan umâlep patâ nâņgâban. ¹¹ Nâi zâk umņjâ mem ge kwap ândibap, zâk ko mem zaatzaatņjâ. Ka ñâi zâk sâk mâme op ândibap, zo ko mem ge kwâkwatņjâ.”

¹² Yatâ sâmbjâ a diigip, zo itâ târokwap dukuiip, “Gâ si nalemb umbam buku, âtâ mun, torerâpkâ, kamârâpkâ mân diiziņgâban. Wangât, zengoot yatik narâk ñâin diigim hâuņjâ mâkâne âkâbap, zorat. ¹³ Itâ upan. Sii nalemb ona sei a gigiņjâ sot kiņ bitziņ bâliņ sot sen ñâtâtik, a ambân yatâ zo diiziņgâban. ¹⁴ Yatâ otna zengoot hauņjâ mân mâkâne toszâiņjâ yen zei a târârakņjâ zaatpi, narâk zoren Anutunjâ hâuņjâ gibap.”

Sii nalemb patâgât den sumbuņjâ.

(Mt 22:1-14)

¹⁵ Sâi nalemb ârândâņ nem tarâwe, zengâren gâbâ a ñâiņjâ itâ sâip, “Nâi zâk Anutugât um topņan nalemb nimbap, zâkkât nâņga sâtâreņoot uap.” ¹⁶ Sâi

Yesunâ den sinji nâi itâ dukui, “A patâ nâi sii nalemp oip. ¹⁷ Sii nalemp uunâ narâk mâte oi kore a nâi sângongoi âi a zen zop kânñan sâsânâ, zo itâ dâzângeop, ‘Nalemp mârump om kâtân tuugen. Ganek.’ ¹⁸ Sâm dâzângeoi zen kut nâi nâiyân tâbi sâm birâm tarâwe. Oi nâi zâk sâip, ‘Nâ hân nâi kwâlâwan, zo ikpam âibâman. Zorat gâ patâgâ dukuna nângei mân bâliñ upap.’ ¹⁹ Nâi zâk sâip, ‘Nâ makau bâzagât sângân mewan, zo âi zingitpâman. Zorat patâgâ dukuna nângei mân bâliñ upap.’ ²⁰ Nâi zâk sâip, ‘Nâ ambân mewangât mân gâbat.’

²¹ Yatâ sâne kore a âburem âi patânâ dukui nângei kuk op itâ dukum sângongui, ‘Gâ kamânân mâtâp patin sot mâik mâigân âim a ambân zo yatâ zo diizingâna ganek.’ ²² Sâi kore a zâk yatâ opnâ patânâ dukum sâip, ‘Patâ, gâ den sat, zo lugan. Oi mirâ zo mân pikse.’ Dukai patânâ itâ dukui, ²³ ‘Gâ dum âi kamân âkñan mâtâbân hibukñan âi gâsum diizingâna ga mirânan piksâbi. ²⁴ Nâ itâ dâzângua nângei. A kândom zop dâzângowan, zen mânâk nimbi.’”

Yesu molimoliñangât den.

(Mt 10:37-38)

²⁵ A ambân kâmut patâ Yesu molim âine puriksâm itâ dâzângeop, ²⁶ “Nâi zâk nâgâren ga ândibâ sâm ibâ mamnâ sot ambin murarânâ sot âtâ munñâ ponânâ sot ândiândinâ, zen mân birâzingâbam upap, zâk nâgât a mân op ândibap. ²⁷ Nâi zâk zikñâ poru nakñâ mân lum nâgât mâtâp lânbp, zâk nâgât a mân op ândibap.

²⁸ Zengâren gâbâ a nâi mirâ tuubamñâ sângânñâ sâlâpkum kubik tuubap mo mân tuubap, zorat topnâ ek nângei. ²⁹ Oi yatâ mân opnâ kegâk mirânâ tandâ pâi giari kâtñâ kârum birâbap. Biri ko a ambân zinâ ekñâ girângei. ³⁰ Zen itâ sâbi, ‘A zi âsak op mirâ patâ tuubam op tandâ kwângei biri kinzap.’

³¹ A kutâ nângei a kutâ nâi kumbamñâ kegâk mân âibap. Zâk itâ nângei kwâkâbap, ‘Nen a bituk ândiennâ ândi a donbp ândie. Zen âlip zângei mo bunâ?’ ³² Zingâti nângei gigij oi kâsa kârebân tatne kâwali a nâmbutñâ sângonzângei zen âi lumbeñgei den sâne lumbeñ op ândibi.

³³ Oi yatik zengâren gâbâ nângei kut nâi nângei zo mân birâmñâ dabân nâgât a op ândibap? Zâk nâgât mân upap.”

³⁴ Yatâ sâmñâ den sumbunâ nâi itâ sâip, “Sii zo naamñâ. Ka siigât naamñâ buñ oi ko dap oindâ naamñâ dum upap? Zo bunâ. ³⁵ Sii bâliñâ zo yatâ mo yatâ orotñâ, zo mân ziap. Zo yen lum pâindâ âibap. A nâi zâk kindapñootñâ den zi nângei.”

15

Râma galem agât den sinji.

(Mt 18:12-14)

¹ Kât mimiñâ a sot bâliñ mâme a, zen Yesugâren den sinji âlip nângei mindumarâwe. ² Oi Parisaio a sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen zorat nângei bâliñ oi Yesugât itâ sâwe, “A zâk bâliñ mâme a zen sot tap nalemp nemap. Man orotñâ zo opmap.”

³ Yatâ sâne Yesunâ den sumbunâ nâi itâ sâm dâzângeop, ⁴ “Zengâren gâbâ a nângei râma 1 handeret ândibi. Oi zengâren gâbâ kânoktâ âi buñ oi birâbap? Zo yatâ bunâ. Kâmut patâ 99 zo birâzingâm buñ upap, zo

kârubap. ⁵ Kârum ma muyagem umâlip op âkom âibap. ⁶ Âim bukurâp sot kamârâp dâzângom sâbap, 'Sâtâre utnâ. Râmanâ buj oip, zo muyagian.' ⁷ Nâ dâzângua nângânek. Zo yatigâk a 99 zen târâraknâ ândine sumbemân sâtâre patâ muyagibap. Ka bâlij mâme a kânoknâ umnâ melâni zâkkât op sumbemân sâtâre patâ walâm yâmbâtņik muyagibap."

⁸ Yatâ sâmnâ den nâi itâ târokwap sâip, "Dap nânge? Ambân nâinjâ kât bâzağât mem ândibap. Mem ândei kât kânok gei buj oi birâbap? Buja. Zâk kârâp sâumnâ mirâ pitâm kârum ma muyagibap. ⁹ Kârum muyagemnâ ambân bukurâpnâ, kamârâpnâ zângonsâi gane itâ dâzângobap, 'Kâtnâ buj oip, zo muyagian, gât ko sâtâre utnâ.' ¹⁰ Zorat sa nângânek. Zo yatik bâlij mâme a mo ambân kânok umnâ melâni Anutugât sumbem arâp zen sâtâre upme."

A katep nâi tâmbetagogam oip.

¹¹ Yesunâ den sinji nâi itâ sâm dâzârngoip, "A nâi nanzatnâ zagât ândiwet. ¹² Nan kwaknândâ ibânâ itâ dukui, 'Ibâ, gâ kât sot sikum nâgât sinji sâin, zo mem ni.' Yatâ sâi kât sot sikum kâsâpkumnâ munnâ pindâm âtârangât sinji pâi tâip. ¹³ Oi bet katep zâk sirâm bituktâ ândim sikum sot kât zo aksik mem ba hân kârebân arip. Zoren âi laj ândim bâlij top top opnâ kât sot sikum zo zoren zingâm nanjip. ¹⁴ Kât sot sikum zo buj oi ândim hân zoren pu patâ muyageip. Oi a zo dap upâ sâm kwagip. ¹⁵ Hân mariņâ nâi zâkkâren ari sâi hibukņan âi bâu galem ândeip. ¹⁶ A zen nalem angân kârâņangâne yen tap tepņangât opnâ bâu zeņgât nalem nimbam oip.

¹⁷ Yatâ opnâ nângânangânâ pâronjsâi itâ nângip, 'Ibânangât nep a kâmut, zen nalem nem âkon op ândine nannâ nâ zi tepkât mumbâman. ¹⁸⁻¹⁹ Zorat nâ kamânân âim ibânangâren takâm itâ sâm dukubat, Ibânâ nâ bâlij mâme a. Tosanandâ sumbemân sot gâgâren ziap, gât ko nâgât nangâ mân sâna ândibat. Yen sâna gâgât nep a op ândibat.'

²⁰ Yatâ sâm ibânangâren arip. Ari ibânandâ kârebân gâbâ ekņâ umnâ nângâm sârârâk kârâm âi lum mângarip. ²¹ Mângari itâ dukui, 'Ibânâ nâ bâlijâ mia tosanandâ sumbemân sot gâgâren ziap, gât ko nâgât nangâ dum mân sâna ândibat.' ²² Yatâ sâi ibânandâ kore a itâ dâzângom sângonzârngoip, 'Kek âi hâmbâ âlipnâ sot donet sot kipâke mem ga pindânek. ²³ Oi makau gwamņâ patâ diim gam kom une nem sâtâre utnat. ²⁴ Nannâ zâk moibân gâbâ zaatsap. Zâk buj oibân gâbâ muyagem gaap.' Yatâ sâi sâtâre topkwap urâwe.

²⁵ Oi nan kunņâ zâk nebân ândiepnâ puriksâmņâ kamân nanğâmņan ga kin kep kwamit nângip. ²⁶ Zâknâ sâi kore a nâi gâi mâsikâmņâ sâip, 'Kep zo top dapkât?' ²⁷ Oi zâknâ sâip, 'Mungâ gaap. Gaapkât ibâğandâ sâi makau gwam patâ kom uen.' ²⁸ Yatâ dukui nan kunņâ zâk kuk opnâ kamânân man bageip. Ibânandâ nângâm kamân ginņan geim um lumben den dukui. ²⁹ Yatâ dukui mân nângânangâ op kin itâ dukui, 'Nângat. Nâ kendon patâ doņbep kore otgim ândim sâtkâ luman. Yatâ ândia gâ noniņ gwamņâ mân nina nâ sot bukurâpnâ nen kom om nem sâtâre urâwen. ³⁰ Ka bet katepkâ, zâk laj ambân zen sot ândim kât sikumgâ tâmbetkum gulipkum nanjip. Zâk yatâ zorâņ âburem gâi sânanandâ makau gwam patâ kom nie.'

³¹ Sâi ibânandâ itâ dukui, 'Nannâ, gâ narâk dâp nâ sot ândim gâmatnâ kut nâi nâi nâgâren ziap, zo gâgât sinji op nanğap. ³² Ka mungâ ko moipņâ zaatsap. Oi zâk buj oipņâ dum muyagiap, zorat ko sâtâre oindâ dâp upap.' "

16

Kât galem a bâliņangât den.

¹ Yesuņâ arâņņâ den siņgi nâi itâ sâm dâzâņgoip, “Sikum a patâ nâigât kât sikum galem a nâi ândeip. A zorat itâ sâne patâņâ nâņgip, ‘Galem a, zâk mem gulipkuap.’ ² Yatâ sâne sâi gâi dukuip, ‘Nâ gâgât den sâne nâņgan. Gâ yatâ zorâņâ dum zagâtņâ mân galem ândiban. Ekapkâ mem gâna kât sikumgât topņâ ikpâ.’

³ Sâi galem a zo umņan itâ sâip, ‘Galem a nep zo betnan mei dap upat? Nâ imbanâ buņâ. Nep kârâm kâmitpatkât âkon uan. Nâ kanpitâ ândibatkât âkon uan. (Wangât, Yuda zengâren a kanpitâ zen ândim oletziņgâmarâwe, zorat op sâip.) ⁴ Irabot nâņgan. Patâņâ molinigi a patânanğât sikum tosa miwe, zengâren âi buku ua sâne zengât mirin ândibat.’ ⁵ Yatâ sâm patânanğât tosa miwe, kânok kânok zâņgonsâi gawe. Oi zâkņâ a nâi mâsikâm sâip, ‘Patânanğât tosa gâgâren dabutâ ziap?’ ⁶ Mâsiki zâkņâ sâip, ‘Kelâk âmanâņ pâpanņâ 1 handeret.’ Sâi itâ sâm dukuip, ‘Ekap zi mem 50 kulemgû.’ ⁷ A yatâ sâmņâ a nâi mâsikip, ‘Patânanğât tosa gâgâren dabutâ ziap?’ Sâi itâ sâip, ‘Sibit keetņâ 1 handeret.’ Sâi itâ dukuip, ‘Ekap zi mem 80 kulemgû.’

⁸ Yatâ oi patâņâ nâņgâmņâ galem a bâliņâ zorat nâņgânâņgâ, zo nâņgi imbanâ oi sâm âlip kwâkņanğip.” Yesuņâ yatâ sâmņâ târokwap itâ sâm dâzâņgoip, “Um kâtik a, zen kut nâi nâi utnam nâņgânâņgâziņ patâ zei upme. Sumbengât siņgi a, zen yatâ zo mân zemziņgap.

⁹ Zorat dâzâņgua nâņgânek. Zen zo yatik hângât kât sikum bâliņâ zi a zen ziņgâne buku otziņgâbi. Yatâ utne gâtâm hângât sikum buņ oi narâk patin, zen âlip sumbem kamânân ândibigât sâsâņâ. Oi sumbem kamânân ândiândiņ âlip ândibi.”

Kut nâi nâi bonņâ sot yenņâ, zorat den.

¹⁰ A nâi zâk kut nâi nâi yenņâ dâņbâņ galem upap, zâkņâ kut nâi nâi bonņâ patâ zo âlip galem upap. Nâi zâk kut nâi nâi yenņâ mem gulipkubap. Zâkņâ yatik bonņâ mem gulipkubap. ¹¹ Zen hângât kât sikum dâņ mân galem upi, zo ko dap yatâ kut nâi nâi bonņâ ziņgâbap? ¹² A zengât kut nâi nâi giwe, zo dâņ mân galem otna gikâ siņgi zo dap yatâ gibap?

¹³ Kore a nâiņâ a patâ zagât zekât kore âlip mân upap. Zâk nâigât umņâ kiri nâi ekņâ âkon upap. Zen yatigâk Anutugât nep sot sikumgât nep, zo dap yatâ mâtakâzikâm mem ândibi?”

Yesuņâ Parisaio a girem dâzâņgoip.

¹⁴ Yesuņâ den zo sâi Parisaio a zen kât sikumgât âkņâle zeipkât diņâ kândâtkom girâņawe. ¹⁵ Utne itâ dâzâņgoip, “Zen a zengât mâteziņan nen a târârakņâ sâme. Ka Anutuņâ ko umziņanğât topņâ ekmap. A ziņâ kut nâi ikne âlip opmap, zo ko Anutuņâ egi bâliņ opmap.

¹⁶ Kembangât gurumin den sot Propete zengât den zem gam Yohanegâren gâip. Zorat kwâkņan Anutu um topņan ândiândiņ, zorat den siņgi âlip, zo âsagem laņ kârâm ariap. A ambân den siņgi zo nâņgâm baginam kâtigime.

¹⁷ Hân sot sumbem, zet buņ utâ sâm buņ upabot. Ka Kembangât gurumin den zo mân buņ upap.

¹⁸ A nâi, zâk ambin birâm nâi mimbap, zâk târotârozik mânâņgât tosa patâ mimbap. A nâi, zâk ambân birâbirâņ zo mimbap, zâk yatigâk tosa patâ mimbap.”

A patâgât den.

¹⁹ “Sikum a patâ nâi ândeip. Zâk hâmbânâ neule âlip sângân zâizâin zo mem ândeip. Oi sirâmñâ sirâmñâ sii nalem âlipñâ zo nem sâtâre op ândeip. ²⁰ Oi a kanpitâ nâi ândeip, kutñâ Lasaro. Zâkkât sâkñâ zo useyâk. Zâkñâ patâgât mirâ mâtâp bagibaginam zemâip. ²¹ Zâk a patâgât mirin gâbâ nalem buputñâ gâi nimbapkât nângâm ândeip. Sâknam nângâm zem tâi wâu zinâ gam useñâ nâmbâlapkumarâwe.

²² A kanpitâ zo yatâ op ândimñâ moip. Oi Anutugât sumbem a, zinâ ge diim zâi Abaramgât um topñan pane ândeip. Bet sikum a zo moi hanguwe. ²³ Zâk simân gei sâknam patâ nângâm ândim sinâ pâi zari Lasaro zâk Abaram um topñan tâi egip. ²⁴ Ekñâ konsâm sâip, ‘O Abaram sâkunâ, nekñâ umgâ bâliñ oi Lasaro sângonguna sâlâpñandâ tooin pam sâmbum gem nâmbâlamnan pâi sânduksâik. Na ziren kârâbân sâknam patâ nângâm ândian.’

²⁵ Sâi Abaramñâ itâ dukuip, ‘Katepnâ, nângâ. Gâ hânân âkñâle kwâkñan ândein, zo mârûm âkip. Oi Lazaro zâk umbâlâ ândeip, zo mârûm âkip. Zâk zorat umâlebân ândiap. Ka gâ ko sâknam kwâkñan ândiat. ²⁶ Osetniñan sim patâ kinzap, gât ko zibâ zengâren dap op gibi? Oi zengâren gâbâ zi dap op koptgabi?’

²⁷ Sikum a patâ, zâk itâ sâip, ‘Ibânâ, nâi dâgoga nângâni. ²⁸ Ândi nâgât kamânân murâpnâ bâtnâmbut ândie. Zen sâknam kamân ziren gabegât Lasaro sângonguna âim girem den dâzângobap.’

²⁹ Sâi Abaramñâ sâip, ‘Buñâ. Mose sot Propete, zengât den girem ziap, zo nângâbi.’ ³⁰ Sâi ko sâip, ‘Ibânâ Abaram, yatâ buñâ. Zengât den nângâm umziñ mân melânbi. Ka a nâiñâ mumuñan gâbâ zaat sâi ko umziñ melânbe.’

³¹ Sâi itâ sâm dukuip, ‘Zen Mose sot Propete zengât den birâmeyân mumuñan gâbâ nâiñâ zaat ai dâzângoi yatik birâbi.’ ”

17

Bâliñangât nep mân tuubi.

(Mt 18:6-7, 21-22; Mk 9:42)

¹ Yesunâ arâpñâ den itâ sâm dâzângoip, “Bâliñangât nep tuutuun, zo muyagibap. Dap yen zimzap? Ka a nâi zâk bâliñangât nepñâ tuubap, yei, zâk dap upap? ² Nâi zâk a giginâ nâi okñangi bâliñâ upap, zo ko tosa yâmbât mimzap. Mârûmñan kât sumun yâmbât patâ gânduñan saamñâ saruyâm giari sâi ko zo bâbâlan opap. Zen galem oranjâm ândibi.

³ Bukugâ nâi bâliñâ oi kubikñangâban. Otna umñâ melânji tosanâ birâban.

⁴ Oi sirâm kânogân tosa nâmburân zagât muyagem sâp nâmburân zagât gam sapsuubap, ‘Buku yatâ otgim umnâ bâliñ uap,’ Zâk yatâ sâi tosanâ birâban.”

Nângâm pâlâtângât den.

⁵ Aposoloz zen Kembu itâ sâm dukuwe, “Gâ nângâm pâlâtâññinâ târokwap niñgâban.” ⁶ Sâne Kembuñâ itâ dâzângoip, “Nângâm pâlâtâñziñ bonñâ mâiktârâ, mundo keetñâ yatâ, zemziñgi wakum nak ândi, zo sâmbuyangâm saruyân gei kinbakât dukune sâtziñ lubap.”

Anâ Kembugât nep tuum tâpâkumen.

⁷ Yatâ sâmñâ itâ sâip, “Zengâren gâbâ a nâi, zâkkât kore anâ nep tuum ândim mo râma galem ândim nâtiksisâi gâi itâ dukubap? ‘Gâ mirin zâi tâtna

nalem om gibâ.’⁸ Yatâ bunâ. Itâ dukubap, ‘Gâ sângum kâu lapnâ nalemnâ om pâna nia gikâ bet om nimban.’⁹ Nep a zo nep sâm pindip, zo tuugi nânji âkip. Dabân sâm âlip kwâkjangâbap?¹⁰ Zengât topzin yatâ ziap. Zen Anutuñâ nep sâm zinjip, zo op nangâm itâ sâbi. ‘Nen kore a kwakmak. Nep sâm ninjip, zorigâk tuumen.’”

Yesunâ a kubikzijingi âi mân nângâwe.

¹¹ Yesunâ Yerusalem kamânân âibam Galilaia sot Samaria osetziknan arip.
¹² Kamân nân zari sâk bâlâ a bâzagât zinâ eknjâ âkjanâk kin den sâm itâ sâwe,
¹³ “O patâ Yesu, nenjât umgâ bâlij oik.”
¹⁴ Sâne zinjgitañâ itâ dâzangoip, “Zen âim sâkzinâ tirik namâ galem a tirâpzângone ikpi.” Sâi zen âim tatne usezinj sogei sâkzinâ âlip oip.
¹⁵ Oi zengâren gâbâ a kânoknjâ useñâ sogei eknjâ puriksâm gâip. Puriksâm den kâtik sâm Anutu mápâseip.
¹⁶ Zâknâ Yesu kin topnan gei zem tap sâiwap sâip. A zo Samaria hânân goknjâ.
¹⁷ Yesunâ itâ sâip, “A bâzagât kubikzijingan. Nâmbutñâ a nâmburân kimembut âlip ue, zo ikâ?
¹⁸ Zengâren gâbâ a nâi âburem gam Anutugâren sâiwap mân se? Birâm âine gâ kamân nân gokjandâ gikik gaat?”
¹⁹ Yatâ sâm Samaria a zo itâ dukuip, “Gâ nângâm pâlâtângangât âlip uat, gât ko zaat âi.”

Yesu takâbapkât den.

(Mt 24:23-28, 37-41)

²⁰⁻²¹ Parisaio a, zen Yesu mâsikâm sâwe, “Anutu um topnan tâtatñâ, narâk ikâ zoren muyagibap?” Sâne itâ sâm dâzangoip, “Anutugât um topnan tâtatñâ, zo senñâ mân igiknjâ, gât ko itâ mân sâbi, ‘Ziren âsagiap mo ândiren âsagiap.’ Nângânek. Anutu um topnan tâtatñâ, zo osetzinjañ âsagem ziap.”
²² Yesunâ arâpñâ itâ dâzangoip, “Gâtâm narâk nân, zoren a bonñâ âsagibatkat narâknâ iknam upi. Zo mân ikpi.
²³ Narâk zoren a nâmbutjandâ sâbi, ‘O, ziren nengâren âsagiap. Hân ândiren zengâren âsagiap.’ Yatâ sânetâ mân âibi. Oi nângâne mân bon upap.
²⁴ Hânpân zâk hân muruk toren toren âsagem nangâmap, zo yatik a bonñâ nâgât narâknan âsagei a aksik nikpi.
²⁵ Kândom ko a narâk ziren ândie, zen a bonñâ nâ kândâtnone sâknam patâ nângâbat.

²⁶ Noa ândeip, narâk zoren kut nâi nâi urâwe, zo yatik a bonñâ nâgât narâk zo mâte oi yatâ upi.
²⁷ Noa ândeip, narâk zoren a zen sii nalem sot too kâtik nem seron kwap ândiwe. Ambân anggâgwanjâ urâwe. Yatâ op mân nângâm ândine Noa sot narâpñâ zen wanjâyân zâine too uurup takâm gwâkâzijingip.
²⁸ Loti ândeip, narâk zoren yatik urâwe. Nalem sot too kâtik nem seron kwap ândiwe. Kut nâi nâi anggâgwanjâ urâwe. Nep kârâm kâmit mirâ nep tuuwe.
²⁹ Yatâ op ândine Lotinjâ Sodom kamân birâm ari narâk zoren sumbemân gâbâ kârâp sot kât kârâpñâ sot sumbem tipñâ gem gâi kamân zoren a ambân bun op nângâwe.
³⁰ A bonñâ nânâ âsagibat, narâk zoren a yatik upi.

³¹ Narâk zoren a nâi sombemân tâpapñâ sikum mimbapkât mirin mân zâibap. Nâi zâk nebân ândibapñâ zâk kamânân mân âburibap.
³² Zen Loti âmbinjanjât den sinji nângâbi.
³³ Nâi zâk ândiândinjâ anggân kâri gulipagobap. Nâi zâk ândiândinjâ biri muyagenjanjâbap.

³⁴ Nâ dâzângua nângânek. Nâtik zoren a zagât, zet mirâ nân uman zeitâ nâi mem, nâi birâbat.
³⁵ Ambân zagât, zet nalem sobem tâitâ nâi gâsum, nâi birâbat.
³⁶ (A zagât nebân kiritâ nâi mem, nâi birâbat.)”

³⁷ Yesu zâk den zo sâm nanġi arâpñâ zinjâ mâsikâm sâwe, “Kembu, ikâ zoren âsagibap?” Sâne itâ dâzânġoip, “Bâu mo zuu kârokñâ ñâi ze zoren nii keñ zinjâ ninam mindume.”

18

Top likuliku agât den sinġi.

¹ Yesugât a, zen umziñ mân âkon op narâk dâp ninâu sâm ândibigât Yesuñâ den sinġi itâ sâm dâzânġoip, ² “Kamân ñâin top likuliku a ñâi ândeip. Zâk Anutu sot a mân hurat kwâtziñġip. ³ Oi kamân zorenâk ambân malâ ñâi ândeip. Zâk narâk dâp a sâtñanġâren âim itâ dukumâip, ‘Gâ betnan mem kâsanâ nekât den kubikpan.’ ⁴ A sâtñâ zâk malâ zâkkât den birâmâip. Ândimñâ umñandâ itâ sâip, ‘Nâ Anutu mo a hurat mân kwâtziñġâman. ⁵ Ka malâ zâk narâk dâp sâm gâmapkât beknjan mimbâ. Beknjan mân mia sâi ko âsâbân nâġâren gâi sâknâ âkon opap.’” ⁶ Kembu zâk den zo sâm nangâm sâip, “A sâtñâ bâliñandâ den sâip, zo nânġâm kwâtâtibi. ⁷ Anutugât a ambân gakârâpñâ, zen ñâtik sirâm dâp konsâm ninâu sâme, zo mâkâziñġâbap. ⁸ Zâk mân ândei kârep oi kegâk betziñan mimbap. A bonñâ nânâ gâtâm âburem gam hânân a ambân nânġâm pâlatânziñjoot muyageziñġâbat mo buñâ? Zorat umziñ galem op ândibi.”

Parisaio a sot kât mimiñâ ninâu sâwet.

⁹ A nâmbutñâ, zen ândiândiziñanġât nânġâne târârak oi a toren zengât nânġâne mân dâp opmap. A yatâ zo, zengât den sumbuñâ ñâi itâ sâip, ¹⁰ “A zagât, zet Anutu mâpâsiram tirik namin zâiwet. Ñâi zâk Parisaio, ñâi ko kât mimiñ a ñâi. ¹¹ Parisaio a zâk kin zikñanġât nânġi zari ninâu itâ sâip, ‘O Anutu, a nâmbutñâ zen kâmbam kume. Kâmbu upme. Bâliñâ top top upme. Nâ zen yatâ buñâ. Kât mimiñâ a ândiren zi itâ buñâ. Oi nâ zorat sâiwap dâgogan. ¹² Sirâm nâmburân zagât zorat umñan sirâm zagât nalem birâm zorat kendon ândiman. Oi kut ñâi ñâi memñâ bâzagârân gâbâ kânok zo gâgât sinġi sâm pâman.’ Yatâ sâm ninâu sâip. ¹³ Kât mimiñ anâ ko tutukuñan kin anun op pindiñsâm kin itâ sâm ninâu sâip, ‘O Anutu, nâ bâliñ mâme a. Nâ a bâliñâ zorat gâ mân birâniban.’ Zâk yatâ sâm ninâu sâip.”

¹⁴ Yesuñâ yatâ sâmñâ itâ sâip, “Nânġânek. Kât mimiñ a zâk Anutuñâ tosanâ biri mirânjan arip. Ka Parisaio zâk tosanâ zemñanġip. Ñâi zâk zikñanġât nânġi zari Anutuñâ kâbakñenġanġâbap. Ñâi zâk zikñanġât nânġi gigin oi Anutuñâ mem zaatñanġâbap.”

Yesuñâ katep mâsop minziñġip.

(Mt 19:13-15; Mk 10:13-16)

¹⁵ Ambân ziñ murarâpziñ diiziñġâm Yesugâren âim bikñâ gâsuziñġâbapkât sâne arâpñandâ ziñgitñâ kengât minziñġâwe. ¹⁶ Yatâ utne Yesuñâ arâpñâ zânġonsâi gane itâ dâzânġoip, “Zen birâne katep mâik zen nâġâren ganek. Mân pâke kwatnek. Zi yatâ zo, zen Anutu um topñanġât sinġi kwatziñġâziñġân. ¹⁷ A ambân ziñ umziñ diim gei katep yatâ upi, zen Anutu um topñan ândiândigât sinġi upi. Ka ñâi zâk katep yatâ mân upap, zâk mân bagibap.”

Sikum a ñâiñâ Yesugâren gâip.

(Mt 19:16-30; Mk 10:17-31)

18 Oi sikum a n̄ain̄â Yesu m̄asik̄âm s̄aip, “Patâ âlip̄n̄â, nâ dap op ândiândi tâmbân̄angât sin̄gi upat?” 19 S̄ai Yesuñâ s̄aip, “Nâgât âlip̄n̄â wangât nonsat? Âlip̄ marin̄â Anutu k̄anok.” 20 Oi gâ Kembangât gurumin den n̄anḡamat. Zo itâ. Ap ambin, zet mân birâyanḡababot. Gâ k̄ambam mân kumban. Gâ k̄ambu mân upan. Gâ bukuganḡât s̄ârân s̄as̄âr̄ mân s̄aban. Ibâ mamgâ hurat kwatzik̄âm s̄atzik̄ luban.” 21 S̄ai sikum a z̄âk itâ s̄aip, “Zo katepnan ḡabik topkwap op ḡawan. N̄ai mân bira ziap.” 22 S̄ai Yesuñâ den zo n̄anḡâm itâ s̄am dukui, “K̄anok birâna ziap, zo upan. Gâ kut n̄ai n̄ai tatgigap, zo aksik pam kât mem a kanpitâ zinḡâban. Yatâ op sumbemân sikumgoot upan. Oi ga nâ sot pâlât̄an̄ op moliniban.” 23 Yatâ dukui a zo sikum patâ zem̄n̄anḡipkât um̄n̄â bâliñ oip.

24 Yatâ oi Yesuñâ ekñâ itâ s̄aip, “A kât sikum patâñâ Anutu um top̄nan bâginam kwakpi. 25 Bâu patâ kamele, z̄âk kuup m̄âtâp̄nan bagibap, zo yâmbâtñâ. Ka a sikum̄nootñâ Anutugât um top̄nan bagibagin̄, zo yâmbâtñâ walâwalân̄.” 26 S̄ai n̄anḡâm kirâwe, zen itâ s̄am m̄asik̄awe, “Zo yatâ zorân dap yatâ sumbemân baginat?” 27 S̄âne Yesuñâ itâ s̄am dâz̄anḡoip, “An̄â kut n̄ai n̄ai utnam kwakme, zo Anutuñâ m̄âtâp̄n̄â âlip̄ muyagemap.”

28 S̄ai Peteron̄â itâ dukui, “Nen kut n̄ai n̄ainin̄â aksik k̄andât̄kom gâ moligiwen.” 29-30 S̄ai Yesuñâ itâ dâz̄anḡoip, “Nâ perâk̄n̄ak dâz̄anḡobâ. Zenḡâren gâbâ n̄ai z̄âk Anutu um top̄nan ândiândin̄angât op̄n̄â kamân̄n̄a mo ambâ murarâp̄n̄â mo âtâ murâp̄n̄â, mo ibâ mamzatñâ k̄andât̄zanḡobap, zo ko narâk ziren h̄auñâ don̄bep mimbap. Oi narâk patin̄ ândiândi tâmbân̄a mimbap.”

*Yesu zâk mumbapkât sin̄gi dâz̄anḡoip.
(Mt 20:17-19; Mk 10:32-34)*

31 Yesu zâk arâp̄n̄â s̄ai gane itâ s̄am dâz̄anḡoip, “N̄ange. Nen Yerusalem kamân̄ân z̄ainamen. Oi Propete a, zen a bonñâ n̄agât den kulemguwe, zorat bonñâ âsagibap. 32 Nâ um k̄atik a zengât bitziñan zaria den s̄am sinnan gem s̄am bâliñ kwatnim s̄aknan tâpkubi. 33 Oi inzutñâ lapitnim none mumbat. Mom sirâm karâmbut tapñâ mumuñan gâbâ zaatpat.” 34 Yesuñâ yatâ s̄am dâz̄anḡoi zen kwaḡawe. Den zo top̄n̄â mân n̄anḡâm, n̄anḡâne kwakmak oip.

*Yesuñâ Yeriko kamân̄ân a sen n̄âtâtik n̄ai kubigip.
(Mt 20:29-34; Mk 10:46-52)*

35 Yesu zâk âim Yeriko kamân̄ m̄ate oip. Oi matâp gin̄nan a sen n̄âtâtik n̄ai nalem sot kât, zorat oletziñgâm tâip. 36 A k̄amut patâ zen m̄âtâp zoren âine kinziñ kwamit n̄anḡâm m̄asik̄âziñgi s̄awe, 37 “Yesu, Nasarete gokñâ gaap.” 38 S̄âne n̄anḡâmñâ den k̄atikñâ s̄am s̄aip, “Yesu, gâ Dawidigât kiun, n̄agât umgâ bâliñ oik.” 39 Yatâ s̄ai a k̄andom âiwe, ziñâ den hiriñs̄am tâpapkât dukuwe. Oi z̄âkñâ den zo n̄anḡâm tâtâlim den k̄atikñâ den s̄aip, “Gâ Dawidigât kuinñâ, n̄agât umgâ bâliñ oik.” 40 S̄ai Yesuñâ n̄anḡâm m̄âtâbân kinñâ s̄aip, “Zen n̄aḡâren diim ganek.” S̄ai s̄âne sen n̄âtâtikñâ zâkkâren gâi m̄asik̄âm s̄aip, 41 “Nâ dap otgibat̄kât sat?” S̄ai sen n̄âtâtikñâ s̄aip, “Nâ sinnâ âlip̄ upapkât n̄anḡan.” 42 S̄ai Yesuñâ itâ dukui, “Sin̄gâ mân̄anḡârik. N̄anḡâm pâlât̄an̄ kwatnigat, zorat âlipkâ uat.” 43 S̄ai zorenâk sin̄gâ egip. Oi Yesu molim âimñâ ekñâ Anutu m̄ap̄aseip. A ambân ziñâ zo ekñâ Anutu m̄ap̄asiwe.

19

Sakaiogât den sinji.

1 Yesu zâk Yeriko kamân bagim âim tâip. 2 Kamân zoren a nâi ândeip, kutnjâ Sakaio. Zâk kât mimij a zengât a sâtjâ. Oi sikum mot donjep zemnjangip. 3 A zorâj Yesu ikpamnjâ oknjangip. Oi zâk a pânkânok, gât ko a ambân mindune osetziñan kin Yesu ikpam kwagip. 4 Yatâ op sârârâk kârâm âi a walâzingâm Yesu ikpam wakum nak kwâkñan zâi tâip. Yesu zâk mâtâp zorik gam âibam oip. 5 Oi Yesu zâk nak zorat topñan âi sinjâ pâi zari ekñâ itâ dukuip, “Sakaio, gâ kek gem ga. Nâ itârâj gâgât mirin ga tâpat.” 6 Sâi yatigâk gem gam umâlip opñâ Yesu diim mirânjan arip. 7 Oi a zen zo ekñâ nânghâm bâlij kwap sâwe, “Zâk wangât bâlij mâme a zirat mirin zâi taap? Zâk mân orotñâ uap.” 8 Oi Sakaionjâ kin Kembu itâ dukuip, “Kembu nânghâ. Kât sikumnâ kâsâpkum torenjâ a kanpitâ zingâbat. Oi a nâmbutñâ kât walâm betziñan mewan, zo yatik nânghâ hâuñâ mem zâi pam walâm zingâbat.” 9 Sâi ko Yesuñâ arâpñâ itâ sâmbâ dâzângoip, “A zi Abaramgât kiunñâ. Zâk sot ambin murârâñâ, zen itârâj sumbengât sinji ue. 10 A bonjâ nâ a tâmbetagoagonjan gâbâ kubikzingâbam gem gâwan. Kubikzinga sumbengât sinji uapl.”

*A kât zingâzingânjangât den sumbuñâ.**(Mt 25:14-30)*

11 Yesu sot arâpñâ, zen âim Yerusalem kamân goot goot utne a ambân Yesu moliwe, zij itâ sâwe. “Anutu um topñan ândiândigât narâkñâ mâte uap.” 12 Sâne zorat Yesuñâ den sumbuñâ itâ sâmbâ dâzângoip, “A patâ nâinjâ hân kârebân âim kot patâ mem kamânân âburibat sâmbâ ba arip. 13 Âibam kore arâp bâzagât minduzingâm kât ekap kânok kânok zingip. Zingâm itâ dâzângoip, ‘Zen kât ekap zi mem nep tuunetâ laj kâri gâbat.’ 14 Dâzângom ari kamân zorat mâirâpñâ, zen zâkkât âkonzingipkât kore a sâjngongue âimñâ a kutâ patâgâren âim itâ dukuwe, ‘Mân kembu otniñgâbapkât nânghen.’ 15 A patâ zo ari ko a kutâ zâk laj hân galem sâmbâ pindi âbureip. Âburem gamnjâ kore a kât zingip, zo gabi sâi mindum gawe. Ganetâ itâ mâsikâzingip, ‘Kât zingâwan, zo mem nepñâ tune dabutu âsagiap?’ 16 Sâi a nâinjâ gamnjâ sâip, ‘Patâ, kât ekap kânok nigin, zorâj târokwap bâzagât âsagiap.’ 17 Sâi patâñâ itâ dukuip, ‘Gâ âlip uat. Gâ kore a âlipñâ, gât ko kamân bâzagât zengât galem a op ândiban.’ 18 Yatâ sâi kore a nâinjâ gam sâip, ‘Patâ, kât ekap nigin, zo mem nepñâ tuuga bâtnâmbut âsagiap.’ 19 Sâi itâ dukuip, ‘Âlipñâ. Gâ kamân bâtnâmbut zengât galem a op ândiban.’ 20 Sâi kore a nâinjâ gamnjâ sâip. ‘Kât ekap nigin, zo hâmbânghâ kâpim pa ziap. 21 Nâ gâgât topkâ itâ nânghen. Gâ a bâlijñâ. Gâ kut nâi nâi mân tuum a nâmbutñâ zij tuune muyagei mimbatkât sâmat. Gâ gikak nep mân kârâm kâmitmat. Nâmbutñandâ tuune bon mimbatkât sâmat. Zorat gâgât kengât op kâtkâ dâñâk pa taap.’ 22 Sâi patâñâ itâ sâmbâ dukuip, ‘Kore a bâlijñâ gâ. Gikak den sat, zo mâburem dâgobâ. Gâ nâgât itâ nânghâmât. Nâ a bâlijñâ. Ninak kut nâi nâi mân muyagem meman. Oi ninak nep mân kârâm kâmitñâ nâmbutñandâ kârâm kâmitte bon oi nimbatkât sâman. 23 Gâ topnâ yatâ nânghâm kât giwan, zo kât a zingâna nepñâ tuune âburem ga târokwap memban.’ 24 Sâmbâ a kirâwe, zo itâ dâzângoip, ‘Zen kât ekap pindâwan, zo beknjan mem bâzagât mem ândiap, zâk pindânek.’ 25 Oi zijâ sâwe, ‘Zâk bâzagât mem ândiap, zo

ka.' ²⁶ Sâne sâip, 'Nâ dâzângua nângânek. Nâi zâk kut nâi pinda mem ândei târokwâkngâbat. Oi nâi zâk kut nâi pinda mân mem ândei, zo beknjan mia yen ândibap. ²⁷ Kâ kâsarâpnâ zi mân galemnângobap sâwe, zo minzingâm gamjâ mâtenanâk zângom nanjânek.'

Yesu zâk donji kwâknan Yerusalem kamânân zarip.

(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Yo 12:12-19)

²⁸ Yesu zâk den sâm kwâkâm Yerusalem kamân zâibam zarip. Oi kândom otzingâm zarip. ²⁹ Âimnâ Oliwa bâknjan âim Betepage sot Betania kamân mâte otzingip. Oi arâp zengâren gâbâ a zagât sângonzâkom itâ sâip, ³⁰ "Kamân nâmbutken, zoren arit. Âimnâ donji sigan tâgân saane kinzap, zo muyagibabot. Zo anjâ kwâknan mân tâtatnâ, zo unjâknâ. Oi zo olan diim gâit. ³¹ Olanjîtâ a nâinjâ wangât miabot sâi itâ dukubabot, 'Kembunjanngâren nep muyagei zirat sap.'" ³² Sâi azatnâ zet sâip dâp âi muyâgiwet. ³³ Donji olan kiritâ mâirâpnandâ mâsikâzikâwe, "Wangât olanjâbot?" ³⁴ Sâne ziknâ sâwet, "Kembunâ nep muyagei zirat sap." ³⁵ Yatâ sâm Yesugâren diim aritâ hâmbâziņ donji kwâkan pamnâ Yesu aline donji kwâknan zâi tâip. ³⁶ Zâim ari hâmbâziņ mâtâbân lîngat âiwe. ³⁷ Oliwa bâknjan gâbâ giari a ambân kâmut gâkânâ, zen kulem top top tuugi igâwe, zorat sâtâre op kep mem Anutu sâm âlip kwâknanngâwe. ³⁸ Oi itâ sâwe, "Oe, a kutâniņâ zâk Kembugât sâtkât gaap. Zâk sâm âlip kwâknanngâm sâna. Oe, u sumbemân Anutu sâm âlip kwâknanngânat. Sumbemân lumbeņâ zimbap." ³⁹ Sâm âine Parisaio a nâmbutjandâ a osetziņan kin itâ dukuwe, "Patâ, arâpkâ sâna birânek." ⁴⁰ Sâne sâip, "Nâ dâzângua nângânek. Zen hiriņsâne sâi ko kât ziņ den sâm mâpâsenibe."

Yesuņâ Yerusalem kamângât iseip.

⁴¹ Yesu zâk âimnâ Yerusalem kamân mâteyâk ek kin umbâla op iseip. ⁴² Isemnâ Yerusalem mâirâp zengât itâ sâip, "Lumbeņâ ândim sâi ek nângâbe? Sinziņ bâpsâsân, gât ko mân ek nânge. ⁴³ Gâtâm narâk nâin kâsaziņ gamjâ kamânziņ doongum ândine kwakpi. ⁴⁴ Mirâ kamânziņ kom kindiņkândan tuum ziņ sot murarâpziņâ zângom mem nâi nâi otzingâne mirâ kamân kwamen zimbap. Wangât, Kembuziņâ nâ zengâren ga mân nek nângâwe, zorat kut nâi nâi zo muyageziņgâbat."

Yesuņâ tirik namâ hâlâlu sâip.

(Mt 21:12-17; Mk 11:15-19; Yo 2:13-22)

⁴⁵ Den zo sâm nanngâm tirik namin zarip. Zari kut nâi nâi angâgwanjâ op kine itâ sâm moliziņgip, ⁴⁶ "Namâ zirat Kembugât den kulem nâi ziap, 'Namânâ zi ninau namâ upap.'

Ka zen ko utnetâ kâmbu a zengât kât ki yatâ uap." ⁴⁷ Sirâmņâ sirâmņâ Yesuņâ tirik namin zâim den sinji âlip dâzângom ândei. Oi tirik namâ gâlem a sot pâtârâpziņâ, zen kune buņ upapkât den sâm kâtân urâwe. ⁴⁸ Yatâ sâne a ambân yenņâ, zen aksik Yesugât diņâ nângâne imbanjâ opmâip, zorat patârâpziņâ zengâren kwagâwe.

20

Yesu sot a sâtņâ, zen den âraguwe.

(Mt 21:23-27; Mk 11:27-33)

1 Narâk nâin Yesunâ tirik namin a den sinji âlip dâzângom kiri tirik namâ galem a patâ sot Kembangâ gurumin a sot galem a, zen itâ dukuwe, 2 “Gâ dâtnânngo. Nâigât sâtkât kut nâi nâi zo opmat? Nâinjâ yatâ upan sâm gigipkât opmat?” 3 Sâne Yesunâ dâzângoip, “Nângoot den nâi mâsikâzinga dâtnonek. 4 Yohane too sanjon nep tuugip, zo nâigât sâtkât tuugip? Anutugât sâtkât mo agât sâtkât?” 5 Yatâ sâi zen ziinjâk itâ âraguwe, “Nen Anutugât sâtkât tuugip sâindâ sâbap, “Zen wangât dinâ mân luwe?” 6 Mo agât sâtkât tuugip sâindâ a zinjâ kâtnâ nângobi. Zen Yohanegât nângâne propete bonnâ opmâip, zorat.” 7 Zorat opnâ Yesu itâ dukuwe, “Nen Yohanegât topnâ mân nângen.” 8 Sâne itâ dâzângoip, “Zo sâne sâi ko nângoot nâigât satkât opman, zo dâzângobam. Ka zen mân se, zorat mân dâzângobat.”

Wain nep galem a bâlinjâ.

(Mt 21:33-46; Mk 12:1-12)

9 Yesunâ a ambân den sumbuñâ nâi itâ sâm dâzângoip, “A nâinjâ wain tâk nep kârâm kâmirip. Kâmitnjâ galem a zâmban hân kârebân âi ândeip. 10 Oi bonnâ mimiñ narâknjâ mâte oi kore a nâi bonnâ nâmbut mimbapkât sângongui arip. Âi taki galem a zinjâ kom molinetâ bet bâsaj gâip. 11 Âburei mariñandâ dum kore a nâi sângongui arip. Sângongui ari yatigâk kom moline bet bâsaj âbureip. 12 Oi mariñandâ dum kore a nâi sângongui arip. Ari yatigâk kom eksâne âbureip. 13 Yatâ utnetâ wain kâlam mariñandâ sâip, ‘Zi dap upat?’ Mariñangât nanñâ nâi ândeip, zo zikñâ nanñâ kânok. Oi umnjâ zâkkâren kinmâip. Mariñandâ itâ sâip, ‘Nâ itâ upat. Nâ nannâ zi sângongua ari ek âlip hurat kwâknjâgâbi.’ 14 Oi galem a zen nanñâ ekñâ âraqwârâgu op sâwe, ‘Zâknjâ zi gâtâm kâlam mariñâ upap, zorat ko koindâ kâlam zi neñgât sinji upap.’ 15 Yatâ sâmnjâ mem kâbakñem âi kune moip. Yatâ utne kâlam mariñâ zâk dap yatâ otziñgâbap? 16 Nânge. Zâknjâ ga galem a zângoip mune kâlamñan galem a unakñâ zâmbanbap.” Yesunâ yatâ sâi a ambân zen nângâm itâ sâwe, “Opon, zo neñgâren zo yatâ mân âsagibap.” 17 Sâne Yesunâ ziñgintjâ sâip, “Kembangâ ekabân den kulem nâi itâ ziap, zo topnâ dapkât?”

‘Mirâ tuutuun a, zen kunkun nâi ekñâ âkon op birâwe. Kembunâ kunkun zorânjâ mem namin kwânâñgip. 18 A nâi zâk kunkun zorânj komñâ sâknjâ tâmbetkubap. Oi kunkun zorânj a nâi kwâknjan kumbap, zo ko kom kwândâlibap.’ ”

19 Yatâ sâi Kembangâ gurumin den zorat galem a sot tirik namâ galem a patâ, zen sirâm zorenâk gâsunam urâwe. Oi a ambân zenñgât kenñgât op birâwe. Zen itâ nângâwe, “Yesunâ den sumbuñâ sâip, zo neñgât op sâip.”

20 A patâ, zen Yesu gâsum kumbigât a sângonzângone tik ek molim ândiwe. A zo zinjâ târârak holi yatâ ândim Yesu dennjâ sâknjanâk sâm diim a kutâgâren âi pânâam urâwe. 21 Den sâm mâsikâ okñangâm sâwe, “Patâ, nen gâgât topkâ nângâmen. Gâ den târârak dâtnânngomat. Oi patâ walâziñgâm den mân sâmat. Oi Anutugât mâtâp ziap, zo bonñanâk sâm kusikñan pâmat. 22 Zorat sâna nângânâ. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotñâ mo mân orotñâ?” 23 Sâne Yesunâ sarâziñangât topnâ nângâm sâip, 24 “Zen kât nâi mem tirâpnone ikpâ. Zoren nâigât holi tobat ziap?” Sâi zinjâ sâwe, “Roma a kutâ Sisagât holi tobat.” 25 Yatâ sâne dâzângom sâip, “Sisagât sinji, zo Sisa pindâbi. Anutugât sinji, zo Anutu pindâbi.” 26 Yatâ sâi zen dinjâ zo saanam a ambân mâteziñan kwagâwe. Zorat den hâuñâ mân sâm dinjâ mâpâsiwe.

Mom zaatzaatnjangât Yesu mâsikâwe.

(Mt 22:23-33; Mk 12:18-27)

²⁷ Zen âine Sadukaio a nâmbutjâ zen Yesugâren gawe. A zo zinjâ momjâ zaatzaat, zo mân ziap sâmarâwe. ²⁸ A zo zinj gam Yesu itâ sâm mâsikâwe, “Patâ, Mose zâk den itâ sâm kulemguip, ‘A njâinjâ ambân memnjâ katepnjâ mân âsagei ândim moi munjandâ malâ zo mei âtânjangât sinji katep muyagibap.’” ²⁹ Oi zorat sâindâ nângâ. Âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâzinj ambân mem kiun buj ândim moip. ³⁰ Moi munjandâ malâ zo mem yatik kiun buj ândim moip. ³¹ Moi munjâ njâinjâ yatik malâ zo meip. Yatik yatik âtâ mun nâmburân zagât, zen ambân kânok zo mem kiurâpzinj buj mom nângâwe. ³² Munetâ bet ambân malâzinj zo moip. ³³ Oi a nâmburân zagât zen ambân kânok zo miwegât mumunjan gâbâ zaatzaat narâkñan ambân zo njâigât ambân upap?”

³⁴ Sâne Yesujâ itâ sâm dâzânngoip, “Hanân zi a ambân miyanjgâme. ³⁵ Narâk patin ko Anutujâ nângâzinjgi dâp oi ândiândi kâtikkât zaatpi, a ambân zen dum mân mianjgâbi. ³⁶ Zen mumunjan gâbâ zaatjâ dum mân mumbi. Zen Anutugât nan bârarâp op Anutugât sumbem arâp yatâ op ândibi. ³⁷ Mumunjan gâbâ zaatpi, zo Mosenjâ kârâp nak topñan âsagei egibân den zo sâm muyageip. Zâk Kembangât den itâ sâm kulemguip, ‘Zâk Abaram sot Isaka sot Yakobo zengât Anutu.’ Nâ zorat sa nângânek. ³⁸ Anutu zâk mom buj urâwe, zengât Anutu bujâ. Zâk wâgân ândie, zengât Anutu. Anutujâ zengât nângi aksik patâ wâgân ândie.”

³⁹ Yesu zâk yatâ sâm dâzânngoi Kembangât gurumin den zorat galem a nâmbutjandâ sâwe, “Patâ gâ den sâna âlip uap.” ⁴⁰ Yatâ sâi ko narâk zoren gâbâ zen dum mâsikânam kenjât op birâwe.

Yesu zikñak Kristogât mâsikâzinjgip.

(Mt 22:41-46; Mk 12:35-37)

⁴¹ Yesujâ itâ sâm mâsikâzinjgip, “Kristo, zâk Dawidigât kiun sâme, zo dapkât? ⁴² Dawidi zikñak Psalm ekabân den njâi itâ sâm kulemguip, ‘Kembu zâk nâgât kembu itâ sâm dukuip. ⁴³ “Nâgât âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduzinjga kinjanjgât kombân upi.”’

⁴⁴ Dawidinjâ Kristogât kembunâ sâip, zorânj dap op kiunnâ uap?”

Kembangât gurumin a, zengât den girem sâip.

⁴⁵ Oi a ambân mâteziñan arâpnjâ itâ sâm dâzânngoip, “Kembangât gurumin a yatâ mân ândibi. ⁴⁶ Zen hâmbâ kârep mem ândine a zinj sombemân muyagezinjgâm sâm âlip kwatzinjgâbigât umzinj kinmap. Oi mâpâmâpâse namin sot nalem nininj namin a sâtnjâ tâtarân tâtnat sâme. ⁴⁷ A yatâ zorânj ambân malâ zengât mirâ kut njâi njâi laj mime. Oi a ambân mâteziñan ninâu kârep sâm tosazinj kwârakume. A zo zen gâtâm tosazinjanjgât hâunjâ yambâtnjâ mimbi.”

21

Ambân malâ njâinjâ kâtnjâ tirik namin pâip.

(Mk 12:41-44)

¹ Yesujâ sinjâ pâi ari egi sikum a zinjâ Kembangât sinji kât pane giari egip. ² Oi ambân malâ kanpitâ njâi, zorânj gam kât kurinjâ zagât pai giari egip. ³ Yatâ oi Yesujâ ekñâ sâip, “Nâ perâkñak dâzânngobâ. Ambân malâ

kanpitâ, zâk kât paap, zorânâ walâzingap. ⁴ Sikum a zen mamnâ âmbi zeï ko nâmbutnjik pe. Oi ambân kanpitâ, zâk kâtnâ pam nanngâm yenâk ândiap.”

Wesâk muyagibap.
(Mt 24:1-14; Mk 13:1-13)

⁵ A nâmbutnjâ zen tirik namâgât den itâ sâwe, “Kât neulenpoot âlipnjâ tuune hikpârâkñoot kirip.” Zo ek sâam kine Yesunâ dâzângeop. ⁶ “Narâk nânin kâsazinjâ gam namâ neulenpoot zi kândañne giligâlâksâm buñ op nanngâbap.”

⁷ Oi zinjâ sâwe, “Patâ, sat, zo narâk ikâ zoren muyagibap? Narâk zo mâte oi wesâk dap dap yatâ muyagibap?” ⁸ Sâne Yesunâ itâ sâip, “Um gulip kwatzingâbegât gasâziñ kârâm ândibi. A donbepnjâ gam itâ sâbi, ‘Nâ Kristo. Bâlijan gâbâ mâkâzingâbapkat sâsân, zo nâ.’ Nâmbutnjâ itâ sâbi, ‘Narâknâ mârurum mâte uap.’ Yatâ sâne a yatâ zo zengât den nânngâne bonnjâ buñ upap. ⁹ Oi kâmbamgât den sinji nânngâm mân kenngât upi. Kut nâi nâi yatâ zo âsagibapkat sâsân. Oi yatâ muyagem zeï narâk kek mân âkâbap.”

¹⁰ Yatâ sâam sâip, “Hânjâ hânjâ, kâmutnjâ kâmutnjâ, zen kâsa op zimbi. ¹¹ Wâriñ patâ mimbap. Pu sot mâsek patâ muyagezingâbap. Oi sumbemân wesâk imbânjâ muyagibap.”

Den sinji âlipkât kâmbam muyagibap.

¹² “Yatâ mân âsagei zen gâsuzingâm zângom molizingâbi. Oi gâsâzângom mâpâmâpâse namin sot tâk namin zâmbânbi. Oi a kutâ sot a galem, zengâren diizingâm âibi. Zo nâgât kot mem ândiegât yatâ otzingâbi. ¹³ Oi narâk zoren nâgât topnâ, zo sapsun zingâbi. ¹⁴ A zengât mâteziñ kin den dap sânat sâam mân nânngâm kwâkâ upi. ¹⁵ Ninak den nânngânngâ âlipnjâ zingâ kâsarâpziñâ zen dinziñâ nânngâmjâ mân kumbi.

¹⁶ Oi zorik buñâ. Ibâ mam, âtâ mun, torerâp sot bukurâpziñâ, zinjâ sâne gâsuzingâm zângobi. Oi zengâren gâbâ a nâmbutnjâ mumbi. ¹⁷ A donbep zen kutsinginanngât opnjâ um kâlak otzingâbi. ¹⁸ Yatâ otzingâne nânjâ galem otzingâ kâukziñ sâmot nâi mân buñ upap. ¹⁹ Zen kâtigem âim ândiândiziñ muyagibi.”

Yerusalemgât den.
(Mt 24:15-21; Mk 13:14-19)

²⁰ Kâsarâpziñ zen gam Yerusalem kamân haamgune sâbi, ‘Kamâniñ patâ kândañne kwamen zimbapkat narâknâ mâte uap.’ ²¹ Oi Yudaia hânân ândibiñâ zen sârârâk kârâm ba barâ kâtikijan âibi. A ambân Yerusalem kamânân ândibiñâ yatigâk sârârâk kârâm âibi. A ambân kamân âkjan ândibiñâ Yerusalem kamânân mân zâibi. ²² Narâk zoren tosazinjâ hâunjâ mâkâbapkat narâk muyagibap. Oi Kembugât den ekabân ziap, zo bonnjâ muyagibap.

²³ Yeï, ambân kâmborâ sot katep namân goknjâ, zen dap upi? A kâmut zi zengâren tosagât hâunjâ Kembunâ sâknam patâ zingâbap. ²⁴ Oi kâsa zinjâ a ambân nâmbutnjâ kâmbamjâ zângom nâmbutnjâ diizingâm hân toren toren âine zengât kore a ambân op ândibi. Oi hân nânin gâbâ um kâtik, zinj gam Yerusalem kamân kiom patâ tuum ândine narâkziñ âkâbap.”

Narâk patâgât den.
(Mt 24:29-35; Mk 13:24-32)

²⁵ “Bet mirâsiñ sot kâin sângelak sen pupnjâ muyagibap. Muyagei a ambân kâmutnjâ kâmutnjâ, zen kwakmak upi. Oi saru âbângum kwatmit patâ

muyagei nângâne kwakmak oi kenngât upi. ²⁶ Oi Anutuñâ sumbem mânggei olayangâm imbanjâ buñ upap. Oi a ambân, ziñ kut ñâi ñâi muyagibap, zorat nângâm kwâkâmñâ kenngât opñâ munam op kinbi. ²⁷ Oi a bonñâ nâ unumunum kwâkñan imbanjâ âsakñânoot ga nikpi. ²⁸ Kut ñâi ñâi zo âsagei kâkpam ekñâ itâ sâbi, ‘Gâsuningâbâpkât narâk mâte uap.’”

²⁹ Yesuñâ yatâ sâm den sumbuñâ ñâi itâ târokwap dâzângoip, ³⁰ “Zen dâgap nak ekñâ topñâ itâ sâme, ‘lum burutuksâi maa narâk upâmap.’”
³¹ Yatik kut ñâi ñâi san, zo muyagei ekñâ sâbi, ‘Anutu um topñan ândiândiñ, zorat narâk mâte uap.’

³² Nâ perâkñak dâzângobâ. A kâmut zi ândie, zen mân mune kut ñâi ñâi san, zo muyagibap. ³³ Hân sot sumbem buñ upabot. Nâgât den zo ko mân buñ upap.”

Um wâgân ândibi.
(Mk 13:33-37)

³⁴ “Sii nalem nem kut ñâi ñâi yenñangât nângâm ândine um nângânângâziñ buñ oi narâk patâgât mân nangâm ândine muyagei pārâkpam lâu taktak upegât gasâziñ kârâm ândibi. ³⁵ Narâk patâ zo hân dâp a aksik dâpziñ oi muyagibap. ³⁶ Zorat zen um wâgân ândim ninâu sâm ândine Kembuñâ imbânâ ziñgi kut ñâi ñâi âsagibâpkât sâsârñâ, zo âsagei ândine a bonñâ nâ takâm ga mâtenan kâtigem kinbi.” Yatâ sâm dâzângoip.

³⁷ Yesu zâk sirâmân tirik namin den singi âlip dâzângom ândeip. Oi mirâ ñâtiksâi birâziñgâm Oliwa bâkñan zâi zemâip. ³⁸ Mirâ harjsâi a ambân aksik zâkkât den nângânâm tirik namin zâiwe.

22

Yudañâ Yesu tirâpziñgobâpkât sâip.
(Mt 26:1-5, 14-16; Mk 14:1-2, 10-11; Yo 11:45-53)

¹ Yuda zengât kendon patâ kutñâ Pasowa, narâkñâ mâte oip. ² Tirik nama galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen a ambân zengât kenngât op, dap op Yesu koindâ mumbap sâm mâtâp kâruwe.

³ Yatâ op ândine Sataññâ Yesugât a ñâi kutñâ Yuda, Karioto kamânân gokñâ, zâkkât umñan giarip. ⁴ Giari tirik namâ galem a patâ sot kâwâli a zengât galem a patâ zengâren âim tirâpziñgoi gâsubigât dâzângoip. ⁵ Oi zen nângâm umziñ âlip oi sângânñâ kât pindâbigât sâwe. ⁶ Sâne dinziñâ lum sâm kâtigem Yesu tigâk tirâpziñgobam ek kârûm ândeip.

Yesu sot arâpñâ, zen kendon patâgât nalem niwe.
(Mt 26:17-25; Mk 14:12-21; Yo 13:21-30)

⁷ Kendonân nalem nininñâ narâk oip. Narâk zoren râma gwamñâ kom gaam omarâwe. ⁸ Oi Yesuñâ Petero sot Yohane itâ sâm sângonzâkoip, “Zet âim Pasowa kendongât nalem om kâtân tuubabot.” ⁹ Sâi zikñâ itâ sâm mâsikâwet, “Mirâ ikâ zoren undat?” ¹⁰ Sâitâ itâ sâm dâzâkoip, “Nângit. Zet kamânân zâim a ñâi egitâ too âmañoot muyagem mem mirin zari molim zâibabot. ¹¹ Zâim mirâ marinñâ itâ dukubabot, ‘Patânâ gâgât itâ sap, ‘Mirâ umñâ ikâ zoren nâ sot arâpñâ Pasowa nalem ninat?’” ¹² Sâitâ zâkñâ mirâ umñâ patâ ñâi kian tâtatñâ kubikkubikñâ, zo tirâpziñgoi zoren nalem om kâtân tuubabot.” ¹³ Zet âim Yesuñâ sâip dâp muyagiwet. Oi zoren Pasowa nalem om kâtân tuuwet.

Pasowa nalem nem waiŋ too ziŋgi niwe.

(Mt 26:26-30; Mk 14:22-26; Yo 13:21-26; 1 Kor 11:23-26)

¹⁴ Nalem niniŋ narâkŋâ oi ko Yesu sot arâpŋâ zen nalem ninam zâiwe. ¹⁵ Zâine Yesuŋâ itâ sâip, “Sâknam narâk mâte oi nalem zi zen sot nimbatkât otnigap. ¹⁶ Nâ sa nâŋgânek. Pasowa nalem dum mân nem ândia Anutu um topŋan zorat bonŋâ, zo âsagibap.”

¹⁷ Yatâ sâmŋâ waiŋ hâkop mem sâiwap sâm itâ sâip, “Zi mem nem aŋgânek. ¹⁸ Nâ dâzâŋgobâ. Waiŋ too dum mân nem ândia Anutugât um topŋan ândiândiŋ, zo muyagibap.” ¹⁹ Den yatâ sâmŋâ nalem ŋâi memŋâ sâiwap sâm mamuŋ itâ sâm ziŋgip, “Zi sunumnâ. Zo zengât siŋgi san. Nâgât nâŋgâm itâ nem ândibi.” ²⁰ Nalem nine waiŋ too hâkop mem ziŋgâm sâip, “Hâkop ziren târotâroniŋ irakŋaŋgât gilâmnâ taap. Gilâmnâ zo, zengât op hânân gibap.

²¹ Oi nâŋgânek. A kâsarâpnâ zengât berân nâbanbap, zâkŋâ nâ sot tâtarân nalem ârândârŋ mem nem tet. ²² A bonŋâ, nâ mâtâp sâm niniŋ, zorik âibat. Ka a ŋâi tirâpzâŋgoi gâsunibi, yei, zâk hâuŋâ yâmbâtŋâ mimbap.” ²³ Yatâ sâi arâpŋâ zen kâmutziŋan gâbâ ŋâiŋâ yatâ upap sâm mâsikâyangâwe.

Arâp zen den sârek âraguwe.

(Mt 20:25-28; Mk 10:42-45)

²⁴ Yesu arâpŋâ, zen osetniŋan gâbâ ŋâiŋâ patâniŋâ upap sâm den sârek âraguwe. ²⁵ Utne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Hân a kutâ, zen kore a gâsâzâŋgome. A zâizâiŋ, zen a yenjandâ sâm âlip kwatziŋgâme. ²⁶ Ka zengâren yatâ mân âsagibap. Zengâren a patâŋâ mâikkât holi yatâ upap. Oi a sâtŋandâ kore a yatâ op ândibap.

²⁷ Zen sânek. Ikâ zorâŋ zâizâiŋâ? Nalem yen tap niniŋâ, zorâŋ zâizâiŋ mo nalem uuŋâ, zorâŋ zâizâiŋ? Yen tap nimbap, zo zâizâiŋâ nâŋgâme. Nâŋâ ko zengât oserân kore a yatâ op ândian. ²⁸ Nâ hânân sâknam nâŋgâm ândia nâ sot tap ek ândie. ²⁹ Oi Ibânandâ imbaŋâ nigi a ambân zengât patâziŋ op ândibat. Zen zo yatik a ambân zengât a sâtŋâ op ândibigât sâm ziŋgan. ³⁰ Zorat nâŋâ sa zen nâ sot nalem nem sâtâre op a kembu tâtarân tap Isirae a kâmut kiin zâgât, zengât den sâm kwâkâbi.”

Yesuŋâ Petero girem den dukuip.

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Yo 13:36-38)

³¹ Yesuŋâ itâ sâip, “Simon, Simon, a zen kopi mândâlem kubikŋâ sâkŋâ birâme, zo yatik gâ Satangât bikŋan zâibangât sap. ³² Oi nâŋâ ko nâŋgâm pâlâtâŋgâ lorem buŋ opapkât ninâu san, gât ko âburemŋâ bukurâpkâ tânzâŋgoban.”

³³ Sâi Peteroŋâ itâ dukuip, “Kembu gâ tâk namin mo gone mumban, zo âlip nâ yatik otnibi.” ³⁴ Oi Yesuŋâ sâip, “Petero, nâ dâgoga nâŋgâ. Kurukŋâ diŋ mân sâi sâp karâmbut kwâimbâniban.”

³⁵ Yatâ sâm sâip, “Nâŋâ sâŋgonzâŋgua kât sot irâ, ki pâke buŋ âim zorat kâruwe?” Oi ziŋâ sâwe, “Yatâ buŋâ.” ³⁶ Sâne itâ târokwap dâzâŋgoip, “Narâk ziren ko a ŋâi zâk kât zemŋâŋgap oi mem âibap. Nâi zâk irâ kat zemŋâŋgap oi gorem âibap. Nâi zâk kâmbangât sâu patâ buŋ oi hâmbâŋâ kwâkâm ziŋgi sâu ŋâi pindâne mem âibap. ³⁷ Nâ sa nâŋgânek. Propete ziŋ nâgât den kânŋan itâ kulemguwe, ‘Zâk bâliŋ mâme a zengât oserân pam itâ sâwe, ‘A zi, zen bâliŋ mâme a.’ Den zo bon upap. Oi nâgât den sâsâŋ, zo aksik patâ

bon op nangâbapkât narâk mâte uap.”³⁸ Sâi arâpnâ zinjâ dukuwe, “Kembu eknan. Kâmbamgât sâu patâ zagât mien.” Sâne sâip, “Âlipnâ.”

Gezemanê kâlamân âiwe.

(Mt 26:36-46; Mk 14:32-42)

³⁹ Yesu zâk nâtik dâp opmâip, yatâ op Oliwa bâknan zari arâpnâ zen molim âiwe. ⁴⁰ Zoren takâm Yesunâ arâpnâ itâ dâzânngoip, “Zen mâsimâsikâyân loribegât ninâu sâne.” ⁴¹ Yatâ sâm kât lum pâindâ âimap, yatâ âim simin liim kwap itâ sâm ninâu sâip, ⁴² “Ibânâ, nângânim sâknam kâmut zi betnan mena buj oik. Oi nâgât den bujâ, gâgât den, zo kâtigibap.”

⁴³ Yatâ sâi sumbemân gâbâ sumbem a nâinjâ gem gam imbanâ pindâm mem kâtiknjan kwâknjngip. ⁴⁴ Umnjan sâknam donbep patâ oi kâtigem ninâu sâip. Oi obakoi, obak zorânj hânân gei gilâm yatâ oip.

⁴⁵ Ninâu sâmnâ zaatnâ arâpnâ zengâren âim zingirip. Zen umbâlânâ mem lotnjan kwatziŋgi uman ziwe. ⁴⁶ Zine Yesunâ zingit sâip, “Zen wangât uman zie? Zen mâsimâsikâyân loribegât zaatnâ ninâu sâne.”

Yesu gâsuwe.

(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Yo 18:3-12)

⁴⁷ Yatâ sâm kiri a kâmut patâ gawe. Oi arâpnâ zengât bukuzinjâ, kutnâ Yuda, zâknâ kândom otziŋgi Yesugâren gawe. Yuda zâk lum mânganbapkât Yesugâren gâip. ⁴⁸ Gâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Yuda, Gâ wangât a bonnâ nâ lum mânganim sâna gâsuninam ue?”

⁴⁹ Oi Yesugât a gakânâ, zen kut nâi nâi muyagibâ sâi eknâ sâwe, “Kembu sâna nângâm nen zânjonâ?” ⁵⁰ Yatâ sâmnâ zengâren gâbâ nâinjâ tirik namâ galem a patâgât kore a nâi kindapnâ kârâm kwâkip. ⁵¹ Oi Yesu zo eknâ sâip, “Zen birânek.” Yatâ sâm a zo kindapnâ mem târokwaip.

⁵² Tirik nama galem a sot kâwâlî a sot a kâuknâ, zen gâsunam gane itâ sâm mâsikâziŋgip, “Zen nâgât dap nânge? Nâgât nângâne kâmbam ku a oi liŋgip kâlâuziŋoot mem ga gâsânoge?” ⁵³ Nâ zorat sa nângânek. Nâ sirâmnâ sirâmnâ tirik namîn zen sot ândiman. Oi zoren mân gâsânowe. Ka zi zengât narâk uap sot nâttâtik marijnâgât narâk uap.”

Peteronâ Yesu kwâimbip.

(Mt 26:57-58, 69-75; Mk 14:53-54, 66-72; Yo 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ A zinj Yesu gâsum diim âim tirik namâ galem a patâgâren diim zâiwe. Oi zâkkât mirin Peteronâ bet moliziŋgâm arip. ⁵⁵ Oi kâwali a zen dâmân kâligen âim kârâp om nângâm tatne Petero zâk bagim osetziŋan tâip. ⁵⁶ Tâi ko kore ambân nâinjâ ga eknâ sâip, “A zi zâk sot ândimap.” ⁵⁷ Sâi Peteronâ kwâimbâm sâip, “Ambân, nâ zâk mân ekman.” ⁵⁸ Yatâ sâm mâik nâi tâi a nâinjâ eknâ sâip, “Gâ zâkkât kâmurân goknâ.” Sâi Peteronâ sâip, “Gâ sat, zo nâ bujâ.”

⁵⁹ Mâik nâi tâi a nâinjâ ga eknâ sâm kâtigem sâip, “Perâknak, a zi zâk sot ândimap. Zâk Galilaia goknâ.” ⁶⁰ Sâi Peteronâ sâip, “A, gâ den sâna kwaksan.” Yatâ sâi narâk zorenâk kuruknâ diŋ sâip. ⁶¹ Oi Kembujâ puriksâm Petero egi Petero zâk Kembujâ den mârûm sâip zo nângip, “Kuruk diŋ mân sâi sâp karâmbut kwâimbâniban.” ⁶² Den zo nângâm umnâ bâliŋ oi âknjan âi girâp patâ iseip.

Yesu a patâgât mirin kut nâi nâi oknângâwe.

(Mt 26:59-68; Mk 14:53-65; Yo 18:19-24)

⁶³ Yesu galem op kirâwe, zen Yesu den sârn siñan gem dukum kuwe. ⁶⁴ Si sângân kwâtepkum komñâ itâ sâwe, “Gâ Propete ândiat oi ko a nñainâ gogap, zo kutñâ sâna nânngânâ.” ⁶⁵ Oi den bâlinâ nâmbutñâ dukuwe.

⁶⁶ Yatâ op kine mirâ hañsâi a patâ sot tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen aksik mindum sâne Yesu diim zâne den itâ dukum sâwe, ⁶⁷ “Dâtnânngo. Gâ Kristo ândiat oi ko sapsurn niñgâ.” Sâne itâ dâzânngoip, “Nâ topnâ sârn muyagia sâi ko mân nânngâbe. ⁶⁸ Nâ mâsikâziñga sâi ko den torenñâ mân dâtnobe. ⁶⁹ Lan sa nânngânek. Narâk zi a bonñâ nâ Anutu imbanñâ mariñâ, zâkkât âsan bongen tâpatkât narâk mâte uap.” ⁷⁰ Sâi nânngâm a aksik patâ itâ mâsikâm sâwe, “Gâ Anutugât nanñâ?” Sâne zâknâ sâip, “Zo se, zo.” ⁷¹ Sâi itâ sâwe, “Wangât dum den nep tuunat? Zikñâ lâujan gâbâ gâi nânngen.”

23

Yesu Pilato sot Herode, zekâren diim âiwe.

(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Yo 18:28-38)

¹ Oi a zen aksik patâ zaat Yesu diim Pilatogâren âiwe. ² Zâkkât mâterjan kin itâ sârn siñan giwe, “A zirar topnâ itâ ziap. Zâk a donjep um gulip kwatziñgâmap. Oi Roma a kutâ Sisagât kât mân pindâbigât dâzânngoip. Oi zikñangât itâ sâmap, ‘Nâ Kristo, a kembu.’”

³ Sâne Pilatonâ Yesu mâsikâm sâip, “Topkanğât dâtno. Gâ Yuda zengât a kutâ?” Sâi Yesunâ sâip, “Sat, zo.” ⁴ Sâi Pilatonâ tirik namâ galem a sot a gam kirâwe, zen itâ dâzânngom sâip, “Nâ a zirar tosanğ kâruan.” ⁵ Oi zen kâtigem sâwe, “Zâk perâkak a ambân den mân orotñâ dâzânngoi hânningâ dâp op lanj kârip. Zâk Galilaia hânân topkwap op gam Yudaia hânân gam ziren yatik opmap.”

⁶ Yatâ sânetâ Pilatonâ mâsikâziñgâm sâip, “Zo Galilaia gokñâ?” ⁷ Zâk ziñ yatâ sâne Pilatonâ nânngâm Yesu zâk Herodegât nebân gokñâ sârn sângongui Herodegâren diim âiwe. Herode zâk Yerusalem kamânân ândeip.

⁸ Herode zâk Yesu eknâ umñâ âlip oip. Herode zâk Yesugât siñgi nânngâm ikpam op ândeip. Oi kut nñai tuugi ikpatkât nânngâm ândeip. ⁹ Oi zâknâ Yesu den topnâ topnâ sârn mâsikip. Mâsiki ma hâuñâ mân mâburem dukui. ¹⁰ Oi tirik namâ galem a sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen kâtigem den sârn siñan gem kirâwe. ¹¹ Herode sot kâwali arâpnâ, zen Yesu siñan gem den gân okñangâwe. Oi Herodenâ sâi Yesu a kembangât hâmbâ nñai giñangâne giari âburem diim Pilatogâren âiwe. ¹² Oi sirâm zoren Herode sot Pilato, zet buku urâwet. Mârurn ko kâsa kâsa op ândiwet.

¹³ Pilatonâ tirik namâ galem a patâ sot a kâukñâ sot a yennâ sâi gawe. ¹⁴ Gane itâ sârn dâzânngoip, “Zen itâ sârn a zi nâgâren diim ge, ‘Zâk a umziñan gemap.’ Oi nânñâ zengât mâteziñan topnangât kârua buñ uap. ¹⁵ Herode zâk yatik mâsiki buñ oi sângongoi diim ge. Nânge. Tosanğandâ mumbapkât siñgi mân uap. ¹⁶ Zorat sa kâwali a ziñâ tâknâ lapitne olanbat.” ¹⁷ Pilato zâk Yuda zengât kendon dâp tâk namin tatne zengâren gâbâ kânok kânok olanj zingâmâip.

¹⁸ Sâi a kâmut ziñ den kâtik sârn sâwe, “Zâk buñ oik. Baraba ko olanj niñgâ.” ¹⁹ Baraba zâk sot a nâmbutñâ, zen a kutâgât âkonziñgi kamân pâtin kâmbam kom a nâmbutñâ zânngone mune tâk namin zâmbarâwe. ²⁰ Oi Pilatonâ Yesu olanbamñâ dâzânngoip. ²¹ Dâzânngoi zen den yu kambân sârn

sâwe, “Poru nagân moik. Poru nagân moik.” ²² Sâne Pilatonâ kwâkâziŋgi sâp karâmbut oi sâip. “Wan tosaŋât? Nânâ nânŋa tosaŋandâ mumbapkât siŋgi mân uapkât sandâ tâkŋak lapitŋâ birâne âibap.” ²³ Sâi zen kâtigem den kâtik sâm ziwe, “Poru nagân moik.” Sâm gulipmalip utne Pilatonâ dinziŋâ lugip. ²⁴ Den sâwe, zo bon upapkât Pilatonâ sâm kwâkip. ²⁵ Oi dinziŋâ lum kâmbam ku a tâk namin tâip, a zo olaŋ ziŋgip. Ka Yesu ko mumbapkât sâm kwâkâm kâwali a zengât bitziŋan pâip.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mt 27:32-56; Mk 15:21-41; Yo 19:17-37)

²⁶ Yesu diim mâtâbân âim a nâi muyagiwe, kutŋâ Simon, Kirene hânân gokŋâ. Zâk nebân gâbâ gâi gâsumŋâ Yesugât poru nak kwambenjan pane lum Yesugât kândâtŋan arip.

²⁷ A ambân donbep patâ molim âiwe. Ambân nâmbutŋâ, zen umbâlâ op isem wenjâ molim âiwe. ²⁸ Yatâ utne Yesuŋâ puriksâm itâ sâm dâzânŋoip, “Yerusalem ambân, zen nâgât mân isenek. Ziŋâ sot murarâpziŋâ, zengât isenek.

²⁹ Nânŋânek. Gâtâm, narâk nâin itâ sâbi, ‘Ambân zen kâpin ândiwe sot ambân murarâpziŋ buŋ sot ambân sigan, zengât nânŋindâ âlip upap.’ ³⁰ Narâk zoren bakŋâ zengât itâ sâbi, ‘Zen âbânŋum ge kwâratnânŋonek.’ Oi bakŋâ mâik zo yatik, ‘Ge kwâratnânŋonek.’ ³¹ Kut nâi itâ zo nak wâgân okŋaŋge. Nak aronŋâ, zo dap okŋaŋgâbi?”

³² Oi bâliŋ mâme a zagât diizikâm zâk sot zâkonam âiwe. ³³ Oi âimŋâ hân nâi kutŋâ kâuk siŋit, zoren takâm Yesu poru nagân kuwe. Kâmbam ku a zagât, zo ârândân zâkowe. Yesu zâk tânâmŋan, bâliŋ mâme a zet toren toren kwânânŋâziŋgâwe. ³⁴ Utne Yesuŋâ ninâu itâ sâip, “Ibânâ, a zi ziŋâ kut nâi nâi ue, zi topŋâ mân nânŋegât tosaŋziŋ birâ.” Sâi kâwali a zen hâmbânŋagât opŋâ wenzu pâne âsageip dâp miwe. ³⁵ A donbep patâ, zen Yesu ek kirâwe. Oi patâziŋâ ko mem ge kwâkwat den dukum siŋan gem kirâwe. Itâ sâwe, “A nâmbutŋâ tâmbetagonam utne tânzânŋoip. Zikŋaŋgât ko kwaksap. Zâk Anutugât Kristo sot Anutuŋâ gâsum sâlâpkuip oi ko gem gâik.” ³⁶ Kâwali a zen yatigâk dukuwe. Zen winiga too kâlakŋâ pindâm sâwe, ³⁷ “Gâ Yuda zengât a kuta op ândiat oi ko poru nâgân gâbâ âkâm ge.” ³⁸ Yesugât poru nagân den nâi itâ kulemguwe, “Zi Yuda zengât a kutâ.”

³⁹ Bâliŋ mâme a nâi poru nagân kin betziŋan mem Yesu dukum sâip, “Gâ yatâ zo Kristo? Gikâ sâkkâ mâkâna gei nekât sâknikŋâ mâkâ.” ⁴⁰ Yatâ sâi bâliŋ mâme a nebutŋandâ dukum sâip, “Net kâmbamgât siŋgi ârândân uennâ Anutugât kengât mân op sat? ⁴¹ Net tosanikŋaŋgât dâp otnike. Ka a zi ko bâliŋâ mân oip.” ⁴² Yatâ sâmŋâ Yesu dukuip, “Yesu, gâ kembu imbaŋâgoot ândim, gâ nâgât nânŋâban.” ⁴³ Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Nâ perâkŋak sa nânŋâ. Itârâŋ gâ nâ sot sumbem kamân âlipŋan, Paradisi, zoren ândiban.”

⁴⁴ Oi mirâ bâkŋan oi mirâ sumunkom ze i nâtâtik muyagem hân dâp oi mirâ oi âkip. ⁴⁵ Oi tirik namin sâŋgum patâ nâi kirip, zo tânâmŋan olaŋ gei kwâkip.

⁴⁶ Oi Yesu den kâtik den sâm sâip, “Ibânâ, bikan um dâpnâ paan.” Yatâ sâm moip.

⁴⁷ Oi kâwali a galem, zo ek nânŋâm Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâm sâip, “A zi perâkŋak tosaŋâ buŋâ. Hâlâlu a.”

⁴⁸ A ambân zo mindum kirâwe, zen eknâ umbâla opnâ âiwe.

⁴⁹ Yesu ziknâ a ambârâp sot Galilaia hânân gâbâ ambân molim gâwe, zen âknan kin igâwe.

Yesu hanguwe.

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Yo 19:38-42)

⁵⁰ A nâi ândeip, kutnâ Yosepe. Kamânjâ Yudaia hânân tâip, kutnâ Arimataia. Zâk Yuda a sâtnjâ zengât kâmurân goknâ. Oi a zo a târâraknâ.

⁵¹ A sâtnjâ zen Yesu kunam sâne nanji mân dâp oip. Zâknâ Anutu um topnan ândiândij, zo âsagibapkât nângâm ândeip. ⁵² A zorânj Pilatogâren âimnâ Yesugât kâambarânjngât dukuip. ⁵³ Oi Pilatonj nângânjngi Yesugât kâambarânj mâkâmjâ sângum kâunâ kâpimjâ kât mâtâpnan pâi zeip. Kât mâtâp zo anj kendâm kubigâwe. Zo unâknâ. Zoren mârûm a mân zâambarâwe. ⁵⁴ Yuda zengât kendongât kubikkubik narâknâ oip.

⁵⁵ Oi ambân nâmbutnâ Yesu sot Galilaia hânân gâbâ gawe, zen Yosepe molim ikne Yesu kâambarânj kwagân ga pâip. ⁵⁶ Oi kut nâi nâi zo ek nângâm kamânân âburem too sot kelâk wârân âlipnâ mem kubigâwe. Oi Yuda zengât kendonân Mosegât gurumin den lum kendon tarâwe.

24

Yesu mumunjan gâbâ zaarip.

(Mt 28:1-10; Mk 16:1-8; Yo 20:1-10)

¹ Kendon âki ko mirâ hanjsâbâ sâi ambân zen kelâk sot too hitom âlip, zo mem Yesugât kwagân âiwe. ² Âi takâm igâwe. Kât patâ zâk kâbakjine mâtâp pâronjsâm kirip. ³ Oi kâligen bagim Kembu Yesugât kâambarânj kârûm mân muyagiwe. ⁴ Kârûmnâ imbanjâzij buj oi kenjgât op kin a zagât, hâmbâziknâ âsâknâ tobat nâi yatâ, zet ambân âiwe, zengât umzij topnan kirâwet. ⁵ Oi ambân zen kenjgâtzijngât op pindijsâm kine a zagât zorânj itâ dâzângowet, “Zen wangât wâgân ândiap, zâkkât mumunâ zengâren kârue? ⁶ Zâk ziren mân ziap. Zâk zaatsap. Mârûm Galilaia hânân ândim den itâ dâzângoip, zo nângânek, ⁷ ‘A bonjâ nâ bâlij mâme zengât bitzijnan zaria none momnâ sirâm karâmbut tap zaatpat.’”

⁸ Yatâ sâitâ ambân zen den zo nângâwe. ⁹ Zen kwâgân gâbâ âburem kamânân gam arâpnjâ sot a ambân nâmbutnâ den sinji zo dâzângowe. ¹⁰ Ambân kwagân âiwe, kutzijâ Maria, Madala kamânân gok sot Yoana sot Maria, Jakobogât mamnâ. Zen aksij Aposolo den sinji zo dâzângowe. ¹¹ Aposolo zen den so nângâne bon buj oi mân nângâm kwâtâtiwe. ¹² Ka Petero zâk zaatnâ sârârâk kârâm kwagân arip. Âimnâ pindijsâm egip. Egi sângum kwamenâk zeigip. Oi kut nâi nâi âsageip, zorat nângâ kwâkâ opnâ kamânân âbureip.

A zagât Emausi kamânân âiwet.

(Mk 16:12-13)

¹³ Sirâm zorenâk Yesugât a ambârâp zengâren gâbâ a zagât, zet Emausi kamânân âiram âiwet. Kamân zo kârep bujâ, goot goot. ¹⁴ A zagât zet mâtâbân âim kut nâi nâi âsageip, zorat den sâm âiwet. ¹⁵ Sâm âim tâitâ Yesunâ âim muyageziki ârândân âiwe. ¹⁶ Zet sinzik mân ânângâripkât mân ek nângâwet.

¹⁷ Yatâ oitâ mâsikâzikâm sâip, “Zet wan den âragum gam tabot?” Sâi zet si sângânziknâ umbâlâ tobat op kirâwet. ¹⁸ Oi zekâren gâbâ a nâi kutnâ

Keleopa, zâknâ sâip, “Yerusalem kamân mâirâp, zen aksik den singi nânge. Gâ kânoknâ kamân nâin gok, gât ko mân nângâm ândiat?”

¹⁹ Sâitâ mâsikâzikâm sâip, “Wan wan âsageip?” Sâi zet sâwet, “Yesu Nasarete goknâ, zâkkât singi. Zâk Anutu mâteņan Propete patâ ândimņâ nep patâ tuum den imbanġoot dâtnângomâip. Yatâ op ândei a ambân, nen zâkkât nângindâ imbanġa oip. ²⁰ Ka tirik nama galem a patâ sot a patâ, zen mumbapkât sâm kwâkâm a kutġâren pane sâi poruyân kuwe. ²¹ Nen ko zâkkât itâ nângâm ândiwen. Zâknâ Isirae a bâliņan gâbâ olanriņgâbap. Sâm nângâm ândeindâ kune moi sirâm karâmbut âkap. ²² Oi itârâņ nenġâren gâbâ ambân nâmbutņâ den dâtnângone um kuņkuņ uen. Zen hangât kwagân âim kâmbârâņâ mân muyagem gam itâ se, ²³ ‘Sumbemgât kâwali a zagât, zet muyageniņgâm Yesu zaatsap sâm dâtnânguabot.’ ²⁴ Oi den zo nângâm nenġâren gâbâ a nâmbutņâ, zen ambân ziņ se, yatik âim muyagie. Oi zikņâ ko mân ikse.”

²⁵ Yatâ sâm dukuitâ Yesuņâ dâzâkoip, “Propete zen den sâm kulemguwe, zo zen wangât um kâtik ândim mân nângâm kwâtâtiwe? ²⁶ Propete zen Kristo sâknam nângâmņâ sumbem âsakņan bâgibapkât sâm kulemguwe. Anutuņâ nângip, yatik âsageip.” ²⁷ Yatâ sâmņâ Mose sot Propete, zen zâkkâren kwap kulemguwe, zorat topņâ sâm muyagem zikip.

²⁸ Oi âim Emausi kamânân takâwe. Takâne Yesu zâk âibam oip. ²⁹ A zagât zo anġân kârâņanġâwet. Oi itâ sâwet, “Mirâ mârum nġâtiksap. Net sot tâpan.” Sâitâ zet sot ândibapkât nângâziki mirin zâiwe. ³⁰ Nalem ninam ge tapņâ nalem mem sâiwap sâm mamuņ zikip. ³¹ Yatâ oi sinzikhâ ânângâri ek nângâwet. Ek nângitâ zobâ buņ op arip. ³² Oi zet itâ âragum sâwet, “Mâtâbân den dâtnâkom singi âlipkât topņâ dâtnâkoi umnik âbânġuap.”

³³ Yatâ sâmņâ zaat Yerusalem kamânân âburem âiwet. Âimņâ arâpņâ sot bukurâpziņâ mindum tatne muyageziņġâwet. ³⁴ Muyageziņġitâ itâ sâm dâzâkowe, “Kembu zâk perâkņak zaatņâ Simoņ muyagenġip.” ³⁵ Oi zet yatigâk mâtâbân Kembuņâ muyagezikâm mirin nalem ziki igâwet, zorat den singi dâzâņġowet.

Yesu zâk arâp muyageziņġip.

(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Yo 20:19-23)

³⁶ Arâp zen zorat den singi sâm tatne Yesu zâk osetziņan muyagem kinņâ itâ sâm dâzâņġoip, “Umziņ diim gei ândinek.” ³⁷ Zen eknâ pārâkpam kenġât op sâwe, “Wâkeņâ muyagem gaap.” ³⁸ Sâne dâzâņġoip, “Zen wangât kenġât op um zagât ue? ³⁹ Kin bitnâ iknek. zi ninak kinzan. Nâ sâknâ sunumnoot. Gâsunim iknek. Wâke zen yatâ zo buņâ.” ⁴⁰ Den yatâ sâm gutņâ kiņ bikņan zo tirâpziņġoip. ⁴¹ Oi sâtâre op diņġ mân nângâm pārâkpam tatne mâsikâziņġâm sâip, “Nalem nâi zenġâren taap?” ⁴² Sâi saru zuuņâ nâi oot sisinġâ pindâwe. ⁴³ Pindâne mem mâteziņan kin neip.

⁴⁴ Oi itâ sâm dâzâņġoip, “Nâ zen sot ândim itâ dâzâņġom ândiwan. Mosegât den sot Propete zenġât ekabân sot Psalm ekabân nâgât den kulemguwe, zo bonņâ op nanġâbap.” ⁴⁵ Oi Kembugât ekabân den ziap, zo sapsum ziņġi nângâm umziņ pārõnsâip. ⁴⁶ Oi itâ sâm dâzâņġoip, “Kristo nâgât itâ kulemguwe. Nâ sâknam nângâm momņâ sirâm karâmbut tap zaatpat. ⁴⁷ Zorat ko kutsiņġinâ a hân dâp zenġâren ari umziņ melâņne Kembuņâ tosaziņ birâbap. Nep zo Yerusalem kamânân topkwap tuubi. ⁴⁸ Zen kut nâi nâi âsageip, zorat singi a ambân dâzâņġom ândibi.

⁴⁹ Oi nângânek. Ibânandâ kut ñâi zo zengât sîngi sâmbât kêgêip, zo sângongua gibap. Zorat zen kamân zi mân birâm mambât ândine ubâ imbanâ sângongua zengâren gibap.” (Zo Tirik Kaapum gibapkât sâip.)

*Yesu zâk sumbemân zarip.
(Mt 16:19-20; Apo 1:9-12)*

⁵⁰ Oi kamânân gâbâ diizingâm âi Betania kamân gootjan âim biknâ pam mâsop minzingip. ⁵¹ Mâsop minzingâm zâmbam sumbemân zarip. ⁵² Oi zen sâtâre op Yerusalem kamânân âburem âiwe. ⁵³ Âburem sirâm dâp tirik namin zâim Anutu mâpâsem sâmbât âlip kwâkjanngawe.
Zo yatik.

Yesugât sîngi âlip Yohaneñâ kulemgûip.

Yesu zâk Anutugât sât.

¹Hân mân muyageibân sât zâk ândeip. Sât zâk Anutu sorâk ândeip. Oi zâk Anutuyâk op ândeip. ²Topkwâkwatñâ zo zâk Anutu sot ândim gâip. ³Sât zo Anutuñâ sâi kut ñâi ñâi aksik muyageziñgip. Kut ñâi ñâi, zo zâk bunâ mân muyageip. ⁴Sât zâk ândiândigât mariñâ ândeip. Ândiândi zorâñ a zengât âsakñâ op âsageziñgip. ⁵Nâtâtikñâ âsakñâ kwâarakubam osim gâip.

⁶Anutuñâ kore a ñâi muyagei ândeip, kutñâ Yohane. ⁷A zâkñâ âsakñangât den sâam muyagei a aksik âsakñâ mariñâ nângâm pâlatân kwâkñanggâbigât Anutuñâ sâñgongoip. ⁸A zo, zâk âsakñâ mariñâ bunâ. Zâk yen âsakñâ mariñangât den sâam muyageziñgâbam âsageip. ⁹Âsakñandâ narâk zoren muyagem ândeip. Oi zâkñâ a kamân dâp âsageziñgâmap. Zâk âsakñâ bonñâ uap.

¹⁰Anutugât sât zâk hânân muyageip, zâkñak mârum Anutugât sât-kât sâam hân muyageip. Oi gem gam muyagei hân a ziñâ ekñâ topñâ mân nângâwe. ¹¹Zikñâ hânân gem gâi a ambân gâkârâpñâ buku mân okñanggâwe. ¹²Ka nâmbutñandâ buku okñanggâwe, zen Anutugât nan bârarâp upigât imbanâ ziñgip. Nâmbutñâ zen zâkkât kutñâ nângâm, nângâm pâlatân kwâkñanggâme, zen zo yatâ otziñgâmap. ¹³Anutugât nan bârarâp zo, zen a sep gilâmân gâbâ mân âsagime mo a dengât mân âsagime. Zen Anutuñâ sâi âsagime.

¹⁴Sât zâk a opñâ âsagem osetniñan ândeip. Âsagei nen neule âsakñâ igâwen. Âsakñâ zo egindâ Anutu Ibâgât nanñâ kânok, zâkkât âsakñâ oip. Zâkñâ tânzângozângonj sot den bonñâ, zo mem gem gâip.

¹⁵Zâkkât topñâ Yohaneñâ sâam muyagem itâ dâzângoip, “Nâ zâkkât itâ dâzângowan. Bet âsagiap, zâk kâdom ândeip. Nâ mân ândia ândim gâip, zorat zâk patâ op walânim ândiap.” ¹⁶Zâkñâ tânnângom âim ândimap. ¹⁷Moseñâ girem den Anutugâren gâbâ mem niñgip. Yesu Kristo, zâk ko tânnângonângo sot den bonñâ mem niñgip. ¹⁸A niñâ Anutu mânâk igâwen. Ka nanñâ zâk Anutuyâk op ândeipñâ Ibâñangât âsan topñan tâpmapñâ den sîngiñâ mem ge sâam muyageniñgip.

Yohaneñâ zikñâ topñâ sâam muyageziñgip.

(Mt 3:1-12; Mk 1:7-8; Lu 3:15-17)

¹⁹Yerusalem kamânân gâbâ Yuda a ziñâ tirik namâ galem a sot tirik namâ kore a nâmbutñâ sângonzângone Yohanegâren gam, gâ wan a ñâi, sâam mâsikâm sânetâ topñâ dâzângoip. ²⁰Zâk topñâ mân kwâimbâm itâ sapsûm dâzângoip, “A bâliñan gâbâ mâkâziñgâbâpkât mârum sâsâñ, nâ zâk bunâ. Nâ Kristo bunâ.” ²¹Sâi ziñâ mâsikâm sâwe, “Gâ Propete Elia?” Sânetâ sâip, “Nâ zâk bunâ.” Sâi sâwe, “Gâ Propete gâbâpkât sâwe, zo?” Sâne dâzângoip, “Bunâ.” ²²Oi ziñâ sâwe, “Gâ wan a ñâi? Sângonnângone gen, zo zengâren âi dap sâam dâzângonat? Gikanğât dap sâmat?” ²³Sâne dâzângom sâip, “Propete Yesaianñâ mârumñan den sâam kulemgûip, zo nâgâren bonñâ uap. Den zo itâ,

'Barâ kâtik, mirâ kamân âtânjan a njanâ âsagem den patâ itâ sârn uyagem ândiap, "Kembugât mâtâp kârâm kubiknek." ' "

²⁴ Sâi Parisaio a zinj sângonzângone gawe, zen Yohane itâ mâsikâm sâwe, ²⁵ "Gâ Kristo bunâ, Elia bunâ, Propete zo bunâ oi wangât too sanjonzingâmat?" ²⁶ Sâne Yohanejâ itâ sârn dâzângoip, "Nâ tooyâk sanjonzingâman. Ka osetzjan a njan uyagem ândiap, zo mân ek nânge. ²⁷ Zâk kândâtnan gam taap. Zâk kâwali njan zemjângap. Nâ yatâ zorân irâ sikumjâ gorem aria mân dâp upap."

²⁸ Kut njan njan zo Betania kamânân Yodan too nâmbutken muyageip. Zoren Yohanejâ too sanjonzingâm ândeip.

Yohanejâ Yesugât topjâ sârn muyagem dâzângoip.

²⁹ Hanjsâi Yesu gâi Yohanejâ ekjâ a itâ sârn dâzângoip, "Iknek. Râma gwamjâ Anutugâren gâbâ gok, zâk hân dâp a zengât tosazinj zâkkât kwâkjan zâibap. ³⁰ Zâkkât op itâ dâzângowan. Bet âsagiap, zâk kândom ândeip. Nâ mân ândiwanân zâk ândeip. ³¹ Zorat zâk patâ op walânim ândiap. Mârum nâ zâkkât topjâ mân nânngâwan. Isirae a den sinjinâ dâzângua nânngâbigât gamjâ too sanjonzingâm ândiwan." ³² Yohane zâk yatâ sârn sâip, "Nâ Kaapumjâ nii kembâ yatâ opjâ zâkkât kwâkjan ge tâi egâwan. ³³ Nâ mârum mân ek nânnga sângonnogip, Anutu, zâknâ itâ sârn dâtnogip, 'Kaapumjâ a kwâkjan ge pâmbap, zâknâ Tirik Kaapum sanjonzingâbap.' ³⁴ Yatâ âsagei ekjâ itâ dâzânguan. Zi Anutugât nannâ."

Yesunâ a nâmbutjâ gâsuzinjip.

³⁵ Mirâ hanjsâi Yohane sot azatjâ, zen zorenâk âi kirâwe. ³⁶ Kinetâ Yesunâ zoren gâi Yohanejâ ekjâ azatjâ itâ dâzâkom sâip, "Egit. Ândiren zi râma gwamjâ, Anutugâren gâbâ gok." ³⁷ Sâi zet den zo nânngâm Yesu kândâtjan molim âiwet. ³⁸ Aritâ Yesunâ puriksâm zikitjâ sâip, "Zet wan kârûm gabot?" Yatâ sâi zikjâ zinj denân sâwet, "Raboni (nijn denân ko, Patâ), gâ mirâ ikâ zoren ândiat?" ³⁹ Sâitâ dâzâkoip, "Ga egit." Sâi zet zâk sot âi ândiwet. Mirâsinj geibâ sâi zet zâk sot âi ândeitâ nâtikisâip. ⁴⁰⁻⁴¹ A zagât gawet, zekâren gâbâ a njan kutjâ Andrea, Simonj Peterogât munjâ. Zâknâ zorenâk âim âtânjâ muyagem itâ sârn dukuip, "Net a bâlijân gâbâ mâkâningâbapkât mârum sâsâj, Kristo, zâk muyagiet." ⁴² Yatâ sârnjâ Yesugâren diigi âiwet. Oi Yesunâ ekjâ itâ sâip, "Gâ Simonj Yohanejâ nannâ. Kutkâ Kepa san (nijn denân ko, kât kâtikjâ)."

Pilipo sot Natanae Yesugât a urâwet.

⁴³ Mirâ hanjsâi Yesu zâk Galilaia hânân âibam Pilipo muyagemjâ itâ sârn dukuip, "Gâ târokwatnim molini." ⁴⁴ Pilipo zâk Besaida kamânân gok. Andrea sot Petero, zet zo gokjik. ⁴⁵ Piliponâ Natanae muyagem itâ sârn dukuip, "A zirat Mosenâ gurumin den ekabân kulengoip. Mârum Propete a zen yatik kulenguwe. A zâk muyagien, zâk Yesu, Yosepegât nannâ, Nasarete kamânân gokjâ." ⁴⁶ Sâi Natanaejâ itâ mâbureip, "Nasarete kamânân dap yatâ a patâ âsagibap?" Sâi Piliponâ itâ sârn dukuip, "Ga eknan." ⁴⁷ Yatâ sâi Natanaejâ Yesugâren ari ekjâ sâip, "A zi Isirae a bonjâ. Umjan sarâ mân ziap." ⁴⁸ Yatâ sâi Natanaejâ mâsikâm sâip, "Dap yatâ opjâ topnâ nânngat?" Sâi Yesunâ sâip, "Piliponâ mân diigigi wakum nak topjan kina geksan." ⁴⁹ Sâi Natanaejâ itâ sârn dukuip, "Patâ, gâ perâknak Anutugât nannâ. Gâ Isirae nenngât a kutâ patâ." ⁵⁰ Oi Yesunâ itâ sârn dukuip,

“Gâ wakum nak topņan taat, nâņâ zo dâgoga nâņgâm ko nâņgâm pâlâtâņ otnigat? Ek nâņgat, zo yenņâ. Kut nâi nâi patâ ek nâņgâm zâiban.” ⁵¹ Yatâ sâmnâ sâip, “Nâ perâkņak dâgobâ. Sumbem pâronșâi Anutugât sumbem a, zen a bonņâ nâgâren zâim gine zingitpi.”

2

Yesuņâ sâi toonâ waiņ oip.

¹ Sirâm zagât âki Kana kamânân, Galilaia hânân a ambân zagât mâpotzikânam sii nalem mine gâip. ² Yesugât mamņâ Maria, zâk zoren âi taki ko Yesu sot arâpņâ, nen zop sâsâņan âiwen. ³ Zoren mindum nalem sot waiņ nem tâindâ waiņ buņ oip. Buņ oi Yesu mamņandâ dukum sâip, “Waiņziņâ buņ uap.” Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, ⁴ “O ambân, gâņâ nâ mân dâtnoban. Nînak nâņgâbat dâp upat. Nâgât narâk, zo gâtâm mâte upap.” ⁵ Yatâ sâi mamņandâ kore a ambân itâ sâm dâzâņgoip, “Den sâbap, zo lum kwâtâtibi.” ⁶ Oi mirâ zoren âmaņ kârep patâ nâmburân kânok tâip. Yuda a zen âsâbâņ kin bitziņ too saņgonņâ nalem nemarâwe. Oi mirâ dâp âmaip yatâ kin ândeip. ⁷ Oi Yesuņâ kore a ambân itâ sâm dâzâņgoip, “Too aam ga âmaņân lokine giarik.” Sâi zen yatâ utne âmaņ nâmburân kânok zo too piksâm naņgip. ⁸ Yatâ utne ko itâ sâm dâzâņgoip, “Itârâņ zen torenņâ aam nalem galem agâren âinek.” ⁹ Yatâ sâi zen aam galem agâren âine toonâ waiņ oi nalem galem aņâ nemņâ waiņ zo waniņ gâbâ mie sâm kwagip. (Kore a zen too âmaņân aam lokine giarip, zenak waiņgât topņâ nâņgâwe.) Nalem galem aņâ a ambân meip, zo konsâi gâip. ¹⁰ Gâi itâ sâm dukuip, “Kândom wâiņ naamņâ zingâne bet umziņ gulip upâ sâi waiņ naam buņâ, zo zingâmen. Gâ ko purikgurik opņâ waiņ naamņâ kwarakuna zei bet muyagiat. Zo âlip uat.”

¹¹ Yesu zâk yatâ op Kana kamânân, Galilaia hânân sen mârât nep topkwapņâ tuugip. Oi imbanâņangât topņâ, zo mem kâkņan pâip. Oi arâpņâ nen zo ekņâ nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâwen.

¹² Oi Yesu zâk Kana kamânân gâbâ Kapenaum kamânân ari mam murâpņâ sot arâpņâ molim âiwen. Sirâm nâmbutņâ nen zoren ândiwen.

Yesu zâk Kembangât tirik namîn zarip.

(Mt 21:12-13; Mk 11:15-19; Lu 19:45-46)

¹³ Yuda zengât kendon patâ kutņâ Pasowa, zo mâte upâ sâi Yesuņâ Yerusalem kamânân zarip. ¹⁴ Yerusalem kamânân âi takâm tirik namîn zari a donbep zen râma, makau sot kembâ aņgâgwanğâ utne a nâmbutņâ zen Roma zengât kât sot Yuda zengât kât, zo hâukwap aņgâgwanğâ op kirâwe. ¹⁵ Yatâ utnetâ Yesuņâ zingitņâ tâkņâ mem a sot râma makau zâņgom moliziņgi âine kât nep tuuwe, zengât kât mem lokim tâtatņâ kom kâbakņei giarip. ¹⁶ Oi kembâ mem kirâwe, zen itâ sâm dâzâņgoip, “Zen Ibânaņgât namîn kut nâi laņ utne aņgâgwanğâ namâ uap. Kut nâi nâiziņ mem âinek.” ¹⁷ Yesuņâ yatâ oi arâpņâ nen Kembangât ekabân den kulem ziap, zo nâņgâwen. Den zo itâ,

“Gâgât namâgât opņâ umnâ kârâp siap.”

¹⁸ Oi Yuda a ziņâ itâ sâm mâsikâm sâwe, “Gâ yatâ uatņâ top likuliku kulem nâi tuuna iknâ.” ¹⁹ Sâne Yesuņâ itâ sâm dâzâņgoip, “Zen tirik namâ zi kândaņne nâņâ sirâm karâmbut umņan tuum naņgâbat.” ²⁰ Yatâ sâm dâzâņgoi sâwe, “Patârâpniņâ, zen tirik namâ zi kendon 46 tuum ândine âkip.

Oi gâñâ sirâm karâmbut umñan tuum nanğâbat sâm sat?" ²¹ Ka Yesu zâk sâkñanğât op namin dâpkwap sâip. ²² Yesu ândim moi Anutuñâ mângei zari arâpnâ nen den zo nânğâwen. Oi namâğât sâip, zo sot Kembugât ekabân zâkkât den nâmbutñâ ziap, zorat nânğindâ bonñâ oip.

Yesu zâk a zeñgât topniñ ek nânğâmap.

²³ Yesu zâk kendonân Yerusalem kamânân top likuliku kulem nâmbutñâ tuugi a ambân pisuk, ziñâ ekñâ zâkkât nânğâne bonñâ oip. ²⁴ Yesu zâk a zeñgât topziñ ek nânğâmap, zorat op ko a zeñgâren mân arip. ²⁵ Zâknâ a nâigât topñâ ek nânğâbam a nâigâren mân mâsikâm nânğip. Zâk zikñak umziñan ek nânğâm nanğip.

3

Yesu sot Nikodemo den den urâwet.

¹ Parisaio a nâi ândeip, kutñâ Nikodemo. Zâk Yuda a zeñgât a patâ, zeñgât buku op ândeip. ² A zorân nâtigân Yesugâren gam itâ sâm dukuip, "Patâ, nen gâgât topkâ nânge. Gâ a patâ, Anutugâren gâbâ gâin. Gâ sen mârât kulem top top tuumat, zorat itâ nânge. Anutuñâ gâ sot mân ândeip sâi ko mân tuubat." ³ Sâi Yesuñâ mâburem dukuip, "Nâ perâkñak dâgobâ. Nâi zâk âsaâsagin unakñâ mân âsagem ândibap, zo ko Anutugât um topñan mân bagibap."

⁴ Sâi Nikodemoñâ pârâkpan itâ sâm mâsikip, "A nâi mârur patâ opñâ dap op âsaâsagin unakñâ âsagibap? Zâk mam kâmbonjan âburei dum zagâtñâ mimbapkât sat?"

⁵ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, "Nâ perâkñak dâgoba. Nâi zâk Kaapum sot too umñan mân âsagibapñâ Anutugât um topñan mân bagibap. ⁶ Agât kâmboyân âsaâsagin, zâk ayâk. Ka a nâi, zâk Kaapumñâ umñan muya-muyagin, zâk Kaapumgâren gokñâ. ⁷ Zen âsaâsage unakñâ âsagibigât sa nânğâna mân kwakmak upap. ⁸ Pibâ zâk lanj komap. Oi kwamitñâ nânğame. Ikâ gâbâ gâmap, oi ikâ âi âkâmap, zo zen mân nânğame. Oi nâi zâk Kaapumgâren muyageip, zâkkât topñâ yatâ."

⁹ Sâi Nikodemoñâ mâburem itâ sâm dukuip, "Zo dap op yatâ orotñâ?"

¹⁰ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip. "Gâ Isirae a zeñgât a sâtñandâ kwaksat? ¹¹ Nâ perâkñak dâgobâ. Nen kut nâi nâi ek nânğâmen, zo dâzânğomen. Oi zen ko dinninñâ birâme. ¹² Nâ hânân Anutuñâ nep tuumap, zorat topñâ dâzânğua mân nânğame. Oi sumbemân nep tuumap, zorat topñâ dâzânğua dap dabân nânğâne âkâbap? ¹³ A zeñgâren gâbâ nâinñâ sumbemân mân zari. Ka a bonñâ nâ sumbemân gâbâ gem gâwan. Nâ kânok sumbemân gâbâ gem gâwan. ¹⁴ Mârur mirâ kamân kâtikñan Mosenâ mulum dâp tuum nagân mândip. Zo yatik narâk zi a bonñâ, nâ nagân nom kwânânğânibigât sâsân. ¹⁵ Oi a zen nânğâm pâlâtân kwatnibinñâ ândiândi kâtik muyagibi.

¹⁶ Anutu zâk a zeñgât umñâ donbep gâsui nanñâ kânok, nâ sânğonnogi gâwan. Oi zen nâ nânğâm pâlâtân kwatnimñâ mân tâmbetagobi. Zen nâ nânğâm pâlâtân kwatnim ândiândi kâtik muyagibigât sânğonnogi gewan. ¹⁷ Nanñâ nâ a zeñgât tosazinğat sâm kwâkâbatkât bunâ. A tânzânğobatkât Anutuñâ sânğonnogi gem gâwan. ¹⁸ Oi nâi zâk nânğâm pâlâtân kwatnibapñâ zâkkât tosagât hâuñâ mân mimbap. Ka nâi zâk nanñâ nâ mân nânğâm pâlâtân kwatnibapñâ tosa hâuñanğât sinji op zimbap. Wangât, zâk Anutu nanñâ kânok, nâgât mân nânğâm pâlâtân kwatnigip,

zorat. ¹⁹ Hâunangât topnâ itâ ziap. Âsaknâ nânâ hânân ga a zinj nâtâtikkât nângâne bonnâ oi âsaknâ nâ kândâtnowe. Orot mâmezij bâlinâ zeip, zorat yatâ urâwe. ²⁰ Nâi zâk bâlinâ opmapnâ âsaknâ kândâtkomap. Bâlinandâ âsaknâ muyagei ikpegât âsaknâ mân gâmap. ²¹ Nâi zâk den bonnâ lubapnâ âsaknâ mâte upap. Oi kut nâi nâi opmap, zo Anutugât sâtkât opmap, zorat topnâ muyagibap.”

Yohanenâ Yesugât topnâ sâm muyageip.

²² Yesu sot arâpnâ, nen Yerusalem kamân birâmñâ Yudaia hân torenñan âi ândiwen. Zoren Yesu sot arâpnâ ninâ a ambân too sanjonziŋgâm ândiwen. ²³ Yohane ko zâk hân nâi kutnâ Aenon, Salim kamân nangâmñan zoren a too sanjonziŋgâm ândeip. Zoren too donbep zeipkât a zen zoren mindum gane sanjonziŋgip. ²⁴ Narâk zoren Yohane tâk namin mân parâwe.

²⁵ Yuda a nâi sot Yohanegât arâp, zen bitzij too sanjonsanjon zorat topnâ sâm âraguwe. ²⁶ Oi zinjâ Yohanegâren gam itâ sâm dukuwe, “Patâ, gâ Yodan too nâmbutken ândina a nâi muyagei topnâ dâtnânŋoin. Zâk narâk ziren ga a too sanjonziŋgi a donbepnâ zâkkâren arie.” ²⁷ Sâne Yohanenâ itâ sâm dâzânŋoip, “Anutunâ a nâi kâwali mân pindi zikjak dabân yatâ mimbap? ²⁸ Nâ itâ sâm dâzânŋowan, zo dap op kwâimbâbi. A bâlinan gâbâ mâkâninŋâbapkat mârum sâsân, nâ zâk buñâ. Nâ Kristo buñâ. Nâ kândom okñanŋâm gaan. ²⁹ Ambân sinji sâm pindâwe, zâknâ ambân mariñâ. Oi ambân mem âknâle patâ oi bukuñandâ nângâm bekñan mem umâlep patâ upap. Nâ yatâ op umâlep nângâbatkât narâknâ zo mâte uap. ³⁰ Zâkkât ko zâizâinj. Nâgât ko diim gibap.”

³¹ Ubâ geipnâ walâningâmap. Hânân gokñandâ hângât sinji uen. Nen hângât kut nâi nâi zorat den sâmen. Ka zâk ko sumbemân gâbâ geipnâ walâningâm nangap. ³² Kut nâi nâi ek nânŋip, zorat sinji sâmmap. Oi a zen zâkkât diñâ birâme. ³³ Ka a nâmbutnâ zinj diñâ nângâme, zen itâ nângâbi, “Anutunâ sâi kâtikkâtigin ândiap, zâk diñâ zo tângumap.” ³⁴ Anutunâ a sângonguip, zâk Anutugât denâk sâmmap. Oi a yatâ zo ko Anutunâ Kaapumñâ imbanâ pindâmap. ³⁵ Anutu Ibânandâ nanñanŋât umñâ gâsui zâkkât bikñan kut nâi nâi zo aksik pam nangip. ³⁶ Nâi zâk nannâ nângâm pâlâtân kwâknâŋâm ândiap, zâk narâk ziren ândiândi kâtik mârum muyagiap. Oi nâi zâk nannâ kândâtkom diñâ birâm ândibapnâ ândiândi kâtik mân muyagibap. Buñâ. Anutunâ kuk okñanŋi tap zâibap.

4

Yesunâ Samaria ambân nâi sot den den oip.

¹ Parisaio a, zen Yesugât itâ nângâwe, “Zâknâ a gâsâzânŋom too sanjonziŋgap, zo Yohanegât kâmut walâziŋge.” ² Den zo yen sâwe. Yesu zikjak a too mân sanjonziŋgip. Zâk yen sâi arâpnâ ninâ too sanjonziŋgâwen. ³ Oi Kembunâ den zo nângâm Yudaia hân birâm Galilaia hânân arip. ⁴ Samaria hân mâtâp arip.

⁵ Âimñâ Samaria hânân kamân nâi kutnâ Sika, zoren takip. Kamân zorat nangâmñan hân nâi zeip. Mârumñan Yakobonâ hân zo nannâ Yosepe pindip. ⁶ Too lâm nâi zoren zeip, kutnâ Yakobogât too lâm. Oi Yesu zâk mâtâp kârep âimñâ loreip. Oi mirâ bâknan oi zoren takâm lâm ginñan ge tap nânŋip. ⁷⁻⁸ Yesu arâpnâ, nen nalem sângân minam kamânân ârindâ Yesu zâk zikjik

tai Samaria ambân nainâ too aabam gâip. Gai Yesunâ ita sâm dukuip, “Too nâi aam nina nimbâ.”⁹ Dukui ambân zorâj saip, “Gâ Yuda anâ, wangât Samaria ambân nâgâren toogât sat? Zo mân orotjâ.” Zo Yuda sot Samaria a buku buku mân op ândiwegât ambân zorâj den yatâ saip.¹⁰ Sâi Yesunâ ita sâm dukuip, “Gâ Anutugâren gâbâ kut nâi gâbap, zo sot nâgât topnâ mân nângat. Nângâm sâi ko nâgâren oletnina too takâtakâj gibam.”¹¹ Sâi ambân zorâj ita sâm dukuip, “Too lâm zi kârep. Gâ too aaj âmaj bungât too takâtakâj ikâ gâbâ aaban?”¹² Sâkuniñâ Yakoboñâ too lâmniñâ zi esip. Oi zâk sot narâpnâ sot râma makau gakârâpnâ, zen too zirik nem ândiwe. Gâ Yakobo walâm too takâtakâj muyagibam sat?”¹³ Sâi Yesunâ ita sâm dukuip, “Too zi sâumñâ nem zagât nem ândibi.¹⁴ Nâgât too ko nemñâ umgâ sânduksâbap. Nâi zâk too zo nimbapñâ toogât mân nângâm ândibap. Nâñâ too zo a nâi pinda umñan too takâtakâj muyagem zeî a zo ândiandij kâtikñâ ândibap.”¹⁵ Sâi ambânñâ dijanjât topnâ mân nângâm kwâkâmñâ ita saip, “Patâ, gâ too zo nina nem toogât zagât mân nângâbat. Oi ziren âsâbânj toogât gâman, zo birâbat.”

¹⁶ Yatâ sâi Yesunâ ita sâm dukuip, “Âi apkâ sâna kândianjâm gâit.”¹⁷ Sâi ambânñâ saip, “Nâ apnâ buñâ.” Sâi Yesunâ ita sâm dukuip, “Gâ apkâ buñâ, zo âlip sat.¹⁸ Gâ a bâtnâmbut mem birâziñgin. Oi irabot miat, zo apkâ buñâ. Zorat gâ den perâkñak sat.”¹⁹ Sâi ambânñâ ita saip, “Patânâ, gâ nâgât topnâ dap yatin nângat? Nâ irabot zi nângan. Gâ Propete a nâi ândiat.”²⁰ Zorat sâna nângâbâ. Sâkurâpnâñâ, zen bakjâ ziren Anutu mâpâsem ândiwe. Ka Yuda a zen ko Yerusalem kamânân Anutu mâpâsem ândinat sâm sâme.”

²¹ Oi Yesunâ ambân ita sâm dukuip, “Ambân, gâ dâgoga nângâ. Narâk nâi mâte upâmap. Narâk zoren bakjâ ziren mo Yerusalem kamânân zorenâk buñâ. Zoren mo zoren âlipñâ.²² Samaria a, zen topnâ mân nângâm mâpâsime. Yuda a, nen ko topnâ nângâm mâpâsimen. Oi Anutunâ kubikkubikniñâ, zo Yuda a nenjâren pâip.

²³ Narâk nâi mâte upap. Oi zi mârum mâte uap. Zoren kâmut gakârâpnâ bonñâ, zen Kaapum sot op umziñandâ Anutu mâpâsibi. Ibâ zâk a yatâ zo mâpâseñanjâbigât nângâmap.²⁴ Anutu zâk Kaapum mân igikñâ. Zorat zâk mâpâsime, zen Kaapum sot opñâ mâpâsime. Yatâ upi, zo ko mâpâmâpâse bonñâ.”²⁵ Sâi ambânñâ ita sâm dukuip, “Nâ nângan. A bâlijan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârum sâsân, zâk gâbap. A zo muyagemñâ kut nâi nâi zorat sâm muyagem niñgâbap.”²⁶ Sâi Yesunâ ita sâm dukuip, “A zo, nâ.”

²⁷ Yatâ sâm tai arâpnâ nen gawen. Gam ambân sot den âraguwet, zorat nângâm imbanâniñ buj oip. Wangât ambân sot den uat sâm mâsikânam nângindâ yâmbârei birâwen.²⁸ Oi ambân zâk too âmaj birâm sârârâk kârâm âim kamânân âim a ambân ita sâm dâzânjoip,²⁹ “Zen gam a nâi zi iknek. Nâ kut nâi nâi orâwan, zo aksik sâm muyagem nanjap. A bâlijan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârum sâsân, zo zi motnâi.”³⁰ Oi kamânân gâbâ â ambân pisuk, zen Yesugâren gawe.³¹ Gam tatne Yesu arâpnâ niñ ita sâm dukuwen, “Patâ, nalem ne.”³² Sâindâ ita sâm dâtnânjoip, “Nalem tobat nâi zemniñgap, zo mân nânge.”³³ Zo yatâ sâi arâpnâ niñ ita âraguwen, “Nalem zo nâinâ mem ga pindap?”³⁴ Sâindâ Yesunâ ita sâm dâtnânjoip, “Sanjonogip, zâkkât den lum nepñâ tuuman, zorâj nalemnâ uap.

³⁵ Zen ita nângâme, ‘Kâin kimembut âki kâlamân nalem bonñâ muyagibap.’ Ka nânâ dâzânjua nângâne. Zen zaat kâlam zi iknek. Bon

muyamuyagiņ narâk mâte uap. (A ambân kamânân gâbâ gam tarâwe, zengât op sâip.) ³⁶ Njâi zâk nalem bonņâ mem mindubapņâ, zorat sângân mibap. Oi bonņâ zo ândiândi kâtikkât sinņi upap. Oi nep kârâm kâmerip sot bon mem zarip, zet ârândân sâtâre upabot. ³⁷ Oi den nâi Kembugât ekabân ziap, zo kâtigibap. Den zo itâ,

‘Njâiņ nep kârâm kâmitmap. Njâiņâ ko bonņâ mei zâibap.’

³⁸ Njâņâ zen mân kârâm kâmirâweyân bonņâ mimbigât sâm ziņgâwan. Mârûm a nâmbutņâ nep zo tuum ândinetâ bonņâ muyagei zen yen galem op bonņâ mem ândie.”

³⁹ Samaria ambân zo zâk kamârâp itâ sâm dâzânngoip, “A zi kut nâi nâi orâwan, zorat topnâ pisuk sâm muyagiap.” Den zorat a ambân donbepņâ Yesu nângâm pâlâtâr kwâkņangâwe. ⁴⁰ Yesuņâ arâpņâ nen den dâtnângom tâi a ambân ziņ kamânân gâbâ gam Yesugâren takâm zen sot ândibapkât dukuwe. Sânetâ ko sirâm zagât zen sot ândeip. ⁴¹ Yesuņâ sinņi âlip dâzânngoi donbep patâņâ nângâmņâ, nângâm pâlâtâr kwâkņangâwe. ⁴² Oi zen ambân zo itâ sâm dukuwe, “Kândom gâgât dengât op nângâm pâlâtâr kwâkņangen. Irak ko niijak diņâ nângâm itâ nângâm kwâtâtien. Zâk perâkņak a hân dâp nenņât kubikkubik a op ândiap.”

Yesuņâ katep nâi mâsekņoot kubigip.

⁴³ Yesu zâk sirâm zagât ândimņâ Galilaia hânân arip. ⁴⁴ Yesu zâk zikņak itâ sâip, “Propete a nâigât kutsinņiņâ kamân toren toren laņ kârâm âimap. Kamârâpņâ ziņâ ko zâkkât nângâne yennâ opmap.” ⁴⁵ Yesuņâ Galilaia hânân takî Galilaia a ziņâ buku okņangâwe. Zen mârûmņan Yerusalem kamânân âine kendon patin nepņâ tuugi igâwe, zorat yatâ okņangâwe.

⁴⁶ Kana kamânân Galilaia hânân mârûm sâi toonņâ waiņ oip, zoren dum âi takip. Kapenaum kamânân a sâtņâ nâi ândeip, zâkkât nanņâ mâsek op zeip. ⁴⁷ Yesu zâk Yudaia hânân gâbâ âburem Galilaia hânân gaap sâne a sâtņâ zorâņâ nângâm Kana kamânân âimņâ Yesu muyagem nanņâ mumbam op zeip, zo kubikņangâbapkât dukuip. ⁴⁸ Oi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Nâ sen pup kulem mân tuuga dap op dinnangât nângâne bon upap?” ⁴⁹ Oi a sâtņâ zorâņ itâ sâip, “Patâ, nannâ mombapkât kek gâban.” ⁵⁰ Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Gâ yen âi. Nangâ ko âlip uap.” Yatâ sâi a zo Yesugât den nâņgi bon oi arip. ⁵¹ Zâk mâtâbân ari kore a ziņ gam sâwe, “Nangâ mârûm âlip op taap.” ⁵² Sâne âlip oip, zorat narâkņangât mâsikâziņgi sâwe, “Muka mirâ bâkņan, zoren sâkņâ sânduksâip.” ⁵³ Yatâ sâne a sâtņâ zâk topņâ itâ nâņgi, “Narâk zoren Yesuņâ sângonnom sâip, ‘Nangâ âlip uap.’” Oi zikņâ sot a ambân kâmut gâkârâpņâ, zen Yesu nângâm pâlâtâr kwâkņangâwe. ⁵⁴ Yesu zâk Yudaia hânân gâbâ Galilaia hânân âburem âi sen mârât nep tuugi sâp zagât oip.

5

Yesu zâk Betesida too dengân sâtņan a nâi kubigip.

¹ Yuda zengât kendon patâ nâi mâte oi Yesu zâk Yerusalem kamânân zarip. ² Oi Yerusalem kamânân poņ kâtikņâ kirip, zoren mâtâp nâi kirip, zorat kutņâ râma zengât mâtâp. Mâtâp zorat nanņamņan too dengân nâi zeip, kutņâ Betesida. Zorat sâtņan mirâ bâtnâmbut tâip. ³⁻⁴ Mirâ zoren a mâsekziņoot sot sen nâtâtik sot kin bitziņ bâliņâ sot sâkziņ gigiņâ, zen zem ândiwe. (Kembugât sumbem a nâiņâ narâk nâin nâin gem ga toin geim

golanjoip. Yatâ oi mâsek a nîai kândom toin giarip, zâk mâsek oknangip, zo buŋ oip.) Zorat zen too kwamit oi nângânat sâmbambâtmarâwe. ⁵ Oi zoren a nîai zeip. Zâk kiŋ biknâ bâliŋ oi zem tâi kendonnâ 38 âkip. ⁶ Yesu zâk a zo eknâ narâk kêrep ziap sâmbâsikâm sâip, “Gâ sâkkâ âlip upapkât otgigap?” ⁷ Sâi ko sâip, “Patâ, nîainâ ândim too kwamitsâi toin diinim gei nâbanap? Oi ninak geibâ sa a nîainâ walânim kek geimap.” ⁸ Sâi Yesunâ itâ sâmb dukuiŋ, “Gâ zaat isen koremgâ lum âi.” ⁹ Sâi zorenâk sâknâ âlip oi zaatnâ isen koremnâ mem arip. Sirâm zoren Yuda a zengât kendon narâk oi Yesunâ a zo kubigip.

¹⁰ Zorat Yuda a nâmbutnâ ziŋ a âlip oip, zo itâ dukuwe, “Itârân kendonân isen koremgâ lum ariat, zo mân orotnâ. ¹¹ Sânetâ itâ sâmb dâzânŋoip, “Kubiknigapnâ itâ dâtnogap, ‘Gâ isen koremgâ mem âi.’” ¹² Sâi mäsikâm sâwe, “Isen koremgâ mem âi sâmb dâgogap, zâk kutnâ nîai?” ¹³ Sâne kubiknangip, zorat kwagip. Oi Yesu zâk a kâmut kirâwe, zengât oserân gâbâ tik arip. ¹⁴ Bet Yesunâ a zo tirik namin muyagem girem den itâ dukuiŋ, “Gâ sâkkâ âlip uap. Oi kut nîai nîai yâmbâtnâ muyagegibapkât bâliŋâ dum zagâtnâ mân upan.” ¹⁵ Sâi a zo Yesu ek nângâm âi Yuda a sâtnâ itâ sâmb dâzânŋoip, “A kubiknigap, kutnâ Yesu.”

¹⁶ Yesu zâk kendonân nep yatâ tuugipkât Yuda a sâtnâ, ziŋ kâsa miŋangâwe. ¹⁷ Yatâ utne Yesunâ itâ sâmb dâzânŋoip, “Ibânâ Anutu, zâk nep tok tuum ândim gâmap. Oi nâ yatik nep tuum taan.” ¹⁸ Yesu zâk kendonân a kubigip sot Anutugât ibânâ sâip, zorat Yuda a sâtnâ ziŋ nângâne bâliŋ oi Anutu hutkum sap sâmb kunam sâmb kâtigiwe.

Yesu zâk hâuŋangât den sâmb kwâkâbapkât imbanâ zemŋangap.

¹⁹ Yesu zâk itâ sâmb dâzânŋoip, “Nâ perâknak dâzânŋua nângâne. Nannâ nâ ninâ umgât nep mân tuuman. Ibânâ zâk nep tuugi eknâ yatik tuuman. Ibânâ zâk tuumap, zo yatik nannâ nânâ tuuman. ²⁰ Ibâ zâk nannâ nâ nek umnâ nâgâren kinmapkât nep tuumap, zo yatik tirâpnomap. Oi nep zi ikse, zorik buŋâ. Nep zâizâinâ tirâpnogi zen eknâ nângâne imbanâ upap. ²¹ Zo itâ. Ibâ zâk a mumunâ mângiziŋgi zaat ândime. Nannâ nannâ yatik a mumunâ nîai mângibâ sâmb mângibat. ²² Ibâ zâk nannâ nâ a zengât topziŋ sâmb kâknan kwatziŋgâbatkât nep zo sâmb nigip. ²³ Zen Ibâ hurat kwâknangâme, zo yatik nannâ nâ hurat kwatnibigât yatâ oip. Nîai zâk nannâ nâ mân hurat kwatnibapnâ Ibânâ sângonnogip, zâk mân hurat kwâknangâbap.

²⁴ Nâ perâknak dâzânŋua nângâne. Nîai zâk dinnâ nângâbapnâ sângonnogip, zâk nângâm pâlâtân kwâknangâbap. Oi a zo ândiândiŋ kâtiknâ mem ândiap. Zâk mumunâ kândâtkum ândiândiŋ kâtiknâ muyagiap. Zâk tosanangât hâuŋâ mân mimbap.

²⁵ Nâ perâknak dâzânŋua nângâne. Narâk zi mâte uap, zoren a sâkziŋ wâgân umziŋ mumunâ ândie, zen Anutu nannâ ninâ den nângâm umziŋ kubiknangi ândiândi kâtik mâte op ândibi. Oi yatigâk narâk nîai mâte upabân a mumunâ zo, ziŋâ Anutu nannâ nâgât dinnâ nângâm zaat ândiândi kâtik ândibi. ²⁶ Ibâ zâk ândiândi mariŋâ ândiapkât nannâ nâ ândiândi mariŋâ op ândibatkât sâmb nigip. ²⁷ Oi nâ a bonnâ ândiangât a tosaŋiŋ hâuŋangât den sâmb kwâkâbatkât sâmb nigip. ²⁸ Zen den zo nângâne mân kwakmak upap. Narâk nîai mâte upap, narâk zoren a mumunâ hanzânŋone zie, zen nânŋâ nâgât den nângâmŋâ gwâlâ op zaat nanŋâbi. ²⁹ Ândiândi âlip ândiwenâ

dinnâ nângâm zaatjâ ândiândi kâtik mem ândim zâimambi. A nâmbutjâ ândiândi bâlij ândiwenjâ zaatjâ tosazinjângât hâuñjâ mimbi.

³⁰ Nâ ninâ umgât nep yatâ zo âlip mân tuubat. Ibânangât sâtkât hâuñjângât den sâm kwâkâman. Zo yatâ op hâuñjângât nep tuuga dâp upap. Zo ninâ den buñjâ, sângonnogip, zâkkât den.”

Anutujâ nanjangât topjâ sâm muyagemap.

³¹ “Ninak topnâ sâm muyagia mân dâp upap. ³² Topnâ a nâinjâ sâm muyagemap. Oi nâ nângan, topnâ sâm muyagei bonjâ uap.

³³ Zen Yohanegâren sâm mâsikâne nâgât den bonjâ sâm muyageip. ³⁴ Oi anjâ topnâ sâm muyagibigât mân sâman. Zen topnâ nângâm ândiândigât mâttâp lânjigât sâman. ³⁵ Yohane zâk kârâp âsakjâ patâ op âsagezjigip. Zen zâkkât âsakjâ zo ek âkjâlem mâik nâi ândiwe.

³⁶ Nâgât topnâ sâm muyagemap, zo Yohane yatâ buñjâ. Zo tobat nâi. Nepnâ tuuman, zorân topnâ sâm muyagemap. Ibânandâ nep sâm nigip, zo tuumjâ bonjâ muyageman. Yatâ op ândia topnâ muyagemap. ³⁷ Ibânâ sângonnogip, zâk zikjâ topnâ sâm muyageip. Zen ko den lâuñan gâbâ gâi mân nângâwe. Zen holi tobatjâ mân igâwe. ³⁸ Zen nâgât den nângâm mân nângâm pâlâtân kwatnige, zorat topjâ itâ. Zen sângonnogip, zâkkât diñjâ umzjân mân pane zemap. ³⁹ Zen Kembangât ekabân itâ nângâm sâlâpkume, ‘Andiândi kâtikkât mâttâp zoren zeî kârum muyaginâ.’ Oi zorân nâgât topnâ sâm muyagemap. ⁴⁰ Oi zen den zo sâlâpkumjâ nâgâren gam ândiândi kâtik muyagime? Buñjâ. Nâgâren mân game.

⁴¹ Nâ anjâ sâm âlip kwatnibigât mân sâman. ⁴² Zengât topzjâ zitâ nângan. Umzjâ Anutugâren mân kinmap. ⁴³ Nâ Ibânangât sâtkât zengâren gewan. Ga ko zen buku mân otniwe. Gâtâm a nâinjâ zikjâ umgât gâi zâk buku okjângâbi. ⁴⁴ Zen zinjâk sâm âlip kwarangâm ândime. Kembunij kânok, zâkjâ sâm âlip kwatziñgâbapkât mân nângâme. Oi dabân nângâm pâlâtân kwatnibi? ⁴⁵ Zen nâgât itâ mân sâbi, ‘Zâk Ibâgâren nenjâgât sâm bâlip kwâpap.’ Yatâ buñjâ. Zen Mosegâren pâlâtân upme. Ka Mosejâ zen sâm bâlij kwatziñgâbap. ⁴⁶ Wangât, Mosejâ den kulemguip, zo nâgât op kulemguip, zorat. Zen zâkkât den nângâm sai nâgât den nângâbe. ⁴⁷ Ka zen Mosegât den birâmjâ nâgât den dabân nângâbe?”

6

Yesujâ a 5 tausen nalem zjigip.

(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Lu 9:10-17)

¹ Yesujâ den yatâ sâm nangâmjâ Galilaia saru kutjâ nâi Tiberia, zo walâm nâmbuten arip. ² Ari a ambân donjâbeñjâ a sisi mâsek kubikzjigijigâwegât molim âiwe. ³ Yesu zâk arâpñjâ nen diinjigijâ barin zâi tarâwen. ⁴ Narâk zoren Yuda zengât kendon patâ kutjâ Pasowa, zo mâte oip. ⁵ A ambân donjâbe patâ gane Yesujâ zjigijâ Pilipo mâsikâm sâip, “Nalem ikâ gâbâ sângân mem a ambân donjâbe patâ zjigindâ dâpziñ upap?” ⁶ Yesu zâk zo yatâ zo upat sâm nângi zeî yen mâsikip.

⁷ Oi Piliponjâ itâ sâm dukuip, “Kât 2 handeret yatâ zorân kwâlâm zjigindâ mân dâpziñ upap.” ⁸ Sâi arâpñjâ nengâren gâbâ a nâi kutjâ Andrea, Simon Peterogât munjâ, zâkjâ itâ sâip, ⁹ “Katep nâi ziren ândiap. Zâkjâ nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât tâkñjângap. Oi a ambân donjâbe patâ zirânjâ zjigindâ dâpziñjâ mân upap.” ¹⁰ Sâi Yesujâ sâip, “A ambân dâzângone

mindum ge tatnek.” Oi zoren hibuk hân langaat zeip, zorat kwâkñan a tenggâziñ 5 tausen yatâ zorâñ ge tarâwe.

¹¹ Yesuñâ nalem zo memñâ sâiwap sâam a tarâwe, zo kâsâpkum zingip. Oi saru zuu zo yatik kâsâpkum zingip. ¹² Nalem nem âkon opñâ Yesuñâ arâpñâ itâ sâam dâtnânngoip, “Buputñâ zen bâliñ opapkât sândunek.” ¹³ Oi nen nalem bâtnâmbut zorat buputñâ sânduindâ irâ kiin zagât piksâip.

¹⁴ A amban zen sen mârât mân igikñâ, zo ekñâ sâwe, “Propete patâ a nenngâren âsqagibapkât sâsân, zo perâkñak a zi.” ¹⁵ Oi zen Yesu haangumñâ bitziñandâ gâsum a kutâ kwânânngânam utne zingit nânngâm birâziñgâm zikñik barin zarip.

*Yesuñâ saru kwâkñan lân lân arip.
(Mt 14:22-23; Mk 6:45-52)*

¹⁶ Mirâ nâtiksisâi arâpñâ nen saru sâtñan geiwen. ¹⁷ Geimñâ Kapenaum kamânân âinam wangâyân zâiwen. Oi mirâ nâtiksisâi ko ârindâ Yesu zâk zikñik zoren tâip. ¹⁸ Oi pibâ kâtikñâ koi saru âbangoi âiwen. ¹⁹ Oi nen sak birâm kom aleindâ ari saru tânâmñan ârindâ Yesu zâk saru kwâkñan lân lân âim wangâ gootñan gâi ekñâ pârâkpan kenngât urâwen. ²⁰ Yatâ oindâ Yesuñâ nânngonsâam sâip, “Ninak gaan. Mân kenngât utnek.” ²¹ Yesu wangâyân kopgâbapkât sâtâre urâwen. Kopgâi zorenâk hân âinam sâwenân, zo âi takâwen.

A zen Yesu kulem sen mârâtkât opñâ dukuwe.

²² A kâmut patâ, zen saru nâmbutken zine hañsâip. Hañsâi itâ sâwe, “Muka nâtiksisâi wangâ kânok tâi iksen. Zoren arâpñâ Yesu pam ziiñik arie.” ²³ Zo yatâ nânngâm tatne Tiberia hânân gâbâ wangâ nâmbutñâ Kembuñâ nalem zingip, zoren takâwe. ²⁴ Takâne a amban zen Yesu sot arâpñâ kâruzingâm wangâyân zâim Kapenaum kamânân âi kâruzingâwe.

²⁵ Zen saru nâmbutken âim kârûm muyagemñâ itâ sâam dukuwe, “Patâ, gâ dâunjan zi gâin?” ²⁶ Mâsikâne itâ sâam dâzânngoip, “Nâ perâkñak sa nânngânek. Nâ top liku kulem tuuga ikme, zorat bunjâ. Nalem zingâ nem âkon urâwe, zorat molinige. ²⁷ Nalem nemñâ ândim mumbi, zorat umziñ mân pane zimbap. Nalem nem ândiândi kâtik ândibi, zorat umziñ pane zimbap. A bonñâ, nâ Anutu Ibânandâ nalem zo zingâbatkât gâsum sâlâpnogip. Nâ ândiândi kâtikkât nalem, zo zingâbat.” ²⁸ Sâi zen itâ mâburem dukuwe, “Sânan. Anutuñâ wan nep tuum ândinatkat nânngâmap?” ²⁹ Sâne Yesuñâ itâ sâam dâzânngoip, “A sângonnogip, nâ nânngâm pâlâtân kwatnibi, zo Anutugât nep.” ³⁰ Sâi den itâ sâam dukuwe, “Gâ top likuliku kulem nâi tuuna ekñâ nânngâm pâlâtân kwatginat. Wan nep nâi tuuban?” ³¹ Sâkurâpniñ, zen Mose sot mirâ kamân kâtikñan ândim nalem kutñâ Mana, zo nem ândiwe. Oi zorat den kulem nâi itâ ziap, ‘Sumbemân gâbâ nalem zingî nem ândiwe.’ ”

Nalem sumbemân gâbâ gem gâip, zorat den.

³² Oi Yesuñâ itâ sâam dâzânngoip, “Perâkñak sa nânngânek. Sumbemân gâbâ nalem bonñâ, zo Moseñâ mân muyagem zingip. Ka Ibânandâ sumbemân gâbâ nalem bonñâ zingâmap. ³³ Nâ sumbemân gâbâ gem hân a ândiândi muyagem zingâman. Nâ Anutugâren gâbâ nalem bonñâ uan.” ³⁴ Sâi itâ sâam dukuwe, “Kembu, gâ narâk dâp nalem zo niñgâmâmban.” ³⁵ Sâne itâ sâam dâzânngoip, “Ândiândigât nalem ko nâ. Nâi zâk nâgâren ga pâlâtân upap,

zâk nalemgât mân mumbap. Oi nâi zâk nâ nângâm pâlâtâŋ kwatnibap, zo ko toogât mân nângâbap.

³⁶ Nâ itâ dâzânguan. Zen nâ neknâ mân nângâm pâlâtâŋ kwatnime. ³⁷ Ka Ibânandâ nâgât singi sâip, a ambân zo zen ko nâgâren gam nângâbi. Oi a ambân zij nâgâren gane mân molizijngâbat. ³⁸ Sumbemân gâbâ gewan, zo ninâ den lubatkât buŋâ. Sâŋgonnogip, zâkkât den lubatkât gewan. ³⁹ Ibânandâ a ambân nâgâren zâmbanmap, a zo zen tâmbetagobegât galemzij uandâ hângât narâk âkâbabân zoren hâlâluyâk mânggizijga zaatpi. Sâŋgonnogip, zâkkât den zo yatâ ziap. ⁴⁰ Nannâ nâ neknâ nângâm pâlâtâŋ kwatnibi, zo ko ândiândi kâtik ândibi. Ibânangât den zo yatâ ziap. Oi nânâ narâk patin mânggizijga zaatpi.”

Yesu zâk ândiândi kâtikât nalem

⁴¹ Yesu zâk sumbemân gâbâ nalem bonŋâ, zo nâ sâipkât Yuda a sâtnâ, zijâ nângâm bâlij kwâkŋangâwe. ⁴² Oi itâ sâwe, “A zi zâk wangât itâ sap, ‘Nâ sumbemân gâbâ gewan.’ Topŋâ nângâmen. Zâk Yesu, Yosepegât nanŋâ.” ⁴³ Sâne Yesuŋâ itâ dâzângom sâip, “Zen mân nângâne bâlij oik. ⁴⁴ A nâi zik umgât nâgâren gâganj, zo mân taap. Ibâ sâŋgonnogipŋâ sâi âlip nâgâren gâbap. Oi nâ a itâ zo narâk patin mumuŋan gâbâ mânggibat. ⁴⁵ Propete zengât ekabân den itâ ziap, ‘Anutu zikŋak a singi âlip dâzângoi nângâbi.’

Nâi zâk Ibânandâ singi âlip dukui nângâbap, zâk nâgâren gam târokwatnibap.

⁴⁶ A zen Ibâ mân igâwe. Anutugâren gâbâ gem gâwan, nâ ninak Ibâ egâwan. ⁴⁷ Nâ perâkŋak dâzângua nângânek. Nâi zâk nângâm pâlâtâŋ kwatnimapŋâ ândiândi kâtik miap. ⁴⁸ Ândiândi kâtikât nalem nâ. ⁴⁹ Sâkurâpziŋâ, zen mirâ kamân kâtikŋan nalem kutŋâ Mana, zo nem ândimŋâ mom nanŋâwe. ⁵⁰ Ka sumbemân gâbâ nalem nemŋâ mân mumuŋâ, zo ko nâgâren ziap. ⁵¹ Nâ sumbemân gâbâ ândiândigât nalem mem gewan. Nalem zo nâ. Zorat nâi zâk nâgâren gâbâ nalem zo nem ândiândi kâtikŋangât singi upi. Sâknandâ nalem uap. Zo a zijâ ândiândi muyagibigât zingâbat.”

⁵² Yuda a sâtnâ ziiŋak itâ âragumŋâ sâwe, “A zirâŋâ dap op sunumŋâ niŋgi ninatkât sap?” ⁵³ Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ perâkŋak dâzânguan. Zen a bonŋâ nâgât sunum sot gilâm mân nimbî, zo ko umzijan ândiândi mân muyagibap. ⁵⁴ Nâi zâk nâgât sunumnâ sot gilâmnâ nimbapŋâ ândiândi kâtik mimbap. Oi narâk patin mumuŋan gâbâ mâgia zaatpap. ⁵⁵ Nâgât sunumnâ, zo nalem bonŋâ. Nâgât gilâmnâ, zo too bonŋâ. ⁵⁶ Nâi zâk nâgât sunum sot gilâm nimbapŋâ, zâk nâ sot pâlâtâŋ op ândibap. Oi nâ zâk sot pâlâtâŋ op ândibat. ⁵⁷ Ândiândi mariŋâ, Anutu Ibâ, zâkŋâ sâŋgonnogi gewangât Ibânangât op ândiman. Oi nâi zâk nâ ninibapŋâ nâgât op ândiândij muyagem ândibap. Umŋandâ nâ sot pâlâtâŋ upapŋâ sumbemgât singi upap. ⁵⁸ Sumbemân gâbâ nalem, zorat topŋâ itâ ziap. Sâkurâpziŋ Mana nalem niwe, zo yatâ buŋâ. Zen nemŋâ ândim muwe. Kâ nâgâren gâbâ nalem zo nimbap, zâk ândim zâimâmbap.” ⁵⁹ Yesu zâk Kapenaum kamânân mâpâmâpâse namin ândim den zo dâzângoip.

Yesu zâk ândiândi kâtikât den mem gem gâip.

⁶⁰ Yesugât a ambârâpnâ, neŋgâren gâbâ doŋbepnâ den zo nâŋgâm sâwe, “Den zi nâŋgindâ yâmbâtñâ uap. Den zirat topñâ dap yatâ nâŋgânat?”

⁶¹ Oi sâm âkon utne Yesuñâ umziŋan ek nâŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip, “Den zi nâŋgâne bâliŋ uap?” ⁶² A bonñâ nâ âburem ândiwanân zaria nâŋgâne dap upap? ⁶³ Sâkkât sunum zorâŋ ândiândi muyagemap, zo mân ziap. Ândiândi muyagemap, zo Kaapungât nep. Den dâzâŋguan, zo Kaapum sot ândiândigât den. ⁶⁴ Oi zengâren gâbâ a nâmbutñandâ mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnime.” A Yesugât den birâbi, zo kânŋan nâŋgip. Oi a Yesu tirâpžâŋgoi gâsum kumbi, zo yatik kânŋan nâŋgip. Zorat den yatâ dâtnâŋgoip.

⁶⁵ Oi den nâi itâ târokwap sâip, “Zorat itâ dâzâŋguan. Ibânandâ a nâi imbanâ mân pindi ko dap op nâgâren gam nâ sot pâlâtâŋ upap? Yatâ zo mân taap.”

⁶⁶ Narâk zoren a ambân kâmut gakârâpnâ, neŋgâren gâbâ doŋbepnâ zâk sot ândiândiŋgât âkon op birâŋanŋâm âiwe.

Peteronâ Yesugât topñâ sâm muyageip.

⁶⁷ Yatâ utne Yesuñâ arâp kiin zagât itâ sâm mâsikâniŋgip. “Zen yatik nâbam âinam se?” ⁶⁸ Sâi Simonŋ Peteronâ itâ sâm dukuip, “Kembu, nen gâ birâgim nâigâren âinat? Gâ kânokñâ ândiândi kâtikkât den mem ândiat.

⁶⁹ Nen gâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatgimñâ itâ nâŋgâmen. Gâ tirik a. Anutugâren gâbâ gâin.” ⁷⁰ Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Nâ a kiin zagât, zen gâsum sâlâpžâŋgowan. Oi dap yatâ zengâren gâbâ a nâiñâ Satanŋât a uap?”

⁷¹ Zâk Yuda, Simonŋât nannâ, Karioto kamânân gok, zâkkât nâŋgâm sâip. Yuda zâk arâp kiin zagât neŋgât kâmurân gokñâ. Oi zâkñâ ândim Yesu tirâpžâŋgoi kâsarâpnâ zinj gâsum kuwe.

7

Yesugât murâpnâ, zen mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkñanŋâwe.

¹ Kwâkñan Yerusalem kamânân Yuda a sâtnâ zinjâ Yesu kunam den sâne Yesuñâ zorat sinŋi nâŋgâm Yudaia hân birâm Galilaia hânân âim gam ândeip.

² Yatâ oi Yuda zengât hâmbâ silep kendon mâte oip. ³ Yesu murâpnâ, zinj itâ dukuwe, “Gâ hân zi birâm Yudaia hânân âimñâ kulem top top tuumat, zo ândi âi tuuna kâmut gakârâpkâ zinj ikpi. ⁴ A nâi, zâk patâ upâ sâm nepñâ tik mân tuumap. A mâteziŋan tuumap. Gâ nep zo yatâ tuubat sâmatkât âi a kâmurân nep tuuna ikpi.” ⁵ Murâpnâ zen mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkñanŋâm yatâ sâwe. ⁶ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Narâk ziren zo mo zo utnâ sâm âlip upi. Ka nâgât narâk ko gâtâm mâte upap. ⁷ A zinjâ zen um kâlak mân nâŋgâziŋgâbi. Nâ ko ândi mâmanziŋ bâliŋâ, zo sapsuga um kâlak nâŋgânige. ⁸ Zen ziinŋik kendonân zâinek. Narâknâ mân mâte uap. Narâk ziren mân zâibat.” ⁹ Yatâ sâmñâ Galilaia hânân ândeip.

Yesu zâk kendon patâgât Yerusalem kamânân zarip.

¹⁰ Yesu murâpnâ, zen kândom âinetâ bet zâk zikŋik Galilaia hân birâm Yerusalem kamânân tigâk zarip. ¹¹ Oi kendon narâk oi Yuda a zen Yesu kârurnâ mâsikâyanŋâm sâwe, “Zâk ikâ taap?” ¹² A yennandâ zâkkât den halop doŋbep sâwe. Oi nâmbutñandâ itâ sawe, “Zâk a âlipñâ.” Sâne nâmbutñandâ kwâkâm sâwe, “Buñâ. Zâk a um gulip kwatziŋgâmap.” ¹³ Oi Yuda a sâtnâ zengât keŋgât op Yesugât sinŋi den muyap mân sâwe.

Yesuñâ Anutugâren gâbâ den mem gâip.

¹⁴ Kendon tânâmñan Yesu zâk tirik namin zâimñâ a Kembugât den sâm dâzânngoip. ¹⁵ Den yatâ sâi Yuda a zen imbanâziñ buñ oi itâ sâwe, “Zâk ekap namin mân zaripñâ den topñâ zi ikâ gâbâ nânngâm sap?” ¹⁶ Yatâ sânetâ Yesuñâ itâ dâzânngom sâip, “Nâ den dâzânngoman, zo ninan gâbâ buñâ. Sâñgonnogip, zâkkât den. ¹⁷ Den Anutugâren gâbâ mo ninan gâbâ, zo Anutu sâtñâ lubapñâ den zirât topñâ nânngâbap. ¹⁸ Nñai zâk zik umgât sâbap, zâk sâknâ mem zâizâiñ upap. Ka nñai zâk nep mariñangât sâtâre muyagibapkât nep tuubap, zâkkât itâ nânngâbi, ‘Zâk sarâ buñâ. Den bonñâ sâmâp.’ Oi nâ zo yatâ sâmân.

¹⁹ Moseñâ gurmin den sâm muyagem ziñgip. Oi zen gurumin den zo mân lum kwâtâtîme. Yatâ opñâ zen wangât nâgât denân kwap sâm nonam se.” ²⁰ Sâi a zen itâ sâwe, “A ikâ zorâñ gobigât se? Gâgât itâ nânngen. Gâ wâkeogot ândim um gulip op sat.” ²¹ Sâne Yesuñâ dâzânngom sâip. “Nâ nep kânok tuuga, zo ek pârâkpm kwakmak ue. ²² Sa nânngânek. Moseñâ narâpziñ kwabâ kwatziñgâbigât sâm ziñgip. (Oi zo Moseñâ mân topkwâip. Sâkurâpniñandâ mârûm nñai topkwarâwe.) Oi nep zo tuutuunâ mâte oi kendonân tuume. ²³ Mosegât gurumin den, zo birânetâ bon buñ opapkât kendonân narâpziñ kwabâ kwatziñgâme. Nâ ko kendonân a kiñ bik mumuñ sâknâ kubiksa âlip uap, zorat wangât kuk otnige? ²⁴ Zen den sâknik mân sânek. Nânngâm sâlâpkum ko bonñâ sâbi.”

Yesugât op itâ sâwe, “Zâk Kristo mo a nñai?”

²⁵ Yerusalem kamân mâirâp nâmbutñandâ itâ sâwe, “A kunam sâme, zo zirâ mo? ²⁶ Zâk a ambân mâteziñan zi den muyap sâi patârâpniñandâ mân sâm kwâkâme. Zen topñâ nânngâne a bâliñan gâbâ mâkânîngâbapkât mârûm sâsân, zo mo dap? ²⁷ Buñâ motñai. A zirât muyamuyagiñangât topñâ nânngen. Ka nñai gâbâpkât sâsân, zo âsagei zâkkât topñâ mân nânngânat.” ²⁸ Yatâ sâne Yesuñâ tirik namin kin den patâ itâ sâm dâzânngoip, “Ikâ gâbâ gâwan, zo âlip nânngen sâme. Ka nâ ninâ umgât mân gewan. Bonñâ mariñâ, Anutu, zâknâ sâñgonnogi gem gâwan. Oi zen zâk mân ek nânngâme. ²⁹ Nâ ko zâknâ sâñgonnogi zik um topñan gâbâ gewan, gât ko nânñâ zâkkât topñâ nânngâm kwâtâtian.”

³⁰ Yesu zâk den yatâ sâi tâk namin pânam sâwe. Oi kukuñangât narâknâ, zo mân mâte oipkât yâmbârem birâwe. ³¹ Oi a yennâ zengâren gâbâ donbepñâ Yesu nânngâm pâlatân kwarâwe. Oi itâ sâwe, “A patâ gâbapkât sâsân, zâk a zirân kulem tuumap, zo walâm tuubap? Buñâ. A zi aksik tuum nanğâmâp.”

Kâwali a zen Yesu gâsum tâk namin pambigât sâñgonzânngowe.

³² A zen den yatâ zo tik sâne Parisaio zen nânngamñâ tirik namâ galem a sot âragumñâ kâwali a zen Yesu gâsum tâk namin pambigât sâñgonzânngowe. ³³ Yesuñâ itâ dâzânngom sâip, “Nâ narâk pânkânok zen sot ândimñâ sâñgonnogip, zâkkâren zâibat. ³⁴ Oi zen kârûnim mân muyagenibi. Âi ândibarân dap op gabi?” ³⁵ Yatâ sâi Yuda a zen itâ sâm âraguwe, “A zirân ikâ ari kârûnatkât sap. Yuda a bukurâpniñ Grik a hân toren toren zen sot ândie, zengâren âibam sap? Mo zâk Grik a zengâren âim den dâzânngobam sap? ³⁶ ‘Kârûnim âim mân muyagenibi. Âibarân zen mân gabi.’ Den zo wangât sap?”

Yesu zâk Kaapum niñgâbapkât sâip.

³⁷ Yuda zengât kendon sirâm boinjâ mindumindu patâ utne Yesunâ zaat kin den patâ dâzângom sâip, “Njâi zâk toogât nângâmñâ nâgâren ga nimbap. ³⁸ Oi njâi zâk nâ nângâm pâlâtân kwatnibap, zâkkât umñan too sinñâ takâm zimbap. Kembangât ekabân den yatâ kulemgune ziap.” ³⁹ Yesu nângâm pâlâtân kwâkñangâwen, nen Kaapungât sinji kwatningâm yatâ sâip. Yesu zâk narâk zoren Kaapumñâ mân ninjip. Wangât, zâk sumbem âsakñâ umñan mân âburem zârip, zorat mân ninjip.

A ambân zen Yesu topñangât sâm kâsâpagowe.

⁴⁰ A nâmbutñâ zen den zo nângâm Yesugât itâ sâwe, “Perâkñak, zâk Propete gâbapkat mârûm sâsârñ,” ⁴¹ Nâmbutñandâ itâ sâwe, “A bâliñan gâbâ mâkâningâbapkat mârûm sâsârñ, Kristo, zi zâk.” Nâmbutñandâ ko kwâkâm sâwe, “A patâ zo, zâk dap op Galilaia hânân muyagibap? ⁴² Kembangât ekabân den njâi itâ ziap. Kristo zâk a kutâ Dawidigât kamân, Betelem, zoren âsagibap.” ⁴³ A zen Yesugât yatâ sâm kâsâpagowe. ⁴⁴ Oi nâmbutñandâ tâk namin pânat sâm yâmbârem birâwe.

A sâtñâ zij Yesu mân nângâm pâlâtân kwâkñangâwe.

⁴⁵ Kâwali a zen tirik namâ galem a sot Parisaio zengâren âburinetâ itâ sâwe, “Zen wangât Yesu mân gâsum diim ge?” ⁴⁶ Sâne kâwali a zijñâ sâwe, “Zâk den sâmop, zo yatâ a njâinñâ mân sâmop.” ⁴⁷ Sâne Parisaio a zij itâ sâm dâzângowe, “Zen a yennñâ yatik um gulip kwatzingap? ⁴⁸ A sâtñâ sot Parisaio a, nenñâren gâbâ njâi zâk sot pâlâtân uap? ⁴⁹ Zo buñâ. A yennñâ, zen ko Kembangât gurumin den mân nângâme, zen simgât sinji.”

⁵⁰ Yatâ sânetâ bukuzinjâ njâi kutñâ Nikodemo, mârûm Yesugâren arip, zâkñâ itâ sâm dâzângoip, ⁵¹ “A njâinñâ zikñâ topñâ mân sâi dap yatâ hâuñangât den sâm kwâkânat? Nen yatâ mân utnatkât gurumin den ekabân den njâi ziap.”

⁵² Yatâ sâi ko bukurâpñandâ Nikodemo den kârâpñoot itâ sâm dukuwe, “Gâ a zo yatik Galilaia hânân gokñâ? Kembangât ekabân sâlâpkum itâ nângâban, ‘Galilaia hânân Propete njâi mân âsagibap.’” ⁵³ Oi zen kâsâpagom mirâziñan âim nanngâwe.

8

Lañ mâman ambân njâi Yesugâren diim âiwe.

¹ Yesunâ Oliwa bâkñan zâi zeip. ² Mirâ hañsâi zobâ âburem tirik namin zari a ambân donbepñâ zâkkâren minduwe. Yesunâ ge tapñâ Kembangât den sâm dâzângoip. ³ Oi Kembangât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen mâtâp ambân njâi a sot ândei muyagem diim Yesugâren gam pam haamgum kin sâwe, ⁴ “Patâ, ambân zi a lañ zen sot ândei muyagem gâsum diim gen. ⁵ Oi Mose zâk ambân itâ zo kâtñâ zângone mumbigât sâm gurumin den ekabân kulemgum ninjip. Oi gâñâ ambân zâkkât dap nângat?” ⁶ Zo yatâ mâsikâne den dap mo dap sâi nângâm denân pânâ sâwe. Sâne Yesu zâk pindiñsâm bikñandâ hânân kulemgum tâip. ⁷ Kulemgum tâi mâsikâm zagât zagât utnetâ zaatñâ itâ sâm dâzângoip, “Zengâren gâbâ a njâi tosanñâ buñâ, zâkñâ kâtñâ topkwap koi ko kumbi.” ⁸ Yatâ sâm du pindiñsâm hânân kulemgum tâip.

⁹ A gawe, zen den zo nângâm patâziñâ kândom ari kânok kânok ari ari âim nanngâwe. Ambân zâk zikñik Yesugât mâtenñan kiri Yesu zâk oksâm

zaat mäsikâm säip. ¹⁰ “Ambân, a zen ikâ arie? Njâiñâ hâuñangât den sâm sinjan giap?” ¹¹ Sâi ambânñâ säip, “Kembu, buñâ.” Sâi itâ sâm dukuip, “Nâ yatigâk, nâ gâ mân sâm sinjan gian. Zorat gâ âi ândim bâliñâ du zagât mân upan.”

Yesu zâk a hân dâp neñgât kârâp âsakñâ op ândiap.

¹² Yesuñâ a den dum dâzângoip. Itâ sâm dâzângoip, “Hân dâp a zengât kârâp âsakñâ op ândian. Oi ñâi zâk nâ molinibapñâ, zâk ñâtâtigân mân ândibap. Zâk ândiândi âsakñâ tâkñangi ândibap.” ¹³ Sâi Parisaio a ziñâ itâ sâm dukuwe, “Gâ gikak topkâ sâm muyagiat, zorat nângindâ bon mân uap.” ¹⁴ Sâne Yesuñâ säip, “Ninak topnâ sapsuga bon buñ mân opmap. Wangât, Nâ ikâ gâbâ gâwan sot ikâ âi ândibat, zorat topñâ nângâm den sâmân. Zen ko zo mo zorat ârândân kwakme. ¹⁵ Zen sâknjik ekñâ umñan bonñâ zo mân ikme. Oi zen lañ sâme. Nânâ ko zengât topziñ mân sâmân. ¹⁶ Oi zengât topziñ sâbat, zo ko bonñâ upap. Nep zo ninik mân tuubat. Ibâ sâñgonnogip, zâkñâ betnan mei nep zo tuubat. ¹⁷ Zengât gurumin den ekabân den ñâi itâ ziap,

‘A zagât, zikñâ a ñâigât topñâ sâitâ nângâne bon upap.’

¹⁸ Nâ ninâ topnâ sâm muyagia Ibânâ sâñgonnogip, zâkoot yatik sâm muyagemap.”

¹⁹ Yesu zâk den yatâ sâi mäsikâm sâwe, “Ibâgâ ikâ?” Sânetâ itâ sâm dâzângoip, “Zen nâgât topnâ mân nângâme. Zen nâgât topnâ nângâm sâi ko Ibânangât topñâ yatik nângâbe.”

²⁰ Yesuñâ den zo tirik namâ umñâ ñâi kât pâpanñan, zoren kin den dâzângoip. Oi zâk mumbapkât narâkñâ mân mâte oipkât dabân gâsum tâk namin kek pambe?

Anâ hânân gok, Yesu zâk Sumbemân gokñâ.

²¹ Yesu zâk den târokwapñâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ zâmbam aria zen kârunimñâ tosaziñoot ândim mumbi. Nâ âibat, zoren zen dap op gabi?” ²² Zo yatâ sâi ko Yuda a ziñâ sâwe, “Nâ âi ândia zen mân gabi, den zo wangât sap? Zâk zikñâ agoyangâm mumbapkât sap?” ²³ Sânetâ Yesuñâ itâ sâm dâzângoip, “Zen âmbiren gokñâ. Nâ ko uren gokñâ. Zen hân ziren gokñâ. Nâ ko hân zi gokñâ buñâ. ²⁴ Nâ zorat opñâ dâzânguan, Zen tosaziñoot ândim mumbi. Nâ ândim gâwannâ ândim zâibat. Zen zo mân nângâm simbitkubi, zo ko tosaziñ zemziñgi mumbi.”

²⁵ Sâi ziñâ mäsikâm sâwe, “Bâi, gâ wan a ñâi?” Sâne Yesuñâ dâzângom säip. “Topnâ dâzângom gâwan, zo bonñâ. ²⁶ Nâ zengât tosa sot hâuñangât den donjep mem ândian. Sâñgonnogipñâ den bonñâ sâmâp. Oi nâ den zâkkâren nângâwan, zorigâk a ambân dâzângoman.”

²⁷ Den zo Ibânangât op sâm dâzângoi zen mân nângâm kwâtâtiwe. ²⁸ Sâmñâ Yesuñâ târokwap itâ dâzângom säip. “Zen a bonñâ nâ nagân mândânibi, narâk zoren topnâ nângâm birañbi. Oi ninâ umgât kut ñâi ñâi mân opman. Ibânandâ den sâm dâtnogip, zoric sâmân, zo nângâm kwâtâtibi. ²⁹ Oi sâñgonnogip, zâk nâ sot ândiap. Nâ kut ñâi ñâi opman, zo egi âlip opmap, zo ko zâk mân birânimap.” ³⁰ Yesu zâk den yatâ sâi a donjepñâ nângâmñâ, nângâm pâlatân kwâkñangawe.

Yesugât den mem ândim dumun buñ utnat.

³¹ Yesunâ Yuda a nânghâm pâlâtân kwâkñanggâwe, zen itâ sâmb dâzânghoip, “Zen nâgât den lum ândim arâpnâ bonnâ upi. ³² Opnâ nâgât den bonnâ, zo nânghâne mâkâziñgi dumunziñ buñâ, hâlâluyâk ândibi.” ³³ Yesunâ yatâ sâi zen itâ mâburem dukuwe, “Nen Abaramgât kiurâp. Nen a zengât kore mân op ândiwen, zorat wangât sat? ‘Dumun buñ ândibi.’” ³⁴ Sâne Yesunâ itâ sâmb dâzânghoip, “Nâ perâkñak dâzânghuan. Nâi zâk bâliñ opmap, zâk bâliñanggât kore a upap. ³⁵ Kore a, ziñâ patâziñanggât mirin tâtat mâme mân upi. Narâpnâ ko Ibâgât mirinâk ândim zâimambi. ³⁶ Zorat nâ nannandâ olanziñga, zen perâkñak dumum buñ ândibi.

³⁷ Zen Abaramgât kiurâp, zo nânghan. Oi zen nâgât dennâ umziñan mân giari nonam se. ³⁸ Nâ Ibânanggâren kut nâi nâi ek ândiwan, zorat sâman. Zen ko ibâziñanggâren kut nâi nâi nânghâwe, zo upme.” ³⁹ Sâi itâ sâmb dukuwe, “Nen sâkuniñ Abaram.” Sâne Yesunâ dâzânghoip, “Zen Abaramgât kiun ândim sâi zâkkât orot mâme yatâ upe. ⁴⁰ Anutugâren gâbâ den bonnâ nânghâwan, zo dâzânghoman. Oi ziñâ nonam se. Kut zo yatâ zo Abaramnâ mân oip. Zen Abaramgât narâpnâ buñâ. Ibâziñâ, zâk nâi. ⁴¹ Zen ibâziñanggât orot mâme upme.” Yatâ sâi ziñâ sâwe, “Nen a lanñan gâbâ mân âsañwen. Ibâniñ Anutu kânok.” ⁴² Sâne Yesunâ sâip, “Ibâziñ Anutu sâi ko nâ buku otnibe. Nâ Anutugâren gâbâ gewan. Ninâ umgât mân gewan. Zâknâ sâñgonnogi gewan.

⁴³ Zen dap op ândine dinnandâ umziñan mân geimap? Nâ den sa zen kindapziñ anggân kârâme, zorat ko yatâ upme. ⁴⁴ Zen ibâziñ Satañ. Zâkkât den lubigât umziñ kinmap. Zâk mârumb nâi a tâmbetagoagon nep tuum ândim gaap. Zâk den bonnâ kândâtkoipkât umñan den bonnâ nâi mân ziap. Zâk sarâ a sot sarâ marinâ. Zorat zâkkât orot mâmenâ zo sarâ opmap. Zen zo yatik umziñan den bonnâ mân gei ziap. ⁴⁵ Zorat nâ den bonnâ dâzânghua dinnâ birâme.

⁴⁶ Zengâren gâbâ a nâi nâgât tosa âlip sâbap? Buñâ. Nâ den bonnâ sâman. Zen wangât nâgât dinnâ birâme? ⁴⁷ Nâi zâk Anutugât siñgi upapnâ diñâ nânghâbap. Zen Anutugât siñgi mân ândimenâ diñâ birâme.”

Yesugât den mem ândim mân munat.

⁴⁸ Sâi Yuda a sâtnâ, ziñ kuk op itâ sâmb bâliñ kwâkñanggâwe, “Nen gâgât dap sânat? Gâ nengât kâmurân gok buñ. Gâ Samaria a. Wâkenâ umgan giari ândiat. ⁴⁹ Gâgât topkâ yatâ sâindâ dâp upap.” Sâne Yesunâ itâ sâmb dâzânghoip, “Nâ wâkenâ mân otnimap. Nâ Ibânâ sâmb bâbâlân kwâkñanggâman. Zen ko nâ mem ge kwatnige. ⁵⁰ Nâ kutsiñginanggât opnâ mân dâzânghowan. Kutsiñginanggât den dâzânghobap, zo nâi ândiap. Zâknâ nâgât kutsiñgi, zo mem zâi pambap.

⁵¹ Nâ perâkñak dâzânghua nânghânek. Nâi zâk nâgât den mem ândiap, zo mân mumbap.” ⁵² Yatâ sâi Yuda a ziñâ itâ sâwe, “Wâkenâ otgimap, zo perâkñak. Abaram moip. Oi Propete zen yatigâk muwe. Oi gâ itâ sat, ‘Nâi zâk nâgât den mem ândibapnâ mân mumbap.’” ⁵³ Sâkuniñâ Abaram, zâk patâ moip. Oi gâ zâk walâbam sat? Oi Propete a, zen yatâ muwe. Gâ wangât sâkkâ mem zâi paat?” ⁵⁴ Sâne Yesunâ itâ sâmb dâzânghoip, “Ninak sâknâ mem zâi pa sâi ko bon buñ opap. Ibânâ ândiap, zâkkât Anutuniñ sâme, zâknâ kutsiñginâ mem zâi pâmap. ⁵⁵ Zen zâkkât topnâ mân nânge. Nânâ ko zâkkât topnâ nânghâm kwâtâtian. Nâ mân ek nânghan sa sâi ko a sarâ zen yatâ opap. Nâ zâk nânghânghan. Oi zâkkât diñâ mem ândiman.

⁵⁶ Sâkuzinjâ Abaram, zâk nâgât narâk mâte oi ikpapkât sâtâre op ândeip. Zorânâ ândim muyagia sâtâre pâtâ oip.” ⁵⁷ Yatâ sâi Yuda a zinj sâwe, “Gâ kendongâ 50 mân ândeinnâ Abaram egâwan sat?” ⁵⁸ Sâne Yesujâ itâ sâm dâzânngoip, “Nâ perâkñak dâzânngobâ. Nâ Abaram mân âsagei ândiwanjâ ândim gaan.” ⁵⁹ Yatâ sâi Anutu hutkum sap sâm kâtnjâ mem kunâ sâne Yesujâ tikpam tirik namin gâbâ geip.

9

A sen nâtâtik, zâkkât den sinji.

¹ Yesu zâk mâtâbân âim sen nâtâtik a nâi muyageip. A zo mam kâmbonjan gâbâ âsagei sen nâtâtik op ândim gâip. ² Yesujâ a zo muyagei arâpnjâ ninj Yesu mâsikâm sâwen, “Patâ, nâigât tosgât yatâ muyageip? Zikjâ mo ibâ mam zekât?”

³ Sâindâ Yesujâ itâ sâm dâtnânngoip, “Yatâ bunâ. Zikjâ mo ibâ mam zekât tosgât bunâ. Anutu imbanjanngât topnjâ zâkkâren muyagibapkât yatâ âsageip. ⁴ Sirâmân nep tuumen. Kâ nâtiksâi ko nep mân tuumen. Narâk zi sirâm yatâ oi sângonnogip, zâkkât nep âlip tuum ândinat. Kwâkñan nâtâtik muyagei nep zo dap dap yatâ tuubi?” ⁵ Nâ hânân ândibat dâp hân a zengât âsakñâ op ândibat.”

⁶ Yesu zâk yatâ sâmnjâ hânân tâpkum hân banjet mem golanjukum sen nâtâtik zo sinjan sanjorip. ⁷ Itâ sâm sanjorip, “Gâ Siloam too dengânân âi too sanjonnan.” (Siloam zo Yuda denân. Niinj denân ko sângongoip sâmen.)

⁸ Yatâ opnjâ kamârâpnjâ zinjâ a zo ekñâ mâsikâyanngâm sâwe, “Nalemgât oletniñgâmap, zi zâk mo nâi?” ⁹ Sâne nâmbutjandâ sâwe, “Zi zâk.” Oi nâmbutjandâ sâwe, “Zâk bunâ. Zâkkât tobat yatâ a nâi.” Yatâ sâne zikñak sâip, “Nâ ko zi.” ¹⁰ Sâi mâsikâm sâwe, “Dap op sinjâ âlip uap?” ¹¹ Sâne itâ sâm dâzânngoip, “A nâi kutnjâ Yesu, zâkñâ hânân tâpkum hân banjet mem golanjukum sinnan sanjonjâ itâ sâm dâtnogip, ‘Gâ Siloam dengânân âi too sângon.’ Oi nâ âi too sanjonsa sinnâ âlip oi eksan.” ¹² Yatâ sâi mâsikâm sâwe, “A zo ikâ ândiap?” Sâne zâkñâ sâip, “Nâ mân ek nânjan.”

A sinjâ âlip oip, zorat Parisaio zinj den sâwe.

¹³ A sen nâtâtik op ândimjâ âlip oip, zo diim Parisaio a zengâren âiwe. ¹⁴ Oi Yesujâ banjet golanjukum sinjâ sanjorip, zo Yuda zengât kendonân oip. ¹⁵ Zorat Parisaio a, zinjâ a zo mâsikâm sâwe, “Gâ dap op sinjâ âlip uap?” Sâne itâ sâm dâzânngoip, “Zâk banjet mem sinnan sanjori nâ âi too sanjonsa sinnâ âlip uap.” ¹⁶ Parisaio zengâren gâbâ nâmbutjandâ itâ sâwe, “A zo Anutugâren gokñâ bunâ. Zâk Kembangât gurumin den kom mâtâp wâlap. Zâk kendonân nep tuugap.” Sâne nâmbutjandâ sâwe, “Zâk bâliñ mâme a ândim sâi nep itâ zo mân tuubap.” Parisaio a, zinj yatâ sâm âragum kâsâpagowe.

¹⁷ Oi a sinj bâpsâsânj kubigip, zo mâsikâm sâwe, “Sinjâ kubiksap, zorat gâ dap nânget?” Sâne zâkñâ sâip, “Zâk Propete.” ¹⁸ Sâi Yuda a zen a zo sen nâtâtik ândimjâ âlip oip, zorat nânngâne bonnjâ mân oi sâne ibâ mamjâ, zet gawet. ¹⁹ Gâitâ mâsikâzikâm sâwe, “Nanzikñâ sen nâtâtik muyageip, zi mo? Zâk dap op sinjâ âlip uap?”

²⁰ Sâne ibâ mamjâ, zik itâ sâwet, “Zâk nannikñâ, zo nânget. Sen nâtâtik âsageip, zo nânget. ²¹ Ka dap opnjâ sinjâ âlip uap, zo mân nânget. Nâinjâ

kubiksap, zo mân nânget. Zâk katep bunâ. Mârum lâmbarip, zorat ziinjak mâsikâne topnjâ dâzângeok.”

²² Ibâ mamnjâ, zet Yuda a sâtnjâ zengât kenngât opnjâ yatâ sâwet. Yuda a zengât a sâtnjâ, zinj den itâ sâm ândiwe, “Nâi zâk Yesugât itâ sâbap, ‘A bâlijan gâbâ mâkâniñgâbapkat mârum sâsân, zâk zo. Zâk Kristo.’ A yatâ zo mâpâmâpâse namin mân zâibapkat pâke pânat. A yatâ zo kâbakñeñgâgindâ nenngât kâmurân mân tâpap.” ²³ Zorat opnjâ ibâ mamnjâ zet kenngât op itâ sâwet, “Zâk katep bunâ. Zâk mârum lâmbarip, zorat zinjâ mâsikâne topnjâ sâik.”

²⁴ A sen nâtâtik op ândeipnjâ âlip oip, zo dum diim gamnjâ itâ dukuwe, “Anutu mâtenjan kin sarâ mân sâban. Nen a zorat topnjâ nânge. Zâk bâliñ mâme a.” ²⁵ Yatâ sânetâ ko a zorân itâ sâm dâzângeok, “A zo bâliñ mo âlipnjâ, zo mân nânge. Sen nâtâtik ândiwanjâ sinnâ âlip uap, zo nânge.”

²⁶ Sâi dum mâsikâwe, “Dap otgigap? Dap op singâ mânângeatsap?”

²⁷ Sâne a zorân itâ sâm dâzângeok, “Nâ mârum dâzângeok. Zen wangât kisanjâ dâzângeobatkât se? Zen zâkkât a utnam se?” ²⁸ Yatâ sâi zinjâ sinjan gem dukuwe, “Gâ zâkkât a. Nen ko Mosegât arâpnjâ. ²⁹ Mose zâk Anutuñjâ den dukuip, zo nânge. Ka a zi ikâ mo ikâ gâbâ âsagem gâip, zo mân nânge.”

³⁰ Sâne a zorân den itâ mâburem dâzângeok, “A zi sinnâ mânângeatsap, zâkkât topnjâ kârune nânge imbanjâ uap. ³¹ Nen itâ nângeamen, ‘Anutuñjâ bâliñ mâme a mân betziñan memap. Nâi zâk hurat kwâkñanngâm diñjâ lugi bekñan mimbap.’ ³² Mârum hân âsageibân gâbâ a nâi zâk mam kâmbonjan gâbâ sen nâtâtikñjâ âsagem kubikkubikñjâ mân âsagei nângeawen. ³³ Oi a zo Anutugâren gâbâ mân gâip sâi nep itâ zo dap yatâ tuubap?” ³⁴ Sâi den kârâpnjoot itâ sâm dukuwe, “Gâ bâliñ mâme sot lanj mâman a zengâren gâbâ âsageinñjâ dap yatâ nen den topnjâ dâtnângeuat?” Yatâ sâm kom kâbakñine ârip.

Yesu kândâtkom um nâtâtik ândiândij.

³⁵ A zo kâbakñine ari Yesuñjâ nângeip. Oi a zo muyagenngâm itâ sâm mâsikip, “Gâ a bonnjâ nângeam pâlâtân kwâkñanngat mo?” ³⁶ Sâi a zorânjâ sâip, “Patâ, sat, zo a nâi? Zo tirâpnona ekñjâ nângeam pâlâtân kwâkñanngâbat.” ³⁷ Sâi Yesuñjâ itâ sâm dukuip, “Gâ eksat. Den dâgogan, zo nâ.” ³⁸ Sâi a zorânjâ sâip, “Kembu, nâ nângeam pâlâtân kwatgigan.” Yatâ sâmnjâ um topñan pindiñsâm mâpâseip.

³⁹ Oi Yesuñjâ sâip, “Nâ topziñ sâm muyagibatkat hânân gewan. Zorat a ziinngât nângeane giginjâ oi sinniñ nâtâtik sâme, zen sinziñ ânânngât âsakñan bâgim ândibigât gem gâwan. Oi a ziinngât nângeane zâizâiñ oi sinniñ âlipñik sâme, zen nâtâtigân bagim ândibigât gem gâwan.” ⁴⁰ Yatâ sâi Parisaio a ârândân kirâwe, zen nângeamnjâ sâwe, “Nen sen nâtâtik nângeonsat?” ⁴¹ Sâne Yesuñjâ sâip, “Zen sen nâtâtik ândim sâi tosaziñ bun ândibe. Ka ziinjak sâme, ‘Nen sinniñ âlipñjâ.’ Zorat tosaziñ zemziñgap.”

10

Râma zen mariziñngât den nângeame.

¹ Yesuñjâ den sumbunjâ nâi itâ sâip, “Nâ perâkñak dâzângeua nângeane. Nâi zâk râma zengât poñ durubit zo birâm nâin gâbâ lonñin bagibap, zâk kâmbu a op kut nâi nâi lanj memap. ² Nâi zâk poñ durubirân gâbik bagibap, zâk ko râma zengât galem a. ³ Zâk gâi mâtâp galem a ekñjâ mâtâp mem pâmbap. Oi

râma ziņā diņā tobat nāngābi. Oi râma galem a zo râma kutziņan zāngonsâm poņan gābā diizingām āibap. ⁴ Râma gakārāpņā diizingām gei kādom ari molim āibi. Diņ tobatņā nāngāmegāt molim āibi. ⁵ Ka a nāi gāi diņ tobatņā mân nāngāmņā mân molibi. Buņā. Zen kenġāt op birām āibi.” ⁶ Yesuņā den sumbuņā yatā sâi Yuda a ziņ den zorat topņā mân nāngāwe.

Yesu zāk galem a ālipņā.

⁷ Yatā utne Yesuņā dum dāzāngom sâip, “Perākņak dāzāngua nāngānek. Râma zengāt zāizāiņangāt mātāp, zo nā. ⁸ Nā mân āsagia āsagiwe, zo kāmibu a. Zen kut nāi nāi laņ mime. Zen ganetā râma zen zengāt den mân nāngāwe. ⁹ Mātāp nā. Nāi zāk nāgāren gam bagibap, zāk mân tâmbetagobap. Zāk bagimāgin nalem muyagem nem āndibap.

¹⁰ Kāmibu a zen ga râma kāmibu mem zāngom tâmbetzāngobigāt game. Nā ko râma ziņ āndim āndiāndi ālip muyagem āndim kwātātibigāt gāwan. ¹¹ Nā râma galem a ālipņā. Galem a zāk galem otziņgām āndim râma gakāņā tâmbetagobegāt āndiāndiņā birābat. ¹² Râma galem a bāliņā, mariņā buņā, kât nep tuutuunangāt aņā dāņ galemziņ mân opmapņā wāu kâtikņā gāi zāmbam āibap. Oi wāu kâtikņā gamņā râma ziņgām molziņi siņsururuņ upi. ¹³ A zo râma galem a bāliņā. Zāk râma zengāt girem mân upap. A zo kât mimbapkāt nep tuumap. ¹⁴ Nā ko râma galem a ālipņā āndiman. Ibā sot nā āņak nāngām āndimet. ¹⁵ Zorat dāp op nā kāmurāpņā zen sot āņak āndimen. Zorat na râma zengāt opņā āndiāndinā birābat. ¹⁶ Oi râma kāmūt nāin nāin āndie. Zen poņ zi gokņā buņā. Oi ninak ārāndāņ diizingām ga dinnā nāngābi. Oi râma zen kāmūt kānok sot galem a kānok yatā muyagibap. ¹⁷ Râma zengāt op āndiāndinā birābat, zorat Ibānandā umņandā gāsunimap. Nā āndiāndinā birāmņā dum mibat. ¹⁸ Āndiāndinā zo a ziņ nonam dinnā sâne mân birābat. Buņā. Ninak nāngām birābat. Ninak birābat sot mibatkat imbaņā zemniġap. Yatā upatkāt op Ibānandā sām nigip.”

¹⁹ Yesu zāk yatā sâip, zorat Yuda a zen nāngām den sām kāsāpagowe. ²⁰ Oi a doņbepņā itā sāwe, “Wākeņā okņāņgi um gulip uap. Den sâi wangāt nāņge?” ²¹ Nāmbutņandā itā sāwe, “A wākeņootņā āndim sâi den itā mân sābap. Mo wāke nāiņā a sen nātātik zen ālip kubikziņgābap?”

Yuda a sātņā, ziņ Yesu kâsa okņāngāwe.

²² Yuda a ziņ tirik namāņ mārūm māsop miwe, zorat kendon narākņā mâte oip. ²³ Map pateņ narākņan mâte oip. Oi Yesu zāk tirik namin āim mindumindugāt um patā nāi kutņā Salomo, zoren āim gam kirip. ²⁴ Oi Yuda a ziņ ekņā mindum haangum kin itā sām dukuwe, “Gā wangāt topkā kwāimbāna um zagāt upmen? A bāliņan gābā mākāniņgābapkāt mārūm sāsāņ, gā a zo āndiat oi ko sām muyagem dātņāņgo.”

²⁵ Sâne Yesuņā itā sām dāzāngoip, “Nā mārūm sām dāzāngua mân nāngāwe. Ibānaņgāt sātāt nep tuuman, zorāņ topņā sām muyagemap. ²⁶ Ka zen nāgāt râma mân op āndiegāt dinnā mân nāngāme. ²⁷ Râma gakānā āndie, zen ziņġit holizij nāngāman. Oi ziņā dinnā nāngāme. Dinnā holiņā nāngām mātābān molinime. ²⁸ Oi āndiāndi kātik muyagem ziņga mân tâmbetagom āndim zāibi. Oi nāgāt bitnan gābā a nāiņā mākāmākāņ, zo mân taap. ²⁹ Ibānandā nāgāren zāmbarip, zāk a sot kut nāi nāi aksik walāziņgām āndiap. Oi nāiņā Ibānaņgāt bikņan gābā mân mākābap. ³⁰ Nā sot Ibā, net orot māmenikņā kānogāk ziap.”

³¹ Yatâ sâi Yuda a zinj kât dum mem kunam urâwe. ³² Yatâ utnetâ Yesunâ itâ sâm dâzânngoip, “Nep âlipnâ top topnâ Ibânâ mam otnigi tuuga igâwe. Oi ikâ zorat op kâtnâ nonam se?” ³³ Sâi Yuda a, zinjâ sâtņan mem itâ dukuwe, “Nep âlip tuumat, zorat bunâ. Gâ ayâk ândiatņâ Anutu hutkum gikanğât nâ Anutu sat. Zorat op gonam sen.” ³⁴ Yatâ sâne Yesunâ itâ sâm dâzânngoip, “Kembugât gurumin den ekabân Kembugât den nâi itâ ziap. Zo sâlâpkum nânğame mo bunâ? Den zo itâ, ‘Nânâ sâwan, Zen Anutu yatâ.’

³⁵ (Oi Kembugât den kulem gulipkum nâi sâsân, zo mân taap.) Anu-tugâren gâbâ den zengâren gâip. Zengât op zen Anutu yatâ sâip. ³⁶ Zorat zen wangât itâ se, ‘Gâ Anutu hutkum sat.’ Anutuņâ gâsum sâlâpnom sângonnogi gewan. Zorat op nâ Anutugât nanņâ sa wangât zen den se?

³⁷ Nep tuuman, zo iknetâ Ibânangât dâp mân opmap oi ko birânim nâgât den zorat nânğane bon buj oik. ³⁸ Mo iknetâ Ibânangât dâp uap, zo ko dinnangât bunâ, nepnangât opnâ itâ nânğabi. Ibânandâ nâ sot tâpmap. Oi nâ zâkkâren gâbâ gewan, zorat topnâ nânğabi.”

³⁹ Yesunâ den yatâ sâi ko tâk namîn pânâam dum sâne birâzingâm arip. ⁴⁰ Birâzingâmņâ Yodaņ too nâmbutken Yohaneņâ mârumņan too saņgonzingâm ândeip, zoren âi ândeip. ⁴¹ Zoren âi ândeip a doņbep patâ zinj Yesugâren ga mindum itâ sâwe, “Yohane zâk sen mârât top top, zo mân tuugip. Ka gâgât den sâip, zo bon op nanğap.” Oi zoren a ambân doņbepņâ Yesu nânğâm pâlâtân kwâkņanğawe. ⁴² (-)

11

Lasaro moip.

¹ Betania kamânân a nâi ândeip, kutņâ Lasaro. Zâk sot ponâzatņâ Maria sot Mata, zen kamân zo gokņâ. ² Mariaņâ mârûm Kembu too wârânņâ âlipnâ zorâņ saņgon ko kâuk sâmotņandâ kiņâ sângori âronņâ oip. Zâkkât munņâ Lasaro, zâk mâsek op zeip. ³ Mâsek op zeip ponâzatņâ zet Yesugâren den itâ sâm pâitâ arip, “Kembu, gâ nânğâ. Umgandâ gâsumap, a zo mâsek op ziap.” ⁴ Den zo pâitâ ari Yesunâ nânğâmņâ itâ sâip, “Mâsek zorat bonņâ mumbapkât bunâ. Anutu sâm âlip kwâkņanğâbigât âsagiap. Anutu nanņâ nâgât imbanâ âsagei ekņâ hurat kwatnibi.”

⁵ Mata sot gatņâ sot Lasaro, zengât Yesunâ umņâ tâip. ⁶ Oi mâsekât singi nânğâmņâ sirâm zagât kamân zoren ândeip. ⁷ Sirâm zagât ândimņâ arâpņâ itâ sâm dâtnânngoip, “Gane Yudaia hânân âburem âinâ.”

⁸ Sâi arâpņandâ itâ sâwen, “Patâ, mârûm Yuda a zinj kâtnâ gonam urâwe. Wangât dum zoren âinatkat sat?” ⁹ Sâindâ Yesunâ dâtnânğom sâip, “Mirâ haņsâm zeik kek mân nâtâtiksâbap. Nepnâ hânân tuum kwâkâbatkat narâkņâ mân mâte uap. Nâi zâk sirâmân mâtâbân ari kut nâi nâi zimbap, zorâņ mân kom subap. Zâk âsakņan kut nâi nâi ek nânğâm âibap. ¹⁰ Nâi zâk nâtigân mâtâbân âim âsakņâ kârûm âi kom subap.”

¹¹ Yatâ sâmņâ den itâ târokwap dâtnânngoip, “Bukuniņ Lasaro, zâk uman ziap. Nâ âi mânğibat.” ¹² Yatâ sâi ko arâpņâ niņ itâ sâwen, “Uman zemņâ âlip upap.” ¹³ Yesu zâk mumuņangât den sumbuņâ sâi nen umangât nânğawen. ¹⁴ Zorat Yesunâ sâm kusikņan kwap dâtnânngoip, “Lasaro muap. ¹⁵ Nâ zoren mân âi ândia muap, zorat zengât umnâ âlip uap. Zen nânğâm pâlâtân kwatnim kwâtâtibigât yatâ âsagiap. Bâi, zi zâkkâren âinâ.” ¹⁶ Sâi ko

Yesugât arâp nengâren gâbâ a nêi Toma, zâk booboo a konsâmarâwen, zâkñâ bukurâppâ itâ sâm dâtnânngoip, “Nen zâk sot ârândân arindâ a sâtnâ zinj nânjonetâ munat.”

Yesu zâk zaatzaat sot ândiândi mariñâ.

17 Lasaro moi kât mâtâpñan pane sirâm kimembut zei Yesu âi takip. 18 Betania kamân zo Yerusalem kamân nangâmñan tâip. 19 Zobâ Yuda a donjep Mata Maria munzikñâ moip, zorat sângân ninam Betania kamânân âi tarâwe. 20 Oi Yesu gaap sâne Mata zâk nângâm ari Maria ko mân nângâm mirin tâi Matañâ mâtâbân âi Yesu muyageip.

21 Muyagemñâ itâ sâm dukuip, “Kembu, gâ ziren ândina sâi ko munnâ mân mombap. 22 Oi irabot zi gâgât nângan. Gâ wan mo wangât Anutugâren ninâu sâna nângâgibap.” 23 Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Mungâ mumuñan gâbâ zaatpap.” 24 Sâi Matañâ itâ dukum sâip, “Narâk patâ, zaatzaat narak, zoren zaatpap, zo ko nângan.” 25 Sâi Yesunâ dukuip, “Zaatzaat sot ândiândi mariñâ, nâ. Zorat nêiñâ nângâm pâlâtân kwatnibap, zâk momñâ zaat ândiândij kâtik ândim zâibap. 26 Oi nêi zâk wâgân ândim nângâm pâlâtân kwatnibap, zâk mumu kâtik mân mom ândiândi kâtik ândim zâibap. Gâ den zo nângâna bon uap?”

27 Sâi Matañâ sâip, “Zo nângan. Oi gâgât itâ nângan. A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârûm sâsân, zo gâ. Anutugât nanñâ hânân gibapkât sâsân, zo gâ. Zorat umnandâ nângâm pâlâtân kwatgigan.”

Yesu umñâ bâlei iseip.

28 Den Yatâ sâm birâm âi gatñâ Maria muyagem den halobân itâ sâm dukuip, “Patânikñâ gaap. Oi gâgât sap.” 29 Sâi Marianâ nângâmñâ kârâpñoorâk zaat Yesugâren arip. 30 Yesu zâk kamânân mân takâm Mata muyageip, zoren kirip. 31 Marianâ kek zaatñâ ari Yuda a ambân zâk sot tap um diim gigi den dukum tarâwe, zen kwagân âibam ariap sâm molim âiwe.

32 Maria zâk âim Yesu ekñâ kinj topñan ge pindiñsâm itâ sâm dukuip, “Kembunâ, gâ ziren ândina sâi ko munnâ mân mombap.” 33 Yatâ sâm isei Yuda a ambân molim âiwe, zen beknan mem isewe. Isene Yesunâ zinjgitñâ umñâ bâliñ oip.

34 Yesu zâk mâsikâzingâm sâip, “Ikâ zoren hanguwe?” Sâi zinjâ sâwe, “Kembu, gâ zi ga eknan.” 35 Sâne Yesu zâk iseip. 36 Oi Yuda a zinjâ ekñâ sâwe, “Iknek, zâkñâ umñandâ gâsum biranmap.” 37 Nâmbutñandâ itâ sâwe, “A sen nêtâtik sinâ mânângâripiñâ a zi âlip kubigi mân mombap?”

Lasaro zaarip.

38 Yesunâ umñâ bâliñ oi kwagân âi takip. A zo kât mâtâpñan pane zei kât pâtâ mem mâtâpñan pam doonguwe. 39 Zorat Yesunâ itâ sâip, “Kât mem kâbakñinek.” Sâi a mumuñâ zorat ponânâ, Matañâ itâ sâm dukuip, “Kembu, sirâm kimembut ziap, zorat mârûm kârok uap.” 40 Sâi Yesunâ itâ dukuip, “Den dâgogon, zo mân nângat? Gâ nângâm pâlâtân kwatninandâ Anutu imbanñanñat topñâ muyagei ikpan.”

41 Yatâ sâi ko kât mem kâbakñine ari Yesunâ sinâ sumbemân ekñâ itâ sâip, “Ibânâ, gâ ninâunâ nângat, zorat sâiwap san. 42 Gâ narâk dâp ninâunâ nângâmat, zo nângan. Nâ a zi kinze, zen topnâ nângâbigât itâ san. Gâñâ sângonnona gewangât umziñandâ nângâm pâlâtân kwatnibigât den yatâ dâgogon.”

43 Yatâ sâmnâ den kâtik sârn konsâip, “Lasaro, gâ gem ga.” 44 Sâi mumunandâ zaat gâip. Oi mârurn kin biknâ sângum kâpiwe. Si sângânâ kâpiwe, zorat Yesunâ dâzângoip, “Sângum olan birânek.”

Yesu mumbapkât sârn kâtân urâwe.
(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lu 22:1-2)

45 Yuda a ambân Maria sot gawe, zengâren gâbâ donbepnâ Yesu kut nâi nâi oip, zo eknâ nângâm pâlâtân kwarâwe. 46 Nâmbutnandâ ko Parisaio zengâren âim Yesunâ kut nâi nâi oip, zorat den sinji sârn dâzângowe.

47 Oi tirik namâ galem a patâ sot Parisaio, zen den so nângâm sâne a sâtnâ mindune itâ dâzângom sâwe, “A zi kulem top top tuugapkât dap utnat?” 48 Nen ek mân nângânângâ utnat, zo ko a pisuk patâ zin zâkkâren âimnâ nenngât a kutâ sâne Roma a zin kuk opnâ gam nângone mom nanngindâ tirik namâ zi kândanbe.”

49 Yatâ sâne zengât buku nâi kutnâ Kaipa, narâk zoren tirik namâ galem a patâ ândeip, zâknâ itâ sâip, “Zen um nângânângâzin buj ândie. 50 Zen itâ mân nânge. A kâmut nen mom nanngâbemngât nenngât hâuniâ a kânoknâ moi âlip upap.”

51 Den zo zik umngât mân sâip. Kendon patâ zorat umnan zâk tirik namâ galem a patâ zengât patâzinâ ândeipkât Anutunâ sâi kânnan den zo sâip. (Yesu zâk perâknak Yuda a kâmut, zengât op mumbapkât sârn pindâpindân.) 52 Oi Yuda a zengârâk bunâ, Anutugât nan bârarâp hân dâp ândie, zen aksik minduzinji kâmut kânok ândibigât sârn pindâpindân.)

53 A patânâ Yesugât op yatâ sâipkât narâk zoren gâbâ a sâtnâ zen Yesu kunam den sârn mâtâp kârum ândim gawe. 54 Zorat Yesu zâk muluknem tik ândeip. Zâk mirâ kamân kâtik nanngâmnan kamân nâi tâip, kutnâ Epraim, zoren arâpnâ diininji âi ândiwen.

55 Oi Yuda zengât kendon patâ kutnâ Pasowa, zo mâte oi kamân mâik mâigân gâbâ a donbep patâ, zen Yerusalem kamânân zâiwe. Zen Pasowa kendongât um sâkzin kubiknam zâiwe. 56-57 Mârurn tirik namâ galem a sot Parisaio a, zin den itâ sârn dâzângowe, “Nâinâ Yesugât tâtat mâmerâ ek nângâmngâ ga dâtnângoik. Dâtnângoik gâsum tâk namin pânat.” Yatâ sâwegât kendon patâ mâte oi Yesu kârumnâ tirik namin zâi kin itâ mâsikâyangâm sâwe, “Zen dap nânge? Yesu zâk kendonân gâbap mo bunâ?”

12

Marianâ Yesu too wârân âlip sanjorip.
(Mt 26:6-13; Mk 14:3-9)

1 Pasowa kendon ombenan sirâm namburân kânok ze Yesunâ Betania kamânân arip. Kamân zoren mârurn Lasaro mumunan gâbâ mângei zaarip. 2 Oi zoren Yesu sii nalem om pindâne Matanâ tokim pâi Lasaro ârândân tap niwe. 3 Tatnetâ Marianâ kwâip belo nâi too wârânâ âlipnâ, sângân zâizâin, zo mem Yesu kinan sângonngâ kâuk sâmotnandâ âron meip. Oi mirâ zo itom âlipnâ gam zeip. 4 Oi arâpnâ nenngât buku nâi Yuda, Karioto kamânân gok (Zâk narâk nâin Yesu tirâpzângoik gâsum kuwe.), zâknâ itâ sâip, 5 “Too wârân âlip, zorânâ sângân kât 3 hânderet yatâ mem a kanpitâ zinji dâp opap.” 6 Zâk a kanpitâ zengât mân nângâm sâip. Zâknâ mindum kât pâpanngânngât irâ, zo zâknâ galem op ândeip. Kât panetâ tik kâmbu memâip, zorat op sâip.

⁷ Sâi Yesunâ itâ sârn dâtnângoip, “Birânek. Ambân zo den mân dukunek. Too hitom âlip, zo sâknâ sanjori mua hanobi, zorat opnâ kânjan sanjonniqap. Zâk âlip uap. ⁸ A kanpitâ, zen âsâbân zen sot ândibi. Nâ ko zen sot narâk karep mân ândibat.”

A sâtjâ zij Lasaro kumbigât sârn kâtân urâwe.

⁹ Yesu zâk Betania kamânân ândei Yuda a donjebp zâkkât singi nângâm zoren âiwe. Zen Yesuyâk iknam mân âiwe. Lasaro mumujan gâbâ mângaip, zâk ârândân iknam âiwe. ¹⁰⁻¹¹ Yuda a donjebpnâ Lasarogât den singi nângâmjâ Yesu nângâm pâlatân kwâkjanjâwe. Yatâ urâwegât tirik namâ galem a patâ, zij Lasaro Yesu sot ârândân zâkonom den nep tuuwe.

Yesu Yerusalem kamânân zari sâtâre op diiwe.

(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lu 19:28-40)

¹² Mirâ hanjsâi a donjebpnâ kendongât Yerusalem kamânân zâiwe. Zen Yesu gam taap sâne singi nângâwe. ¹³ Den yatâ nângâm sâtâre op gâmalem sot gâlânjât iinnâ namuj mem mâtâbân muyaginam âiwe. Âi muyagem pam diim itâ sâwe, “Oe, Kembugât sâtkât gam ninjat. Nen sârn âlip kwatgigen. Gâ Isirae nengât a kutâ.”

¹⁴ Yesu zâk donji sigan muyagem kwâkjan zâi tâi arip. Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, zorat dâp oip. Den zo itâ,

¹⁵ “Yerusalem kamân, Sionj mâirâp, zen mân kenjât utnek. Iknek. A kutâ patâzij gaap. Zâk donji sigan zorat kwâkjan gaap.”

¹⁶ Narâk zoren arâpnâ nen den zorat topnâ mân nângâwen. Yesu momjâ zaat sumbemân zarip, zoren itâ nângâwen, “Zo zâkkât op kulemuwe. Oi zâknâ zo yatik oip.”

¹⁷ Mârum Yesu zâk Lasaro konsâi kwagân gâbâ gâi igâwe, zen den singi zo a nâmbutjâ dâzângowe. ¹⁸ Oi sen mârât zorat singi nângâwenjâ a donjebpnâ gâmalem sot gâlânjât iinnâ namuj mâtâbân âi muyagiwe. ¹⁹ Oi Parisaio a, zijâ zinjgijâ bukurâpziij mindum târâwe itâ sârn dâzângowe, “Nângânek. Zen den nep tuune a donjebp patâ zâkkârâk op nanje. Oi zâknak walâningi kwaksen.”

Grik a nâmbutjâ, zij Yesu iknam gawe.

²⁰ A kendongât Yerusalem kamânân gawe, zengât oserân Grik a nâmbutjâ ârândân ândim Anutu mâte okjanjâwe. ²¹ Zen Pilipo, Besaida kamân Galilâia hânân goknâ, zâkkâren âi itâ sârn dukuwe, “Patâniñâ, Nen Yesu iknatkât otningap.” ²² Sâne Piliponjâ nângâm Andrea dukui ârândân Yesugâren âi den zo sârn dukuwet. ²³ Dukoitâ Yesunâ itâ sâip, “A bonnâ, nâ sumbem âsaknânâ muyagibatkât narâk mâte uap. ²⁴ Perâknak dâzângua nângânek. Segonj keetjâ, zâk hânân gei yen mân zimbap. Hânân gei momjâ bonnâ donjebp muyagibap. Ka keetjâ hânân mân giari sâi bon buj opap. Hânân giari bonnâ donjebp muyagibap. ²⁵ Nâi zâk hânân ândiândinjâ buku okjanji gulip okjanjâbap. Nâi zâk hânân ândiândinjâ kâsa okjanjâbap, zâk ândiândi kâtik muyagibap. ²⁶ Nâi zâk nâgât kore ândibâ sârn nânjâ mâtâp ândiwan, zorat dâp ândim molinibap. Yatâ op ândibapjâ nâgâren gam nâ sot ândibap. Nâi zâk kore otnibap, zâk Ibânandâ sâi a patâ op ândibap.”

Yesu zâk mumbapkât den sârn muyageziingip.

²⁷ “Itârân umnâ yâmbâriap. Oi dap sâbat? Itâ sâbat? Ibâ narâk ziren sâknam âsagenibap, zo sâna mân âsagibap. Yatâ mân sâbat. Wangât,

narâk ziren sâknam itâ zo âsagenibapkat gewan, zorat. ²⁸ Zorat Ibânâ gâ sâna kutsingigangât kutkâ neule âsaknoot âsagibap.” Yesunâ yatâ sâi ko sumbemân gâbâ den nâi itâ geip, ²⁹ “Neule âsaknâ sa muyageip, zo dum sa muyagibap.” Oi a kâmut patâ kirâwe, zinâ itâ sâwe, “Zi sumbem kârap.” Oi nâmbutnanda itâ sâwe, “Sumbem a nâinâ den dukuap.”

³⁰ Sâne Yesunâ itâ sâm dâzangoip, “Den zo ninangât bunâ. Zengât op muyagiap. ³¹ Narâk ziren hângât a kutâ Satan kâbaknjinj. Oi a ambân tosazinjngât hâuñâ mimbîgât sâm kwâkâkwâkânj.

³² Nâ nagân nom mem zaat kwânângânine ko hân dâp a diizinga nâgâren gabi.” ³³ Zo mumunangât dap yatâ mumbap, zorat den sumbunâ zo sâip.

³⁴ Sâi a kâmut kirâwe, zen itâ dukuwe, “Nen gurumin den sâlâpkum itâ nângâmen. A bâlijan gâbâ mâkânîngâbapkat sâsânj, zâk âsagemjâ mân mom ândim zâimâmbap. Oi gâñâ itâ sat, ‘A bonjâ nagân nom mem kwânângânibi.’ A bonjâ, zâk dap yatâ?”

³⁵ Sâne Yesunâ itâ mâburem dâzangoip, “Kârâp âsaknandâ narâk pânkânok osetzinj âsagezinjâm ândibap. Oi zen nââtîknâ kâpizângobapkat kârâp âsaknâ zemzingi zâk mâte oknangâm ândibi. A nâi nââtîgân âibap, zâk dap op mâtâpnâ ikpap? ³⁶ Zorat âsaknâ zemzingi nângâm pâlâtân kwâknangâne kâmut gakârâpnâ upi.” Yesu zâk den yatâ sâmjâ tik âi ândeip.

Yuda a donjep, zen um kâtik op Yesu kândâtkuwe.

³⁷ Yesu zâk a ambân mâtezinjan sen mârât kulem top top tuugi eknâ mân nângâm pâlâtân kwâknangâwe. ³⁸ Zo Propete Yesaiagât den kâtigibapkat yatâ urâwe. Zâk mârumnan den itâ sâm kulemgoip, “Kembugât den sinji sâindâ mân nângâme. Zorat Kembugât imbanâ, zo dap op zengâren muyagibap?”

³⁹ Oi Yesugât den mân nângâwe, zorat Propete Yesaianjâ Kembugât den nâi itâ sâm kulemguip,

⁴⁰ “Zâk otzingi sinzîj nââtîksâi umzîj kâtigeip. Zo zen sinzîjandâ ek nângâbegât. Oi umzîjandâ nângâm kwâtâtibegât. Oi umzîj melânje kubikzîngâbamgât.”

⁴¹ Yesaianjâ Yesugât sumbem âsaknâ, zo eknâ zâkkât yatâ sâip.

⁴² A sâtnâ zengâren gâbâ donjepnâ Yesugâren nângâm pâlâtân kwâknangâwe. Oi zo sapsune Parisaio zîj nângâbegât kwâimbâwe. Mâpâmâpâse namin zâine kâbaknezîngâbegât yatâ urâwe. ⁴³ Zen a zinâ sâm âlip kwatzîngâbigât yatâ urâwe. Anutunâ sâm âlip kwatzîngâbap, zorat nângâne yennâ oip.

Yesugât den zo topnîj sâm muyagibap.

⁴⁴ Yesunâ den kâtîknâ sâm itâ sâip, “Nâi zâk nâ nângâm pâlâtân kwatnîbap, zo nâyâk bunâ. Sângonnogip, zâk ârândân nângâm pâlâtân kwâknangâbap. ⁴⁵ Oi nâi zâk nâ nikpap, zo yatik sângonnogip, zo ikpap.

⁴⁶ Nâ kârâp âsaknandâ hânân gewan, zorat nâi zâk nâ nângâm pâlâtân kwatnîbapnâ nââtîgân mân ândim zobâ gâbap. ⁴⁷ Nâi zâk dinnâ biri nânâ hâuñangât mân sâbat. Nâ a zengât tosgât hâuñâ zîngâbatkât bunâ. Nâ kubikzîngâm tânzângobatkat gewan. ⁴⁸ Nâi zâk kândâtnom dinnâ biri nâinâ tosanangât den sâm kwâkâbap. Den sâman zo, zâknâ narâk patin tosanangât topnâ sapsupap. ⁴⁹ Nâ den zo ninâ umgât mân sâman. Ibâ

sângonnogip, zâknâ sapsumnigi sâman. ⁵⁰ Oi nâ nângan. Ibânangât diñ lum ândiândi kâtiknâ muyagibi. Den sâman, zo Ibânandâ sâip dâp sâman.”

13

Yesunâ arâpnâ kinziñ sañgorip.

¹ Pasowa kendon narâk mâte oi Yesunâ zikñangât itâ nângip, “Hân birâm Ibânangâren zâibatkat narâk mate uap.” Yatâ nângâm hânân arâpnâ umjandâ gâsuningâm ândeipnâ yatâ otniñgâm ari ma ko narâknâ âkip.

² Oi nâtiksâisâi nalem ninam minduindâ Satanñâ mârûm Yuda, Simonñâ nannâ, Karioto kâmânân goknâ, zâkkât umñan den itâ pâip, “Yesu a sâtñâ tirâpzângona ekñâ gâsubi.” ³ Yesu zâk itâ nângip, “Ibânâ, zâk kâwali âksik patâ nigip. Oi nâ Anutugâren gâbâ gewan. Oi nâ âburem Anutugâren zâibat.” ⁴ Yatâ nângâm nalem nem tarâwenân gâbâ zaat hâmbâ kwâkâm pam sângum mem lâip. ⁵ Oi too aam âmañân lokei giari topkwap kore a yatâ op arâp kinniñ sañgorip. Oi sângumñâ sañgori âronñâ oip. ⁶ Yatâ otniñgâm Simon Peterogâren ari itâ sâm dukuip, “Kembunâ, gâ gikak kinnâ sañgonbam uat?”

⁷ Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Nâ uan zi topñâ mân nângat. Gâtâm ko nângâban.” ⁸ Sâi Peteronâ itâ sâm dukuip, “Kinnâ mânâk sañgonban.” Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Nâ mân sañgongiga gâ dabân nâgât siñgi a upan?” Yesunâ um sañgonsañgon, zorat op den zo sâip. ⁹ Peteronâ den zorat topñâ mân nângâm itâ sâm dukuip, “Kinnigâk mân sañgonban. Sâknâ aksik sañgonban.”

¹⁰ Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Nâi zâk too sañgonñâ mâtâbân obândim ko kinjik sañgori salekkubap. Oi zen yatik salek ue. Ka osetziñan goknâ nâi, zâk zengât dâp mân ândiap.” ¹¹ A sâtñâ zengâren âi tirâpzângoi gâsubi, zorat op nângâm itâ sâip, “Osetziñan goknâ nâi zâk zengât dâp mân ândiap.”

Kinziñ sañgorip, zorat topñâ sâm muyageziñgip.

¹² Kinniñâ too sañgonñâ hâmbâ mem gwagori giari ge tap itâ sâm dâtnânngoip, “Nâ kinziñ sañgonsan, zorat topñâ sa nângânek. ¹³ Zen nâgât Patâ sot Kembu sâme. Zo âlip sâme. Nâ yatâ ândian. ¹⁴ Nâ Kembuziñ op ândim kinziñ sañgonsan. Ziñjak yatik kinziñ sañgonsañgon op kore orangâm ândine âlipnâ upap. ¹⁵ Tirâpzânguan, zo yatik op ândibi. ¹⁶ Nâ perâknjak dâzângua nângânek. Kore anâ patânâ walâm ândiândiñ, zo mân taap. Yatigâk nâgât kore anâ, zâk nâ mân walânibap. ¹⁷ Zen den zi nângâm yatingen ândine zengât nânga sâtârenjoot upap. ¹⁸ Nâ zengât pisuk patâ mân san. A nâgât ligaap zorarâk san. Nâ ikâ zo gâsum sâlâpzângowan, zo nângan. Kembugât ekabân den nâi ziap, zo bon upap. Den zi itâ, ‘Nâi zâk nâ sot nâlem nimbap, zâknâ tikootñandâ nobap.’

¹⁹ Zo mân muyagei kânñan dâzânguan. Oi bet muyagei Kembunâ kândom dâtnânngoip sâm nâgât topnâ nângâm kwâtâtibi. ²⁰ Nâ perâknjak dâzângua nângânek. Nâ a nep sâm pinda tuum ândei nâiñâ a zo dâñ galem op ândibapñâ zâk yatik kore otnibap. Kore otnibapñâ sângonnogip, Anutu, zâk yatik kore okñangâbap.”

Yesunâ Yuda sâm muyageip.

(Mt 26:21-25; Mk 14:17-21; Lu 22:21-23)

²¹ Yesunja den yatâ sâmñâ um bâliñ oi itâ sâm muyageip, “Nâ perâknjak sa nânğânek. Zengâren gâbâ a nâiñâ sâi gâsânobi.” ²² Yesunja den yatâ sâi arâpnja niñ nâigât sap sâm niñâ senân senân ânagâwen. ²³⁻²⁴ Oi nânja Yesugât um topñan târâwan. Nâ Yesunja umñâ gâsunimâip, nâğâren Simonj Peteronja bikñandâ dâp op sâip, “Mâsikâna dâgogik. Nâigât sap?” ²⁵ Peteronja yatâ oi nânja Yesu gootñan âimñâ sâwan, “Kembu, gâ nâigât sat?” ²⁶ Sa Yesunja sâip, “Nalem mem sirogân pam pinda nimbap, a zorat san.” Yatâ sâmñâ nalem memñâ sirogân pam Yuda, Simonj nanñâ, Karioto kamânân gok, zo pindi neip. ²⁷ Nei ko Satanñâ umñan giarip.

Oi Yesunja Yuda itâ sâm dukuip, “Kut nâi upam nânğat, zo kek upan.” ²⁸ Den yatâ dukui arâp nâmbutñâ, nen den zorat topñâ mân nânğindâ âkip. ²⁹ Oi itâ nânğâwen, “Zâk kât mindumindunğ galem ândiapkât yatâ sap. Zâk kendongât nalem kwâlâbapkât sap mo a kanpitâ kât zingâbapkât sap.” ³⁰ Oi Yudanja nalem zo nemñâ zaat âkñan nâtâtigânak arip.

Yesunja neule âsakñâ âsagibapkât sâip.

³¹ Yudanja ari Yesunja arâpnja nâmbutñâ nen itâ sâm dâtnânğoip, “A bonñâ nâgât neule âsakñâ âsagiap. Oi nâgât opñâ Anutugât neule âsakñâ ârândânğ âsagiap. ³² A bonñâ, nâ Anutugât neule âsakñâ muyagiangât Anutu zâk zikñak a bonñâ nâgât neule âsakñâ muyagibap. Narâk mân kêrep oi kek muyagibap. ³³ Katep gakarâpnâ, nâ narâk pânkânok zen sot ândibat. Oi bet kêrunibi. Oi Yuda a dâzânğowan, yatik zen dâzânğobâ. Nâ âibat, zoren âlip mân gabi. ³⁴ Oi zi gurumin den unakñâ dâzânğobâ. Ziinjak buku orangâm ândibi. Nânja buku otziñğâm gâwan, zo yatik orangâm ândibi. ³⁵ Zen yatâ op ândine a ziñâ ziñğitñâ itâ nânğâbi, ‘Zen buku orangâm ândiegât topziñâ itâ nânğen. Zen Yesugât kâmut gakarâpnâ.’ ”

Yesunja Petero um den dukuip.

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lu 22:31-34)

³⁶ Yesu zâk den yatâ sâi ko Peteronja mâsikâm sâip, “Kembu, gâ ikâ âiban?” Sâi Yesunja sâip, “Nâ âibarân, zo narâk ziren mân gâban. Gâtâm ko gâban.” ³⁷ Sâi Peteronja itâ sâm dukuip, “Nâ wangât itârânğ mân gâbat? Nâ gâgât op ândiândinâ bira buñ upap.” Sâi Yesunja itâ sâm dukuip. Gâ nâgât opñâ ândiândigâ birâna buñ upapkât sat, zorat nâ perâknjak dâğobâ. Gâ nâtik ziren kwâimbâninandâ sâp karâmbut oi kuruk anja diñsâbap.” ³⁸ (-)

14

Yesunja sumbemân mirâ kianñiñ kubik ândiap.

¹ Oi Yesunja itâ sâm dâtnânğoip, “Zen nânğâm kwâkâ sot umbâlâ mân upi. Anutu nânğâm pâlâtânğ kwâkñanğâm, nâ yatik nânğâm pâlâtânğ kwatnibi. ² Ibânanğât kamânân mirâ donbep taap. Yatâ zo mân zei sâi ko dâzânğobam. ³ Nâ âim mirâ kianñiñ kubikñâ âburem ga diizinga nâ sot âi ândibi. ⁴ Âibatkât mâtâp, zo nânge.”

⁵ Sâi Tomanja itâ sâm dukuip, “Gâ ikâ zoren âiban? Zo nen mân nânğen. Zorat dap op mâtâp zo ek nânğanat?” ⁶ Sâi Yesunja itâ sâm dukuip, “Ibâğâren âiâiñ mâtâp, zo nâ. Nâ walânim Ibâğâren âiâiñ, zo mân taap. Den bonñâ sot ândiândi marinñâ, nâ. ⁷ Zen nâ nikpi, zo ko Ibânâ ikpi. Narâk ziren ko Ibânâ ekñâ topñâ nânge.”

⁸ Yatâ sâi arâpnâ neŋgâren goknâ, a nâi kutnâ Pilipo, zâknâ itâ sâm dukuip, “Kembu, Ibâgâ tirâpnângona eknâ nângindâ âkâbap.” ⁹ Yatâ sâi ko Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Pilipo, nâ narâk kârep zen sot ândiman, zoren nâ mân nekmât? Nâi zâk nekmâpnâ Ibâ ekmap. ¹⁰ Zorat wangât itâ sat?, ‘Gâ Ibâgâ tirâpnângona iknâ.’ Ibâ sot net pâlatân op kânok uet, zo nângat? Den dâzângoman, zo ninâ umgât mân dâzângoman. Ibânandâ nâgât umnan ândim dinjâ sâmap sot nepnâ tuumap. ¹¹ Ibâ sot net pâlatân op kânok. Den zo nângâne bon upap. Den zo lâunandâ sa nângâne mân dâp uap oi ko nep tuuman, zo iknetâ bon oi nâ nângâm pâlatân kwatnibi.”

Tirik Kaapum gibapkât den sâip.

¹² “Nâ perâknok sa nângâne. Nâi zâk nângâm pâlatân kwatnibapnâ nâ nep tuuman, zo yatik tuubap. Oi zorik buñâ, walâm tuubap. Wangât, nâ Ibânângâren zâim zo Kaapumnâ sângongua zengâren gem ga lâmbamzângobap, zorat. ¹³ Zen nâgât korân sâm ninâu sâm ândine nângâzingâbat. Zo yatâ ua ko nanjâ nâgât opnâ Ibâ sâm âlip kwâknângâbi. ¹⁴ Zen nâgât korân sâm wan mo wangât ninâu sâne zingâbat.

¹⁵ Umziñandâ nâ gâsunimop oi ko sâtnâ lum ândibi. ¹⁶ Oi nânâ Ibâgâren ninâu sa nâi sângongoi gem mam otzingâbat. Zâk narâk dâp zen sot tâtat mâme opmâmbap. Zo Kaapumgât op san. ¹⁷ Kaapum, zâk den bonjângât mariñâ. Den singi âlipnâ birâme, zo ko zen Kaapum sot mân upi. Zen mân ikme sot topnâ mân nângâme. Zen ko âlip ikme. Zâk zen sot ândiap. Oi umziñan ândimâmbap.

¹⁸ Nâ zâmbam âi ândia mandu yatâ mân ândibi. Nâ zengâren âburem gâbat. ¹⁹ Narâk pânkânok ziap. Zo âki a singi âlipnâ birâme, zen mân nikpi. Zen ko nikpi. Nâ ândiândi kâtik ândian. Zen nâgât op yatik ândiândi kâtik ândibi. ²⁰ Narâk zoren nâ sot Ibânâ pâlatân uet, zo nângâbi. Oi nâ zen sot pâlatân uen. Nâgât yatâ nângâbi. ²¹ Nâi zâk umñandâ gâsunibap, zâk dinnâ lum ândibap. Oi umñandâ gâsunibap, zo ko Ibânandâ buku okjângâbat.”

²² Yesu zâk yatâ sâi Yuda, Karioto kamânân gok buñâ, Yuda nâinâ mâsikâm sâip, “Kembu, gâ wangât op topkâ nengâren sapsum uen kâtik a zengâren mân sapsbam sat?” ²³ Sâi Yesuñâ den itâ mâburem dukuip, “A nâinâ umñandâ gâsânobapnâ dinnâ lum ândibap oi ko Ibânandâ umñandâ gâsubap. Oi Ibâ net zâkkâren gam tâtat mâme utat. ²⁴ Nâi zâk dinnâ mân lubap, zâk umñandâ mân gâsunibap. Oi den sâman, zo ninan gâbâ buñâ. Zo Ibâ sângonnogip, zâkkât den.”

²⁵ Yesu zâk yatâ sâmñâ itâ sâip, “Nâ zen sot ândim den zo dâzângoman. ²⁶ Gâtâm Tirik Kaapum gamñâ mam otzingâm kut nâi nâi zorat topnâ sapsumzingâm ândibap. Oi den nânâ dâzângowan, zo dum dâzângobap. Ibânâ nâgât sâtkât op Tirik Kaapum sângongoi gem mam otzingâm ândibap.

²⁷ Nâgât bet sâwât, zo um lumbenâ zingân. Um kâtik a zengât lumbenâ, zo buñâ. Ninâ zo zingân. Zorat nângâ kwâkâ sot kenğât, zo mân upi. ²⁸ Nâ itâ dâzângua nângâwe. Nâ âimñâ du zengâren âburem gâbat. Zen umziñ nâgâren sângongune sâi ko nâ Ibâgâren zâibat, zo nângâm umâlep upe. Ibâ zâk nâgât patâ ândiapkât yatâ upe. Nâgât imbanânandâ Ibâgât imbanâ ombengan, zorat. ²⁹ Oi zo mân âsagei kânjan dâzânguan, zorat kut nâi nâi zo âsagei ko nângâm pâlatânziñ kâtigibap.

³⁰ Nâ zi den kârep mân târokwap dâzângobat. Hângât a kutâ Satan, zâk tâmbetnobam gâbapkât narâk mâte uap. Ka zâk tâmbetnobapkât imbanâ

mân tâkñanġap. ³¹ Nâ umnandâ Ibâ gâsuman, zorat op ko Ibânandâ nep diñ sârn nigiġ, zo wâratkum ândiândinâ birâbat. Nâ umnandâ Ibâ gâsuman, zo a zinjâ nânġâm simbitkubigât yatâ upat. Bâi, zen zaatne âinâ.”

15

Yesu zâk waij nak, nen bâranġâ.

¹ Nâ waij nak topñâ âlipñâ. Ibânandâ ko waij nep mariñâ. ² Nâġâren ġâbâ bâranġâ ñâi mân bon oi mânângât pâmġap. Bâranġâ ñâi bon oi kubikñanġâm bonñâ patâ upapkât galem upap. ³ Zen sinġi âlipñâ dâzânġowan, zorân kubikziñġi salek op ândie. ⁴ Zen nâ sot pâlâtân utne nâ zen sot pâlâtân op ândibat. Waij bâranġandâ topñoot mân târoyaġom zikñġigâk bonñâ mân upap. Zen yatik nâ sot mân pâlâtân opñâ bonziñ mân upi.

⁵ Waij nak topñâ nâ. Zen ko bâranġâ. Ñâi zâk nâ sot pâlâtân oi nâ zâk sot pâlâtân ua bonñâ donġep patâ upap. Ka zen birânim kut ñâi utnam kwakpi. ⁶ A zen nâ sot pâlâtân op mân ândine birâziñġâbat. Oi waij bâranġâ mânângât pane moi mindumñâ kârâbân une semap, zo yatâ otziñġâbi.

⁷ Zen ko nâ sot pâlâtân op dinnâ mem ândimñâ wan mo wangât sâne muyagem ziñġâbat. ⁸ Zen bonziñâ patâ op nâġât arâp bonñâ op ândine a zinj ziñġitne âlip oi Ibânâ sârn âlip kwâkñanġâbi. ⁹ Ibânandâ umñandâ ġâsânomâp, zo yatik umnandâ zen ġâsuziñġap. Zen nâġât den, zo nânġâm ândine umnandâ ġâsuziñġi ândibi. ¹⁰ Nâ Ibânanġât den luga umñandâ ġâsânogi ândiman. Zen yatigâk nâġât den lune umnandâ ġâsuziñġi ândibi. ¹¹ Nâġât sâtâre, zorân zengâren donġep âsagem zimbapkât den zi dâzânġuan. Zen sâtâre kwâkñan ândibigât san.

¹² Nâġât den kâtik itâ dâzânġoman. Nânâ umnandâ ġâsâzânġomâp, yatik ziiñak umziñandâ ġâsâyagom ândibi. ¹³ Ñâi zâk bukurâpñâ tâmbetagoġegât ândiândiñ biri buj upap, a zo bukurâpñâ umñandâ ġâsâzânġom biranġmap. A nengât orot mâme, zorân zâkkât buku orot âlip zo mân walâbap. ¹⁴ Nep diñ sârn ziñġan, zo tuune ziñġitsa buku bonñâ upi. ¹⁵ Nâ narâk ziren topkwapñâ kore a mân sârn zânġonsâbat. Zen nâġât bukurâpnâ ue. Kore anġ patânanġât umñan den zemap, zo mân nânġâmâp. Nânâ kut ñâi ñâi Ibânanġâren nânġâwan, zo pisuk patâ sapsum ziñġâwangât zengât nânġa bukurâpnâ ue.

¹⁶ Ziñâ nâ mân ġâsum sâlâpnowe. Nânâ zen ġâsum sâlâpzânġowan. Oi âi nâġât orot mâmenâ, zo mem ândim ziren sot sumbemân bonñâ muyagibigât sârn ziñġâwan. Oi ziñâ bonziñâ muyagine narâk dâp zemâmbap. Yatâ op nâġât kot sârn Ibâġâren wan mo wangât op ninâu sâne ziñġâbat. ¹⁷ Nâġât den kâtik zi dum dâzânġobâ. Umziñandâ ġâsâyagom ândibi.”

Yesu birânġanġawe, yatik arâpñâ birânġâbi.

¹⁸ Yesu zâk itâ dâtnânġom sâip, “Um kâtik a zinj kâsa otziñġanetâ ko itâ nânġâbi, ‘Kembu yatik kâsa okñanġawe.’” ¹⁹ Zen hânġât sinġi ândine sâi buku otziñġâbe. Nâ zengât oserân ġâbâ ġâsum sâlâpzânġua kândâtzânġowegât kâsa otziñġâme. ²⁰ Nâ den itâ dâzânġowan, zo nânġâbi, ‘Kore anġ patânâ walâm ândiândiñ, zo mân taap.’ A zinj kâsa otniwe, zo yatik zen kâsa otziñġâbi. Zen nâġât den nânġâwe sâi yatik zengât den nânġâbe. ²¹ Sângonnogip, Anutu, zâk mân ek nânġâmegât nâġât op yatâ otziñġâbi.

²² Nâ um kâtik zengâren mân gemnâ den dâzângowan sâi ko tosazij buj ândibe. Ka nâ gem ga dâzângua tosazinjâ zo dap yatâ sâm kwâarakubi? ²³ Njâi zâk kâsa otnibapnjâ Ibânâ yatik kâsa oknjangâbap. ²⁴ Nâ osetzijan nep patâ tuuwan, a zij mân tuume yatâ. Zo mân tuuga sâi tosazij buj ândibe. Kâ nâ gem ga ko neknâ nâ sot Ibânâ laj kâsa otnikâme. ²⁵ Yatâ utnetâ Kembugât ekabân den ziap, zo nâgâren bon uap. Den zo itâ. 'Nâ bâliņâ mân ua ko laj kâsa otnige.'

²⁶ Nâ Ibâgâren âburem âimnâ, mam otziņgâbap, Kaapum, den bonņâ mariņâ, zâk sângongua gem gam topnâ sâm muyageziņgâbap. ²⁷ Zen nâ nep topkwarâwanân gâbâ nâ sot ândim gawe, zorat zo yatik topnâ sap sum ândibi."

16

¹ "Zen nebân kin loribegât yatâ sâm dâzânguan. ² Zen mâpâmâpâse namin angân kârâziņgâbi. Perâkņak, narâk nĵâi mâte upap, zoren a zij nen Anutugât nep tuunâ sâm zângone mumbi. ³ Zen Ibânâ sot nâ, nekât topnik mân nângegât yatâ upi. ⁴ Nâ den kânņan dâzânguan, zorat bonņâ muyagei itâ sâbi, 'Kembunâ mârum dâtnângoip, zo muyagiap.' Nâ mârum zen sot tâpat sâm mân dâzângowan. Narâk zi ko dâzânguan. ⁵ Itârâņ sângonnogip, Anutu, zâkkâren âibâ sa zengâren gâbâ a nĵâiņâ mân mâsikâniņap, 'Gâ ikâ âiban?' ⁶ Âibam ua narâkņâ dâzânguan, zorat umziņ bâlĵ uap."

Kaapumņâ a topziņ sapsumap.

⁷ "Nâ perâkņak sa nângânek. Âburem zâibat, zo zengâren bonņâ muyagibapkât zâibat. Nâ mân zaria sâi Tirik Kaapum mân gem ga mam otziņgâbap. Ka nâ zâim sângongua gem gâbap. ⁸ Zâk gem ga a zengât bâliņâziņâ sot târârak ândiândiņ sot hâuņâ mĵmĵi, zorat sapsum ziņgâbap. ⁹ Tosaziņangât topņâ itâ nângâbi. Zen nâ mân nângâm pâlâtâņ kwatnĵime. ¹⁰ Târârak orotņangât itâ nângâbi. Nâ Ibâgâren âburem zaria mân nikpi. ¹¹ Hâuņangât den sâsâņ, zorat itâ nângâbi. Hân zirat a kutâ Satan, zâk tosanangât hâuņâ mĵmbapkât mârum sâm kwâkâm pĵndap."

Kaapum zâk diiniņgâmap.

¹² Yesu zâk yatâ sâmņâ itâ sâm dâtnângoip, "Den donjep ziap. Narâk ziren zo dâzângua dap op nângâm nanĵgâbi? ¹³ Kaapum, den bonņâ mariņâ, zâk gem gam den bonņâ dâzângobap. Zik umgât den zo mân sâbap. Den nâgâren gâbâ nângâbap, zo yatik sapsum ziņgâbap. Oi kut nĵâi nĵâi gâtâm âsagibap, zo sapsum ziņgâbap. ¹⁴ Den zo ninan gâbâ mem sâm muyagem ziņgi kutsiņginâ lum zaatpi. ¹⁵ Ibâgâren den bonņâ ziap, zorat mariņâ nâ. Zorat op itâ san, Nâgâren gâbâ den mem muyagem ziņgâbap."

Yesu zâk âburem gâbap.

¹⁶ "Narâk pânĵkânok ziap, zo âki aria kârunibi. Oi zorat kwâkņan narâk pânĵkânok ziap. Zo âki ga nikpi." ¹⁷ Yesu zâk yatâ sâi arâpņâ nâmbutņâ nen kwakmak op itâ âraguwen, "Den itâ sâp, 'Narâk pânĵkânok ziap, zo âki aria mân nikpi. Oi zorat kwâkņan narâk pânĵkânok ziap, zo âki ga nikpi.' Oi den nĵâi itâ sap, 'Ibâgâren zâibat.'" ¹⁸ Yatâ sâmņâ sâwen, "Narâk pânĵkânok zo, zo wangât sap? Nen kwaksen."

¹⁹ Mâsikânam oindâ Yesuņâ niņgit umniņan ek nângâm itâ sâm dâtnângoip, "Nâ itâ dâzânguan. Narâk pânĵkânok ziap, zo âki aria mân

nikpi. Oi zorat kwâkñan narâk pânkânok ziap, zo âki ga nikpi. Zen den zorat âragum te? ²⁰ Nâ perâkñak dâzângobâ. Um kâtik, ziñ none mua ko arâpnâ âgirâp isem umbâlâ utne a um kâtik, ziñ sâtâre upi. Zen ko umbâlâ op ândibi. Ka umbâlâ upi, zorat hâuñâ sâtâre upi. ²¹ Ambân ñâi zâk katep mimbam sâknam patâ nângâbap, zorâñ katep âsagei sâknam buñ oi sâknamgât nelâmkoï katepkât sâtâre upap. ²² Zen yatigâk narâk ziren umbâlâ op ândibi. Ândine mumuñan gâbâ zaat ziñgitsa ko umâlep upi. A zen umâlep zo mân kune buñ upap.

²³ Nâ perâkñak dâzângobâ. Nâ mumuñan gâbâ zaatsa zen kut ñâi ñâigât mân kwakñâ mâsikânibi. Wangât, zen wan mo wangât Ibâgâren sâne kutnangât op muyagem ziñgâbap, zorat. ²⁴ Ândim gawe, zoren kut ñâi ñâigât nâgât korân mân ninâu sâwe. Narâk zi ko sâtâre kwâkñan ândibigât wan mo wangât ninâu sâne Ibânâ zâk muyagem ziñgâbap.”

Yesugât kot mem ândim ninâu sânat.

²⁵ “Den sâm gâwan, zo sumbuñik dâzângowan. Narâk ñâi mâte upabân den sumbuñâ mân dâzângobat. Ibâgât topñâ, zo muyabâk dâzângobat. ²⁶ Narâk zoren ziññak kutnâ mem ândim ninâu sâne Ibâ zâk âlip nângâziñgâbap. Nâ wangât kut ñâi ziñgâbapkât dukubat. Ibâ zâk ninâuziñâ wâratkum âlip ziñgâbap. ²⁷ Nâ Ibâgâren gâbâ gewan, zo nângâm umziñâ gâsânomapkât Ibâ zâk yatik umñandâ gâsâzângomop. ²⁸ Nâ Ibâgâren gâbâ hânân gewan. Oi hân zi birâm Ibâgâren âburem zâibâman.”

²⁹ Yesu zâk yatâ sâi arâpñandâ itâ sâm dukuwen, “Zi den sumbuñâ mân sâm, muyap dâtnânguat. ³⁰ Zorat itâ nângen. A ziñâ mân mâsikâgine gâ gikak kut ñâi ñâi zo nângâm nanngâmat. Gâ Anutugâren gâbâ gâin, zo nâgâm kwâtâtien.” ³¹ Sâindâ Yesuñâ itâ sâm dâtnângoip, “Zen irabot zi nângâm kwâtâtie? ³² Narâk ñâi ziap, zo mâte oi nâ birânim siñsururuñ op mirâziñan âibi. Oi nâbane ninik mân ândibat. Ibâ, zâk nâ sot ândimap.

³³ Nâgât um lumbe zengâren zimbapkât yatâ dâzânguan. Zen hânân sâknam kwâkñan ândibi. Ka nânâ tâmbetzângobegât imbanâ zo kuan. Zorat umâlep op ândinek.”

17

Yesuñâ zikñangât ninâu sâip.

¹ Yesu zâk den zo sâmñâ siñâ sumbemân ekñâ itâ sâip, “Ibâ, âburibatkat narâkñâ mâte uap. Gâ nangâ, nâgât neule âsaknâ sâna âsagibap. Nângoot yatik gâgât neule âsakñâ sa âsagibap. ² Gâ nangâ nâ hân dâp a zengât marizij nâbarin. A nâgâren zâmbarin, ândiândi kâtik muyagem ziñgâbatkât sâm nigin. ³ Oi ândiândi kâtik zorat topñâ itâ ziap. Gâ Anutu bonñâ kânok sot sângonnogin, Yesu Kristo, net a ziñâ nikit net sot pâlâtâr utne ândiândi kâtik muyagem ziñgârat.

⁴ Nâ hânân ândim nep sâm nigin, zo tuum kwâkandâ neule âsakkâ muyagiap. ⁵ O Ibâna, hân mân muyageinân gâ sot sumbemân neule âsakñânoot ândiwan, zo yatik narâk ziren mâburem nina mem ândibat.”

Yesuñâ arâpñâ zengât ninâu sâip.

⁶ “Hânân a donjep zengâren gâbâ nâgât siñgi sâm gâsum sâlâpziñgoin, zo siñgi dengâ sapsuñ ziñgâwan. Zo gâgât siñgi ândinetâ nâgât siñgi sâin. Oi zen gâgât den nângâm mem ândie. ⁷ Kut ñâi ñâi zemnigip, zo gâgâren

goknjik. Zo zen nânge. ⁸ Den nigin, zo zingâ nângâm umziñan gei ziap. Oi nâ gâgâren gâbâ gewan, zo nângâm kwâtâtie. Gikak nep diñ sârnigin, zo nânge.

⁹ Nâ zengât op gâgâren ninâu san. A um kâtik zengât op mân san. A nigin zo, zengât op ninâu san. Zen gâgât sinji ue. ¹⁰ A ambân nâgât sinjinâ gâgât sinji. Gâgât sinji zorân nâgât sinji. Oi umziñan nâgât âsakhâ muyagem ziap.

¹¹ Nâ hânân ândiândinâ ândia âkap. Zen ko hânân zi târokwap ândinetâ nâ gâgâren gâbâman.

Ibâ hâlâlû, kutkâ nigin, zorat kutsinjigangât imbanandâ pâit saazingâna hâlâlû ândibi. Oi zen um kânok op ândibi. Net um kânok ândimet yatik zen um kânok ândibi. ¹² A nigin, zen sot ândim kutsinjigangât imbanandâ lâmbamzângwa ândiwe. Nep diñ zo sârnigip. Oi dâñ galem otzingâ mân tâmbetagoewe. Gâgât den kulem bon upapkât simgât sinji, zâk kânok tâmbetagoip. ¹³ Zi gâgâren gâbam hânân den yatâ dâgoga nâgât sâtâre, zo zengâren ari sâtâre kwâkjan ândibi.

¹⁴ Gâgât den zo zingâ mem ândine hângât sinji a, zinjâ kâsa otzingâwe. Nâ hângât sinji mân ândiman. Arâpnâ zen yatâ hângât sinji mân ândimegât yatâ otzingâwe. ¹⁵ Arâpnâ hânân gâbâ diizingâm zâibangât mân san. Bâlinjâ mariñandâ tâmbetzângobapkât san. Gâñ galemziñ upangât san. ¹⁶ Nâ hângât sinji buñâ. Zen yatigâk hângât sinji buñâ. ¹⁷ Gâgât den bonñâ umziñan pâna âsagei târârak op ândibi. Gâgât denñâ, den bonñâ. ¹⁸ Gâñâ sângonnona hânân gem nep tuuwan, zo yatik sângonzângwa zen um kâtik zengâren nep tuubi. ¹⁹ Zen umziñâ gâgâren pambigât zo yatik nâñâ umnâ gâgâren paan.”

Yesuñâ kâmut gakârâpnâ nenjât ninâu sâip.

²⁰ “A zi kinze, zengârâk mân ninâu san. Den sinji âlip sâne nângâm pâlâtân kwatnibi, zengât sot ârândân ninâu sân. ²¹ Zen um kânok op ândibigât dâgogan. Ibâ, gâ nâgât umgâ kinmap. Nâñâ umnâ gâgâren kinmap. Zo yatik zinjâ nekâren umziñ kinbap. Oi umziñandâ gâsâyagom ândibi. Yatâ utnetâ ko um kâtik a zen gâ sângonnona gewan, zo nângâm kwâtâtibi. ²² Net um kânok ândimet, zo yatik um kânok op ândibi. Zo yatâ ândibigât neule âsakhâgâ nigin, zo zingâwan. ²³ Nâ umnandâ gâsâzângwa gâ yatik umgândâ gâsânona umziñ kânok op kwâkâbap. Zen yatâ ândine um kâtik zen gâñâ sângonnona gewan, zo nângâm biranñbi. Oi umgandâ nâ kâpinom yatik zen kâpizângomat, zo nângâm biranñbi.

²⁴ Ibâ, A nigin, zo biken nâ sot ândibigât dâgogan. Oi zen biken nâ sot ândim neule âsakhânâ ikpigât dâgogan. Neule âsakhâ zo umâlepkanjât op hân mân muyageinân nigin.

²⁵ O Ibâ, târârak mariñâ, um kâtik a zen topkâ mân nângâwe. Nâ ko topkâ nângâman. Oi kâmut gakârâpnâ, zen gâñâ sângonnona gewan, zo nângâme.

²⁶ Nâ gâgât den sinji sârnigin muyagem zingâwan. Oi sârnigin muyagem zingâm zâibat. Oi umgâ gâsânomap, zo yatik umgandâ zen gâsâzângoi nâ yatik umnandâ gâsuzinjâ ândibat.”

18

*Yesuñâ Gezemane kâlamân ari gâsuwe.
(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Lu 22:47-53)*

¹ Yesu zâk den zo sârn nanngâm arâpnâ diiningi Yerusalem kamânân gâbâ gemnâ Kidoronj too nirem hân nâi nak kâlam nâi zeip, zoren zâiwen.

² Yesu sot arâpnâ, nen zoren âsâbân mindumarâwengât Yuda zâk kâlam zo ekmâip. ³ Zoren ândeindâ Yuda nâ tirik namâ kâwali a sot a sâtnâ nâmbutnâ diizingi gawe. Kembugât namâ galem a pâtâ sot Parisaio a, zinj sângonzângone gawe.

⁴ Oi Yesu zâk kut nâi nâi oknjângâbi, zo nângâm arâpnâ nâmbamjâ âi mäsikâzingip, “Zen nâi kârum ge?” ⁵ Sâi zinjâ sâwe, “Yesu, Nasarete kamânân goknâ.” Sâne itâ sârn dâzângoip, “Nâ zi.” Oi Yuda zâk kâwali a zen sot kirip.

⁶ Yesunâ sâip, “Nâ zi.” Sârn dâzângoip kândât kândât âim ge kom ziwe.

⁷ Yatâ utne du zagâtnâ mäsikâzingip, “Zen nâi kârum ge?” Sâi zinjâ sâwe, “Yesu, Nasarete kamânân goknâ.” ⁸ Sâne Yesunâ itâ sârn dâzângoip, “Nâ mârurn dâzânguan. Nâ ko zi. Nâ kârunim ge oi ko arâpnâ zi birâzingâne âibi.” ⁹ Yatâ oi mârurn den itâ sâip, zo bon oip, “A nigin, zen galem otzinja mân tâmbetagowe.”

¹⁰ Oi Simonj Peteronâ sârn mem ândeip, zo inzurnân gâbâ sâmburn tirik namâ galem a, zâkkât kore a kindap bongen kâram kwâkip. Kore a zorat kutnâ Maiko. ¹¹ Yatâ oi Yesunâ Petero itâ sârn dukuip, “Sâugâ inzurnân pâna giarik. Dapkât uat? Dap nângat? Sâknâm Ibânandâ nâgât sinji sâip, zo birâbat?”

¹² Oi kâwali a sâtnâ sot Yuda zengât a sâtnâ, zen Yesu gâsum biknâ saawe. ¹³ Saamjâ Hanasigât mirin diim zâiwe.

Narâk zoren a nâi kutnâ Kaipa, zâk Kembugât tirik namâ galem a zengât patâzinâ op ândeip. Kaipa zâk Hanasigât bâratnâ meip. ¹⁴ Kâipa zâk mârurn Yuda a sâtnâ itâ sârn dâzângoip, “A kâmut nen tâmbetagobemgât a kânoknâ nengât hâunijnâ moi âlip upap.”

Petero zâk Yesu kwâimbânjângip.

(Mt 26:69-70; Mk 14:66-68; Lu 22:55-57)

¹⁵ Yesu diim âine Simonj Petero sot buku nâi, zet bet molizingâm âiwet. Oi buku nâ zâk tirik namâ galem a patâ ek nângâmâip. Zorat Yesu molim âim ârândân dâmân kâligen bagiwe. ¹⁶ Petero zâk ko pâit âkjan mâtâbân kirip. Oi Bukunâ zâk tirik namâ galem a pâtâ ek nângi ândeipkât mâtâp galem ambân dukoi mâtâp mem pâi Peteronâ pâit umjan bageip. ¹⁷ Mâtâp galem ambân, zorânj Petero eknâ itâ sârn dukuip, “A ândiren zirat arâpnâ zengât kâmurân goknâ, gâ.” Sâi Peteronâ sâip, “Nâ bujâ.” ¹⁸ Sâi kore a sot kâwali a, zen patenj op kârâp om nângâm kinetâ Petero zâk yatik osetzinja kârâp nângâm kirip.

Tirik namâ galem a patâ zâk Yesu sârn mäsikâ oknjângip.

(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Lu 22:66-71)

¹⁹ Tirik namâ galem a patânâ Yesu dinâ sâip sot arâpnâ gâsuzingip, zorat sârn mäsikip. ²⁰ Mäsiki Yesunâ den itâ melânj dukuip, “Nâ den muyap sâman. Tirik namin sot mâpâmâpâse namin Yuda a zinj mindune dâzângoman. Nâ tik mân sâman. ²¹ Zorat gâ wangât nâ mäsikâningat? Den dâzângua nângâm, zo mäsikâzingânâ dinnâ zo dâgone nângâ.”

²² Yatâ sâi kâwali a kirâwe, zengâren gâbâ a nâi Yesugât pâlomjan komjâ itâ sâip, “Gâ tirik namâ galem a patâ wangât den yatâ zo dukuat?” ²³ Sâi Yesunâ itâ sâip, “Den gângonâ san oi ko zorat topnâ sâna nângâbâ. Nâ den târârak sa wangât nogat?” ²⁴ Yesugât biknâ saane kiri Hanasijnâ sâi tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkâren diim âiwe.

Peteronâ Yesu kwâimbi sâp karâmbut oip.

(Mt 26:71-75; Mk 14:69-72; Lu 22:58-62)

²⁵ Oi Simon Petero, zâk kêrâp nângâm kiri mâsikâm sâwe, “Arâpnâ zengâren goknâ nâi, gâ?” Sâne kwâimbâm sâip, “Nâ bunâ.” ²⁶ Sâi tirik namâ galem a patâgât kore a nâi Peteronâ kindapnâ kêrâm kwâkip, zâkkât torenjandâ itâ sâip, “Gâ kâlamân zâk sot ândina geksan.” ²⁷ Yatâ sâi Peteronâ dum kwâimbi zorenâk kuruknâ dijsâip.

Yesu Roma a kutâgâren diim âiwe.

(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Lu 23:1-5)

²⁸ Yuda zengât hânân a kutâ nâi ândeip, kutnâ Pilato. Zâk Roma zengât kâmurân goknâ. Hangât nâtiknâ Yesu zâk Kaipagât mirin gâbâ diim gem a kutâgâren âiwe. Pasowa kendongât sâkziñ kubikkubik narâk oip, zorat itâ nângâwe, “Hân nâin goknâ, zorat ko zâkkât namin zâinat, zo ko Anutunâ ninjiri mân dâp upap.” Yatâ sâmnâ a kutâgât namin mân zâiwe. ²⁹ Sombemân kine a kutâ Pilatonâ mirâ gwenduin âi kin mâsikâziñgip, “A zi wan tosegât diim ge?” ³⁰ Sâi ziñâ sâwe, “A zi bâliñ mâme mân ândei sâi gâgâren mân diim gabem”

³¹ Sâne Pilatonâ itâ sâm dâzângoip, “Wangât nâgâren diim ge? Ziiñâ gurumin den ziap. Zo wâratkum ziiñak sâm kwâkânek.” Sâi Yuda a sâtnâ, ziñ itâ sâwe, “Nen mumuñan zâmbanzâmbanñangât mâtâp doonjuwe. ³² Sâna poru nagân kumbigât nângen.” (A poru nagân zanjonzângoñ, zo Roma a zo ziiñâ opmarâwe.) Yatâ sânetâ Yesu zikñak poru nagân kune mumbapkât den mârum sâip, zo kêtgeip.

³³ Pilatonâ namâ kâligen âim konsâi Yesu ari sâm mâsikip, “Gâ perâkñak Yuda a zengât a kutâ?” ³⁴ Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, Den zo gikâ umgât sat mo a nâmbutñandâ dâgone sat?” ³⁵ Sâi Pilatonâ itâ sâm dukuip, “Nâgât dap dap nângat? Nâ Yuda a? Gikâ kâmut sot patârâpkâ, zen nâgâren gâbanse. Gâ wan tosa oin?”

³⁶ Yatâ sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Nâ a kutâ ândiândi, zo ândian. Oi ko holinâ nâi yatâ ândian. Nâ hân a kutâ zen yatâ ândia sâi arâpnâ ziñ kâmbam mem galem otnine Yuda a ziñ mân gâsunim gabe. Nâ a kutâ holinâ nâi yatâ ândian.” ³⁷ Sâi Pilatonâ sâm mâsikip, “Gâ gikangât nâ a kutâ ândian sat?” Sâi Yesunâ sâip, “Sat, zo. Nâ a kutâ op hânân ge den bonñâ sâm muyagibatkat âsagiwan. Nâi zâk dinnâ nângâm lubap, zo ko den bonñangât buku upap.” ³⁸ Sâi Pilatonâ sâip, “Den bonñâ, zo dap dap?”

Pilato zâk Yesu mumbapkât sâm kwâkip.

(Mt 27:15-31; Mk 15:6-20; Lu 23:13-25)

Yatâ sâmnâ gwenduyân âi kin Yuda a itâ sâm dâzângoip, “Nâ a zirât tosanâ kêruan. ³⁹ Zengât orot mâme mâtâpnâ nâi ziap. Zen Pasowa kendonân sânetâ a tâk namin ândine zengâren gâbâ nâi olan zingâman. Oi zi nângâne dâp oi Yuda a kutâziñâ olan zinga ândibap.” ⁴⁰ Yatâ sâi Yuda a zen zâk den sâm kambânâ sâwe, “Zâk bunâ. Baraba olan ninğâban.” Baraba zâk kâmbu kambâm a tâk namin pane ândeip.

19

¹ Pilatonâ Yesu diim namin zâimnâ sâi kâwali a ziñâ Yesu inzut ku-upñootnâ lapirâwe. ² Zen lapitnâ itâ sâwe. “Gâ nâ a kutâ sâmat, zorat a kutâgât pindok sot hâmbâ zi hutgonamen.” Yatâ sâmnâ tâk sâtmam gonkom

mânângârindâ bâliņ opap.” Yatâ sâm wenzu pam ikne muyageip dâp miwe. Yatâ utnetâ Kembangât ekabân den kulemguwe, zo bon oip. Den zo itâ, “Hâmbânâ kwâkņan kâsâpkum miwe. Hâmbâ umņan ko zorat wenzu pam ikne muyageip miwe.”

Kâwali a zen yatâ urâwe.

²⁵ Yesugât poru topņan ambân kirâwe, zo kutziņâ itâ. Mamņâ sot mamņanņât gatņâ. Maria, Kelopagât ambinņâ sot Maria, Madala kamânân gokņâ. ²⁶ Yesu mamņâ sot aņâ nâ umņandâ gâsunimap, net nikiri kiritâ mamņâ itâ sâm dukuip, “Nangâ zi eknan.” ²⁷ Yatâ sâmņâ nâ itâ dâtnogip, “Mamņâ zi eknan.” Yatâ sâipkât narâk zorenâk Yesu mamņâ diiga nâgât mirin topkwap tâtat mâme oip. Oi yatâ ândim gâip.

Yesu moip.

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Lu 23:44-49)

²⁸ Yesuņâ nepnâ âkop nângâm Kembangât ekabân den ziap, zo bon upapkât den itâ sâip, “Toogât otnigap.” ²⁹ Oi hâkop nâi umņan winiga too kâlâkņâ zeip. Zoren âi saru kâmon zoren pam sâmbum kikerân sum kapiņkum lâuņan pane neip. ³⁰ Yesu zâk too zo nemņâ itâ sâip. “Mârum âkap.” Yatâ sâmņâ kâuk pindiņsâi kaapumņâ taki moip.

³¹ Yuda zengât kendon patâgât kubikkubik narâk oi itâ nângâwe, “A zen kendonân poru nagân kinetâ mân dâp upap.” (Kendon zo Yuda zengât kendon patâ.) Yatâ nângâm Pilatogâren âi dukuwe, Kâwali a zen a poru nagân kirâwe, zengât soozij sijit kom namuņne mumbigât sot kâambarâņziņâ mâkâm hanzângogigât Yuda a nângâziņgip. ³² Oi kâwali a zen bâliņ mâme a zagât zo soozik sijit kom namuņâwe. ³³ Yatâ opņâ Yesugâren ga igâwe. Zâk mârum moip. Yatâ ekņâ soonâ sijit mân kom namuņâwe. ³⁴ Kâwali a nâiņâ Yesu parâmņan kâlâuņâ sum kwâpârâņgi gilâm sot too gem gâip. ³⁵ Nâ zo egâwangât perâkņak san. Nâ nâņgan, den zo bonņâ. Zorat zen nângâne bon upap.

³⁶ Kembangât ekabân mârum itâ kulemguwe, zo bon upapkât urâwe. Den zo itâ,

“Zen sijitņâ mân kom namuņbi.”

³⁷ Oi Kembangât ekabân den nâi itâ ziap,

“Zen sum pâronj parâwe, zâkkâren sen kwap ikpi.”

Yesu hanguwe.

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lu 23:50-56)

³⁸ Kwâkņan Yosepe, Arimataia kamânân gokņâ, zâkņâ Pilatogâren âimņâ Yesugât kâambarâņ mâkâbapkât sâip. Sâi Pilatonâ nângânņangi âi kâambarâņ mem ârip. (Mârum Yosepe zâk Yesugât a ândeip. Ka zâk Yuda a sâtnâ zengât keņgât op zo muyap mân sâm ândeip.) ³⁹ Oi a nâi mârum nâtigân Yesugâren gâip, kutņâ Nikodemo, zâk kelâk hitom âlip top nâi zagât mâporâwe, irâ patâ kât mimij yâmbâtņâ, zo yatâ zo mem âim Yosepe beknan meip. ⁴⁰ Bekņan mei Yesugât kâambarâņ sanņonņâ sâņgum kâu sot kelâk hitom âlipņâ, zorâņ kâpiwet. Yuda a zij yatâ opmarâwe. ⁴¹ Oi Yesu kuwe, hân zorat ginņan nak kâlâm nâi zeip. Zoren kât mâtâp kwâpârâņgâne zeip. Zoren a nâi mârum mân zâambarâwe. Narâk zoren Yuda zengât kendon patâ mâte oipkât Yesugât kâambarâņ zo pânkânogân zo parâwet. ⁴² (-)

20

Yesu mumujan gâbâ zaarip.

(Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lu 24:1-12)

¹ Yuda zengât kendon âki hangât nâतिकjâ Maria, Madala kamânân gokjâ, zâk Yesugât kwagân arip. Âi takâm egi kât patâ mâtâp mârûm doonguwet, zo kâbakjine zeip. ² Yatâ ekjâ sârârâk kârâm âim Simon Petero sot Yohane, nâ Yesujâ umjandâ gâsunimap, net muyagenikâm dâtnâkom sâip, “Kembugât kâambarân, zo kwagân gâbâ mem arie. Oi ikâ âi pe, zo nen mân nângen.”

³ Yatâ sâi Petero sot bukujâ nâ, net mirin gâbâ gemjâ kwagân âiwet.

⁴ Mâtâbân sârârâk kârâm âim nâjâ Petero walâm kek âim kândon takâwan.

⁵ Âi takâm kât mâtâpñan mân bagim yen pindijsâm eksa sângumâk ze egâwan. ⁶ Simon Petero, zâk bet gamjâ kât mâtâpñan bagim sângumâk ze egip. ⁷ Sângum nâi Yesugât kâukjâ kâpiwet, zo ze egip. Sângum zo sângum nâmbut zen sot mân zeip. Zikjik kâpiyagom zeip. ⁸ Yatâ ze kândon kwagân âi takâwan, nâjâ bagimjâ yatik ek, zaatsap zo bonjâ sâm zo nângâwan.

⁹ Ombenjan ândiwenân Yesu mumujan gâbâ zaatpakât Kembugât ekan den ziap, zo mân nângâm kwâtâtiwen. ¹⁰ Yatâ ekjâ a zagât net kamânân âburem âiwet.

Yesu zâk Maria Madala kamânân gok, zâkkâren muyageip.

(Mk 16:9-11)

¹¹ Maria zâk kwak sâtnan kin iseip. Isem tap ko pindijsâmñjâ kwagân egip. ¹² Egi sumbem a zagât hâmbâzik kâukâu Yesu mârûm zeibân zo tâitâ zikirip. Nâi zâk kâukjâ zeibân, nâi kinjâ zeibân tarâwet. ¹³ Oi zikjâ sâwet, “Ambân, gâ wangât isem taat?” Sâitâ zâkñjâ sâip, “Kembunangât kâambarân mem nâin âine kâruan.” ¹⁴ Yatâ sâm puriksâm Yesu zikjâ egip. Egip, zo Yesu holiñjâ mân ek nângip.

¹⁵ Oi Yesujâ mäsikâm sâip, “Ambân, gâ wangât isiat? Nâi kârûm taat?” Oi Marianâ a zo kâlam marijandâ kinzap nângâm itâ sâm dukuip, “Patânâ, gâ kâambarân mem nâin âi paat oi ko sâna nângâm âi mibat,” ¹⁶ Sâi Yesujâ sâip, “Maria.” Sâi puriksâm Yuda denân Raboni sâip (niñ denân ko, Patânâ).

¹⁷ Yesujâ itâ sâm dukuip, “Irabot Ibâgâren zâibâman. Ibâgâren mân zariangât gâ mân gâsum anjan kârâniban. Gâ âi bukurâpnâ itâ sâm dâzângo, ‘Nâgât Ibâ, zengât Ibâ, nâgât Anutu, zengât Anutu, zâkkâren zâibâman.’”

¹⁸ Maria, Madala kamânân gokjâ, zâk âburem kamânân âimjâ arâpnâ itâ sâm dâtnângoip, “Nâ Kembu eksan.” Yatâ sâmjâ Yesujâ den sâip, zo arâpnâ dâtnângoip.

Arâpnâ zen mirâ kâligen mindune zengâren muyageip.

(Mk 16:14-18; Lu 24:36-49)

¹⁹ Sirâm zoren nâtiksâi arâpnâ nen Yuda a sâtnâ zengât tengât op mirin mindum mân gabigât mirâ mâtâp doongumjâ tarâwen. Tâindâ Yesu zâk osetniñan âsagem kin itâ sâm dâtnângoip, “Um lumbe zengâren zimbap.”

²⁰ Yatâ sâmjâ bikjâ toren toren sot parâmjâ, zo tirâpnângoip. Oi arâpnâ nen Kembu ekjâ umniñ âlip oip. ²¹ Yesujâ dum zagâtñjâ dâtnângoip, “Um lumbe zengâren zimbap. Ibânandâ sângonnogip, yatik nângoot zen sângonzânguan.” ²² Yatâ sâmjâ waatniñgâm sâip, “Tirik Kaapum minek.

²³ Zen a zengât toszajî birânetâ buñ upap. Ka toszajî zimbakât sâne zemziñgâbap.”

Tomagât den sinji.

²⁴ Yesu arâp kiin zagât, nenğâren gokñâ ñâi kutñâ Toma (Zâk booboo a konsâwen.) zâk ñâin âi ândei Yesugât arâpñâ, nen minduindâ muyageniñgip. ²⁵ Oi bet a bukurâpñâ nen sinji zo Toma itâ sâm dukuwen, “Nen Kembu ikxen.” Yatâ sâindâ Tomañâ itâ sâm dâtnânğoip, “Ninak sinnandâ ekñâ bikñan gutñâ sâlâpnandâ pamñâ parâmñan gâsum dinziñâ nânğa bon upap.”

²⁶ Yatâ sâi ko bet ândim nânğâ kânok zoren Yesu arâpñâ, nen Toma sot ârândâñ mindum mirâ mâtâp doonğumñâ tarâwen. Tâindâ Yesuñâ osetniñan muyagem kin itâ sâm dâtnânğoip, “Um lumbe zengâren zimbap.”

²⁷ Yatâ dâtnânğomñâ Toma itâ dukuip, “Toma, sâlâpkâ ziren pânan. Bitnâ gâsum ek. Bikâ pam parâmnan weenan. Oi gâ um zagât mân op nânğâm pâlâtâñ kwatni.” ²⁸ Sâi Tomañâ sâip, “Gâ Kembunâ sot Anutunâ.” ²⁹ Sâi Yesuñâ dukuip, “Gâ neksatkât nânğâm pâlâtâñ kwatnigat? A zen mân neknâ nânğâm pâlâtâñ kwatnime, zengât nânğa sâtâreñoot uap.

Ekap zirat topñâ.

³⁰ Yesuñâ arâpñâ nen sot tap kulem top top tuugip, torenñâ zo ekap ziren mân kulemuwan. ³¹ Den kulemuwan, zo itâgât kulemuwan. Zen sâlâpkum nânğâm Yesu zâk a bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârur sâsâr, Anutugât nanñâ. Den zo nânğâne bon upap. Oi zikñâ nânğâm pâlâtâñ kwâkñarğâm kutsiñgijarğât opñâ ândiândi kâtik mimbi.

21

Arâpñâ saruyân ândine zengâren âsageip.

¹ Ândim Yesuñâ arâp nenğâren dum muyageniñgip. Tiberia saruyân itâ muyageniñgip. ² Simoñ Petero, Toma (booboo a), Natanae, Kana kamân Galilaia hânân gokñâ, Zebedaioğât nanzatñâ Yakobo sot munñâ nâ sot arâpñâ nâmbutñâ zengâren gâbâ a zagât. A yatâ zo mindum ândiwen.

³ Ândeiñdâ Simoñ Peteroñâ itâ sâm dâtnânğoip, “Nâ saru zuu mimbam âibâman.” Sâi niñâ sâwen. “Nen ârândâñ.” Sâmñâ âi wañğâyân zâim ñâtik zoren zuugât nep tuum ândim mân muyagiwen.

⁴ Sâruyân ândeiñdâ mirâ hañsâbam oi Yesuñâ sagân ga kirip. Kiri Yesu tobatñâ mân ek nânğâwen. ⁵ Oi Yesuñâ mâsikâniñgâm sâip, “Katep, zen zuu ñâi mie?” Sâi niñâ sâwen, “Buñâ.” ⁶ Sâindâ itâ sâm dâtnânğoip, “Irâ zo bongen pane giari saru zuu donbep sândubi.” Sâi irâ pâindâ giari saru zuu donbep patâ gam geine sâmbum osiwen.

⁷ Yesu umñandâ gâsunimap, nânğâ Petero itâ dukuwan, “Zo Kembu.” Sa Petero zâk Kembu kutñâ nânğâm nepkât sângumâk lap ândeişkât hâmbânğâ mem hurâğum saruyân pâtan arip. ⁸ Nen kârebân mân ândiwen. Sak gootjan ândiwen. Arâpñâ nâmbutñâ, nen wañğâyâk sâtñan âinam zuu sot irâ, zo diigindâ tâi âiwen.

⁹ Sagân zâimñâ kut ñâi ñâi itâ muyagiwen. Kârâp sisiñan saru zuu sot nalemem sem zeip. ¹⁰ Âi takindâ Yesuñâ itâ sâm dâtnânğoip, “Zuu mie, zo torenñâ mem ganek.” ¹¹ Sâi Simoñ Petero, zâk wañğâyân zâim zuu irâ zo

sâmbui sagân gâip. Oi irin zo zuu patâ patâ donbep 153 yatâ, zo ziwe. Oi irâ zo mân âmbârângip, zorat nângindâ metjâ oip.

¹² Yesunâ itâ sâip, “Zen ga nalem ninek.” Sâi arâpnâ nen dap yatâ mâsikâbem, “Gâ nâi.” Nen Kembu zo nângâwen. ¹³ Oi Yesunâ nengâren gamjâ nalem sot zuu kâsâpkum niŋgip.

¹⁴ Zo Yesu mumuŋan gâbâ zaatjâ muyageniŋi sâp karâmbut oip.

Yesunâ Petero sâp kêrâmbut den sâm mâsikip.

¹⁵ Haŋgât nalem neindâ ko Yesunâ Simonj Petero itâ sâm mâsikip, “Simonj, Yohanegât nanjâ, Bukurâpkâ zi, zen umziŋandâ gâsânome. Gâŋâ walâziŋgâm umgandâ gâsânomat?” Sâi Peteronj sâip, “Kembu, Nâ gâgât otnimap, zo nângat.” Sâi Yesunâ dukuip, “Gâ râma gwamjâ gakârâpnâ galem otziŋgâban.”

¹⁶ Yatâ sâm dum mâsikip, “Simonj, Yohanegât nanjâ, gâ perâkŋak umgandâ gâsânomat?” Sâi Peteronj sâip, “Kembu, nâ gâgât otnimap, zo nângat.” Sâi Yesunâ dukuip, “Râma gakârâpnâ zengât galem otziŋgâm ândiban.”

¹⁷ Yatâ sâm dum mâsikip, “Simonj, Yohanegât nanjâ, gâ perâkŋak nâgât otgimap?” Yesunâ sâp karâmbut den yatâ sâi ko Petero umjâ bâlei sâip, “Kembu, gâ kut nâi nâi zo nângâm nângâmat. Oi nâ gâgât otnimap, zo nângat.” Sâi Yesunâ sâip, “Gâ râma gakârâpnâ galem otziŋgâm ândiban. ¹⁸ Nâ perâkŋak dâgobâ. Gâ sigan ândim zoren mo zoren âibam otgigi âimâin. Oi bet ko gâ sombâ opjâ bikâ pâna kâsarâpkâ ziŋ saagim gobi.” ¹⁹ (Yesunâ zo yatâ sâm Petero mumbapkât den dukuip. Mumbap, zoren a ziŋâ ekjâ Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâbigât nângâm sâip.) Den yatâ sâm dukuip, “Gâ molini.”

²⁰ Oi Petero zâk puriksâm a Yesu umjandâ gâsunimap, nâ kândâtŋan ga negip. Mârum Yesu mân mom arâpnâ nen sot nalem neip, narâk zoren nâ Yesu gootŋan âi itâ mâsikâwan, “Kembu, nâiŋâ sâi gâsâgobi?” ²¹ Oi nâ bet ga Peteronj nekjâ Yesu nâgât mâsikâm sâip, “Kembu, a zirâŋ dap upap?” ²² Mâsiki Yesunâ itâ sâm dukuip, “Zâk ândei nâ puriksâbat mo zâk ândim mumbap, zorat gâ zâkkât wangât sat? Gâ yen ga molini.” ²³ Yatâ sâi ko arâpnâ sot bukurâpziŋ Yohane nâgât itâ sâm gulipkuwe, “A zo mân mumbap.” Ka Yesu zâk nâgât yatâ mân sâip. Zâkŋâ itâ sâip, “Zâkŋâ ândei âburibat mo ândim mumbap, zorat gâ wangât zâkkât sat?”

Yohanegât bukurâpnâ den murukjâ kulemguwe.

²⁴ A zorâŋ kut nâi nâi zo ek nângâm sâm muyagem ekap zi kulemgouip. Zâk kwembij den kulemgouip. Oi nen zâkkât itâ nângâmen, “Diŋâ zo bonjâ.”

²⁵ Yesunâ kut nâi nâi donbep oip, zo ekabân mân kulemguwen. Zo ekabân kulemgum nanjindâ sâi hân zi piksâi a ziŋ mân sâlâpkum nângâbe.

Zo yatik.

Aposolo zengât den sinji Lukañâ kulemgöip.

Yesuñâ Tirik Kaapum zingâbat sâmbemân zariip.
(Mk 16:19-20; Lu 24:53)

¹ O Teopilo, nâ mârûm den kulemgum giwan, zo Yesu nep tuugip sot sinji âlip sâip, zorat den sinji otgiwan. ² Zâknâ nepñâ topkwap tuum âim sumbemân zâibapkât narâknâ mâte oi Tirik Kaapumñâ oknangji Aposolo mârûm gâsum sâlâpzingoiññâ nep diñ sâmb zingip. Den zo dâzângom nanji Anutuñâ diim sumbemân zariip. Zorat den sinji mârûm kulemguwân. ³ Zâk sâknâm nângâm mom zem zaatñâ arâpñâ zen sot sirâm 40, zorat umñan âsagezingâm ândeip. Zen nângâm pâlatârñ kwâknangâbigât âsagezingâm ândeip. Anutu um topñan ândiândiñangât den dâzângom ândeip. ⁴ Oi zen sot tapñâ den itâ sâmb dâzângöip, “Zen Yerusalem kamân mân birâbi. Ibânandâ kut ñâi zingâbap, zorat mambât ândibi. Zorat den itâ sâmb dâzângowan. ⁵ Yohane zâk too sanjongzingip. Ka narâk mân kêrep oi nâñâ Tirik Kaapum sanjongzingâbat.”

⁶ Yatâ sâi mindum ândiwe, zen itâ sâmb mâsikâwe, “Kembu, gâ narâk ziren kâsarâpniñâ molizingâna Isirae niññak dum a kutâ op ândinat?” ⁷ Sâne itâ sâmb dâzângöip, “Ibâ, zâk zinjâ narâknâ nângâbigât mân sâip. Ibâ, zâk kâwali imbanñangâbigât opñâ narâk zo pâip. Zinjâ zo mân nângâbi. ⁸ Zâknâ Tirik Kaapum sanjongoi zengâren gem gam imbanñâ zingji zen nâgât den sinji sâsârñ a upi. Yatâ opñâ Yerusalem kamânân sot Yudaia hânân sot Samaria hânân sot hân kêrebân aksik, nâgât den sinji zengâren sâne lañ kêrâm âibap.”

⁹ Den yatâ sâi iknetâ sumbemân zariip. Zari unumunumñâ ga doongoi mem zari mân igâwe. ¹⁰ Oi sumbemân zari arâpñâ zen tok ek kine a zagât hâmbâzik kâukâu, zet zengâren âsagem kirâwet. ¹¹ Oi itâ sâmb dâzângowet, “Galilaia gokñâ, zen wangât sumbemân ek kinze? Anutuñâ Yesu mem sumbemân zariap. Yesu zariap, zo yatik âburem gibap.”

Arâp zen âburem ninâu nep tuuwe.

¹² Aposolo zen Oliwa bâknan gâbâ gem âburem Yerusalem kamânân âiwe. Bakñâ zo Yerusalem kamân gootñan taap. ¹³ Kamânân âimñâ mirâ tâpmarâwe, zoren zâiwe. A kutzinjâ itâ, Petero, Yohane, Yakobo, Andrea, Pilipo, Toma, Batolomaio, Mataio, Yakobo Alipaioğât nanñâ, Simonñ Zelote sot Yuda Jakobogât nanñâ. ¹⁴ A zo aksik um kânok op ninâu sâmb ândiwe. Yatâ utne Yesu mamñâ Maria sot ambân nâmbutñâ sot Yesu murâpñâ, zen aksik betziñan mem ândiwe.

Yudagât gebâknan a ñâi muyagiwe.

¹⁵ Narâk zoren Yesu a ambân kâmurâpñâ ândiwe, 120 yatâ, zorâñ mindum tarâwe. Oi Peteroñâ zaat den itâ sâmb dâzângöip, ¹⁶ “Bukurâp, Yudañâ kâsa diizingji Yesu gâsuwe. Zorat mârûmñan Tirik Kaapumñâ Dawidigât umñan den pâi den zo sâmb Kembugât ekabân kulemgöip. Zo dap op yen zembap? ¹⁷ Yuda zâk niññan gokñâ. Nen sot nep ârândân meip. ¹⁸ Oi a zorâñ kâmbamgât sângânñâ mem hân ñâi kwâlip. Zoren âi hânân gei kom kâmbonñ kunziri zem tip gem nanji. ¹⁹ Den sinji zo Yerusalem a ambân zinj

aksik nângâm hân zorat kutnjâ Akedama sâwe (niinj denân ko kâmbam hân).
²⁰ Psalm ekabân den itâ kulemgune ziap,
 ‘Zâkkât mirâ kamân kwamen zimbap. Zoren a nâi mân ândibap.’

Oi den nâi itâ ziap,
 ‘Zo a nâinjâ gebâkjon kinbap.’

²¹ Oi a nâmbutnjâ nen sot ândimnjâ Kembu Yesunâ nep tuugip, zo ek nanngâwe. ²² Oi Yohanennâ too sanjonjanji neppjâ topkwâip, narâk zoren zâkkâren târokwap ândeindâ ândim sumbemân zarip. Oi a zo zengâren gâbâ a nâi, zâk betnijan mei Yesu mom zaarip, zorat den singi sâindâ lanj kârâbap.”

²³ Peteronjâ yatâ sâi a zagât muyagezikâwe. Nâi kutnjâ Yosepe Basaba sâmarâwe, kutnjâ nâi Yusito. Oi a nâi ko kutnjâ Matia. ²⁴ Muyagezikâm itâ sâm ninâu sâwe, “O Kembu, a zengât umziinjâ ek nângâmat. A zagât zi, zekâren gâbâ nâi gâsum sâlâpkuat, zo tirâpnângona iknâ. ²⁵ Yudanâ Aposolo neppjâ kwâkâm mâtâp bâlijan arip, zorat nâinjâ zâkkât gebâkjon ândibap.” ²⁶ Ninâu yatâ sâmjâ wenzu pane Matia gât âsagei Aposolo kiin kânok târokwatziingip.

2

Tirik Kaapum gem gâip.

¹ Yuda zengât kendon nâi kutnjâ Pentekos narâk oi Yesugât a ambârâpnâ zen mirâ kânogân mindum tarâwe. ² Tatne sumbemân gâbâ kwamit nâi pibâ patâ kwamit yatâ kwamiragom geip. Gemnjâ mirâ tarâwe, zoren zâi piksâip. ³ Zen tap iknetâ kârâp bâlam yatâ âsagem âbângum kâukziijan ge tap arip. ⁴ Oi Tirik Kaapumnjâ umziijan gei piksâm imbanjâ zingji den gându nâi nâi sâm âiwe.

⁵ Narâk zoren Yerusalem kamânân a hân dâp ga ândiwe. A zo, zen Anutu mâpâsemarâwe. ⁶ Oi a donjeb patâ zen kwamit zo nângâm mindune Aposolo zen dinziinjâ dâp sâne nângâm kwakmak op kirâwe. ⁷ Oi imbanjâziij buj oi itâ sâwe, “A den se, zen aksik Galilaia a. ⁸ Dap op den yatâ sâne nângindâ dinninjâ yatâ uap? ⁹ Nen zi Mende a, Pata a, Elam a, Mesopotamia hânân gok, Yudaia hânân gok, Kapadosia hânân gok, Ponto hânân gok, Asia hânân gok. ¹⁰ Pirigia hânân gok, Pampilia hânân gok, Aigita hânân gok, Libia hânân Kirene zengât kamân goot goot, zoren gok. Nâmbutnjâ nen Roma kamânân gok. ¹¹ Oi nen Isirae sot kamân nâin gâbâ Anutu mâpâsimen. Nâmbutnjâ nen Keret a sot Arabia a. Nen yatâ zorâj ândimnjâ dinninjâ dâp Anutu kut nâi nâi âlipnjâ oip, zorat singi sâne nângen.” ¹² A zen yatâ sâm imbanjâziij buj oi kwakmak op kin âragum sâwe, “Zi topnjâ dap yatâ?” ¹³ Oi a nâmbutnjândâ mem ge kwâkwat den itâ sâwe, “A zi too kâtik nem um gulip op se.”

Peteronjâ zorat topnjâ dâzângoip.

¹⁴ Petero zâk bukurâpnâ kiin kânok, zen sot kin den kâtiknjâ itâ sâm dâzângoip, “Yerusalem kamân mâirâp sot Yuda a nâmbutnjâ, zen aksik nâ den sa kindap kwap nângânek. ¹⁵ A zi kinze, zengât itâ se, “Too kâtik nemnjâ um gulip ue.’ Yatâ bujâ. Mirâ mân kâtiagei nen dap op too kâtik nimbem. ¹⁶ Zorat Propete Yoelenjâ den nâi itâ sâm kulemgop. Den zo bonnjâ muyagiap,

17 'Anutuñâ itâ sap, "Gâtâm hângât narâk âkâbâ sâi nâ Kaapumnâ a ambân aksik zinjâbat. Zinja ko nan bârarâpziñâ zen Propete ziñâ den sâme, zo yatâ sâbi. A sigan, ziñâ kut ñâi ñâi sen mârât ikpi. A ambân sombâ, ziñâ uman bonñâ nâñgâbi. 18 Narâk zoren kore a ambân gakânâ Kaapum zinja Propete a yatâ op den sâbi. 19 Oi nâ sa sumbêmân sen pup kulem muyagibap. Ombenjan hânân top lâkulâku kulem muyagibap. Gilâm sot kârâp sot kâbak, zorânj hân kwâarakubap. 20 Mirâsiñ sumunkumbap. Kâin siñâ kuriñkom gilâm yatâ upap. Oi Kembugât narâk mâte upap. Kembugât narâk âlipñâ âsakñoot muyagibap. 21 Oi narâk zoren ñâi zâk Kembu konsâbap, zâk bâliñan gâbâ mâkâbap." ' ' "

Peteronjâ Yesugât topñâ sâm kâkñan kwâip.

22 Yatâ sâmñâ Peteronjâ itâ sâip, "Isirae a, nâ dâzângua nâñgânek. Anutuñâ Yesu Nasarete kamânân gokñâ mam okñangi osetniñan ândim nep patâ sot sen mârât kulem tuugip. Zâk Anutugâren gâbâ gâip. Nep tuugip, zorânj topñâ sâm muyagei igâwe. 23 Mârum Anutuñâ zâkkât nâñgi zeipkât mâtâp zo sâm pindip, zo yatik zen kut ñâi ñâi okñangâm Kembugât gurumin den kukuñ a zinjâne âi poru nagân kune moip. 24 Ka Anutuñâ mumuñangât tâk olañ diim sumbêmân zarip. Mumuñandâ dap yatâ angân kârâbap? 25 Zorat Dawidiñâ zâkkât den kânñan sâm itâ kulemguip, 'Nâ Kembu mâteyâk ek ândiwan. Zâkñâ âsâbânj bitnâ bongen tâi mân loribat. 26 Zorat ko umnâ âlip oi nâmbâlamnandâ sâm sâtâre okñangâman. Sâknandâ mom zaatpapkât mambât ândibat. 27 Anutuñâ, Gâ mân birâniban, zorat ko mumuñâ zengâren mân âi ândibat. Gâ tirik agâ mân birâniban, zorat ko momñâ mân alâgibat. 28 Gâ ândiândiñ mâtâp tirâpnogin. Mâtegan ândia otninandâ sâtâre kwâkñan ândibat.' "

29 Peteronjâ yatâ sâmñâ itâ sâip, "O bukurâpnâ, nâ sâkuniñâ Dawidi, zâkkât den sapsum zinjâbâ. Zâk moi hanguwe. Oi kwakñâ ek nâñgâm ândime. 30 Zâk Propete a ândim itâ nâñgip, 'Anutu zâk kiurâpnâ zengâren gâbâ ñâi gâsum sâlâpkoi nâgât a kutâ tâtarân tâpapkât sâm kâtigeip.' 31 Zo nâñgâm Kristo zaatzaatñangât itâ sâip, 'Zâk mumuñâ zengâren ândibapkât Anutuñâ mân birâbap. Momñâ sâkñâ mân alâgibap.' 32 Oi Anutuñâ Yesu mângei zaari sinniñandâ igâwen. 33 Oi Anutuñâ Yesu âsanñâ bongen a kutâ kwânâñgi tâi Tirik Kaapum siñgi kwatniñgip. Yesuñâ zo mem niñgi kwamit nâñgâm ikse. 34 Dawidiñâ sumbêmân mân zarip op ko lañ den itâ sâip, 'Kembuñâ nâgât kembu itâ sâm dukuip, "Nâgât âsannan tâtnan. 35 Tâtna kâsarâpkâ minduziñga kiñgangât kombân upi." ' "

36 Isirae a aksik patâ itâ nâñgâbi. Yesu poru nagân kuwe, zâk Anutuñâ Kembu sot a bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârum sâsân, Kristo, kwânâñgi ândiap."

A dorjbej umziñ melânje too sanjonziñgâwe.

37 Peteronjâ den yatâ sâm dâzângoi nâñgâm umziñ bâliñ oi Petero sot bukurâpnâ itâ sâm mâsikâziñgâwe, "Bukurâpniñ, nen dap oindâ dâp upap?"

38 Sâne Peteronjâ itâ sâm dâzângoi, "Umziñ melânje Yesu Kristogât korân too sanjonziñgindâ tosaziñ buj upap. Yatâ utne Anutuñâ Tirik Kaapum

zingâbap. ³⁹ Ziinjâ sot kiurâpziñâ sot kêrebân ândie, Kembu Anutuñâ diizingâbap dâp, Tirik Kaapum zengât sinji sâsâñ, zo zingâbap.”

⁴⁰ Petero zâk den yatâ sâm den târokwap den girem itâ sâm dâzângoip, “Zen bâliñ mâme a osetziñan gâbâ gane Anutuñâ gâsuzingâbap.” ⁴¹ Sâi sirâm zoren a ambân 3 tausen yatâ, ziñâ Peterogât den nâñgâm umziñâ gâsui too sañgonziñgâne Yesugât kâmut, zengâren târokwarâwe.

Ninâugât âsâbâñ mindumarâwe.

⁴² Oi Aposolo, zen sinji âlip dâzângone nâñgâm ândiwe. Oi umziñâ gâsâyagom ninâu sot nalemgât âsâbâñ mindumarâwe. ⁴³ Oi Aposolo ziñ Yerusalem kamânân sen mârât kulem top top tuumarâwe. Oi a ambân, zen aksik keñgât op nañgâwe. ⁴⁴ Yesu nâñgâm pâlátâñ kwâkñangâwe, zen kut ñâi ñâiziñâ kânogâk zeip. ⁴⁵ Oi hân sot sikumziñ pane sâñgân mem a giginâ kâsâpkum zingâmarâwe. ⁴⁶ Zen sirâmñâ sirâmñâ um kânok op tirik namin zâi mindumarâwe. Oi mirâziñan nalem ârândâñ nemarâwe. Oi nalem zo sâtâreyân nemarâwe. ⁴⁷ Oi Anutu sâm âlip kwâkñangâwe. Yatâ utne a ambân, zen zingit umâlep urâwe. Oi Kembu zâk sirâmñâ sirâmñâ a ambân Yesugât kâmurân târokwatziñgâmâip.

3

Peteroñâ a ñâi kubigip.

¹ Sirâm ñâin mirâ oi, ninâu sâsâñ narâk oi Petero sot Yohane, zet tirik namin zâiwet. ² Oi a ñâi mam kâmbonj kâligen gâbâ kin bâliñ âsageip, zâk lum gawe. A zo bukurâpñâ sirâmñâ sirâmñâ lum tirik namâ mâtâp âlipñâ, hikpârâkñoot, zoren pane kât sikumgât oletziñgâmâip.

³ Oi Petero sot Yohane zet tirik namin zâiram oitâ zikitñâ oletzikip. ⁴ Oletziki zet ek kin Peteroñâ itâ sâm dukui, “Gâ net nikit.” ⁵ Peteroñâ sâi kât niram sabot sâm sen kwap zikirip. ⁶ Yatâ oi Peteroñâ itâ sâm dukui, “Kât sikum mân zemniñap. Kut zi kânok zemniñap, zo gibâman. Yesu Kristo, Nasarete gokñâ, zâkkât sâtkât dâgoga zaat âim ga.” ⁷ Yatâ sâm bikñâ bongen gâsum zaarip. Yatâ oi zorâñak kin bâliñ zo winziksâi zaat kirip. ⁸ Zaat âim gam kin ko zet sot ârândâñ tirik namin zâiwe.

A kin bâliñ zo pâtan âim gam Anutu sâm âlip kwâkñangip ⁹ Anutu sâm âlip kwâkñangi a aksik zen ek nâñgâwe, zen itâ sâwe. ¹⁰ “A zo tirik namâ mâtâp âlipñâ, hikpârâkñoot, zoren tap oletziñgâmâp.” Oi a zo kubikñangip, zorat ekñâ imbañâziñ buñ oip. ¹¹ Oi Petero, Yohane zekâren târokwatziñki a aksik patâ tirik namâ umñâ ñâi kutñâ Salomo, zoren zekâren mindumñâ sâlâpziñan zim kirâwe.

Peteroñâ a sinji âlip dâzângoip.

¹² Zen mindum kine Peteroñâ zingitñâ den itâ sâm dâzângoip, “Isirae a, zen wangât a zirat opñâ nikit kinze? Zi niikñâ imbanjan mân kubikset. Zen dap nâñge? Târâraknikñangât Anutuñâ kubiksap? ¹³ Yatâ buñâ. Abaram, Isaka, Yakobo sot sâkurâpniñ, zengât Anutu, zâkñâ kore anâ Yesu sumbemân a kutâ kwânâñgi ândiap. Oi zen Yesu gâsum a sâtnâ zingâne Pilatogâren diim âine olañbat sâip. ¹⁴ Olañbat sâi zen kândâtkuwe. Tirik sot târârak a zo kândâtkum kâmbam a ñâi olañbapkat sâwe. ¹⁵ Ândiândiñ mariñâ kuwe. Kune moi Anutuñâ mâñgei zaari igâwen. ¹⁶ Oi kin bâliñ a

ikme zi Yesu kutnjâ konsâitâ a zi kubiknjangi sâknâ âlip oi ikse. Yesugâren nângâm pâlâtârj oitâ âlip op zaatsap.

¹⁷ Bukurâpnâ, nâ nângan. Zen sot patârâpziñâ, zen Yesu topnjâ mân nângâm kuwe. ¹⁸ Yatâ utnetâ Kristo sâknam nângâm moip, zorat Anutuñâ mârurnjan Propete a zengât lâuyân den pâi sâm kulemguwe. Anutuñâ sâi den kulemguwe, zorat bonnjâ âsageip. ¹⁹ Oi zen umziñâ melâj ândiândi sânginjâ kândâtkune tosazinj birâbap. Oi Kembuñâ umziñj mem sândukñjan kwatziñgâbap.

²⁰ Kembu Yesu Kristo ziñgâbap. Zâk zengât singi sâm gâsum sâlâpkoip.

²¹ Zâknâ sumbemân ândei kut njâi njâi âsagem nanjgâbapkât narâk mâte upap. Zorat Anutuñâ mârurnjan den Propete gakârâpnâ lâuziñjan pâi sâwe.

²² Mose zâk den itâ sâip,

‘Kembu Anutuñâ bukurâpziñj zengâren gâbâ Propete njâi, nâ yatâ, muyagem den dâzângoi nângâbi. ²³ Oi njâi zâk zâkkât den kwâkâbap, zo Anutuñâ kom nanjgâbap. A zo Anutu a gakârâp zengât oserân mân ândibap.’

²⁴ Oi Samue sot Propete a nâmbutnjâ ândim gawe, zen kut njâi aksik narâk ziren âsagiap, zorat den sâm kulemguwe. ²⁵ Zen ko Propete a ândiwe, zengât kiurâp. Sâkurâpziñj zen sot Anutuñâ târotâro oip. Zen târotâro zorat umñjan ândie. Anutuñâ târotâro zo Abaram itâ dukum muyageip, ‘Nâ kiurâpkâ mäsop minziñgâbat. Mäsop zorâj hânñâ hânñâ a dâpziñ upap.’

²⁶ Anutuñâ kore anjâ Yesu sângongoi gem muyageip. Zen orot mâme bâlinjâziñâ birâbigât gem gâip. Zâknâ diiziñgi bâlinjâziñâ birânetâ mäsop minziñgâbap.”

4

Petero sot Yohane tâk namin zâparâwe.

¹ Petero sot Yohane, zet a den dâzângom kiritâ tirik namâ galem a sot tirik namâ kâwali a sâtnjâ sot Sadukaio a, zen ârândâj zekâren gawe. ² Zet a singi âlip dâzângowet. Yesu zâk mumuñjan gâbâ zari a ambân aksik yatâ zaatpi, zorat den sâitâ a sâtnjâ zen nângâne bâliñj oip. ³ A sâtnjâ zen gâsuzikâm mirâ mârurnjâ nâtkisâipkât tâk namin zâpane zeitâ hanjsâip. ⁴ Oi Peteronjâ singi âlip sâi nângâwe, zengâren gâbâ donjebep ziñâ zo nângâne bon oi Yesugât kâmurân târokwatne a aksik tenjgâziñâ a 5 tausen yatâ urâwe.

Peteronjâ Yesugât kutnjâ sâm muyageip.

⁵ Hanjsâi a sâtnjâ sot a patâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen Yerusalem kamânân minduwe. ⁶ Tirik namâ galem a patâ Hanasi sot Kaipa, Yohane, Alesande sot a ambârâpziñâ zen sot minduwe. ⁷ Mindum sâne Petero sot Yohane diizikâm osetziñjan âi zâpane kirâwet. Kiritâ itâ mâsikâzikâwe, “Njâiñâ imbanjâ ziki kulem zi tuugabot? Njâigât sâtkât uabot?”

⁸ Oi Petero zâk kiri Tirik Kaapumñâ umñjan piksâi itâ sâm dâzângoip, “Galem a sot a ambân zengât patârâpziñâ, nâ sa nângâne. ⁹ Net kiñj bâliñj a bekñjan miet, zorat mâsikânike? A zi dap op âlip uap sâm, zorat op mâsikânike? ¹⁰ Mâsikânike, gât ko sapsuga zen sot Isirae a aksik zen nângâne. Zen Yesu Kristo, Nasarete kamânân goknjâ poru nagân kune moi Anutuñâ mumuñjan gâbâ mângei zaat ândiap. Zâkkât imbanjânjngât opnjâ

a zi âlip op mâteziņan kinzap. ¹¹ Yesu zâk mirâ kunkun nâi yatâ uap. Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, 'Mirâ tuutuņ a zen kunkun nâi ekņâ âkon op birâwe. Kembuņâ kunkun zorâņâ mem namin kwânâņgi kunkun patâ kâtikņâ op kinzap.'

¹² Kubikkubik zo zâk zikņik kubikningâbap. A nâigât korân sâm orotņâ, zo hânân mân ziap."

Kembugât den lubi.

¹³ Oi Petero sot Yohane, zet a mâteziņan kin mân keņgât op den sâm kiritâ a ziņ zekât itâ nâņgawe, "Zet ekap namin mân zâiwet." Zo nâņgâm imbaņâziņ buņ oip. Oi zet mârûm Yesu sot ândiwet, zo zikit nâņgawe. ¹⁴ Oi kiņ bâliņ kubigâwet, zorâņ zet sot kiri ekņâ zorat den sâm mâburinam kwagawe.

¹⁵ Den kârûm sâne âkņan gei kiritâ ziiņak den itâ sâm âraguwe, ¹⁶ "Nen a zâgât zi dap otzikânâ. Zet sen mârât kulem nâi muyageitâ Yerusalem kamânân a ambân aksik zen siņgizik nâņge. Zo mân sâm kwârakunat. ¹⁷ Oi den zo kamân dâp laņ kâri nâņgâbegât sâm keņgât otzikindâ a ambân den mân dâzâņgobabot." ¹⁸ Yatâ sâm sâne zaritâ itâ sâm dâzâkowe, "Zet Yesugât kot sâm a ambân mân dâzâņgobabot."

¹⁹ Yatâ sâne Petero sot Yohane zet den itâ melâņ dâzâņgowet, "Ziiņak nâņgâm iknek. Zengât den lum Anutugât den birânat, zorat Anutuņâ nâņgi dap upap? ²⁰ Kut nâi nâi ek nâņgawen, den zo mân tik pânat."

²¹ Yatâ sâitâ sâm keņgât den dâzâkom zâpane âiwet. Kamânân a ambân zen sen mârât kulem zo ek nâņgâm Anutu sâm âlip kwâkņaņgâwegât a sâtņâ ziņ zengâren kwakņâ Petero sot Yohane kut zo laņ mân otzikawe. ²² A kubigâwet, zo kendonņâ 40 yatâ ândim gâi kubigâwet.

Yesugât kâmut zen mindum ninâu sâwe.

²³ Petero sot Yohane minduminduyân gâbâ gem bukurâpzik zengâren âim tirik namâ galem a patâ sot a ambân zengât a patâ, ziņâ den dâzâkowe, zo aksik dâzâņgom naņgâwet. ²⁴ Yatâ sâitâ a ambân den zo nâņgâm umziņ mindum Anutugâren den itâ sâwe, "Kembu, gâ hân sumbem mariņâ. Gâ sumbem sot hân, saru sot kut nâi nâiziņoot muyageziņgin. ²⁵ Sâna Tirik Kaapumgâ zâkņâ sâkuniņ kore agâ Dawidi, zâkkât umņan den pâi itâ sâip, 'Um kâtik zen wangât den sârek op kwamitage? A zen wangât den bon buņ se? ²⁶ Hânņâ hânņâ a kutâ ga kinze. A patâ mindum kinze. Kembu sot a bâliņan gâbâ mâkâziņgâbâpkât sâsâņ, Kristo, kâsa otzikânam ga kinze.'"

²⁷ Yatâ sâmņâ itâ sâwe, "Perâkņak kamân ziren tirik kore agâ kwânâņgin. Herode sot Pilato sot um kâtik a sot Isirae a sâtņâ, zen zâk kâsa okņaņgânam minduwe. ²⁸ Mârûm gikak nâņgâm yatâ upi sâin, zo yatik urâwe. ²⁹ Oi Kembu, zi ko sâm keņgât dinziņâ ek nâņgâm kore arâpkâ imbaņâ niņgâna keņgât buņ gâgât den sâm ândinat. ³⁰ Nen Yesugât korân sâindâ ko sisi mâsek a kubikziņgâm sâna kulem top top muyagibap."

³¹ Yesugât kâmut, zen yatâ ninâu sâm tatne ko mirâ mindum tarâwe, zo sânsânsâip. Oi Tirik Kaapumņâ umziņan piksâi keņgât buņ, lâu bâbâlaņâk a ambân Anutugât den dâzâņgowe.

Yesugât kâmut zen um kânok op ândiwe.

³² Yesugât kâmut zen um kânok op ândim kut nâi nâi zemzingip, zorat nâgât, gâgât mân sâwe. Kânogâk zemzingip. ³³ Oi Aposolo zen Kembu Yesu mumuñan gâbâ zaarip, zorat den singi imbanâñoot dâzângom ândiwe. Anutuñâ imbanâ zingâm tânzângoip. ³⁴ Zengât oserân gâbâ nâi sii nalemgât kârükârû mân urâwe. A hânziñoot sot mirâziñoot, zen zo pam kât memñâ Aposolo zengâren parâwe. ³⁵ Oi Aposolo zinjâ kât zo mem kâsâpkum a ambân kwakmarâwe, zo zingâm ândiwe.

³⁶ Oi a nâi ândeip, kutñâ Yosepe. Aposolo zinjâ kutñâ nâi Banaba sâwe (niin denân ko bet mâme a). Zâk Lewigât kiun, Kipiro hânân gokñâ. ³⁷ A zorânâ hânñâ pâi mine kât aksik mem Aposolo zengâren pâip.

5

Anania sot Sapira, zekât sinji.

¹ A nâi ândeip, kutñâ Anania. Zâkkât ambinñâ Sapira, zâk sot sâm nângâm hânzikñâ pâitâ mem sângân zikâwe. ² Ananianâ sângân mem torenñâ tik pam torenñigâk Aposolo zengâren pam, zi aksik sâip. ³ Pâi Peteronjâ itâ sâm dukuiip, “Anania, gâ wangât Satanñâ umgan giari Tirik Kaapum kâitkum hângât sângânñâ torenñâ tik paat? ⁴ Hângât sângân mân mena zengibap. Mo kât mem gikâ mimbâ sâm âlip membat. Gâ wangât umgandâ kâitgogi yatâ uat? Gâ a mân kâitkuat. Anutu kâitkuat.” ⁵ Yatâ sâi Anania zâk den nângâm kin zorâñak hânân gei zem moip. Oi zâkkât sinji nângâwe, zen kenngât urâwe. ⁶ A sigân, zen kâambarânñâ mem kâpim lum âi hanguwe.

⁷ Narâk mân kârep oi ambinñâ zâk sinji mân nângâm gâip. ⁸ Gâi Peteronjâ itâ sâm mâsikip, “Hângât sângânñâ kât itik miwet?” Sâi zâknjâ sâip, “Zo yatik miwet.” ⁹ Sâi Peteronjâ itâ sâm dukuiip, “Zet wangât den saamñâ Kembugât Kaapum kâitkuabot? Nânggâ. Apkâ hangue, zen mâtâbân ga kinze. Zen yatigâk gâ mingim âi hangobi.” ¹⁰ Yatâ sâi zorenâk kin topñan gei zem moip. A sigan zinjâ mirin gam muyagem lum âi apñâ nangâmñan hanguwe. ¹¹ Oi Yesugât kâmut sot a ambân nâmbutñâ zen sinji zo nângâm kenngât donjep urâwe.

Aposolo zij kulem top top tuuwe.

¹² Aposolo zen a zengâren sen mârât kulem top topñâ tuum ândiwe. Oi Yesugât kâmut zen tirik namâ umñâ nâi kutñâ Salomo, zoren um kânok opñâ mindumarâwe. ¹³ Mindunetâ a nâmbutñâ hurat kwatzingâm târokwatzingânam kenngât op birâwe. ¹⁴ Ka a ambân kâmut kâmutñâ, zen Kembu nângâm pâlâtân kwâknangâm Yesugât kâmut zengâren târokwatzingâwe. ¹⁵ A ambân zen bukurâpziñâ sisi mâsekziñoot helânñan pam luzingâm âi mâtâbân itâ sâm zâambarâwe, “Peteronjâ mâtâbân âim gâi sândokñandâ zengâren ari âlip upi.” ¹⁶ Oi Yerusalem kamân nangâm nangâm a ambân ândiwe, zen gam minduwe. A ambân mâsekziñoot sot wâkeziñoot diizingâm gane âlip op nangâwe.

Anutugât sumbam anjâ Aposolo tâk namin gâbâ diizingip.

¹⁷ Oi kut nâi yatâ âsagei tirik namâ galem a patâ sot arapñâ sot Sadukaio a, zen um kâlak nângâm Aposolo gâsuzingâwe. ¹⁸ Gâsuzingâm tâk namâ patin zâambarâwe. ¹⁹ Zâmbane zinetâ njetigân Kembugât sumbem a nâinñâ ga hânji mem pam diizingâm gem itâ sâm dâzângoip, ²⁰ “Zen tirik namin zâim a ambân ândiandi unakñangât den dâzângom kinbi.” ²¹ Yatâ sâm dâzângoi

nângâm hanğat tirik namin zâim a ambân sinği âlip dâzângowe. ²² Oi tirik namâ galem a patâ sot arâpnâ, zen Isirae a sâtnâ aksik minduzingâne gawe. Oi a nâmbutnâ sângonzângom tâk namin âi Aposolo diizingâm gabi sâwe. A zo tak namin âi a kâruzingâm nâ mân muyagezingâm âburem gam sâwe. ²³ “Nen âimnâ namâ hanği kâtiknâ kiri iksen. Oi galem a zen hanğiyân kinze. Oi hanği mem pam bagim a kâruzingindâ buj ue.”

²⁴ Den yatâ sânetâ tirik namâ kâwali a sot tirik namâ galem a patâ, zen den zo nângâne kwakmak oip. ²⁵ Utnetâ a nâinâ ga sâip, “Nângâne. A tâk namin zâmbanse, zen tirik namin a den dâzângom kinze.” ²⁶ Sâi Tirik namâ kâwali a patâ sot arâpnâ zen Aposolo gâsuzingânam âiwe. A zinâ kuk op kâtnâ zângobegât kenğat op mulunâk diizingâm gawe.

Aposolo zen minduminduyân kenğat buj den sâwe.

²⁷ Minduminduyân diizingâm zâmbane kinetâ tirik namâ galem a patânâ itâ sâm dâzângoip, ²⁸ “Mârum den kâtiknâ dâzângowen. A zorat korân a ambân den mân dâzângobi. Oi yatâ sâindâ Yerusalem kamânân laj kârip. A kuwe, zorat tosa nenğâren pânâ sâme.”

²⁹ Sâi Petero sot Aposolo nâmbutnâ, zen den itâ mâburem dukuwe, “A den lum Anutugât den birânat, zo ko mân dâp upap. ³⁰ Zen Yesu poru nagân kune moip. Oi sâkurâpnij zengât Anutu, zâknâ mângei zaarip. ³¹ Zaari Anutunâ âsan topnjan bongen pam a sâtnâ patâ sot kubikkubiknâ kwânângip. Oi Isirae a ambân, zen umziñ melânne tosazij gulipkubapkât sâmap. ³² Kut nâi nâi zo igâwen. Oi zorat sinği den nen sot Tirik Kaapum, niñâ sâmen. Tirik Kaapum Anutunâ sât lulu gakârâp zingâmap.” ³³ Den yatâ sâm dâzângoip kuk opnâ Aposolo zângonam urâwe.

Parisaio a nâinâ bukurâp girem den sâm dâzângoip.

³⁴ Oi minduminduyân Parisaio a nâi tâip, kutnâ Gamalie. Zâk gurumin dengât kubikkubik a oi a ambân zinj hurat kwâknangâwe. Zâknâ oksâm kin Aposolo sâi diizingâm geiwe. ³⁵ Oi bukurâpnâ itâ sâm dâzângoip, “Isirae a, zen a zi kut nâi nângâmjik otzingâbi. ³⁶ Mârum a nâi kutnâ Teuda, zâknâ nâ a kutâzinâ sâi a 4 handeret yatâ zâkkât a urâwe. Oi ziknâ kâmbam zigi arâp zinâ sinsururuñ urâwe. ³⁷ Oi bet a sâlâpzângozângoñ narâknjan Galilaia goknâ, a nâi kutnâ Yuda, zâknâ a kutâ kunat sâi a nâmbutnâ arâpnâ urâwe. Ka a zo moi ko arâpnâ zen sinsururuñ urâwe. ³⁸ Zorat den dâzângua nângâne. Zen a zi birâzingâne ândinek. Zen den sot nep zo ziiñ umziñangât upme oi ko bon buj upap. ³⁹ Ka Anutugâren gâbâ oi ko mân buj upap. Oi zen Anutu kâsa miñangâbegât.”

Aposolo lapitizingâwe.

⁴⁰ Zo yatâ sâm dâzângoip nângâne dâp oi sâne Aposolo mirin zâine tâknâ lapitizingâwe. Zângomnâ Yesugât kot mân dâzângobigât sâm sângonzângowe. ⁴¹ Sângonzângone sâtâre op âiwe. Yesugât a, zen Yesugât op lapitizingâwe, zorat minduminduyân gâbâ gem sâtâre op âiwe. ⁴² Oi sirâmñâ sirâmñâ tirik namin sot a mirin Yesu Kristogât sinği âlip mân birâm dâzângom ândiwe.

6

Sâkkât nep, zorat a gâsum sâlâpzângowe.

1 Narâk zoren Yesugât kâmut donbep muyagem târokwatziŋgâwe. Oi nalem kâsâpkum Yuda a ambân nâmbut Grik den sâmarâwe, zengât os-erân ambân malâ nâmbutnâ zen nalem mân ningâwe sânetâ a Grik den sâmarâwe, zen nângâne mân dâp oip. Oi a Yuda den sâmarâwe, zen sot den sârek sâm âraguwe. 2 Yatâ utne Aposolo kiin zagât zen Yesugât arâpnâ kâmut minduziŋgâm itâ sâm dâzângowe, “Nen Anutugât den sâsâŋ nep zo birâm nalem nep tuugindâ mân dâp upap. 3 Zorat a bukurâpniŋ osetziŋan gâbâ zen a nâmburân zagât, a nângânâŋgâziŋoot sot Kaapumnâ umziŋan piksâsâŋ zo ziŋgitne âlip oi gâsum sâlâpzâŋgonat. Nep zi ziŋgindâ tuum ândibi. 4 Nen ko ninâu sot den siŋgi sâsâŋ, zorat nebâk tuum ândinat.” 5 Zen den yatâ sâne zen aksik nângâne dâp oi a itâ gâsum sâlâpzâŋgowe. Setepano, zâk nângâm palâtâŋoot sot umŋan Tirik Kaapum piksâm zeip. Oi Pilipo, Porokoro, Nikano, Timonj, Pamena sot Nikolau, Antiokia kamânân gok. Zâk hân nâin gokŋandâ Yuda zengâren târokwâip. 6 A zo diiziŋgâne Aposolo zengâren âi kine bitziŋâ kâukziŋan pam ninâu sâwe. 7 Oi Anutugât dennâ laŋ kârâm ari Yerusalem kamânân Yesugât kâmut zen târokwâi târokwâi op âiwe. Oi tirik namâ galem a zengâren gâbâ donbepnâ den siŋgi âlip nângâm luwe.

Setepano den sâkŋanâk sâwe.

8 Anutuŋâ Setepano tângum imbanâ pindi a zengâren sen mârât kulem top top tuum arip. 9 Oi a nâmbutnâ zen zâk sot den âraguwe. A zo zen mâpâmâpâse namâ nâi kutnâ Libertene, zoren mindumarâwe. A zen Kirene a, Alesandiria a, Kilikia a, Asia a. A yatâ zorâŋ Setepano sot den âraguwe. 10 Tirik Kaapumnâ Setepano den nângânâŋgâ âlip pindi den âlipnâ sâi den hâuŋâ mâburinam kwagâwe. 11 Kwaknâ a nâmbutnâ tigâk itâ sâm dâzângowe, “Setepanogât itâ sâbi. ‘A zâk Mose sot Anutu sâm bâliŋ kwatziki nângâwen’ ” 12 Sâne yatâ utnetâ a yennâ sot a sâtnâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen den zo nângâmŋâ kuk oprâ Setepano kom gâsum a sâtnâ mindumindu patin diim âiwe. 13 Oi Setepanogât den sarâ sâbigât a muyageziŋgâne Setepanogât den sarâ sâm itâ sâwe, “A zi zâk tirik namâ sot Kembugât gurumin den sâm bâliŋ kwâpmap. 14 Zâk itâ sâi nângâwen, ‘Yesu, Nasarete kamân goknâ, zâknâ tirik namâ zi kom kândanâ gurumin den Mosenâ sâip, zo kândanbap.’ ” Yatâ sâwe. 15 Oi minduminduyân târâwe zo, zen Setepano iknetâ si sâŋgânâ sumben a yatâ oip.

7

Setepanonâ sâkurâpziŋ zengât siŋgi sâm dâzâŋgoip.

1 Tirik namâ galem a patâ, zâknâ Setepano mâsikâm sâip, “Den se, zo bonnâ?” 2 Sâi Setepanonâ itâ sâip, “Bukurâpnâ sot ibârâpnâ, den sa nângâne. Sâkuniŋâ Abaram, zâk Haran kamânân mân âim Mesopotamia hânân ândei âsaknâ mariŋâ, Anutuŋâ zâkkâren âsagem itâ sâm dukuip, 3 ‘Gâ hân topkâ sot toterâpkâ birâziŋgâm nâŋâ hân nâi tirâp gobat, zoren âi ândiban.’ 4 Abaram zâk den zo nângâm Kaidai hânŋâ birâm Haran kamânân âi ândei. Zoren ândei ibânâ moi Anutuŋâ diim gâi Yuda hânân zi ga ândei. 5 Anutuŋâ diim ga hân nâi mân pindi galem oip. Buŋâ hân muruknâ nâi mân pindip. Ka hân zo zâk sot kiurâp zengât siŋgiyâk sâm pâip. Zâk kiun buŋ ândei, zo ko Anutuŋâ laŋ yatâ sâip.

⁶ Oi Anutuñâ den itâ sâip, 'Kiurâpziñ zen hân nâin kendon 4 handeret umñan kore a op ândibi. Zoren hân mâirâpnâ zen sâknam zingâne ândibi. ⁷ Kiurâpziñâ zen kore op ândine nâ hân mâirâp hâuñâ zingâ kiurâpziñ zen zâmbam hân ziren ga nâ mâpâsenim ândibi.' ⁸ Oi Anutuñâ Abaram zârotâro pindi kwabâ kwaranñip. Oi nanñâ Isaka âsagem sirâm nâmburân zagât tapñâ karâmbuñan kwabâ kwâkñanñip. Isakanâ Yakobo yatik kwabâ kwâkñanñip. Yakobo zâk narâpnâ kiin zagât yatik otzingñip.

⁹ Oi sâkurâpninâ zen munziñâ Yosepe, zâkkât um kâlak nângâm kât minam Aigitâ a zingâwe. Aigitâ a zen Aigita hânân diim âine Anutuñâ zâk sot ândeip. ¹⁰ Anutuñâ Yosepe sâknam kâbâ yâmbât kwâkñan gâbâ mâkâm Aigita a kutâ Parao, zâkkât mâtenñan nângânngâ âlipñâ pindâm tângoi Paroanâ a ambân gakârâpnâ aksik galem otzingâbapkât gâsum sâlâpkoip. ¹¹ Gâsum sâlâpkoip ândei pu patâ muyagem Aigitâ hânân sot Kanaan hânân dâp op zeip. Oi sâkurâpninñ nalemgât kârukâru op ândiwe. ¹² Oi a nâmbutñandâ Aigitâ hânân nalem ziap sâne Yakobo zâk nângâm narâp sângonzângoi âiwe. ¹³ Oi du zagâtñan âine Yosepe zâk topñâ âtarâpnâ sapsum zingñip. Oi a kutâ Parao, zâk Yosepe torerâp gawe, zorat sinji nângñip. ¹⁴ Oi Yosepenâ sâi ibânâ Yakobo sot torerâpnâ aksik, a ambân teñgâziñ 75 yatâ, zen Aigita hânân âiwe. ¹⁵ Yakobo zâk Aigitâ hânân âi ândim moip. Oi narâpnâ zen zoren mom nângâwe. ¹⁶ Munetâ kâmarânziñâ Sikem hânân minziñgâm âi hanzângowe. Hân zo Abaramñâ mârurñan Sikem kamânân Hemo kiurâp, zeñgâren kwâlip. Zoren hanzângowe."

Mosegât sinji dâzângoip.

¹⁷ "Oi Anutuñâ Abaram kânñan den sinji dukuip, zo âsagibapkât narâknâ mâte oi Aigita hânân Isirae a ambân donbep âsagem lanñ kârâm ândiwe. ¹⁸ Yatâ op ândine Aigita a kutâ nâi âsageip. Zâk Yosepegât sinji mân nângñip. ¹⁹ Oi a kutâ zorânâ sâkurâpninñ kâitzângom sâknam kwatzingñip. Oi katep mâik gakârâpziñâ, zen mumbigât sâi âkñan zâmbane zem muwe. ²⁰ Narâk zoren Mose âsageip. Katep zo Anutuñâ egi holi tobat âlipñâ oip. Ibâ mam zet mirin tik mem ândine kâin karâmbut âkip. ²¹ Oi âkñan pane ândei Parao bâratñandâ muyagemñâ mem nannâ sâm galem oi lâmbarip. ²² Parao arâp zen Aigitâ zeñgât nângânngâ kwâkâm pindâne nângâm kâtigem kut nâi nâi zorat topñâ sâi nângâne imbanâ oip. Oi nep top topñâ tuubam mân kwagip. ²³ Ândei kendon patâ 40 oi Isirae a bukurâp zingitpam arip. ²⁴ Âi egi Aigita a nâinâ Isirae a nâi kom tâi eknâ bukuñâ beknan mem Aigita a zo koi moip. ²⁵ Oi itâ nângñip, 'Bukurâpnâ nâgât itâ nângâbi. Nâ bukurâpnâ Paraogât bikñan gâbâ mâkâziñgâbatkât Anutuñâ sâm nigip.' Ka bukurâpnâ zen mân nângâwe.

²⁶ Sirâm nâin Mosenâ âi egi Isirae a zagât agom tâitâ muyagezikâm kwâkâzikâm itâ sâm dâzâkoip, 'A zagât, zet buku bukuñâ. Wangât kâsa uabot?' ²⁷ Sâi a kâmbam topkwap bukuñâ koip, zorânâ Mose mem kâbakñem itâ sâm dukuip, 'Nâinâ gâ neñgât a sâtñâ mo den kubikkubik a gâbarip? ²⁸ Muka Aigita a nâi koin, zo yatik nâ nobam sat?' ²⁹ Oi Mose zâk den zo nângâm keñgât opñâ sârârâk kârâm âi Midianñ hânân âi hân mâirâp zen sot ândei. Zoren ambân mem nanzatñâ minzikip.

³⁰ Oi kendon 40 âki ko mirâ kamân âtânâ, a mân ândiândinñan, bakñâ Sinai zorat topñan ândei sumbem a nâinâ nak topñan kârâp bâlamân âsagenñip. ³¹ Mosenâ zo eknâ wanñâ yatâ uap sâm ikpam ari Kembugât

diñâ itâ âsageip. ³² ‘Nâ sâkurâpkâ zengât Anutu. Abaram, Isaka sot Yakobo, zengât Anutu.’ Sâi Mose zâk sânmâm sâmbui pindijsâm kirip. Zo ikpam kenjâtñangât donbep oip. ³³ Yatâ op kiri Anutuñâ itâ sâm dukuip, ‘Hân lânsat, zo tirik hân. Zorat opñâ ko kipâkegâ kwâkâm pânan. ³⁴ Arâpnâ Aigitâ hânân sâknâm patâ kwatzingâne isem umbâlâ utne nângâm betziñan mîmbam gian, gât ko gâ sângongoga Aigita hânân âiban.’

³⁵ Sumbem anjâ Mose yatâ dukuip. Isirae a zen mârûm Mose birânangâm itâ dukuwe, ‘Nâinjâ gâ a sâtñâ mo den kubikkubik a gâbarip?’ Ka Anutuñâ a zo a kutâ sot betziñan mimiñ a upapkât sâm sângongoip. Sumbem a nâinjâ kârâbân muyagem nep zo sâm pindip. ³⁶ Oi sângongoi âi Aigitâ hânân gâbâ diizingâm gâip. Zâk Aigitâ hânân sot saru kuriñan sot mirâ kamân kâtikñan sen mârât kulem top top tuum ândei kendon 40 âkip. ³⁷ Oi Mosenjâ Isirae a itâ sâm dâzangoy, ‘Anutu zâk bukurâpziñâ zengât oserân gâbâ Propete nâi, nâ yatâ, muyagem zingâbap.’ ³⁸ Yatâ sâip. Oi zâkñagâk mirâ kamân kâtikñan sâkurâpniñ zen sot ândei Sinai bâkñan sumbem a nâinjâ den zinzij kâtikñâ Anutugât lâunjan gâbâ mem pindip. Mose sot sâkurâpniñ zen Anutugâren gâbâ ândiândigât den nângâmñâ den zo mem niñgâwe.

³⁹ Oi sâkurâpniñ zen Mosegât diñâ kâbakñem birâm Aigita hânân âburinam umziñ patâ kirip. ⁴⁰ Zen Aaronj itâ sâm dukuwe, ‘Gâ lopio sobim niñgâna, zorâñ kândom otniñgâne âinat. Mose zâk Aigitâ hânân gâbâ diiniñgâm gâip, zâk âi buñ oip mo dap?’ ⁴¹ Yatâ sâm makau dâpñâ lopio sobim zâkkât sinji sâm nalem om sâm âlip kwâkñangâwe. Bitziñandâ tuuwe, zorat sâtâre opñâ zâkkât sinji sâm sii nalem uwe. ⁴² Yatâ utne Anutuñâ birâzingi umziñ gulip oi kâin sângelak mâpâsezingâwe. Oi zorat Propete zengât ekabân den itâ ziap,

‘O Isirae mâirâp, zen kendon patâ 40 mirâ kamân âtânjâ, hân mân ândiândiñan ândim nâgât sinji zuu mo nalem kom om nemarâwe? Buñâ. ⁴³ Zen Moloko lopiogât hâmbâ silep lum âim ândiwe. Oi lopio Repangât sângelak dâp mem ândiwe. Lopio zo mâpâsinam sobiwe, gât ko Babilonj kamân kândâtñan zâmbanbat.’ ”

Anutugât hâmbâ silep.

⁴⁴ Setepanonjâ Propetegât den sâmñâ itâ sâip, “Mirâ kamân âtânjâ, hân mân ândiândiñan sâkurâpniñjâ zengâren Anutugât hâmbâ silep tatzingip. Silep zo Anutuñâ Mose dâpñâ tirâpkoi yatik tuugip. ⁴⁵ Sâkurâpniñ zen silep zo mem gane Yosuanjâ diizingi hân ziren ga takâwe. Anutuñâ hân mâirâpñâ zo molizingi âine sâkurâpniñ zen hân zi mem hâmbâ silep ziren kwânangâne kiri ândine Dawidi âsageip. ⁴⁶ Anutuñâ Dawidigât nângi âlip oi Dawidiñâ Isiraegât Anutu, zâkkât namâ tuubapkât ninâu sâip. ⁴⁷ Oi zikñak buñâ. Salomonjâ Anutugât namâ tuugip. ⁴⁸ Ka u sumbemân patâ, zâk a betñâ tuutuñan, zoren tâtat mâme mân opmap. Zorat Propete nâi zâk den itâ sâm kulemguip,

⁴⁹ Anutuñâ itâ sâip, ‘Sumbem zo tâtatnâ. Zoren tap a ambân zengât kembu op galem otzingâman. Hân ko kinnâ lâñ tâtatnâ. Zorat dap yatâ namânâ tuune dâp upap? Nâ ikâ zoren tâtat mâme upat? ⁵⁰ Nâ bitnandâ hân sot kut nâi nâi, zo muyageman.’ ”

Setepanonjâ den kâtik sâm dâzangoi kuwe.

⁵¹ Sâmnâ Setepanonâ a kâmut zo itâ sâm dâzânngoip, “Zen ko umziñ kâtik. Um nânġânânġâziñ mân pâronşap. Sâkurâpziñ opmarâwe, zo yatik op Tirik Kaapungât diñâ kwâkâme. ⁵² Sâkurâpziñâ zen Propete aksik sâknam kwatziñġâwe. Perâknak, Propete zen târârak mariñâ muyagibapkât den kânjan sâwe, zo aksik zânġowe. Oi târârak mariñâ zâk âsagem ândim ġâi zen ekñâ nenġât a kutâ buñâ sâmnâ kuwe. ⁵³ Mârum sumbengât anâ gurumin den Anutugâren ġâbâ mem ziñġip, ka zen den zo birâm, mân luwe.”

⁵⁴ Setepanonâ yatâ sâm dâzânngoip nânġâm kuk op kunam urâwe. ⁵⁵ Tirik Kaapumñâ Setepano umñan piksâi sumbemân egi Anutugât âsakñâ sot Yesu Anutugât âsanñâ bongen kiri ekñâ itâ sâip, ⁵⁶ “Sumbem pâronşâi a bonñâ zâk Anutugât bik bongen kiri eksan.”

⁵⁷⁻⁵⁸ Yatâ sâi zen den kwamit patâ sâmnâ kindapziñ doonġum zâkkâren mindum âim mem kâbakñem geim kamân âknjan geim kâtnâ kuwe. Oi a mâtenâ, zen hâmbâziñ kwâkâm a sigan nâi kutñâ Saulo, zâkkât kiñ topñan parâwe. ⁵⁹ Oi Setepano kâtnâ kune Kembu itâ konsâm sâip, “O Kembu Yesu, ġâ um dâpnâ me.” ⁶⁰ Yatâ sâm siminnâ liim kwap sâip, “Kembu, ġâ a noge zi, zenġât tosâ birâ.” Yatâ sâm moip.

8

¹ Kune Saulonâ nânġi âlip oip.

Yesugât kâmut topkwap kâsa otziñġâwe.

Narâk zoren Yuda a ziñ Yerusalem kamânân Yesugât kâmut kâsa otziñġâwe. Otziñġânetâ siñsururuñ op Yudaia sot Samaria hânân âim nanġâwe. Aposolo ziiñik Yerusalem kamânân ândiwe. ² Oi a târârak nâmbutñâ zen Setepano hangum âigirâp urâwe. ³ Saulonâ ko Yesugât kâmut kâsa otziñġâm mirânâ mirânâ zâim a sot ambân ġâsum diiziñġâm tâk namin zâambarip.

Piliponâ Samaria hânân nep tuuġip.

⁴ Yesugât kâmut siñsururuñ op âiwe zo, zen kamân dâp ândim den siñġi âlip dâzânġom ândiwe. ⁵ Oi Pilipo zâknâ Samaria zenġât kamân nâi ġamñâ Kristogât siñġi âlip sâm dâzânngoip. ⁶ A donġep zen mindum diñâ nânġâm âknâliwe. Oi sen mârât kulem top top tuugi iġâwe. ⁷ Zâknâ wâke donġep molziñġip. Wâke zen a umñan ġâbâ den kâtik sâm gem âiwe. Oi kin bitziñ mumunâ zo donġep kubikziñġip. ⁸ Oi zorat kamân zoren sâtâre patâ urâwe.

⁹ Kamân zoren a nâi ândeip, kutñâ Simon. Zâknâ zikñanġât nânġi zâizâiñ oi kware suñâ tuugi Samaria a zen ekñâ imbanâziñ buñ oip. ¹⁰ Oi a zâizâiñ, ġiġiñ zen zâkkât nânġâne zâizâiñ oi itâ sâwe, “A zi Anutugât kâwali murukñâ nâi zâkkâren ziap.” ¹¹ Oi kwareñandâ um gulip kwatziñġipkât narâk kârep zâkkâren mindum ândiwe. ¹² Ândinetâ Piliponâ ga Anutugât um topñan ândiândiñâ sot Yesu Kristogât den siñġi âlip sâm dâzânngoip a ambân zen zorat nânġâne bon oi Piliponâ too sanġonziñġip. ¹³ Yatâ utne Simon yatik siñġi âlip nânġi bon oi too sanġone Pilipogât um topñan ândeip. Oi Piliponâ sen mârât kulem top top tuugi egi imbanâ oip.

Petero sot Yohane, zet Samaria hânân âiwet.

¹⁴ Samaria hânân a ambân zen Anutugât den nânġâm mem umziñan ġine, zorat siñġi Yerusalem kamânân ari Aposolo zen nânġâwe. Nânġâm Petero sot Yohane sanġonzâkone zenġâren âiwet. ¹⁵ Âi takâm a ambân zen Tirik

Kaapum mimbigât ninâu sâwet. ¹⁶ Ombenjan Tirik Kaapumjâ zengâren mân gâip. Zen Yesugât korânâk sâw yen too sanjorâwe. ¹⁷ Petero sot Yohane zet bitzikjâ kâukziñan pâitâ zen Tirik Kaapum sot urâwe.

Simonj Tirik Kaapum sângân mimbam sâip.

¹⁸ Aposolo zagât zet bitzikjâ a ambân kâukziñan pâitâ Tirik Kaapum sot utne Simonjâ ekjâ kât mem itâ sâw dâzâkoip, ¹⁹ “Zet imbanjâ zo yatik nâ nigitâ bitnâ a kâukziñan pa Tirik Kaapum mimbî.”

²⁰ Sâi Peteronjâ itâ sâw dukuip, “Ga Anutunjâ imbânjâ yen zingâziñgân zo kwâlâbam sat, zorat kâtkâ sot gikâ ârandân sim kârâbân gei tâmbetagobobot.

²¹ Anutunjâ um sarâgâ eksapkât zirânjâ gâgât sinji mân uap. ²² Gâ nângânânggâgâ bâlinjâ zo birâm umgâ melân ninâu sâban. Kembunjâ to sagâ birâbpakât ninâu sâban. ²³ Gâ bâlinjanjât kâlaknjâ umgan piksâm ziap. Bâlinjandâ saagigap.”

²⁴ Sâi Simonjâ itâ sâip, “Zikjak nâgât opnjâ Kembangâren ninâu sâitâ den sat, zo bonnjâ mân muyagenibap.” ²⁵ Petero sot Yohane zet Kembangât den dâzângom nanjâm Yerusalem kamânân âiram âburiwet. Âburem Samaria hânân kamânjâ kamânjâ den sinji âlip dâzângom âiwet.

Piliponjâ Aperika a nâi sinji âlip sâw dukuip.

²⁶ Kembangât sumbema nâinjâ Pilipogâren muyagem itâ sâw dukuip, “Gâ zaat âi. Yerusalem kamânân gâbâ Gasa kamânân geime, mâtâp zoren âi.” (Mâtâp zo hân a mân ândiandinjan ziap.) ²⁷⁻²⁸ Yatâ sâw dukui Piliponjâ zaatjâ arip. Mâtâbân âi a nâi egip. Aitiopai hânân ambân kutâ nâi ândeip, kutjâ Kandake, zâkkât a sâtnjâ nâi. Zâk kât sikum galem a. Zâknjâ Anutu mâpasibam Yerusalem kamânân âimnjâ puriksâm gâip. Zâk a lalanjâ kwâknjan tap ari egip. Egi âim tap Propete Yesaiagât ekabân den zeip, zo sâlâpkum tâip. ²⁹ Yatâ oi Kaapumjâ Pilipo itâ sâw dukuip “Gâ zâkkâren âinan.” ³⁰ Sâi Piliponjâ zâkkâren sârârâk kârâm ari a sâtnjâ zâk Propete Yesaiagât den sâlâpkoi nângâm itâ sâw mâsikip, “Den sâlâpkuat, zorat topnjâ nângat?”

³¹ Sâi zâknjâ sâip, “Nâi mân dâtnone ninak dap yatâ nângâbat?” Yatâ sâwnjâ sâi Piliponjâ zâi zâk sot tâip. ³² Den sâlâpkoip, zo itâ, “Zâk râma yatâ oi diim âi kunam urâwe. Anjâ râma gwamnjâ gâsum sâmot mânânggâri diñ buñ tâpmap, zo yatâ diñ buñ oip. ³³ Zâkkât nângâne giginjâ oi den nebân pamnjâ den sâkjanâk sâwe. Hânân ândiandinjan buñ oip. Oi kiurâpnjâ dap yatâ sâlâpzângom nanjâbe.”

³⁴ Oi a sâtnjâ zâk Pilipo itâ sâw mâsikip, “Gâ sâna nângâbâ. Propete zâk nâigât yatâ sap? Zikjanjât sap mo a nâigât sap?”

³⁵ Sâi Pilipo zâk Propetegât den zobâ topkwapnjâ Yesugât den sinji âlip sâw dukuip. ³⁶ Yatâ op âim tooyân takâwet. Oi a sâtnjandâ itâ sâip, “Too ziap. Zi âlip sa sanjonniban?”

³⁷ Sâi Piliponjâ sâip, “Gâ den san, zo nângâna bon oi âlip sanjongibat.” Sâi den itâ mâburem dukuip, “Itâ nângan. Yesu Kristo, zâk Anutugât nannjâ. Zâk nângâm pâlatân kwâknjanjan.”

³⁸ Yatâ sâwnjâ kore a dukui biosi saagi a sâtnjâ sot Pilipo ârandân toin geiwet. Geim Piliponjâ sanjonnjanjip. ³⁹ Oi toin gâbâ kopgâitâ Kembangât Kaapumjâ Pilipo mem ari a sâtnjâ zâk dum mân ekjâ sâtâre op mâtâbân

arip. ⁴⁰ Pilipo, zâknâ ko Asido kamânân taki igâwe. Oi zâk kamânâ den sinji âlip dâzângom Kaisarea kamânân arip.

9

Kembunâ Saulo muyageŋaŋgip.

(Apo 22:4-16; 26:9-18)

¹ Saulo zâk Kembugât a ambârâpnâ kâsa otziŋgâm zângobatkât umnâ kârâp oip. Oi âi tirik namâ galem a patâgâren sâip. ² Âi sâi Damasiko kamânân Yuda a zeŋgât mâpâmâpâse namâ galem a, zeŋgât ekap kulemgum pindip. Pindi âim Damasiko kamânân a ambân zen Yesugât mâtâbân nep tuum ândiwe, zo gâsuziŋgâm saaziŋgâmŋâ diiziŋgâm Yerusalem kamânân gâbam arip. ³ Zâk âimnâ Damasiko kamân mâte oi sumbemân gâbâ âsakŋandâ gem gâm zâkkâren âsagem naŋgip. ⁴ Âsagei hânân gei kom den nâi itâ nângip, “Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândimat?” ⁵ Sâi Sauloŋâ mâsikâm sâip, “Kembu, gâ nâi?” Sâi zâknâ sâip, “Gâ nom ândimat. Nâ Yesu. ⁶ Gâ zaat kamânân âina nep tuuban, zorat a nâiŋâ diŋâ dâgobap.”

⁷ Oi a zâk sot âiwe, zen dinziŋ buŋ oi kirâwe. Zen den zo ko nângâwe. Ka a ko mân igâwe. ⁸ Oi Saulo zâk zaatnâ sinjâ ikpâ sâm egi nâtâtik oip. Yatâ oi bukurâpnâ zen bikŋan gâsum Damasiko kamânân zâiwe. ⁹ Oi sirâm karâmbut umŋan sinjâ nâtâtik kâri tap too nalem mân neip.

Ananianâ Saulo too saŋgonŋaŋgip.

¹⁰ Damasiko kamânân Yesugât kâmurân gok a nâi ândeip, kutnâ Anania. Oi Kembunâ umanân muyagem konsâip, “Anania.” Sâi Ananianâ sâip, “Kembu, nâ zi.” ¹¹ Sâi Kembunâ itâ sâm dukuip, “Gâ kamân mâtâp kutnâ târârak, zoren âim a nâi kutnâ Yuda, zâkkât mirâŋan zâim zoren a nâi kutnâ Saulo, Taso kamânân gok, zâk muyagiban. Zâk zoren ninâu sâm ziap. ¹² Oi uman nâi itâ eksap. A nâi kutnâ Anania, zâknâ zâkkâren gamnâ sinjâ ânângât papkât biknâ kâukŋan paap.”

¹³ Kembu zâk den yatâ sâi Anania zâk itâ sâip. “Kembu, nâ a zorat a donbepnâ sâne nângâman. Zâk arâpkâ Yerusalem kamânân donbep tâmbetzângoip. ¹⁴ Oi ziren yatigâk kutkâ gonsâmen zo, nen yatik gâsum saaniŋgâbapkât tirik namâ galem a patânâ ekap kulemgum pindâwe.”

¹⁵ Sâi Kembunâ itâ sâm dukuip, “Gâ laŋ âi. A zo gâsum sâlâpkuan. Zâknâ a kâmut nâin nâin sot a kutâziŋâ sot Isirae a zeŋgâren nâgât den sinji dâzângom ândibap. ¹⁶ Yatâ oi kutsiŋginanŋât opnâ sâknam nângâbap, zorat tirâpkubat.”

¹⁷ Oi Anania zâk âim mirin zâim biknâ Saulo kâukŋan pamnâ sâip, “Saulo bukunâ, Kembu Yesunâ mâtâbân muyagegigip, zâknâ sâŋgonnogi gaan. Gâ sinjâ ânângâri Tirik Kaapumŋâ umgan piksâbapkât sap.” ¹⁸ Yatâ sâi zorenâk sinjan gâbâ sâknâ senâŋâ yatâ gem gei sinjâ âlip egip. Yatâ okŋanŋi zaari aritâ too saŋgonŋaŋgip. ¹⁹ Yatâ oi Sauloŋâ nalem nemnâ kâtigeip.

Saulo zâk sinji âlip nep topkwâi kâsa okŋanŋawe.

²⁰ Saulo zâk Yesugât kâmut Damasiko kamânân ândiwe, zen sot mâik nâi ândeip. ²¹ Oi narâk zoren Yuda zeŋgât mâpâmâpâse namin zâim Yesugât sinji sâm muyagem itâ sâm dâzângoip, “Yesu, zâk Anutugât nannâ.” Yatâ sâm dâzângoî nângâwe, zen aksik imbanâziŋ buŋ oi itâ sâwe, “Yerusalem

kamânân Yesugât kutnjâ zo konsâne lanj kâri a zo tâmbetzângom ândeip. Ziren yatigâk gam saam diizingâm tirik namâ galem a patâ zengâren âibapkat gâip. Zorân dap op purikgurik uap?”

²² Oi Saulo zâk kâtigem sâip. “Yesu, zâk a bâlijan gâbâ mâkâzingâbapkat mârur sâsân, Kristo.” Yatâ sâm zorat den topnjâ sâm muyagem dâzângoip. Oi Damasiko kamânân Yuda a ândiwe, zen dinjâ zo nângâm kwakmak urâwe.

²³ Yatâ oi ândimnjâ Yuda a zen Saulo kunam sâm kâtânj urâwe. ²⁴ Dinjâ sâne Saulonjâ den zo nângâm ândei Yuda a zen hilâm njatik kamân mâtâp galem op kunam op ândiwe. ²⁵ Yatâ utne Yesugât kâmut zinjâ njatigân Saulo mem âim kamângât panj kâtiknjâ saasaanjâ, zoren irin gem mem pane âkjan gem arip.

²⁶ Âimnjâ Yerusalem kamânân takâmnjâ Yesugât arâp zengâren târokwapatkât sâi zen zâkkât kengât urâwe. Zâk Yesugât a oip, zorat nângâne bon mân oip. ²⁷ Oi Banabanjâ Paulo buku oknjangâm Aposolo zengâren diim arip. Zengâren âimnjâ Kembunjâ Saulo mâtâbân muyagenjngâm den dukuip sot Damasiko kamânân Saulonjâ Yesugât den sinji sâm muyageip, zorat den sinji sâm dâzângoip. ²⁸ Zorat kwâkjan Saulo zâk Yerusalem kamânân zen sot tâtat mâme oip. ²⁹ Oi Saulo zâk Kembugât korân lânj kâtigem a zen sot Yesugât topnjâ sâm âraguwe. Oi Yuda a Grik den sâmarâwe, zen sot den âragum den sârek âraguwe. Oi a zo zinjâ kâsa oknjngâm kunam urâwe. ³⁰ Oi Saulogât bukurâpnjâ zen den zo nângâm diim Kâisarea kamânân âi pane Taso kamânân arip.

Yesugât kâmut lumbenjan ândiwe.

³¹ Oi Yesugât kâmut Yudaia hânân Galilaia hânân sot Samaria hânân ândiwe, zengâren lumbenjâ zeip. Lumbenjâ ândim, kâtigem ândim zâimnjâ Kembu hurât kwâkjanngâm urunjsâm ândiwe. Oi Tirik Kaapumnjâ mam otzinjâ kâmut donjeb urâwe.

Peteronjâ a njai kubigip.

³² Petero zâk kamânjâ kamânjâ âim gam Yesugât kâmut Lida kamânân ândiwe, zengâren takip. ³³ Zoren a njai egip, kutnjâ Ainea. A zo kinj bik mumunjâ oi zem ândei kendon patâ nâmburân karâmbut oip. ³⁴ Peteronjâ itâ sâm dukuip, “Ainea, Yesu Kristonjâ kubikgigap. Zaatnjâ isengâ gikak kubik.” ³⁵ Sâi zorenâk oksâm zaarip. Yatâ oi Lida sot Saronj kamân mâirâp zo igâwe, zen umzinj melânj Kembugât a urâwe.

Peteronjâ Tabita mângoip.

³⁶ Yope kamânân Yesugât kâmurân ambân njai ândeip, kutnjâ Tabita. Grik denân ko kutnjâ Doka sâmarâwe. Ambân zo a ambân betzijan mem kut njai njai âlipnjâ op ândeip. ³⁷ Narâk zoren ambân zo mâsek opnjâ moip. Moi ko kâmbaranjâ too sanjon mem mirâ umnjâ njain zâi pane zeip. ³⁸ Lida kamân sot Yope kamân, zo goot goot tarâwet. Oi narâk zoren Petero zâk Lida kamânân ândei zorat Yesugât kâmut Yopa kamânân ândiwe, zen den sinji nângâm a zagât sanjonzakone Peterogâren âi itâ sâm dukuwet, “Gâ diigigitâ nenjât kamânân kek ainâ.”

³⁹ Sâitâ Peteronjâ zen sot ârândânj âiwe. Âi Yope kamânân takâm mirâ kâmbaranj zeibân diim zâiwet. Zoren ambân malâ zen haangum isem tap Tabita gwâlâ ândim hâmbâ mot gârim zingip, zo Petero tirâpkuwe. ⁴⁰ Peteronjâ sâi ambân zo aksik geine simin liim kwap ninâu sâip. Ninâu

sâm nanġâm kâmbârân mâte oknjanġâm itâ sâip. “Tabita, gâ zaat.” Sâi sinġ kârûm Petero eknâ zaat tâip. ⁴¹ Peteronġa biknjan gâsui zaat kirip. Zaat kiri Peteronġa sâi ambân malâ sot Yesugât kâmut zen ga igâwe. ⁴² Oi zorat sinġi Yope kamânân laġ kârâm ari donġbepnġa Kembugât a ambân urâwe. ⁴³ Oi Petero zâk a nġai kutnġa Simonġ, zâk bâu sâkziġ lâkum tuumap, zâkkât mirin tâtat mâme op ândeip.

10

Sumbem a nġainġa Konelio muyagenanġip.

¹ Kaisarea kamânân Roma kâwali a kâmut zen ândiwe. A kâmut zo zenġât kutziġnġa Italia sâmarâwe. A nġai kutnġa Konelio, zâknġa kâwali a kâmut zo zenġât a sâtnġa ândeip. ² Zâk sot a ambârâpnġa, zen Anutu hurât kwâknjanġâm mâpâsenjanġâm ândiwe. Zâknġa a ambân kanpitâ kât nalem zingâmâip sot Anutugâren ninâu sâm ândeip.

³ Konelio zâk yatâ opnġa sirâm nġain mirâ oi uman nġai itâ egip. Anutugât sumbem a nġainġa zâkkâren gam itâ sâm dukuip, “Konelio.” ⁴ Konsâi tâpâk eknġa kenġâtġanġât op sâip, “Kembu, dapkât sat?” Sâi ko sâip, “Ninâugâ sot orot mâmegâ Anutuġnġa eġi âlip oip.” ⁵ Zorat Yope kamânân kore a sângonzânġona âi a nġai kutnġa Simonġ, kutnġa nġai Petero, zâk diim gabi. ⁶ Zâk sot tâip zo bâu sâkziġ lâkum tuumap, kutnġa Simonġ. Zâkkât mirâ saru sâtnjan taap. Oi Petero zâk zorenâk ândiap.”

⁷ Sumbem anġa den yatâ dukum ari zorenâk kore a zagât sot kâwali a nġai sângonzânġoip. Kâwali a zo Anutu mâpâsemâip. ⁸ Den sinġi zo dâzânġomnġa Yope kamânân sângonzânġoi âiwe.

Petero zâk uman egip.

⁹ A zen âim mâtâbân ziwe. Haġsâi zaat kamân goot goot utne mirâ bâknjan oi Peteronġa ninâu sâbam mirin zarip. ¹⁰ Zâi ninâu sâmnġa tepnjanġât oi nalem une sei zâk uman zem, uman nġai itâ egip. ¹¹ Sumbem mâtâp pâronġsâi sumbemân gâbâ isen patâ nġai muruk toren toren kimembut zoren saam pane geip. ¹² Umġan zuu, mulum mot, nii top top sot kut nġai nġai ziwe. ¹³ Oi den nġai itâ Peterogâren geip, “Petero, gâ kom gaam ne.” ¹⁴ Yatâ sâi Peteronġa sâip, “Kembu, nâ mân upat. Nii zuu bâlinġa mo mân nininġa, zo mân neman.” ¹⁵ Sâi ko den dum âsageip, “Anutuġnġa kut nġai nġai âlipnġa sâm paap, zo bâlinġa mân sâban.” ¹⁶ Kut nġai zo sâp karâmbut muyagei dum buranġoot sâmbune sumbemân zarip.

¹⁷ Oi Petero uman egip, zorat nânġâm kwâkâm tâi Konelio arâp zen gamnġa Simonġgât mirânġa kârûm âim muyagem mirâ sombemân kirâwe. ¹⁸ Kinġa mâsikâm sâwe, “Simonġ, kutnġa nġai Petero, zâk mirâ ziren tap?” ¹⁹ Yatâ sâne Petero zâk uman egip, zorat nânġâm kwâkâm tâi Kaapumnġa itâ sâm dukuip, “A karâmbut gamnġa gâ kârugige, gât ko gâ geimnġa zen sot âibam kenġât mân upan. ²⁰ A zo nânġa sângonzânġuwa ge.”

²¹ Oi Peteronġa den zo nânġamnġa zenġâren geimnġa sâip, “Wangât nâgâren ge?” ²² Sâi a ziġnġa dukuwe, “Kâwali galem a patâ Konelio, zâk Anutu hurat kwap târârak ândimap. Yuda a zen zâkkât nânġâne a âlipnġa opmap. Sumbem kore a nġainġa zâkkâren âsagem gâ mirânjan diigim arindâ dingġa nânġabapkât sâip.” ²³ Yatâ sâne Peteronġa nânġâm sâi mirin zâine nalem zingip. Haġsâi zâk sot Yope kamânân goknġa a nâmbutnġa zen sot âiwe.

Peteronjâ Koneliogât mirin zâim den sâmbâ dzâzangoip.

²⁴ Zen mâtâbân âi zem Kaisarea kamânân takâwe. Konelio, zâk a ambârâpnâ sot bukurâpnâ minduzinjî mambâtzingâm tatne gawe. ²⁵ Gamnâ Petero zâkkât mirin zari Konelio zâk kinj topņan gei zem mâpâseip. ²⁶ Zei Peteronjâ mem zaatnâ itâ sâmbâ dukui, “Zaat. Nâ a, gâ yatâ.” ²⁷ Yatâ sâmbâ mirâ umņan âim a ambân kâmut patâ muyagezingâm itâ sâmbâ dzâzangoip, ²⁸ “Zen Yuda a nenġât topniņâ nânggâme. Nen a kamân nâin goknâ zen sot buku opnâ tâtat mâme mân upmen. Gurumin denân den nâinâ mâtâp zo doonġoi ziap. Nâ ko Anutuņâ zingiri mân dâp opmap mân sâbatkât Anutuņâ umanân niu zuu bâlinâ sot mân nininâ buranġoot saam pâi gei tirâpnogip. ²⁹ Zorat a zinjâ nâgâren ga dâtnone nâ mân kwaksan. Oi zi diiniwe, zorat sâne nângânâ.”

³⁰ Yatâ sâi Koneliogâ itâ sâmbâ dukui, “Sirâm kimembut ombenjan mirâ oi nâ mirin tap ninâu sâmbâ ta a nâi hâmbânâ âsakņanġoot nâgâren muyagem itâ sâmbâ dâtnogip, ³¹ ‘Konelio, Anutuņâ ninâugâ sot orot mâmegâ nângi âlip uap. ³² Zorat gâ Yope kamânân a sângonzângona âi Simon, kutnâ nâi Petero, zâk diim gabi. A nâi bâu sâkziņ lâkum tuumap, kutnâ Simon, zâkkât mirin tâtat mâme uap. Mirânâ saru sâtnan taap.’ ³³ Oi nâ zorat a sângonzângua gâgâren âiwe. Gâ nâgât den lum gaatkât umnâ âlip uap. Oi Anutuņâ den dâgogip, zo sâna nângânatkât Anutugât mâtenjan mindum ten.”

Peteronjâ Konelio sot arâpnâ sinġi âlip sâmbâ dzâzangoip.

³⁴ Petero zâk topkwapnâ itâ sâmbâ dzâzangoip, “Itârân nâ itâ ek nângan. Anutu zâk a kâmut nâi buku otzingâm a kâmut nâin kândâtzângom mân opmap. ³⁵ A kâmutnâ kâmutnâ zengâren gâbâ nâmbutņandâ hurâtkwapnâ târârak ândine, zengât nângi âlip opmap.

³⁶ Anutu zâk Isirae a den ninġip, zo itâ. Yesu Kristo, zâk a nenġât Kembu. Anutuņâ zâk sângongoi gem lumbenġgât den dâtnângoi, zo nânge. ³⁷ Yohane zâk too sângonzingâbapkat den dzâzangoip, narâk zoren Yesugât den sinġi âlip zo Galilâia hânân topkwâi Yudaia hânân arip. ³⁸ Oi Yesu, Nasarete kamânân goknâ zo ko Anutuņâ imbanâ sot Tirik Kaapum pindi hân muruk toren toren âim sisi mâsek a âlip kwatzingip. Oi a ambân Sataņnâ saazingip, zo aksik olanġingip. Anutuņâ tângoio nep zo tuugip. ³⁹ Oi Yuda a nenġât hânân sot Yerusalem kamânân kut nâi nâi tuum arip, zo ek nângâwen. Oi a sâtnâ zinj gâsum poru nagân kune moip. ⁴⁰⁻⁴¹ Mom ze sirâm karâmbut oi Anutuņâ kwagân gâbâ mângeip. Mângei nengâren âsageningip. Zorat mârumņan Anutu zâk sinġi kwatningip. A nâmbutnâ zengâren mân âsagei igâwe. Zâk mumuņan gâbâ âsagei nalemb sot too ârândârj niwen.

⁴² Oi Anutuņâ Yesu a mumuņâ sot gwâlâ nenġât den sâmbâ kwâkâkwâkân a kwânângip. Oi nen den zo a ambân dzâzangonatkât nep diņ sâmbâ ninġip. ⁴³ Oi a zinj nângâm pâlâtârj kwâkņanġabi zo, zengât tosa gulipkubap. Den zo Propete zinj sapsu nângâwe.”

Tirik Kaapumjâ a hân nâin goknâ zengâren geip.

⁴⁴ Petero zâk den yatâ sâmbâ kiri nângâm tarâwe aksik zengâren Tirik Kaapum gem gâip. ⁴⁵ Oi Yuda a Yesugât kâmurân gâbâ Petero sot âiwe, zen Anutuņâ a hân nâin goknâ Tirik Kaapum zingip, zo eknâ imbanâziņ buņ oip. ⁴⁶ A hân nâin goknâ, zen den gându uņaknâ sâmbâ Anutu sâmbâ âlip kwâkņanġawe. ⁴⁷ Oi Peteronjâ itâ sâip, “Nen Tirik Kaapum sot urâwen,

yatigâk Tirik Kaapum âsageziŋgap. Zorat too saŋgonsaŋgon zo a ziŋ aŋgân kârâne mân dâp upap.”⁴⁸ Yatâ sâi ziŋâ Yesu Kristogât korân sâm too saŋgonziŋgawe. Too saŋgonziŋgane Petero mân âibapkât sânetâ hilâm nâmbut zen sot tâip.

11

Yesusalem kamânân Peteroŋâ den siŋgi sâm dâzâŋgoip.

¹ Aposolo nâmbutŋâ sot Yesugât kâmut Yudaia hânân ândiwe, zen kamân ŋâin gokŋandâ Anutugât den nâŋgâm luwe, zorat siŋgi nâŋgawe. ² Oi Petero zâk Yerusalem kamânân zari Yuda a nâmbutŋâ Mosegât gurumin den zorik zimbapkât kâtigiwe, a zo ziŋâ Petero oip, zorat nâŋgane mân dâp oip. ³ Oi Petero itâ sâm dukuwe, “Gâ wangât Mosegât gurumin den kom a mân kwabâ kwârangawe, zen sot den op nalem nein?”

⁴ Oi Peteroŋâ kut ŋâi ŋâi âsageip, zorat topŋan gâbâ itâ sâm dâzâŋgom naŋgip, ⁵ “Nâ Yoŋe kamânân ninâu sâm ândim uman itâ egâwan. Isen patâ ŋâi muruk toren toren kimembut saam sumbemân gâbâ pane gem umnâ topŋan zeip. ⁶ Gem gâi umŋan itâ egâwan. Zuu top top, kamâŋgât sot ulin, mulum mot sot nii umŋan ziwe. ⁷ Oi nâgâren den ŋâi itâ gâip, ‘Petero, gâ zaat kom gaam ne.’ ⁸ Oi nânâ sâwan, ‘Kembu, yatâ buŋâ. Zuu bâliŋâ mo mân nininâ mân nemân.’ ⁹ Yatâ sa sumbemân gâbâ den zagâtŋâ itâ muyageip, ‘Anutuŋâ kut ŋâi ŋâi zo âlipŋâ sap, zo gâŋâ ekŋâ bâliŋâ mân sâban.’ ¹⁰ Yatâ muyagei sâp karâmbut oi isenŋoot sumbemân zarip. ¹¹ Kut ŋâi ŋâi zo zari Kaisarea kamânân gâbâ a karâmbut nâ mirâ ândiwanân, zoren gawe. A karâmbut zo patâziŋâ zâk saŋgonzâŋgoi gawe. ¹² Gane Kaapumŋâ itâ sâm dâtnogip, ‘Gâ zen sot âibam kenjgât mân upan.’

Oi âibâ sa Yesugât kâmurân gâbâ a nâmburân kânok nâ sot âiwen. Âi takâm kâwali a sâtnâ, zâkkât mirin zâiwen. ¹³ Zarindâ den siŋgi itâ sâm dâtnâŋgoip, ‘Nâgât mirin sumbem a ŋâiŋâ muyagem kin itâ sâm dâtnogip, “Gâ Yoŋe kamânân kore a saŋgonzâŋgona âi Simoŋ, kutŋâ ŋâi Petero diim gabi. ¹⁴ Zâkŋâ gamŋâ gâ sot a ambârâpkâ, zen Kembugât siŋgi upigât den dâzâŋgobap.”’ ¹⁵ Oi nâ siŋgi âlipŋâ dâzâŋgua mârûm Tirik Kaapum neŋgâren geip, zo yatik zengâren geip. ¹⁶ Oi nâ zo ekŋâ Yesuŋâ den dâtnâŋgoip, zo nâŋgâwan. Den zo itâ, ‘Yohaneŋâ too saŋgonziŋgip. Nânâ ko Tirik Kaapum saŋgonziŋgâbat.’ ¹⁷ Oi nen Kembuniŋâ Yesu Kristo nâŋgâm pâlatâŋ kwâindâ Kaapumŋâ niŋgip, zo yatik zen utne ziŋgip. Oi ko nâ dap yatâ Anutu kwâkâŋaŋgâbam?”

¹⁸ Yatâ sâm dâzâŋgoi nâŋgâmŋâ umziŋ diim gei Anutu sâm âlip kwâkâŋaŋgâm itâ sâwe, “Opoŋ, Anutuŋâ a kamân ŋâin gok umziŋ melâŋi ândiândiŋ kâtikkât siŋgi upigât kwatziŋgip.”

Den siŋgi âlip Antiokia kamânân arip.

¹⁹ Setepano komŋâ Yesugât kâmut zâŋgonetâ siŋsururuŋ op kamân toren toren âiwe. Nâmbutŋandâ Poinike, Kipiro sot Antiokia kamânân âiwe. Âi ândim kamân zoren Yuda a ândiwe, zorik siŋgi âlip dâzâŋgom ândiwe. ²⁰ Oi Kipiro sot Kirene kamânân gok ândiwe, zen Antiokia kamânân âimŋâ hân ŋâin gok Kembu Yesugât den siŋgi dâzâŋgowe. ²¹ Oi Kembuŋâ imbanâ ziŋgi a ambân donbep patâ zen den siŋgi âlipŋâ nâŋgâm umziŋ melâŋ Kembu nâŋgâm pâlatâŋ kwâkâŋaŋgawe.

²² Zorat den sinji Yerusalem kamânân ari Yesugât kâmut zen Banaba sângongune Antiokia kamânân arip. ²³ Âi takâmñâ Kembuñâ kubikziñgip, zo ekñâ umñâ âlip oip. Oi Kembugâren pâlâtân op kâtigem kinbigât den dâzângoip. ²⁴ Banaba zâk a âlipñâ sot nângâm pâlâtânoot. Tirik Kaapumñâ umñan piksâm zeip. Oi kamân zoren a ambân donjbepep zen Kembugât a urâwe.

²⁵ Oi Banaba zâk Saulo muyagibam Taso kamânân arip. ²⁶ Âi muyagem diigi Antiokia kamânân âiwet. Zoren kendon patâ nâigât umñan zoren Yesugât kâmut zengât minduminduyân a donjbepep Yesugât den sinji dâzângom ândiwet. Antiokia kamânân Yesugât kâmut a zo zengât kutziñâ Kristo a sâam muyagiwe.

Kât pane arip.

²⁷ Narâk zoren Propete nâmbutñâ zen Yerusalem kamânân gâbâ Antiokia kamânân âiwe. ²⁸ Oi zengâren gâbâ a nâi kutñâ Agabo. Zâk Kaapumñâ okñangi hân dâp pu patâ muyagibap, zorat den kânñan sâip. (Roma zengât a kutâ Kludio ândei pu zo âsageip.) ²⁹ Oi Yesugât kâmut zen den so nângâm kât zenzingip dâp mindumñâ Yudaia hânân bukurâpziñ ândiwe, zengâren pane âibapât sâwe. ³⁰ Oi kât muyagiwe, zo Banaba sot Saulo zikâne mem Yerusalem kamânân âi Yesugât kâmut, zengât galem a ziñgâwet.

12

Herodenâ Yakobo kom Petero tâk namin pâip.

¹ Narâk zoren a kutâ Herodenâ Yesugât kâmut a nâmbut zângom tâk namin zâambarip. ² Oi zâkñâ sâi arâpñâ Yohanegât âtânâ Yakobo gâsum sâunâ kârâne moip. ³⁻⁴ Yatâ oi Yuda a zen ekñâ umziñ âlip oi Herodenâ zo ekñâ sâi arâpñâ zen Petero gâsune Yuda zengât kendon nâi kutñâ Pasowa mâte oi tâk namin pane kâwali a kiin nâmburân kânok, zen galem upigât sâam ziñgip. Herodenâ itâ nângip, “Pasowa kendon âki Petero diim ga a mâteziñan sa kumbi.” ⁵ Oi Petero zâk tâk namin tâi Yesugât kâmut zen âsâbân zâkkât op Anutugâren ninâu sâamarâwe.

Sumbem a nâiñâ Petero muyagenñagip.

⁶ Oi Herode zâk Petero mukan a ambân tirâpzângom kumbatkât sâip, nâtik zoren kâwali a zagât zikñâ Petero tâk kâtikñâ zagât saam galem op mem ziwet. Oi kâwali a nâmbutñâ, zen namâ mâtâbân galem kirâwe. ⁷ Oi Kembugât sumbem a nâi namâ kâligen muyagem kiri âsakñandâ namâ umñan âsagei sumbem anñâ Petero gângemunñan gâsum mângimñâ sâip, “Kek zaat.” Sâi tâk kâtik Petero bikñan tâip, zo siksâm geip. ⁸ Oi sumbem anñâ itâ sâam dukuip, “Inzutkâ lapñâ kipâkegâ mem pâna giarik.” Yatâ oi sumbem anñâ du zagâtñâ sâam dukuip, “Hâmbâgâ pâna giari molini.” ⁹ Sâi Peteronñâ molim âimñâ itâ nângip, “Zi uman eksan.” Sumbem anñâ oip, zo nângi yenñâ oip. ¹⁰ Oi zet mâtâp zagât walâm mâtâp patin takitâ hângi zo zikñag mem pam kirip. Oi geim mâtâbân mâik nâi âimñâ sumbem a zorân pamñâ buñ op arip.

¹¹ Oi Petero zâk nângânângânâ pâronñâ itâ sâip, “Zi nângan. Kembu zâk sumbem a sângongoi Herode sot Yuda a, zengât bitziñan gâbâ mâkânigap.” ¹² Yatâ nângâm âim Yohane Mareko, zâkkât mamñâ Maria, zâkkât mirin takip. Zoren a ambân donjbepepñâ mindum ninâu sâam tarâwe. ¹³ Oi Peteronñâ

mirâ hânghiyân âi kom kiri kore ambân nêi kutnâ Rode, zâk nêinâ kwap sâmnâ gâip. ¹⁴ Gamnâ Peterogât diñ tobat nânghâm sâtâre op hânghî mân mem pam âburem mirâ kâligen âimnâ Petero ga kinzap sâmnâ dâzânghoip. ¹⁵ Yatâ sâmnâ dâzânghoi nânghâm sâwe, “Gâ umgâ gulip uap.” Zâknâ ko kâtigem sâip, “Zâk perâknak ga kinzap.” Sâi zen sâwe, “Zo zâkkât sumbem anjandâ ga kinzap.”

¹⁶ Oi Petero zâk kom kiri mâtâp mem pam ziknâ eknâ imbarâziñ buñ oip. ¹⁷ Oi zen den birâbigât biknandâ dâp oi den birâne Kembunâ tâk namin gâbâ olañ diim gâip, zorat den sinji dâzânghoip. Dâzânghomnâ sâip, “Yakobo sot buku nâmbut nâgât den sinji dâzânghonek.” Ya sâmnâ dâzânghomnâ zâmbam muluknem nêin tik arip.

Anutunâ Herode hânghâ pindip.

¹⁸ Hañsâi kâwali a zen Petero kârumnâ dap op buñ uap sâmnâ kwagâwe. ¹⁹ Oi Herodenâ kârum muyagibigât sâi kârumnâ mân muyagine kâwali a zen Petero galem urâwe, zo zânghone mumbigât sâip. Oi Yudaia hân birâm Kaisarea kamânân âi ândeip.

²⁰ Herode zâk narâk zoren Tiro Sidon kamân zagât zengât kâsa otzîngip. Oi kamân zorat mâirâpnâ zen mindum den sâmnâ kubiknam Herodegât a sâtñâ nêi kutnâ Bilasto den dukune buku otzîngip. Zen Herodegât hânân nalemnâ memarâwe, zo buñ opapkât lumbeñâ den dukuwe.

²¹ Oi Herode zâk den mâburem dâzânghobapkât narâk mâte oi Herode zâk hâmbâ neule âlipnâ pam a kutâgât tâtatnân tap a ambân den dâzânghoip. ²² Den dâzânghoi a aksik den kwamit patâ sâmnâ itâ sâwe, “Den zo a den buñâ. A zo Kembu patâ.” ²³ Herode zâk den zo nânghâm mân kwâkâziñgipkât Kembugât sumbem a nêinâ zorenâk koip. Oi nane zinâ umnân bagim zine moip.

²⁴ Anutugât denñâ ko lâmbatnâ lañ kârâm sambâlem zeip.

²⁵ Oi Banaba sot Saulo zet Yesugât kâmut Antiokia kamânân ândiwe, zinâ nep diñ sâmnâ zikâwe, zo Yerusalem kamânân tuum nanghâm Antiokia kamânân âburiram Yohane Mareko diigitâ ârândân âiwe.

13

Banaba sot Saulo, zet sinji âlip nebân âiwet.

¹ Antiokia kamânân Yesugât kâmut, zengâren Propete nâmbutnâ ândiwe. Kutzinâ itâ Banaba sot Simon (Zak a sumun konsâmarâwe.), Lukio Kirene kamânân goknâ sot a nêi kutnâ Manaen. Zâk a kutâ Herode tâlanâ. Zet ârândân ândim lâmbarâwet. Oi nêi Saulo. ² Oi sirâm nêin zen mindum Anutu mâpâsinam nalemnâ birâm mâpâsem ândine Tirik Kaapumnâ den itâ sâmnâ dâzânghoip, “Zen Banaba sot Saulo nep diñ sâmnâ zikâwan, zo tuubabotkât sângonzâkonek.” ³ Sâi nalemnâ birâm ninâu sâmnâ bitzinâ kâukziknân pam sângonzâkone âiwet.

Kware a Elima, zâkkât den sinji.

⁴ Tirik Kaapumnâ yatâ opnâ sângonzâkoi zet âi Seleukia kamân saru sâtñân âi takâwet. Zo takâm wanghâyân zâim âi Kipiro hân saru tânâmñân âi takâwet. ⁵ Oi zoren kamân patâ kutnâ Salami, zoren âi takâm Yuda a zengât mâpâmâpâse namin zâi Anutugât den sinji âlip sâmnâ dâzânghowet. Yohane Mareko zâk zet sot âim betziknân mem ândeip.

⁶ Oi hân torenge gâbâ gamnâ Papo kamânân takâwe. Zo gam Yuda a nâi, kware a sot propete sarânâ ândeip, kutnâ Bara-Yesu, zâk muyagiwe. ⁷ A zâk galem a nâi kutnâ Seregio Paulo zâk sot pâlâtân op ândeip. Oi Seregio Paulo zâk a nângânângânoot. Zâk Anutugât den nângâbapkât Paulo sot Banaba diiziki mirânâ zâiwet. ⁸ Diiziki kware a Elima (Kot zo kware a zorat sâmarâwe.), zâknâ Saulo sot Banaba kâsa otzikip. Galem a zâk sinji âlipnâ mân nângâbapkât sâip.

⁹ Yatâ oi Saulo, kutnâ nâi Paulo sâmarâwe, zâkkât umnjan Tirik Kaapum piksâi Elima itâ sâm dukuip, ¹⁰ “Satangât nannâ, gâ. Gâ kut nâi nâi târârak, zorat kâsanâ. Umgan sarâ sot bâlinâ piksâm ziap. Gâ Anutugât mâtâp târârak zo doongumat. Zo narâk ikâ zoren birâban? ¹¹ Zorat Kembu imbanângât kulem ikpan. Gâ sinjâ nâtâtik kâri narâk ziren âsaknâ mân ek ândiban.” Yatâ sâi zorenâk sinjâ nâtâtik kâri gâsum birâbirâ op a nâi biknjan gâsum diibapkât sâip. ¹² Âsagei galem a zo eknâ Kembangât sinji âlip, zorat nângi imbanâ oi nângâm pâlâtân kwâip.

Paulonâ Antiokia kamân nâin, zoren âim sinji âlip sâm dâzângoip.

¹³ Paulo sot arâpnâ zen Papo kamân birâm wangâyân zâimnâ âim Pampilia hânân, Perege kamânân takâwe. Zoren Yohane Mareko zâpam Yerusalem kamânân âbureip. ¹⁴ Oi zen ko Perege kamânân gâbâ âimnâ Pisidia hânân Antiokia kamân nâin, zo takâwe. Zoren ândim Yuda zengât kendon oi mâpâmâpâse namin zâi tarâwe. ¹⁵ Oi mâpâmâpâse namâ galem a zen gurumin den sot Propete a zengât ekabân den sâlâpkumnâ itâ dâzângowe, “A bukurâpnâ zekâren den nâi ziap oi ko sâitâ nângânâ.”

¹⁶ Sâne Paulo zâk zaatnâ hirinsâbigât bikjandâ dâp opnâ itâ sâm dâzângoip, “Isirae a sot a nâmbutnâ Anutu mâpâsime, zen aksik den dâzângua nângânek. ¹⁷ Isirae nenngât Anutu, zâk sâkurâpninâ gâsum sâlâpângone Aigitâ hânân âi ândim kâmut patâ urâwe. Anutugât imbanângandâ zobâ diizingâm gâip. ¹⁸ Oi zen hân a mân ândiândijan diizingâm ândei kendon patâ 40 âkip. Narâk zoren zâkkât den kwâkâne mân birâzingâmâip. ¹⁹ Oi Kanaan hânân a kâmut nâmburân zagât zângomnâ hân zo sâkurâpninâ zingâ zen hân zo kâsâpkum mem ândiwe. ²⁰ Ândine kendon patâ 450 yatâ âkip. Oi Kanaan hânân ândinetâ den kubikkubik a muyagezingi ândine Propete Samue âsageip.

²¹ Narâk zoren a kutâgât sâne Anutunâ Benyamin kiurâp zengâren gâbâ Kisi nannâ Saulo zingip. Zâknâ a kutâ op galem zângoi kendon patâ 40 yatâ ândiwe. ²² Oi Anutunâ zâk kâbaknei zâkkât gebâknjan Dawidi a kutâ kwânângip. Oi zâkkât den itâ sâip, ‘Nâ Yesegât nannâ Dawidi muyagian. Zâk eksa a âlipnâ uap. Nep diñ sâm pindâbat, zo tuum nanngâbap.’ ²³ Oi Dawidigât kiurâpnâ zengâren gâbâ Isirae a nenngât kubikkubik a muyagibapkât sâip. Zo bon upapkât Anutunâ sâi Yesu âsageip.

²⁴ Yesunâ nep topkwap mân tuugi Yohane nâ Isirae a ambân umziñ melânje too sângonzingâbapkât dâzângom ândeip. Zo yatâ a ambân kubikzingip. ²⁵ Oi Yohane zâk nep zo tuum nanngâm itâ sâip, ‘Nâgât itâ sâme. A gâbapkât sâme, zo nô. Nâ a zo bunâ. Ziknâ bet gam taap. Zâk patâ oi nângâ zâkkât irâ sikum goribat zo ko mân dâp upap.’

²⁶ A bukurâpnâ, Abaramgât kiurâp zen sot a nâmbutnâ Anutu mâpâsime, nângâ den sa nângânek. Kubikkubik den zi nenngât op geip, ziap. ²⁷ Yerusalem mâirâp sot a sâtnâ zinâ Yesu eknâ topnâ mân nângâm mumbapkât sâwe.

Zen yatâ utnetâ Propete a zengât den kânjan sâsârj kendon dâp sâlâpkume, den zo kâtigeip. ²⁸ Zen Yesu tosanjangât kârum mân muyagem laj sâne Pilatonjâ koi moip. ²⁹ Oi Kembugât ekabân den zeip, zo op nangâm poru nagân gâbâ mâkâm kât mâtâpnrjan âi parâwe. ³⁰ Ka Anutuñâ mumujan gâbâ mângei zaarip. ³¹ Oi zâk sot Galilaia hânân gâbâ Yerusalem kamânân ârandârj âiwe, zengâren sirâm nâmbutnrjan muyageziñgâm ândeip. Muyagei igawe, zen ko zâkkât sinji sâsârj a oprjâ a ambân dâzângom ândie.

³² Nen umâlep den dâzângonam gen. Anutuñâ sâkurâpninjâ kut nâi nâi sinji dâzângoip, zorat bonnjâ âsagiap. ³³ Anutuñâ Yesu mângei nenngâren bonnjâ muyagiap. Zorat umâlep den dâzângonam gen. Psalm danjon zagât, zoren den itâ kulemuwe,

‘Gâ nâgât nannâ. Irak gasum sâlâpgogan.’

³⁴ Yesu mumujan gâbâ mângei zaarip. Oi Yesu zâk mân mom alâgibap, zorat Anutuñâ den itâ sâip,

‘Nâ Dawidigât sinji sâwan, zorat bonnjâ zinzirj kâtik, zo zingâbat.’

³⁵ Oi Psalm ekabân den nâi itâ ziap,

‘Gâ tirik agâ mân birânina mom alâgibat.’

³⁶ Dawidigât nângâme. Zâk Anutuñâ nep diñ sâm pindip, zo arâp zengâren tuum âim moip. Moi sâkurâp zengât kwagân hângune alâgeip. ³⁷ Ka Dawidigât kiunnâ Yesu, zâk ko mân alâgeip. Anutuñâ mumujan gâbâ mângei zaarip.” ³⁸ Yatâ sâmnjâ Paulonjâ itâ sâm dâzângoip, “A bukurâpnâ, dâzângua nângânek. Bâlinjâ guligulipkuñ, zo a zorârj muyageipkât zorat den mâte otziñgop. ³⁹ Mosegât gurumin den, zo bâlinjâziñ gulipkubam oseip. Yesugâren nângâm pâlâtârj kwatne bâlinjâziñjâ zo gulipkubap. ⁴⁰ Propete zengâren den itâ zo kâtigibapkât itâ dâzânguan,

⁴¹ ‘A zen den nângâm kwâkâkwâkânjâ zengâren nep top nâi tuubat. Ziñâ zorat nângâne bon buñ upap. Zen kut nâi zo ekñâ kwakñâ mumbi.’ ”

⁴² Oi Pâulo sot Banaba zet mâpâmâpâse namin gâbâ geitâ kendon nâin yatik dâzângobabotkât sâwe. ⁴³ Oi minduminduyân gâbâ gem Yuda a donjep sot kamân nâin gâbâ Anutu mâpâsemarâwe, zen aksik Paulo Banaba zet sot âim den utne Paulo sot Banaba zet zen Anutuñâ lumbenjan ândibigât dâzângowet.

⁴⁴ Bet kendon nâin mâte oi kamân zorat mâirâp a topñâ topñâ zen aksik minduyangâm Anutuñâ den nângânam gawe. ⁴⁵ Mindum gane Yuda a ziñâ zingitñâ nângâm bâlinjâ kwatziñgâm Paulogât den mem gei kwarâwe. Oi sâm bâlinjâ kwâkñangawe.

Paulonjâ Yuda a kândâtzângom hân nâin gokñâ sinji âlip dâzângoip.

⁴⁶ Yatâ utnetâ Paulo sot Banaba zet den kengât buñjâ itâ sâm dâzângowet, “Yuda a zen Anutuñâ den kândom dâzângonatkât sâsârj. Ka Yuda a zen kândâtkomñâ ândiândigât sinji mân utnatkât se, gât ko zâmbamñâ hân nâin gok zen sinji âlip dâzângonat. ⁴⁷ Kembu zâk zorat itâ sâm dâtzângoip, ‘Zen hân toren toren a zengât âsakñâ zâambarâwan. Oi a zen Anutuñâ mâtâp ekñâ zoren âi ândibi.’ ” ⁴⁸ Yatâ sâitâ hân nâin gokñâ zen den zo nângâm umziñ âlip oi Kembugât den sâm bâbalañ kwârâwe. Oi ândiândi kâtikkât sinji urâwe, zen den zo nângâne bon oip. ⁴⁹ Oi hân zoren Kembugât den lañ kârâm arip.

⁵⁰ Yuda a ziñâ kamân zorat a sâtnjâ sot ambân sikumziñoot zen Anutu mâpâsemarâwe, zo den dâzângone um kâlak op Paulo sot Banaba kâsa

otzikâm molizikâne âiwet. ⁵¹ Âiram kinzikñan gwapgwap tuugitâ gei kândâtzângom Ikonioñ kamânân âiwet. ⁵² Aritâ Yesugât kâmut kamân birâwet, zo zen umziñan Tirik Kaapum piksâm zeî sâtâre kwâkñan ândiwe.

14

Ikonioñ kamânân den sinji âlip sâwet.

¹ Oi Ikonioñ kamânân takâm yatigâk Yuda a zengât mâpâmâpâse namin zâimñâ sinji âlipñâ imbanjânoot sâm dâzângowet. Dâzângoitâ Yuda a sot hân nâin gok donjbeñâ Yesugât kâmut urâwe.

² Yuda a nâmbutñâ zen ko sinji âlip zo kândâtkom a hân nâin gokñâ den dâzângonetâ Kristogât kâmut kâsa otziñgâwe. ³ Zet zoren narâk kêrep ândim Kembugâren nângâm pâlâtâñ kwap sinji âlip keñgât buñ sâm ândiwet. Kembuñâ imbanjâ ziki sen mârât kulem top top tuum ândiwet. ⁴ Kamân zorat a zen kâsâpagom nâmbutñâ zen Yuda zengât a utne nâmbutñâ zen Aposolo zekât a urâwe. ⁵ Oi Yuda a sot hân nâin gokñâ zen Aposolo kâtnâ zâkonat sâm mindum gawe. ⁶⁻⁷ Gâne nângâm kamân zo birâm Likaonia hânân âiwet. Oi zoren Listera sot Derebe kamânân sot kamân mâik mâik tap arip, zoren âi den sinji âlip dâzângom ândiwet.

Listera kamânân Paulo sot Banaba bem zâkonsâwe.

⁸ Listera kamânân a nâi tâip. Zâk kiñ toren toren mom zeip. Zâk mam kâmbonjan gâbâ zo yatâ muyagem mân lâñ âim gâmâip. ⁹ Zâk zo zem tâi Paulonjâ den sinji âlip sâi ek tâi Paulonjâ ekñâ itâ nângip, “A zo sâkñâ âlip upapkât nângâm pâlâtâñ âlip zemñangap.” ¹⁰ Yatâ nângâm den kâtik itâ sâm dukui, “Gâ kiñgandâ lâñ zaat kin.” Sâi a zo pirindiñ zaat âim gâip.

¹¹ Oi a kâmut patâ zen Paulonjâ sen mârât kulem tuugip, zo ekñâ Likaonia denân itâ sâwe, “Bem zagât zet a osetniñan ga ândiabot.” ¹² Oi Banaba zâk bem nâi kutñâ Dia, zâkkât kutñâ pindâwe. Oi Paulo zâk den sâsân a oipkât bem nâigât kutñâ Hemesi pindâwe. ¹³ Kamân zoren Diagât namâ nâi kirip. Namâ zorat galem anjâ, zâkñâ sâi makau sot neule mem gam kamân mâtâbân namâ tâibân a ziñâ aksik a zagât, zekât sinji makau kom unam urâwe.

¹⁴ Oi Aposolo Paulo sot Banaba zet zo nângâm pârâkpan hâmbâzik mem ginbololoñ mem a osetziñan âim den kwamit patâ itâ sâwet, ¹⁵ “O a ambân, zen dap ue? Net a yenñâ, zen yatâ. Net den sinji âlipñâ dâzângoram get. Zen Bem lopio sot kut nâi nâi bon buñ zo kândâtzângom Anutu, ândiândi mariñâ, zâkkât den nângâbigât sâmet. Zâkñâ hân sot sumbem sot saru sot kut nâi nâi top topñâ muyageziñip.

¹⁶⁻¹⁷ Oi ândim gawe, narâk zoren a zen nângâziñgi umziñangât ândiândi mâtâp muyagem ândiwe. Oi ziñgit mân kubikziñip. Topñâ nângâbigât buku otziñgâm sâi map sot maanjâ sambe muyageziñgi nem seroñkwap ândiwe.”

¹⁸ A zagât zo den zo yatâ sâmñâ kwâkâziñgâm den imbanjâ sâitâ zekât sinji nalem unat sâm urâwe, zo birâwe.

Paulo kâtnâ kuwe.

¹⁹ Zo ândeitâ Antiokia kamânân gâbâ sot Ikonioñ kamânân gâbâ Yuda a nâmbutñâ, zen gam Listera kamân mâirâp zen sot den sâm saam Paulo kâtnâ kuwe. Kune mom zeî muap sâm diim kamân ginñan gei parâwe. ²⁰ Oi

zoren zeï Yesugât kâmut zen gam haamgum kine Paulonâ zaat kamânân arip.

Hajsâi Paulo sot Banaba zet Derebe kamânân âiwet. ²¹ Oi kamân zoren den sinji âlip sâitâ a ambân donjep patâ zen nângâm Yesugât kâmut urâwe. Yatâ op mâtâp âiwet, zorik puriksâm Listera, Ikonioj sot Antiokia kamânân âburem gawet. ²² Antiokia kamânân gammâ Yesugât kâmut nângâm kâtigibigât den dâzângomnjâ itâ sâwet, “Nen sâknam kwâkñan ândim Anutu um topñan ândiândij, zoren takânat.” ²³ Oi Yesugât kâmut dâp galem a mem sâlâpzingom nalem birâmñâ zengât opñâ Kembangâren ninâu sâwe. Galem a zen Kembangâren nângâm pâlâtâñ kwâkñangâwe. Oi Aposolo zet Kembu zâkkâren zâambarâwet.

²⁴ Oi Pisidia hân walâm âim Pampilia hânân takâwet. ²⁵ Zoren takâm Perege kamânân den sinji âlip dâzângomnjâ Atalia kamânân geiwet. ²⁶ Zoren gei wangâyân zâim âim Antiokia kamânân âiwet. Kamân zoren mârurñan Yesugât kâmut zen Anutugât um lumbenjan zâpan nep dij sâm zikâne nep topkwap tuum âiwet. ²⁷ Zoren takâmñâ a ambân minduzingâm Anutunâ galem otzikâm hân nâin gokñâ mâtâp mem zingji nângâm pâlâtâñziñoot urâwe, zorat den zingji sâm dâzângowet. ²⁸ Narâk kârep zo Yesugât kâmut zen sot ândiwet.

15

Paulo sot Banaba zet dengât Yerusalem kamânân zâiwet.

¹ Ândine Yudaia hânân gâbâ a nâmbutñâ Antiokia kamânân gam Yesugât kâmut itâ sâm dâzângom ândiwe, “Zen Mosegât gurumin den mân lum kwabâ mân kwarangâbi zo ko Kembangât sinji mân upi.” ² Yatâ sânetâ Paulo sot Banaba zen sot den kwâkâyangâwe. Yatâ op den itâ sâwe, “Paulo sot Banaba sot Yesugât kâmut zengâren gâbâ a nâmbutñâ zinjâ Aposolo sot Yesugât kâmut zengât galem a Yerusalem kamânân ândiwe, zengâren den zo mem âibi.”

³ Yatâ sânetâ Yesugât kâmut zinjâ Paulo sot Banaba sot a nâmbut sangonzângone âiwe. Âimñâ Poinike sot Samaria hânân kamânñâ kamânñâ a hân nâin gokñâ zinj Anutugât a urâwe, zorat den sinji dâzângom âiwe. Dâzângone Yesugât kâmut zen nângâm umâlep patâ urâwe.

⁴ Yerusalem kamânân takâne Aposolo sot Yesugât kâmut sot zengât galem a, zen sâm sâtâre otziñgâwe. Anutunâ tânzâkoi nep tuugitâ bon oip, zorat den sinji dâzângowe. ⁵ Den sinji zo dâzângone Yesugât kâmurân a nâmbutñâ Parisaio zengât kâmurân gâbâ zen itâ sâwe, “Kamân nâin gokñâ zen kwabâ kwarangâbi. Oi zen Mosegât gurumin den lubigât sâm dâzângobi. Zen zo yatâ mân utne Yesugât kâmurân ândine mân dâp upap.”

Peteronâ den sâm dâzângoip.

⁶ Aposolo sot Yesugât kâmut zengât a sâtñâ, zen den zo sânam minduwe. ⁷ Mindumñâ den âragune ko Peteronâ zaatñâ itâ sâm dâzângoip, “A bukurâpnâ, a hân nâin gok sinji âlip dâzângowan, zo Anutunâ mârurñan nâ gâsum sâlâpnogi dâzângua nângâm Yesugât kâmut urâwe, zo nânge. ⁸ Oi Anutu zâk a umziñ ekmap, zâkñâ Yuda nen Tirik Kaapum ninjip, yatikgâk a hân nâin gokñâ zingji igâwen. ⁹ Zen zâk nângâm pâlâtâñ kwatne umziñ sanjon kubik, nen otnijgip, zo yatik otziñgip. ¹⁰ Zen wangât Anutu walânam ue? Kut nâi nâi yâmbâtñâ zo nen sot sâkurâpnijâ lum osiwen.

Zo yatigâk hân nâin gok Yesugât kâmut zengât kwâkziņan pânat sâm se?
 11 Yatâ buņâ. Nen itâ nânġen. Yuda a sot hân nâin gokņâ Kembu Yesu um lâklâkņangât op zâkkât sinġi uen.”

12 Yatâ sâi a kâmut mindum tarâwe, zen aksik den zo nânġâm den buņ tarâwe. Tatne Banaba sot Paulo zet Anutuņâ nepzikņâ galem op hân nâin zengâren kulem top top tuugip, zorat den sinġi otziņġâwet.

Yakobonâ den sâm dâzânġoip.

13 Zet dâzânġom naņġitâ Yakobonâ den itâ sâm dâzânġoip, “A bukurâp, den sa nânġâneġ. 14 Mârumņan Anutuņâ hân nâin gok zengâren gâbâ kâmut nâi zâkkât sinġi upigât diizingip. Zorat sinġi Simonâ sâi nânġen. 15 Zorat Propete zengât ekabân Kembangât den nâi itâ ziap,

16 ‘Nâņâ gâtâm âburem Dawidigât silep bâliap, zo kubikpat. 17 Sinġitņâ sândum kubik tuubat. Oi a ambân zen Kembu noonsâm kârunim mâte otnibi. Hân nâin gokņâ zen nâgât sinġi sâwan, zen yatik upi. 18 Kembu zâk den yatik sâip. Zo mârumņan sâm muyageip.’

19 Oi zorat nâņâ itâ san. Niņâ hân nâin gokņâ zen Anutuġât a upi, zen kut nâi nâi yâmbâtņâ mân zingânat. 20 Ka zen nalem bem mo lopiogât sinġi kwatne zo mân nimbi. Ap ambin zet mân birâyanġâbabot. Zuu bâu gilâm sot sunum gilâmņoot zo mân nimbi. Kut nâi nâi zo birâbigât ekap kulemgum zingânat. 21 Mosegât gurumin den zo mârumņan gâbâ sâkurâpniņandâ topkwap kamân dâp mâpâmâpâse namin sâlâpkum nânġâm ândimen sot zâkkât den zo kamân dâpniņ sâm gawen. Zorat nen gurumin den zorat mân sânat.”

Yerusalem kamânân gâbâ ekap pane Antiokia kamânân arip.

22 Oi Aposolo sot a sâtņâ sot Yesugât a kâmut, zen zorat nânġâne dâp oi zengâren gâbâ a zagât muyagezikâwe. Nâi kutņâ Yuda, kutņâ nâi Basaba sot a nâi kutņâ Sila. Zet Yesugât kâmurân a sâtņâ urâwet. Zet Paulo sot Banaba zet sot ârandâņ Antiokia kamânân âibigât sâņġonzâkowe. 23 Oi ekap nâi itâ kulemgum zikâne mem âiwet.

“O bukurâpniņâ, bukurâpziņâ Aposolo sot galem a, nen ekap zi kulemgum pen. Oi hân nâin gok Antiokia kamânân sot Siria sot Kilikia hânân ândie, zengât sâtâre opņâ ekap zi pen. 24 Nen mân nânġindâ ziren gabâ a nâmbutņâ zengâren gam den nâi dâzânġone kwakmak urâwe. 25 Yatâ utnetâ nen nânġâm umniņ kânok oi a zagât mem sâlâpzâkoinđâ bukuzatniņâ Paulo sot Banaba zet sot zengâren ge. 26 Paulo sot Banaba zet Kembu Yesu Kristo, zâkkât opņâ ândiândizikņâ buņ upapkât mân kengât op nebân âiwet. 27 Oi zagât Yuda sot Sila sâņġonzâkoinđâ ekabân den ziap, zo lâuzikņan gâbâ nânġâbi. 28 Tirik Kaapum sot nen nânġâm kut nâi nâi yâmbâtņan mân târokwâtņat. Zo yatâ zo ko zingânam sen, zo itâ. 29 Zen nalem bem lopigât sinġi sâne zo mân nimbi. Gilâm sot zuu gilâmziņoot mân nimbi. Ap ambin zet mân birâyanġâbabot. Zen den zo lum âlip ândibi. Zo yatik. Kelikmelik ândibi.”

Yuda sot Sila âburiwet.

30 Oi a ambân kâmut, zen a zo sâņġonzânġone Âiwe. Âim Antiokia kamânân takâm Yesugât kâmut minduzingâm ekap zo zingâwe. 31 Zingâne mem sâlâpkum nânġâm umziņ âlip oip. 32 Oi Yuda sot Sila zet Propete

ândiwetjâ den donjebep sâmb dâzânngoitâ a ambân umziņ âlip oi Kembugât den luluiân kâtigiwe. ³³ Oi narâk nâi zet zen sot ândimnjâ âiram oitâ bukurâpzik zen um lumbe den dâzâkom sângonzâkone âburiwet. ³⁴ Sila zâk zen sot ândibat sâip.

Paulonjâ nebân âibam Sila diigi âiwet.

³⁵ Paulo sot Banaba zet Antiokia kamânân târokwap ândiwet. Zet sot a donjebep zen Kembugât den a ambân dâzânngom ândiwe. ³⁶ Ândim Paulonjâ Banaba itâ sâmb dukuip, “Net kamânjâ kamânjâ âim Kembugât den dâzânngowet, zoren âim bukurâpniņâ dap yatâ ândie, zo âi zingit nânngârat.” ³⁷ Yatâ sâi Banaba zâk Yohane Mareko diinanjitâ ârândânjâ âibigât sâip. ³⁸ Mareko zâk mârûm zet sot âim Pampilia hânân zâpamjâ âbureipkât Paulonjâ zâk sot âibam nânngi mân dâp oip. ³⁹ Oi Paulo sot Banaba zet den sârek op kâsâpagom Banaba zâk Mareko diim wanğâyân zâim Kipiro hânân âiwet. ⁴⁰ Paulonjâ ko Sila gâsui Yesugât a kâmut zinjâ Kembunjâ galemzik upap sâmb zâpane âiwet. ⁴¹ Âimnjâ Siria sot Kilikia hânân kamânjâ kamânjâ Yesugât kâmut sâmb kâtikjan kwatziņgâwet.

16

Paulo Listera kamânân âi Timoteo diigi âiwet.

¹ Paulo sot Sila zet âimnjâ Derebe sot Listera kamânân takâwet. Oi Listera kamânân Yesugât kâmurân a nâi ândeip, kutnjâ Timoteo. Mamnjâ Yuda ambân, Yesugât kâmurân gok. Ibânjâ Grik a. ² Yesugât kâmut Listera sot Ikonioj kamânân ândiwe, zen Timoteogât nânngâne âlipnjâ oi Paulo dukuwe. ³ Dukunetâ Paulonjâ zâk sot ândibapkât dukuip. Oi hân zoren Yuda a ândiwe, zen katep zorat ibânjâ Grik a zo nânngâwe. Paulonjâ zengât opnjâ Mosegât gurumin den lum kwabâ kwâkņanņip. ⁴ Oi Yesugât kâmut kamânjâ kamânjâ ândiwe, zen den Aposolo zinj sâmb ekabân kulenguwe, zo lubigât dâzânngom âiwe. ⁵ Yatâ op tuunetâ Yesugât kâmut kamânjâ kamânjâ, zengâren nep tuum âine nânngâm pâlâtânziņ kâtigeip. Oi sirâm dâp a ambân Yesugât kâmurân târokwatziņgâm âiwe.

Paulonjâ Makedonia a nâi egip.

⁶ Oi Asia hânân sinji âlip sâmb âinâ sânetâ Tirik Kaapumjâ pâkekoi Pirigia sot Galatia hân walâm âiwe. ⁷ Âimnjâ Misia hân ginņan takâm Bitinia hânân âinâ sâne Yesugât Kaapumjâ mân âibigât sâip. ⁸ Oi Misia hân murukņan âim Taroa kamânân takâwe. Kamân zo saru sâtņan tâip. ⁹ Zoren takâm nâtigân Paulonjâ uman nâi itâ egip. Makedonia a nâi muyagem itâ sâmb dukuip, “Zen Makedonia hânân gam tânnânngobi.” ¹⁰ Paulonjâ uman zo egi itâ sâwen, “Anutu zâk Makedonia hânân âi den sinji âlip dâzânngonatkât sap.” Yatâ sâmb âinam urâwen. (Taroa kamânân Luka, nânjâ Paulo sot Sila sot Timoteo târokwatziņgâwan.)

Lidia Kembugât ambân oip.

¹¹ Oi wanğâyân zâim Taroa kamân birâm Samorake hân saru tânâmņan takâwen. ¹² Hanjsâi wanğâyân âimnjâ Neopoli kamânân takâm wanğâyân gâbâ gem Pilipi kamânân âiwen. Kamân zo Makedonia hân zoren kamân patâ nâi. Roma a zinjâ kamân mariņjâ op ândiwe. Kamân zoren sirâm nâmbutjâ ândiwen. ¹³ Ândeindâ Yuda a zengât kendon oi kamân âkņan

too nêi zeip. Zoren itâ sâi geiwen, “Ziren Yuda a zinjâ ninâu sâi, zorat kabâ nêi ziap mo bujâ? Gei iknâ.” Yatâ sâi geimjâ ambân mindum tatne muyagezingâm ge tapjâ den sinji âlip dâzângowen.

¹⁴ Zengât osetziñan ambân nêinjâ Anutu mâpâsem ândeip, kutjâ Lidia. Ambân zo Tiatira kamânân gokjâ. Zâkjâ sângum neulenoot pâi kwâlamarâwe. Ambân zo Kembujâ okjâñgi umjâ pâronsâi Paulogât den nângâm kwâtâteip. ¹⁵ Oi zikjâ sot a ambârâpñâ too sanjonzingindâ itâ sâi dâtnângoip, “Zen nikne nângâm pâlâtânjoot uangât nâgât mirin zâi tâtat mâme upi.” Yatâ sâi kâtigem diiniñgi zâiwen.

Paulo sot Sila tâk namin zâparâwe.

¹⁶ Narâk zoren ninâu sâiwan giarindâ kore ambân nêi muyageniñgi. Ambân zo wâkenoot ândimjâ a kwâkñan ândim zâibi, zorat topjâ nângâm dâzângoi mâirâpñâ kât sikum zingâmarâwe. ¹⁷ Ambân zorâñjâ muyageniñgi nen sot Paulo moliniñgi den itâ sâi, “A zi zinjâ Anutu u patâgât kore a ândim Kembugât mâtâp, zorat dâzângom ândie.” ¹⁸ Den zorik sirâmñâ sirâmñâ sâi zari Paulo den zo nângâm âkonzigi âburem wâke itâ sâi dukui, “Nâ Yesu Kristogât sâtkât dâgoga ambân umjâñ gâbâ takâm âi.” Yatâ sâi takâm arip.

¹⁹ Oi ambân zo patârâpñâ zen kât sikum memarâwe, zorat mâtâp doonjoip, zo nângâm Paulo sot Sila gâsuzikâwe. Oi diizikâm kamân sombemân Roma a sâtnjâ mâteziñan zâparâwe. ²⁰ Zâpanjâ Roma a sâtnjâ itâ sâi dâzângowe, “Zet Yuda anjâ nenjât kamânân gam den sâitâ bâlinjâ uap. ²¹ Zet mân orotjâ upi sâi ândiobot. Roma a nenjâren yatâ zo mân upmen, zo uabot.” ²² Oi a kâmut patâ kirâwe, zen um kâlak nângâzikâne a sâtnjâ zinjâ sâi kâwali a zinjâ hâmbâzik kwâkâm lapitzikâwe. ²³ Donjeb lapitzikâm tâk namin zâpamñâ galem a zâk hângi doonjum dâñ galem otzikâbapkat dukuwe. ²⁴ Dukune tâk namâ tânâmñan umjâ nêin, zoren zâpam kinzikjâ nagân saaziki ziwet.

Tâk namâ galem anjâ Kembugât a oip.

²⁵ Nêitik tânâmñan Paulo sot Sila zet Anutu mâpâsem kep mem tarâwet. Yatâ oitâ a tâk namin tarâwe, zen kwamit nângâm tarâwe. ²⁶ Oi wâriñ patâ mem namâ zo mem sânsân pâi mâtâp aksik pâronsâi. Oi tâk namin tarâwe, zengât bitziñan tâk olaiyanjip. ²⁷ Oi tâk namâ galem a, zâk umânân gâbâ nângâm zaat egi mâtâp pâronsâm kiri tâk namâ a âim nange sâi petjâñ zembra sâmbum sâkñâ tâmbetkubam oip. ²⁸ Yatâ upâ sâi Paulonjâ den kambârj sâi sâi, “Sâkkâ mân tâmbetku. Nen aksik zi hâlâluyâk ten.” ²⁹ Sâi galem a zâkjâ âsakjâñgât sâi pindâne namâ kâligen zâim sânam sâmbui Saulo sot Sila kinzik topjâñ ge zeip. ³⁰ Zemñâ namâ umjâñ gâbâ diizikâmñâ mâsikâzikâm sâi, “Patâzatnâ, Nâ dap op Kembugât a upat?”

³¹ Oi zet itâ sâi dukuwet, “Gâ Kembu Yesu Kristo nângâm pâlâtânj kwap Kembugât sinji upan. A ambârâpkâ zen yâtik.” ³² Yatâ sâi zâk sot a ambârâp Anutugât den dâzângoip. ³³ Nêitik zorenâk galem anjâ diizikâm mârûm kâmbamñâ zâkone use oip, zo sanjonzikâwe. Oi zikjâ sot a ambârâpñâ too sanjonzingâwet. ³⁴ Oi zet mirânan diizikâm zâim nalem zikip. Oi zâk sot a ambârâp Anutugâren nângâm pâlâtânj kwarâwe, zorat umziñ âlip oip.

Paulo sot Sila tâk namin gâbâ gem gawet.

³⁵ Haŋsâi a sâtŋâ zen kâwali a sâŋgonzâŋgoi âim tâk namâ galem a itâ dukuwe, “A zagât zo olaŋzikâna arit.” ³⁶ Oi galem a zorâŋ nâŋgâm Paulo itâ sâm dukui, “Nâ olaŋzika âibabotkât a sâtŋâ den pane gaap. Zorat zet gemŋâ âim um lumbejan ândibabot.”

³⁷ Sâi Paulonâ kâwali a itâ sâm dâzâŋgoip, “Net Roma a bonŋâ op ândiet. Den nebân mân nâpanŋâ laj a mâteziŋjan kâmbamŋâ lapitnikâm tâk namin nâparâwe. Oi net tik âiratkat se? Zo yatâ buŋâ. Ziinâ a ambân mâteziŋjan diinikâm âi nâpâne âirat.”

³⁸ Paulo zâk den yatâ sâi kâwali a ziŋâ âburem âi a sâtŋâ dâzâŋgone zen a zagât zo Roma a bonŋâ op ândiwet, zo nâŋgâm pârâkparâwe. ³⁹ Pârâkparâm zekâren gamŋâ um lumbe den dâzâkom tâk namin gâbâ diizikâm gei kamânziŋ birâm âibabotkât dâzâkowe. ⁴⁰ Oi zet tâk namin gâbâ gem Lidiagât mirin zâim Yesugât kâmut ziŋgit Kembugâren kâtigem ândibigât dâzâŋgomŋâ âiwet.

17

Paulo sot Sila zet Tesalonike kamânân âiwet.

¹ Paulo sot Sila zet Ampipoli sot Apolonia kamân walâm Tesalonike kamânân takâwet. Zoren Yuda zengât mâpâmâpâse namâ ŋâi tâip. ² Oi Paulo zâk op ândeip, yatâ op Yuda zengât kendonân mâpâmâpâse namin zâimŋâ zen sot den siŋgi âlip âraguwe. Nep mâme karâmbut yatâ op ândeip. Zâk Kembugât den ekabân den topŋâ dâzâŋgom itâ sâip. ³ “Kristo zâk sâknam nâŋgâm mom zaatpakât den Kembugât ekabân ziap. Oi Yesu kutŋâ dâzâŋgoman, zâk a bâliŋjan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârûm sâsârj. Zâk Kristo.” ⁴ Yatâ sâm dâzâŋgoi zengâren gâbâ nâmbutŋâ zen den zo nâŋgâne bon oi Paulo sot Sila zekâren târokwarâwe. Osetziŋjan Grik a doŋbep ziŋâ Kembugât den siŋgi mârûmŋan nâŋgâm Anutu mâpâsem ândiwe sot ambân zâizâinâ nâmbutŋâ zen târokwatziŋgawe.

⁵ A ambân doŋbepŋâ utnetâ Yuda a zen nâŋgâm um kâlak nâŋgâziŋgâm zen den kwamit patâ sâm Yasongât mirin Paulo sot Sila tarâweyân âi minduwe. Mindumŋâ a zagât gâsuzikâm mindumindu patin zâpanam sâwe.

⁶ Paulo sot Sila mân muyagezikâmŋâ Yason sot Yesugât kâmut zengâren gâbâ a nâmbutŋâ gâsuziŋgâm a sâtŋâ zengâren diizingâm âiwe. Âimŋâ itâ sâwe, “A zen hânŋâ hânŋâ ândim den bâliŋ dâzâŋgom a um gulip kwatziŋgâme, a zorâŋâ nenŋâren ge. ⁷ Gane Yasonâ sâi mirâŋjan tâtat mâme urâwe. Zen Roma a kutâgât den kom a kutâ unakŋâ muyagiap, kutŋâ Yesu sâme.”

⁸ Yuda a ziŋâ den yatâ sâne kamân a sot a sâtŋâ zen Yason sot bukurâpŋâ kâsa otziŋgâm den kwamit patâ sâwe. ⁹ A sâtŋâ zen Yason sot bukurâpŋâ tâk namin mân zâibigât sâm sâŋgân mine zâmbane âiwe.

Paulo zâk Berea kamânân siŋgi âlip sâm dâzâŋgoip.

¹⁰ Nâtiksâi Yesugât kâmut zen kenŋât op Paulo sot Sila sâŋgonzâkone Berea kamânân âiwet. Zoren takâm Yuda zengât mâpâmâpâse namin zâi den siŋgi âlip dâzâŋgowet. ¹¹ Kamân zoren Yuda a zen a âlipŋâ. Zen Tesalonike a yatâ buŋâ, gât ko den siŋgi âlipŋâ nâŋgâm âkŋâliwe. Dinziŋkŋâ zo bonŋâ mo sarâ sâm sirâm dâp Kembugât den ekabân sâlâpkum nâŋgâwe. ¹² Oi zengâren gâbâ doŋbepŋâ Yesugât kâmut urâwe. Oi Grik a ambân patâ nâmbutŋâ, ziŋâ zengâren târokwarâwe.

¹³ Paulonjâ Berea kamânân Anutugât den sâi sinji Tesalonike kamânân ari Yuda a zinj nângâwe. Nângâm Berea kamânân âim kâsa otzikâbigât a ambân dâzângowe. ¹⁴ Yatâ utne Yesugât kâmut zen zo nângâm zorenâk Paulo sot a nâmbutnjâ sângonzângone saru sâtņan geiwe. Ka Sila sot Timoteo zet kamân zoren ândiwet. ¹⁵ Oi a zen Paulo diim âi Atej kamânân pane itâ sam dâzângoip, “Zen âi sâne Sila sot Timoteo zet kek gâbabot.” Sâi a zen âburem âiwe.

A zen Paulogât den birâwe.

¹⁶ Paulo zâk Atej kamânân Sila sot Timoteo, zekât mambât ândim ej lopio donjebep tatne zinjgit umņâ kârâp oip. ¹⁷ Oi Yuda a zeņgât mâpâmâpâse namin zâim Yuda a sot Grik a nâmbutnjâ zen Anutu mâpâsemarâwe, zen sot âraguwe. Oi sirâmņjâ sirâmņjâ kamân sombemân a muyageziņgâm sinji âlip dâzângoip.

¹⁸ Kamân zoren a nâņgânâņgâziņ patâ, Epikue a kâmut sot Stoike a kâmut, zeņgâren gâbâ a nâmbutnjâ zen Paulo sot den âraguwe. Oi nâmbutņandâ Paulogât itâ sâwe, “A zi nâņgânâņgâņâ buņ den laņ sap. Zâk wan wan den sâm taap?” Nâmbutņandâ itâ sâwe, “Zâk lopio uņakņanņgât den sap.” Paulo zâk Yesugât den sot mom zaatzaatņanņgât den sâi zen yatâ sâwe. ¹⁹⁻²⁰ Yatâ sâm mindumindu sombemân diim zâimņjâ sâwe, “Den uņakņâ sat, zo nâņgânatkât sen. Den mârâtņjâ, zorat topņjâ sapsuna nâņgânâ.” ²¹ Atej kamân mâirâp sot kamân nâin gokņjâ zen sot ândiwe, zen den uņakņâ nâņgânâ den âragum ândiwe.

Paulonjâ Kembugât topņjâ dâzângoip.

²² Paulo zâk Areo den sâsâņ sombemân kin a itâ sâm dâzângoip, “Atej mâirâp, nâ topziņ ek nâņgan. Zen lopio donjebep sobim bimbi kwatziņgâme. ²³ Nâ kamânziņan âim gam lopiioziņâ ekņjâ lopiogât nalem pâpanņan den itâ zei sâlâpkuwan, ‘Nalem pâpanņjâ zi bem lopio nâigât sinji, kutņjâ mân nâņgen.’ Mân nâņgâm mâpâsime, zorat topņjâ dâzângobâ.

²⁴ Anutu zâk hân muyagem kwâkņan kut nâi nâi pâip. Zâk hân sot sumber zorat mariņjâ. Zo namâ a betņjâ tuutuun, zoren tâtat mâme mân opmap. ²⁵ A zeņgât kut nâi nâi tuume, kut zo mân kârumap. Zâkņak a ândiândiniņjâ sot Kaapum sot kut nâi nâi zo niņgâmap. ²⁶ A hânân ândien zo sâi a kânokâren gâbâ muyagem laņ kârâm hânân a kâmutņjâ kâmutņjâ muyagem laņ kârâm âiwen. Oi muyagem âinat, narâk sot daņgon zo zâkņak sâm niņgip. ²⁷ Nen umniņandâ Anutu kârûm âim muyaginatkât yatâ oip. Zâk kârebân buņjâ, gootniņan a hutnâņgon ândiap. Den nâi itâ ziap, ²⁸ ‘Nen zâkkât ândiândiņ umņan ândim kut nâi nâi upmen.’

Zeņgâren gâbâ a nâmbutņandâ zitâ sâwe, ‘Nen zâkkâren gâbâ âsagiwen.’

²⁹ Anutugât nâņgindâ lopio yatâ mân upap. Lopio kât âlipņjâ a bitziņandâ sobime. Oi nen Anutugâren gâbâ muyagiwenņjâ nâņgindâ Anutu zâk lopio yatâ mân upap. ³⁰ Mârûmņan kwakmak ândiwen. Anutuņjâ niņgitiņjâ birâm ândeip, zorat narâk âkip. Irak ko a aksik umniņ melâņnatkât sap. ³¹ Zâk narâk pâip, zo ziap. Zoren hânņjâ hânņjâ topniņjâ sâm muyagemņjâ hâuņjâ niņgâbp. Oi a nâi, zâk nep zo tuubapkât gâsum kwânâņgip. Oi hân a aksik zâkkât nâņgindâ bon upapkât mumuņan gâbâ mâņgei zaat ândiap.”

³² Paulo zâk mumuņan gâbâ zaatzaat, zorat den sâi nâmbutņjâ zinj mem gei kwâkwat den sâwe. Oi nâmbutņjâ ziņjâ sâwe, “Den zo narâk nâin ko

sâna nângânat.” ³³ Yatâ utnetâ Paulonâ zâmbam arip. ³⁴ A nâmbutnandâ Paulogâren pâlâtân op Yesugât sinji urâwe. Oi zengât osetziñan kamân zorat a sâtnâ zengât kâmurân gok kutnjâ Dionisio. Oi ambân nâi kutnjâ Damari sot nâmbutnjâ ândiwe.

18

Paulonâ Korinti kamânân sinji âlip nep tuugip.

¹ Paulonâ Ateñ kamân birâm Korinti kamânân arip. ² Zoren Yuda a nâi muyageip, kutnjâ Akwila. Zâk Ponto hânân goknâ. Oi ambinjâ Pirisila zâk sot Italia hânân ândeitâ Roma a kutâ Kalaudio, zâknâ Roma kamânân Yuda a ambân tarâwe, zo molizijip. Oi zet zo birâm Korinti kamânân âiwet. ³ Paulo zâk zekât mirin zâri tâtat mâme urâwe. Wangât, zet nep ârândân tuumarâwet, zorat zekâren zari tarâwe. Zengât nep ko hâmbâ silep tuumarâwe. ⁴ Yuda zengât kendon dâp Paulo zâk mâpâmâpâse namin zâim Yuda a sot Grik a sinji âlip dâzângoi nâmbutnjâ zen Yesugât kâmut urâwe.

⁵ Oi Sila sot Timoteo zet Makedonia hânân gâbâ gâitâ Paulo sinji âlip nep zorarâk nângâm ândeip. Zâknâ Yuda a itâ sâm kâtigem dâzângoi, “A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkat mârur sâsân, Kristo, zâk Yesu.” ⁶ Yatâ sâi Yuda a zen diñ birâm kâsa okñanngâne zâknâ hâmbânjan gwapgwap koi gei itâ sâm dâzângoi, “Tâmbetagobi, tosa zo nâgât buñâ. Ziñjâ upap. Zorat nâ kândâtzângom hân nâin gok zengâren âibat.” ⁷ Yatâ sâm a nâi kutnjâ Titeo Yusito, zâk Grik anâ Yuda a zen sot ândim Anutu hurat kwâkñanngâm ândeip, zâkkât mirâ zo Yuda zengât mâpâmâpâse namâ ginñan kirip. Paulonâ zâkkât mirin âi tâtat mâme oip. ⁸ Mâpâmâpâse galem a kutnjâ Kirispo, zâk sot a ambârâpnâ zen aksik sinji âlip nângâm Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkñanngâwe. Oi Korinti a zengâren gâbâ donjbeñjâ sinji âlip nângâm Yesugât kâmut utne too sanjonziñgâwe.

⁹ Paulonâ nâtik nâin uman egi Kembuñâ itâ sâm dukuip, “Gâ mân kenngât otnan. Sinji âlip sâm mân birâban. Sâmjik ândiban. ¹⁰ Nâ galem otgiga anâ mân gobi. Kamân ziren nâgât sinji a donjbeñ ândie.” ¹¹ Yatâ sâm dukui Paulonâ kamân zorat a Anutugât den dâzângom ândei kâin kiin nâmburân karâmbut âkip.

Paulo sâkñanâk sâne a sâtnandâ dinziñ birip.

¹² Oi Galion zâk Grik hânân a sâtnâ patâ op ândei Yuda a zen um kânok opnâ Paulo kâsa okñanngâm gâsum diim a sâtnanngâren âiwe. ¹³ Diim âim Paulogât itâ sâm dukuwe, “A zi zâk Anutugât gurumin den komñâ mâtâp uñakñan âim Anutu mâpâsibigât sâmap.”

¹⁴ Yatâ sâne Paulonâ den hâuñâ sâbam oi Galionâ Yuda a itâ sâm dâzângoi, “O Yuda a, a zi bâliñ op tosa patâ muyagei sâi dinziñâ nângâbam. ¹⁵ Zen sâkurâpziñ zengât den kâtik sot den nâmbutnjâ âragum diim ge, zorat nâ mân kubikpat. Ziñak kubikpi. Zo nâgât nep buñâ.” ¹⁶ Yatâ sâm molizijgi gem âiwe. ¹⁷ Oi a zen aksik patâ mâpâmâpâse galem a kutnjâ Sostene gâsum lumñâ a sâtnanngât mâtenjan kom mem nâi nâi utne ziñgitñâ mân nângânngâ oip.

Paulo zâk âburem Antiokia kamânân arip.

¹⁸ Paulo zâk Korinti kamânân ândim zâim Yesugât kâmut kândâtziñ kelik Siria hânân âibam arip. Pirisila sot Akwila zet zâk sot ârândân âiwe.

Kenkereai kamânân takâm kâuknâ mânânngârip. Zorat mârurman Anutu mâtenan den sâm kâtigem kâuknâ mân mânâgât ândeip. ¹⁹ Zobâ wanngâyân zâim Epeso kamânân takâm kâsâpagowe.

Oi Paulonâ mâpâmâpâse namin zâim Yuda a zen sot den sinji âlip âraguwe. ²⁰ Oi zen sot ândibapkât sâne itâ sâm dâzânngoip, ²¹ “Anutunâ sâi nâ du zengâren âburem gâbat.” Yatâ sâm kelikmelik otzingâm wanngâyân zâim Epeso kamân birâm arip. ²² Âimnâ Kaisarea kamânân takip. Zoren takâm Yesugât kâmut kândâtziy kelik den dâzânngom Antiokia kamânân âburem arip. ²³ Paulo zâk Antiokia kamânân mâik nâi ândim zâmbamnâ sinji âlip nebân du arip. Oi Galata sot Pirigia hânân kamânâ kamânâ Yesugât kâmut ândiwe, zo sâm kâtiknan kwatzingâm arip.

Apolo zâk Epeso sot Korinti kamânân sinji âlip nep tuugip.

²⁴ Oi Epeso kamânân Yuda a nâi gâip, kutnâ Apolo. Zâk Alesandiria kamânân gok. A zo nânngânngânâ patâ. Zâk Kembugât den ekabân sâlâpkum nânngâm nanqip. ²⁵ A zo Kembugât topnâ zo dukune nânngâm nanqip. Too sanjon nep ko Yohanegârâk nânngipnâ Yesugât sinji imbanjoot dâzânngom ândeip. ²⁶ Zâk Yuda a zengât mâpâmâpâse namin zâim sinji den kenngât buj, lâu bâbâlân sâm dâzânngoip. Zoren sinji âlip sâi Pirisila sot Akwila zet nânngâm buku oknanngâm diim âi Anutugât den nâmbutnâ dukum nanngâwet.

²⁷ Oi Apolo zâk Grik hânân âibâ sâi Yesugât kâmut zen ekap nâi kulemgum Yesugât kâmut Grik hânân ândiwe, zengât pindâne mem arip. Ekap zoren den itâ zeip, “Zen a zi buku oknanngâbi.” Den yatâ kulemgum pindâne arip. Âimnâ Korinti kamânân takâm Anutunâ tângoi Yesugât kâmut itâ betziyan meip. ²⁸ Kembugât den ekabân gâbâ Yuda a den dâzânngom sâip, “A bâlijan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârurman sâsân, Kristo, zâk Yesu.” Zâknâ minduminduyân den yatâ sâm Yuda zengât den zo mem ge kwatzingip.

19

Paulonâ Epeso kamânân Yohane arâp muyagezingip.

¹ Apolo zâk Korinti kamânân ândei Paulonâ hân mâtâp âim Epeso kamânân takâm Yohanegât arâp nâmbut muyagezingip. ² Oi mâsikâzingâm sâip, “Zen Kembugât den sinji âlip nânngâm, nânngâm pâlatân kwapnâ Tirik Kaapum sot urâwe mo bujâ?” Sâi zinâ sâwe, “Bujâ. Tirik Kaapum ândiap, zorat sinji mân nânngâwen.” ³ Sâne itâ sâm mâsikâzingip, “Zen nâigât korân too sanjonzingâwe?” Sâi itâ sâm dukuwe, “Nen Yohanegât too sanjonningâwe.”

⁴ Sâne Paulonâ itâ sâm dâzânngoip, “Yohane zâk a umziy melânngigât too sanjonzingâm itâ sâm dâzânngoip, ‘A nâi bet gâbap, zen zâk nânngâm pâlatân kwâknângâbi.’ Den zo Yesugât op sâip.” ⁵ A zen den so nânngâne Kumbu Yesugât korân too sanjonzingâwe. ⁶ Too sanjonzingâne Paulonâ biknâ kâukziyan pâi Tirik Kaapum zengâren gei Kembugât den gându unaknan sâwe. ⁷ A yatâ urâwe, zen kiin zagât yatânâ urâwe.

Paulonâ sinji âlip nep sot sen mârât kulem top top tuugip.

⁸ Paulo zâk Yuda a zengât mâpâmâpâse namin âsâbân zâimnâ kenngât buj sinji âlip dâzânngom ândei kâin karâmbut âkip. Anutugât um topnan ândiândiyanngât den sâm bâbâlân kwap dâzânngoip. ⁹ Oi a nâmbutnâ zen um

kâtik opnâ Yesugât den kândâtkom a ambân mâteziyan den bâliñâ sânetâ Paulonâ birâzingip. Oi Yesugât kâmut, zenâk diizingâm sirâmñâ sirâmñâ a ñâi kutñâ Tirano, zâkkât mirin minduzingâm zen sot âraguwe. ¹⁰ Kendon patâ zagât umñan zo yatâ op ândei Yuda a sot Grik a Asia hânân ândiwe, zen aksik Kembugât topñâ nângâwe.

¹¹ Oi Anutunâ Paulo mam okñanji sen mârât kulem ñâi ñâi tuugip. ¹² Zorat a zen Paulogât hâmbâ mot mem ândeip, zo mem mâsekiñoot zengâren mem âine gâsune sâkziñ âlip urâwe. Yatâ utne wâkenjâ a umziñan gâbâ takâm âiwe.

Kware sunja a ândiwe.

¹³ Oi Yuda a nâmbutñâ sâgân sâmbu opnâ hânñâ hânñâ âim gam ândim zâizâin op Kembu Yesugât kot zo sâmb wâke molizingânat sâmb wâkeziñoot itâ sâmb dâzângowe, “Yesu kutsiñinjâ Paulonâ sâmap, zâkkât korân sa âiban.”

¹⁴ Yuda zengât tirik namâ galem a patâ ñâi kutñâ Sikewa, zâkkât narâpnâ nâmburân zagât, zen Paulo ekñâ yatâ urâwe. ¹⁵ Yatâ op sâne wâkenjâ den itâ sâmb dâzângoip, “Yesu sot Paulo zo nângâzikan. Zen ko waniñ gokjâ?” ¹⁶ Wâkenjâ yatâ sâi a wâkeñoot zo kâwali imbanjâ mem zângom mem kâbakgwâbakñe otzingâm hâmbâziñ mem giñbololon mei sâk bârak sot gilâmziñoot mirin gâbâ pâtan âiwe. ¹⁷ Zorat den siñji Epeso kamânân Yuda a sot Grik a zen zo nângâm kenjât urâwe. Oi Kembu Yesugât kutñâ sâmb âlip kwâkñanñgâwe.

¹⁸ Oi Yesugât kâmut, zengâren gâbâ donjeb patânñâ gam mârumñan gâbâ kware sunja op gâwe, zorat den siñji sâmb kâkñan parâwe. ¹⁹ Kware sunjagât ekap mem ândiwe, zo mem a mâteziyan kârâp une seip. Oi ekap zorat sângânñâ sâlâpkum mâpotne kât ekap 4 tausen yatâ oip. ²⁰ A ziñjâ yatâ utnetâ Kembugât denñâ imbanjâ mem kâtigemñâ lanj kârâm arip.

Paulonâ Yerusalem kamânân âibam oip.

²¹ Paulo zâk nep zo tuum nanji Kaapumñâ okñanji Makedonia sot Grik hân âi walâzikâm Yerusalem kamânân âibatkat sâip. Oi itâ sâip, “Nâ Yerusalem kamânân âim âburem Roma kamânân âibat.” ²² Oi âibam berân mâme nep a zagât Timoteo sot Erasto sângonzâkoi Makedonia hânân kândom op âiwet. Zâk zikñik zoren mâik ñâi ândeip.

Atemis bem lopio, zâkkât kwamit patâ urâwe.

²³ Narâk zoren Epeso kamânân um kâtik a zen siñji âlipkât den kwamit patâ urâwe. ²⁴ Zoren kâtnâ lopio tuutuunñâ a ñâi ândeip, kutñâ Demeterio. A zorânñâ Atemis lopio namâ dâpnâ mâik mâik kâtnâ tuugi a ziñjâ sângân mine zâk sot nep arâpnâ kât donjeb muyagiwe. ²⁵ Oi Demeterionâ nep a gakârâpnâ minduzingâm itâ sâmb dâzângoip, “A, zen nânge. Nepniñâ zorânñâ kât sikum muyageningâmap. ²⁶ Oi a ñâi ga ândiap, kutñâ Paulo. Zen zâkkât topñâ nânge. Zâknâ Epeso kamânân gok sot Asia hânân kamân dâp a donjeb um gulip kwatizingâm itâ sâmb dâzângomap, ‘A betñâ lopio tuutuunñâ, zo bon buñâ.’ ²⁷ Zâk yatâ oi a ambân zen nepniñanñgât nângâne giginâ upap. Bemniñâ Atemis zâkkât kutñâ gigin oi namânñâ zi gâugâu gâsubap. Oi Asia hânân sot hân nâmbutñâ a aksik patâ zen zâk mâpâsime, zo dap op buñ upap?”

²⁸ Demeterionâ den yatâ sâmb dâzângoip nângâm umziñan kuk op den yu kambânñ sâmb itâ sâwe, “Atemis Epeso kamânân gok, zâk kutñâ patâ.”

²⁹ Yatâ sâmb den kwamit patâ utne kamân mâirâp zen aksik den kwamit patâ opnâ mindumindu sombemân âiwe. Oi Makedonia a zagât Paulo sot âiwet, kutziknâ Gaio sot Aristako, zet gâsuzikâm diizikâm âiwe. ³⁰ Oi Paulonâ sinji nângâm zaat sombemân âibam oi Yesugât kâmut zinâ anġân kârânġaġawe. ³¹ Oi kamân zorat a sâtnâ nâmbutnâ Paulo buku okġanġâm ândiwe, zen Paulo sombemân mân âibapkat den pane arip.

³² Mindumindu kabânjan a ambân nâmbutnandâ den nâi sâne nâmbutnġagoot nâi sâne den gulip oi donġep zinâ den topnâ mân nângawe. ³³ A zen yatâ op kine Yuda a zen, zengât bukuzinâ kutnâ Alesande mem aline a osetzinġan kin den dâzânġobam op den mân sâbigât biknandâ dâp tuugip. ³⁴ Yatâ oi a zen a ândopnâ, Yuda goknâ ek nângâmġnâ zen aksik patâ den yu kambânâ itâ sâwe, “Atemis Epeso kamânân gok, zâk kutnâ patâ.” Zen narâk kârep den zo sâmb kirâwe.

³⁵ Yatâ utne den galem a gamnâ sâi hirinsâne itâ sâmb dâzânġoip, “Epeso mâirâpnâ, kamân zirat Atemis patâniġanġât namâ sot lopio sumbemân gâbâ gem geip, zorat galem a ândien. Zo a ambân zen aksik nânġe. ³⁶ Gât ko zen umzinġ diim gei kut nâi nâi laġ mân upi. ³⁷ A sâkzinânâk se, zen lopioniġanġât namîn âim kut nâi nâi mân tâmbetkuwe. Zen Atemis mân sâmb bâlîj kwâkġanġe. ³⁸ Oi Demeterio sot nep a gakânâ, zen a nâigât tosa muyagibi, oi ko den sapsusuġ narâkġan a sâtnâ zengâren sâne kubikpi. ³⁹ Zengâren den nâi ziap, oi ko a sâtnâ zengât minduminduyân mem âibi. ⁴⁰ Zen itârân den laġ sânetâ kâmbam muyagibam uap. Zorat a kutânâ nenġât nânġi mân dâp oi kubikniġgâbap.” ⁴¹ Den galem a zorânâ den yatâ sâmb dâzânġoi kâsâpagom âiwe.

20

Paulo zâk Makedonia sot Grik hânân arip.

¹ Den kwamit patâ buġ oi Paulonâ Yesugât kâmut diizingâm den dâzânġomġnâ kândâtzinġ keliknâ Makedonia hânân arip. ² Hân zoren âim Yesugât kâmut kâtigibigât den donġep dâzânġomġnâ walâzingâm Grik hânân arip. ³ Zoren kâin karâmbut ândim saruyân geim waġġâyân zâim Siria hânân âibâ sâi Yuda a zinâ kunam sipkune waġġâ birâm Makedonia hân mâtâp arip.

⁴ Oi a itâ zorân zâk sot âiwe. Berea kamânân gok Sopate, zâk Piroregât nanġâ. Tesalonike kamânân gok Aristako sot Sekundo sot Derebe kamânân gok Gaio sot Timoteo sot Asia hânân gok Tikiko sot Toropimo. ⁵ A yatâ zorân kândom âi Taroa kamânân mambâtniġâm ândiwe. (Pilipi kamânân nâ Luka Paulo kândianġâm betniġan sâne âiwen.) ⁶ Oi Yuda zengât nalemm niniġanġât kendon patâ kutnâ Pasowa, zo âki Pilipi kamânân gâbâ waġġâyân zâim âim tâindâ sirâm bâtnâmbut oi Taroa kamânân takâwen. Zoren sirâm nâmburân zagât ândiwen.

Paulonâ Taroa kamânân katep nâi mumuġan gâbâ mânġeip.

⁷ Sirâm nâmburân kânokġât kendonân nen nalemm ninam minduwen. Paulo zâk hanâsi âibat sâmb den dâzânġom kiri ma nâtik tânâmġnâ oip. ⁸ Mirâ umġnâ tarâwen, zoren kârâp âsaknâ donġep seip. ⁹ Oi katep nâi kutnâ Eutiko, zâk Paulonâ den sâi nângâm tap mâtâp mâigân gâbâ uman nelâmkoï zem hânân gei koi zei mem zaatne moip. Oi mirâ zo kârep patâ. Um karâmbut kwâkġan topġan. Zoren kwâkġan gâbâ gei koip. ¹⁰ Paulonâ geimġnâ katep zo

kwarakum lumjâ itâ sârn dâzânngoip, “Âigirâp mân utnek. Zâk umjâ mângim ziap. Mân muap.” ¹¹ Yatâ sârnjâ mirâ umjân zâim nalem kâsâpkum nemjâ zen sot âragum tatne hañsâip. Hañsâi zâmbam arip. ¹² A zen katêp zo diim mirâziñan zâim umziñ âlip oip.

Paulonjâ Milete kamânân arip.

¹³ Nâmbutjâ nen Paulonjâ sâi wangâyân zâim Aso kamânân kândom âiwen. Paulo zâk hân mâtâp âim Aso kamânân wangâyân zâibam oip. ¹⁴ Oi ko Aso kamânân âim muyageningâm wangâyân zâi ningiri ârândân âiwen. Âimjâ Mîtilene kamânân takâwen. ¹⁵ Zobâ sirâm njân âim Kio hân walâwen. Zobâ sirâm njân Samo kamânân takâwen. Zobâ sirâm njân Milete kamânân âi takâwen. ¹⁶ Paulo zâk Yerusalem kamânân kek âibat sârn Espo kamânân mân âim Milete kamânân arip. Asia hânân ândei Yuda zengât kendon Pentekos, zorat narâk walâbapkât op Yerusalem kamânân kek âibatkat sâip.

Epeso kamânân gâbâ Yesugât kâmut galem a gâne den dâzânngoip.

¹⁷ Milete kamânân gamjâ Paulonjâ a sângonzânngoip Epeso kamânân âim Yesugât kâmut zengât galem a diizîngâne gawe. ¹⁸ Gane Paulonjâ itâ sârn dâzânngoip, “Nâ Asia hânân gam zengâren nep tuum gâwan. Zo topñan gâbâ nângâm nanje. ¹⁹ Nâ a ginjandâ Kembugât kore op ândiwan. Oi Yuda zen kâsa otninetâ sâknam kwâkñan ândim isem ândiwan. ²⁰ Oi den dâzânngobatkât njâi mân ziap. Zen âlip upigât den sinji âlipnjâ sombemân sot mirin aksik dâzânngowan. ²¹ Oi Yuda a sot Grik a, zen umziñ melânâ Anutu mâtenan Kembuniñâ Yesu Kristo nângâm pâlatân kwâkñanngâbigât dâzânngowan.

²² Irak ko Kaapumjâ umnan saam diinigi Yerusalem kamânân âibâman. Zoren aria kut njâi njâi otnibi, zo mân nângan. ²³ Ka Tirik Kaapumjâ itâ tirâpnogap. Zoren aria tâk namîn nâbane tap sâknam nângâbat. ²⁴ Nâ ândiândinangât nângâm kenjât mân uan. Nâ ândiândinâ mân angân kârâbat. Kembu Yesunâ nep diñ sârn nigip, zorik tuum âibatkat nângan. Anutu um lumbenangât den sinji sa lañ kârâbapkât nep diñ sârn nigip.

²⁵ Oi njâi sa nângânek. Nâ Anutu um topñan ândiândigât den sinji dâzânngom osetziñan ândia nikme, zo dum zagâtjâ sângânâ mân nikpi. ²⁶ Itârân dâzânngua nângânek. Zengâren gâbâ njâi tâmbetagogap, zorat tosa nâgâren mân zimbap. ²⁷ Wangât, nâ Anutugât den sinji âlip zo aksik dâzânngowan. Njâi mân birâwan, zorat tosa nâgâren mân ziap. ²⁸ Zen ziiñak galem oranjâm kâmut gakâziñâ galemziñ upi. Tirik Kaapumjâ zo zengât galem a sârn zâmarip. Kembugât kâmut zo Yesu zâknâ gilâmñandâ kwâlâziñgip, zen galem otziñgâm ândibi.

²⁹ Nâ itâ nângan. Nâ birâziñgâm aria a nâmbutjâ zen wâu ulin yatâ tâmbetzânngonam gabi. ³⁰ Oi osetziñan gâbâ a nâmbutjâ muyagemjâ zen a nâmbutjâ zengât a upigât den bâlinj sârn um gulip kwatziñgâbi. ³¹ Zorat zen galem oranjâm ândibi. Kendon patâ karâmbut zorat umjân sirâm njâtik zo girem den dâzânngom isem gâwan. Zen zorat nângâm ândibi. ³² Oi nâ Anutugâren zâmbansan. Zen Anutugât lumbenâ den zo nângâm ândibi. Yatâ utne Anutunâ tânzânngoip bonjâ muyagibi. Yatâ opnjâ a ambân mem kubikziñgip, zen sot opnjâ bonjâ muyagibi.

³³ Nâ a njâigâren kât sikum mot mân mimbatkât sâwan. ³⁴ Ninâ sot arâpnâ nenjât bitnandâ tuuga muyagei mem nem ândiwen, zo âlip nânje. ³⁵ Nâ

mâtâpnâ dâzângom nanğawan. Zen nep kâtigem tuune kât mot muyagei a ambân kanpitâ zo zingâbigât mân kwakpi. Mâtâp zo tirâpzângowan. Oi yatik opnâ zen Kembu Yesu den itâ sâip, zo nângâm ândibi. Den zo itâ, 'Kut nâi nâi mimin, zo âlipnâ. Ka kut nâi nâi zingâzingân, zorân umâlep zâizâin.' "

³⁶ Paulo zâk den yatâ sâm dâzângom simin liim zen sot ninâu sâip. Ninâu sâi isemnâ lum kândât keliknâ pane arip. ³⁷⁻³⁸ Oi itâ sâm dâzângoip, "Zen dum zagâtnâ sângânâ mân nikpi." Yatâ sâi umzin bâlin oi zo yatâ lum kândâtnâ keliknâ diim wanğâyân âi parâwe.

21

Paulo Yerusalem kamânân âibam wanğâyân zariip.

¹ Oi nen zâmbamnâ târtân âimnâ hân nâi kutnâ Koo, zoren takâwen. Mirâ hanşâi Rodo hânân âim zobâ Patara kamânân âi takâwen. ² Kamân zoren wanğâ nâi Poinike hânân âibam op tâi zoren zâiwen. ³ Zobâ âimnâ Kipro hân egindâ yanğâgen tâi ek walâm âiwen. Âi Siria hânân âim Tiro kamânân takâwen. Zoren wanğânâ sikum pam tâip. ⁴ Pam tâi nen kamânân zâi Yesugât kâmut muyagezingâm sirâm nâmburân zagât tarâwen. Oi Tirik Kaapumnâ otziniği Paulonâ Yerusalem kamânân mân âibapkât sâwe. ⁵ Zoren ândeindâ wanğâ âiâin narâk oi a ambân sot katep zen aksik diiniğâm kamân âknan sagân geiwen. Geimnâ simin liim ninâu sâwen. ⁶ Ninâu sâmñâ âbânanğâm zen kamânân zâine nen wanğâyân zâiwen.

Propete Agabonâ Paulogât den sâip.

⁷ Oi Tiro kamânân gâbâ Tolemaio kamânân takindâ wanğâyân âiâinâ zo âkip. Yesugât kâmut nâtik kânok zen sot ziwen. ⁸ Hanşâi kamân zo birâm Kaisarea kamânân âi takâm Pilipogât mirin zâiwen. Pilipo zâk mârûm a nâmburân zagât nalem kâsâpkum zingâmarâwe, zengât kâmurân gok. Zâkkât mirin zâiwen. ⁹ Zâkkât bârarâp kimembut sigan ândiwe. Zen Propete yatâ op Kembugât den sâmarâwe.

¹⁰ Oi sirâm nâmbutnâ zoren tâindâ Yuda hânân gâbâ Propete nâi kutnâ Agabo, zâk nenğâren gâip. ¹¹ Gamnâ Paulogât inzutnâ memnâ ziknâ kin bik saamnâ itâ sâip, "Tirik Kaapumnâ itâ sap, 'Inzut zi marinâ zâk Yerusalem kamânân zari Yuda a zinâ itâ oknanğâm kamân nâin gok zengât bitzinan pambi.' "

¹² Den yatâ sâi nen sot kamân mâirâp nen aksik Paulo Yerusalem kamânân mân zâibapkât sâwen. ¹³ Dukuindâ itâ sâip, "Zen wangât isem umbâlâ otnige? Nâ Kembu Yesugât op numbatkât mân kenğât uan." ¹⁴ Den dukuindâ mân nângâm kâtigei birâm itâ sâwen, "Kembugât den kâtigibap."

Paulo zâk Yerusalem kamânân zariip.

¹⁵ Narâk zo âki Yerusalem kamânân zâinatkat kubikanğâwen. ¹⁶ Oi Kaisarea kamânân gâbâ Yesugât kâmut zengâren a nâmbutnâ zinâ diiniğâm Nşon zâkkât mirin nâmbarâwe. Nşon zâk mârûmnan Kembugât a oip. Zâk Kipro goknâ. ¹⁷ Oi zobâ âi Yerusalem kamânân takindâ Yesugât kâmut nâmbutnâ zinâ sâtâre op buku otningâwe.

¹⁸ Hanşâi Paulo sot nen ârândân Yakobogâren âiwen. Zâi tâindâ Yesugât kâmut galem a zen gawe. ¹⁹ Gane Paulonâ bitzin kom Anutunâ mam

okɲaŋgi kamân nâin gok zengâren nep tuugip, zorat den sinji dâzângom naŋgip.

Paulo zâk zengât den nângip.

²⁰ Paulonâ den sinji dâzângom naŋgi nângâm Anutu sâm âlip kwâkɲaŋgâmɲâ itâ sâm dukuwe, “Bukuniŋâ Paulo, nângat. Yuda a doŋbep patâ Yesugât kâmut op ândie. Zen aksik Mosegât gurumin den lum kâtigie.

²¹ Gâgât den itâ gâi nângâme, ‘Yuda a hân nâin âi ândie, zen Mosegât den birâbigât dâzângomap. Zen murarâpziŋâ mân kwabâ kwatziŋgâbigât dâzângomap. Sâkurâpniŋaŋgât gurumin den, zo mân lubigât sâmap.’

²² Kamân ziren Yuda aŋâ gâgât yatâ nângâme, gât ko dap utnat?

Gâ Yerusalem kamânân gaat, zorat sinji nângâm naŋgâbi. Nângâmɲâ mindubi. ²³ Gât ko nen den nâi dâgogindâ zo upan. Nengâren a kimembut ândie. Zen Anutu mâtejan den sâm kâtigem kâukziŋ mân mânângât ândime. ²⁴ Oi gâ zengâren târokwatgigindâ sii nalem kwâlâna om kâukziŋ mânângâtpi. Gâ yatâ otna a ambân zen gek itâ nângâbi, ‘Zâkkât den nângâwen, zo bon buŋâ. Zâk gurumin den lum ândimap.’ ²⁵ Hân nâin gokɲâ ziŋ Yesugât kâmut urâwe, zengât den itâ sâwen, ‘Zen nalem bem lopiogât sinji sâne mân nimbi. Zuu gilâm sot zuu gilâmziŋoot mân nibi. Ap ambin, zet mân birâyaŋgâbabot.’ Zo yatâ sâm kâtigiwen.”

²⁶ Yatâ sâne Paulo zâk dinziŋâ nângâm a kimembut zengâren târokwâip. Haŋsâi too saŋgonŋâ tirik namin zâiwe. Sâkziŋ kubikangâm Anutugât sinji nalem pânâm utnetâ Paulonâ tirik namâ galem a zorat dukuip.

Paulonâ tirik namin zari gâsuwe.

²⁷ Nep mâme nâi âkââkâŋan Paulonâ tirik namin zâi tâi Asia hânân gâbâ Yuda a nâmbutɲâ ziŋâ zâk ekɲâ a aksik kâsa okɲaŋgânat sâm gâsuwe.

²⁸ Gâsumɲâ den kâtikɲâ sâm sâwe, “O Isirae a, ga betniŋan minek. A zirâŋ hânɲâ hânɲâ ândim Yuda a kâsa otɲiŋgâmɲâ Mosegât den sot tirik namâ zorat mem gei kwâkwat den sâm dâzângomap. Oi tirik namâniŋan Grik a diiziŋgi zâine mân dâp uap.” ²⁹ Paulo zâk Epeso kamânân gokɲâ Toropimo, Yuda a buŋ, zâk sot kamânân âim gâitâ ekɲâ zorat sarâ itâ sâwe, “Paulonâ tirik namin diim zâim geip.”

³⁰⁻³¹ Paulo zâk yatâ oip sâne kamân mâirâp ziŋ aksik umziŋ bâliŋ oi zaatɲâ mindum gawe. Oi a nâmbutɲandâ Paulo gâsum diimɲâ tirik namin gâbâ âkɲan giwe. Diim gine mâtâp dooŋguwe. Paulo gâsumɲâ kune mumbapkât utne sinji zo Roma kâwali a galem zâkkâren ari itâ nângip, “Yerusalem a zen aksik kâsa gâsâyague.” ³² Den yatâ nângâmɲâ zorâŋgak kâwali a galem patâŋâ arâpɲâ sâtɲâ sot yen gâsuziŋgi sârârâk kârâm âiwe.

Oi Yuda a zen Paulo kom tatne kâwali a galem patâ sot kâwali a, zen gane ziŋgit birâwe. ³³ Oi kâwali a galem patâŋâ ga Paulo bitziŋan gâbâ betziŋan mem sâi tâk kâtikɲandâ saawe. Oi Paulogât topɲâ sot kut nâi nâi oip, zorat mâsikâziŋgip. ³⁴ Mâsikâziŋgi a ambân zen den nâi sâne nâmbutɲandâ den laŋ gulip sâwe. Yatâ sâne den zo top mân nângâm sâi kâwali a ziŋ gâsu diim namâniŋan âiwe. ³⁵ Oi Paulo tiregân gâi a doŋbep patâ ziŋâ mindum mâtâp dooŋguwe. Dooŋgune kâwali a ziŋâ Paulo gâsum bitziŋâ kwâkɲanâk mem namin zâiwe. ³⁶ A aksik patâ moliziŋgâm gam den yu kambâŋ sâm itâ sâwe, “A zo kune buŋ oik.”

³⁷ Paulo diim namin baginâ sâne Paulonâ kâwali a galem dukum sâip, “Nângânina den nâi dâgobâ.” Sâi kâwali a galemnâ sâip, “Gâ dap op Grik denân sat? ³⁸ Mârumâk Aigita a nâinâ a kutâ kunat sâmnâ a 4 tausen diizijngi hân a mân ândiândinon âiwe. Gâ a zo mo nâi?” ³⁹ Yatâ sâm mäsiki Paulonâ itâ sâip, “Nâ Yuda a. Kilikia hânân Taso kamân patâ, zo goknâ. Gâ nângânina den nâi dâzângobâ.” ⁴⁰ Oi nânggânjngi Paulo zâk tiregân kin a den hirinsâbigât bikjandâ dâp oi zen hirinsâne Yuda ziinj denân itâ sâm dâzângoip.

22

Paulonâ Yuda a Yerusalem kamânân den dâzângoip. (Apo 9:3-19; 26:12-18)

¹ “Bukurâpnâ sot patârâpnâ, nâ den sa nângâne.” ² Paulo zâk yatâ sâm Yuda a ziinjâ denân dâzângoi hirinsâm den mân sâm tarâwe. ³ Oi târokwap dâzângoip, “Nâ Yuda a. Kilikia hânân Taso kamânân muyagewan. Oi kamân ziren ga ekap namin ândim lâmbarâwan. A patâ Gamalie, zâkkât um topnjan ândia sâkurâpniñngât gurumin den zo kwâkâm nigi nângâwan. Oi zen itârânj ue, zo yatik nâ Anutugât gurumin den kâtigem lum ândiwan. ⁴ Oi Yesugât kâmut zi buñ upi sâm nâ kâsa otzîngâm a sot ambân aksik saazîngâm tâk namin zâmbam ândiwan. ⁵ Tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen nâgât topnâ âlip nânge. Zen bukurâpniñ Damasiko kamânân ândime, zengât ekap kulemgum nine itâ sâm âiwan, ‘Ândi a ambân Yesu nângâm pâlâtân kwapme, zen gâsuzîngâm diizîngâm Yerusalem kamânân ga hâuñâ sâknam zîngâbi.’

⁶ Yatâ sâm mâtâbân âim mirâ bâknjan oi Damasiko mâte ua sumbemân gâbâ kârâp âsaknâ patâ nâgâren âsageip. ⁷ Âsagei hânân gei zemnâ den itâ muyagei nângâwan, ‘Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândimat?’ ⁸ Oi nâñâ sâwan, ‘Kembu, gâ nâi?’ Sa itâ dâtnogip, ‘Gâ nom ândimat. Nâ Yesu Nasarete goknâ.’ ⁹ A nâ sot ândiwe, zen kârâp âsaknjik igâwe. Den ko mân nângâm kwâtâtiwe. ¹⁰ Oi nâñâ sâwan, ‘Kembu, Nâ dap upatkât sat?’ Sa Kembuñâ itâ sâm dâtnogip, ‘Zaat Damasiko kamânân âiban. Zoren âina a nâinâ nep tuubangât dâgobap.’ ¹¹ Oi kârâp âsaknâ patâgât sinnâ bâpsâipkât eksandâ nâttâiksâi bukurâpnâ zen bitnan gâsunine Damasiko kamânân âiwen.

¹² Kamân zoren a nâi ândeip, kutnâ Anania. Zâknâ gurumin den lum ândeip. Yuda a zoren ândiwe, zen zâkkât nângâne a âlipnâ oip. ¹³ A zorânj nâgâren ga itâ sâm dâtnogip. ‘Bukunâ Saulo, gâ sinğâ ânângârik.’ Sâi zorenâk sinnâ ânângâri egâwan. ¹⁴ Oi den itâ sâm dâtnogip, ‘Sâkurâpniñngât Anutu, zâk mârum zâkkât nepnâ tuubangât gâsum sâlâppogip. Gâ Anutugât kore mâman a târârak Yesu ikpangât sot diñâ nângâbangât sâip. ¹⁵ Gâ kut nâi egin sot zâkkât sinği den, zo a ambân aksik dâzângoban. ¹⁶ Oi zi wangât mambât yen ândiat? Gâ zaat Yesu bimbi kwâknjngâna too sângongiga Yesuñâ to sagâ gulipkubap.’ ¹⁷ Yatâ opnâ mâik nâi tap nângâm ko Yerusalem kamânân âburem gam tirik namin zâim ninâu sâm umânân Yesu egâwan. ¹⁸ Eksa itâ dâtnogip, ‘Kamân zirat a, zen gâgât lâuyân gâbâ nâgât den sinği nângâm birâbi. Zorat gâ kek Yerusalem kâman birâm âi.’ ¹⁹ Sâi nâ den hâuñâ itâ dukuwan, ‘Kembu, nâ arâpkâ mâpâmâpâse namin muyagezîngâm gâsuzîngâm zângom tâk namin zâmbam ândiwan. Oi zo kamân zirat mariñâ âlip nânge. ²⁰ Oi gâgât den sâsânj a Setepano

kunam hâmbâziņ kwâkâm kinnâ topņan pamņâ kune nânġa âlip oip. Oi nâ zengât hâmbâ galem orâwan. Oi zo kamân zirat a ambân nânġâm nanġegât gâgât sinġi âlip dâzânġobat.’ ²¹ Yatâ sa Kembuņâ itâ dâtņogip, ‘Gâ zaat kubikaņġâna hân nâin gok zengâren sâņġongoga âiban.’ ”

Paulo tâkņâ lapitnâ sâm birâwe.

²² A zen kindap kwap Paulonâ hân nâin gokņâ ziņâ Anutugât sinġi upigât sâi nânġâne mân dâp oi den yu kambâņ sâm itâ sâwe, “A zo kune moik. A yatâ zo zâk ândei mân dâp upap.” ²³ A ziņâ zo yatâ sâm yu kambâņ hâmbâziņ kwâkâm suundum sot mâpot pane zâim geip. ²⁴ Kâwali a galem patâņâ sâi arâpņâ Paulo diim namâ kâligen zâiwe. Oi zoren a zen wangât den donġep se sâmņâ zorat topņâ sâm muyagei nânġânat sâm tâkņâ lapitpigât sâm ziņġip. ²⁵ Oi zen tâkņâ lapitnamņâ inzutņâ saane ko Paulonâ a sâtnâziņâ itâ sâm mâsikip, “Zen dâp yatâ Roma a diņâ mân nânġâmņâ tâkņâ lapitne dâp upap?”

²⁶ Yatâ sâi a sâtnâziņandâ patâġâren âi dukum sâip, “Dap utnat? A zi Roma a bonņâ.” ²⁷ Sâi kâwali a zengât galem a patâ, zâkņâ Paulogâren âi mâsikâm sâip, “Gâ sâ. Gâ perâkņak Roma a?” Sâi Paulonâ sâip, “Zo perâkņak.” ²⁸ Sâi Galem a patâņâ itâ sâip, “Nâ a yenņandâ kât donġep pamņâ Roma a orâwan.” Sâi ko Paulonâ sâip, “Nâ âsaâsaginâ Roma a.” ²⁹ Yatâ sâi Paulo lapitnam urâwe, zo birâwe. Oi kâwali a zengât galem a patâ, zâk den zo nânġâm wangât yatâ uan sâm pârâkpam kenġât oip.

³⁰ Haņsâi kâwali a zengât galem a patâ, zâkņâ Yuda a wangât sâm Paulo nânġâm bâliņ kwâkņanġe sâm zorat topņâ nânġâbat sâm tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ sâi aksik mindunetâ Paulo tâkņâ olaņ diim ġâi minduminduyân pâip.

23

Paulo zâk a sâtnâ zengât minduminduyân den sâip.

¹ Paulo zâk a sâtnâ sen tâpâk ziņġit itâ sâm dâzânġoip, “A bukurâpnâ, Anutugât mâtenan târârak ândim ġâwan. Anunnaņġât mân opman.” ² Yatâ sâi ko tirik namâ galem a patâ Anania, zâkņâ a ziņâ lâunan kumbigât sâip. ³ Sâi Paulonâ itâ sâm dukuip, “Sâkkâ ko tobat âlipņâ. Umgâ ko bâliņâ. ġâ Anutunâ gobap. ġâ Moseġât gurumin den lum nâġâren den kubikkubik tuubam sat. Ka Moseġât gurumin den kom nobigât dâzânġuat.” ⁴ Yatâ sâi a kirâwe, zen Paulo itâ sâm dukuwe, “ġâ wangât Anutugât tirik namâ galem a patâ zo sâm bâliņ kwâkņanġat?” ⁵ Sâne Paulonâ itâ dâzânġoip, “Bukurâp, zâk a patâ ândiap, zo mân nânġâm den zo san. Kembangât ekabân den nâi itâ kulemguwe, ‘ġâ a ambân zengât galem a mân sâm bâliņ kwâkņanġâban.’ Nâ den zo nânġâman.”

⁶ Oi a sâtnâ kâmut tarâwe, zen nâmbutņâ Sadukaio a ândiwe. Nâmbutņâ ko Parisaio a ândiwe. Paulo zâk zo ek nânġâm den mem zâi pam itâ sâm dâzânġoip, “A bukurâpnâ, nâ Parisaio a. Sâkurâpnâ zen Parisaio a ândiwe. Parisaio a nen momņâ zaatnat sâmen. Momņâ zaatzaatņâ, den zo luman, ġât ko denân nâbanse.”

⁷ Den yatâ sâi Parisaio a sot Sadukaio a, zen den sâm kwâkâyanġâne kâsâp muyageip. ⁸ Sadukaio a zen mumuņan ġâbâ zaatzaat sot sumbem a sot um dâp zo mân ziap sâmarâwe. Ka Parisaio a zen kut nâi nâi zorat nânġâne bon opmap. ⁹ Oi zorat minduminduziņan den sârek patâ âraguwe.

Yatâ opnâ Parisaio a zengât kâmurân gâbâ Kembugât gurumin den galem a nâmbutnjâ zen zaatnjâ den kârâpñoot itâ sâwe, “Nen a zi egindâ tosanjâ buj uap. Sumbem a mo a tabânjâ zinjâ den dukuwe oi ko dap sânat?”

¹⁰ Oi den kârâpñoot âragunetâ kâwali a galem a patâ zâk Paulo kumbegât kenğât op sâi arâpñjâ kâmut zinjâ geim Paulo osetziñan gâbâ gâsum diim namâziñan zâiwe.

¹¹ Njâtik zoren Kembujâ muyagem Paulo gootñan kin itâ sâip, “Gâ mân kenğât ot. Ziren Yerusalem kamânân nâgât den sinji sâm muyagiat, zo yatik Roma kamânân sâm muyagiban.”

Yuda a nâmbutnjâ Paulo kunam sâwe.

¹² Hañsâi Yuda a nâmbutnjandâ den itâ sâm saawe, “Nen nalem birâm yenâk ândinat. Paulo kom ko nem ândinat.” Yatâ sâm Anutu mâteñan den zo sâm kâtigiwe. ¹³ A tengâziñ 40 yatâ zorâñ den zo sâwe. ¹⁴ A zo zengâren gâbâ nâmbutnjandâ tirik namâ galem a patâgâren âim itâ sâwe, “Nen nalem birâm ândimnjâ Paulo kom nalem ninatkât sâm kâtigien. ¹⁵ Zorat gâ sot a sâtnjâ zen kâwali a patâgâren den itâ pane âibap, ‘Gâ Paulo sângonguna gâi zâkkât diñjâ sâm kubiknat.’ Oi dinziñjâ nângâm Paulo sângongoi mâtâbân gâi kunat.”

Paulo biitnjandâ kâmbamgât den sâm muyageip.

¹⁶⁻¹⁷ Oi Paulogât biitnjandâ kâmbamgât den zo nângip. Nângâmñjâ kâwali a zengât namin bagim aninjâ dukuip. Dukui ko Paulonjâ kâwali a zengât a sâtnjâ nâi konsâm itâ dukuip, “Gâ kâtep zi kâwali a patâgâren diim âina den nâi dukubap.” ¹⁸ Sâi a zorâñ katep zo diim patâñangâren âim itâ dukuip, “A tâk namin taap, kutnjâ Paulo, zâknjâ noonsâm dâtnogi katep zi diim gaan. Katep zirâñ den nâi dâgobap.” ¹⁹ Yatâ sâm dukui kâwali a galem patâñjâ katep bikñan gâsum diim ginñan âim mâsikâm sâip, “Den dap dâtnoban?” ²⁰ Mâsiki katepñjâ itâ sâm dukui, “Yuda a zen gâgâren den pane gâbapkat den saage. Mukan Paulo minduminduziñan diim âine topñjâ sâm muyagibapkat dâgobi. ²¹ Dâgone dinziñjâ mân nângâban. A 40 yatâ zorâñ Paulo kunam se. Zen nalem birâm ândim Paulo kom nalem ninatkât se. Oi zen Paulo kunam mâtâbân mambât te.” ²² Katep zorâñ den yatâ sâi kâwali a galemñjâ den itâ sâm sângongoip, “Gâ den dâtnogat, zo a nâi mânâk dâzângoban.”

Kâwali a zinjâ Paulo Kaisarea kamânân diim âiwe.

²³ Oi kâwali a galem a patâñjâ kâwali a sâtnjâ zagât diizikâm itâ sâm dâzâkoip, “Zet sâitâ kâwali a ki mâtâp âiâinjâ 2 handeret sot kâwali a bâu biosi kwâknjan âiâinjâ 70 sot liñgip kâlâu a 2 handeret zorâñjâ kubikanğâm njâtikkat narâk nâmburân kimembut, narâk zoren Kaisarea kamânân âibi. ²⁴ Oi Paulogât bâu biosi nâi kwâknjan tâpapakât kubikpi. Oi mulunâk galem okñangâm Roma a kutâ Pelikigâren diim âibi.”

²⁵ Oi Kâwali a galem a patâñjâ Pelikigât ekap nâi itâ kulengoip, ²⁶ “Klaudio Lisia, nâñjâ a kutâ âlipñânâ Peliki, gâgât ekap zi kulemguan.

²⁷ Kâwali a zinjâ nâi diim ge. Zo Yuda a zinjâ kune mumbam oi a zo Roma a nângâmñjâ sa kâwali anâ sot âimñjâ bitziñan gâbâ makâwen. ²⁸ Oi denân parâwe, zorat topñjâ nângâbat sâm a sâtnjâ minduminduyân diim âiwan. ²⁹ Diim âim ziiñangât gurumin den sâne itâ nângâwan. Kut nâi nâi oip, zorâñ kâmbam mo tâk namin

tâtat, zorat dâp mân uap. ³⁰ Oi a nâmbutnâ zinjâ Paulo sipkum kunam utne gâgâren sângogua gaap. Oi den sâkñanâk sâme, zen sângonzângua gâgâren gam diñâ dâgobi.”

Ekap yatâ zo kulemgum kâwali arâpnâ zingâm mem âibigât sâip.

³¹ Oi Kâwali a zen patâgât den lumnâ nâtigân Paulo diim âim Antipatri kamânân takâwe. ³² Hañsâi kâwali a nâmbutnâ kamânziñan puriksâne kâwali a biosi kwâkñan tâtat ziiñik diim âim Kaisarea kamânân takâwe.

³³ Takâm a kutâ ekap pindâm Paulo yatik bikñan parâwe. ³⁴ A kutânâ ekap zo sâlâpkum Paulogât hân topñangât mâsikip. Zâk Kilikia hânân goknâ nângâm itâ sâip, ³⁵ “A denân gâbanse, zen gane narâk zoren den kubiknat.”

Yatâ sâm kâwali a zengât bitziñan pâi diim Herodegât den kubikkubik namin pam galem urâwe.

24

Yuda a Kaisarea kamânân Paulogât den sâgânâk sâwe.

¹ Sirâm bâtnâmbut âki tirik namâ galem a patâ Anania, zâk sot galem a nâmbutnâ sot a nâi kutnâ Teatulo, zen Kaisarea kamânân geim Paulogât den sânam Roma a kutâgâren âiwe. ² Âine a kutânâ sâi Paulo diim gane Teatulonâ Paulo tosanjângât den itâ sâm muyageip, “A kutâ âlipnâ Peliki, gâ âlip galem otningâna lumbeñ ândimen. Oi Yuda a kâmut nen zi betniñan mena ândiândi âlip ândien. ³ Gâ kâmân dâp âlip galem otningâmat, zorat nângindâ âlip opmap.

⁴ Oi den sa kârep opapkât nângânina den pârjânok dâgobâ. ⁵ A zirat nângindâ bâliñ opmap. Yuda a hânñâ hânñâ den dâzângom um gulip kwatziñgâmap. A zo Nasarete goknâ sarâ agât arâpnâ, zengât a sâtnâ ândiap. ⁶ Zâknâ tirik namin âim mem bâliñ kwapâ sâi gâsuwen. ⁷ Niinñâ gurumin den lum kubiknam oindâ Kawali a galemñâ Lisia, zâk sot arâpnâ ga diim âiwe. ⁸ Oi denân parâwen, nen gâgâren gânatkât sâip. Oi nen den dâgogen, zorat gikak mâsikâm topñâ nângâban.”

⁹ Den yatâ sâi Yuda a zinjâ bekñan mem zorik sâwe.

Paulonâ Peliki mâteñan den torenñâ sâip.

¹⁰ Oi Pelikinâ biknâ dâp oi Paulonâ itâ sâip. “Gâ Yuda nengât hân ziren a kutâ op narâk kârep ândim gâin, zorat umâlibân den sâbat. ¹¹ Nâ Yerusalem kamânân Anutu mâpâsibam op zâim ândia sirâm kiin zagât uap. Den zorat um zagât op a zi mâsikâziñgâna dâgonek. ¹² Nâ tirik namin mo mâpâmâpâse namin mo sobemân a ambân zen sot sârek den mân âragoindâ niñgirâwe. ¹³ Oi a zirânâ den se, zorât bonñâ mân tirâpgobi.

¹⁴ Oi nâi dâgoga nângâ. Mâtâp uñaknâ birâme, zorik ândim sâkurâpnâ zengât Anutu mâpâseman. Ka Mosegât gurumin den sot Propete zengât den kulemguwe, zorat nânga bonñâ opmap. ¹⁵ Oi gâtâm Anutunâ a orot mâmezij bâliñâ sot âlipnâ, nen mumuñan gâbâ mânginingi zaatnat, zo nângâm ândime. Zo yatik nâ nângâm ândiman. ¹⁶ Yatâ opñâ galem oranjâm ândim Anutu sot a zengât mâteziñan anun mân op ândiman.

¹⁷ Yatâ op hân kârebân ândim bukurâpnangât kât mem Yerusalem kamânân gâwan. ¹⁸ Kât zo mem gam tirik namin zâim kubikangâm ta muyageniwe. Zoren a kâmurân mo kwamit patâ, zoren mân tarâwan. ¹⁹ Asia hânân gâbâ Yuda a nâmbutnâ zen tarâwe. Oi a zo zinjâ nâgât

tosa nânge oi ko gâgât mâtegan ga sâmbuyaginek. ²⁰ Mo a sâtñâ mindumunduyân nânâ den sa tosa ñai muyagiwe oi ko a zi zinjâ gâgât mâtegan sapsunek. ²¹ Nâ a minduminduyân den kânok sâwan. Zo nânngâne mân dâp oip. Zo ko den kâtik sâmbitâ sâwan. Mom zaatzaatñâ den zo sâman, zorat nâmbutñandâ denân nâbanetâ kinzan.”

²² Paulonâ den yatâ sâi ko Roma a kutâ Peliki, zâk Paulogât den zo mân sâmbuyagiwe biri zeip. Wangât, zâk mâtâp unakñâ zorat den sinji nânngip, zorat itâ dâzânngoip, “Kâwali a galem a Lisianâ Yerusalem kamânân gâbâ gâi ko zengât den sâmbuyagiwe.” ²³ Yatâ sâmbuyagiwe kâwali a sâtñâ itâ sâmbuyagiwe, “Gâ sâne arâpkâ zen Paulo galem op kâsa mân okñangâbi. Bukurâpnâ, zen kut ñai ñai mem ga pindânam utne mâtâp mân doonjubi.”

Paulo zâk kendon patâ zâgât tâk namin tâip.

²⁴ Sirâm nâmbutñâ zo tapñâ Peliki zâk ambinnâ, Yuda gokñâ, kutñâ Durusila, zâk sot tapñâ Paulo sâi gâmb Kristo Yesu nânngâm pâlâtân kwâkwatñangât dâzâkoip. ²⁵ Oi Paulonâ târârak ândiândij sot âkñâlegât kendon ândiândij sot hâuñâ mimiñangât narâkñâ, zorat den sâi Pelikinâ kengât opñâ Paulo itâ sâmbuyagiwe, “Âlip âi ândina nengât kabâ ñai muyagei ko sa gâban.” ²⁶ A kutâ zo Paulo kât nibap sâmbuyagiwe narâk dâp sâi gâi zâk sot den den op ândeip. ²⁷ Oi kendon zagât âki a kutâ ñai kutñâ Porikio Pesto, zâk Peliki hâukwâip. Oi Peliki zâk Yuda a ambân umziñ âlip upapkât Paulo tâk naminâk birânngâm arip.

25

Yuda a zen Pestogâren ga Paulogât den sâwe.

¹ Pestonâ nep zo mem sirâm karâmbut tap Kaisarea kamânân gâbâ Yerusalem kamânân zarip. ² Zai taki tirik namâ galem a sot Yuda a zâizâin, zen zâkkâren gamñâ Paulogât den dukuwe. ³ Zâk nânngâziñgâm sâi Paulo Yerusalem zâibapkât sâwe. (Oi zen ziinjak mâtâbân Paulo tik tap kunat sâmbuyagiwe, sâmbuyagiwe kâtân urâwe.) ⁴ Sânetâ Pestonâ itâ sâmbuyagiwe dâzânngoip, “Paulo zâk Kaisarea kamânân tâk namin taap. Oi zoren âburem geibâman. ⁵ Paulogât tosa sânam zengâren gâbâ a sâtñâ, zinjâ nâ sot ârândân geimñâ sâbi.”

⁶ Yatâ sâmbuyagiwe sirâm nâmburân karâmbut mo bâzagât yatâ zo Yerusalem kamânân tap ko Kaisarea kamânân giarip. Zoren taki mirâ hanjsâi den sâsân namin zâimñâ sâi Paulo diim zâiwe. ⁷ Paulonâ zari Yuda a Yerusalem kamânân gâbâ gawe, zen haamgumñâ tosanangât opñâ den donbep sâmbuyagiwe kirawe. Den sâwe, zorat bonjâ ñai mân muyageip. ⁸ Sâne Paulonâ dinziñâ mem gem itâ sâip, “Yuda a zengât gurumin den sot tirik namâ sot Roma a kutâ patâ, zen mân sâmbuyagiwe baliñ kwatziñgâman.”

⁹ Sâi Pestonâ Yuda a umziñ âlip upapkât Paulo mäsikâm sâip, “Gâ dap nânngat? Gâ diigim Yerusalem kamânân zâim zoren diñgâ sâmbuyagiwe kwâkâbâ?”

¹⁰ Sâi Paulonâ itâ sâmbuyagiwe, “Buñâ. Nâgât den ziren sâmbuyagiwe kwâkâban. Roma a kutâ patâ Sisagât namâ zi. Gâ gikâk nâgât topñâ nânngat. Nâ Yuda a mân baliñ otziñgâman. ¹¹ Nâ tosa patâ muyagem sâi ko nobâ sâna sâknâ mân anjân karâbam. Zen nâgât sâknânâk se, gât ko zengât bitziñan mân nâbanban. Zorat Roma a kutâ patâ Sisa dinnâ sâmbuyagiwe kwâkâbapkât san.” ¹² Yatâ sâi Pesto sot arâpnâ zen mindum den âragumñâ Pestonâ Paulo itâ sâmbuyagiwe,

“A kutâ patâgât sat, zorat a kutâ patâgâren âiban.”

A kutâ Agripanâ Pestogâren gâi Paulogât den dukuip.

¹³⁻¹⁴ Sirâm nâmbutnâ âki a kutâ Agripa sot ponânâ Beanike zet Kaisarea kamânân geim Pesto buku oknangâm sirâm nâmbutnâ zâk sot tâtat mâme oitâ Pestonâ Paulogât den sinji a kutâ itâ sâmb dukuip, “Pelikinâ tâk namânan a nâi pam ari zi taap. ¹⁵ Oi nâ Yerusalem kamânân zariandâ Yuda a zengât tirik namâ galem a sot a zâizâin zen nâgâren mindumnâ a zo kua mumbapkât sâwe. ¹⁶ Oi nâ den torennâ itâ sâmb dâzângowan, ‘Roma a nen dengârâk op a kâmbamân mân zâmbanmen. Oi nen itâ upmen. A toren toren minduzingindâ torengoot sâi torengoot sâi yatâ sâme.’

¹⁷ Yatâ dâzângua zen gane hanjsâi den namin zâim Paulo sot Yuda a minduzingâwan. ¹⁸⁻¹⁹ Oi Yuda a zinâ zâkkât bâlinâ nâi sâbi sa ko zen Yuda a ziihangât gurumin den, zorat âragwâragu urâwe. Oi a mumunâ nâi Yesu, zâkkât den mem ândiwe. A zorat Paulonâ itâ sâmap, ‘Zâk zaat ândiap.’ ²⁰ Nâ den zorat kwaknâ Paulo Yerusalem kamânân zari dinâ sâmb kwâkâbatkât dukuwan. ²¹ Dukua Paulo zâk Roma a kutâ patânâ dinâ kwâkâbatkât sâip. Oi Roma a kutâgâren âibapkât tâk namin mambât ândiap.” ²² Pestonâ yatâ sâmb dukui Agripanâ sâip, “Nâ a zorat dinâ nangâbatkât otnigap.” Sâi Pestonâ itâ sâip, “Âlip. Mukan dinâ nangâban.”

Paulonâ a kutâ Agripagât mâtejan kirip.

²³ Mirâ hanjsâi Agripa sot Beanike zet a kutâ neuleziknoot den namin zâiwet. Oi kâwali a patâ sot kamân zorat a zâizâin, zen molizikâne ârândân zâiwe. Zâinetâ Pestonâ sâi Paulo diim zâiwe. ²⁴ Diim zâine Pestonâ den itâ sâip, “A kutâ Agripa sot a nen sot zi te, zen dâzângua nangânek. A kinzap, zirat opnâ Yuda a pisuk Yerusalem kamânân sot ziren, zen zâkkât tosgât den sâmb den kwamit patâ itâ sâwe, ‘Zâknâ ândei mân dâp upap.’ ²⁵ Zen yatâ sâwe. Nâ ko tosanâ kârua kâmbangât sinji mân upap. Oi Roma a kutâ patâgât sâipkât zâkkâren sângongua âibap. ²⁶ Oi zâkkât tosa mân muyagemnâ a kutâ patâgât ekap kulemgubâ sâmb kwaksan. Zorat a zi, zengâren sot a kutâ Agripa, gâgât mâtegan ga kinzap. Oi zâkkât topnâ sâi nangindâ dinâ ekabân kulemguandâ âibap.

²⁷ Nâ tâk namâ a nâi tosanangât den mân kulemgum yenâk Roma kamânân sângongua ari mân dâp upap.”

26

*Paulonâ Agripa sot Pesto, zekât mâtezikan den sâip.
(Apo 9:3-19; 22:6-16)*

¹ Agripanâ Paulo itâ sâmb dukuip, “Gikak topkâ sâna nangânâ.” Sâi Paulonâ biknâ pamnâ den itâ sâmb dâzângoip, ² “Yuda a zinâ denân nâbanse, zorat torennâ a kutâ Agripa mâtegan sâbatkât umnâ âlip uap. ³ Gânâ Yuda a nengât orot mâmeniñâ sot kut nâi nâi upmen, zo topnâ nangâm nangat. Nangânina den sinji kârep patâ sa mân âkon upan.

⁴ Nâ katepanan gâbâ Yerusalem kamânân bukurâpnâ osetzinan ândia orot mâmenâ zo ek nangâwe. ⁵ Zen nâgât topnâ ek nangâweñâ mân se. Nâ Parisaio a zengât oserân ândim lâmbarâwan. Sâkurâpninî zengât gurumin den zo lum ândim kâtigewan. ⁶ Nâ tâk namin zeman, zo nâigât bunâ. Anutunâ âse sâkurâpninâ zengât den nâi sâmb kâtigeip. Den zo itâ. Nen

ândim momnâ zaatnat. ⁷ Den zo bonnâ upapkât Isirae a kâmut kiin zagât, zen nâtik sirâm sâm ândime. Nâ den zorat op nângâm ândia Yuda a zinjâ denân nâbarâwe. ⁸ Anutuñâ a mumuñâ mânggingâm. Zen wangât zo nângâne mân orotjâ yatâ uap?

⁹ Nâ mâruman itâ nângâm ândiwan. Yesu, Nasarete goknâ sot arâpnâ kâsa otzingâm sa buñ upigât nepnâ tuum ândiwan. ¹⁰ Yerusalem kamânân nep zo tuum ândim Yesugât a donbep tâk namin zâmban ândiwan. Tirik namâ galem a patâ, zinjâ kâmbam sot tâk namin zâmbanbatkât nep dij sâm nine ândiwan. A zângonatkat den sâne den zo tângum sâmarâwan. ¹¹ Yuda a zengât mâpâmâpâse namâ dâp a ambân Yesugât kutnâ sâm bâlijan kwapigât zângom sâknam zingâm gâwan. Oi nâ um kâlak otzingâm hân nâin nâin âi zângom sâknam zingâm gâwan.

¹² Yatâ ua tirik namâ galem a patâ zinjâ nep zo nine Damasiko kamânân âiwan. ¹³ Mâtâbân aria mirâ bâkjan oi sumbemân gâbâ kârâp âsaknâ âsagem gem nâ sot bukurâpnâ âsageningip. O a kutânâ, mirâsinj zerâmap, zo tobat nâi. Zi âsaknâ patâ, mirâsinj zo walip. ¹⁴ Yatâ muyagei nen hânân gei zeindâ Yuda denân den nâi itâ nângâwan, ‘O Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândiat? A nâinjâ wâunâ dumunân pam diim âibam oi hârânsâm tâpap zo ko sâknam nângâbap. Zo yatâ sâknam nângâm ândiat.’ ¹⁵ Oi nâñâ itâ sâwan, ‘Kembu, gâ nâi?’ Sa itâ dâtnogip, ‘Nom ândimat. Nâ Yesu. ¹⁶ Gâ zaat kinan. Nâ kore anâ gâsum sâlâpgobam muyagegigan. Kut nâi nâi eksat sot kut nâi nâi gâtâm tirâpgobat, zorat singi a ambân dâzângom ândiban. ¹⁷ Nâ Yuda a zengât bitzijan sot hân nâi a zengât bitzijan gâbâ mâkâgim ândibat. ¹⁸ Nâ sângongoga zengâren âi singi âlipjanngât nep tuuna umziñ âburibap. Zen nâtâtik ek birâm âsaknan bagibi. Satanjâ zaazingi ândie, zo birâjanngâm Anutugât a upi. Oi tosazij gulipkoi nângâm pâlâtân kwatniwe, zengât kâmurân bagim sumbemgât singi upi.’ Zâk yatâ sâm dâtnogip.

¹⁹ A kutânâ Agripa, nâ sumbemân gâbâ den nângâwan, zo lum ândiwan. ²⁰ Zo ko kândom Damasiko kamânân dâzângowan. Oi kamân zo birâm Yerusalem kamânân âim dâzângowan. Zobâ Yudaia kamânñâ kamânñâ âi dâzângowan. Oi hân nâin goknâ, zengâren âi nep tuuga umziñ melânâ Anutu sot pâlâtân op târârak ândibigât dâzângowan. ²¹ Yatâ op ândiwan, zorat Yuda a zinjâ tirik namin gâsunim mumbatkât nowe. ²² Oi Anutu zâk betnan mei singi âlip sâwanñâ sâm ândiman. Oi a zâizâinjâ sot giginâ zo dâp kânok dâzângom ândiman. Mâruman Mose sot Propete zinjâ bet a nâi muyagibapkât kânjan sâwe, zorik sâm ândian. ²³ Den zo itâ. Kristo zâk sâknam nângâm mumbapkât sâsânâ. Oi mumuñâ zengâren gâbâ kândom op zaatnâ zâkkât den zo Yuda sot hân nâin gok, zengât âsaknâ upap. Oi nâ den zo sâman.”

²⁴ Paulonâ yatâ dâzângom tâi Pestonâ den kambânâ sâip, “Paulo, umgâ gulip oi den laj sat? Ekap donbep sâlâpkum ândina umgâ gulip oip.” ²⁵ Sâi Paulonâ itâ sâm dukuip, “A kutâ âlipnânâ, nâ umnâ mân gulip oi san. Nâ den san, zo bonnâ sot târâraknâ. ²⁶ Den san, zorat topnâ a kutanjâ âlip nângap. Oi zâkkâren aksik dukum nângan. Kut nâi nâi zo tik mân muyageip, zorat a kutâ mân kwaksap. ²⁷ A kutâ Agripâ, gâ Propete zengât den nângâna bon uap? Gâ nângâm kwâtâtiat. Zo nângan.”

²⁸ Yatâ sâi Agripanâ Paulo itâ sâm dukuip, “Gâ sâna mân kârep oi Kristo a opam.”

²⁹ Sâi Paulonâ itâ sâip, “Gâ sot a nâmbutnâ zi tap den zi sa nânge, zen Kembunâ betziñan mei nâ yatâ upigât san. Ka nâ tâk namin saanine ândian, zorat mân san. Den sinji âlipkât op san.”

³⁰ Yatâ sâi a kutânâ Agripa sot Pesto sot Beanike sot a nâmbutnâ, zen zaat namin gâbâ gem âiwe. ³¹ Âi kinjâ âragum sâwe, “A zi kâmbam mo tâk namâgât sinji mân oip.”

³² Sâne Agripañâ Pesto itâ dukuip, “A zi zâk Roma a kutâ patâ Sisanâ diñâ kwâkâbapkât mân sâip sâi ko gâ olanja ai yen ândibap.”

27

Paulo diim Roma kamânân âinam wanğâyân zâiwe.

¹ Italia hânân âinatkat sâne Roma kâwali a sâtnâ kutnâ Yulio, zâknâ Paulo sot tâk namâ a nâmbutnâ diizingi wanğâyân zâiwe. (Luka nâ zen sot âiwen.)

² Wanğâ zo Adramitenjai kamânân gâbâ gâip. Zo Asia hân murukñan kamân tap arip, zoren âibapkât sâsânj. Wanğâ zoren zâim Makedonia a nâi kutnâ Aristako, Tesalonike kamânân gok, zâk sot âiwen. ³ Mirâ hanjsâi Sidon kamânân takâm Yulionâ Paulo buku okñangâm nânğânñangi kamânân âimñâ bukurâpñoot nalem niwen. ⁴ Oi zobâ arindâ pibânâ gam mem kâbakñei Kipro hânân âim hân kândâtñan âiwen. ⁵ Oi Kilikia sot Pampilia zeñgât saru mâtâp âimñâ Mila kamânân, Likia hânân takâwen.

⁶ Zoren wanğâ nâi tâip. Zo Alesandria kamânân gâbâ gâip. Zorânâ Italia hânân âibam oi Kâwali anâ sâi zoren zâiwen. ⁷ Zâimñâ mulun âim Kirido kamân gootñan takâwen. Oi Pibânâ mem kâbakñeniñgi kamân zo birâm Keret hânângen âiwen. ⁸ Salimone kamân goot goot âim nep patâ tuum âimñâ Lasea kamân gootñan saru bikñâ nâi tâip, zoren takâwen. Kutnâ wanğâ tâtat âlip.

Paulogât den nânğâm tâtâlim âiwe.

⁹ Saruyân narâk kârep arindâ Yuda zeñgât kendon narâknâ âki pibâ narâknâ mâte oip. Zorat Paulonâ girem den dâzânğom sâip. ¹⁰ “Bukurâp, zi dum âinatkat nânğa âlip âinatkat dâp mân uap. Nen âinarân irâ sikumâk buñâ, nen ârândân wanğâ bâliñ oi sâruyân tâmbetagoemgât umnâ gwârâ uap.” ¹¹ Yatâ sâi kâwali a sâtnâ Yulionâ Paulogât den birâm wanğâ marinâ sot galem a, zekât dinzik lugip. Oi saru bikñâ zoren map pibâ gâi wanğânâ tâpapkât dâp mân oip. ¹² A donjbeññâ zorat Keret hânân saru bikñâ nâi kutnâ Poinike, zoren âi tâindâ pibâ narâk âki âinatkat sâwe. Saru bikñâ zoren pibâ patâ mân komap.

Saruyân geinam urâwe.

¹³ Oi pibâ bâbâlanj mirâ toren gâbâ gâi umziñ âlip oi kela sâmbune kopgâi Keret hân nanğâm âiwen. ¹⁴⁻¹⁵ Âim tâindâ pibâ patâ yuaranâ ga mem kâbakñei hân zo birâm mâtâp tâpkoi osim birâwen. ¹⁶ Yatâ opñâ hân nâi kutnâ Kaunda, zorat nanğâmñan ârindâ bamin zo saruyân geibam oip. ¹⁷ Oi nep patâ tuum sâmbuindâ kopgâip. Oi wanğâ âbânğubapkât tâk donjbeñ kâpim saawen. Oi saruyân kât nâi kirip, kutnâ Sirita, zoren âibemgât pibâgât isen diigindâ gei pibânâ kom kâbakñei mâtâp gulip âiwen. ¹⁸ Pibâ imbanâ kom zeipkât hanjsâi sikum mem pane saruyân giarip. ¹⁹ Sirâm karâmbunñan wanğâgât kut nâi nâi mem pane saruyân giarip. ²⁰ Sirâm

nâmbutņan pibâ donbeņņâ koi mirâsiņ sot sângelak mân muyagei ekņâ umniņ kenġât oi tâmbetagonamen sâm nâņġâwen.

Pauloņâ um âlip kwatziņġip.

²¹ Oi a zen nalem birâm narâk kârep yen ândine Pauloņâ osetziņan kin itâ sâm dâzâņgoip, “Bukurâp, zen nâġât den nâņġâwe sâi ko Keret hânân ândibem. Oi sikum kut nâi nâi tâmbetkuwen, zo mân muyagebap. ²² Zen mân kenġât utnek. Aņâ mân buņ utnat. Waņġâ ko tâmbetagobap. ²³ Nâtiġân Marinâ kutņâ konsâm mâpâseman, Anutu, zâkņâ sumbem kore aņâ sângongui gem ga nâġâren muyagem itâ sâm dâtnogap, ²⁴ ‘Paulo, ġâ kenġât mân ot. Ġâ Roma a kutâ patâġât mâteņan takâ kinban. Oi itâ nâņġâ. Anutuņâ ġâ galem otġigi ġâ sot a waņġâyân te, zo mân tâmbetagobi.’ ²⁵ Zorat bukurâp, zen umziņ âlip oik. Nâ Anutugât um zagât mân opman. Nâ itâ nâņġan, ‘Den dâtnogap, zo bon upap.’ ²⁶ Waņġâņâ hân nâin âi komņâ âbâņġubap.” ²⁷ Adria saruyân laņ ġulip ândim tâindâ ma sirâm kiin kimembut oi nâtik tânâmņan waņġâ galem a ziņâ hân gootņan gen sâm nâņġâwe. ²⁸ Yatâ nâņġâmņâ tâk dâp pane saruyân ġiari kârepņâ a kânok yatâ oip. Oi mâik nâi âim du pane ġiari kârepņâ kiin bâtnâmbut yatâ oip. ²⁹ Oi kât kwâkņan zâibap sâm kenġât op waņġâ tipņan kela patâ kimembut saam pane ġiari mirâ haņsâbapkat mambât tarâwe. ³⁰ Tapņâ waņġâ galem a zen kenġât op waņġâ birâm âinam bamin mem pane saruyân ġiari den sarâ itâ sâwe, “Nen waņġâ sângânņan kela yâmbât saanamen.” ³¹ Yatâ utnam utne Pauloņâ kâwali a sâtnâ sot arâpņâ itâ sâm dâzâņgoip, “Waņġâ galem a zen âine nen saruyân geim naņġânat.” ³² Dâzâņgoi kâwali a zen bamingât tâkņâ mânâņġâtne saruyân ġiari birâwe.

³³ Mirâ haņsâbapkat mambât tapņâ Pauloņâ a aksik nalem ninatkât itâ sâm dâtnâņgoip, “Zen umziņ kenġât oi nalem mân nem ândine sirâm kiin kimembut âkap. ³⁴ Ġât ko nalem nimbġât sa mân kwâkâbi. Nalem nem ko kârâkņan zâi ândibi. Sâkziņ mân tâmbetagobi. Zen hâlâuyâk op ândibi.” ³⁵ Yatâ sâi egindâ nalem nâi memņâ Anutugâren sâiwap sâm namuņ neip. ³⁶ Nei ekņâ umniņ bâbâlaņ oi nen aksik nalem niwen. ³⁷ A waņġâyân tarâwen ko tenġâniņ 276 yatâ zorâņ tarâwen. ³⁸ Nen nalem nem âkon opņâ waņġâ kâligen ġâbâ nalem mem pâindâ saruyân ġiari waņġâ bâbâlaņ op koptâip

Waņġâņâ saru sâtnan âbâņġoip.

³⁹ Mirâ haņsâi hân nâi ekņâ kwagâwen. Waniņ ġien sâwen. Oi saru bikņâ nâi kâtnâ buņ ekņâ zorat sâtnan zâinat sâm urâwen. ⁴⁰ Galem a ziņâ kelagât tâkņâ mânâņġâtne saruyân ġiari tâk olaņâ pibâġât isen nâi saane zariġ. ⁴¹ Waņġâ âimņâ hân murukņan zâim waņġâġât sângânņandâ hânân sum kâtiġei saruņâ waņġâ tipņan kom namuņġip. ⁴² Waņġâ âbâņġoi kâwali a ziņâ tâk nâma a zen âibegât zâņgonam sâwe. ⁴³ Patâziņandâ Paulogât op kwâkâziņġip. Oi sâi nâmbutņandâ saru lâbâņġum âiwe. ⁴⁴ Ka nâmbutņâ omboņ sot nak sâmbaņâ kwâkņan âiwe. Zo yatâ opņâ nen aksik saru sâtnan takâm zâiwen.

1 Nen hâlûuyâk sagân zâimnâ tâunan zo kutnâ Melite sâne nângâwen. 2 Hân mâirâp zinjâ buku otniŋgâm map pateŋ op zeï kârâp sândum une sei nângâwen. 3 Pauloŋâ kârâp tâmbânŋoot zo mem pâi sei kârâp zorat umŋan gâbâ mulum kâtik kopgam Paulo sâlâpŋan zim kâtigem kirip. 4 Oi kamân mâirâp zen zo ekrjâ âragum sâwe, “A zi kâmbam a. Saruyân mân buŋ op kopgap, zorat hâuŋâ muyagenâŋgop.” 5 Pauloŋâ ko mulum zo kwititapkoï kârâbân geim Paulo mân tâmbetkoip. 6 Yatâ oi hân mâirâp zen biknâ lâmbatpap mo kek mumbap sâm mambât ek tarâwe. Narâk kêrep ek tatne buŋ oi itâ nângâwe, “A zi ko bem lopio.”

Pauloŋâ a sisi mâsekziŋoot kubikziŋgip.

7 Kamân ândiwen, zorat nanŋâmŋan a kutâziŋ tâip, kutnâ Popilio. Zâkkât mirâ kamân zo zeip. Oi a zorâŋ on galem otniŋgi zâkkât mirin sirâm karâmbut ândiwen. 8 Zoren ândeindâ Popilio ibânâ mâsek op sâk kârâp taki umân bâba oip. Oi Pauloŋâ nângâm mirin zâim biknâ kâukŋan pam ninâu sâm kubikŋaŋgip. 9 Yatâ oi hân zorat mâirâp zen a ambân mâsekziŋoot zen siŋgi nângâm ganetâ kubikziŋgâmâip. 10 Oi zorat hâuŋâ a zen umâlip op galem otniŋgâne âinan oindâ mâtâpkât kut nâi nâi betniŋan miwe.

Pauloŋâ wanŋâ nâin zâim Roma kamânân arip.

11 Hân zoren ândeindâ kâin karâmbut âki wanŋâ nâin zâiwen. Wanŋâ zo Alesandiria kamânân gok. Sângânŋan lopio booboo zagât sobine kirâwet. Nen ândiwen, zoren wanŋâ zoren tâi map pibâ narâk âki zâiwen. 12 Âim Siraku kamânân takâm sirâm karâmbut tarâwen. 13 Zo birâm haangum Region kamânân takâwen. Sirâm nâin mirâ toren gâbâ pibâ ga kâbakŋeniŋgi nâtik sirâm zagât âimnâ Puteoli kamânân takâwen. 14 Zoren takâm wanŋâyân gâbâ gem gam Yesugât kâmut muyageziŋgâm sirâm nâmburân zagât zen sot ândiwen. Oi zobâ Roma kamânân âiwen. 15 Yesugât kâmut Roma kamânân ândiwe, zen neŋgât siŋgi nângâm Apio kamânân âine kândianŋgâwen. Oi nâmbutnâ mirâ karâmbut, zoren kândianŋgâwen. Oi Pauloŋâ ziŋgitnâ umâlep nâŋgip.

Pauloŋâ Yuda a den dâzânŋoip.

16 Roma kamânân takâm a sâtnandâ sâi Paulo tâk namin mân parâwe. Kâwali a nâinâ Paulo diim âi mirin pam galem oip. A nâmbutnâ ko tâk namin zâambarâwe.

17 Zoren ândei sirâm karâmbut âki Pauloŋâ sâi Yuda a sâtnâ zen gane itâ sâm dâzânŋoip, “Bukurâpnâ, Nâ Yuda a bukurâpniŋâ kwerâziŋ mân sâwan. Sâkurâpniŋ zengât den mân kowan. Oi zen laŋ Roma a zengât bitziŋan nâbane Yerusalem kamânân tâk namin nâbarâwe. 18 Roma a zinjâ topnâ sâmŋâ nobigât tosanâ kârum birâninam urâwe. 19 Ka Yuda a zen mân birânbigât kâtigine Roma a kutâ patânâ dinnâ sâm kwâkâbapkat sâwan. Nâ Yuda a bukurâpnâ zengât um kâlak mân nângâwan. 20 Oi nâ zorat ziŋgitnâ zen sot den utnatkât sa ge. Isirae a nen momnâ zaatzaat den zo nângâm ândimen. Den zorat tâknâ saanine ga ândian.”

21 Yatâ sâm dâzânŋoi sâwe, “Ândiren Yuda hân topniŋan ândie, zen gâgât den nâi mân kulemgum niŋge. Zoren gâbâ a nâi mân gam sâm bâliŋ kwatgigi nângâwen. 22 Zorat den mem ândiat, zo gikak sâna nângânatkât sen. Oi mâtâp uŋaknâ zorat itâ nângâmen. Hân dâp a ambân, zinjâ sâm bâliŋ kwâtziŋgâwe.”

²³ Yatâ sârn narâk nâi parâwe. Zo mâte oi Yuda a aksik Paulogât mirin mindune Anutugât um topnân ândiândiŋgât den hanġât topkwap dâzânġom tâi nâtiksâip. Oi Moseġât gurumin den sot Propete zenġât den kulemguwe, zo Yesugâren bonnâ âsageip. Zorat den dâzânġoip. ²⁴ Oi a nâmbutnâ zen dinâ nânġawe. Oi nâmbutnândâ dinâ birâwe.

²⁵ Oi den sârn kâsâpagone Paulonâ itâ sârn dâzânġoip. “Tirik Kaapumnâ Propete Yesaia den dukui sâkurâpnin den itâ sârn dâzânġoip,

²⁶ ‘Gâ âi a kâmut zi itâ dâzânġonan, “Kindapziŋandâ den nânġânġânġân, zo nânġâbi. Ka umziŋandâ ko mân nânġam kwâtâtibi. Sinziŋandâ igiknâ, zo ikpi. Ka zorat topnâ zo mân ek kwâtâtibi. ²⁷ A ambân kâmut zen zi um kâtik. Kindapziŋ bâpsâsânâ. Sinziŋandâ mân ek kwâtâtibi. Umziŋandâ mân nânġâm kwâtâtibi. Oi umziŋ mân melânne ko nâ dap yatâ kubikziŋâbat.”’

²⁸ Zorat nâ dâzânġua nânġâne. Anutunâ kubikkubik mâtâp muyageip, zo a hân nânin gok zenġât sinġi uap. Zen nânġâm âknâlîbi.”

²⁹ Yatâ sârn dâzânġoi Yuda zen ziŋak den sârn mâsikâyanġâm âiwe.

Paulo Roma kamânân kendon patâ zagât ândeip.

³⁰ Oi Paulonâ Roma kamânân mirâ nâi kwâlâm zoren kendon patâ zagât ândei a zinâ zâkkâren âim ândiwe. ³¹ Âinetâ Anutugât um topnân ândiândigât den dâzânġom Kembu Yesu Kristo, zâkkât topnâ kenġât bun dâzânġom ândeip.

Zo yatik.

Roma zengât ekap Paulonâ kulemguip.

Paulo nepnangât topnâ.

¹ Paulo nâ, Yesu Kristonâ kore a gâsunim Aposolo sâam nim Anutugât sinji âlip den sa lanj kârâbapkât gâsum sâlâpnogip.

² Den sinji zo muyagibapkât Anutonâ sâam kâtigemnâ mâruman Propete a sâam muyagemzinji Kembugât ekabân kulemguwe. ³ Kulemgune nannâ Yesugâren âi sugip. Nannâ Yesu, zâk a kutâ Dawidigât kiurâp zengâren gâbâ muyageip. ⁴ Yesu zâk Anutugât nannâ op um salek sot hâlâlu oi Anutonâ nannangât topnâ imbanânoot itâ muyageip. Mumunan gâbâ mângei zaarip. Mângei zaatnâ kembu patâninâ ândiap. ⁵ Yesu Kristo, zâk kembuninândâ tânomnâ aposolo nep sâam nigip. Oi hân dâp a sinji âlip dâzângua nângâm lum Kembu Yesugât kâmut upigât nângâm sâip. ⁶ Oi a nâmbutnâ zen ziinjik bunâ. Zen sot ârandân Roma a zin Yesu Kristogât arâp upigât diizingip. Zorat nep zo zengâren yatâ tuubatkât sâam nigip. Roma kamânân ândie, zen Anutugât sinji op ândibigât sot um târârak ândibigât gâsuzinji. ⁷ Anutu umjandâ gâsuzinji ândie, zengât ekap zi kulemguan.

Ibânin Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozângonj sot um lumbe, zo zengâren zimbap.

Paulonâ Roma kamânân âi Kembugât sinji a zingitpatkât sâip.

⁸ Roma a zen Kembugâren nângâm pâlâtân kwâknanngâm ândime, zorat sinji hân dâp ari nângâne âlip opmapkât zengât op sâiwap sâaman. Yesu Kristonâ tânzângoipkât sâiwap sa Anutugâren zâimap. ⁹ Nannangât sinji âlip sâam umnandâ Anutu kore oknanja topnâ nângâmap, zâkkât mâtejan den zi sa nângânek. Nâ ninâu sâaman dâp zengât op sâaman. ¹⁰⁻¹¹ Nâ zen zingitpatkât otnimap. Zo yatâ zeî ândim gâwan. Narâk zi ko kut nâi nâinâ saanigi tâpman. Anutonâ nângei dâp oi mâtâp muyagem nigî zengâren gâbatkât dukuman. Nâ gamnâ tânzângua Kaapumnâ imbanâ nâi zinji kâtigem ândibigât sâaman. ¹² Nâ itâ sâbâ. Zengâren ga nângâm pâlâtangât bonnâ tirâpagom tânagonat.

¹³ Oi bukurâpnâ, topnâ kârubegât itâ dâzângobâ. Nâ a kâmut nâmbutnâ zengâren opman, zo yatik Roma zengâren gamnâ nep tuum bonnâ muyagibatkât sâaman. Oi gabâ sandâ kut nâi nâi nâmbutnândâ saanigi tâpman. ¹⁴ Nânâ saru a sot barâ a, a nângânângâzinjoot sot kwakmak ârandân sinji âlip dâzângobatkât sâam nigip. ¹⁵ Zorat Roma kamânân a zen sinji âlip dâzângobatkât umnandâ bâbâlanj opmap.

Nângâm pâlâtangât op ândiândi mimbi.

¹⁶ Nâ sinji âlipkât nângei anunjoot mân opmap. Wangât, zo Anutugât imbanânoot, zorat. Sinji âlip zo nângâm Kembugâren nângâm pâlâtân kwapi dâp tânzângom bâlinan gâbâ mâkâzingâbap. Yuda a sot hân nân gok zen ârandân. ¹⁷ Sinji âlibân Anutugât mâtejan târâraknâ utnatkât mâtâp ziap. Zâknâ nângâm pâlâtânzinjoot zo mâtâp zoren diizingâbap. Oi zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Nângâm pâlâtân kwâknanngâm tosazinj bunj urâwe zo, zinâ ândiândi mimbi.”

A zinâ Anutu birâm nâttâtigân bagiwe.

18 A Kembu kândâtkom bâliņ upme, zen bâliņ utne zorâņâ den bonņangât mâtâp zo doonġumap. Bâliņ mâme a ziņ yatâ upmegât Anutu kukņangât bonņâ sumbemân gâbâ zengâren muyagem zemap. 19 Anutuņâ hâuņâ ziņġâmap, zorat topņâ itâ. Anutugât topņâ zo muyap zei nâņġâme. Anutu zikņak topņâ muyagem ziņġâmap. Hân muyageibân gâbâ a ziņ Anutugât topņâ itâ ek nâņġâm gawe. Anutu zâk aņâ mân igikņâ. 20 Oi zâk imbanġoot kembu patâ op ândiap. Hân muyagem kut nâi nâi top top muyagem pâip, zorâņ topņâ muyagei âlip ek nâņġâme. Zorat a zen Anutu kândâtkomņâ bâliņ utne hâuņâ ziņġi ko dap op den hâuņâ sâbi?

21 A zen Anutu ândiap nâņġâm, mân ândiap tobat oi hurat mân kwâkņangâwe. Oi mân sâm âlip kwâkņangâwe. Oi zen nâņġânâņġâziņan bâliņâ top top muyagem um kâtik utne nâtâtikņâ kâpizâņġoip. 22 Oi a ziņ nen nâņġânâņġâniņoot ândien sâwenâ kwakmak op ândiwe. 23 Yatâ otziņġi zen Anutu ândiâdiņ kâtik, âsakņâ mariņâ, zâk mân hurat kwâkņangâm a sot nii, zuu, mulum, kut nâi nâi buņ orotņâ zorat lopio sobem hurat kwatziņġâwe. Zen yatâ urâwe. Oi narâk ziren zo yatik op ândie.

24 A zen yatâ utne Anutuņâ ziņġit birâziņġi umņâ sâkkât âkņâle top top nâņġâm bâliņâ op um sâkziņ mem bâliņ kwap piuriyâunzabân bagiwe. 25 Zen Anutugât topņâ nâņġâm kândâtkom sarâ mâte okņangâwe. Oi mariziņâ birâm kut nâi nâi muyageip, zo hurat kwâkņangâm kore okņangâwe. Nen ko itâ nâņġen. Kut nâi nâi muyageziņġi zorat Anutu, zâk sâm âlip kwâkņangâm ândeindâ dâp upap. Perâkņak.

26 A zen Anutu kândâtkuwegât birâziņġi âkņâle bâliņâ muyageziņġi. Oi ambân zen Anutuņâ ap ambin ândiândi mâtâp sâip zo birâm ambân torenņâ ândiândi bâliņan bagiwe. 27 Oi a zen yatigâk ap ambin ândiâdiņ birâmņâ umziņan âkņâle bâliņangât kârâpņâ sei a torenņâ sot bâliņ top top muyagiwe. Oi bâliņâziņangât hâuņâ um sâkziņ tâmbetagowe.

28 Zen Anutugât topņâ nâņġâm mân hurat kwâkņangâmam utne zâkņâ birâziņġi umziņ gulip oip. 29-30 Oi kut nâi nâi bâliņâ top topņâ doņbep urâwe. Bâliņâ sot laņ orotņâ, ziņâ umziņan siksâuk oi sikumġât âkņâle, kâmbam, kâsa, sarâ, um kâlak, zo yatâ op ândiwe. A umân pâpan, sarân sâsâ, Anutu kâsa okņangâme, zâizâiņ, sâk mâme, bâliņangât mâtâp muyagime. Ibâ mam zengât den kwâkâme. 31 Um nâņġânâņġâziņ buņ ândime. Um lâklâk buņ ândime. A lumenâ buņâ, buku orot buņâ ândime. 32 Kut nâi nâi yatâ opņâ tâmbetagobi. Anutugât den yatâ ziap, zo nâņġâm tâtâlim laņ upme. Oi zorik buņâ. A nâmbutņâ utnetâ tânzâņġome. Zen yatâ urâwe. Oi narâk ziren yatik op ândie.

2

Gâtâm âlipņâ sot bâliņâ zorat sâņġân minat.

1 Zorat a, gâ dap op topkâ sapsuban? A nâmbutņandâ tosa muyagine hâuņangât den sâm gikâ sâm muyagemat. A nâņġâm bâliņ kwatziņġâmat, zo yatigâk gâ opmat. 2 Oi Anutuņâ a yatâ upme, zen hâuņâ ziņġi dâp uap. Zo yatâ nâņġâmen. 3 A, gâ nâmbutņâ zengât tosa sâm muyagem yatik opmat. Gâ dap nâņġat? Nâ Anutuņâ hâuņâ mân nibap, yatâ sâm opmat? 4 Kembuņâ lumenâ patâ otgimņâ hâuņangât den kek mân sâi gâ wangât zorat nâņġâna yennâ opmap. Gâ umġâ melâņbangât Anutuņâ lumenâ otgimap, zo âkon opmat? 5 Gâ umġâ kâtikņâ. Umġâ mân melâņna tosaġâ kârâp yatâ

kwâkñan kwâkñan pam zari kârâp simbap narâkñan, narâk patin, Anutuñâ sâi simbap. Narâk zoren Anutu kukñanğât bonñâ âsagegibap. ⁶ Anutuñâ a orot mâmeninñanğât dâp hâuñâ niñğâbap. ⁷ A nâmbutñâ kut ñâi ñâi âlipñâ tuume, zen sumbemân neule âsakñâ sot ândiândi kâtik muyaginam kâtigime. Zen hurat kwatziñğâm ândiândi kâtik ziñğâbap. ⁸ A nâmbutñâ zinnâ op, zâizâinj opñâ den bonñâ kwâkâm kut ñâi bâliñâ mem ândime, zengâren Anutu kukñanğât bonñâ muyageziñğâbap. ⁹ Bâliñ mâme a Yuda a sot hân ñâin gok, zen aksik sâknam yâmbât muyageziñğâbap. Yuda a kândom muyageziñğâbap. Bet ko hân ñâin gokñâ muyageziñğâbap. Wangât, Yuda zen Kembugât den kândom nâñğawe, zorat. Hân ñâin gok zen bet nâñğawe. ¹⁰ Târârak ândibi, zen aksik Yuda a sot hân ñâin gok zen neule âsakñâ sot lumbenñâ muyageziñğâbap. Yuda a zen kândom. Hân ñâin gok zen bet. Yuda a sot hân ñâin gok zen âlipñâ sot bâliñâ utne hâuñâ dâbâk otziñğâbap. ¹¹ Kembunñâ hâtubâtu mân otñiñğâbap.

Anutuñâ a hân ñâin gokñâ zengât umziñan gurumin den pâip.

¹² A Mosegât gurumin den mân nâñğâm bâliñ upme, zen aksik gurumin den mân nâñğâm tâmbetagobi. A gurumin den nâñğâm ândim bâliñ upme, zen aksik Anutuñâ gurumin dengât dâp hâuñanğât den sâbap. ¹³ A gurumin den kindapñâ yen nâñğame, zen Anutuñâ ziñğiri târârak mân upme. Ka a nâñğamnâ lum kwâtâtîme, zengât târârakñâ sâm ziñğâbap. ¹⁴ Hân ñâin gokñâ Mosegât gurumin den mân nâñğawe, zen umziñanğât gurumin den lum Mosegât gurumin den mân nâñğawerñâ gurumin denziñoot upme. ¹⁵ Yatâ utnetâ gurumin den umziñan pâip, zorat top muyagemap. Gurumin den umziñan pâip, zorânñâ um nâñğânâñğâziñâ purikgurik op tosaziñanğât den sâm kwâkâziñğâmap mo lumbenñâ den âlip sâmap. ¹⁶ Zo narâk patâğât siñgi yatâ opmap. Narâk zoren Anutuñâ sâi Yesu Kristonñâ umniñan kut ñâi ñâi ziap, zorat topñâ sâm muyagibap. Nâ siñgi âlipkât den sâm muyagem yatik sâman. Oi Yesu Kristo, zâk sâman dâp yâtik topziñ sâm muyagibap.

Yuda a nâmbutñâ, ziñ Kembugât den zo sâkñak mem ândiwe.

¹⁷ Gâ gikanğât nâ Yuda a sâm Mosegât a op ândina gurumin denñâ koremgâ oi pam zemat. Oi itâ sâm sâk mâme opmat, “Nâ Anutugât târotâroyân ândian. Oi Anutugât den nâñğaman. ¹⁸ Oi gurumin den kwâkâm niwe, zo nâñğâm kwâtâtîman.” Gikanğât yatâ nâñğâm zâizâinj opmat. Zi upan, zo mân upan, zo nâñğâm sâlâpkumat. ¹⁹ Oi gikanğât itâ sâmat, “Nâ sen bap âlipñanğât mâtâbân diiziñğâbat. Oi ñâtâtigân ândie, zen âlip âsakñâ ziñğâbat. ²⁰ Oi kwakmak a zo âlip kubikziñğâbat. Oi katep umâlep den sâm kwâkâm ziñğâbat. Wangât, nâ den kâtik sot den bonñâ zorat topñâ nâñğaman, zorat.” ²¹ Gâ gikanğât yatâ nâñğâm ândimatkat den ñâi mâsikâgibâ. Gâ a nâmbutñâ kwâkâm ziñğamatñâ gikâ umgâ mân kubikmat, zo wangât yatâ opmat? Gâ a nâmbutñâ kâmbu mân upi sâm dâzâñgomñâ gikâ kâmbu opmat. Kâmbu zo wangât opmat? ²² Ap ambin mân birâyanğâbabot dâzâñgom gikâ ambingâ yatik birâmat, zo ka. Gâ Yuda a opñâ itâ nâñğamat, “Nen lopio gootñan arindâ Anutuñâ niñğiri mân dâp upap.” Yatâ nâñğam a nâmbut zen lopio mân hurat kwapigât sâm dâzâñgom gikâ lopio namin gâbâ kut ñâi ñâi kâmbu memmat, zo ka. ²³ Gâ Anutugât gurumin den nâñğâm zâizâinj opmatñâ den kâtik kona a nâmbutñâ zinnâ

geknâ Anutu sâmbâliŋ kwapme, zo ka. ²⁴ Zorat ko Kembugât ekabân zengât den nâi itâ kulemguwe.

“Zen bâliŋ utne hân nâin goknâ zen zingitnâ yatik Anutu sâmbâliŋ kwâknangâme.”

Kaapungât tobatnâ umân ze bonnâ sâsân.

²⁵ Gâ sâkkan Anutugât den kâtik lum kwabâ kwatgiwe oi ko den kâtik zo luna bon upap. Den kâtik zo kona kwabâ kwatgiwe, zo yennâ uap.

²⁶ Oi zorat torennâ ziap. A hân nâin gok nâi kwabâ mân kwâknangâwe, zâk den kâtiknâ lugi kwabâ kwâknangâwe, zo yatâ âlip upap. ²⁷ Oi kwabâ mân kwâknangâwe ândimnâ den kâtikât nep tuubapnâ nepnâ zâkkât topnâ sapsubap. Oi Yuda a den kâtiknâ nângâm nâ mân lume, zengât topziŋ yatik sapsubap. ²⁸ Nâi zâk kwabâ kwâknangâwe gurumin den mân lumap, zâkkât dap dap sânat? Zâk Yuda a bonnâ? Bunâ. ²⁹ Sâgân den kâtikât tobat mem ândiandin, zo bonnâ bunâ. A nâi umandâ bâliŋ birâm Kembugât siŋgi ândimap, zâkkât Yuda a bonnâ sânat. Umân Kaapumnâ nep tuumap, zo bonnâ. A yatâ zorat a ziŋâ bunâ, Anutunâ nângi âlip oi sâmbâliŋ kwâknangâbap.

3

Bâliŋâniŋandâ Anutugât den mân mem gei kwâpap.

¹ Yuda a nen hân nâin gok zen sot dâbâk upmen mo? Kwabâ kwatningâwe, zo yennâ? ² Yatâ bunâ. Yuda a, nen Anutunâ diŋâ ningip. Nen Anutunâ siŋgi den top top dâtnângoi zorat mariŋ urâwen. ³ Oi dap yatâ? Yuda a nâmbutnâ zen Anutugât den nângâm kândâtkume, zorat itâ sânat? “Lolotziŋandâ Anutunâ sâi kâtigemap, zo koi gibap?” ⁴ Bunâ kâtiknâ. Anutu zâk sâi kâtigemap. Ka a nen dinninâ sarâ sot bon bun sâmen. Nenŋât yatâ sâsân. Zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Kembu, gâ sâmbâliŋ kubikna a ziŋ nângâwe âlip upap. Gâ sâmbâliŋ kwâkâna a zen diŋgâ mân kwâkâbi.”

⁵ Bâliŋ oindâ Anutunâ târâknangât topnâ sâmbâliŋ muyagemapkât dap sânat? Itâ sânat? “Top yatâ ziapkât Anutunâ zobâ hâuŋâ ningi mân dâp upap.” Yatâ bunâ. ⁶ Zo agât den. Anutunâ târâknangât mariŋâ ândiap, zorat Anutunâ a bâliŋâniŋangât hâuŋâ ningi dâp upap. ⁷ Oi den toren ko den sarânandâ Anutugât den bonnâ tângoi kutsingingangât wangât nâ bâliŋ mâme a sâmbâliŋ nibap?” ⁸ Oi wangât itâ mân sâmen? “Nen bâliŋ oindâ Anutunâ bonnâ muyagibap.” A nâmbutnâ ziŋ nenŋât yatâ sâme. Sâmbâliŋ sâmen. Den bâliŋ yatâ zo sâmbâliŋ mâtâp zo lânme zo, zen ko hâuŋâ ziŋgi dâp upap.

A aksik gulip urâwe.

⁹ Yuda a nen a nâmbutnâ walâzingâm tobat nâi ândien mo? Yatâ bunâ. Yuda a sot hân nâin gok nen aksik bâliŋangât kore upmen. ¹⁰ Zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“A zengâren gâbâ nâi târâknangât mân ândiap. ¹¹ Nâin itâ mân sâmap, ‘Nâ Anutugât topnâ nângâbâ.’ ¹² A zen pisuk Kembugât mâtâp birâm bâliŋân âiwe. Zengâren gâbâ nâin itâ âlip mân opmap. ¹³ Gânduziŋan gâbâ kuk kalâm âsagem takâmap. Nâmbâlamziŋâ puriksâi sarâ den kopgâmap. Lâuziŋâ mulum kâtiknâ yatâ. ¹⁴ Lâuziŋan den bâliŋâ

sot um kâlak den piksâm ziap. ¹⁵ Kâmbamgât bâbâlaŋ op âime. ¹⁶ A tâmbetzângom âim tâmbetagome. ¹⁷ Lumbeŋaŋgât mâtâp zorat kwakme. ¹⁸ Zen Anutuġât keŋġât mân op ândime.”

¹⁹⁻²⁰ Den zo gurumin den ekabân ziap. Oi nen itâ nângâmen. Gurumin den zo a ambân aksik neŋġât op sâi umŋan ândien. Nen dap op gurumin den lum ândim Anutuġ mâteŋan târârak utnat? Gurumin den, zorâŋ tosanij sâm muyageŋap. Zo a aksik neŋġât topnij sâm muyagei dap op hâuŋâ sânat? A aksik neŋġât tosanij Anutuġâren ziap.

Yesuġâ suupnij meip, zorat nângâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋġâm tosanijâ buŋâ upap.

²¹ Moseġât gurumin denŋâ mân tânnângomap. Ka narâk ziren gurumin den yen zei Anutuġât mâteŋan tosa buŋ utnatkât Anutuġâ mâtâp muyageip. Mâtâp zo gurumin den sot Propete zeŋġât ekabân siŋġinjâ kânŋan sâm kulemguwe. ²² Yesu Kristo nângâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋġindâ tosanij buŋ oi ândiândinjâ mâtâp zo neŋġât siŋġi uap. Zo a topŋâ topŋâ neŋġât matâp kânok. Mâtâp ŋâi mân dâp ziap. ²³ Nen aksik patâ bâliŋ urâwengât Anutuġâ ningiri mân dâp oip. Anutuġât âsokŋâ neuleŋan takânatkât mân uen. ²⁴ Ka Yesu Kristo zâk sâŋġânnij mem suupnij meipkât Anutuġâ sâŋġân buŋ tânnângom hâlâlu minningip. ²⁵ Zâkŋâ nannâ sâŋġongoi gem gâi a ambân mâteziŋan kune moi ġilâmġandâ bâliŋâniŋ saŋgorip. Oi zen zâkkâren nângâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋġâm ândibiŋâ tosaziŋ buŋ ândibi. Bâliŋâ op gawe, zorat tosaziŋ Anutuġâ umâlipŋaŋġât pâi zeipkât Yesu mumunŋan bagei Anutuġât mâteŋan tosanij buŋ orotŋaŋġât mâtâp muyageip. ²⁶ Yesu nângâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋġâm, zen tosaziŋ buŋ upme. Zorat topŋâ narâk ziren muyagibapkât Anutuġâ yatâ oip. Anutu, zâk hâlâlu mariŋâ ândiap. Oi zorat topŋâ zo muyap pâi ziap.

Nângâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋġâmengât op tosanij buŋ op ândinat.

²⁷ Oi âlip zâizâiŋ utnat? Buŋâ. Zâizâiŋâ zo kândaŋip. Wangât kândaŋip? Nen orot mâme âlip op ândim tosa buŋ uen? Buŋ kâtikŋâ. Nen yen nângâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋġindâ tosanij buŋ kwatningip, zorat. ²⁸ Nen itâ nângen. A nen gurumin den luluniŋaŋġât buŋâ. Nângâm pâlâtâŋġât op tosanij buŋ upmen.

²⁹ Zen dap nâŋge? Anutu zâk Yuda a neŋġât Anutuyâk? Buŋâ, Zâk hânŋâ hânŋâ neŋġât Anutu. ³⁰ Zâk Anutuniŋ kânok ândiapkât Yuda a sot hân ŋâin gokŋâ ârândâŋ nângâm pâlâtâŋġât op tosanij buŋ minningâm. ³¹ Oi yatâ sâm nângâm pâlâtâŋġât op gurumin den kândaŋmen? Buŋâ. Gurumin den zo tângumen.

4

Abaram sot Dawidi, zet Anutu nângâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋġitâ toszik birip.

¹ Gurumin den zorat nângâm sâkunniŋ Abaram, zâkkât dap sânat? ² Zikŋâ orot mâmeŋaŋġât op tosaŋâ buŋ oip? Zo yatâ oip sâi Anutuġât mâteŋan sâkŋâ mem zâi pâmbap. ³ Ka Kembuġât den ŋâi itâ ziap, “Abaramŋâ Anutu nângâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋġip, zorat opŋâ Anutuġâ zâkkât nâŋġi tosaŋâ buŋ oip.”

⁴ Zorat itâ sa nângâne. ŋâi zâk nep tuum sâŋġân mei, zorâŋ yen pindâpindâŋ zo yatâ buŋâ. Nepkât sâŋġân uap. ⁵ Oi ŋâi ko ândiândi

târârakņangât nep mân tuumņâ bâliņ mâme zengât tosa birâmap, Anutu, zâkkâren nâņgâm pâlâtâņ kwâpap zo ko Anutuņâ nâņgâm pâlâtâņangât op nâņgi tosaņâ buņ upap. ⁶ Marumņan a kutâ Dawidi, zâk yatik Anutuņâ a nâi orot mâme âlip nep mân tuugi tosaņâ birâbap, zâk sâm âlip kwâkņangâm itâ kulengoip,

⁷ “Kembuņâ tosaziņ birip sot bâliņâziņ gulipkoip, zen sâtâre upi. ⁸ A nâi zâk Kembuņâ zâkkât nâņgi tosaņâ buņ opmap, zâk sâtâreņoot upap.”

Abaramņâ nâņgâm pâlâtâņangât opņâ hân aņâ aņâ kândom otniņgip.

⁹ Sâtâre den zi kwabâ kwatniņgâwe, Yuda a neņgârâk? Mo a hân nâin nâin gokņâ zengât sot ârândâņ uap? Kembugât ekabân Abaramgât den nâi ziap. Zo sâlâpkum nâņgâmen. Zâk Anutuņâ nâņgâm pâlâtâņangât op tosaņâ birip. ¹⁰ Narâk ikâ zoren tosaņâ buņ miņangip? Kwabâ kwatne ândeibân mo yen ândeibân tosaņâ buņ miņangip? Zo yen ândeip, narâk zoren tosaņâ buņ miņangip. ¹¹ Zâk kwabâ mân kwâkņangâne ândim Anutu nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangip tosaņâ birip. Nâņgâm pâlâtâņgât undip zo bet sâkņan pindip. Abaram zâk yatâ opņâ kwabâ mân kwâtziņgâne ândim Anutu nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâne tosaziņ buņ oip, zengât kâukņâziņ op ândeip. ¹² Oi kwabâ kwâtniņgâne ândim nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândiwen, neņgât kâukņâ oip. Zâk nâņgâm pâlâtâņgât mâtâp lâņip. Mâtâp zorik kiunņâ kiunņâ Abaram zâk kâukniņâ sâindâ dâp upap.

¹³ Anutuņâ Abaram sot kiurâpņâ hân patâ siņgi kwâtziņgip, zo gurumin den lulunangât buņâ. Nâņgâm pâlâtâņangât op tosaņâ birâm yatik oip. ¹⁴ Oi siņgi kwatziņgip, zo gurumin den lume, zengât oi sâi nâņgâm pâlâtâņgât mâtâp sot Anutuņâ Abaram den dukuip, zo bon buņ opap. ¹⁵ Gurumin den buņâ oi sâi ko tosaņâ hâunangât den mân muyagebap. Gurumin denņâ tosaņâ hâunangât den muyagemap. Zorat a gurumin den lulunangât mâtâbân lâņ ândimņâ tosaziņ buņ mân upi. Buņâ. Kambu kukņangât bonņâ zengâren muyagibap.

¹⁶ Anutuņâ sâm kâtigem kut nâi nâi siņgi kwatniņgip, zo nâņgâm pâlâtâņniņangât op muyagibap. Zo bon buņ mân upap. Zinziņ kâtik zem zâimâmbap. Wangât, zo umâlipņangât op tânzâņgozâņgoņ, zo pindi Abaramgât kiurâp neņgâren bon oip. Gurumin den lume, zenâk buņâ. Abaramņâ nâņgâm pâlâtâņgât mâtâp lâņmen, nen aksik Abaramņâ Anutuņâ mâteņan sâkunniņâ uap. ¹⁷ Anutuņâ Abaram den nâi dukumņâ sâm kâtigeip. Den zo Kembugât ekabân kulemguwe. Zo itâ ziap, “Nâņgâ gâ a kâmutņâ kâmutņâ zengât ibâziņ upangât sâm giwan.”

Abaram zâk den zo nâņgâm Anutu nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm itâ nâņgip, “Anutu zâk mumuņan gâbâ mânginiņgâbâ sâm mânginiņgâbap. Oi kut nâi nâi mân ziap, zo sâi muyagibap.” Abaram zâk yatâ nâņgip.

Abaram nâņgâm pâlâtâņâ zâizâiņ zemņangip.

¹⁸ Abaram zâk a kâmut doņbep zengât ibâ upap. Den zo nâņgâm itâ mân sâip, “Nâ sombâ op kiunnâ buņ ândiangât dap yatâ kiurâpņâ âsagibi?” Buņâ. Yatâ mân sâip. Kembugât den zorat bonņâ âsagibapkât mambât ândeip. Den itâ sâm dukuipkât, “Kiurâpkâ doņbep patâ yatâ muyagibi.” ¹⁹ Oi zâk kendonņâ 1 handeret oip. Sâkņâ patkip oi Sera zâk kâpin ândim sâkņâ âron oip, zo ekņâ nâņgâm pâlâtâņangât um zagât mân oip. ²⁰ Anutuņâ siņgi den dukuip, zo nâņgi mân bon buņ oip. Nâņgâm pâlâtâņgât kâtigem Anutuņâ nâņgi zari sâtâre okņangip. Zâk itâ nâņgâm ândeip.

21 “Anutuñâ kut ñâi muyagibapkât sâip, zorat bonñâ âlip muyagibap.”

22 Abaram zâk nângâm pâlâtân zemñangipkât Anutuñâ nângi tosanâ buñ oip.

23 Anutuñâ nângi tosanâ buñ oip, den zo Abaram zikñangârâk mân kulengoip. Nengât ârândân kulengoip. 24 Kembuniñâ Yesu mumuñan gâbâ mângeip, Anutu, zâk nângâm pâlâtân kwâkñangindâ nengât yatik nângi tosanij buñ utnat. 25 Anutuñâ sâi Yesu kune tosanijngât op moip. Oi tosanij buñ upapkât mumuñan gâbâ zaarip.

5

Yesuñâ lumbenâ muyageipkât sâtâre utnat.

1 Yesu Kristonâ suupniñ mem moipkât nen nângâm pâlâtângât op tosanij buñ urâwengât Yesu Kristogâren pâlâtân op Anutu sot lumben op ândimen.

2 Yesuñak mâtâp mem niñgipkât Anutuñâ tânnângeoi ândien. Oi gâtâm zâk sot ândeindâ Anutugât imbanñngât âsakñâ âsagei mem ândinat, zorat nângâm ândim sâtâre upmen. 3 Oi zorik buñâ. Sâknam ândiândiniñngât sâtâre upmen. Oi itâ nângâmen. Sâknamân ândimñâ umniñ mân loribap.

4 Oi yatâ ândeindâ Anutuñâ niñgiri âlip upap. Nen nângâm pâlâtân sot ândim Anutuñâ kut ñâi ñâi nengât siñgi sâip, zorat nângâm um bâbâlan op mambât ândinat. 5 Nen zo yatâ ândimñâ bonñâ minat. Anutuñâ Tirik Kaapumñâ umniñan pâip. Kaapum zâk den itâ sâm muyageningâmop, “Anutugât umñandâ donbep gâsuningâm tânnângomop.”

6 Mârum nen imbanâ buñ ândiwengât târârak mân ândiwen. Oi narâknâ mâte oi Kristo zâk bâliñ mâme a nengât op moip. 7 Nen itâ nângâmen. A târârak ñâigât hâuñâ op mumuñâ, zo a nengâren mân taap. A âlipñâ ñâigât op mumuñâ, zo ko muyagibap mo dap? 8 Nen bâliñ op ândeindâ Anutu nen umñandâ donbep gâsuningip. Anutuñâ umâlipñangât opñâ Kristo sângongoi gem hâuñiñâ moip. 9 Zâk nengât op moipkât itâ nângâm kwâtâtimen, “Tosanij buñ urâwen. Anutu kukñangât bonñâ muyamuyagin narâknan Anutuñâ tosanijngât hâuñâ mân niñgâbap.”

10 A nen mârum Anutu kâsa okñangâm ândiwen. Oi nârâk zoren nanñandâ nengât op moip. Oi zorik buñâ. Nengât op moipkât diiniñgi nen Anutu sot buku urâwen. Oi zorik buñâ. Zâknâ walâm otñingâbap. Zâk sot buku op ândeindâ nanñandâ ândim bâliñan bagibemgât tânnângobap. 11 Oi zorik buñâ. Kembuniñâ Yesu Kristo, zâknâ lumbenâ muyagem Anutu sot târokwatniñgi buku buku ândien. Zorat nen Anutu sâmb âlip kwâkñangâmen.

Adamñâ mumuñ muyageip. Yesuñâ ândiândi muyageip.

12 Zorat itâ nângânâ. A kânok Adam, zâkkât opñâ bâliñâ hânân muyageip. Oi bâliñangât op mumuñâ muyageip. Oi a aksik zengâren zarip. Wangât, a aksik zen bâliñ urâwe, zorat zengâren arip. 13 Mârum Mosegât gurumin den mân muyagei bâliñandâ kâdom muyagem zeip. Oi narâk zoren Mosegât gurumin den mân muyageipkât bâliñâ yen zem gâip. Anutuñâ tozasiñ mân sâlâpkoip. 14 Ka bet gurumin denñâ muyagei a ziñ tozasiñ ek nângâwe. Adam zâk bâliñ oi mumuñandâ topkwap a ândim gawe, zen a kutâ otziñgâm ândim gâi Mose muyageip. Adamgât tobat mân urâwe, zengâren lan ârip. Adam zâk mumuñangât kâukñâ oipñâ bet ñâi ândiândigât kâukñâ muyagibapkât sâsân, Yesu, zâkkât dap oip. Ka topzik ñâi ñâi.

¹⁵ Anutu umâlipnangât tânzângoazângoŋ, zorân den ku zorat dâp bunâ. Zorân wâlap. A aksik patânâ Adamgât den kuŋangât opnâ mom nangâwe. Oi Anutugât tânzângoazângoŋ, zo a kânok Yesu Kristogât tânzângoazângoŋangât op Adamgât den ku walâmŋâ a donbep tânnângoip. ¹⁶ Kembangâren gâbâ tânzângoazângoŋ sot toren Adam den kuŋangât bonnâ, zet topzik nâi nâi. A kânokkât tosanâ simgât sâm kwâkâkwâkâŋ muyageip. Ka Kembangâren gâbâ tânzângoazângoŋandâ tosa donbep birâm tosaninŋ buŋ muyageip. ¹⁷ A kânok Adam den kuŋangât op mumunâ muyagemnâ imbanâ mem a kutâ otziniŋip. Ka Kembangâren gâbâ tânzângoazângoŋandâ walâm tâtalek oi a donbep nen tosaninŋ buŋ orot, zo mem umniŋan mem gimennâ a kânok Yesu Kristo, zâkkât opnâ ândiândiyân a kutâ op ândinat.

¹⁸ Zorat itâ. Mârum a kânok Adam, zâknâ bâlinŋ oi a aksik simgât sinŋi urâwen. Oi bet zo yatik a kânoknâ târârak ândei Yesugât sinŋi a nen donbep tosaninŋ buŋ oi ândiândi muyagiwen. ¹⁹ Akânok Adam, zâknâ bâlinŋ oi a donbep ninâ bâlinŋ mâme a ambân urâwen. Zo yatik a kânok Kristo, zâk sât lulu ândeipkât a donbep nen Anutugât mâtenŋan târârak op kinat. ²⁰ Adamnâ bâlinŋ oi bâlinâ hânân muyageip. Bâlinâ gwâlântensâbapkât sot bâlinangât topnâ muyagibapkât Mosegât gurumin den muyageip. Oi bâlinâ muyagem zari Anutugât sinŋi tânzângoazângoŋandâ walâm zarip. ²¹ Den san, zo itâ. Bâlinandâ mumunâ muyageip. Muyagemnâ a ambân a kutâ otziniŋâm ândim gâip, zo yatik tânzângoazângoŋandâ a kutâ op tosa buŋ minniŋâm ândiândi kâtigân nâmbanbap. Kembuninâ Yesu Kristo nenngât op moipkât yatâ muyagibap.

6

Yesugât mumunŋan târokwatniŋip.

¹ Bâlinâ hânân muyagei Kembangâren gâbâ tânzângoazângoŋandâ walâm tâtalek oip, zorat dap sânat? “Anutugât tânzângoazângoŋandâ laŋ kârâbapkât bâlinŋ donbep op ândinat.” ² Yatâ sânat? Kutsinŋinâ laŋ kârâbapkât yatâ utnat? ³ Yatâ bunâ. Kristo sot muwen. Too sanŋonniŋgâwe, narâk zoren Yesu Kristogâren târokwarâwen. Nen Yesugât mumunŋan târokwarâwen. Zo nângâme mo? Zo yatâ oi dap op bâlinŋan târokwap ândinat? ⁴ Zo yatâ nen too sanŋonniŋgâne Kristo sot ârândânŋ mom hanagowen yatâ uap. Oi Kristogât ibâ, Anutu, zâk imbanandâ Kristo mumunŋan gâbâ mânŋei zaarip, ândiap. Nen yatik wâgân op ândiândi unaknâ nâi muyageniŋi ândinat.

⁵ Nen mumunŋangât tobat op târokwarâwengât zaatzaatnangât, zo yatik op târokwâtnat. ⁶ Niinangât itâ nângâmen. Um sânginâ Yesu sot ârândânŋ poru nagân kuwe. Zo um sâkninŋan bâlinangât imbanâ koi gibapkât sot bâlinangât kore mân op ândinatkat. ⁷ Nâi zâk moi bâlinangât tâknâ olanbap. Oi nen yatik Kristogât mumunŋan târokwarâwengât bâlinangât tâknâ mân saaninŋi ândinat.

⁸ Itâ nângâmen. Kristo sot muwenŋâ hânân sot sumbemân zâk sot ândinat. ⁹ Kristogât itâ nângâmen. Anutuŋâ zâk mumunŋan gâbâ mem zaaripkât dum zagâtnâ mân mumbap. Mumunandâ Kristogât a kutâ dum zagâtnâ mân upap. ¹⁰ Yesu moip, zâk bâlinâniŋangât op sâp kânok moi âkip. Oi Anutuŋâ Yesu mumunŋan gâbâ mânŋei zaatnâ Anutugât kutsinŋi laŋ kârâbapkât nep tuum ândiap. ¹¹ Oi zengât yatik. Ziinangât nângânetâ bâlinâziŋangât zâk

sot muwe yatâ uap. Oi Yesu Kristo, zâk sot pâlatâr op zaat Anutugât arâp ândie. Yatâ nângâbi.

Bâlijanğât kore mân utnat.

¹² Bâlijanđâ sâkziñan a kutâ upâ sâi mân nângâbi. Oi sâkziñandâ âkñâle bâlijanğât aleziñgi zo yatik mân nângâbi. ¹³ Oi um sâkziñâ zo bâlijanğât kore opapkât um sâkkât kendon ândibi. Zen mumuñan gâbâ mângziñgipkât um sâkziñâ Anutugâren pane zimbap. Târârak ândibigât yatâ upi. ¹⁴ Zen Mosegât gurumin dengât mâtâbân mân ândie. Buñâ. Gurumin dennâ mân tânzângomap. Yesu Kristogât op Anutugât tânzângozângoñ mâtâbân ândime. Zorat op ko bâlijanđâ a kutâ mân otziñgâbap.

Singi âlipkât nep a op ândinat.

¹⁵ Oi zi dap orot? Anutugât tânzângozângoñan bageindâ gurumin dengât pâkenâ siriksâipkât bâliñ utnat? Yatâ buñâ. ¹⁶ Zen itâ nânge mo? A kutâ um sâkziñâ zâkkâren pam kore okñanğâbiñâ, zâkkât kore a op nepñâ tuubi. Bâlijanđâ a kutâziñ oi zâkkât kore a op ândim mom tâmbetagobi. Mo Kembu zâk a kutâziñ oi sât luluñ op, zâkkât kore a op ândim âlip upi. ¹⁷ Zen bâlijanğât kore op ândiwe, zo âkip. Oi zi singi âlip kwâkâm ziñgâwe dâp umziñ nângâmñâ lume, zorat Anutu sâm âlip kwapi. ¹⁸ Zen bâlijan gâbâ mâkâziñgâm olañziñgi târârak ândiândiñanğât kore a op ândie. ¹⁹ Um nângânângâziñ lotñanğât ayân kut nâi ziap, zoren dâpkwap den zi dâzânguan. Zen mârummyan um sâkziñâ pane âkñâle bâliñâ sot bâliñâ zorat kore oi lañ ândiwe. Oi narâk ziren um sâkziñ Kembugâren pane ândiândi târârakât kore oi um hâlâlu op ândibi.

²⁰ Zen bâlijanğât kore op ândiwe, narâk zoren târârakât kore mân ândiwe. ²¹ Oi narâk zoren wan bonñâ muyagiwe? Kut nâi nâi urâwe, zorat narâk ziren nângâne anunjoot opmap. Oi itâ nângâmen. A kut nâi nâi yatâ zo upme, zen zorat sângân mem mom tâmbetagobi. ²² Zen ko Kembunñâ bâlijanğât dumun olañ Anutugât kore a op ândie. Oi bonñâ, um hâlâlu mie. Oi bet ândiândi kâtik muyagibi. ²³ Bâlijanğât kore upme, zen bâlijanğât hâuñâ tâmbetagoagoñ zo mimbi. Ka Anutu um âlipñanğât ziñgâziñgân zo ândiândi kâtik. Oi nen Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkâren târokwap ko ândiândi kâtik zo miwen.

7

Kaapumgât mâtâp unjakñan ândinat.

¹ Bukurâpnâ, Mosegât gurumin den nângâme, zengât op san. Zen itâ nângâme? “Gurumin den luluñâ zo mumuñan âkâmap.” ² Zorat ambân nâi apñâ wâgân ândei birâbirâr, zo mân taap. Gurumin denân den nâi yatâ ziap. Apñâ moi ko ap ambin zekât sâm zikâzikâr, zo âkâbap. ³ Ambân nâi, zâk apñâ wâgân ândei birâm nâi sot ândei lañ mâman ambân sâbi. Ka ap ambin ândeitâ apñâ moi ko gurumin dennâ saazikip, zo ânângâtpap. Oi ambân zo a nâi mimbap, zo ko lañ mâman yatâ mân upap.

⁴ Bukurâp, zengât topziñâ yatigâk ziap. Kristo sâk moip. Oi zen mumuñan târokwap mune gurumin dengât tâkñâ ânângârip. Oi mumuñan gâbâ kândom zaarip, zâkkât singi urâwe. Nen Anutu kore okñanğâm ândim kwâtâtinatkât yatâ muyageip. ⁵ Ândiândi sângiñâ ândiwen, narâk zoren gurumin dennâ bâlijanğât âkñâlegât kârâp waari sâkniñan nep tuugip.

Yatâ otningi tâmbetagoagonjângât mâtâbân ândiwen. ⁶ Zi ko Yesu sot moindâ gurumin sânginjângât tâknâ zo ânângârip. Oi gurumin dengât mâtâp sânginjâ mân lân, Kaapungât mâtâp unaknâ lân Anutu kore oknjângâmen.

Bâlijandâ kâitnângomap.

⁷ Oi zi dap sânat? Mosegât gurumin den zo bâlijâ? Zo bujâ. Gurumin den bujâ sâi ko nâ bâlijângât topnjâ mân nângâbam. Gurumin denân den nâi itâ sapsun ningâmap, “A nâigât kut nâi nâi laj mimbat sâm mân ek âknâliban.” ⁸ Bâlijandâ tâmbetnobam gurumin denân mâtâp itâ muyageip. Umnâ kâitkui a nâmbutnjâ zengât kut nâi nâi laj mimbat sâm ek âknâlem ândiwan. Den kâtik zo mân zei sâi bâlijâ yen zembap. ⁹ Nâ mârurman gurumin den mân nângâwan, narâk zoren tosanjângât topnjâ mân nângâm laj ândia bâlijandâ mân nogip. Ka bet gurumin den muyagenigi bâlijandâ umnan laj kâri topnjâ itâ nângâwan, “Um mumuj yatâ op ândian.” ¹⁰ Gurumin denjâ otnigi ândim zâibatkat sâsân, zorâjak mâburei kâmbamnâ oip. ¹¹ Bâlijandâ gurumin denân mâtâp muyagemnâ kâitnogi gurumin denjâ nogi mowan. ¹² Oi zo itâ. Gurumin den zo âlipnjâ sot tosanâ bujâ. Mâbângum nâi nâi sâwe, zo tosa buj sot târârak âlipnjâ.

¹³ Gurumin den âlipjandâ nogi mowan? Yatâ bujâ. Bâlijandâ nogip. Bâlijandâ gurumin denân mâtâp muyagem nogi mowan. Bâlijângât topnjâ muyagibapkat bâlijandâ nogi mowan. Bâlijângât nângindâ sumunnâ uap. Nen bâlijângât topnjâ yatâ nângânatkât gurumin denjâ sâi mowan.

Um sâknian bâlijandâ nep tuumap.

¹⁴ Nen itâ nângâmen. Gurumin den zo Anutugâren goknjâ. Nâ ko hânân goknjâ. Bâlijandâ sângânnâ mei zâkkât kore op ândian. ¹⁵ Orot mâmenjângât nânga kwakmak opmap. Nâ kut nâi upam, zo birâm mân opman. Oi kut nâi âkon opman, zo opman. ¹⁶ Gurumin denân pâke den ziap, zorat nânga âlip opmap. Kut nâi âkon opman, zo opnjâ gurumin den âlipnjâ zorat topnjâ muyageman. ¹⁷ Yatâ opman, zo ninâ umgât bujâ. Bâlijandâ um sâknan zem kâitnogi opman. ¹⁸ Nâ topnâ itâ nângan. Sâk sunumnanjângât umnan âlipjandâ mirâ kamân mân meip. Kut nâi âlipjângât zo sâman. Ka bonjâ mân muyageman. ¹⁹ Kut nâi âlipnjâ upat sâmjâ mân opman. Nâ kut nâi bâlijâ zo mân upat sâm zorâjak opman. ²⁰ Nâ bâlijâ mân upat sâm zorâjak opman. Zo itâgât. Zo ninak bujâ. Bâlijandâ um sâknan mirâ kamân meipkat yatâ opman.

²¹ Den san, zo itâ. Nâgâren itâ muyagemap. Kut nâi âlip upâ sa bâlijandâ mâte otnimap. ²² Nâ umnandâ Anutugât den nângâm âknâleman. ²³ Oi sâknan ko bâlijandâ ziap, zo um nângânângânâ den ziap, zâk sot kâsa opmabot. Bâlijandâ um sâknan ziap, zorânâ kâtigem saanigi zâkkât tâk namânjângât a opman. Bâlijandâ tâmbetnobam sâknânâk ândimap.

²⁴ Yei, a umbumamburuk. Nâinjâ tânnângom um sâknan bâlijângât imbanjâ koi gibap? ²⁵ Anutugât sâtkât Yesu Kristonâ tânnobap. Zorat Anutu sâm âlip kwâknjângâbat.

8

Kaapungât den lum mâtâp unak lânjat.

Nâgâren itâ muyagemap. Nâ ninak um nângânângânandâ Anutugât gurumin den zo kore oknjângâman. Sâknandâ ko bâlijângât kore oknjângâman.

¹ Ka Yesu Kristo sot pâlâtâr op ândimen, nengâren bâliņangât hâuņâ sâm kwâkâkwâkâr mân muyagibap. ² Nen Yesu Kristo sot pâlâtâr oindâ Kaapumņâ ândiândi muyagem niņgâmap. Kaapum zâknâ bâliņan sot mumuņan gâbâ mâkâniņgip. ³ Mârum um sâņgiņniņandâ gurumin den zorat imbaņâ mem gei nengâren kubikkubik nep tuum oseip. Zorat Anutuņâ itâ op um sâņgiņniņangât imbaņâ koi geip. Nanņâ sâņgongi bâlī mâme nengât sâk yatâ opņâ nengât bâliņangât suup meip. ⁴ Gurumin den lum târârak ândiândiņ, zorat Kembuņâ nâņgi âlip opmap. Oi um sâņgiņangât mâtâp buņ, Tirik Kaapumgât mâtâp lâņmen, nen Kaapumgât imbaņan den singi âlip zo lum ândinatkât Kristoņâ um sâņgiņangât imbaņâ koi geip.

⁵ A ândiândi sâņgiņangât mâtâp lâņme, zen um nâņgânâņgâziņ hângât kut nâi nâi zoren pane zemap. Kaapumgât mâtâp lâņme, zen ko um nâņgânâņgâziņ Kaapumgâren pane zemap. ⁶ Um sâņgiņangât nâņgâm ândime, zen tâmbetagobi. Ka Kaapumgât nâņgâm ândimen, nen ândiândi sot lumbenâ muyaginat. ⁷ Um sâņgiņâ nâņgânâņgâr, zorâr Anutu kâsa okņangâmap. Oi Anutugât gurumin den komap. Zo dap op lubap? ⁸ Oi um sâņgiņ ândime, Kembuņâ zengât orot mâmeziniņâ zorat nâņgi mân dâp opmap.

⁹ Zen ko Anutugât Kaapumņâ umziņan ziap, zo ko mâtâp sâņgiņan buņâ, Kaapum sot ândim mâtâp uņakņan urușsâm ândime. Zen Kaapumgât mâtâbân ândime. Oi zen Kaapumgât a ambân sâsâr. Nâi zâk Kristogât Kaapumņâ zâkkât umņan mân zimbap oi ko Kristogât singi mân upap. ¹⁰ Zen ko mârum umziņandâ bâliņangât mumuņ yatâ op ândiwe. Ka Kristo sot pâlâtâr utne um dâpziņâ tosa buņ minziņgipkât ândiândi kâtik muyagem ândie. Kristogât Kaapum umziņan ândiap. ¹¹ Zen dap nâņge? Tirik Kaapumņâ umziņan tâtât mâme opmap mo buņâ? Tirik Kaapumņâ umziņan tâtât mâme opmap oi ko Anutuņâ Yesu mumuņan gâbâ mâņgeip, zo yatik Kaapumņâ um dâpziņ mumuņan gâbâ mâņgiziņgâm ândiândi zingâm ândibap.

Kaapum sot op Anutugât nan bârarâp utnat.

¹² Bukurâpnâ, Nen um sâņgiņangât kore a mân utnat. Um sâņgiņandâ wan niņgâmâpkât hâuņâ mâkâm zâkkât mâtâbân âinat? ¹³ Zen um sâņgiņangât mâtâp ândibi zo ko tâmbetagobi. Ka Kaapumgât imbaņâyân sâkkât den kumbi, zo ko ândim ândiândi âlip ândibi.

¹⁴ Anutugât Kaapumņâ âkom diiniņgi ândimen, nen Anutugât nan bârarâp ândien. ¹⁵ Anutuņâ Kaapum niņgip, zo kore arâp op keņgât utnatkât buņâ. Nen Anutugât nan bârarâp op ândinatkât niņgip. Kaapumņâ um bâbâlâr kwatniņgi Anutu itâ sâm konsâm mâpâsimen, “Aboņ.” (Yuda denan Abba sâme. Niņ denân ko Aboņ sâmen.) Nen umniņandâ itâ nâņgâm kwâtâtimen, “Nen Anutugât nan bârarâp op ândien.” ¹⁶ Yatâ nâņgindâ Kaapumņâ umniņan tâtât mâme op den zo yatik sâm muyageniņgâmap. ¹⁷ Oi itâ nâņgâmen, “Zâkkât nan bârarâp ândienņâ Anutugât kut nâi nâi galem utnat. Nen Kristo sot ârândâr galem utnat. Hânân ziren zâknâ sâknam nâņgip, zo yatik sâknam kwâkņan ândinat oi ko zâk sot âsak âlipņan bagim ândinat.”

A umniņ âlip oi kut nâi nâi yenņâ zo yatik âlip upap.

¹⁸ Sumbemân Anutugâren gâbâ kut nâi nâi âsakņâ neulenoot walâwalâr muyageniņgâbap. Oi narâk ziren sâknam sot umbâlâ ândien, zo dâpkua

mân dâp upap. Sâknam zirat nânga yenñâ yatâ uap. Wangât, sumbemân kut nâi âsakñâ neulenoot donbep muyaginat, zorat. ¹⁹ Anutuñâ gâsuningâm nan bârarâp sâm âsakñâ neulenij muyagibapkât a sot kut nâi nâi Anutuñâ muyagenijip, nen zorat mambât ândien. ²⁰ Kut nâi nâi yenñâ hânân ziap, zo gukupitñâ yen zimbapkât sâm zingip. Ziinâ umgât buñâ. Anutuñâ yatâ sâi muyageip. Ka zo zinzij kâtik zimbigât mân sâm zingip. ²¹ Zorat kut nâi nâi yenñâ hânân zen mumuñanggât dumun zo olan Anutugât nan bârarâp nen sot târokwap neule âsakñâ mimbi.

²² Nen nângâmen. Kut nâi nâi zo zen mârumñan gâbâ narâk zo mâte upapkât mambât ândim sâknam nângâm ândim gawe. ²³ Oi zenâk buñâ, nen ârândâñ yatik mambât ândim sâknam nângâm ândimen. Anutugât nan bârarâp nen um sâkniñ kubikñâ minningâbapkât mambât ândimen. Nen sumbemân gâbâ Kaapumñâ ningip. Kândom Kaapumñâ ningip. Bet ko kut nâi nâi ningâbap. ²⁴ Nen Anutuñâ um sâkniñ kubikñâ minningâbapkât um bâbâlan op mambât ândinatkat diiningip. Bonñâ muyagei sâi zorat mân mambâtpem. ²⁵ Bonñâ muyagiap oi ko dap yatâ zorat mambât ândinat? Bonñâ mân muyagei ikmengât umñâ nângâm mambât ândimen. ²⁶ Kaapum zâk lolotniñanggât op betniñan memap. Nen yatâ mo yatâgât ninâu sâindâ dâp upap, zo mân nângâmengât Kaapumñâ betniñan mem, yaak mem, anâ mân sâsânâ, den zo yatâ nengât op Anutugâren sapsumap. ²⁷ Anutugât Kaapumñâ nengâren nep zo yatâ tuubapkât op sâm pindip. Oi Kaapumñâ Anutugât umñan den ziap, zo nângâm Anutuñâ tânnângobapkât den dukumap. Oi Anutu zâk um igikñâ Kaapumgât umñan den ziap, zo nângâmap.

Anutu zâk nengâren nep topkwâip, zo tuum ma tuum nanngâbap.

²⁸ Nen itâ nângâmen. Wan mo wannâ muyageningâmop, zo Anutuñâ kubigi tânnângomop. A umniñandâ Anutu gâsum ândimen, nengâren yatâ otningâmop. Nen zâkñâ diiningâbam nângi zeipkât diiningip, nengâren yatâ otningâmop. ²⁹ A mârum diiningâbam nângip, nen nanñanggât tobat utnatkât sâip. Oi a donbepñâ nanñanggât murâp op ândeindâ Yesuñâ âtâniñ upap. Oi nen zâkkât tobat op ândinatkat sâip. ³⁰ Anutuñâ a kânñan nângâniñgip dâp, nen diiningâm tosanij buñ minningip. Tosanij buñ minningip dâp, nen âsakñâ neule zo nen ningip.

Kut nâi nâinâ Anutugât bikñan gâbâ mân mâkâniñgâbap.

³¹ Den zorat topñâ dap dap ziap? Anutuñâ buku otningâm galem otningâm ândei kâsanianandâ dap op tâmbetnângobap? ³² Anutuñâ nanñâ mân anğân kârip. Nengât op sângongoi gem moip. Zorat dap nanje? Yatâ oipñâ kut nâi nâi torenñâ ningâbap mo mân ningâbap? Ningâbap.

³³ Anutuñâ buku otningâm tânnângoip, zorat a ikâ zorân Anutugât a ambân gâkârâpñâ denân nâmbanbap? Anutu zikñak tosanij buñ minningip, zorat a ikâ zorân nen tosanianğgât hâuñâ minatkat sâbap. ³⁴ Yesu Kristoñâ nengât op moip. Oi moibâk buñâ. Zâk mumuñan gâbâ zaat Anutu âsan bongen zâi tap nengât op Anutu den dukumap.

³⁵ Kut nâi ikâ zorân Kristogât bikñan gâbâ mâkâniñgâbap? Sâknam mo umbâlâ, kâmbam mo pu mo kanpitâ? Kut nâi yatâ zo dap op Kristogât bikñan gâbâ mâkâniñgâbap. ³⁶ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, zorat dâp otningâme. Den zo itâ,

“Kembu, gâgât op sirâmñâ sirâmñâ nângome. Râma kom gaame, zengât tobat yatâ otningâme.”

³⁷ Oi kut ñâi yatâ zorân mân mem lot kwatningâbap. Buñâ. Yesuñâ umñandâ gâsânângomapkât imbanâ ningi zâkkâren kâtigem ândim walâmen. ³⁸ Zorat nâ itâ nângan. Mumuñâ mo ândiândiñâ, sumbem a mo bâlijanğât a kâukñâ, narâk ziren ziap mo bet muyagibap, zorân mo kut ñâi ñâi imbanjoot, zorân Yesu Kristo zâkkât bikñan gâbâ mânâk mâkâningâbap. ³⁹ Anutu umñandâ gâsuningapapkât kut ñâi ubâ gâip mo âmbibâ kopgâipñâ, kut ñâi zorân mo zorân Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât bikñan gâbâ mân mâkâningâbap.

9

Paulo zâk Yuda a bukurâpñâ, zengât op sâknam nângip.

¹ Nâ Kristogât a op sarâ mân sâm den bonñâ sa nângânek. Kaapumñâ umnan den ziap, zorat nângi bon uap. ² Yuda a torerâpnâ zengât op umbâlâ op sâknam nângâm ândiman. ³ Yuda a bukurâpnâ, sâk torerâpnâ, zen Kembugât sinji upigât opñâ ninak Kristogât dâmân kâligen gâbâ giginjanğât nânga âlip bâbâlan opap. ⁴ Zen itâ sâme, “Nen Isirae. Anutuñâ narâpñâ gâsuningip. Oi imbanâ âsakñâ tirâpnângoip. Anutuñâ nen sot târotâro op gurumin den sapsun ningip. Oi mâte okñanğânatkât mâtâp tirâpnângoip. Oi kut ñâi ningâbap, zorat sinji den kânñan kesap pâroñ den dâtnângoip. ⁵ Nen Abaram, Isaka sot Yakobo, zengât kiurâpziñâ.” Yuda a bukurâpnâ zen ziijanğât yatâ nângâm sâme. Oi nen nângen. A bâlijan gâbâ mâkâningâbapkât mârur sâsân, Kristo, zâk a sâk mem muyageip. Zo Yuda a zengât kâmurân muyageip. Zorat a sot kut ñâi ñâi nenğât Kembu, Anutu, zâk sâm âlip kwâkñanğindâ ândim zâimâmbap. Zo perâkñak.

Sinji âlip mem ândie, zen Anutugât arâp bonñâ.

⁶ Isirae a nâmbutñâ Kembugât mâtâp walâm um kâtik ândinetâ zingit nângi Anutugât den zo loreip mân sânat. Isiraeğâren gâbâ muyagiwe, zengâren gâbâ nâmbutñâ zengât Isirae a bonñâ mân sâsân. ⁷ Oi yatigâk Abaramğât kiurâp torenñâ zen kiurâp bonñâ mân urâwe. Oi zorat Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap,

“Isakagât kiurâp zenjak Abaramğât sinji upi.”

⁸ Den zorat topñâ itâ ziap. Sâkñâ Abaramğâren gâbâ muyagiwe, zen aksik patâñâ Anutugât nan bârarâp urâwe? Buñâ. Sinji den umñan muyagiwe, zenjak Abaramğât kiurâp bonñâ sâsân. ⁹ Kembuñâ sinji den Abaram itâ sâm dukuip,

“Kendon ñâi âki âburem ga ambingâ Sera zâkñâ nanñâ mimbap.”

¹⁰ Oi zorik buñâ, Rebekagâren yatik muyageip. Rebekañâ sâkunninâ Isaka, zâk sot ândim katêp zagât kâmbokoip. ¹¹⁻¹² Oi katêp zagât mân muyagem âlip mo bâliñâ zo mân oitâ Anutuñâ zekât op mamzikñâ itâ sâm dukuip,

“Âtânğandâ munjanğât kore a op ândibap.”

Zo ko Anutugât den kâtigibapkât nângâm zikñak mem kâsâpzâkom den zo sâip. ¹³ Katêp zagât zet orot mâmezikñâ ekñâ mân sâip. Kânñan nângâzikâm yatâ sâip. Zorat den ñâi Kembugât ekabân itâ ziap,

“Na Yakobogât otnigap. Ka Esau ko âkonniğap.”

Anutu zâk ândiândiniñangât bunâ, um lâklâkñangât op galem ot-niñgâmap.

¹⁴ Anutuñâ ñâi kâsa okñangâm ñâi buku okñangip, zorat dap sânat? ¹⁵ “Zo bâliñâ.” Yatâ sânat? Bun kâtikñâ. Zâkñâ den ñâi Mose itâ sâm dukuip, “A ñâi birâñangâbâ sâm âlip birâñangâbat. Ka a ñâi tângubâ sâm âlip tângubat. Lumbe okñangâbâ sâm âlip okñangâbat.”

¹⁶ Zorat a umgât mo a orot mâmegât mân sâsân. Anutu um lâklâkñangât tânzângozârñorj sânat. ¹⁷ Anutuñâ a kutâ Parao den dukuip, zo Kembugât ekabân itâ kulemguwe, “Nâ gâgâren imbanânâ sâm muyagia kutsiñginâ hân dâp âibapkât sâm kwânângâgiwan.”

¹⁸ Oi zorat Anutugât itâ nângânat, “Zâk a ñâi tângubâ sâm tângubap. A ñâi um kâtik oik sâi kâtigibap.”

¹⁹ Nâ yatâ sa itâ sâm mâsikâniban? “Yatâ op ko Anutu zâk wangât a nengât nâñgi bâliñ uap. Anutuñâ den ñâi sâi anâ kwâkâbapkât dâp bunâ.” ²⁰ Den yatâ zo sânanâ itâ mâsikâgibat, “Gâ wangandâ Anutu den dukuban. Âmañâ dap op âmañ tuutuun a itâ dukubap, ‘Gâ wangât yatâ zo muyagenigin.’ ” ²¹ Âmañ tuutuun a, zâk dengop mem toren a zengât âmañ tuubap. Oi torenñâ mem wâu, bâu zengât tuugi nângindâ bâliñ upap?

²² Oi Anutu zâk âmañ kukñangât bonñâ zorat siñgi, zo bet kunzit birâbapkât nâñgi ziap. Âmañ zo zengâren kâmbam muyagem kukñangât bonñâ sot imbanânâ muyagei a ambân ikpigât tuubap. Nen zorat dap sânat? ²³ Oi âmañ nâmbutñâ tânzângobapkât siñgi, zen kubikziñgâm sumbemân âsak neulen tenngâ kwatziñgâbapkât kânñan nâñgi ziap. Âmañ zo zengâren neule âlipñâ gom sâmba ziñgâbapkât diiziñgâm ândiap. ²⁴ Yuda ayâk bunâ. Hân ñâin gokñâ ârândân âmañ um lâklâkñangât op zâkkât siñgi utnatkât diiniñgâmap. ²⁵ Zorat Propete Hoseagât ekabân diñâ itâ ziap, “Kembunâ itâ sap, ‘A kâmut marizij mân orâwan, zen nâgât siñgi sâbat. Oi umnandâ mân gâsâzângowan, zo umnandâ gâsâzângobat. ²⁶ Oi a zengât nâgât arâpnâ bunâ dâzângowan, zengât itâ sâbi, ‘Zen Anutu ândiândiñangât nan bârarâp op ândie.’ ”

²⁷ Oi Propete Yesaianâ den kâtik sâm Isirae a zengât itâ sâip, “Isirae gât kiurâp zen saruyân sak ziap, zo yatâ donbep muyagibi. Ka zengâren gâbâ bituktânâ Kembugât siñgi upi.”

²⁸ Kembugât itâ nângâmen. Kembu zâk a zengât sâm kwâkâmñâ kegâk hâuñâ ziñgâm nanngâbap. ²⁹ Zorat Propete Yesaianâ den ñâi itâ sâip, “Sumbem kâwali a zengât Kembu, zâk mân nângânij si sâi ko kiurâpñij bun upe. Mirâ kamânziñ zo Sodom sot Gomora zengât tobat yatâ upe.” (Anutuñâ kamân zagât zo zikiri bâliñ oitâ sâi kârâpnâ zikesem nanngip.)

Yuda a zij târârak utnâ sâm osiwe.

³⁰ Oi zi dap sânat? Zitâ sânat. Hân ñâin gokñâ, zij târârak mân ândimñâ tosanij bun utnâ sâm tosazij bun urâwe. Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkñangâm tosazij bun urâwe. ³¹ Yuda a zen ko Mosegât gurumin den lum târârak utnat sâweñâ gurumin den zo lum osiwe. ³² Zen târârak mân urâwe, zo itâgât. Zen nângâm pâlâtânziñ bunâ. Zen yen ândim mâmanziñangât târârak utnatkât sâwe. Oi mâtâbân kât zeip, zoren kinziñ luakñime. ³³ Kembugât ekabân diñâ zitâ kulemgune ziap,

“Nângâ. Nâ Sion bâkñan, Yerusalem kamânân zengâren kât ñâi paan. Zoren kinziñ luakñibi. Oi kât kâtik ñâi paan. Zoren a donjep patâñâ zângobap. Ka ñâi zâk nângâm pâlâtân kwatnibapñâ mân kwakpap.”

10

Anutuñâ Yuda a tosaziñ buñ upigât mâtâp muyagei Yuda a donjep zin kândâtkuwe.

¹ Bukurâpnâ, Yuda a bukurâpnâ âlip upigât umnandâ otnigi zengât op Anutugâren ninâu sâman. ² Zen Anutu kore okñangânam um bâbâlan ândime. Zo zingitmanñâ san. Ka zen mâtâp mân ek nângâm upme. ³ Zen Anutugâren gâbâ târârak orotñâ mâtâp ziap, zo kwakmegât ziiñak târârak utnatkât nepñâ tuume. Anutugât mâtenjan tosa buñ orotñangât mâtâp, zo mân ek nângâm Kristo kândâtkuwe. ⁴ Nen ko itâ nângen. Anâ nângâm pâlâtangât opñâ tosanin buñ muyaginatkât Kristonâ gurumin dengât mâtâp doongoip.

⁵ Mosenâ gurumin denân den ñâi itâ kulengoip,
“A zen gurumin den lum nanğâm târârak op ândiândi muyagibi.”

⁶ Nângâm pâlâtangât tosa buñ orotñangât den ko itâ ziap,
“Gâ umgandâ itâ mân sâban, ‘Ñâinñâ sumbemân zâimñâ Kristo diim gibap? ⁷ Mo ñâinñâ âmbi geimñâ Kristo mumuñâ zengâren gâbâ diim kopgâbap.’ ⁸ Yatâ buñâ.”

Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap,
“Den zo kârebân mân ziap. Lâugan sot nângânangâgan ziap.”

(Zo nângâm pâlâtangât den kwâkâm zingâmen, zorat sâsân.) ⁹ Yesu, zâk Kembuñâ. Den zo lâugan zimbap oi Anutuñâ Yesu mumuñan gâbâ mângep, zorat umgandâ nângi bon opmap oi ko âlip op sumbemgât sinji upan. ¹⁰ Nen itâ nângâmen, “Umnâ Yesu nângâm pâlâtân kwap tosanin buñ utnat. Oi lâuninandâ Yesu Kembuninñâ sâmnâ sumbemgât sinji utnat.”

¹¹ Zorat Kembugât ekabân den ñâi itâ kulenguwe,
“Ñâi zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâbapñâ kwakmak mân upap.”

¹² Âlip nângen. Yuda a sot hân ñâin gok nen kânok uen. Kembu, zâk kânok kembu otningâm ândimap. Kembu zâk hâtubâtu mân otningâmap. Oi zâk konsâmen dâp, nen ungât gom sambe zo ninğâmap. ¹³ Zorat Kembugât ekabân itâ sâsân,

“Kembu konsâm ândibi, zen Kembuñâ bâlinan gâbâ mâkâzingâbap.”

¹⁴ Ka a zen ko zâk mân nângâm pâlâtân kwâkñangâmñâ dap yatâ konsâm ândibi? Oi a zen topñâ mân nângâmñâ dap op nângâm pâlâtân kwâkñangâbi? A ñâinñâ Anutugât sinji den mân dâzânğoi ko dap topñâ nângâbi? ¹⁵ Oi Anutuñâ a mân sânğonzânğoi dap op âi sinji dâzânğobi. Zorat Kembugât ekabân den kulem ñâi itâ ziap,
“Sinji âlip sâsân a, zengât kinziñ kwamitñâ nângâm ko nângâne âlip upap.”

Anutuñâ Yuda a sâm osizingip.

¹⁶ Sinji âlip zo Yuda a nâmbutñandâ nângâm mân luwe. Zorat Propete Yesaianñâ itâ sâip,
“Kembu, sinji den sâindâ mân nângâme.”

¹⁷ Zorat op itâ nângâbi. Nângâm pâlâtân, zo den sinji sâsânangât bonñâ. Oi den sinji âragumen, zo Kristogât sinji âlip den.

18 Itâ sârn mäsikâzingan. Zen sinji âlip den zo nângâwe mo bunjâ? Zen nângâwe. Den nâi itâ ziap, “Kembugât denjâ hân dâp âim nanjip. Oi dijanâ hân muruk toren toren âim nanjip.”

19 Dum mäsikâzingâm san. Isirae a zen dâj nângâm kwâtâtiwe mo bunjâ? Kâdom Mosenâ den nâi itâ kulemgoi nângâwe, “Kembunjâ itâ sap, ‘A yenjâ, hân nâin gokjâ kâmut nâi diizinga Isirae zen nângâne bâlij oi um kâlak otzingâbi. A kwakmak kâmut zo diizinga zen ek kuk upi.’”

20 Bet Propete Yesaianjâ kenjât buj den yâmbât itâ sâip, “Kembunjâ itâ sap, ‘Mân kârunim ândiwenjâ muyaginiwe. Topnâ mân sârn kârur ândiwe, zen mâte otzingâwan.’”

21 Ka Isirae a zenjât Kembunjâ den nâi itâ sâi kulemguwe, “Nâ a kâmut zâizâinj sot den kukuŋ zi, zen hârânsâm narâk kârep ândinetâ nâgâren gabigât kwâbâlap tuum ândiwan.”

11

Isirae a nâmbutjanâ um kâtik utnetâ Anutuŋjâ nâmbutjik gâsuzinjip.

1 Oi zi den nâi mäsikâzingan. Anutuŋjâ Isirae arâpnjâ birâzingip? Bunjâ. Yatâ mân oip. Nâ Isirae a, Abaramgât kiun, Benyamingât kâmurân gokjâ. 2-3 Anutuŋjâ kânjan nângâningip, nen mân birâningip. Zen Propete Eliagât den sinji nâi Kembugât ekabân ziap, zo sâlâpkume mo bunjâ? Propete Elia, zâk Isirae a zenjât tosazinjagât den sârn Anutu itâ sârn dukuip, “Kembu, zen Propete arâpkâ zângom nanje. Gâgât sinji sârn nalem pâpanjâ zo kom kândanjâwe. Oi zi nâ ninik ândia nonam se.” 4 Propete Elianjâ yatâ sâi Anutuŋjâ den dap mâburem pindip? Zo itâ, “Nâ a 7 tausen yatâ angân kârâzinga lopio kutjâ Baali, zâkkâren mân âi pindijsâwe.”

5 Oi narâk zi yatigâk Anutuŋjâ um lâklâkjanjât opnjâ Isirae zenjâren gâbâ a bituktâ mem sâlâpzânjoi arâpnjâ op ândie. 6 Zen orot mâmezinjagât bunjâ. Zikjâ um lâklâkjanjât op gâsuzinjâm tânzânjoi. Yatâ mân oi sâi tânzânjogozânjogjanjât bonjâ mân âsagebap.

7 Oi dap dap? Isirae a kut nâi zo muyaginat sâwe, zo mân muyagiwe. Anutu zikjak nângâm gâsum sâlâpzânjoi, zenjak kut zo muyagiwe. A nâmbutjâ umzinj kâtigeip. 8 Zorat op Kembugât ekabân itâ kulemgune ziap, “Anutu zâk umzinj mem gulipkoip. Sinzij kwâtepkui. Kindapzinj mem doonjoi. Yatâ otzingi ândiwenjak ândim ge.”

9 A kutâ Dawidinjâ itâ sârn kulemgoip, “Zen Kembugât den sâtnjak lum sii nalem nime, ka umzinjandâ Kembu kândâtkume. Zorat op ko zen sii nalem ninetâ kâsazinj ganetâ parâtâk pambi. Hânân gei zânjoi hâunj takâzingâbap. 10 Gâ sinzinjâ kwâtepkuna kwakpi. Oi kândâtzinj mem namunja kârinjoi ândibi.”

Oliwa nagân bâranjâ nâi mem ga târokwaip.

11 Oi den nâi mäsikâzingan. Isirae a zen kârân kinzinj luakjem hânân gei tâmbetagowe? Yatâ bunjâ. Zen kubikkubik kândâtkune a hân nâin gokjâ zenjât sinji oip. Oi hân nâin gokjâ zen nângâne Isirae a zinjâ zinjgit umbâlâ upi. 12 Isirae a zen Kembugât den kândâtkune a hân nâin gokjâ zen nângâm lum âlip urâwe. Yatâ utne Isirae a kâmut zen bet umzinj melânj Kembu sot pâlatânj utne bonjâ donjeb walâwalânj muyagezingâbap.

13 Hân nâin goknâ zen den zi dâzângua nângânek. Nâ hân nâin goknâ zengât Aposolo ândimannâ nepnâ tuum kwâtâteman. 14 Oi nâ yatâ op ândim Isirae a torerâpnâ aleziŋga nâmbutnândâ umziŋ melân âlip upi. Hân nâin gok zen sinji âlipkât bonnâ muyagine Isirae a nâmbutnâ ziŋ ek nângâm zo yatik minâ sâam umziŋ melânbi. 15 Anutuŋâ Isirae a birâziŋgi hân nâin goknâ zen Anutu sot buku ue. Oi bet Anutuŋâ Isirae a dum gâsuziŋgi ko mumuŋan gâbâ zaatzaatnâ yatâ upi. 16 Kândom Kembangât sinji pâpannâ oi ko du ombenjan âsagine zo yatik zâkkât sinjiyak pâpannâ. Oi nak topnândâ hâlâlu zei nak bâranŋâ sot bonnâ zet yatik hâlâlu zimbabot.

17 Oi Anutuŋâ kamân Oliwa nagân bâranŋâ nâmbutnâ mânângât birâm zorat gebâgân ulinnâ barin gâbâ gâ târokwatgigip. Oi Oliwa ândânâ kelâk toonândâ tângogip. 18 Gâ bâranŋâ sângiŋâ zengât nângâna gigin oi sâkkâ mân mem zâiban. Yatâ opapkât itâ nângâ. Gânâ ândânâ mân tângum nalempindâmat. Zâknâ tângom nalempimap.

19 Nâ yatâ dâgoga zorat toren itâ sâban? “Anutuŋâ nâ târokwatnibapkât bâran sângiŋâ mânângâtziŋgâm birâziŋgiŋip.” 20 Den zo bonnâ. Zo sinji âlip birâm ândiwegât mânângât birâziŋgiŋip. Gâ ko nângâm pâlatângangât op zâk zengât kinkin gebâgân kinzat. Zorat gâ sâkkâ mân mem zâim diim gem ândiban. 21 Anutuŋâ Oliwa bâranŋâ sângiŋâ zâizâinâ, zo mânângât birip. Oi zo yatik gâ zâizâin op ândina mânângât birâgibap. 22 Zorat gâ Anutu um lâklâknangât op tângogip sot um kâtik urawe, zen hauŋâ ziŋgiŋip. Zorat mân nelâmgobap. Um kârâpnangât bonnâ, zo sinji âlip kândâtkuwe, zengâren muyagemap. Oi um lâklâknangât bonnâ gâgâren muyagiap. Oi gâ zâk sot pâlatân op ândina bonnâ âlip zemgibap. Yatâ mân upan zo ko mânângâtŋâ birâgibap. 23 Oi bâranŋâ sângiŋâ zen um kâtikziŋâ birâne Anutuŋâ dum zagâtŋâ târokwatziŋgâbâ sâam âlip upap. 24 Oi barin gâbâ Oliwa nak bâranŋâ kamângât Oliwa nagân târokwâkwatnâ, zo mân orotnâ. Ka Kembunâ barin gâbâ Oliwa bâranŋâ mingimnâ kamângât Oliwa nagân târokwatgigip. Kamân Oliwa ziknâ bâranŋâ mânângârip, zo târokwatziŋgâbâ sâam mân kwakpap. Zo kegâk târokwatziŋgâbap.

Anutuŋâ a topnâ topnâ tânzângobapkât nângâmap.

25 Bukurâpnâ, zen kwaknâ ziŋnâ nângânângâyân sinji âlibân bagim nângâm gulipkubegât den tiknâ zi sapsun ziŋgâbâ. Isirae a nâmbutnâ zen um kâtik op ândine hân nâin goknâ zen sinji âlipkât bagine tengâziŋ mârumpnan sâip, zo dâpnan op nangâbap. 26 Bagine Isirae a kâmut bagim âlip op nangâbi. Kembangât ekabân dinâ itâ kulemgune ziap. “Sion bâknan, Yerusalem kamânân gâbâ kubikkubikiniŋâ muyagem Isir-aegât kiurâp zengâren bâliŋâ ziap, zo gâbarei âibap. 27 Yatâ oi nâ bâliŋâziŋ sanjonŋâ zen sot târotâro upat.”

28 Hân nâin goknâ, zen sinji âlibân bâgigibât Yuda a ziŋ narâk ziren Anutuŋât kâsa yatâ op ândie. Ka Anutuŋâ Yuda a sâkurâpziŋ mem sâlâpzângoipkât Anutuŋât umnândâ zengâren patâ oi ândie. 29 Anutu zâk buku orotnangât den sot diizingâziŋgânangât sâi den zo mân loribap.

30 Hân nâin gok, zen mârumpnan um kâtik op ândie. Bet, narâk zi Isirae a zen um kâtik utne ko hân nâin goknâ zen Anutuŋâ tânzânguap. 31 Zo yatik Yuda a zen um kâtik op ândimnâ birânetâ ko Anutuŋâ tânzângobap. 32 Anutu zâk a aksik patâ bet tânzângobapkât op nângâmŋâ nângâziŋgi bâliŋândâ saaziŋgi den ku a op ândie.

Anutu mâpâsem sâm âlip kwâkñangânat.

³³ Opon, Anutu zâk singi âlipkât gom sambe tâtalek zemñangap. Zâkkât nângânangân, zo dap yatâ nângâm kwâtâtinat? Zâkñâ walâningâm nângap. Den sâm kwâkâmop, zorat dap yatâ nângâm kwâtâtinat? Nep tuutuungânât mâtâp, zo dap yatâ nângâm nanngânat? ³⁴ Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, “Kembangât umñan den ziap, zo a neñgâren gâbâ nâinâ mân nângâm kwâtâtimap. Zâkñâ den nâi sâi ko dap op beknjan mem sânat?

³⁵ Nâinâ Kembunâ kut nâi pindip, zorat tosanâ zeï ma ko mâkâbap?”

³⁶ Zâkñâ a sot kut nâi nâi aksik patâ muygeningip. Zâkñâ imbanâ ninji ândimen. Oi zâkkât singi op ândimen. Zâk mariniñâ sot kembu patâniñâ ândiap. Zorat Anutu sâm âlip kwâkñangindâ târokwaï zem zâimâmbap. Zo perâkñak.

12

Um sâkniñâ Anutugâren pâindâ zimbap.

¹ Bukurâpnâ, Anutuñâ umâlipnangât op tânnângoipkât kindap pâron den dâzângua nângânek. Mârumñan sii nalemo mo zuu bâu Kembangât singi sâm om pâmarâwe, zo yatik zen um sâkziñ Anutugâren panetâ zeï egi âlip nâi upap. Yatâ utnetâ dâp upap. Zen yatâ op Anutu kore bonnâ okñangâm ândibi. ² Oi ândi mâmanziñandâ um kâtik zengât tobat yatâ mân upap. Zen um nângânangâziñ Anutugâren pane zeï kubikziñi tobat nâi upi. Zen yatâ utne Anutu diñangât dâp mâtâp âlipnâ sot târârakñâ zo ek nângâbi.

Nep sâm ningip, zo yatik tuum ândinat.

³ Kembunâ tânnogipkât nâ den sa zen aksik nângânek. Gâ Kembangât singi ândiat. Ka gâ gikanğât nângâna zâizâin mân upap. Anutuñâ nepkât imbanâ gigip, zorarâk nângâm tuum ândiban. ⁴ Itâ nângâmen. Sâk bonniñâ kânok. Ka kore orotñâ donbepñâ nep top topñâ tuume. ⁵ Oi torenñâ Kristogât kâmurân yatigâk târokwaïndâ bonniñâ kânok uap. Kristo zâk kâukniñâ uap. Oi nen kiñ bik op ândim tânagomen. ⁶ Singi âlipkât imbanâ top topñâ ningip, zo tânnangom ningip dâp zem ariap. Oi zo wâratkum nepñâ tuunat. Zorat a nâi, zâk Kembangât den sâm muyagibapkât imbanâ zemñangap oi ko nângâm pâlâtânâ tâkñangap dâp Kembangât den sâbap. ⁷ Nâi zâk kore orotnangât nep tuubapkât imbanâ zemñangap oi ko nep zo tuum ândibap. Oi nâi zâk den kwâkâm zingâ nep tuubapkât imbanâ zemñangap oi ko zo yatik tuubap. ⁸ Um bâbâlan kwatziñgâziñgân den sâmop, zâk zorat imbanâ zemñangâbabân sâbap. Nâi zâk kât sikum zingâziñgânangât imbanâ zemñangap, zâk umñâ diim gem umâlip op tuubap. Nâi zâk a sâtnâ ândibapkât sâm pindâpindân, zâk zo kâtigem tuum ândibap. Nâi zâk tânzangobapkât imbanâ zemñangap, zâk umbâbâlanğak upap.

Lumberangât den.

⁹ Buku orot zo sâkñandik mân upi. Umñâ gâsâyagom upi. Orot mâme bâlinâ, zorat âkon op ândibi. Oi orot mâme âlipnâ, zorik upi. ¹⁰ Zen buku bonnâ op ândibi. Oi tânagonam walâgilâ op kâtigibi. Bukurâpangânât nângâna mân gigin upap. ¹¹ Zo um bâbâ lolot buñâ. Kâtigem ândibi. Kaapungât op umziñâ zaatpap. Yatâ op um bâbâlanğ op Kembu kore okñangâbi.

¹² Kembuñâ sumbemgât singi kwatziŋgip, zorat sâtâre op ândibi. Sâknam muyageziŋgi zorat sâm âkon mân upi. Um bâbâlanj op âsâbânj ninâu sâm ândibi.

¹³ Kembugât kâmurân goknâ nâmbutnâ zen kut nâi nâi kârum ândine betziŋan mimbi. A lombañâ zeŋgâren gane kian kubik zâmbanbi.

¹⁴ Kâsaziŋ sâm bâliŋ kwatziŋgâne zeŋgoot mâsop den sâm dâzâŋgobi. Lâuziŋan gâbâ sâit den buñâ, mâsop denâk gibap.

¹⁵ A nâmbutnandâ sâtâre utne zen yatik târokwatziŋgâm upi. Umbâlâ op isene zen yatik târokwatziŋgâm isebe.

¹⁶ Umziŋ mâpotne kânogâk zeî ândibi. Ziŋaŋgât nâŋgane zâizâiŋ mân upap. Nâŋgânâŋgâziŋaŋgât nâŋgâne zâizâiŋ mân upap. Oi zen a giginâ buku otziŋgâbi.

¹⁷ Nâi zâk kut bâliŋ otgigi hâuñâ mân okŋaŋgâban. A ziŋ mân orotnâ otziŋgâne buku otziŋgâbi. Zen yatâ op ândim a ziŋ zeŋgât nâŋgâne âlip nâi upapkât nâŋgâmŋik upi, ¹⁸ Zen a pisuk patâ zen sot lumbenâ op ândibigât kâtigibi. A ziŋ kâsa otziŋgâne lumbenâ den sâm dâzâŋgobi. ¹⁹ Bukurâpnâ, a ziŋ kut nâi mân orotnâ otziŋgâne hâuñâ mân otziŋgâbi. Hâukâu mân upi. Tosa zo Kembugât kukŋaŋgât singi pane zimbap. Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

“Kembuñâ itâ sap, ‘Tosa mâkâmâkân, zo nâgât nep. Hâuñâ ziŋgâziŋgân, zo ninak ziŋgâbat.’ Kembu zâk yatâ sap.”

²⁰ Zen ko itâ upi. Kâsagâ nalemgât moi nalem pindâban. Toogât nâŋgi too pindâban. Gâ yatâ otnandâ kârâp kâuknâ kwâkŋan pâna simbap yatâ upap. ²¹ Bâliŋandâ mân mem gei kwatgibap. Buñâ. Gâ âlip op bâliŋâ mem gei kwâpan.

13

Hân a kutâ, zeŋgât den.

¹ A aksik patâ, zen hân a kutâ sot a sâtnâ zeŋgât den lum ândibi. A kutâ nep, zo Anutugâren goknâ. Hân a kuta sot a sâtnâ zen Anutugât sâtkât ândie. ² Zorat nâi zâk a kutâ zeŋgât den birâm Anutugât den yatik birâbap. Oi den birâbi, zen yatik hâuñâ mimbi. ³ Orot mâmeziŋ âlipnâ zen a kutâ zeŋgât keŋgât mân upme. Bâliŋâ upme, zen ko a kutâ zeŋgât keŋgât upme. Zorat gâ keŋgât buj ândibâ sâm ândi mâmangâ kubiknâ âlipnâ op ândiban. Gâ yatâ otna a kutânâ gâgât nâŋgâgigi âlip upap. ⁴ Hân a kutâ, zen Anutugât kore a. Ziŋâ gâlem otginetâ âlip ândibangât sâm ziŋgip. Zen kâmbam hâuñâ laj mân gâ gobi. A kutâ zen Anutugât kore a. Bâliŋ mâme zeŋgâren nep tuum hâuñâ ziŋgâbi. Zorat gâ bâliŋ upan zo ko keŋgât upan. ⁵ A kutâ zeŋgât dinziŋâ lum kwâtâtibi. Zo Anutu zâkkât keŋgârâk buñâ. A kutâ dinziŋ luluŋaŋgât nâŋgindâ mâtâp âlip nâi opmap. Zorat op ko mâtâp zo lâŋ ândinat. ⁶ Anutuñâ galem a sot a kutâ nep sâm ziŋgip, zen nep zo tumegât op kât zeŋgâren pame. ⁷ Zen kut nâi nâi sâsânj dâp otziŋgâbi. Kât sikumgât sâsânj, zo kât ziŋgâbi. Kore otziŋgâbigât sâsânj, zen kore otziŋgâbi. Hurat kwatziŋgâbigât sâsânj, zen hurat kwatziŋgâbi. Dinziŋ lubigât sâsânj, zen dinziŋâ lubi.

Kembugât den lum buku op tânagonat.

⁸ Kut nâi yenŋaŋgât tosa mâkâne âkâbap. Buku oraŋgâm ândibigât sâm ziŋgip, zorat buku orot zo mân birâne geibap. Nâi zâk a toren buku otziŋgâm

ândimap, zâk gurumin den lum ândimap sâsân. ⁹ Gurumin denân den itâ ziap, “Ap ambin zet mân birâyângâm âbânangâbabot. Gâ kâmbam mân kumban. Gâ kâmbu mân upan. A nâigât kut nâi laj mân mimban.” Zo sot den kâtik nâmbutnâ mâpotnâ kâuknâ itâ sâsân, “Gikangât otgimap, zo yatik a torennâ zengât otgibap.” ¹⁰ Buku op ândibapnâ a nâi bâlinâ mân onangâbabot. Zorat nâi zâk buku otzingâm ândibapnâ gurumin den lum nangâbabot sâsân.

Nen târâragâk ândinat.

¹¹ Zen narâk zirat topnâ nangâm ândie. Umanân gâbâ zaatpigât narâk mâte uap. Mârum sinji âlip topkwap nangâwen, narâk zoren sumbemân zâinatkat narâk kêrep zeip. Zi ko narâk pânkânok uap. ¹² Mârum hanjâbâmap, zorat nâitâttikkât orot mâme bâlinâ zo birâm âsakjangât hâmbâ âmbum kâsaniŋ Sataŋ, zâkkât kâmut zen sot agom kinat. ¹³ Sirâmgât sinji op nâitâttikkât orot mâme bâlinâ zo birâm târârak ândinat. Too kâtik nem umgulip orot sot laj ândiândiŋ sot um kâlak sot kuk sârek zo mân upi. ¹⁴ Kembu Yesu Kristo, zâk sot pâlâtân op ândibi. Oi um sâkziŋan âkŋâlê bâlinâ muyagem bâlinan diizingâbâ sâi mân nangâm kândâtkubi.

14

Sinji âlip dorjbeŋ mo bituk zemniŋgap, nen ârândân Kembugât sinji ândinat.

¹ Sinji âlibân bâbâ lolot ândime, zen buku otzingâbi. Den topjangât sânetâ zen sot den sârek mân âragum um kânok ândibi. ² A nâmbutnâ ziŋâ nangâ kwâkâ buŋâ naleŋ top top nime. Oi a nâmbutnândâ naleŋ nâmbutnâ mân nime. Zen zuu bâu sunum mân nime. ³ Nâi zâk naleŋ top top nemapnâ bukuŋâ naleŋ toren mân nemap, zâkkât nâŋgi giginâ mân upap. Oi nâi zâk naleŋ nâmbutnâ mân nemapnâ bukuŋâ naleŋ top top nemap, zâkkât nâŋgi mân bâliŋ upap. Wangât, zen Anutugât ayâk, zorat. ⁴ Zorat itâ sa nangâneŋ. Gâ wangandâ a nâigât kore a den dukunandâ dâp upap? Kore a zâk kâtigibap mo loribap, zo patâjangât mâteŋan upap. Oi zâk mân loribap. Patânâ Anutu, zâknâ tângoŋ kâtigem kinbap.

⁵ Oi sirâmgât zo yatik a nâmbutnândâ itâ nangâme, “Sirâm kânok, zo Kembugât sinji.” Yatâ nangâm kendon tapme. A nâmbutnâ, ziŋ ko sirâmgât itâ sâme, “Sirâm zo tirik buŋâ. Sirâm aksik zen dâbâk.” Zorat nâ itâ sa nangâneŋ. Sirâm nâiŋâ mo nâiŋâ, yatâ mo yatâ upâ sâm, nangâm kâtigem ândiban. Ka bukugoot den sârek mân âragubabot. ⁶ Nâi zâk sirâm kânokkât nâŋgi zâizâiŋ oi kendon tâpmap, zo Kembugât op opmap. Oi a nâi zâk naleŋ top top nemap, zo Kembugât op nemap. Zâk Anutugâren sâiwap sâmŋâ nemap. Oi a nâi zâk naleŋ toren mân nemap, zâk Kembugât op opmap. Zâk Kembugâren sâiwap sâm dukumap.

⁷ Âlip nânŋen. Nengâren gâbâ nâiŋâ dap yatâ Kembu sot bukurâp, zengât mân nangânângâ op zikjangârâk nangâm ândibap? Oi dap op zikjangârâk nangâm mumbap? Nen Anutugât sinji op ândimen sot mumen. ⁸ Ândiândi, zo Kembugât op ândimen. Mumu, zo Kembugât op mumen. Zorat ândinat mo munat, zo Kembugât sinji op utnat. ⁹ Zorat op Kristonâ mumunâ sot gwâlâ ârândân kembu otningâbâpkât momnâ mumunân gâbâ zaarip.

¹⁰ Kristo zâk Kembu patâniñ ândiap. Zorat den nâi mâsikâzinga dâtnonek, “Gâ wangandâ bukugangât den sâm kwâkâban? Mo gâ wangandâ bukugangât nângâna gigin upap?” Nen aksik patâ Kembangât mâtenjan kirindâ nenngât den sâm kwâkâbap. ¹¹ Kembangât ekabân den nâi itâ kulemgune ziap,

“Kembuñâ itâ sap, ‘Nâ ândim kwâtâtemangât a aksik patâ kinnâ topñan gam siminizij lim kwap pindiñsânibi. Oi aksik patâ zen lâuzinjandâ sâm âlip kwatnibi.’ ”

¹² Zorat nen nângen. Nâran nen aksik patâñâ Anutugâren pindiñsâm topniñ sânatkât sâm niñgip. ¹³ Zorat op ko nen buku zengât den hâuñâ mân sâm kwâkânat. Buñâ. Nen itâ utnat. Nen buku nâmbutñâ umgulip kwatziñgindâ Kembangât mâtâp walâbegât op nângâmñik ândinat. ¹⁴ Nâ Kembu Yesu sot pâlâtân op ândimannâ itâ nângâm kwâtâtian. Nalem nâi mo nâi neindâ sumun upap, zo mân ziap. Ka nâi zâk nalem lañ nem sumunkubat sâm lañ nimbap, zâk perâkñak um sumun upap. ¹⁵ Oi itâ nângan. Gâ nalem nâi nena bukugandâ gekñâ nângi mân dâp upap zo ko bukugoot buku mân op ândiban. Buñâ. Gâ yatâ op bukugâ tâmbetkuban yatâ upap. Bukugâ âlip upapkât Kristonâ zâkkât op moip. Gâ zorat nângâm bukugâ nalemgât op mân tâmbetkuban. ¹⁶ Zen kut nâi orotñangât nângâne âlip oi zo op ândibi. Ka a nâmbutñandâ sâm bâliñ kwatziñgâbegât galem orangâm ândibi.

¹⁷ Anutugât um topñan ândiândiñ, zo dap yatâ? Zo sii nalem nemñik ândiândiñ? Buñâ. Um hâlâlu sot um lumbenâ sot Tirik Kaapungâren gâbâ gâi sâtâre op ândiândiñ, zorânâ bonñâ. ¹⁸ A zen yatâ zo ândim Kristo kore okñangânetâ Anutuñâ ziñgiri âlip upap. Oi a ziñâ zengât nângâne dâp upap. ¹⁹ Oi zorat nen um kânok op tânagom ândinatkât kâtiginat. ²⁰ Gâ nalemgât opñâ Anutugât nep mân tâmbetkuban. Sii nalem aksik zo âlipñik. Ka nâi zâk nemñâ nâmbut tâmbetzângobapkât nep tuubap, yatâ nângâm nei bâliñ upap. ²¹ Gâ bukugâ kâsa okñangâbatkât zâkkât op nalem, waiñ too mo wan wan zo birâna dâp upap. ²² Gâ kut yatâ zo orotñangât um salek ziap, zo Anutu mâtenjan mem ândina gikanâk zimbap. Zorat nâi zâk nalem nemap mo kut nâi nâi opmap, zorat um zâgât mân upap. Sâtârenoot upap. ²³ Nâi zâk um zâgât op nalem nei bâliñ upap. Zâk nângâ kwâkâ op lañ nei bâliñ upap. Wangât, zâk nângâm pâlâtân kwâkñan mân upap, zorat. Kut nâi zo mo zo nângâm pâlâtân kwâkñan mân oindâ tosanoot upap.

15

Yesugât tobat op niñ nângânângâyân mân ândinat.

¹ Kâtigem kin bâbâ lolot zo âkom diiziñgânat. Oi nen niñangârâk nângânângâyân mân ândinat. ² Nen bukurâpniñ zengât nângâm ândim âlip upi sot siñgi âlibân kâtigibigât betziñan minat. ³ Kristo zâk yatik zikñangât nângânângâ mân ândeip. Zorat Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Kembu, gâ sâm bâliñ kwatgiwe. Zengât sâm bâliñâ zo nâgâren zariap.”

⁴ Mârumñan den sâm Kembangât ekabân kulemguwe, zo nen siñgi âlip top nângânatkât urâwe. Den zorân mem kâtikñan kwatniñgi kut nâi siñgi kwatniñgip, zorat um bâbâlañ op nângânângâ ândinatkât kulemguwe.

⁵ Zengât op Kembangâren itâ sâm ninâu sâman, “Mem kâtikñan kwatniñgâmap, um bâbâlañ orotñangât marinâ, zâkñâ diiziñgi Yesu Kristogât

op um kânok op ândibi. ⁶ Oi umziņ sot lâuziņ mindui Kembuniņâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâņâ Anutu mâpâsem sâm âlip kwâkņangâbi.” Zen yatâ upigât Kembangâren ninâu sâman.

Umņâ gâsâyagom ândibi.

⁷ Zorat op Anutu sâm âlip kwâkņangâbigât Kristonâ umņandâ gâsuziņgip. Oi zen yatigâk umņâ gâsâyagom ândibi. ⁸ Nâ itâgât dâzâņguan. Anutuņâ sâkurâpniņâ kut nâi nâi ziņgâbapkât singi den dâzâņgoip, zo bon upapkât Kristo zâk Yuda a neņgât kore a op ândeip. ⁹ Oi Anutuņâ hân nâin gok zen tânzâņgoi sâm âlip kwâkņangâbigât yatâ oip. Zorat Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“O Kembu, nâ hân nâin gok zengâren sâm âlip kwatgim kep mimbat.”

¹⁰ Oi den nâi itâ ziap, “Hân nâin gokņâ, zen Anutugât kâmut zen sot sâtâre upi.”

¹¹ Oi den nâi itâ ziap,

“Hân nâin gok, zen aksik Kembu sâm âlip kwâkņangâbi. A hânņâ hânņâ, zen zâk sâm âlip kwâkņangâbi.”

¹² Oi Propete Yesaianâ den nâi itâ kulemgoip,

“Nak tâtopņan kâmņâ, Yesegât kiun, zo takâm, zâk a hânņâ hânņâ zengât kembu patâ op kembu otziņgâbap. Oi hân nâin gokņâ zen zâkkâren nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâbi.”

¹³ Nâ zengât op ninâu sâm itâ sâman. “Nâņgâm pâlâtâņgât mariņâ, Anutu, zâkņâ diiziņgi nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm lummbenâ op sâtâre kwâkņan ândibi. Yatâ op ândine Tirik Kaapumņâ imbanâ ziņgi bet muyagibap, zorat nâņgâm um bâbâlaņ op ândibi.” Zengât nâņgâm yatâ ninâu sâman.

Paulo nepņangât den.

¹⁴ Bukurâpnâ, zengât nâņga âlip uap. Zen âlip ândim singi âlipkât topņâ nâņgâme. Oi singi âlip ziņņak âragunâ sâm mân kwakpi. ¹⁵ Oi nâ Anutuņâ nep sâm nigipkât den nâmbutņâ keņgât buņ dâzâņgom kulemgum ziņgan. Zen singi âlip nelâmzâņgobapkât kulemgum ziņgan. ¹⁶ Yesu Kristo, zâkņâ nâ um kâtik singi âlip dâzâņgobatkât kore a nâbarip. Kembangât tirik namâ gâlem a ziņ Kembu kore okņangâme. Oi nâ zo yatik Kembu kore okņangâm singi âlip a um kâtik dâzâņgoman. Nâ Anutugât singi âlip nep tuuga Tirik Kaapumņâ um hâlâlu kwatziņgi Kembangât singi op ândibi. ¹⁷ Nâ Yesu Kristo sot pâlâtâņ op Anutu kore okņangâm nep zo tuuman, zorat nâņgâm sâtâre opman. ¹⁸ Nep zo ninak mân tuubam yatâ. Yesu Kristonâ mam otnigi a hân nâin gokņâ zen singi âlip nâņgâm lubigât lâunandâ sot bitnandâ nep tuuwan. Yesu Kristonâ mân mam otnigi nep tuuwan sâi ko dap yatâ sâm sâtâre sâbam? ¹⁹ Nâ Tirik Kaapumgâren gâbâ imbanâ mem Yerusalem kamânân gâbâ topkwap kulem sot sen mârât tuum âim Kristogât singi âlip pisuk, zo a hân dâp dâzâņgom aria Ilurikoņ hânân âi âkip. ²⁰ Oi a nâmbut ziņ tuuweyân tuubangât Kristogât kut singi mân arip, zoren uņakņan âibatkât otnigip.

²¹ Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap, zorat dâp opman,

“Kembangât den siņgiņâ mân dâzâņgowe, zen zo nâņgâbi. Oi siņgiņâ mân nâņgâwe, zen topņâ nâņgâbi.”

Paulo zâk Roma kamân walâm Sipen hânân âibam sâip.

²² Nâ yatâgât Roma kamânân gokņâ zengâren gâbam narâk dâp kwakman.

²³ Ândim gâwan, zo zengâren gâbat sâm umnandâ nâņgâm ândiwan. Zi ko

hân torengen zi nep tuuman, zo âkap. ²⁴ Zorat Sipen hânân âibam zengâren gâbatkât nângan. Ga zen sot tâtat mâme op ko umâlip op a nâmbutjandâ zengâren gâbâ betnan sâne Sipen hânân âinat.

²⁵ Kândom nârâk ziren ko Anutugât singi a kât betziņan mimbam Yerusalem kamânân âibâman. ²⁶ Makedonia sot Grik hânân Kembugât kâmut ziņ Yerusalem kamânân Kembugât singi a nâmbutjâ kanpitâ ândie, zen kât betziņan minam sâmb kâtigiwe. ²⁷ Zen um bâlâlaj op kât mindunetâ dâp oip. Wangât, hân nâin gokjâ zen Yuda a zengâren gâbâ singi âlip miwe, zorat tosa zengâren ziap. Oi tosa zo mâkâbigât sâkkât kut nâi nâi zingâne dâp upap. ²⁸ Den zo bon oi ninak mem âim Yerusalem kamânân zingâmņâ âburem Roma kamân mâirâp zengâren gâbat. Zengâren ga tapņâ Sipen hânân âibat. ²⁹ Nâ it nângan. Nâ zengâren gâbam bet bâsaj mân gâbat. Kristogâren gâbâ mâsop den yâmbâtņâ mem ga zingâbat.

Paulo zâkkât op ninâu sâbigât kulemgum zingip.

³⁰ Bukurâpnâ, nâ Kembuniņâ Yesu Kristo, zâkkât op sot Kaapumņâ buku orotņangât den umniņan pâmâpkât kindap pâronj den dâzângobâ. Zen nâgât op Anutugâren doņbep ninâu sâbi. ³¹ Betnan mine Yudaia hânân Yuda a bitziņan gâbâ mâkânibap. Oi Yerusalem kamânân Kembugât singi a kut zo zingâ umâlep upi. ³² Zorâņâ bet Anutuņâ nângi umâlibân zengâren gam zen sot tap umnâ sânduksâbap. ³³ Um lumbe mariņâ, Anutu, zâk aksik patâ zen sot ândibap. Zo perâkņak.

16

Paulo zâk Roma kamânân buku zengât nângâm ândeip.

¹ Ambân bukuniņâ Poibe, zen zâkkât topņâ mân nânge, zorat nâ zâkkât itâ sa nângânek. Zâk Keņkereai kamânân kâmut betziņan mem ândimap. Zorat zâk zengâren gâi buku okņangâbi. ² Zen Kembugât singi ândienjâ Kembugât op buku op beņņan mimbi. Zen yatâ utne dâp upap. Ambân zo zâk wan mo wangât okņangi nângânangâbi. Ambân zâk nâ sot nâmbutjâ doņbep kore otniņgâm ândeip.

³ Oi Pisisila sot Akwila, Yesu Kristo nepņangât berân mâme a ambân, zet betnan miwet. Zet itâ dâzâkonek. Nângânângânâ zekâren ziap. ⁴ Zet nâgât op sâkzikņangât keņgât mân urâwet. Zorat nâyâk buņâ, kamân dâp Kembugât singi a zen sot zekât op umâlip nângâm ândien. ⁵ Zekât mirin Yesugât kâmut mindume, a ambân zen zo sâmb sâtâre otziņan.

Bukunâ Epaeneto, zâk Asia hân murukņan kândom op Kristogât a oip. Zâk dukunek. Nâ zâkkât op nângâmņik ândian.

⁶ Maria zâk yatik sâtâre okņangan. Zâk zengâren nep doņbep patâ tuugip.

⁷ Yuda a bukuzatnâ Androniko sot Yunia tâk namin ârândâj nâambarâwe, zekât nângâman. Zet zo dâzâkonek. Zet a kot patâ, Aposolo a zengât kâmurân ândiwet. Nâ mârum Kristo buņ ândiwanân zet Kristogât a urâwet.

⁸ Bukunâ Ampiliato, zâkkât nânga âlip opmap. Kembugât op zâkkât nângâman.

⁹ Urbano, Kristogât nebân berân miangâwet sot bukunâ Sitaki, zet sâmb âlip kwatzikan. Zo dâzâkonek,

¹⁰ Apele, Kristogât a bonņâ sot Aristobulo zâkkât kâmut zo, zengât sâmb âlip kwatzingan.

¹¹ Yuda a bukunâ Herodion soti Nakiso zâkkât kâmurân gok nâmbutnâ Kristogât sinji ândie, zengâren umnâ kinzap.

¹² Ambân zagât Tiripaina soti Tiriposa Kembangât op nep patâ tuuwet soti Peasi zâk Kembangât op nep yatik tuugip. Zen sâmbâ âlip kwatziŋgan.

¹³ Kembangât a âlipnâ Rupu soti mamnâ, zekâren umnâ kinzap. Rupu mamnâ zâknâ mam otnigip.

¹⁴ Asinikirito, Philegon, Hemesi, Patroba, Herema soti bukurâpziŋ sâmbâ âlip kwatziŋgan.

¹⁵ Pilogo soti ambân Yulia, Nereo soti ponânâ Olimpa soti Kembangât sinji a ambân zen soti ândime, zengât âksik nânnga âlip uap.

¹⁶ Kembangât op ziinâ mindumnâ luyangâm ândibi. Kristogât kâmut kamân dâp ândie, zen Roma zengât op nânngâm ândime.

Kembangât den sâsân a sarâ, zengât girem sâip.

¹⁷ Bukurâp, zengâren kâsâp ziap, zorân sinji âlip kwâkâm zingâwe, zo gulipkunam ue. A kâsâp muyagime, zengât galem orangâm ândibi. ¹⁸ A yatâ zo, zen soti pâlâtân mân upi. A yatâ zo, zen Kambu Kristogât kore a bunâ. Zen tep kâmbozinangât kore op ândime. Oi den kelâk sâmbâ a ambân nânngânangâziŋ giginâ nâmbutnâ kâitzângom um gulip kwatziŋgâme. ¹⁹ Zen ko Kembangât sât lume, zorat sinji sâne kamân dâp âim nanjip. Oi nâ zorat umâlip opnâ itâ upigât dâzângobâ. Kut nâi nâi âlipnâ, zo ko nânngâm kwâtâtem mem ândibi. Oi kut nâi nâi bâlinâ, zo kândâtkom birâbigât otnigap.

²⁰ Narâk mân kârep oi lumberi marinâ, Anutu, zâknâ sâi Sataŋ mem ge kinziŋandâ lâŋ kwândâlîbi.

Kambu Yesu Kristo, zâkkâren gâbâ tânzângozângonandâ zengâren zim-bap.

Buku den soti mâsop den.

²¹ Berân mâmenâ Timoteo soti Yuda bukurâpnâ Lukio soti Yason soti Sosipate, zen zengât nânngânangâ ândime.

²² Teatio, nânâ den zi Paulogât lâunjan gâbâ mem ekap ziren kulemguan. Oi nâ zo yatik Kembangât mâteŋan zengât nânngâman.

²³ Gaio zâknâ nâ soti Kembangât kâmut zi galem otningâmapnâ zo yatik zengât nânngap. Erasto, kamân zirât kât galem a soti bukuniŋâ nâi Kwato, zet yatik zengât nânngap.

²⁴ (Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkâren gâbâ tânzângozângonandâ zengâren zim-bap.)

²⁵⁻²⁶ Anutu zâkkât sinji âlip sâman soti Yesu Kristogât den sâmbâ muyage-man, zorat dâp nânngâm pâlâtânziŋ tânzângobapkât imbanâ zemnânngap, Anutu, zâk sâmbâ sâtâre okŋangânat. Anutu zâk ândeipŋak ândiap. Oi ândim zâibap. Anutugât dinâ tik zem gâip. Narâk ziren ko zâkkât sâtâkât yatâ sâmbâ muyagime. Zo a hân dâp ziŋâ nânngâm lubigât kânŋan Kembangât ekabân sâmbâ muyagem parâwe.

²⁷ Oi Anutu kânok zâk nânngânangânâ patâ ândimap, zâk sâmbâ âlip kwâkŋangâm ândinat. Yesu Kristogât opnâ nen sâtâre okŋangindâ sâtâre patâ zo âsagem zem zâimâmbap. Zo perâknak.

Zo yatik.

Korinti a zengât ekap kânok Pauloŋâ kulemgum zingip.

Mâsop den.

¹⁻² Anutugât sâtkât Yesu Kristogât Aposolo a Paulo, nâ sot bukuniŋâ Sostene, net Korinti kamânân Anutugât kâmut ândie, zengât ekap zi kulemgum pet. Yesu Kristoŋâ gâsuzingâm zâkkât singi hâlâlu ândibigât sâip. Yatâ otzingi kamân dâp Yesugât kâmut, zen Kembu Yesugât kutŋâ konsâm mâpâsem ândime, zen sot kânok urâwe. ³ Ibâniŋâ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lumbe sot tânzângoazŋoŋ zengâren zimbap.

Korinti zengâren den singi âlipŋâ muyagem zeip.

⁴ Zen Yesu Kristo sot pâlâtâŋ utne Anutu zâk tânzângoip. Zorat op ko narâk dâp nâ zengât op Anutu sâiwap sâm dukuman. ⁵ Zen Kristo sot pâlâtâŋ utne singi âlip sâsâŋâ sot nâŋgânâŋgâ topŋâ topŋâ zingâm nanŋip. ⁶ Zingâmŋâ Kristogât sâm âsak denŋâ umziŋan ândâŋâ gâsuiŋ. ⁷ Oi Kaapumŋâ imbanâ zingip nep top top tuume. Zen Kembuniŋ Yesu Kristo âburem gâbapkat um bâbâlaŋ op mambât ândime. ⁸ Zâkŋâ Kembuniŋâ Yesu Kristo gâbabân mâteŋan tosaziŋ buŋ hâlâlu kinbigât mem kâtikŋan kwatziŋgi ândinetâ narâkziŋ âkâbap. ⁹ Anutu zâk nanŋâ Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkâren târokwapigât diiziŋipŋâ dumŋâ den ŋâi mân sâbap.

Korinti a, ziŋâ kâsâpagowe.

¹⁰ Bukurâpnâ, nâ Kembuniŋâ Yesu Kristo kutŋangât op girem den sa nâŋgânek. Zen den top top sâmŋâ mân kâsâpagobi. Kâsâpagom kâmut zagât upi, zo buŋâ. Um nâŋgânâŋgâziŋ mâpotne kânok oi ândibi. ¹¹ Bukurâpnâ, osetziŋan den kâsâp muyagem ziap. Koloï zâkkât arâpŋâ, zengâren gâbâ nâmbutŋâ ziŋ yatâ sâne nâŋgâwan. ¹² Den itâgât san. Zengâren gâbâ ŋâiŋâ itâ sâmap, “Nâ Paulogât a.” Oi ŋâiŋâ sâmap, “Nâ Apologât a.” Oi ŋâiŋâ sâmap, “Na Peterogât a.” Oi ŋâiŋâ sâmap, “Nâ Kristogât a.” ¹³ Bâi, dap dap? Kristo pâuksâip mo dap? Paulo nâŋâ zengât op poru nagân muwan? Mo Paulo nâgât korân too sanjonziŋgâwe? ¹⁴ Kabik ninak too mân sanjonziŋgâwan. Krispo sot Gaio zerâk too sanjonzikâwan. ¹⁵ Zen itâ sâbegât, “Zâkkât kutŋandâ lonŋiŋriŋgi too sanjonniŋgâwe.” Yatâ buŋâ. Yatâ mân nâŋgâbi. ¹⁶ Zi ŋâi nâŋga. Setepano arâpŋâ too sanjonziŋgâwan. Nâmbutŋâ ko mân nâŋgan. ¹⁷ Kristoŋâ a too sanjonziŋgâbatkât mân sâm nigip. Den singi âlipŋâ dâzâŋgom ândibatkat sâm nigip. Oi Yesu poru nagân moip, zorat den imbanâ buŋ opapkât a nâmbutŋâ den kelâkŋoorâk sâme yatâ sâm kubikŋâ mân sâman. Nâ singi âlip den zo bonŋik sâman.

A um kâtik ziŋ Yesugât den singi nâŋgâne yen opmap.

¹⁸ A tâmbetagoaŋgâŋgât mâtâbân ândie, zen Yesu poru nagân moip, zorat nâŋgâne yen opmap. Oi nen kubikkubik mâtâp ândimennâ ko nâŋgindâ Anutugâren gâbâ imbanâŋootŋâ opmap. Singi âlip, zo sâm kubik mân sâman. ¹⁹ Zorat Kembangât ekabân den ŋâi itâ ziap, “Kembuŋâ itâ sap, ‘Nâŋâ sa a nâŋgânâŋgâziŋoot zen kwakpi. Nâŋgânâŋgâziŋoot, zengât nâŋgânâŋgâ zo dooŋgubât.’”

²⁰ Zen dap nânge? A nângânângânoot, zo ikâ? A nâi den nângâm simbitkum sâmap, zo ikâ? A narâk zirat topnâ nângâmap, zo ikâ? Nâ sa nângânek. Anutuñâ hân a zengât nângânângâziñ egi yennâ oip.

²¹ A zen ziiñâ nângânângâyân Anutugât topnâ iknam kwagâwe. Wangât, zen yatâ upigât Anutuñâ kânñan nângâm kubigi zeip, zorat. Den sinji âlipnâ dâzângomen. Um kâtik a, zen zorat nângâne yen opmap. Ka Aposolo a, nen den zorat nângindâ bon opmap. Oi nen den sinji zo sâindâ a nâmbutnâ ziiñâ nângâm Kembugât sinji upme. Zo Anutuñâ kânñan nângi zeipkât yatâ âsagemap. ²² Yuda a um kâtik ândime, zen kulem top top iknam sâme. Grik a, zen ko hân a zengât nângânângâ den zo nângânam kâtigime. ²³ Nen ko Yesu poru nagân kuwe, zorat den sâindâ Yuda a ziiñ nângâne kwakmak opmap. Oi Grik a sot hân nâin goknâ, ziiñâ den zo nângâne den yennâ opmap. ²⁴ Ka a nâmbutnâ Kembuñâ gâsuningip, Yuda a sot hân nâin gok ârândân, nen Kristogât nângâm itâ sâmen, “Anutugât imbanâ sot nângânângânâ zemñângap.” ²⁵ Um kâtik a, zen Anutugât nângânângâ den nângâne yen opmap. Ka Anutugât nângânângâ, zorân a zengât nângânângâ wâlap. Oi a zen Anutugât den nângâne lolot uap. Ka Anutugât den, zorânâ ko a zengât imbanâ wâlap.

A zâizâiñ ziiñâ ko bituk, a giginâ ziiñâ ko donjep Kembugât sinji upme.

²⁶ Bukurâpnâ, A ikâ zorân Anutuñâ diiningip? Zo ek nângânek. Osetniñan a nângânângâziñ patâ donjep buñâ. A kutâ donjep buñâ. ²⁷ A mâteziñan a giginâ ândimen, nen Anutuñâ diiningâm a nângânângâziñoot zo añun kwatziñgâmap. A um kâtik ândime, zen nângânângâziñangât nângâne añun upapkât yatâ oip. A zengât mâteziñan a giginâ sot lolot ândimen, nen Anutuñâ diiningâmñâ a imbanâziñoot añun kwatziñgâmap. ²⁸ A mâteziñan bâbâ lolot ândimen sot a yennâ ândimen, nen Anutuñâ diiningâmap. Oi a zâizâiñ upme, zengât imbanâziñ koi yen upme. ²⁹ Zo hân a nen Anutugât mâteñan sâk mâme upemgât yatâ opmap. ³⁰ Korinti a zen Yesu Kristo sot pâlâtân utnetâ Anutuñâ ândiândi unaknâ ziiñgip. Anutuñâ kembuniñâ Yesu Kristo kwânângip, zo nengât nângânângâ sot tosanin gulipkukun a sot um salek muyageniñgâniñgâñ sot nengât suupniñâ mimiñâ a kwânângip. ³¹ Zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Nâi zâk sâtâre den sâbâ sâm Kembuñâ oip, zorat sâbap.”

2

Paulo zâk sâm kubikkubik den mân sâmâip.

¹ Bukurâpnâ, nâ zengâren gamñâ Anutugât den sapsûm dâzângowan. Zo sâm kubikkubik den sot a zengât nângânângâ den mân dâzângowan. ² Nâ itâ nângâm kâtigem zengâren gâwan. Yesu Kristo poru nagân kuwe, zâkkât denâk sapsûm ziiñgâbat. ³ Oi nâ zen sot tap imbanâ buñ, kençât op ândiwan. ⁴ Oi sinji âlip sâsân, zo nângânângâ patâ sâm kubiknâ mân sâwan. Buñâ. Kaupumñâ tânnogi sinji âlip sa imbanâ muyageziñgi igâwe. ⁵ Den sâwan, zo a zengât nângânângâ patâ den yatâ buñâ. Zen a zengât nângânângâ den zorat nângâne bon opapkât yatâ orâwan. Anutugât imbanâ zengâren muyagei ekñâ nângâne bon upapkât yatâ orâwan. Zen Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkñangâbigât yatâ orâwen.

Anutuñâ nângânângâ bonñâ niñgâmap.

⁶ A Anutuñâ kubikziñgi nângânângâziñoot ândime, zen Kembugât nângânângâ den bonñâ dâzângomen. Ka den dâzângomen, zo um kâtik a zeñgât mo hân a kutâ zeñgât nângânângâ yennâ buñâ. Hângât a kutâ nângânângâziñangât bonñâ mân muyagem mârûm buñ utname. ⁷ Nen ko den Anutugât nângânângâyân tik zem gâip, zo sâmbuyagimen. Den zo nângâmñâ sumbeñgât siñgi neule âsakñâ minatkât Anutuñâ mârûmñan, hân mân muyageibân den zo sâmbâtân oip. ⁸ Hân a kutâ, zen aksim den zo mân nângâwe. Zen den zo nângâm sâi ko Kembu, âsakñâ mariñâ poruyân mân kumbe. ⁹ Zorat Kembugât ekabân den ñâi itâ kulemgune ziap, “Anutu umziñandâ gâsume, zeñgât siñgi Anutuñâ kut ñâi ñâi kubigip. Kut ñâi ñâi zo a sennâ mân igikñâ sot kindapñâ mân nângânângân sot a umziñan zo mân nângâwe.”

A Kaapum sot ândim siñgi âlip nângâne bon upap.

¹⁰ Nen ko Anutuñâ sâi Kaapumñâ den Anutugât umñan ziap, zo sapsum niñgip. Kaapum zâk den Anutugât umñan tik zemap, zo aksik nângâmap. ¹¹ A ñâiñâ bukuñangât nângânângâ zo dap yatin nângâbap? Um mariñandik zo nângâbap. Zo yatik a ñâiñâ Anutugât nângânângâ zo mân nângâmap. Anutugât Kaapumñâ zikñjik zo nângâmap. ¹² Oi Kaapum miwen, zo hânân gâbâ buñâ. Anutu, zikñjan gâbâ Kaapum zo miwen. Anutuñâ kut ñâi ñâi neñgât siñgi sâip, zo nângânatkât Kaapumñâ niñgip. ¹³ Anutuñâ Kaapumñâ niñgip. Zorat den Anutugât umñan ziap, zo sâmen. Zo a zeñgât nângânângâyân mân sâmen. Buñâ. Kaapumñâ den umniñan pâi sâmen. Kaapumñâ den umniñan pâi sâindâ Kaapum sot ândime, zen dinniñâ zo nângâme.

¹⁴ Ka a um kâtik ândime, Kaapumziñ buñ ândime, zen Kaapumgât den sot imbanñâ, zo umziñan mân mem ândie. A yatâ zo, ziñ den zorat nângâne yen opmap. Zen dap yatâ nângâbe? Den zo Kaapumziñoot ziñjik nângâme. ¹⁵ A Kaapum sot ândime, zen kut ñâi ñâi zorat topñâ nângâm sâlâpkume. Oi a Kaapumziñâ buñ ândime, zen kut ñâi ñâi zorat topñâ sot a Kaapum sot ândimen, neñgât topñâ mân nângâme. ¹⁶ Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap, “Kembugât umñan den ziap, zo ñâiñâ nângipñâ âlip den ñâi dukubap? Yatâ Buñâ.”

Nen ko Kaapumñâ Kristogât nângânângâ den zo niñgi mem ândimen. Mem ândimñâ kut ñâi ñâi zorat topñâ nângâm kubikmen.

3

Korinti a ziñ siñgi âlibân katep zeñgât holi yatâ op ândiwe.

¹ Bukurâpnâ, nâ zeñgâren gam a kaapumziñoot, zo dabângen dâzângobam? A kaapumziñ buñ, zo dâzângobam. Zen siñgi âlibân katep mâik yatâ ândie ² Katep mâik zen nalem kâtik mân nem namâk nime. Zen nalem kâtik dap op nimbe? Oi narâk ziren Korinti a zen katep mâik yatâ siñgi âlipkât nalem kâtik nimbigât dâp mân ue. ³ Zen um kâtik. A kaapumziñ buñâ yatâ op ândie. Zeñgâren den sârek sot kâsâp sot um kâlak muyagei a kaapumziñ buñâ yatâ op ândie. ⁴ Zen itâ sâme, “Nâ Paulogât a.” Nâmbutñâ ziñ sâme, “Nâ Apologât a.” A yatâ sâme, zen um sâñgiñangât mâtâbân ândime.

⁵ Apolo, zâk ñâi? Paulo, nâ ñâi? Net kore anâ Kembugât den dâzângoitâ nângâm pâlâtân kwâkñangâwe. Kembuñâ nep diñ sâmbuyagim yaticâk

tuuwet. ⁶ Den sumbuñâ ñâi sa nângânek. Nâ nep kârâm kâmirâwan. Apolo zâk nep galem op hibuk pitip. Kembuñâ ko mäsop mei bonñâ muyageip. ⁷ Kârâm kâmirâwan sot hibuk pitip, nekât bonñâ mân sâbi. Mäsop mei bonñâ muyagemap, Anutu, zâkkârâk sâbi. ⁸ Kârâm kâmirâwan sot hibuk pitâmap, nepnik kânok. Oi zorat sângânñâ mia zâk yatik mimbap. ⁹ Net Anutugât berân mâme a. Zen ko Anutugât sin kâlam yatâ. Zen Anutugât namâ.

Kârâpnâ nepkât topñâ sâm muyagibap.

¹⁰ Zen Anutugât namâ yatâ oi Anutuñâ nep sâm nigip dâp nâ mirâ tuutuun op kunkun kâtik pa giarip. Oi a nâmbutñâ zinj kunkun kwâkñan târokwap tuume. A yatâ zorâñ nângâmñik tuubi. ¹¹ Kunkun giarip, kinzap, zorat kutñâ Yesu Kristo. Zo sâmbum pam ñâi pâi geibap, zorat dâp mân taap. ¹² Oi kunkun zorat kwâkñan a ñâiñâ goide kât mo siliwa mo kât ñâi âlipñâ, sângân patâ mo nak, ogep mo um târokwap tuubap zo ko mirâ tuutuunñâ zorat topñâ muyagibap. ¹³ Narâk patin zorat topñâ muyagibap. Narâk zoren kârâp patâ âbângum simbap. Oi kârâp zorâñ sem nep zikñik zikñik tuuwe, zorat top sâm muyagibap. ¹⁴ Kârâpnâ a ñâigât nep tuutuun zo mân sei sângân mimbap. ¹⁵ Ka a ñâigât nep tuutuun, zo kârâpnâ sei sângân buj upap. Oi zikñâ ko mân tâmbetkubap. Kârâbân gâbâ mâkâm gâbap yatâ upap.

A mân sâm âlip kwatziñgâbi.

¹⁶ Nen Anutugât tirik namâ. Anutugât Kaapumñâ umniñan tâtat mâme opmap. Zo nânge mo buñâ? ¹⁷ A ñâi, zâk Anutugât namâ kiom tuubap zo ko Anutuñâ a zo yatik kiom miñangâbap. Anutugât tirik namâ, zo hâlâlu sâsârj. Oi namâ zo, zen.

¹⁸ Zen umzinj mân kâitkubi. Zengâren gâbâ ñâi zâk hân a zengât nângânângâ zorat nângi zâibâkât op girem uan. A zo yatâ, zorâñ nângânângâ zo birâm hân a mâteziñan kwakmak yatâ oi âlip upap. Zâk nângânângâ yennâ zo biri Anutuñâ zâkkât nângi nângânângâ bonñoot upap. ¹⁹ Hân a zengât nângânângâ zorat Anutuñâ nângi bon buj opmap. Kembugât ekabân den kulem ñâi itâ ziap,

“A nângânângâziñangât nângâne zâizâinj opmap, zen Anutugât arâpnâ kâitzâñgonam orot mâme upme. Ka Anutuñâ topzinj nângi bâlij oi kâbakñezingâmap.”

²⁰ Oi den ñâi itâ ziap;

“Kembu zâk a nângânângâziñ patâ zengât den nângi yen, bon buj opmap.”

²¹ Zorat zen hân a neñgât nângânângâ mo imbanñâ zorat nângâm um zâizâinj mân upi. Nâ Paulogât a mo nâ Peterogât a sâme, zen ziiñangât nângâne zâizâinj oi yatâ mân upi. Zi den zorat torenñâ sa nângânek. Kut ñâi ñâi aksik zo zengât siñgi. ²² Paulo sot Apolo, Petero, nen zengât siñgi. Oi hânân kut ñâi ñâi mumuñâ sot ândiândiñâ, zo zengât siñgi. Itârâñ ziap sot gâtâm muyagibap aksik, zo zengât siñgi. ²³ Zen ko Kristogât siñgi ândie. Oi Kristo zâk Anutugât siñgi. Zorat zen Kristo sot Kembugât siñgi ândie, zorarâk sâtâre upi. A zengât nângâne zâizâinj mân upap.

4

Kembuñâ nep a zengât topzinj sâm muyagibap.

¹ Zen nengât itâ nângâbi. Kristogât nep a sot Anutugât den tik zem gâip, zorat galem a. ² Oi galem a nen dâŋ galem op ândinatkat sâsâŋ. Zorat op ko yatâ op ândeindâ dâp upap. ³ Oi zi ninangât sâbâ. A minduminduyân nâinâ nâgât den sâme oi ko zorat nânga yenŋa opmap. Oi ninak topnâ âlip mân sâman. ⁴ Nâ ninangât nângâm tosanâ mân nângan, zorat nâ tosanâ buŋ ândian mân sâbat. Topnâ sâbap, zo Kembu kânokŋâ ândiap. Zâkŋâ tosa ek nângâmap. ⁵ Zen ko ayâk, zorat topnâ muyagibigât kek mân sâbi. Kembu zikŋak gamŋâ kut nâi nâi tik ziap, zo mem kâkŋan pâmbap. Oi umniŋan kut nâi nâi tik ziap, zo aksik âsagem nanŋâbap. Oi Anutuŋâ a aksik holizij ekmap, zâkŋâ a ziŋgiri holizij âlip oi ko sâm âlip kwatziŋgâbap.

Korinti a zen zâizâiŋ urâwe.

⁶ Bukurâpnâ, zen Kembugât den mân walâbi. Ziŋâ hân a nen mem zâi kwap, mem gei kwap mân otningabi. Zâizâiŋ man upi. Nâ den san, zo Apolo sot nâ, niikŋan kwap san. Zen nekât topnik ek nângâm kwâkâbigât san. Net Anutugât berân mâme ayâk. ⁷ Zâizâiŋ upme, zengât sâbâ. Gâ a nâinâ a patâ upan sâm, sâm gigip? Nângânângâ den zengigap, zo gikak muyagein mo nâinâ mem gigip? ⁸ Nâinâ gigip oi ko wangât gikâ sâkkâ mem zâi pâmat? Zen zâizâiŋ op ziŋangât itâ nângâme? “Umgât gom sambe nengâren piksâm ziap. Nen mârum sikumniŋoot urâwen.” Oi zen itâ sâme, “Nen Paulo buŋâ a kutâ op ândien.” Zen topziŋâ yatâ nângâme? Perâkŋak, zen a kutâ op sâi ko diiniŋgâne zengâren târokwap a kutâ upem. Zo yatâ âsagei sâi ko umâlep opam. Zen ziŋangât nângâne zâizâiŋ opmap. Ka nâ ko zâizâiŋ mân opman. ⁹ Aposolo nengât itâ nângan. Aposolo a nen giginâ ândien. Anutuŋâ sâi Aposolo a nen kâmbamgât siŋgi yatâ op ândien. A aksik patâ, sumbem a sot hân a zengât mâteziŋan a ziŋ nângom kut nâi nâi otningâne niŋgitme. ¹⁰ Nen Kristogât opŋâ a kwakmak yatâ urâwen. Zen ko Kristogâren târokwap nângânângâziŋ patâ yatâ urâwe? Nen lolotŋâ. Zen ko kâtikŋâ? Um kâtik a ziŋ zen sâm âlip kwatziŋgâme? Nen ko sâm bâliŋ kwatniŋgâme.

¹¹ Nen too nalemgât mom ândiwennâ ândim gen. Hâmbâ alâkŋâ mem ândimen. A ziŋ nângom moliniŋgâme. Mirâ buŋ ândiwennâ ândim gen. ¹² Betŋâ sâknam nep tuumen. A zen sâm bâliŋ kwatniŋgâne nen den âlipŋâ dâzângomen. Laŋ otningânetâ nen hâuŋâ mân otziŋgâmen. ¹³ Sâm bâliŋ kwatniŋgânetâ nen buku orotŋangât den dâzângomen. Nen a donbep zengâren gâbâ iisak alâ gwapgwap yatâ otningâne ândiwennâ ândim gen.

Paulo zâk siŋgi âlibân Korinti a zengât ibâziŋ oip.

¹⁴ Zen anŋan upigât den zi mân kulemgum ziŋgan. Nan bârarâpnâ girem den dâzângobam ekap zi kulemgum ziŋgan. ¹⁵ Kristogât berân mâme a kâmut zengâren ândie. Ka siŋgi âlibân ibâ donbep buŋâ. Nâ kâdom Yesu Kristogât den siŋgi âlip dâzângom nâ kânok ibâziŋ orâwan. ¹⁶ Zorat nâgât mâtâp zo lân ândibigât kindap pâronŋ den dâzângua nângâne. ¹⁷ Zen nâgât mâtâp lân ândibigât Timoteo sângongua zengâren gaap. Timoteo zâk Kembu sot pâlâtâŋ opŋâ ninâ nannâ âlip yatâ op ândei umnâ zâkkâren kinmap. Zâk sângongua zengâren gam nâ Kristo sot pâlâtâŋ op orot mâmenangât siŋgi den, zorat sapsum ziŋgi nângâbi. Yesugât kâmut kamân dâp ândie, zen nâgât mâtâp zo yatik lân ândibigât dâzângoman.

¹⁸ Korinti zengâren a nâmbutnjandâ zâizâinj op nâgât itâ sâme, “Paulo zâk mân gâbap.” ¹⁹ Nâ ko Kembujâ nângânigi narâk mân kêrep oi kek gâbat. Zengâren gamjâ a zâizâinj op den sâme, zengât topziņ ikpat. Dinziņâ zorat mân sâm imbanjâziņanjât topjâ ikpat. ²⁰ Anutugât um topjâņ ândiândiņ, zo denân mo denâk bujâ. Zo Kembugât imbanjâņan kâtigem ândiândiņ. ²¹ Oi mâsikâziņga zen sânek. Nâ kâmbam mem gâbatkât se? Mo buku opjâ lumbenjâ op gâbatkât se?

5

Korinti zengâren bâliņâ muyagem zeip.

¹ Zengât sinji den itâ sâne nângâman. Zengâren laņ mâman nâi ândiap. Oi laņ mâman bâliņâ zo a um kâtik zengâren mân muyagemap. A nâiņâ ibâņanjât aminņoot ândimap, zorat san. ² Zo yatâ muyagem zeï zen dap op zorat mân nângânâņgâ op tok zâizâinj op ândie? Zo mân orotjâ. Zen zorat umbâlâ opjâ anjâ bâliņâ oip, zo osetziņan mân tâpapkât molinetâ ari dâp upap.

³ Nâ sâknâ ko kêrebân ândian. Umnâ ko zen sot tapjâ yatâ, a bâliņâ oip zo, zâkkât den itâ sâm kwâkâwan. ⁴ Zen Kembu Yesugât korân mindunetâ umnâ zen sot tâi Kembu Yesugât imbanjâņan kâtiginat. ⁵ A zo um dâpjâ kubikkubik opjâ Kembu gâbâbân âlip upapkât Satanjât bikņan pâindâ um sâkņanjât âkņâle bâliņâ zorâņ tâmbetkubap.

Kut nâi nâi kâlakjâ zo birâm samjâ mem ândibi.

⁶ Bâliņâ yatâ zo osetziņan zeï mân nângânâņgâ op zâizâinj utne nâņga mân dâp uap. Zuu usiņandâ naleman giari une kâlak op naņgâmap. Zo nâņge. ⁷ Zorat kâlak zo birâm kubik pam om nimbi. Kristo zâk zengât kâlakziņâ betziņan meip, zorat kâlak bujâ ândibi. Mârum Yuda a ziņ Pasowa kendon tâtnam râma nâi kuwe. Oi zo yatik neņgât Pasowa râma kuwe, zo Kristo. ⁸ Nen kâlak birâm tâtnatkât moip. Zorat um kâlak sot bâliņâ zorat kâlakjâ birâm kut nâi nâi salek sot târârakjâ zo mem ândinat.

⁹ Nâ mârum ekap nâi itâ kulemgum ziņgâwan. Zen laņ mâman a ambân zen sot nalek kânok ninij sot tâtat mâme mân upi. ¹⁰ Den parâwan, zo um kâtik zengât mân sâwan. Um kâtik a zen laņ ândime. A zengât kut nâi nâi âkņâle op kâmbu upme. A lopio hurat kwap ândime. A um kâtik yatâ zo birâziņgâbigât mân sâwan. Zen a yatâ zo dap yatâ zâmbam nangâbi. Zen hân birâm sumbemân zâim zâmbanbi, zorik. ¹¹ Nâ itâ zorat kulemgum ziņgâwan. Nâiņâ Yesugât kâmurân ândim bâliņ mem ândiap, mo a nâigât kut nâi nâi âkņâle op laņ memap mo den bâliņ sâm ândimap, mo lopio hurat kwâpmap, mo too kâtik nem um gulip opmap, mo kâmbu opmap. Kembugât kâmurân a bâliņâ zo yatâ mem ândie, zen zot tâtat mâme mân upi. Oi nalek ârândâņ mân nimbi. ¹² Yesugât kâmurân ândie, zengât tozagât den sâm kubikziņgâbat. A Yesugât kâmurân ândie, zengât tozagât den sâm kubikziņgânetâ dâp upap. ¹³ A âkņan ândie, zengât tozagât den hâuņâ zo Anutuņâ sâbap. Zen ko bâliņ mâme a zo zengât osetziņan gâbâ diim âi âkņan pambi. Zâk osetziņan mân ândibap.

6

Den muyagei ziņak mân sâm kwâkâwe.

1 Zengâren goknandâ nâinâ bukuņangât kuk den mem ândibap, oi den zo Yesugât kâmut a sâtnâ zengâren mân sâam um kâtik a patâ zâkkâren sâabap? Zen zorat dap nânge? Zo âlipnâ orotnâ? 2 Yesugât kâmut a nen nâran a um kâtik zengât den sâam kwâkânât. Zo nânge? Oi zi Yesugât kâmurân gok zengâren den mâik nâi muyagei ziiņak mindumindu op sâam mân kwâkâbi mo? 3 Nâran nen sumbem a zengât den sâam kwâkânâam mân kwaknat. Zo nânge? 4 Hânân narâk ziren den muyagei âlip sâam kwâkânât. Zorat wangât kut nâi yenņangât den muyagei a um kâtikziņ zengâren mem âinetâ sâam kwâkâme. 5 Zen den zo nângâm anjun upigât dâzâņguan. Zen dap nânge? Zengâren a nâņgânâņgânoot nâi mân ândiap? Zengâren den nâi muyagei zâkkâren mem âine sâam kubikpap. 6 Nâņgânâņgânâ zo yatâ ziap. Zen ko yatâ mân upme. Buņâ. Yesugât kâmurân goknâ nâinâ buku nâi sot den muyagei a um kâtik zengâren mem âine sâam kwâkâme.

7 Zengâren den âsaqemap, zorâņ sinņi âlipkât kâwali koi gemap. Mâtâp nâi, zorat sa nâņgânek. A nâinâ kulem bâliņâ otgigi denân mân pam tosanâ birâņangâna yen zimbap. Tosa muyagei um kâtik a zengâren mân pâmban. Nâ zorat nâņga mâtâp âlip nâi uap. Zen wangât yatâ mân upme. 8 Zen ziiņak bâliņâ op bukurâpziņangât kut nâi nâi betziņan mime. Zo nâin goknâ buņâ, Yesugât kâmurân gok. Bukurâpziņ zen sot ârândâņ upme.

9-10 Den zi nâņgâm biranņbi. Bâliņ mâme a ambân zen Anutugât um topņan mân ândibi. Zen unziņ mân kâitkunek. Laņ mâman a sot kware suņa mem ândiândiņ. Ambân mem birâ sot bâliņ upme, Kâmbu orot sot sikumgât âkņâlime, Too kâtik nem um gulip upme, A den bâliņ sâame sot kâmbam ku. A yatâ zorâņ Anutugât um topņan mân bagibi. 11 Oi zengâren gâbâ a nâmbutnâ ziņ yatâ op ândiwe. Ka zen Kembuņâ umziņ saņgorip. Kembuņâ um hâlâlu minziņgip sot tosa buņ minziņgip. Zo Kembu Yesu Kristogât kot mem ândie sot Anutuniņangât Kaapum sot ândie, zorat yatâ otziņgip.

Bâliņangât girem den.

12 A nâmbutnâ ziņ itâ sâame, “Kut nâi nâi, zo orotņik ziap.” Ka nânâ sa nâņgânek. Kut nâi nâi nâmbut orotnâ zorâņ mân betniņan memap. Kut nâi nâi, zo orotņik ziap, Ka zobâ nâinâ kembu otņibâ sâi zâkkât kore mân upat. 13 Nalem, zo tep kâmbogât sinņi. Oi tep kâmbu, zo nalemgât sinņi. Bet Anutuņâ sâi nalem sot tep kâmbu zo ârândâņ buņ upabot. Sâkniņ zo mâtâp ambân zen sot ândiândiņ mo ambân nâmbutnâ zen sot laņ ândiândiņangât sinņi buņâ. Zo Kembugât sinņi. Kembu zâk sâkkât marinâ op ândiap. 14 Anutuņâ Kembu Yesu mumuņan gâbâ mânņei zaarip. Zo yatik imbanņandâ mânņiniņgâbap.

15 Nâņgâm biranņbi. Kembugât kâmut nen Kristogât sâk bonņâ op ândien. Kristo zâk kâukniņ ândiap. Oi nen kiņ biknâ yatâ op ândien. Oi zen dap nânge? Kristo sot pâlâtâņ op ândien, nenņâren gâbâ nâinâ âi mâtâp ambân sot pâlâtâņ op ândei dâp upap? Buņ kâtiknâ. 16 Zen itâ nâņgâm biranņbi. “A nâinâ ambân laņ mâman nâi sot pâlâtâņ oitâ zet sâk kânok upabot.” Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Zet zagâtnâ kânok op ândibabot.”

17 Nen âlip nâņgen. Nâi zâk Kembu sot pâlâtâņ oi um dâpziķnâ kânok upabot. 18 Zen laņ mâman ambân zo kândâtzâņgobi. A nâinâ bâliņâ nâmbutnâ upap, zorâņ sâkņâ mân tâmbetkubap. Ka nâi zâk zik ambin birâm nâi sot ândibap, zâk zikņâ sâkņâ tâmbetagogap. 19 Zen zitâ nâņgâme? Tirik

Kaapumjâ umziñan tâtat mâme opmap. Zorat sâkziñ zo Tirik Kaapumgât namâ. Zâk zengât um sâkziñan ândibapkât Anutuñâ sângongoi geip. Zen sâkziñangât mariñâ buñâ. ²⁰ Kembuñâ mârûm sângânziñ mei zâkkât sinji urâwe, ândie. Zorat zen sâkziñâ târârak galem op ândine a nâmbutñâ ziñâ ziñgitñâ Anutu sâm âlip kwâkñangâbi.

7

Ap ambin zengât den.

¹ Zen ekap kulemgum nim mâsikâniwe, zorat hâuñâ sa nângânek. Nâ itâ nângan. A nâiñâ ambân mân mem yen ândei sâi ko âlip opap. ² Ka bâliñangât mâsimâsikâ gâi bâliñ upegât anâ ambân mem zâk sot pâlâtân op ândibap. ³ Oi agât sâkñâ ambin mân angân kârâñangâbap. Oi ambân zâk yatik sâkñâ apñâ mân angân kârâñangâbap. ⁴ Ambân zâk sâkñangât mariñâ zikñik mân ândiap. Zo apñangât sinji. Oi apñâ zo yatik sâkñangât mariñâ zikñik mân ândiap. Zo ambinñangât sinji. ⁵ Zorat ap ambin zen sâkziñ mân angân kârâyangâbi. Yen ninâu sâm ândim den saam yatâ utne dâp upap. Satañgât mâsimâsikâyân loribegât narâk pânkânogâk yatâ ândibi. ⁶ A ambân miangâbigât op san, zo sâm kâtigemñâ mân san. ⁷ Anutuñâ imbanâ nigî ambân mân mem yen ândian. Nâ ândian, yatik ândibigât otnigap. Ka Anutuñâ imbanâ nâi zikñik zikñik niñgâmap. Nen dâbâk buñâ, nâi itâ, nâi yatâ. Zorat a ambân âlip miangâbigât san.

⁸ A ambân sigan sot malâ, zengât itâ san. Zen nâ yatâ op yen ândine âlip upap. ⁹ Ka zen umziñan âkñâleziñandâ diiziñgi bâliñan bagim tâmbetagobegât op miangâm ândibi.

¹⁰ Ap ambin zengât den sa nângânek. Den zi nâgât buñâ. Kembugât den. Zengâren gâbâ ambân nâiñâ apñâ mân birâbap. ¹¹ Oi ambinñandâ apñâ mârûm birip oi ko a buñâ, yen ândibap mo dum apñoot miangâm ândibabot. Oi yatik a nâiñâ ambinñâ mân birâbap.

¹² Nâmbutñâ zengât den zi sa nângânek. Kembugât den buñâ. Zi ninâ den uap. Kembugât kâmurân a nâi âmbinñâ um kâtik ândibap, oi ambân zorân zâk sot ândibat sâi mân birâbap. ¹³ Mo Yesugât kâmurân gokñâ ambân nâi zâkkât apñâ um kâtik ândibap, oi a zorân zâk sot ândibat sâi mân birâbap. ¹⁴ A um kâtik zo ambinñâ Kembugât sinji, zâkkât mâsop zorân zâkkâren arip. Oi um kâtik ambân zo apñâ Kembugât sinji, zâkkât mâsop zorân zâkkâren arip. Oi yatigâk murarâpziñ Kembugât sinji op ândibi. Zo buñ sâi um kâtik ândibe. ¹⁵ Um kâtik a mo ambân nâiñâ birâbam sâi mân angân kârâñangâbi. Zorat pâke mân ziap. Anutuñâ lumbenân ândibigât diiziñgi.

¹⁶ Ambân, gâ apkâ Kembugât mâtâbân diina gâbap mo buñâ? Zo nângat?

A, gâ ambingâ Kembugât mâtâbân diina gâbap mo buñâ? Zo nângat?

¹⁷ Zen zikñik zikñik kinkin zoren mo zoren kine Kembuñâ ândiândi muyageziñgip sot nep sâm ziñgip, zo yatik sinji âlibân ândibi. Nâ den zo Yesugât kâmut kamân dâp dâzângoman. ¹⁸ Zengâren nâi zâk kwabâ kwâkñangâne ândei Kembuñâ diiñangip, zâk mân birâbap. Oi a nâi zâk kwabâ mân kwâkñangâne ândei Kembuñâ diiñangip, zâk kwabâ kwâkñangâbigât mân sâbap. ¹⁹ Kwabâ kwatziñgâwe mo kwabâ mân kwatziñgâwe, zorat nângâne bon mân upap. Anutugât den luluñ, zorân bonñâ uap. ²⁰ Nâi zâk kinkinñâ zoren mo zoren kiri Kembuñâ diigip, kinkinñanâk zo kinpâ. ²¹ Gâ kore mâman a ândina Kembuñâ diigigipkât

nângâm kwâkâ mân upan. Olanjinâ sâne mân kwâkâban. ²² Nâi zâk kore a op ândei Kembuñâ bâliñangât tâgân gâbâ olanñanji Kembugât a bonñâ op ândibap. Nâi zâk a bonñâ ândei Kembuñâ gâsui Kristogât kore a op ândibap. ²³ Kembu zâk sângânziñ meipkât zâkkât kore a op ândie. Zorat a nâiñâ kembu otziñgâbâ sâi mân nâñgâbi. ²⁴ Bukurâpnâ, nâi zâk kinñâ sinji âlip nâñgip, tenğâ zorenâk narâk ziren kinñâ Anutu sot pâlâtân upap.

A ambân sigan, zengât den.

²⁵ A ambân sigan, zengât den sa nâñgânek. Zi Kembugât den buñâ. Kembuñâ tânnogi sinji âlip mem ândimanñâ ninâ nâñgânâñgâyân den zi dâzângua nâñgânek. ²⁶ Narâk zi mâte uap, zoren sâknam patâ muyag-ibapkât a nâi zâk ambân buñ ândibat sâm âlip upap. ²⁷ Ka ambân mein oi ko mân birâban. Ambân mân sâm giwe oi ko ambângât mân sâban. ²⁸ Gâ ambân mimbâ sâm mena mân bâliñ upap. Oi ambân sigan nâiñâ a nâi mei mân bâliñ upap. Ka mianğâbi, zen sâkkât nep tuum sâknam nâñgâbi. Nâ zorat nâñgâm itâ san. Zen yen sigan ândine âlip upap.

²⁹ Bukurâpnâ den zi sa nâñgânek. Yesu takâbapkât narâk pânkânok uap. Zorat a ambirâpziñoot ândimenñâ ândinetâ ambirâpziñ buñ yatâ upap. ³⁰ O umbâlâ op isem ândimenñâ ândine umbâlâ buñ yatâ upap. Oi sâtâre op ândimenñâ ândine sâtâre buñ yatâ upap. Oi kut nâi nâi kwâlâmenñâ ândine sikum buñ yatâ upap. ³¹ Oi kut nâi nâi anğâgwanğâ upmenñâ ândinetâ yen ândime yatâ upap. Hângât kulem zi ek nâñgâme, zo buñ upap. Yesu takâbapkât narâk pânkânok uap, zorat den zo san.

³² Zen hânân ândim kut nâi yenñanğât mân nâñgâm kwâkâm ândibigât san. A, ambân buñandâ Kembugât denâk nâñgâm ândimap. Kembuñâ zâkkât nâñgi âlip upapkât nâñgâmap. ³³ Ka a ambinñootñâ ko sâkkât kut nâi nâi zorat nâñgâmap. Oi ambinñandâ zâkkât nâñgi âlip upapkât nâñgâmap. ³⁴ A yatâ zo sâkkât kut nâi nâi sot Kembugât nepkât nâñgâm um zagât opmap. Ambân sigân zen Kembugât nepkârâk nâñgâme. Oi um sâkziñâ Kembugât sinji upapkât nâñgâme. Oi ambân a sotñâ sâkkât kut nâi nâi zorat nâñgâm ândibap. Apñandâ zâkkât nâñgi âlip upapkât nâñgâbap. Ambân zo yatâ zorân sâkkât kut nâi nâi sot Kembugât nepkât nâñgâm um zagât opmap. ³⁵ Zen âlipñâ ândim kwâtâtibigât den zi dâzânguan. Mâtâp pâke kwatziñgâm mân san. Um nâñgânâñgâziñ zo Kembugâren pane zei ândibigât otnigi yatâ san.

³⁶ Oi a nâi zâk bâratñâ a mimiñanğât dâp oi anğân kârâbâ sâm upap. Oi bet nâñgi mân dâp oi ayân pâmbâ sâm pâi mân bâliñ upap. ³⁷ Nâi zâk umñandâ itâ nâñgâbap, “Bâratnâ yen ândibap.” Yatâ sâm um zagât mân upap. Yatâ sâm kâtigei dâp upap. ³⁸ Zorat itâ sa nâñgânek. Nâi zâk bâratñâ ayân pâi âlip upap. Ka a nâi zâk sâi bâratñâ yen ândei âlip nâi upap.

Malâ zengât den.

³⁹ Ambân nâi zâk apñâ ândei mân birâm ândibap. Apñâ moi ko a nâi mimbâ sâm âlip mimbap. A zo Kembugât a ândiap oi ko âlip mianğâbabot. ⁴⁰ Ka ambân zorân apñâ buñ yen ândibat sâm yen ândibap. Zorat nâñga âlip upap. Zo yatâ nâñgan. Oi den zo ninâ umgârâk buñâ. Anutugât Kaapumñâ nâñgânâñgânâ zo nigî san.

8

Lopioġât sinġi nalem, zorat den.

¹ Lopioġât sinġi sii nalem, zorat sâbâ. Korinti a zen itâ nângâme, “Nen aksik top nângânângâniņoot ândien.” Ka nâ itâ sa nângâneġ. Top nângânângâ zoraņ zâizâiņ muyagemap. Oi zen mân zâizâiņ upigât otnigap. Buku op ândiândiņ zo ko berân miangâm âlip ândibi. ² Nâi zâk buku orot mân op ândimņâ Anutugât topņâ nângâm kwâtâtian sâmap, zâkkât itâ sânat, “Zâk mân nângâm kwâtâtiap. Nângânângâ bonņâ mân zemņâņgap. ³ Nâi zâk umņandâ Anutu gâsubap, zâk Anutuņâ buku okņoņgâbap.”

⁴ Lopioġât sinġi sii nalem, zorat itâ nângâmen, “Lopio zâk bonņâ buņâ. Zâk wâgân mân ândiap. ⁵ Anutu zâk kânokņâ bonņâ ândiap.” Nen yatâ nângâmen. Ka a um kâtik zen itâ sâme, “Hânân sot sumbemân lopio sot kembu donbep ziap.” ⁶ Nen ko itâ nângen, “Anutu Ibâniņ, zâk kânok ândiap. Zâkkâren gâbâ kut nâi nâi muyagem naņgip. Oi nen zâkkât sinġi ândien. Oi Kembu kânok, Yesu Kristo. Anutuņâ sâi Yesu Kristo, zâk nen sot kut nâi nâi aksik muyageņiņip. Oi zâkņâ galem otniņgi ândien.”

⁷ Kembugât kâmurân a nâmbutņâ zen topņâ yatâ zo mân nângâm ândie. Zen mârumņan gâbâ lopio hurat kwap ândim gawe. Zen sinġi âlibân bâbâ lolot ândime. Zen lopio zorat nângâne bon oi um kâtik, ziņ nalem lopioġât sinġi sâne zo nemņâ umziņ sumunkomap. ⁸ Nâ den sa nângâneġ. Anutu zâk nalemġât opņâ nâņgi mân zâizâiņ uap. Nen sii nalem birindâ neņġât mân nâņgi geibap. Mo nalem neindâ mân nângâniņgi zâibap. Buņâ. Nalem, zo yenņâ. ⁹ Zengâren gâbâ nâmbutņâ ziņâ nalemġât topņâ nângâm nalem nem tatne bukurâpziņ sinġi âlip bituktâ zemziņgap, zen ziņgitņâ bâliņ upegât galem oraņgâm ândibi. A lolot yatâ zo lopioġât sinġi nalem nemņâ umziņ sumunkomap. ¹⁰ Gâ lopio zâk bon buņ sâm lopio namin zâim nalem nem tâtna bukugâ nâi lotņâ, um oset a ga gekņâ niapkât nimbâ sâm zo yatik nemņâ umņâ sumunkumbap. ¹¹ Bukugâ sinġi âlip bituktâ zemņâņgap, zâk Kristo gilâmņandâ sâņgân meip. Zâk gâgât kâtikkaņġât lorebapġât girem uan. ¹² Zen lopioġât sinġi nalem nemņâ bukurâpziņ um oset ândime, zen umziņ mem tâmbetkune um gulip upi, zo ko yatik Kristo tâmbetkubi yatâ upap. ¹³ Zorat nâ sii nalem nimbam bukunâ lolot zo tâmbetkubatkât nângâm kwâkâ op sii nalem birâm yen ândibat. Zo yatik op ândimâmbat.

9

Paulo zâk nepņangât den sâip.

¹ Korinti a zen nâġât dap nâņge? Nâ Aposolo buņâ? Nâ yatâ mo yatâ upatkât otnigi saanine dumunân ândian? Nâ Kembuniņâ Yesu Kristo mân egâwan? Korinti a zen ziiņak topņâ nângâm biranġbi. Nepņangât bonņâ Kembugât mâsobân muyageip, zorat ko zen sinġi nângâ a ambân urâwe, zo. ² Kamân nâin gok nâmbutņâ zen nâġât Aposolo mân sâme motņâi. Zen ko topņâ âlip nâņge. Nâ perâkņak zengât Aposolo op ândiman. Nâ Aposolo nepņangât bonņâ Kembugât mâsobân zen Kembugât a ambân urâwe.

³ A ninâ topnaņġât sâme, zen den itâ mâburem ziņgan. ⁴ Zengâren gâbâ nâmbutņâ zen nen nepniņangât sâņgân zengâren gâbâ too nalem mân minatġât sâme. Zen wangât yatâ sâme? Aposolo nâmbutņâ zen mâtâbân âim gane too nalem ziņgâme. ⁵ Aposolo nâmbutņâ sot Petero sot Kembugât murâpņâ, zen ambirâpziņoot kamân toren toren âim gane nalem

mot zingâne aposolo nep tuume. Oi nâmbutnâ nen yatâ mân utnatkât sâwe. ⁶Nâ sot Banaba, net betnâ nep tuum ândim kât muyagem sâkkât kut nâi nâi sângân mem ândiratkât se. Net yatik op ândim mân birâratkât se. ⁷Den nâi mâsikâzinga sânek. Kâwali a nâinâ ziknâ nalem sot kut nâi nâi muyagemap? A nâinâ nep kârâm kâmiri bonnâ muyagei mân mem nimbap? Mo nâinâ nonin makau nepnâ tuumnâ zengât nam mân mâsan nimbap?

⁸Den zi a den san? Buñâ. Kembugât gurumin den ekabân den yatik ziap.

⁹Mosenâ Kembugâren gâbâ den mem itâ kulemgoi ziap, “Wâugâ zuu zigi mem ko goka mân pindâna mân dâp upap.”

¹⁰Oi dap nânge? Den zo Anutunâ wâu zengârâk nângâm sâip? Mo nengât nângâm sâip? Den zo a nengât op sâip. Nâi zâk nepnâ kârâm kâmitmap, zâk bonnâ oi nimbatkât nângâm nep zo tuumap. Oi yatigâk nâi zâk nebân hibuk pitâbap, zâk bonnâ muyagei nimbatkât nângâm tuubap. Anutu zâk yatâ nânji ziap.

¹¹Nen zengâren umgât nep tuumnâ zengâren gâbâ sâkkât kut nâi nâi minatkat nângâne yâmbâremap? ¹²A nâmbutnâ zin zengâren gâbâ nalem sikum minetâ nen zengâren nep topkwap tuuwennâ mân minatkat se?

Nâ itâ sa nângânek. Nen Kristogât sinji âlip laj kâri pake pambemgât zengâren gâbâ nalem sikum miminâ sâsân, zo birâm betnâ sâknam nep tuum nalem mot muyagem nem ândiwen.

Paulo zâk nep tuum Korinti zengâren gâbâ sângânâ mân meip, zorat sâtâre oip.

¹³Kembugât sinji nalem uunâ a tirik namin nep tuum ândime, zen namin nalem mem nime. Oi Anutugât sinji nalem kut nâi nâi pâpannâ, zoren tuume, zen zoren gâbâ nalem nâmbutnâ mem nem ândime. ¹⁴Kembu zâk sinji âlip sâsân a, nen yatik sinji âlip sâindâ betniñan mimbigât sâip.

¹⁵Nâ ko mâtâp zo mân lânman. Kât sikum mân meman. Oi zen yatik otnibigât ekap zi mân kulemgum zingân. Nâ zengâren gâbâ kât mot mân meman, zorat sâtâre opman. Oi nâ itâ nângâm kâtigian. Nâ yatik op ândim ma ko mumbat. A nâinâ kât nigî ko nâ dap yatâ zâizâin op sâtâre den dum sâbat? Zorat kât mot zengâren mân mimbat. ¹⁶Nâ sinji âlip den dâzângom ândiwan, zorat dap yatâ zâizâin den sâbat? Nep zo Anutunâ kwâknan pâip. Den sinji âlip zo mân dâzângobat oi ko, yei, Kembunâ dap otnibap? ¹⁷Nep zo ninâ umgât tuuwan sâi ko sângân membam. Ninâ umgât mân tuumangât zâizâin mân upat. ¹⁸Zâizâin opman, zorat topnâ itâ. Nâ sinji âlip mem ândiman, zo a dâzângom ândim zengâren gâbâ sângân mân meman. Nâ zorat sâtâre opman. Oi sinji âlip sâman, zo sângânâ sâkkât kut nâi nâi mimban sânetâ birâman.

Paulo zâk a top top zengât kore a oip.

¹⁹Nâ a aksik zengât dumunân mân ândiwan. Kore mâman mân ândiwanâ laj kore otzingâm ândian. A donbep zin sinji âlip nângâm Kembugât sinji upigât yatâ op ândian. ²⁰Yuda a zen sot ândim Yuda zengât orot mâmegât tengâyân ândiwan. Zo Yuda a zin Kembugât sinji upigât yatâ orâwan. Mosegât gurumin den zo lum kore upme, zen sot ândimjâ gurumin dengât kore a yatâ orâwan. Ninâ gurumin dengât kore a bujandâ a kore upme, zen Kembugât sinji upigât orâwan. ²¹Um kâtik a, Kembugât den mân nângâme, zen sot ândim zin ândime, zo yatâ orâwan. Um kâtik a, zen Kembugât

sinji upigât yatâ orâwan. Nâ Anutugât mâtenjan gurumin den mân nângâm ândim buj. Nâ Yesu Kristogât den kâtik, zo mem ândiman. ²² A sinji âlip bituktâ zemziŋgap, zen sot ândim orot mâmezij yatâ op ândiwan. Zen Anutugât sinji âlip nângâm Kembugât sinji upigât yatâ orâwan. A top topŋâ zengâren ândim zengât holiyâk mem ândiman. Zo nâmbutŋâ zij Anutugât sinji upigât yatâ op ândiwan. ²³ Zo yen bujâ. Sinji âlip laj kârâm âibapkât yatâ opman. Oi sinji âlip bonŋâ zo nâgâren sot zengâren âsagibapkât yatâ op ândiman.

Sârârâk kârâm kâtigem âi kikerân takâm neule muyaginat.

²⁴ Zen itâ nângâme mo? Dâp orotŋangât sombemân a katap zen aksik sârârâk kârâbi. Ka neule mimiŋ, zo ko a kânokŋak kâtigem âi mimbap. Oi zen yatik sumbemân neule mimbigât kâtigibi. ²⁵ Katap zen imbanâziŋangât dâp op kendon ândime. Zen neule yenŋâ, zinzij kâtik buj, zorat yatâ upme. Nen ko sumbemân neule zinzij kâtik, zorat yatâ utnat. ²⁶ Nâ ninak sârârâk kârâman, zo kiket zo ekŋâ târâragâk âiman. Nâ kâlâunâ yenŋan mân lum pâman. ²⁷ A sinji âlipŋâ dâzâŋgom ândia Anutuŋâ nâgât nâŋgi mân dâp oi kâbakŋenigi ginŋâ opamgât sâknarŋgât âkŋâlê zo mem gei kwap kubikŋâ sâknarŋgât a kutâ op ândiman.

10

Isirae a zengâren kut ŋâi ŋâi muyageip, zorâŋ giremniŋ uap.

¹ Bukurâpnâ, nâ Isirae a sâkurâpniŋâ kut ŋâi ŋâi urâwe, zorat sa nângâne. Zen aksik Mose sot unumunom ombenjan âim saru nirem nâmbut âiwe. ² Zen aksik Mosegât kâmut upigât unumunom ombenjan âim saru niwe. Too zorâŋ too sanŋonziŋgip yatâ oip. ³ Oi Anutuŋâ nalem muyagem zingip zen aksik niwe. ⁴ Oi too Anutuŋâ muyagem zingip, zo zen aksik niwe. Too zo Anutugât kârân gâbâ gei niwe. Oi kât zorat kutŋâ Kristo. Kristo zâk hân kabâŋan too zingip, zorat dâp galem otziŋgâm ândeip. ⁵ Ka zengâren gâbâ donŋep patâ Anutuŋâ zingiri mân dâp oi mirâ kamân kâtikŋan kâbakŋezingip mom nanŋâwe. ⁶ Zengâren kut ŋâi ŋâi muyageip, zorâŋ giremniŋ uap. Zen bâliŋ urâwe, zo nen yatik upemgât. ⁷ Mosegât kâmurân gâbâ nâmbutŋâ zen lopiogât kore mâman urâwe. Korinti a zen ko yatâ mân upi. Mosegât a gakârâpnâ, zen Kembugât nelâmzâŋgoi lopiio sobim sâtâre urâwe. Zorat Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap, “A zen ge tap sii nalem nemŋâ zaat kep kom kirâwe.”

⁸ Oi Mosegât kâmurân gâbâ nâmbutŋâ zen laj op ândiwe. Nen a ambân laj ândiândij zo yatâ mân utnat. Zen bâliŋ urâwegât sirâm kânogân 23 tausen yatâ zo zij muwe. ⁹ Nen ko Kembugât mâtenjan bâliŋâ mân utnat. Zâizâiŋ mân utnat. Zengâren gâbâ nâmbutŋandâ zâizâiŋ utne Anutuŋâ sâi mulumŋâ zingip muwe. ¹⁰ Oi nen Kembugâren âkon den mân sânat. Zo zengâren gâbâ nâmbutŋandâ âkon den sâm Kambu sâm bâliŋ kwâkŋangâne tâmbet tâmbet mariŋandâ tâmbetzâŋgoip.

¹¹ Zengâren kut ŋâi ŋâi âsageip, zorâŋ giremniŋ uap. Hângât narâkŋâ âkâbâ sâi narâk patâ mâte oi ândien, nenŋât den zi sâm giremniŋ kulemuwe. ¹² Zorat Korinti a zengât girem den ŋâi dâzâŋgua nângâne. Ŋâi zâk zikŋangât nâŋgi zâizâiŋ op itâ sâmap, “Nâ a kâtikŋâ.” Yatâ sâbap zo ko lorebapkât galem oraŋgâm ândibap. ¹³ Zengâren mâsimâsikâ âsagem gâip, zo a donŋepziŋangât dâp muyagemap. Oi Anutuŋâ sâi kâtigemap, zâk

mâsimâsikâyân mem bâbâlân koi imbanâziņangât dâp mân walâbap. Oi mâsimâsikâ gâbap dâp mâtâp nâi tirâpziņgoi âlip kâtigem kinbi.

Kembugât nalem nem Satangât nalem ninin, zo mân taap.

¹⁴ Zorat opnâ bukurâpnâ, zen lopio sot lopiogât sinġi sii nalem, zo kândâtkom ândibi. ¹⁵ Zen nângânângâziņoot ândime, zorat den zi sa ziiņak nângâm iknek. ¹⁶ Waiņ hâkobân zeip, zorat sâiwap sâmņâ nemņâ Kristo gilâmņangât op târotâro upmen. Nalem namuņ nemņâ Kristogât sunum sot târotâro upmen. Zo nângâm biranġi. ¹⁷ Nalem kânok zo nemņâ a doņbep nen kâmut kânok upmen. Kristo sot pâlâtân op kâmut kânok upmen.

¹⁸ Zen Isirae a ziņ upme, zo nângâneġ. Kembugât tirik namin Kembugât sinġi nalem uuņâ a ândime, zen nep zo tuum ândim Kemu bu sot târotâro upme. Oi zen kâmut kânok op Anutugât sinġi nalem pâpanņan nep tuum zobâ nalem nâmbutņâ mem nem ândime. ¹⁹ Den san, zorat topņâ dap yatâ? Lopiogât sii nalem nininâ, zorat nângâne bon upapkât san mo? Mo lopio zikņangât nângâne bon upapkât san? ²⁰ Yatâ buņâ. Den san, zorat topņâ itâ. Um kâtik a, zen ko lopiogât sii nalem ume, zo Anutugât sinġi buņâ. Zo Satañ sot wâke, zengât sinġi uap. Oi nâ Korinti a zengât itâ san. Zen Satañ sot wâke zen sot târotâro mân upi. ²¹ Kembugât hâkobân gâbâ too nem wâke zengât hâkobân gâbâ too nininâ, zo mân taap. Oi Kembugât nalem nemņâ wâke zengât nalem nininâ, zo mân taap. ²² Kemu zâk kuk otņiņgâbapkât yatâ utnat? Mo dap nânge? Nengât imbanandâ zâk wâlap? Yatâ buņâ.

Nâi zâk zikņangât nânġi zari ândei mân dâp upap.

²³ A ziņ itâ sâme, “Kut nâi nâi, zo orotġik ziap.” Ka nâ itâ sa nângâneġ. Kut nâi nâi nâmbutņâ oindâ zorâņâ mân betniņan mimbap. ²⁴ Nâi zâk zikņangât mân nângâm bukuņangât nânggâbap zo ko âlip upap.

²⁵ Angâgwanġâ minduminduyân zuu bâu sângân minâ sâm âlip mimbi. Um oset mân upi. Zi lopiogât sinġi sâm mân mâsikâziņgâbi. ²⁶ Wangât, Kembuniņâ zâk hân sot kut nâi nâi piksâm ziap, zorat mariņâ ândiap, zorat.

²⁷ A um kâtik nâiņâ buku otziņgâm mirânan zâinâ sâi zâibi. Oi sii nalem ziņġi zorat topņâ mân mâsikâm nimbi. ²⁸ Ka nem tatnetâ bukuziņâ nâiņâ ga dâzângobap, “Bâu zi lopiogât sinġi sâsâņan gokņâ.” Yatâ sâbap oi ko mân nimbi. Zo sâm muyagem ziņgâbap, a zâkkât op nângâm birâbi. ²⁹ Zo nine umziņ sumun opapkât buņâ. Nalem zo ninetâ sâi ko bukuziņâ niegât nimbâ sâm nem um sumun opapkât. Nâ yatâ sa zengâren gâbâ nâiņâ itâ sâbap? “Ninâ umnâ nângâm kwâka mân zeip upâ sa bukunâ nâiņâ pâke pâmbap? ³⁰ Nâ Anutugâren sâiwap sâm nia wangât bukunâ nâiņâ nângâm bâliņ kwatnibap?”

³¹ Nâ zorat itâ sa nângâneġ. Zen sii nalem ninam mo kut zo mo zo utnam a ziņ ziņġitņâ Anutu sâm âlip kwâkņangâbigât nângâmņik upi. ³² Zen Yuda a sot Griġ a sot Anutugât kâmut zengât mâteziņan tosaziņ buņ ândine âlip upap. ³³ Nâ yatigâk a top topņâ zen niknetâ dâp upapkât nângâm ândiman. Nâ ninangât nângâm buņâ. A doņbep, zengât nângâm opman. Zen Kembugât sinġi âlip nângâm âlip upigât nep tuuman.

11

¹ Nâ Kristogât mâtâp lâņman. Zen zo yatik orot mâmenâ ek nângâm wâratkum ândibi.

A ambân topniñâ.

² Zen kut ñai ñai oráwan sot den dâzângowan, zorat nângâm lum upme. Zorat nânga âlip opmap. ³ Oi zi den ñai sa nângânek. Kristo zâk agât kâukñâ. Anjâ ambângât kâukñâ. Oi Anutu zâk Kristogât kâukñâ. ⁴ Minduminduyân a ñai zâk kâuk pâkenâ tâi ninâu sâbap mo Anutugât den sâm muyagibap. Yatâ oi kembu patânâ anjun upap. ⁵ Minduminduyân ambân ñai zâk kâuk pâke buñ ândim ninâu sâbap mo Anutugât den sâm muyagibap. Zâk yatik oi apñâ anjun upap. Ambân yatâ zo, zâk ambân lañ ândiândiñ kâukziñ sâmot mimiñâ, zen yatâ anjun upap. ⁶ Ambân ñai kâuk pâke mân pam ândei kâukñâ mânângât nangâne anjun oi dâp upap. Ka ambân zo yatâ okñangâbigât anjun opñâ kâuk pâke pam ândibap. ⁷ Minduminduyân a zâk kâuk pâke mân pam ândibap. A, zâk neule âsakñâ mariñâ, Anutu, zâkkât holi tobat sot wikin yatâ. Ambân ko, zâk agât wikin.

⁸ A, zâk ambângâren gâbâ mân muyageip. Ambânñâ agâren gâbâ muyageip. ⁹ A, zâk ambângât opñâ mân muyageip. Buñâ. Ambân, zâk agât opñâ muyageip. ¹⁰ Ambân, zâk agât ombenjan ândiapkât kâuk kâpim ândibap. Yen ândei sumbem a ziñ iknetâ bâliñ opapkât sâsân.

A sot ambân, nen ârândânj Kembugât mâteñan kinat.

¹¹ A, zâk zikñik Kembugât mâteñan mân kinbap. Ambân, zâk zikñik Kembugât mâteñan mân kinbap. ¹² A ambân ârândânj kinbabot. Ambân, zâk agâren gâbâ muyageip. Zo yatik a nen ambân zengâren gâbâ âsagimen. Nen sot kut ñai ñai zo Anutugâren gâbik gawen.

¹³ Zen ziiñak nângâm iknek. Minduminduyân ambân ñai kâuk pâke buñ ândim Anutugâren ninâu sâi dâp upap mo buñâ? ¹⁴ Oi a ñai zâk kâuk sâmotñâ kârep mem ândei ikne dâp upap mo buñâ? Zorat topñâ mârur sinji âlip mân mem ândiwe, zen zoren nângâm ândiwe. ¹⁵ Oi ambân ñai kâuk sâmot ilimbam tâi ikne âlip opmap. Anutuñâ kâuk sâmot ilimbam zingâmop, zo kâuk pâkeziñ. Kâuk sâmot ilimbamñâ zo zâkkât neulenâ. ¹⁶ Ñai zâk den zi birâbâ sâm itâ nângâbap. Zo birâbirânj, zo nen sot Anutugât kâmut nâmbutñâ nen mân upmen.

Korinti a zen nalem nem gulipmalip urâwe.

¹⁷ Zen mindumñâ kut ñai ziñ upme, zorat nânga mân dâp oi girem dâzânguan. Zen âlip mân opñâ bâliñ op ândime. ¹⁸ Yesugât kâmut zen mindunetâ kâsâp muyagemap. Zen ziiñak kâmutñâ kâmutñâ sâm kâsâpagome. Yatâ sâm dâtnone nânga perâkñak yatâ uap. ¹⁹ Oi kâsâp zo yen buñâ. Zengâren gâbâ nâmbutñandâ den sinji âlip mem kâtigie, zengât topziñ muyagibapkât âsagiap. ²⁰ Ka zen nalem ninam mindumñâ Kembugât nalem kâtik nem gulipmalip upme. ²¹ Nalem mem gamñâ ziiñâ kâsâpkum zikñik zikñik nime. Ñai zâk tepñangât opmap. Ñai zâk âkon buñ nemap. Ñai zâk too waiñ donbep nemñâ um gulip opmap. ²² Wangât yatâ upme? Ziiñ mirâ kârur ko yatâ upme? Zen nalem too ninâ sâm mirâziñan nimbe. Zen wangât Anutugât kâmut zengât nângâne gigiñ oi a kanpitâ sot nalem buñ ândime, zen anjun kwatziñgâme? Zorat wan den dâzângobâ? Nâ sâm âlip kwatziñgâbat? Buñâ. Nâ zirat mân sâm âlip kwatziñgâbat.

Kembugât nalem niniñ, zorat den.

²³ Nâ Kembugâren gâbâ den mewan, zo zingâwan. Zo itâ. Kembu Yesu zâk Yudanâ tirâpâzânjoi gâsuwe, zo mân âsageip, narâk zoren Yesu zâk

arâpnâ sot tap nalemeip. ²⁴ Nalem nâi memnâ sâiwap sâi namun itâ sâip, “Zi sunumnâ. Zi zengât sinji san. Nâgât nângâm naleme zi itâ nem ândibi.” ²⁵ Nalem ninetâ Yesunâ wain too hâkop memnâ itâ sâip, “Hâkop ziren târotâro irakjanngât gilâmnâ taap. Gilâmnandâ narâk ziren târotâro iraknâ âsagezingâbap. Nimbi dâp nâgât nângâm yatik nem ândibi.” ²⁶ Zen naleme sot too zo nimbi dâp Kembu moip, zorat sinji sâi muyagem ândine âburibap.

²⁷ Zorat nâi zâk mân orotnâ opnâ Kembugât naleme sot too, zo nimbap, zo nem gulipkum tosa mimbap. ²⁸ Zorat naleme sot too zo ninâ sâi umzingânngât topnâ ek nângâmngâ Anutugâren sâi muyagemngâ nimbi. ²⁹ Nâi zâk Kembugât sunum egi yennâ oi nimbap, zâk hâunâ mimbap. ³⁰ Zen zo yatâ gulip upmegât nâmbutnâ lolot sot nâmbutnâ sisi mâsek sot nâmbutnâ mârume. ³¹ Niñak um topniñ ek nângâm kubigindâ sâi ko Kembunâ hâunâ mân niñgâbap. ³² Ka gulip okjanngindâ Kembunâ hâunâ niñgâm kubikniñgâmap. Um kâtik, zen sot tâmbetagobemngât op zo yatâ kubikniñgâmap.

³³ Bukurâpnâ, zen naleme ninam mindum tatnetâ aksik gam nanngânetâ ko topwkap nimbi. ³⁴ Nâi zâk tepnanngât okjanngi ziknâ mirin naleme nimbap. Zen mindum Kembugât naleme kâtik nem gulipkune hâunâ muyagezingâbapkât yatâ upi.

Den nâmbutnâ zo ninak gam dâzângobat.

12

Kaapumngâ nenngâren nep tuumap.

¹ Bukurâpnâ, Nen nep top top tuunat, zorat Kaapumngâ imbanâ niñgâmap. Zorat kwakpegât dâzângua nângânek. ² Zen mârumeñan um kâtik ândine a ziñ diizingâne lopio diñ buñ, zâkkâren pâlatâñ op ândiwe. Zen lopiogât kembuniñâ sâi kin topñan ândim gulipmalip op ândiwe. ³ Zorat torenngâ nâi itâ sâi dâzângua nângânek. Nâi zâk Anutugât Kaapumngâ mam okjanngi dap op itâ sâbap? “Yesu, gâ sâi bâlîñ kwatgigan.” Oi nâi zâk Tirik Kaapumngâ mam mân okjanngi dap op itâ sâbap? “Yesu, zâk Kembu patâ.”

⁴ Anutugât umâlepnanngât op sâi Kaapumngâ imbanâ niñgi nep top top tuumen. Kaapum, zâk kânok. ⁵ Kore orotnâ top top ziap, zo donbep. Nep mariñâ, zo Kembu kânok. ⁶ Sinji âlipkât mâtâp topnâ topnâ ziap. Imbanâ mariñâ Anutu kânok. Zâk imbanâ muyagem niñgâmap. ⁷ Kembugât kâmurân nen ârandân âlip ândinatkat Kaapum zâk a kânok kânok imbanâ muyagem niñgâmap. Nâi zâk Kaapumngâ mam okjanngi kut nâi nâi âsagemap, zorat topnanngât den nângâm sâmap. ⁸ Nâi zâk Kaapumngâ mam okjanngi den nângânângâ zo sâmap. Nep zagât, zo mariñâ Kaapum kânok. ⁹ Nâi zâk Kaapumngâ mam okjanngi nângâm pâlatâñ patâ op ândimâp. Nâi zâk Kaapumngâ mam okjanngi a sisi mâsek kubikzingâmap. ¹⁰ Oi nâi zâk sen mârât kuleme tuubapkât imbanâ pindâmap. Nâi zâk Anutugâren gâbâ den mem sapsubapkât imbanâ pindâmap. Nâi zâk Kaapumngâ imbanâ pindi den sot kut nâi nâi zorat topnâ nângâm kubik sapsupap. Zâk itâ sâmap, “Zo Kembugât Kaapumngâ gok.” Mo itâ sâmap, “Zo wâke sot Satan, zengâren gok. Zo bâlîñâ.” Nâi zâk sinji âlip den gându unakñan sâbapkât imbanâ pindâmap. A nâi den gându unak zo nângâm a dinniñan melânbpapkât

imbanâ pindâmap. ¹¹ Nep top top zo Kaapumñak tuumap. Kaapum zâk zikñak nângâm nep zo mo zo a mariñ dâp kâsâpkum ningâmmap.

Sâkniñ ko kânok, kore mâman donjep.

¹² A nen sâkniñandâ kânok, ka sâkkât kore mâman, zo donjep. Oi zen donjepnâ mâpotnetâ sâk kânok uap. Oi Kristogât kâmut nen zo yatik.

¹³ Kaapum kânokñak tooyân mâpotniñgi kâmut kânogâk urâwen. Yuda a sot hân nâi gok, Kore a sot a kutâ, nen aksik Kaapum kânok zorigâk miwen. Kaapumñâ umniñan piksâm zimbapkât miwen.

¹⁴ Oi sâkkât kore, zo kânok buñâ. Zo donjep. ¹⁵ Oi ki zâk dap op itâ sâbap? “Nâ bet buñâ. Nâ sâkkât torenñâ mân uan.” Den yatâ sâmñâ dap op sâk birâm zikñik ândibap. ¹⁶ Mo kindap zâk dap op itâ sâbap? “Nâ sen buñâ. Nâ sâkkât torenñâ mân uan.” Yatâ sâmñâ dap op sâk birâm zikñik ândibap. ¹⁷ Sâgân sinniñâ zei sâi ko sâkñâ kindap kârubap. Mo sâgân kindabâk zine sâi sângân kârubap. ¹⁸ Anutu zâkñâ yatâ nângi zeipkât sâkkât kore nep top top sâm ziñgip. ¹⁹ Sâkkât kore mâman zen nepziñ kânok oi sâi sâk zâk bâliñ opñâ buñ opap. ²⁰ Zi ko kore mâman donjep, ka sâk ko kânok.

²¹ Senñâ dap op bet itâ dukubap? “Nâ gâ buñik âlip ândibat.” Mo kâukñâ dap op ki itâ dâzâkobap? “Nâ zet buñâ âlip ândibat.” ²² Yatâ mân ziap. Sâkniñangât torerâpnâ lolotñâ zen buñ utne sâi âlip mân ândibem. ²³ Oi sâkniñangât torerâpnâ giginâ ziñâ galem otziñgâmen. Oi sâkniñangât torerâpnâ mân igikñâ zo ekap zângoindâ âlipñâ yatâ ândime. ²⁴ Sâkniñ torerâpnâ muyap zime, zo yatâ neule mân pam ândimen. Oi Anutuñâ sâk muyagem torerâp nâmbutñâ giginâ zen nep patâ sâm ziñgip. ²⁵ Zo sâkniñangât torerâp kâsa mân op kore oranjâm ândibigât yatâ oip. ²⁶ Zorat torenñâ nâiñâ sâknam nângi nâmbutñâ, zen ârândâñ nângâbi. Mo nâiñâ sâtâre oi nâmbutñâ zen yatik sâtâre op nanngâbi.

Nep a topñâ topñâ ândie.

²⁷ Zen aksik patâ mâpotne Kristogât kâmut ue. Nep top top tuume, zo ko zen kâmut kânok ue. Zen Kristogât sâk bonñâ yatâ ue. Kristo zâk kâukziñ ândiap. Oi zikñik zikñik sâkñangât kore mâman ue. ²⁸ Oi Anutu zâk kâmut gakârâpnâ, nenngâren a itâ nâmbarip. Aposolo gâsum sâlâpnângoip. Ombenjan Anutugâren gâbâ den mem sâsâñ a. Ombenjan den singi âlip kwâkâm ziñgâziñgân a. A sisi mâsek kubikziñgâziñgân, berân mâme a sot a sâtnâ, oi a den gându mârâtnan sâsâñ. Zo yatâ nâmbarip. ²⁹ Nen Aposoloyâk nâmbarip? Mo nen aksik Propete a mo kwâkâm ziñgâziñgân a nâmbarip? Nen aksik sen mârât tuutuñangât imbanâ niñgip? Zo yatâ buñâ. ³⁰ Nen aksik patâ sisi mâsek kubikkubikñangât imbanâ niñgip? Mo den gându uñakñan sânatkât imbanâ niñgip sot den zo nângâm melâñnatkât imbanâ niñgip? Yatâ buñâ. ³¹ Zorat itâ sa nângânek. Zen Kaapumgât imbanjan Yesugât kâmut mem kâtikñan kwatziñgânam op nep tuubi. Nep top top zorat san. Zi ko nep zo tuubigât nânâ mâtâp âlipñâ nâi, zorat dâzângua nângânek.

13

Umninândâ mân gâsâyagom nep âlip tuugindâ mân dâp upap.

¹ Nâ Kaapum imbanjan a gânduyân mo sumbem a zengât gânduyân Kembugât den sâbam ua umnandâ bukurâpnâ mân gâsâzângobap zo ko

sa lâmun kâmam yatâ den kwamitjik opap. ² Nâ Propete op ândim kut nâi nâi âsagemap, zorat topnâ nângâbam sot singi âlipkât topnâ nângâm kwâtâtebam oi baknâ sa âbângubapkât zorat nângâm pâlâtân imbanâ zemniġi sâi ko umnandâ bukurâpnâ mân gâsâzângobap, zo ko nâ a yennâ opam. ³ Oi kut nâi nâinâ zemniġap, zo a kanpitâ zingâm nanġâm sâknâ bira karâpkât singi opap, oi umnandâ bukurâpnâ mân gâsuzingâbap zo ko nâ a yennâ op nanġâbat. Kut nâi nâi zo ua sâi zorânâ âlipnjan mân kwatnibap.

Buku opnâ mâtâp âlipnâ lârnat.

⁴ Nâi zâk umnandâ bukurâpnâ gâsuzingâmapnâ lumbenâ ândibap. Bukurâpnâ, zen kuk mân otzingâbap. Zâk sâk mâme mo zâizâinj mân upap. ⁵ Kut nâi mân orotnâ zo mân upap. A zo ziknâ kutnâ mân mem zaatpap. Um kâlak bujâ. A zengât tosa mân mem ândibap. ⁶ Bâlijandâ laj kâri umbâlâ upap. Oi den bonġandâ laj kâri zorat umâlep upap. ⁷ A umġandâ bukurâpnâ gâsâzângomap, zâknâ bukurâp zengât nângi zâizâinj opmap. Oi bukurâpnâ zinj kulem bâlinâ okġanġâne mân lorebap. Oi sâknam sot kut nâi nâi bâlinâ zo zâkkâren muyagei mân lorem kâtigem kinbap. Anutuġâ gâtâm tânnângobap, zorat umâlip op mambât ândibap.

Buku orotnâ, zorânġ mân buj upap.

⁸ Umġâ buku orotnâ, zo mân buj upap. Ka Kembugât den sâsânġ, zo buj upap. Oi den gându nâin nâin sâsânġ, zo buj upap. Den topnâ nângânângânġ, zo buj upap. ⁹ Zo itâgât. Hânân zi ândien, zorat op ko torenġik nângâmen. Zorat op ko den sâmen, zo torenġik opmap. ¹⁰ Gâtâm hângât narâknâ âkâbabân bonġâ muyagei orot mâmeninj kwaknâ, zo buj op nanġâbap. ¹¹ Nâ katêp ândiwanân katêp den sâwan. Oi katêp um yatâ nângâm ândiwan. Bet ko lâmbatnâ a opnâ katêp nângânângânġ, zo birâwan. ¹² Narâk ziren kut nâi nâi ikmen, zo tooyân egindâ gâutgâut opmap, zo yatâ. Gâtâm ko bonġâ ek nângânat. Narâk ziren torenġik nângan. Gâtâm bonġâ ek nângâbat. Anutuġâ nek nângâmap, zo yatâ ek nângâbat.

¹³ Zinzinj kâtik zimbi, zo nângâm pâlâtânġ, um bâbâlaġ op mambât ândiândinj sot umġâ gâsâyagom buku orotnâ, zen karâmbut. Buku orotnâ, zo patâzinâ uap.

14

Anutugât den sâm muyamuyagiġ, zorânâ nep patâ.

¹ Zen umzinandâ gâsâyagom ândibigât kâtigibi. Kaapumġâ nep top top niġâmap, zo tuunam kâtigibi. Anutugât den sâsânġ nep, zorat nângâne zâizâinj upap. ² Nâi zâk den gându uġakġan sâmap, zo a mân dâzângom Anutu dukumap. Zâk Kaapumġâ mam okġanġi den gându uġakġan sâi a zen kwakme. ³ Ka nâinâ a denân Kembugât den sâm muyagemapnâ a kâtigibigât betzijan mimbap. Zen um bâbâlaġ upigât dâzângomap. ⁴ Nâi zâk den gându uġakġan sâmapnâ zik umġâ Kambu sot pâlâtânġ op kâtigibapkât sâmap. Ka nâi zâk a kâmut zengât mâteziġan Kembugât den muyap sâm muyagemapnâ kâmut zinj singi âlibân kâtigibigât sâmap. ⁵ Zen aksik patâ den gându uġakġan sâne nânga âlip nâi upap. Ka Anutugât den a denân muyap sâm muyagine nânga âlip nâi upap. A nâi zâk Kembugât den muyabâk sâm muyagemap, zâk den gându uġakġan sâmap, zo walâbap. A nâi minduminduyân den gându uġakġan sâmnâ melânġ a denân dâzângoi

âlip upap. Zâk yatâ opnâ Kembangât den muyap dâzângomap, zo yatâ upap. Yesugât kâmut zen Kembangât den nângâm âlip upigât otnigi yatâ san. ⁶ Bukurâp, nâ zengâren gam den gându unaknjan den sâmbâ dâzângom dap op betziñan mimbat. Nâ Anutugâren gâbâ den nâi mân mem ga muyap dâzângobat, zo dap op betziñan mimbat? Nâ nângânângâ den mo sâmbâ kwâkâzingâzingân den mo Kembangât den nâi mân mem ga dâzângobat, zo dap op betziñan mimbat?

Kembangât den ekapjoot mân sâbi.

⁷ Kut nâi yennâ kâmam sot uluwet zo kune dinjâ muyap mân sâi dap op nângâbi. ⁸ Mo lâmun waatne kwamitnâ muyap mân sâi dap opnâ kâmbamgât kut nâi kubiknâ âi pâizingâbi? ⁹ Oi zen yatik gându unaknjan den ekapnum sâne a nâmbutnâ dap op nângâbi? Dinziñâ zo yennan âibap. ¹⁰ Hân dâp a den gându top top zem ariap. Mâirâp ziinjak dinziñâ zo nângâme. ¹¹ A nâinâ den gându nâi sâi nânga kwakmak upap. Den zorat marinandâ nâgât nângi kamân nâi gok upap. Oi nâ yatik zâkkât nânga zâk kamân nâin goknâ upap. ¹² Oi zengâren topnâ yatik ziap. Kaapungât imbanjâ zengâren muyagibapkât nângâm sâme. Zo âlipnâ. Ka nâ itâ sa nângânek. Zen Kaapungâren gâbâ imbanjâ mem Yesugât kâmut mem kâtiknjan kwatziñgâbigât otziñgi ândibi.

¹³ Zorat den gându unaknjan den sâbapkât imbanjâ zemnângap, zâk den zorat topnâ nângâm mâburibapkât imbanjâ zorat Kembangâren ninâu sâi bekñan mimbat. ¹⁴ Nâ den gându unaknjan ninâu sâbat, zo ko um dâpnandâ upap. Oi nângânângânâ zo mân nângâm kubiksa yen zimbap. ¹⁵ Zorat nâ dap upat? Itâ upat. Nâ um dâpnandâ ninâu sâbat sot nângânângânandâ nângâm lâunandâ ninâu sâmbâ sapsuga âlip upap. Um dâpnandâ kep mimbat sot nângânângânandâ nângâm simbitkum kep mimbat. ¹⁶ Gâ um dâpkandâ den gându unaknjanâk Kembangâren sâiwap sâna a kândâtñan goknâ dinjâ mân nângâmñâ dap op perâkñak sâbap? ¹⁷ Gâ sâtâre den bonjâ zo sâban. Oi a zorân kwagi dap dap yatâ oi zorânâ tângubap? ¹⁸ Zen den gându unaknjan sâne nâ walâzingâm sâman. Zorat Anutu sâiwap sâmbâ dukuman. ¹⁹ Ka nâ itâ sa nângânek. Den gându unaknjan sâsânangât nânga bon oi sâi minduminduyân den gându unaknjan den kârep patâ sâbâ sâmbâ sâbam. Nâ zorat nânga giap. Ka Kembangâren den memnâ minduminduyân muyap sâmbâ muyagijñ, zorat nânga zariap.

Kembangât den âragunam katep tobat mân upi.

²⁰ Bukurâpnâ, den nângâm kubikkubiknjanngât nângânângâzingânandâ katep yatâ mân upi. Nângânângâzingânandâ lâmbatlâmbatnâ zengât dâp upap. Bâlinjâ nângâbi, zo ko umziñândâ katep mâik yatâ upap. ²¹ Mârumñan Yuda a ziñ um kâtik ândine Kembunâ den nâi itâ sâip. Zen zo Kembangât gurumin den ekabân kulemgune ziap,

“Kembu zâk itâ sap, ‘Nâ hân nâin goknâ sângonzângua kâmut zi zengâren gam den gându nâin nâgât den dâzângone lanj mân nângâbi.’ ”

²² Oi zorat torenñâ sâbâ. Gându unaknjan den sâsân, zo top lâkulâku nâi uap. Oi zo Yesugât kâmut zengât sinji mân uap. Zo um kâtik zengât sinji. Oi Anutugâren gâbâ den mem muyapnâ sâmbâ muyamuyagiñ, zo top lâkulâku nâi uap. Zo a um kâtik zengât sinji bunjâ. Zo Yesugât kâmut zengât sinji.

²³ Yesugât kâmut zen aksik mindum aksik gându uŋakŋan den sâne sâi a yenŋâ, a um kâtik zâk zingitŋâ sâbe, “Um gulip otzingap.” ²⁴⁻²⁵ Um kâtik zinj zingitŋâ sâi zorat nângâne Kembugât top lâkulâku ŋâi mân opap. Yesugât kâmut mindumŋâ Anutugât den muyap sâp muyagem tatne a yenŋâ, um kâtik ŋâi zengâren gam den sâbi, zo nângâbap zo ko aksik umŋangât topŋâ sâp muyagine den zo umŋan giari umŋâ melâŋbap. Oi umŋan kut ŋâi ŋâi tik zemap, zo muyagei umŋâ melâŋi hânân gei pindiŋsâm zem Anutu mâpâsem itâ sâbap, “Anutu zâk perâkŋak zen sot ândiap.”

Bet bâsaŋ mân mindubi.

²⁶ Bukurâp, zorat dap dap? Zen mindunâ sâp um bet bâsaŋ mân gabi. Ŋâi zâk sâtâre kep ŋâi mem gâbap. Ŋâi zâk kwâkâm zingâzingâŋ den mem gâbap. Ŋâi zâk Anutugât den uŋakŋâ. Ŋâi zâk den gându uŋakŋan sâbâ sâp sâbap. Ŋâi zâk den gându uŋakŋâ zorat top sâsâŋ sâbâ sâp sâbap. Zo Kembugât den laŋ kârâbapkât upi. ²⁷ Den gându uŋakŋan den sâp sâp donbepŋâ buŋâ, zagât mo karâmbutŋâ sâbi. Donbepŋâ mân walâm sâbi. Oi zikŋik zikŋik sâne a kânokŋâ mâburem topŋâ sâbap. ²⁸ Ka mâbumâbure a ŋâi mân tâi ko minduminduyân den gându uŋakŋan mân sâbi. Ŋâi zâk sâbâ sâp zâk zikŋik Anutugâren sâbap. ²⁹ Anutugât den muyap sâsâŋ, zo a zagâtŋâ mo karâmbutŋâ sâbi. Oi nâmbutŋâ zen den zo nângâm salâpkum sâbi. ³⁰ Ŋâi zâk tâi Kaapumŋâ umŋan den pâi sâbam oi a den kâdom sâbap, zo birâbap. ³¹ Anutugât den sâp muyamuyagiŋ zo utnâ sâp upi. A ŋâiŋon sâp nangâm ge tâi a ŋâigoot sâp dâzângobap. Sâp mânângât dâzângobi, zorâŋ âlip upap. Oi sâne a nâmbutŋâ zinj nângâm umziŋ bâbâlaŋ upap. ³² Anutugât den sâsâŋ a zen Kaapungât den sânam otziŋi sâbi. Mân sânam otziŋi birâbi. ³³ Anutu zâk gulipmalipkât Anutuŋâ buŋâ. Zâk lumbenjan orotŋangât Anutu. Anutu kânok, diŋâ kânok. A kânokŋak pâtârâŋâk sâbap. Ambân zen minduminduyân den hiriŋsâm tapi.

³⁴ Yesugât kâmut kamân dâp zen mindum ambân zen hiriŋsâm tapme. Korinti zen zo yatik utne dâp upap. Ambân zen yatâ opŋâ giginâ ândibigât nenŋât orotŋâ yatâ ziap. Oi zo yatik Kembugât gurumin denân ziap. ³⁵ Ambân zen den ŋâi mâsikâm nângânam mirâziŋan âi arâpziŋ mâsikâzingâbi. Ambân ŋâiŋâ minduminduyân den sâi anjunŋoot upap. ³⁶ Korinti a zen zâizâiŋ upme, zengât sa nângâne. Zen dap nâŋge? Anutugât denŋâ zengâren topkwap muyageip, mo zen ziiŋik nângâwe?

³⁷ Zengâren gâbâ ŋâiŋâ zikŋangât nâŋgi Propete mo a Kaapumŋoot upap zo ko den kulegum zingân, zo Kembugât sâtkât kulegwan, yatâ nângâbap. ³⁸ Ŋâi zâk den zi nâŋgi bon mân upap, zo zâkkât nângindâ Anutugât den sâsâŋ a mân upap. ³⁹ Zorat bukurâpnâ itâ sa nângâne. Zen Anutugât den muyap sapsusuŋ, zorat kâtiŋibi. Den gându uŋakŋan sâsâŋ, zorat pâke mân kwapi. ⁴⁰ Minduminduziŋan gulipmalip mân op, orotŋigâk utnetâ a nâmbutŋâ zinj zingitnetâ dâp upap.

15

Yesu zâk mumuŋan gâbâ zaatŋâ arâpŋâ zengâren muyageziŋgiŋ.

¹⁻² Bukurâpnâ, siŋgi âlip den dâzângua nângâwe. Oi zo mem ândime. Siŋgi âlip kwâkâm zingâwan, zo yatik mem ândie oi ko âlip kubikzingâbap. Mo dap nâŋge? Siŋgi âlip dâŋ mân mem ândinetâ umziŋan bonŋâ mân âsageziŋgâbap?

³ Zen sinji âlip nângâm ândibigât dâzângua nângâne. Sinji âlip nângâwan, zo dâzângowan. Zorat kâuknâ itâ sâm dâzângowan. Kembu Yesu, zâk den sinji Kembugât ekabân ziap, zorat dâp opnâ bâliņangât suup mem moip. ⁴ Oi Kembugât ekabân den ziap, zorat dâp Yesu hangoitâ zeî sirâm karâmbujan Anutuņâ mângei zaarip. ⁵ Zaatnâ Peterogâren muyageip. Zobâ arâpnâ nâmbutnâ zengâren muyageip. ⁶ Oi Yesugât kâmut tenġânâ 5 tausen walip, zo mindum tatne muyagei igâwe. Zengâren gâbâ donġepnâ tok gwâlâ ândie. Oi nâmbutnâ muwe. ⁷ Oi Yakobogâren muyageip. Oi Aposolo aksik zengâren muyageizijigâwe.

⁸ Paulo nâ zengât tenġâyân mân ândiwan. Iraborâk gâsum sâlâpnogi nep a orâwan. Nâ bet, katep mân kubikangâm âsageip yatâ nâ lan nâgâren muyagei egâwan. Aposolo zinjâ kot ninetâ mân dâp uap. ⁹ Nâ Aposolo nâmbutnâ zengât ombezijan. Nâ Anutugât a ambân kâmut zângom gâwan, zorat Aposolo kot ninetâ mân dâp uap. ¹⁰ Nâ Aposolo orâwan, zo Anutuņâ um lâklâk otnim tânnogi Aposolo op ândian. Oi zâkņak tânnogi zorânâ nâgâren bon buj mân oip. Buņâ. Aposolo nâmbutnâ zen nep tuune walâzĩngâm sâknam nep tuum kâtigewan. Oi zo Anutuņâ tânnogip, zorânâ mem kâtikņan kwatnigi sinji âlipkât nep tuum kâtigeman. ¹¹ Nâ orâwan sot zij urâwe, zorat mân sâbat. Yesu moip sot zaarip, zorat sinji sâm den sinji âlip sâm muyagimen. Oi Korinti a zen yatik mem ândie.

Yesu zâk mumuņan gâbâ zaaripkât zaatnat.

¹² Yesu mumuņan gâbâ zaarip. Den yatâ sâm dâzângoindâ wangât zengâren gâbâ nâmbutnândâ mumuņan gâbâ zaatnaat, zo mân ziap sâme? ¹³ Mumuņan gâbâ zaatnaat, zo kwâimbâmņâ Yesu mumuņan gâbâ zaarip, zo kwâimbâbi. ¹⁴ Oi Kristo mumuņan gâbâ mân zaarip sâi ko den sâmen, zo bon buj opap. Oi nângâm pâlâtânzij zo yatik bon buj opap. ¹⁵ Oi zorik buņâ. Nen Anutugât itâ sâwen, “Zâkņâ Kristo mumuņan gâbâ mângei zaarip.” Oi mumuņan gâbâ zaatnaat mân zeî sâi ko Anutuņâ Kristo mân mângei zaarip opap. Zorat den sâwen, zo Anutugât den târârak mân sâm sarâ sâbem. ¹⁶ A mumuņan gâbâ zaatnaatnâ mân zeî sâi ko Kristo mumuņan gâbâ mân zaarip opap. ¹⁷ Kristo mân zaari sâi nângâm pâlâtânzij yennâ opap. Oi tosazij tok zemziņgâbap. ¹⁸ Oi Kristo nângâm pâlâtân kwap muwe, zen tâmbetagowe yatâ opap. ¹⁹ Nen hânân narâk ziren Kristo nângâm pâlâtân kwâkņangâmen, zorat bonņâ mârur miwen sot sunbemân mân mimbem sâi ko umbâlâ patâ muyagebap.

Mumuņan gâbâ zaatnaat, zo tenġâyâk zaatnat.

²⁰ Kristo, zâk perâkņak mumuņan gâbâ zaarip. Zâk a mumuņâ kândom otziņgâm zaat ândiap. ²¹ Zo itâgât. A nâiņâ mumuņâ topkwapņiņgip. Zo yatik a nâiņâ mumuņan gâbâ zaatnaat, zo topkwapņiņgip. ²² Nen aksik Adamgât kiurâp opnâ munat. Zo yatik Kristo sot târotâroniņ ziapkât zaat nanġânat. ²³ Oi tenġânâ sâi ziap, zo yatik zaatnat. Kândom Kristo mumuņan gâbâ zaarip. Oi Kristo âburem takâbap, narâk zoren zâkkât sinji a nen zaatnat.

²⁴ Âkââkân narâkņan Kristo zâk a kutâ sot zâizâiņ sot imbanâziņoot aksik mem gei kwatziņgâm kembu nepnâ zo Anutugât bikņan pâi narâkņâ âkâbap. ²⁵ Kembu Yesu, zâk kembu nep tuum kâsarâpnâ kiņ gobetņan kâbakņezijĩngâm nanġâm nepnâ tuum nanġâbap. ²⁶ Kâsanâ boiņâ tâmbetkubap, zo mumuņâ. Mumuņâ zo buj upap. ²⁷ Anutuņâ a sot kut

nâi nâi aksik Kristogât giginâ zâmbarip. Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

“Anutunâ a sot kut nâi nâi aksik mem ge kinjangât gobetjan kwatziŋgi mân walâbe yatâ.”

Den zo nângindâ Anutunâ nâŋgi Kristogât ombenjan giginâ upapkât mân sâip. ²⁸ Nannâ zâk a sot kut nâi nâi nen mem gei kwatningâmŋnâ Anutu Ibânjangât ombenjan op ândibap. Yatâ oi ko Anutu zikjak a sot kut nâi nâi nenngât kembu patâniŋ op ândibap.

Mumuŋjan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi ko bâliŋ upem.

²⁹ Korinti a zengâren a nâmbutjandâ a mumuŋâ zengât op too sanjonme. Zo mumuŋjan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi dap dabân yatâ upe? ³⁰ Oi nen ko wangât sâknam kwâkjan ândiwenjâ ândim gen? ³¹ Bukurâpnâ, Zen Kembuniŋâ Yesu Kristo sot pâlatârj op ândie, zorat sâtâre op itâ san. Nâ sirâm dâp mumuŋandâ mâte otnigi ândian. ³² Den sumbuŋâ sa nângânek. Nâ Epeso kamânân zi bâu ulin zen sot agowan. Ka mumuŋjan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi ko wan bonjâ membam? Den zo sumbuŋâ san. Mumuŋjan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi ko itâ sa dâp opap, “Mukan munat. Zorat mân nângânâŋgâ op itârâŋj sii nalem om nem sâtâre utnâ.” Nâ sa nângânek. Zen yatâ mân nângâbi.

³³ Zen umziŋ mân kâitkubi. Zengâren gâbâ a nâi a lanj ândiândiŋâ zengâren pâlatârj upap zo ko orot mâme âlipjâ zo gulipkubap. ³⁴ Zen umziŋ kubiknâ ândiândi bâliŋâ birâbi. Zengâren gâbâ a nâmbutjandâ Anutu kândâtkume. Zo nângâm anjup upigât dâzânguan.

Zaatzaat top top zaatnat.

³⁵ Nâmbutjandâ itâ sâbi? “A mumuŋâ zen dap op zaatpi? Sâkziŋ tobat dap op muyagibi?” ³⁶ Korinti a zen kwakmak a. Zen nebân kut nâi kendâme, zo yen mân zaatmap. Keetjâ zo pane kâmjâ âlip taki keetjâ zo alâgem buŋ opmap. ³⁷ Zen keetjâ kendâme, zo nâi. Bonjâ ko nâi. Keetjik kendâme. Segonj mo kut nâi kendâne kâmjâ sot bonjâ bet takâmap. ³⁸ Oi Anutu zâk nângâm kwâtâtemjâ sâm pindip, bonjâ yatik takâmap. Keet dâpjan bonjâ tobat nâi nâi âsagemap. ³⁹ Zo yatik sâkkât topjâ kânok mân ziap. A nenngât sunum, zo nâi. Bâu zuu zengât sunum, zo nâi. Saru zuu zengât sunum, zo nâi. ⁴⁰ Oi sumbem a, zen sâkziŋ tobat nâi. Hân a, nen sâkniŋ tobat nâi. Sumbem a zengât neule, zo nâi. A nenngât neule, zo nâi. ⁴¹ Mirâsiŋ, zâk âsaknâ tobatnâ nâi. Kâin, zâk âsaknâ tobatnâ nâi. Sângelak, zen âsakziŋ tobatnâ nâi. Oi sângelak âsakziŋ tobatnâ kânok buŋâ. Tobatziŋ nâi nâi zem ariap.

⁴² Mumuŋjan gâbâ zaatzaat, zorat topjâ yatâ. Hân sâk, zo hangubi, zâk buŋ upapkât siŋgi. Zaatpap, zorârj mân buŋ upap. ⁴³ Hân sâk hangume, zo bon buŋâ. Zo yennâ. Zaatpap, zo bonjâ sot âsaknâ neulenjoot. Hân sâk hangume, zo lolotjâ. Zaatpap, zo imbanjânjoot. ⁴⁴ Hangugujandâ hân sâk sot. Zaatzaatjandâ sumbem sâk sot. Hân sâk ziap, yatik sumbem sâk ziap.

A sanjijâ Adam sot a unjaknâ Kristo.

⁴⁵ Kembugât ekabân den nâi itâ kulemgune ziap, “A kândom muyageip, Adam, zâk um dâpnojoot op zaat ândeip. A bet muyageip, zâk ko Kaapum sot ândiândi mariŋâ op ândiap.”

⁴⁶ Sumbemân gâbâ gok, zâk kândom hânân ge mân ândiap. Hânân goknâ zorânâ kândom hânân ândeip. Sumbemân gok, zâk bet ge ândeip. ⁴⁷ A kândom muyageip, zâk Anutuñâ hânñâ tuugip, zorat hân a oip. A bet muyageip, zâk sumbemân goknâ. ⁴⁸ Anutuñâ hân memñâ Adam tuugip. Zâkkât kiurâpnâ nen yatik hânân goknâ muyageningânñingân. Sumbemân goknâ a ândiap, yatik sumbemgât sinji op ândinat. ⁴⁹ Nen hânân goknâ tobat urâwen, zo yatik sumbemân goknâ, zâkkât tobat minat.

Yesuñâ taki sumbem sâk minat.

⁵⁰ Bukurâpnâ, den nñai zitâ sa nângânek. Hân sâk zirânâ Anutu um topñan, sumbemân mân zâi ândibap. Alâalâginj zo zinjzinj kâtiknâ mân zimbap.

⁵¹ Nângânek. Den nñai tik zeip, zo sapsum zingâbâ. Nen mân mom nanjindâ Kambu Yesuñâ taki tobatniñ nñai op hâukwâtnat. ⁵² Lâmun diñ sâi kegâk, sinniñâ kwilitikpamen yatâ, tobat nñai utnat. Lâmun diñ sâi mumuñandâ zaatñâ ândiândi kâtik ândibigât sâkzinj hâukwapi. Oi gwâlâ ândinatñâ hâukwap tobat nñai utnat. ⁵³ Sâknâ lolot, zinziñ kâtik buñ, zi ândiândi kâtik hâmbâ yatâ gwagori geibap. Mumuñangât sinjiñâ ândiândi kâtik gwagori geibap. ⁵⁴ Yatâ âsagei ko den itâ kulemgune ziap, zo kâtigibap, “Kembuñâ mumuñangât imbanjâ koi geip. ⁵⁵ ‘O mumu, gâ imbanjâgâ ikâ? Mumu, gâ nângobangât imbanjâgâ ikâ taap?’”

⁵⁶ Mumuñandâ nângobapkât bâliñandâ imbanjâ pindâmap. Oi Kembugât gurumin denñâ bâliñâ imbanjâ pindi gwâlantenjâsâmap. ⁵⁷ Ka mumuñandâ mân kambu otningâm ândibapkât Anutu sâtâre okñangânat. Anutuñâ Yesu Kristo sângongoi gem tânnângoi ândiândi kâtik muyagien. Zorat sâm âlip kwâkñangânat.

⁵⁸ Zorat op ko bukurâp, zen kâtigem kinbi. Âsâbânj Kembugât nep tuum kâtigibi. Itâ nângâm tuubi, “Kembugât opñâ nep tuugindâ bon buñ mân upap.”

16

Yerusalem zengât sinji kât mindubigât sâip.

¹ Kembugât sinji a zengât kât mindunam Galata hânân a kâmutñâ kâmutñâ dâzânggowan. Zo yatik upi. ² Kendon dâp kât tatzingap dâp mirin panetâ tâpap. Yatâ op ândine nâ zengâren ga kâtkât diñâ mân sâm kârubi. ³ Nâ zengâren ga a nângâzingâne âlip oi zo ekap zingâm sângonzângua kât zo mem Yerusalem kamânân âibi. ⁴ Mo nângâ âlip oi ninoot ârândânj âinat.

Paulo zâk Korinti zengâren âibam narâknâ zingip.

⁵ Nâ Makedonia hânân âi walâm zengâren gâbat. Makedonia hânân narâk kârep mân ândibat. Yen walâbat. ⁶ Korinti zengâren gam tâtat mâme upat motñâi. Zen sot ândia map narâknâ âkâbat. Oi zinjâ mâtâpkât betnan mine zoren mo zoren âibat. ⁷ Nâ narâk ziren yen ga zingit zâmban âibatkat mân otnigap. Zorat Kembuñâ nângi âlip oi zengâren gam mâik nñai tâpatkat san. ⁸ Nâ narâk ziren Espo kamânân ândia Pentekos kendon âkâbat. ⁹ Ziren Kembuñâ mâtâp patâ mem pâi nep patâ muyagei ziap. Oi sinji âlipkat a kâsa donjebep ândie.

¹⁰⁻¹¹ Timoteo zâk zengâren gâi buku okñangâne kengât mân op ândibap. Nâ Kembugât nep tuuman, yatik tuumap. Zorat zâkkât nângâne mân gibap.

Mulun galemgum sângongune um lumbe op nâgâren gâbap. Nâ zâk sot buku nâmbutnjâ zen ârândânj gâbigât mambât ândian.

¹² Bukuniñâ Apolo, zâk bukurâp nâmbutnjâ, zen sot zengâren gâbâpkât dukum sângongua mân bâbâlarj oip. Narâk ziren buñâ, narâk nâin mâtâp muyagemnjâ zengâren gâbap.

Kembugât den sâsârj a hurat kwatziñgâbi.

¹³ Zen galem oranjâm sinji âlip mem kâtigibi. Kenjâtziñ buñâ kâtigem ândibi. ¹⁴ Kut nâi nâi upme, zo umziñandâ gâsâyagom upi.

¹⁵ Oi bukurâpnâ, den nâi sa nângânek. Zen Setepano sot kâmut gakârâpnâ, zengât nângâme. Zen Grik hânân kândom Kembugât sinji urâwe. Oi zen Kembugât sinji a kore otziñgâm ândime. ¹⁶ A zo sot a nâmbutnjâ ziñ yatik nep tuume, zen ziñgit hurat kwatziñgâbi.

¹⁷ Setepano, Potunato sot Akaiko, zen nâgâren gane umnâ âlip oip. Korinti zen kârebân ândine zen gebâkziñan nâgâren gam umâlep kwatniwe. ¹⁸ Nâ sot Korinti a zen ârândânj umâlep kwatniñgâwe. Zorat zen a yatâ zo zengât nângâne âlip upap.

¹⁹ Asia hânân Yesugât kâmutnjâ kâmutnjâ zen Korinti a zengât nângâm ândie. Akwila sot ambinnâ Pisisila sot zekât mirin mindume, zen Kembugât opñâ sâm sâtâre otziñgâme. ²⁰ Bukurâpnâ nâmbutnjâ, zen yatik sâtâre otziñgâme. Zen buku muyageyangâm luyangâm upi

²¹ Paulo, nâ den zi sa bukunâ nâinñâ lâunan gâbâ mem ekabân kulemgum ândim gâi zi nâ ninak bitnandâ simbup mem den murukñâ zi kulemguan.

²² Nâi zâk Kembugât âkonzigi simgât sinji upap.

Kembuniñâ Yesu gâ gâban. ²³ Kembu Yesugâren gâbâ tânzânjgozânjgorj zorânj zengâren zimbap. ²⁴ Nâ Yesu Kristogât op umnandâ gâsâzânjgomap. Zo yatik.

Korinti a zengât ekap zagâtñâ Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop sot sâtâre den.

¹ Anutugât sâtât Yesu Kristogât Aposolo orâwan, nâ Paulo sot bukuzin Timoteo, net Korinti kamânân Anutugât kâmut sot Grik hânân Kembugât singi a ândie, zengât ekap zi kulemgum zinget.

² Anutu Ibâniñâ sot Kemu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângoziñgozñgoz sot um lumbe zengâren zimbap.

³ Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâñâ Anutu sâmb âlip kwâkñangânat. Zâk tânzângoziñgoz sot um diim giginâ mariñâ ândiap. Sâknam umbâlâ upmen dâp mem sândukñan kwatningâmap. ⁴ Anutuñâ sândukñan kwatningâmap, zo yatik bukurâpniñâ sâknam ândine sândukñan kwatzingânatkât opmap. ⁵ Kristo sot pâlâtân oindâ Kristo sâknam nângip, zo yatik sâknam kwâkñan ândimen. Oi nen zâk sot pâlâtân oindâ Anutuñâ mem sândukñan kwatningâmap. ⁶ Nengâren sâknam muyagemap, zo zengâren um sânduk sot kubikkubik muyagibapkât nengâren muyagiap. Um sândukñâ zo tânzângoi sâknam nengâren muyagemap, zo yatik zengâren muyagei kâtigem ândine umniñ sânduksâbap. ⁷ Nen zengât nângâm itâ sâmen, “Zen nen sot sâknam ândime, zo yatik nen sot um sânduk nângâbi.”

Kembuñâ Paulo sot bukurâpñâ mumuñan gâbâ mâkâzingip.

⁸ Bukurâpnâ, nen Asia hânân sâknam nângâm ândim gawen. Zen zorat kwakpegât sa nângânek. Zoren kut nâi nâi yâmbâtñâ kwâkniñan zari ândiândiniñâ buñ upap nângâwen. ⁹ Nen mumuñangât singi uen sâmb nângâwen. Oi yen mân muyageip. Niñ imbanjâniñangât nângindâ yen oi Anutuñâ a mumuñan gâbâ mângizingâmap, zâk kânok nângâm pâlâtân kwâkñangânatkât zo yatâ muyageningip. ¹⁰ Oi zâk mumuñan gâbâ mâkâniñgipñâ yatik mâkâningâbap. Zâkkât itâ nângâmen, “Sâknam muyageniñgi mâkâningâbap.” ¹¹ Korinti a zen ko ninânuñâ betniñan minetâ Anutuñâ mâkâniñgi zen sot a nâmbutñâ aksik patâ zorat zâkkâren sâiwap sâne âlip upap.

Paulo zâk um târârak ândeip.

¹² Nen niñangât nângindâ âlip opmap, zo itâgât. Nen mân kâitzângomen. Nen um salek ândeindâ umniñandâ hân a yenñâ, zengât nângânangâ mâtâp, zo mân nângâm ândiwen. Buñâ. Anutuñâ tânnângoi âlipñâ ândiwen. Zo a torenñâ zengât mâteziñanâk buñâ, Korinti a zengâren yatik ândimñâ kâtigiwen.

¹³⁻¹⁴ Yesu gâbap, narâk zoren zen nengât op sâtâre upigât sot nengoot yatik zengât op sâtâre utnatkât den zi kulemgum zinggen. Oi den kulemguen, zorân yâmbâtñâ buñâ. Aksik sâlâpkum nângâbi. Nâ nângan. Zen den zo aksik nângâbi. Zo den muyap. Mârum torenñâ âlip nângâwe.

Paulonâ sarâ mân sâmbâip.

¹⁵ Kândom nen buku op ândinat sâmb nângâm nâ zengâren gam umâlep kwatzingâbatkât sâwan. ¹⁶ Oi ga zingitñâ Makedonia hânân âibatkat sâwan.

Oi zoren ândim puriksâm Korinti a zengâren dum gam umâlep kwatziŋga ziŋâ sâŋgonnone Yudaia hânân âibatkat nâŋgâwan.

¹⁷ Korinti a zengâren gâbat sâmŋâ mân gâwan. Zorat nâgât dap nâŋge? Nâ um zagât op den yatâ sâwan? Nâ um kâtik a yatâ op um zagât opŋâ zengâren gâbat sâmŋâ birâm mân gâwan? Nâ yatâ buŋâ. Nâ mem birâbirâ mân opman. ¹⁸ Ibâniŋ Anutu, zâkŋâ sâi kâtikâtigiŋ ândiâpkât den sâindâ dap op bon buŋ upap? ¹⁹ Anutugât nanŋâ Yesu Kristo, zâkkât den siŋgi nâ sot Siliwano sot Timoteo, niŋâ dâzâŋgowen. Zo bonŋâ sot nâmbutŋâ yennâ mân oip. Buŋâ. Yesugât den bonŋigâk. Yesuŋâ den sâi kâtigemap. ²⁰ Anutuŋâ den sâm kâtigeip, zorat bonŋâ Yesugâren ziap. Zorat op Yesugât perâkŋak sâm Anutu sâm âlip kwâkŋangâmen. ²¹ Anutuŋâ sâi nen sot zen ârândâŋ Yesu sot pâlâtâŋ op kâtigimen. Anutu zâk zikŋak gâsum sâlâpnâŋgoip. ²² Oi zâkŋak târotâroŋangât undip Kaapumŋâ umniŋan pâip. Oi Kaapumŋâ umniŋan ândim Kembuŋâ tânnâŋgobapkât den umniŋan sâm muyagemap.

²³ Zengâren gâbat sâmŋâ mân gâwan, zorat sa nâŋgânek. Nâ Korinti kamânân ga den nep ziŋgâm umbâlâ kwatziŋgâbatkat mân gâwan. Den zo Anutuŋâ nâŋgi perâkŋak san. ²⁴ Niŋâ zengât a kutâ utnatkat mân sâmen. Zengâren umâlep muyagibapkât berân miangâm nep tuumen. Zen nâŋgâm pâlâtâŋân kâtigem kinze, zo nâŋgan.

2

Pauloŋâ Korinti kamânân mân âbureip, zorat den.

¹ Umnandâ itâ nâŋgâwan, “Zen umbâlâ upegât zengâren dum zagâtŋâ mân gâbat.” ² Nâ itâ nâŋgâwan, “Nâŋâ den sa umbâlâ utne waniŋ ziŋ umâlep kwatnibi?” ³ Nâ zengâren ga umâlep kwatnibigât otnigip. Ka zengâren ga umbâlâ kwatnibegât um girem den kulemgum kwatziŋgâwan. Umnandâ itâ nâŋgâwan, “Umnan sâtâre muyagei zengâren zo yatik sâtâre muyagibap.” ⁴ Ka umnâ bâliŋ oi isemŋâ ekap zo kulemgum ziŋgâwan. Sâknam sot umbâlâ kwatziŋgâbatkat buŋâ. Umnâ zengâren kinmap, zorat topŋâ tirâpziŋgobatkât orâwan.

A nâiŋâ bâliŋ oip, zorat den.

⁵ A nâi bâliŋ op umbâlâ muyageip, zorat ninâ umbâlâ orâwangât mân san. Korinti a nâmbutŋâ zen umbâlâ muyagiwe. Oi umbâlâ zo pisuk kwâkziŋan zarip. ⁶ A dorŋbepŋâ a zo kubikŋangâwe, zorat nâŋga âkap. ⁷ A zo umbâlâ ândim tâmbetâgobapkât tosaŋâ birâm um diim gibapkât den dukubi. ⁸ Buku okŋangâbigât san. ⁹ Nâ mâsikâm topziŋ ikpatkat ekap kulemgum ziŋgâwan. Zen dinnâ lubi mo mân lubi sâm kulemgum ziŋgâwan. ¹⁰ Itâ sa nâŋgânek. A nâi zâk nâgâren bâliŋ mân oip. Nâ dap dabân yatâ tosaŋâ birâbat? Zâk tosaŋâ buŋâ. Ka zen a nâigât tosa birâne nângoot yatigâk birâbat. Zen âlip upigât nâ Yesugât nep a op Kristogât mâtenan tosa zo biran. ¹¹ Satanŋâ kâitnâŋgom tâmbetnâŋgobapkât yatâ upmen. Zâkkât orot mâmeŋâ, zorat mân kwakmen. Âlip nâŋgen.

Siŋgi âlip, zo wârân âlipŋâ yatâ.

¹² Nâ Taroa kamânân gam Kristogât siŋgi âlip sâbatkat umnâ bâbâlaŋ oip. Kembuŋâ nep zo muyagem nigî, zo tubat sâm kubikangâwan. ¹³ Ka bukunâ Tito zâk Korinti a zengâren gâbâ mân kek âbureipkat umnâ âbamgwâbam oi uŋgeuŋge orâwan. Yatâ op a zâbamŋâ Makedonia hânân âiwan.

14 Opon, Kristo sot pâlâtân op kâtigem ândim Yesugât sinji âlip, zo a dâzângom nanjindâ a donjep nângâne zâkkât itomjandâ a hânjâ hânjâ zengâren laj kârâm âimap. Zorat sâtâre patâ Kembugâren okjanyânat. 15 Nen Kristogât itomjâ âlip yatâ upmen. Anutuñâ zo nângâmap. Oi a Kembugât sinji ândie sot a simgât sinji ândie, zen ârândân nângâbi. 16 Simgât sinji, zen sinji âlip zo kândâtkom itom zo nângâne mumujangât kârokñâ yatâ oi birâme. Oi a ândiândinjagât sinji, zen itomjâ âlipñâ zo nângâne ândiândigât wârân yatâ oi ândime.

Yesugât sinji sâsânjâ, zo nep zâizâinj sot nep yâmbâtñâ. Nen niinj imbanjan nep zo tuugindâ yâmbâtñâ upap. Ka Kembugât Kaapumñâ betnijan mei nep zo tuugindâ bâbâlañ upap. 17 Nen a nâmbutñâ zinjâ upme, yatâ mân upmen. A donjepñâ zen aŋgâgwanğâ a yatâ op kât minam Anutugât den sâme. Nen ko um târarak ândim Anutugât sâtkât Anutu mâtenjan Kristogât den sinji târarak sâmen.

3

Korinti a zen ekap Paulonjâ kulengoip, zo yatâ.

1 Zen nengât dap nânge. Zen nengât dum zagâtñâ itâ se? “Zâizâinj op den se.” A nâmbutñâ upme, zo yatâ op zengâren gam topnijangât ekap tirâpzarjgonatkât se? Mo zen topnijangât ekap kulemgune nâi pindânatkât se? 2 Yatâ mân utnat. Topnijangât ekap, zo zen. Niñâ Korinti zengâren nep tuugindâ bonjâ âsagei a zen ek nângâme. Nep zorat bonjâ topniñ muyagemap. Den Korinti a zengât umziñjan kulemguwen, zo a aksik zinj ek sâlâpkum nângâme. 3 Nen umniñandâ saazingâm zengâren nep tuugindâ Kristogât ekap yatâ urâwe. Topñâ muyap ziap. Ekap zo simbupñâ mân kulemguwen. Zo Anutu ândiândi mariñâ, zâkkât Kaapumñâ kulengoip. Kârân mân kulengoip. A umñjan kulengoip.

4 Kristogât op Anutu nângâm pâlâtân kwâkjangâm zengât yatâ nângâmen. 5 Sinji âlip nep, zo zâizâinj. Niñjak nep itâ zo mân tuubem yatâ. Zorat niñjak itâ mân sânat, “Niñ imbanjâyân tuugen.” Buñâ. Anutuñâ tânnânğoi tuumen. 6 Kembugât nep a ândimen, zo itâgât. Anutuñâ târotâro uñakñangât nep a mem kubikniñgip. Târotâro uñakñâ, zo sânginjâ simbupñâ kulengoip, zo yatâ buñâ, Kaapungât nep. Gurumin den Mosenjâ mârumñjan kulengoip, zorâñ nângomap. Ka Kaapumñâ ândiândi muyagem niñğâmap.

7 Târotâro sânginjâ, zo kârân kulengoip. Zo âsakñoot muyagei Mosenjâ meip. Zorat Mose si sângânñâ âsakñoot oi Isirae a, zinjâ dap op ek nangâbe? Oi âsakñâ zo zinzinj kâtik buñâ. 8 Târotâro uñakñangât âsakñâ zorâñ sânginjâ wâlâp. Târotâro uñakñâ zorat mariñâ Tirik Kaapum. 9 Târotâro sânginjandâ tosaninj sapsuñap, zo âsakñâ giginjâ. Ka târotâro uñakñâ, zorâñâ târarakñâ muyageniñğâmap. Oi zorat âsakñandâ walâm ba zariap. 10 Târotâro sânginjangât âsakñâ zo âsagei uñakñangât âsakñandâ âsagem kwâtepkoi buñ uap. 11 Zinzinj kâtik buñ, zo mârûm âsakñoot âsageip. Oi zinzinj kâtikñâ, zorat âsakñandâ walâmñâ patâ uap.

Um ekapniñ zo Kembujâ olañmap.

12 Târotâro uñakñangât âsakñâ zo zinzinj kâtik zem zâimâmbap sâm um bâbâlañ op sinji âlip kengât buñ sâmen. 13 Mose yatâ mân upmen. Mosenjâ târotâro sânginjangât den zo Kembugâren gâbâ memñâ Sinai bâkñjan gâbâ

gem a zinjâ âsaknjâ zinzinj kâtik bujâ, zo mân ikpigât si sângân kwâtepkoip. ¹⁴ Isirae a zen um kâtik urâwegât târotâro sânginjâ ekapnjoot sâlâpkum topnjâ mân nângâm ândim gawe. Oi ekap zo um kâtik zengât umzijan tok ziap. Kristo kânoknjâ ekap zo olanjap. Kristonjâ ekap zo olanj nângânângâzinj pâronjsâi Kembugât den zorat topnjâ âlip nângâbi. ¹⁵ Perâknak, Isirae a zen um kâtik op mârumanjân gâbâ Mosegât den sâlâpkum gawe. Oi umzijan ekapnjoot ziap. ¹⁶ Kembugât ekabân Mosenjâ oip, zorat den nâi itâ ziap, “Kembu mâte oknjangâbâ sâm si sângânjâ kwâtepkoip, zo mem pam Kembu mâte oknjangâmâip.”

Zorat itâ nângâmen. A nâi Kembugâren mâte oi Kembujâ a zorat um nângânângânjâ mâtâp mimbap. ¹⁷ Kembu san, zo Kaapungât op san. Oi Kembugât Kaapum a nâigâren tâi dumun bujâ ândibap. ¹⁸ Oi Kembugât singi a, nen aksik si sângâninj ekap bujâ ziapkât Kembugât âsaknjâ ek nângâmen. Kembugât holi tobat yatâ utnâtkât kubikningâm ândiap. Kubikningâm âsaknjâ ka âsaknjâ ninjâm zâibap. Kembujâ nep zo nengâren tuumap. Oi Kembu san, zo Kaapungât op san.

4

Singi âlip zo ekapnjâ bujâ.

¹ Kembu zâk tânnângom Kristo âsaknjangât den singi âlip zo sânatkât sâm ninjip. Nep yatâ zo sâm ninjipkât umnijnandâ mân lorimen. ² Kut nâi nâi anunjoot, mân orotnjâ, zo kândâtkumen. Den sarâ mân sâmen. Anutugât den mân gulipkumen. Bujâ. Nen Anutugât mâtenjan den bonnjâ sâmen. Nen yatâ oindâ a nâmbutnjâ zinjâ topniñâ ek nângâme. ³ Den singi sâmen, zo ekapnjoot uap oi ko tâmbetagoogonjngât singi zengât umzijan ekapnjoot opmap. ⁴ A nângâm pâlâtânzinj bujâ zen hân zirat a kutâ, Satajnâ umzinj doonjoi dap yatâ Kristo âsaknjangât den singi âlip zo nângâbe. Nen itâ nângâmen. Kristo zâk Anutugât holi tobat yatâ ândiap. ⁵ Den dâzângomen, zo niinj singi bujâ. Yesu Kristo zâk Kembuninjâ ândiap sâmen. Oi nen Yesugât opnjâ zengât kore mâman a op ândien. Nen zo yatâ dâzângomen. ⁶ Mârumanjân hân nâtkâtik zeî Anutunjâ sâi âsaknjandâ âsageip. Oi yatigâk umnijnan âsaknjâ pâip. Oi Kristogât si sângânjan Anutugât âsaknjâ zeî ikmen.

Paulo zâk mâsimâsikâyân mân loreip.

⁷ Imbanjâ zi niinjan bujâ, Anutugâren ziap. Zorat topnjâ âsagibapkât umgât gom sambe âsaknjânjoot zo âmanj hânjâ tuutuuj nengâren pâip. ⁸ Oi nen sâknam top top kwâknjan ândim mân lorimen. Gin mandu yatâ ândim mân nângâm kwâkâ upmen. ⁹ Nen itâ nângâmen, “A zen nângom sâknam ninjâne Anutunjâ mân birâningap. A zinj nângom mem nâi nâi otninjâne mân mumen.” ¹⁰ Yatâ opnjâ sâkninjan Yesugât mumunjâ, zo yatâ muyagei ândimen. Oi Yesugât ândiandinj, zo yatik sâkninjan muyagibapkât zo yatâ âsagiap. ¹¹ Nen gwâlâ ândeindâ Yesugât opnjâ a zinj gwâlâ nângom hannângonam sâme. Yesu ândiandinjngât imbanjâ zo sâkninjan muyagibapkât yatâ otninjâme. ¹² Oi itâ ziap. Korinti a zengâren Yesu ândiandinjngât imbanjandâ nep tuugi bonnjâ âsagibapkât nen mumunjanjngât singi yatâ op ândim nep tuum ândimen.

Paulo zâk Kembu sot pâlâtânj op nepkât âkon mân oip.

¹³ Nen singi âliphkât nep tuum sâknam nângâm sândânderj kârâm tuum ândimen. Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Nâ Kembu nângâm pâlâtân kwâkņangâm den sâman.”

Oi nen den kulem zorat dâp Kaapumņâ aleningi Kembu nângâm pâlâtân kwâkņangâm den sâmen. ¹⁴ Nen itâ nângâm kwâtâtimen. Kembuņâ Yesu mângēip, zâk zo yatik Yesu sot mânginingâm Korinti a zen sot ârândân zikņâ kinj topņan nâmbari ândinat. ¹⁵ Nen zo zengât sâm nep yatâ upmen. Kembangât den laņ kârâm ari a donjbeņņâ nângâm Anutu sâtâre okņangâne zorâņâ târokwâi târokwâi zem zâibap. Yatâ utne Anutugât kutsingijandâ patâ op sambâlem laņ kârâbap.

Hânân sâknam, zorâņ giginâ.

¹⁶ Hânân sâknam kwâkņan ândim umņiņ mân lorimen. Buņâ. Nen itâ nângâmen. Nen hânân zi ândim imbaņâniņ diim gei sâkniņ loremap. Umņiņ ko Kembuņâ sirâmņâ sirâmņâ tângui kâwalinoot kinmap. Kubigi uņakņâ opmap. ¹⁷ Hânân sâknamniņâ zo narâk kârep buņâ. Sâknam zo kubikniņgi bet hâuņâ âlipņâ, yâmbâtņâ sot zinzij kâtikņâ, âsakņoot, zo zemningâbap. ¹⁸ Kut nâi nâi muyap, zoren umņiņâ mân pâmen. Kut nâi nâi tik ziap, zoren umņiņâ pâindâ muyageningâbap. Kut nâi nâi ikmen, zen zinzij kâtik buņâ. Kut nâi nâi mân igikņâ, zorâņ zinzij kâtikņâ uap.

5

Silepniņ kândanâ Kembuņâ mirâ kâtikņâ muyagem niņgâbap.

¹ Nen itâ nângâmen. Nen hân sâkniņ mem ândimen, zi silep yatâ dâņduņsâi birânat. Oi Anutuņâ mirâ kâtikņâ sumbemân muyagem niņgâbap. Mirâ zo betņâ mân tuutuunâ. Zinzij kâtik nâi zo muyagem kinzap. ² Oi nen sumbemân mirâ zo minatkat âkņâle opņâ zorat nângânângâyâk ândien. ³ Um dâpniņangât sâk pâkeņâ buņ opapkât nângâmen. Sumbemân sâk uņakņâ minatkat nângâm ândimen. ⁴ Hân sâkniņoot ândim nângâm kwâkâ upmen. Hân sâkniņ zi buņ upapkât mân otningâmap. Buņâ. Sâk uņakņâ hâukwatnatkat otningâmap. Sâkniņ mumuņâ zi tâi ândiândigât sâk uņak hâukwâtnat sâmen. ⁵ Nen yatâ utnatkat Anutuņâ kubikningap. Zâk târotârogât undip Kaapumņâ niņgip.

Nen hânân kwande yatâ ândimen.

⁶ Nen zorat op nângâm ândimen. Oi itâ nângâmen. Nen hân sâkniņan zi ândim Kembu sot mân ândimen. ⁷ Narâk ziren umņâ nângâm pâlâtân kwap ândimen. Bonņâ mân ek nângâmen. ⁸ Oi laņ nângâm bâbâlaņ kwap ândimen. Hân sâkņâ hân kwande ândiândiņ, zo birâm Kembu sot ândiândiņ, zorat âkņâlimen. ⁹ Hân kwande ândiândiņ mo zâk sot ândinat zo ko itâ nângâm ândimen. Kembuņâ niņgiri âlip upapkât târârak ândinat. ¹⁰ Itâ nângâmen, “Kembu Kristo zâk den sâm kwâkâkwâkâņ târarân tâi nen pisuk patâ mâteņan kirindâ hâuņangât den sâm mâkâningâbap. Âlipņâ mo bâliņâ zorat hâuņâ zikņik zikņik niņgâbap. Hân sâgân ândim kut nâi nâi upmen, zorat dâp hâuņâ niņgâbap.” Zo yatâ nângâm orot mâmeniņ kubikņâ târârak ândinat. ¹¹ Oi Kembangât keņgât op ândeindâ a orot mâmeziņ kubik Kembu sot buku upigât dâzângomen.

Anutuņâ umņiņâ ek topniņ nângâmap. Oi Korinti a zen yatik umziņandâ topniņ nângâbigât otningap. ¹² Nen itâ mân nângâmen. Nen niij kutniņâ

mem zaatnat. Oi zinjâ nângâningâne a âlip upap. Yatâ bujâ. A dinnâ mân lum zâizâinj upme, zengât mâteziñan Korinti a, zen neñgât sinji sâm anjun mân upigât den zi sâm kulemgum zingen. Zâizâinj a yatâ zorân a topziñ mân nângâm sâtnjak sâme. Zen neñgât dum zagâtñâ itâ se? “Sâk mâpâmâpâse den sâme.” Zen ko topniñ âlip nâñge. ¹³ A zinj topniñ mân nângâm niñgiri um gulip op ândimen yatâ oi ko Anutu nepñangât op um gulip upmen. Mo a zinj neñgât nângâne umniñ târârak ziap yatâ oi zengât op upmen.

¹⁴ Nen itâ nângâmen. Kânokñâ aksik neñgât hâuniñâ moip. Zo nângâmñâ itâ nângâm kwâtâtimen. Kristo umñandâ donbep gâsânângom ândeipñak ândiap. Oi zo yatâ nângâmñâ dabân yatâ kwâimbâñangâm kândâtkunat? Zo yatâ utnatkât dâp bujâ. Kristo, zâk neñgât hâuniñ moipkât nen aksik muwen yatâ uap. ¹⁵ Aksik neñgât hâuniñ moip, zorat topñâ itâ. Ândiândi ândinat, zo niññangât opñâ bujâ. Hâuniñâ momñâ zaarip, zâkkât op ândinat.

¹⁶ Zorat narâk ziren a lañ mân zingitñâ umñâ birâzingâzingân, zo mân utnat. Mârum Kristo zâkkât sâk tobat ekñâ topñâ mân nângâm sâtnjak sâwen. Narâk ziren ko yatâ mân utnat. A ñâigât topñâ mân nângâmñâ sâtnjak mân sânat. ¹⁷ Nen itâ nâñgen. A ñâi Kristo sot pâlatân opmap, zâk a uñakñâ opmap. Kut ñâi ñâi sâñgijñâ zo buñ oi Anutuñâ uñakñâ muyageip. ¹⁸ Kut ñâi zo Anutuñâ sâi muyageip. Zâkñâ sâi Kristonâ diiningi nen Anutu sot buku urâwen. Oi nen nep tuugindâ a nâmbutñâ zen Anutu sot buku upigât nep zo sâm niñgip. ¹⁹ Nep zorat diñâ dâzângomen, zo itâ. Anutuñâ Kristo sot ândimñâ a zâk sot buku utnatkât mâtâp muyageip. Oi tosaninj birip. A zen Anutu sot buku upigât dâzângom ândinat kât nep diñ zo sâm niñgip. ²⁰ Zorat nen Kristogât den sâsân a op Anutugâren gâbâ den mem a itâ dâzângomen, “Zen Kristogât opñâ Anutu sot buku upi.” ²¹ Neñgât opñâ Anutuñâ sâi Kristonâ bâliñâniñ mem tosanoot oip. Itârân nen zâk sot pâlatân opñâ Anutu târârak ândimap, zo yatâ utnatkât yatâ oip.

6

Paulo zâk Anutugât a ândim nepñâ tuugi bon âsageip.

¹ Nen Anutugât berân mâme a ândimñâ itâ dâzângomen. Anutugâren gâbâ tânzângozângonj zo zengâren bon buñ opapkât umziñ galem oranjâm ândibi. ² Anutuñâ itâ sâi Kembangât ekabân kulemguwe, “Narâk parâwan, zoren nângâgiwan. Bâliñan gâbâ mâkâzingâzingân narâkñan bekan mewan.”

Nângânek. Narâk pâip zo zi sot bâliñan gâbâ mâkâzingâzingân narâkñâ zi.

³ A zinj nen sot nepniñ sâm bâliñ kwatniñgâbegât Kembangât mâtâbân bagibegât pâke mân pamen. A pisuk zinjâ Kembangât sinji upigât otningâmop. ⁴ Nen Anutugât kore a ândimen. Zorat topñâ muyagibapkât itâ upmen. Sâknam kwâkñan ândim mân lorimen. Kiom minningâne sâsâlim ândimen. ⁵ Kâmbamñâ nângone sâsâlim ândimen. Tâk namîn nâmbane tapmen. Kâsa osetziñan ândimen. Nepkât sâknam zo nângâm sâtkum ândimen. Um wâgân ândimen. Nalem buñ ândimen. ⁶ Tosa buñ ândimen. Nângânângâniñoot ândimen. Um sânduk ândimen. A buku otziñgâmen. Tirik Kaapum sot ândimen. A buku otziñgâzingân bonñâ ândimen. ⁷ Den bonñâ sâmen. Anutugât imbanan ândimen. Târârak ândiândiñangât kâlâu bongen mem yañgâgen sâiwa mem kinmen. ⁸ Sâm âlip sot anjun oserân

ândimen. A nâmbutjandâ nenġât nângâne sarâ opmap. Ka nen sarâ a bujâ. A bonjâ. ⁹ A zij nenġât nângâne gei kutsinjiniġoot ândimen. Zen nenġât mumuġanjġât sinġi ândie sâne nen gwâlâ ândimen. Zij nângone mân mumen. ¹⁰ Zen nenġât nângâne umbâlâ a opmap. Ka nen sâtâre a ândimen. Zen nenġât nângâne a kanpitâ opmap. Ka nen a nâmbutjâ kut nġâi nġâi betziġan mimen. Zen nenġât nângâne yennâ opmap. Ka umġât gom sambe patâ zemniġap.

Paulo zâk Korinti a zenjġât umjâ kirip.

¹¹ O Korinti a, umniġâ zenjġârâk kiri lâuniġ bâbâlanġ uap. ¹² Umniġandâ sipapzângowen. Zen ko umziġ doongune zenjġâren buku orotjâ zo bituktâ ziap. ¹³ Oi nâ nan bârarâpnâ itâ dâzângobâ. Zen umziġanjġât mâtâp mem pane patâ op zimbap.

Bâliġâ sot âlipjâ, zet buku buku mân upabot.

¹⁴ A um kâtik zen nakziġ lune mân betziġan mimbi. Târârak sot ġâġġonjâ, zet dap op buku buku upabot? Mo âsakjâ sot nġâtâtik, zet dap op târotâro upabot? ¹⁵ Kristo sot Sataġ, zet dap op um kânok upabot? Yesuġât kâmut sot um kâtik a, zen dap op um kânok upi? ¹⁶ Mo Anutuġât namâ sot lopiogât namâ, zet dap op târoyagobabot? Nâġe. Anutuġât ândiândiġanjġât namâ, zo nen. Kembuġât sinġi a nen lopiio mâpâsime, zenjġâren mân târokwatziġġânâ. Zorat Anutuġâ itâ sâi Kembuġât ekabân kuleġuwe, “Nâ osetziġan sot umziġan tâtat mâme upat. Oi nâ Anutuziġâ op ândia zen arâpnâ op ândibi. ¹⁷ Zorat um kâtik zen sot pâlâtâġ mân ândibi. Zen umziġ sumun opapkât galem oranjâm upi. Yatâ utne nâ ġâsuziġġâm galem otziġġâbat. ¹⁸ Oi nâ zenjġât ibâ ua zen nan bârarâpnâ op ândibi.’ Kembu, imbanjâ mariġandâ den yatâ sap.”

7

Paulo zâk Korinti a umziġ mân anġân kârâbigât dâzângoip.

¹ Bukurâpnâ, Anutuġâ yatâ sâm, sâm kâtigeipkât kut nġâi nġâiġâ umniġ sumunkomap, zo saġġon kubikjâ târârakkât mâtâbân ândinat. Oi Anutu hurat kwâkġanjġâm um salek ândinat. ² Korinti a, zen umziġandâ mân anġân kârâniġġâbi. Nen zenjġâren kut nġâi nġâi bâliġ, zo mân urâwen. Oi kut nġâi nġâiziġâ mân tâmbetkuwen. Oi kut nġâi nġâiziġâ mân kâmbu miwen. ³ Nâ den sâm bâliġ kwatziġġâm mân san. Nâ mârum itâ sâm dâzângowan. Umniġandâ kâpizângomen. Zen sot munat mo ândinatâkât nângâmen. ⁴ Umnandâ itâ nâġġan. Zen âlipjâ upi. Nâ zenjġât op sâtâre den sâman. Nâ yatâ nâġġâm umnâ diim ġiap. Sâknam kwâkġan ândim sâtâre muyageman.

Paulo zâk Korinti zenjġât sinġi nâġġâm umjâ âlip oip.

⁵ Makedonia hânân ġamjâ Korinti a zenjġât umniġ ġiremâk oi nâġġâm kwâkâm ândiwen. Oi dabân sâk sânduk ândibem? Zoren sâkniġanjġât sinġi kâmbam sot sâknam. Umniġanjġât kengġât. Kut nġâi yatâ zo muyageniġġâwe. ⁶ Ka mandu betziġan memap, Anutu, zâkġâ Tito sâġġongoi Korinti a zenjġâren ġâbâ âburem ġâi umniġ diim ġeip. ⁷ Oi âbureip, zorarâk bujâ. Zijâ umâlîp den dukuwe, zo mem ġâi nâġġâm zâk sot umniġâ âlip oip. Zen nâġġât den nâġġâm a bâliġâ oip, zorat umbâlâ op ândiwe sot nâġġât opjâ nepziġ tângune zaatmap. Zorat sinġi dâtnogi nâġġâm umâlîp patâ orâwan.

Korinti a zij umbâlâ mâik nêi nângâmjâ âlip urâwe.

⁸ Nâ mârûm ekap kulemgum zingâm umbâlâ muyagezingâwan, zorat umnâ mân bâliap. (Ekap kulemguwan, zorat perâknak umbâlâ nângâwan.) Zi ko nângan. Narâk pârkânok umbâlâ muyagezingâwan. ⁹ Umâlip nângan, zo umbâlâ urâwe, zorat bujâ. Zen umbâlâ op umziñ melânjâwe, zorat umnâ âlip uap. Zen umbâlâ bâbâlanj nângâmjâ umziñ kubikanji âlip upigât Anutuñ nângâzingi âlip oip. Dinninjandâ zengâren âi mân bâlinj oip. ¹⁰ Wangât, umbâlâ bâbâlanj zorânj agât umziñ melânji anjâ âlip upme, zorat. Umbâlâ yatâ zo muyagibapnjâ bet nângi mân bâlinj upap. Umbâlâ bâlinjâ ko zorânjâ um kâtik a muyagezingi tâmbetagobi.

¹¹ Nângânek. Umbâlâ nângâwe, zorânj zengâren bonnjâ muyageip. Umziñ bâlinj oi um kêrâp muyagiwe. Zorat topnjâ itâ. Top lâku sot tosa hâunjangât kenjât opnjâ kubikanjâwe. Nen zengât nângindâ âlip upapkât a zo kubikanjâwe. Kut nêi zo yatâ muyageip, zo bâlinjâ kwâimbâkwâimbân zo zengâren mân ziap, zorat topnjâ muyageip.

¹² Mârûm ekap kulemgum zingâwan, zo a bâlinjâ oip, zâkkât bujâ. Mo bâlinjâ oknjangâwe, zâkkât op bujâ. Den dâzângoindâ Anutu mâteñan sât luluzinjangât topnjâ muyagibapkât ekap zo kulemgum zingâwan. ¹³ Oi zen yatâ op umniñ diim giwe.

Korinti a ambân zij Tito umâlep kwâknangâwe.

Oi umniñ sânduksâip, zorik bujâ. Zen Tito umâlep kwâknangâne âburei nen donjebnjâ nângâm sâtâre urâwen. Zen yatâ opnjâ Tito umnjâ diim giwe. ¹⁴ Nâ mârûmñan sâm bâbâlanj kwatzingâm Tito itâ sâm dukuwan. Oi den zo bon buj mân oip. Zengât op den sâwen, zo bonnjâ op nanjip. Zo yatik Tito zengât sâm âlip den dukuwan, zo bonnjâ oip. ¹⁵ Tito zâk zengâren gâi sâk kâik urâwe. Yatâ opnjâ hurat kwâknangâm sâtñjâ lum buku oknjangâwe. Zâk zorat nângâm umjandâ zengârenâk kinmap. ¹⁶ Nâ ko zengât opnjâ um girem mân op ândibat, zorat umnâ âlip uap.

8

Makedonia hânân Yesugât kâmut zij kât minduwe.

¹ Bukurâpnâ, Makedonia hânân kâmutnjâ kâmutnjâ Anutuñjâ tânzângoï bukuzinj betziñan miwe, zorat sinji dâzângonâ. ² Zen sâknam sot mâsimâsikâyân ândim sâtâre op ândiwe. Kut nêi nêi donjeb mân ândim kanpitâ ândimnjâ lanj bukurâpziñ betziñan minam kât donjeb minduwe. ³ Nâ zengât nângan. Zen tâtzingip dâp parâwe. Zen ziinjik um bâbâlanjâk urâwe. ⁴ Niñjâ mân sâindâ ziiñak Yesugât kâmut Yudaia hânân ândie, zen betziñan mimbîgât sâm kâtigem dâtnowe. ⁵ Oi kut nêi nêi bâbâlanj upi sâindâ zen walâm uñânâk itâ urâwe. Kâdom umziñjâ Kembugâren pane kiri nen aksik Anutuñgât opnjâ umziñjâ nenjâren pane kirip.

Yerusalem kamânân umâlep muyagezingâwe.

⁶ Yatâ utnetâ Titonjâ Korinti a zengâren ga kât mindumindu nep tuum toren birip, zo tuum nanjgâbapkât sâm pindine. ⁷ Oi nângâm pâlâtân sot sinji âlip den sâsân sot den top nângânângân sot nepkât kâtigime sot buku otningâme. Kut nêi nêi zorat bonnjâ muyagiwegât yatik bukurâpziñ kamân nân ândie, zengât sinji kât mindunam um bâbâlanj op tuubi.

⁸ Den mâtâpnâ mân zinggan. Yesugât kâmut nâmbutnâ zen um bâbâlanj op kât minduwe. Korinti a zengâren buku orotnâ zo dap dap ziap, zorat topnâ âsagibapkât san. ⁹ Zen ko Kembuniñâ Yesu Kristo zâkkât topnâ nânggâme. Zâk gom sambe marinâ ândim nenngât op zo birâm kanpitâ oip. Kanpitâ oip, zo nen gom sambe patâ utnatkât yatâ oip.

¹⁰ Oi zi ninâ den dâzângobâ. Zo lune âlip upap. Zen kendon ombenjan kât mindunam bâbâlanj op topkwarâwe. ¹¹ Oi zi târokwap op nangâne bâbâlanj urâwe, zorat bonnâ muyagibap. Kut nâi nâi zemzingap, zorat dâp pane muyagibap. ¹² Um bâbâlanj op panetâ Anutunâ zengât nângi âlip upap. Pambi zo itâ. Nâi zâk patâ tâknanjâgabap, zâk zo yatik pâmbap. Mâik nâi tâknanjâgabap, zâk zo yatik pâmbap. Zen yatâ upi zo ko Kembunâ nângi âlip upap.

¹³ Zen kâtziñ aksik pam nanjâbigât mân san. Zâk zenâk tânzângobigât mân san. Zâk zen mo ziinâ ârândânjak gom sambe muyagibigât san. ¹⁴ Korinti zengât sikumñâ narâk ziren Yudaia zengât pu molei kut nâi nâi ârândânjak zimbapkât san. Oi narâk nâin Yudaia zengât gom sambenâ Korinti a betziñan mei yatigâk ârândânjak dâp kânok upi. ¹⁵ Zorat Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Donbep patâ sânduwe, zorânâ sambe mân muyagiwe. Bituk sânduwe, zorânj pu mân urâwe.”

Tito sot bukuzatnâ buku otziñgâbigât den.

¹⁶ Umnandâ Korinti a zengât gâsâzângomap, zo yatik Titonâ umñandâ gâsâzângomap. Anutunâ sâi yatâ âsagiap. Zo yatâ Tito zâkkâren muyagiapkât sâtare utnat. ¹⁷ Nen sâindâ nângip, zorik bunâ. Ziknak umñandâ bâbâlanj oi zengâren gâbam sap. ¹⁸ Yesugât kâmurân goknâ bukuniñâ nâi, zâk ârândânj sângonzâkoinâ gabot. A zo Yesugât kâmutnâ kâmutnâ, zengâren sinji âlip nep tuumap. Zorat zâkkât nângâne âlip opmap. Zâk sot Tito ârândânj sângonzâkoinâ gabot. ¹⁹ Yesugât a kâmutnâ kâmutnâ, ziñâ a zo betniñan mimbapkât gâsum sâlâpkuwe. A ziñ Anutu sâm âlip kwâknanjâbigât Yesugât kâmut Yudaia hânân ândie, zen betziñan minam kât mindumindu nep zi tuum ândien. Umniñ zengâren kinzap, zorat nep zi tuumen.

²⁰ Sâm gulip muyagebapkât kât patâ zo a mâteziñan dâñ galem upmen. ²¹ Nen yatâ oindâ Kembunjak niñgiri âlip upapkât bunâ. A ziñ ârândânj nenngât nângâne âlip upapkât sâmen.

²² Nen a zagât zet sot bukuniñâ nâi sângonzângoinâ ge. A zo narâk nâmbutnan mäsikâm egindâ kâtigeip. Narâk ziren zengât op nepnâ tuugi âlip op walâm kâtigiap.

²³ Zen Titogât topnâ nânge. Zâk betnan mei ârândânj nep tuum kore otziñgâmet. Bukuzatniñâ zekât nângâme. Zet kâmut ziñâ sângonzâkowe. Zet nep tuugitâ Anutu sâm âlip kwâknanjâgâme.

²⁴ Nen Korinti a zen sâm bâbâlanj kwatziñgâmen. Den zo bonñoot upapkât a zo ganetâ buku otziñgâne Yesugât kâmut kamân toren toren ândie, ziñ zo ek nângâbi.

¹ Kembangât sinji a Yudaia hânân ândie, zen buku otzingâm kât zingâbi, zorat âlip nânge. Zorat wangât op donbep kulemgum zingâbat? ² Korinti kamânân gok sot Grik hânân gok Yesugât kâmut ândie, zen kendon ombenjan bâbâlanj op kât mindunam urâwe. Zorat sinji Makedonia a dâzângua donbepnâ zengât sinji nângâm umziñj bâbâlanj oip. ³ Nâ Korinti a zen sâmbâbâlanj kwatzingâwan, zo yen opapkât bukurâpnâ sângonzângua Korinti a zengâren gane kât zo mindune âkâbap. ⁴ Ninak bet Makedonia a nâmbutnâ zen sot ga kât pâpanjngât kwakne dinnâ giginâ oi nâ sot Korinti a ambân zen ârândânj anun upem. ⁵ Zorat a sângonzângua kândom op ge. Ga takâne umâlepikât kât pambigât dâtnowe, zo pane tâpap. Kât pâpan, zo a sâtnjngât bujnâ. Kât zo umâlepikât Kembangât sinji sâmbambi.

Umâlebân kut nâi pâpan, zo Anutuñâ nângi âlip opmap.

⁶ Den sumbuñâ nâi sa nângânek. Nâi zâk nebân kut nâi ariknâ bituk pâmbap, zâk zo yatik bâbâlanjâk mem nimbap. Oi nâi zâk nepnan kut nâi yâmbât kârâm kâmitpap, zâk zo yatik yâmbâtñjik mem nimbap. ⁷ Zorat itâ upi. Nâi zâk nângâbap dâp yatik kât pâmbap. A sâtkât mân pâmbap. Kât zo ziknâ um bâbâlanjngât op pâmbap. A yatâ zo zengât Anutuñâ nângâziñgi âlip upap. ⁸ Anutu zâk imbanjâ mariñândâ imbanjângât mäsop minziñgi gom sambe muyageziñgi ziinâ mem nemnâ a zingâziñgânjngât op mân kwakpi. ⁹ Zorat Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Anâ sikumñâ kâsâpkum a kanpitâ zingâmap zâkkât orot mâmenâ âlipnâ zo âkââkânâ buj zem zâibap.”

¹⁰ Anutuñâ ariknâ muyagem ziñgi kârâm kâmitme sot bonñâ muyagem ziñgi nime. Ziñâ kârâm kâmitpigât ariknâ muyagem zingâm mäsop mei um bâbâlanj op a nâmbutnâ zingâbigât gom sambe muyagem zingâbap. ¹¹ Yatâ âsagei gom sambeziñjoot opñâ Kembangât sinji a Yudaia hânân ândie, zengât sinji sâmb kât nenjâren pane Yerusalem kamânân mem âinat. Zen yatâ utnetâ Kembangât kâmut Yudaia hânân ândie, ziñj zorat Anutugâren sâiwap sâmb mâpâsibi. ¹² Ziñâ Kembangât a kâmut yatâ otzingânetâ pu zo molibap, zorarâk bujnâ. Zorânâ sâiwap sâmb mâpâsibi, zorat gom sambe muyagei Anutugâren âi subap. ¹³ Zen Kristogât sinji âlip nângâm lum ândim umâlepziñjngât op kât zo mindum panetâ Yerusalem kamânân Kembangât kâmut sot a nâmbutnâ Korinti a zen buku târotârô kânok op Anutu sâmb âlip kwâkñjngâbi. Oi zengât itâ sâbi, “Korinti a zen sinji âlip lunat sâwenâ lum buku otniwe.” ¹⁴ Oi Korinti a zengâren Anutu nepñjngât bonñâ donbep muyagiapkât umñâ sipapzângom zengât op Anutugâren ninâu sâbi. ¹⁵ Oponj, Anutuñâ imbanjâ tânnângoip. Nen zorat nângindâ walâwalânj uap. Nen waninñjngât op yatâ otningap? Zorat mâpâsem sâiwap sâñâ.

10

Hângât kut nâi nâi, zorânj nep bonñâ mân uap.

¹ Zi Paulo nânâ, Kristo um sândukñâ op ândeip, yatik um sânduk sot um giginâ op itâ dâzângua nângânek. Zengâren gâbâ nâmbutñandâ nâgât itâ sâme, “Paulonâ zi nen sot ândim lumenâ den dâtnângoip. Ka kârebân âi tap kengât buñ den kâtikñâ kweraniñ sâmb kulemgum kwatningâmap.” ² Zengât sa nângânek. Bukurâp, zengâren ga ândim den kâtik dâzângom kubikzingâbatkât mân otnigap. Zengâren gâbâ a nâmbutñandâ nengât itâ sâme, “Paulo zâk hângât kut nâi nâi, zorat nângâm ândimap. Oi hângât

imbânâ mem nep tuumap.” Nâgât yatâ sâme. A zo zen den kâtik dâzângom kubikziŋgâbatkât umnâ bâbâlaŋ uap. ³ Nen hânân ândiândiniŋ zo perâkŋak ândimen. Oi hânân ândim kâwali op ândiândiŋ zo sâkkât mâtâp ziap. Zo yatâ mân ândimen. ⁴ Kâwali oprâ ândiândi nep tuumen, zo hânân gokŋâ buŋâ. Zo Anutugât imbanâ kâtikŋâ zorâŋâ kâsa zengât paset kâtikŋâ zo kândaŋmen. Anutugât imbanan kâtigem a um kâtik zengât den bâliŋâ sot sarâ zo koi gemap. ⁵ Oi zâizâiŋ dennâ Anutugât den walâmap, zo kom kâbakjimen. Kristogât sât luluj zorik zimbapkât nâŋgânâŋgâ top topŋâ saam pamen. ⁶ Zen sât lulugât bâbâlaŋ utne a nâmbutŋâ zen den birâbirâziŋaŋgât zâŋgom kubikziŋgânatkât mambât ândimen.

A nâiŋâ Paulogât sâi giginâ oip.

⁷ Mâteziŋan muyap ziap, zo iknek. Zen wangât sâkkât kut nâi zorarâk nâŋgâne bonŋâ opmap? Zengâren gâbâ a nâiŋâ zikŋaŋgât itâ nâŋgâbap? Zâk zikŋik Kristogât a bonŋâ ândiap. Zâk itâ nâŋgâbap. Nen yatik Kristogât a ândien. ⁸ Kembuŋâ nep tuunatkât gâsum sâlâpnâŋgoip, zo zen tâmbet zâŋgonatkât buŋâ. Zengâren nep tuugindâ kâtigibigât sâip. Nâ nep nigip, zorat nâŋgâ zâizâiŋ oi zâizâiŋ den sâwan. Zorat sâm ajun mân upat.

⁹ Nâ ekap kulemgum ziŋgâman, zorat nâŋgâne keŋgât den mân upap. ¹⁰ Nâmbutŋandâ nâgât itâ sâme, “Ekabân den yâmbâtŋâ sot kâtikŋâ kulemgum niŋgâmap. Ka mâte otniŋap, zo kakbak. Oi den sâsâŋâ, zo giginâ sâmap.” Nâgât yatâ sâme. ¹¹ A yatâ zo, ziŋâ itâ nâŋgâbi. Nen kârebân ândim den kulemgum ziŋgâmen, den zorat bonŋâ osetziŋan ga ândim muyageziŋgâbat.

Nepkât sâk mâme mân upi.

¹² A sâk mâme ândime, zengâren nen yatâ zorâŋ dap op târokwap sâk mâme utnat? A yatâ zorâŋ nenŋât nepkât mân nâŋgâm ziŋaŋgârâk nâŋgâne zâizâiŋâ oi sâk mâme op den laŋ sâme. A nâŋgânâŋgâziŋ buŋandâ yatâ upme.

¹³ Nen ko Anutuŋâ nep sâm niŋgip, danŋon zo mân walâm Korinti a zengâren gâwan. Zorat nâŋgâmŋâ sâmbâbâlaŋ den sâmbâbâlaŋ den doŋbep mân sâmen. Walâm den laŋ mân sâmen. ¹⁴ Nen nepniŋaŋgât târokwap mân sâmen. Nep danŋonniŋâ zo perâkŋak zengâren ziap. Nen kâdom zengâren gam Kristogât siŋgi âlip dâzâŋgowen. ¹⁵ A nâmbut zengât nebân âi laŋ kin sâk mâme den mân sâmen. Zengât ita nâŋgâmen. Nâŋgâm pâlatâŋziŋâ laŋ kârâm ari nepniŋaŋgât bonŋâ sambâlem laŋ kârâm âibap. Zo perâkŋak nâŋgâm ândimen. ¹⁶ Zen yatâ utnetâ a kândâtziŋan ândime zo, zengâren siŋgi âlip nep tuum âinat. Ka a nâigât nepkât galem op zâizâiŋ den zo mân sânat. ¹⁷ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Nâi zâk zâizâiŋ den sâbâ sâmbâ Kembuŋâ oip, zorat sâbap.”

¹⁸ Nâi zâk zikŋaŋgât nâŋgi zâizâiŋ oi Anutuŋâ zâkkât nâŋgi gibap. Ka a nâi Anutuŋâ egi âlip oi hurat kwâkŋaŋgâbap.

11

Siŋgi âlip mâratŋâ nâi mân ziap.

¹ Nâ um gulip den mâik nâi dâzâŋgua laŋ nâŋgâbi. Den zo sa nâŋgânek. ² Nâ zengât op kâuk birâman. Oi kâuk birâm den sâman, zo Anutugâren gok. A nâiŋâ bâratŋâ sigan ayân sâbap, zo yatâ zen Kristo sot mâpotziŋgâwan.

Njâi sot mân mâpotziŋgâwan. ³ Zi ko mulumnjâ Ewa kâitkoi bâliŋ oip, zo yatâ zen a nâmbutnjândâ kâitzângone umziŋ gulip oi Kristo mâik njâi birâbegât umnâ girem oi san. ⁴ A njâinjâ zengâren gam Kristogât top siŋjinâ dâzângomen, zo birâm njâi dâzângomap. Oi zen zâkkât den nângâm Kaapum miwe, zo buŋâ, uŋakŋâ njâi mine siŋgi âlip nenngâren gâbâ miwe, zo buŋâ, siŋgi njâi dâzângomap. Dâzângoi zo mân birâm yen nângâne dâp opmap.

⁵ Nâ itâ sa nângâne. Nâ ninangât nânga Aposolo nâmbutnjâ zâizâin upme, zengât ombeziŋan mân op ândian. Zen ziiŋangât itâ nângâme, “Nen Aposolo a bonnjâ zâizâin ândien.” Ka zen aposolo sarâ a ândie. ⁶ Korinti a nâmbutnjâ, ziŋâ nâgât itâ sâme. Den sâm kubik sâsâŋ âlip, zo nâgâren mân ziap. Ka nâ itâ sa nângâne. Nângânângâ patâ, zo nângâman. Oi zorat topnjâ sapsum dâzângom nanngâwen.

Siŋgi âlip nep a sarânjâ.

⁷ Zen patâ upigât nâ kanpitâ ândim Anutugât siŋgi âlip sângân buŋ dâzângowan. Zorat dap nâŋge? Zo bâliŋ orâwan? ⁸ Yesugât kâmut nâmbutnjâ zengâren gâbâ zo perâkŋak kât mem Korinti a zengâren kore otziŋgâm nep tuuwan. ⁹ Nâ Korinti a zen sot ândim kut njâi kârum zengâren gâbâ kut njâi mân mewan. Buŋâ. Bukurâpnâ ziŋâ Makedonia hânân gâbâ gam betnan miwe. Oi Korinti a zengâren yen ândia kut njâi mân niwe. Oi ziren du sâbâ. Nâ zengâren ga ândim kut njâi nibigât mân san. ¹⁰ Kristogât den bonnjâ zo nâgâren ziap, zo perâkŋak. Oi yatik Grik hânân gok njâi mân mem ga nibi. Nâ zo yatâ sâm kâtigian. Nâ sâtâre den zo mân birâbat. ¹¹ Dap nâŋge? Umnandâ mân gâsuziŋgi san? Yatâ buŋâ. Umnandâ gâsuziŋgop, zo Anutunâ nângop.

¹² Oi opman, zo op ândibat. Oi zo yen buŋâ. A nâmbutnjâ Paulogât dâp nep tuumen sâm umziŋ mem zâibegât yatâ op ândibat. ¹³ A yatâ zo, zen aposolo sarânjâ. Nep a bonnjâ buŋâ ândim Kristogât Aposolo bonnjâ nenngât tobat yatâ upme. ¹⁴ Oi Korinti a ziŋ zorat nângâne mârâtŋâ mân upap. Satâŋ zikŋâ sumbem a imbanâ âsakŋâziŋoot, zengât tobat yatâ opmap. ¹⁵ Oi zorat a gakârâpnâ zen yatiŋgâk târâkŋangât kore ândimen, nenngât tobat ândinetâ nângindâ mârâtŋâ mân upap. Nen itâ nâŋgen. Satâŋgât a gakârâpnâ zo, zen nepziŋangât dâp hâuŋâ mimbi.

¹⁶ San, zo dum sâbâ. Nâgât nângâne um gulip a mân upap. Oi laŋ dâtnonâ sâm dâtnonek. Yatâ nângânimnjâ laŋ dinnâ nângâbi. Nâ sâknâ mem zâi pam zâizâin den sâbat. ¹⁷ Nâ um gulip den zi Kembugât sâtkât mân sâbat. Yatâ upatkât Kembuŋâ mân sâm nigip. Ka laŋ kwakmak a yatâ opnjâ zâizâin den zi sâbat. ¹⁸ Korinti zengâren a doŋbeŋnjâ sâkkât kut njâi njâi zorat zâizâin den sâme. Nâ yatik sâbat. ¹⁹ Oi top nângânângâ zen nâmbutnjândâ kwakmak den dâzângone nângâne dâp opmap. ²⁰ Oi a zo, ziŋ kore a gâsuziŋgâne yatik nângâne dâp opmap. Mo kut njâi njâiziŋâ betziŋan mimbi mo kâitzângobi mo zâizâin op pâlomziŋan zângobi, zo zen nângâne dâp op nanngâbap. ²¹ Nen ko a lolotjandâ zo dap yatâ otziŋgâbem. Zo aŋun op san,

A nâmbutnjâ ziŋ wan mo wangât zâizâin upi, zo nâ yatik upâ sâm âlip upat. Nâ kwakmak a yatâ op den zo laŋ san. ²² A nâmbutnjâ zo, zen ziiŋangât itâ sâme, “Nen Yuda a.” Yatâ sâme. Oi nâ zo yatik. Ziiŋangât Isirae a sâme. Nâ yatik Isirae a. Zen nen Abaramgât kiurâp sâme. Nâ yatik. ²³ Zen nen Kristogât kore a sâme. Nâ laŋ um gulip den sâbâ. Nâ Kristogât nep a tobat njâi. Nâ nepkât sâknam nângâman, zo tobat njâi. Oi tâk namîn

tâpman, zorâñ walâziñgap. Oi kâmbam nome, zo yatik. Oi tâmbetnonam utne opman, zo yatik. ²⁴ Yuda a um kâtik ziñâ sâp bâtnâmbut tâknâ lâpitiñne tenğâziñ 39 oip. ²⁵ Sâp karâmbut kâmbamñâ nowe. Nâi ko kâtiñâ nowe. Sâp karâmbut wañğâyân âi âbânğoi saruyân geiwan. Oi sirâm nâtik nâi wañğâ bâlei saruyân op ândiwan.

²⁶ Mirâ mâtâp sindâweyân âim gam ândiwan. Too uurubân âim gam ândiwan. Kâsa osetziñan âim gam ândia nonam urâwe. Yuda a osetziñan ândia nonam urâwe. Um kâtik osetziñan ândia nonam urâwe. Kamân patin ândia nonam urâwe. Mirâ kamân kâtikñan sâknâmân ândiwan. Saru kwâkñan kenğât op ândiwan. Buku sarâ zengât oserân ândim sâknâm ândiwan. ²⁷ Yatâ ândim nep sâknâm tuum ândiwan. Oi nâtigân uman wâğân ândiwan. Tepkât mom hutuk ândiwan. Too nalem buñâ. Pateñ opñâ hâmbâ mot buñ. Mirâ namânâ buñ ândiwan. ²⁸ Oi zorik buñâ. Sirâmñâ sirâmñâ Yesugât kâmut, zengât nângâm kwâkâ op ândiwan. ²⁹ Dabân Yesugât kâmurân zengâren gokñâ nâiñâ bâbâ lolot ândei nângâm tâtâlim ândibam? Dabân Yesugât kâmurân gâbâ nâi bâliñ oi nângâm tâtâlim ândibam? ³⁰ Oi nâ wannangât sa zâibap? Bâbâ lolotnangât sa dâp upap. ³¹ Kembu Yesu, zâkkât Ibâ Anutu, zâkkât mâteñan den perâkñak san, zo nângap. Zâk sâm âlip kwâkñangâm zâinat.

³² Damasiko kamânân a kutâ, kutñâ Arereta, zâkkât a sâtnândâ tâk namîn nâbanbam kâwali a kamangât mâtâbân zâmbari gâsuninam tarâwe. ³³ Ka kamân zoren bukurâpnâ, ziñ irin ginim kamangât poñ kâtikñâ âkñan nâbane gei zem zaat âiwan.

12

Pauloñâ kut nâi sen pup ek nanğip.

¹ Sâk mâme den sâindâ mân dâp upap. Oi lañ sâbâ. Kembuñâ umanân tirâpnogip sot den dâtnogip, zorat den siñgi sâbâ. Zo den sumbuñâ sâbâ. Muyapñâ mân sâbâ. ² Nâ, Kristogât a nâi, zâkkât itâ nângan. A zo, zâk Kembuñâ mem zari sumbem tenğâ karâmbut, zoren zâi ândeip. Kendon patâ kiin kimembut zorâñ ombeñan zâi ândeip. Zo sâk sot mo um dâpnoot zarip, zo mân nângan. Zo Anutuñâ nângap. ³⁻⁴ A zo Kembuñâ kamân âlipñâ, Paradisi, zoren pâi ândim anğâ mân nângânngân sot anğâ mân sâsânğâ, zo nângip. Nâ a zo ekman. Zâk hân sâk sot oip mo hân sâk zo birâm oip, zo mân nângan. Zo Anutuñâ nângap. ⁵ A zo zâkkât op sâtare den sâbat. Ninangât sa mân dâp upap. Ka sâbâ sâm bâbâ lolotnangât op sâbat. ⁶ Sâtare den sa sâi sâm gulip a mân opam. Zen nâgât nângâne zâizâiñ opapkât mân upat. Kut nâi nâi ua ek nângâme, zorik zimbap.

Paulo zâk sâknâm nângâm ândeip.

⁷ Kembuñâ kut nâi sen mârât tirâpnogip, zorat umnâ zâizâiñ opapkât sâknâm nâi kwâkñan pâip. Zo Satañgât kore a nâi. Zâk umnâ zâizâiñ opapkât sâknâm nim ândimap. ⁸ Sâknâm zo birânibapkât sâp karâmbut Kembu dukuwan. ⁹ Ka Kembuñâ den itâ sâm dâtnogip, “Nâ tângobat. Imbanğân zorâñ dâpkan upap. Nâgât imbanğâ zorâñ lolotkâ zo tângoi kâtigiban.” Zâk yatâ sâm dâtnogip. Zorat bâbâ lolotnâ zorat nângâ zari sâtareñoot upap. Zo yatâ op ândia Kristogât imbanğâ nâgâren zeï kâtigibat. ¹⁰ Kristogât op bâbâ lolot upat mo kâmbam nibap mo sâknâmân ândibat mo

sâm bâliņ kwatninetâ ândibat mo mem nâi nâi otnine ândibat. Nâ bâbâ lolot ândia Kembunâ tânnogi kâtigeman, zorat umâlip nângâman.

Paulonâ Aposolo nepņangât top muyageip.

¹¹ Zi kwakmak den san, zo ziņņâ nâ yatâ sâbatkât kâtigine den zo san. Ziņâ sâm âlip kwatnine dâp opap. Ka zen yatâ mân upme. Zen nâ a yen ândiman sâme. Nâ ko itâ sa nângânek. A zen ziņņangât itâ nângâme, “Nen Aposolo a zâizâiņ ândien.” Nâ a yatâ zo zengât ombezijān mân ândiman. ¹² Nâ Korinti a zengâren nep bâbâlanâk tuum gâwan. Tuuga kut nâi nâi sen mârât muyagei zorâņâ Aposolo nepņangât topņâ sâm muyageip. ¹³ Korinti a zen nâgât dap nâņge? Zen nâgât itâ sâme? “Yesugât kâmut dâp dâbâk mân otņingâmap.” Korinti a zen dap otziņgâwangât nângâne bâliņ uap? Nâ kut nâi nâiziņâ mân betziņān mewān. Kât zengâren mân mewān, zorarâktâ nângâne bâliņ oip? Yatâ oi ko zorat op tosanâ birâbi.

Paulo zâk Korinti a zengât umņâ kirip.

¹⁴ Nâ sâp zagât zengâren gâwan. Oi dum gâbam otnigap. Gamņâ orâwan, zo yatigâk sâkkât nâlem mot, zo nibigât mân sâbat. Nâ kât sikumziņņangât buņâ, ziņņangât otnimap. Katep mâik ziņâ ibâ mamziņ galem otziņgâbi, zo mân taap. Ibâ mam ziņâ katep mâik galem otziņgâne dâp upap. ¹⁵ Nâ um dâpziņ âlip upapkât, kât sikumâk buņâ, kore otziņgâm ândim ândiândinâ buņ upapkât nâņga âlip uap. Nâgât umnâ zengâren doņbep kinzapkât zengât umziņandâ nâgâren mâik nâi kinbap?

¹⁶ A nâmbutņandâ nâgât itâ sâme, “Kut nâi nâi muyap mân mem neip. Ka tigâk kâitnângom kut nâi nâi mem neip.” ¹⁷ Zorat zen sânek. Nâ ârâpnâ sâņgonzâņgua zengâren ga kut nâi miwe? ¹⁸ Tito zot bukuņâ nâi sâņgonzâkua zengâren gawet. Tito zâk gamņâ zengâren kut nâi betziņān meip? Mo kâitzângom um gulip kwatziņgâwe? Zen nekât dap nâņge? Zâk sot nâ, net tobat kânok sot mâtâp kânok ândiet.

A nâmbut umziņ melâņbigât girem dâzâņgoip.

¹⁹ Den sâm gamen, zo nâņņane sâk mâme den uap? Yatâ buņâ. Nen Kristo sot ândim Anutugât mâteņān den sâmen. Bukurâp, den zo nâi mo nâigât buņâ. Zen aleziņgindâ kâtigibigât dâzâņgomen.

²⁰ Nâ zengâren ga ziņgitsa mân dâp opapkât sot zen nâ nikne mân dâp opapkât girem uan. Zengâren kâsa, um kâlâk, kuk, senân kwâteņ, sarân sâsâņ, den uman pâpan, zâizâiņ, kâmbu, gulipmalip, yatâ zo zei muyagebangât umnâ girem uap. ²¹ Nâ zengâren gam a nâmbutņandâ um sumun, laņ mâmān, kut nâi laņ orot zo opņâ umziņ mân melâņme. Oi yatâ op ândine zengâren ga Anutunandâ mem gei kwatnigi a yatâ zo zengât isem umbâlâ opangât nâņgâm kwâkâ uan.

13

Tosagât op den sâsâņ muyagibap.

¹ Zi Korinti zengâren du ga sap karâmbut upap. Den nâi sa nângânek. A kânokņâ a nâigât tosa sâbap zo ko denân mân pambi. Ka a zagât mo karâmbutņâ a nâigât tosa sânetâ denân pam kubikņangâbi. ² A mârūm bâliņ urâwe sot nâmbutņâ sâp zagât zengâren gâwanân girem dâzâņgowan, zengât yatik kârebân tap den zi san. Zen bâliņâ mem ândine dum zagâtņâ zengâren gam mân birâziņgâbat. ³ Nâgât umnan den pâi sâman, zâk Kristo.

Zâkkât kâwalinâ muyagei iknat sâmegât ikpi. Kristo zâk zengâren nepnâ âkon bunâ imbanâñoot tuumap. ⁴ Mârum perâkñak lorei poruyân kuwe. Zi ko Anutugât imbanâñoot zaat ândiap. Yesunâ hânân lotnâ sot lumbenâ ândeip, zo yatik ândimen. Ka nen Kristo sot pâlâtân oindâ Anutugât imbanândâ mem kâtikñan kwatniñgi zengâren ga nep tuum kubikziñgânat.

Girem den.

⁵ Zen nângâm pâlâtânziñoot ândime mo bunâ, Zorat umziñ mâsikâm zorat topnâ ikpi. Mo Yesu Kristonâ umziñan ândimap, zo mân nânge? Yatâ upme oi ko sâkñak Kembugât a ândie sânat. ⁶ Nen ko sâkñak Kembugât a mân ândimen. Zen zo yatâ mân nângâniñgâbigât nângâmen. ⁷ Anutuñâ galem otziñgi zen bâliñ mân upigât Anutugâren ninâu sâm ândimen. Nen niñgitne Kembugât a bonñâ utnat mo bunâ, zorat mân sâmen. Zen Kembugât den lum târârak upi, zorarâk sâmen. ⁸ Nen yatâ zorâñ dabân den bonñâ kâsa miñangânat? Nen lunat, zorik taap. ⁹ Nen imbanâ kârum ândeindâ zen imbanâziñoot upi? Zo yatâ âsagei ko âlip upap. Umziñ lâmbari âlip upigât Kembugâren ninâu sâmen. ¹⁰ Nâ zengâren ga den nep tuubangât kârebân tapnâ giren den zi kulemgum ziñgan. Zen den zo nângâm umziñ kubikpi. Nâ zengâren ga nep tuubat. Kembugât imbanâ niñgi, zorânâ tâmbetzângobatkât bunâ. Nâ tânzângobatkât imbanâ niñgi.

Den murukñâ.

¹¹ Bukurâpnâ, den sâm kwâkâmñâ den itâ sâbâ. Kelikmelik tapi. Oi girem den zo nângâm umziñ sot ândi mâmanziñ kubikangâm ândibi. Zen um kânok op um lumbe ândibi. Anutu, zâk buku sot um lumbe mariñâ. Zâk zen sot ândibap.

¹² Zen buku op luyangâm ândibi.

¹³ Kembugât siñgi a ambân nâmbutñandâ ziñ Korinti a zengât nângâme.

¹⁴ Kembu Yesu Kristogâren gâbâ tânzângozângonñ sot Anutugâren gâbâ buku orot, zo zen sot tâpap. Oi Tirik Kaapumñâ betziñan mei zâk sot ândim zâimambi. Zo perâkñak.

Zo yatik.

Galata a zengât ekap Paulonâ kulemgum zingip.

Paulonâ zikjanġât topnâ sâm muyagezingip.

¹ Nâ Paulo Aposolo a orâwan. A zinj Aposolo ot mân sâm niwe. Yesu Kristo sot Anutu Ibânâ, zâk mumujan gâbâ mängeip, ziknâ nep zo sâm niwet. ² Nâ sot bukurâpnâ nâ sot ândime, nen aksik Galata hânân ândime, zengât topzin nângâm ekap zi kulemgum zingen.

³ Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo, ziknâ tânzângom um lumbenâ muyagem zingâbabot. ⁴ Yesu zâk Ibâninjângât sâtkât nen ândiândi bâlinâ zi ândimenân gâbâ mâkâningâbap sot tosaninj buj upapkât ândiândinjâ mân anġân kârip. ⁵ Zorat narâknâ narâknâ Anutu sâm âlip kwâknanġindâ zimbap. Perâknak.

Nâi zâk sinġi âlip sâm gulipkum nâi sâbap, zâk simġât sinġi upap.

⁶ Anutu zâk zen Kristo sot pâlâtân utnetâ tânzângoi ândibigât diizingip. Diizingi zâk sot ândine mân kârep oi zâk kândâtkom sinġi âlip nâi zorat kindap kwap ândime. Zorat nângâm pârâkpan. ⁷ Zorat itâ sa nângânek. Sinġi âlip top nâi bonġoot zo mân ziap. Buġâ. Ka a nâmbutnândâ Yesu Kristogât den sinġi âlip zo tâmbetkunam op um gulip kwatizingâme. ⁸ Sinġi âlip dâzângowen, zo zinzinj kâtik. Zorat nen mo sumbem a nâinjâ sinġi âlip dâzângowen, zo birâm nâi dâzângonatkat sâm sâi ko tâmbetagonatkat sinġi upem. ⁹ Den mârûm sen, zo dum sâbâ. A nâinjâ sinġi âlip kwâkâm zingâwen, zo birâm nâi dâzângobap, zâk tâmbetagobap. Oi nâ zorat nânga dâp upap.

¹⁰ Oi dap dap? Den san zi a zinjâ nâgât nângâne âlip upapkât san? Mo Anutu zâk nâgât nângi âlip upapkât san. Nâ a zen nâgât nângâne âlip upapkât nep tuuman sâi ko Kembu Kristogât kore a mân opam.

Paulo ziknâ topnanġât den.

¹¹ Bukurâpnâ, nâ den nâi dâzângua nângânek. Den sinġi âlip dâzângowan, zo ayân gâbâ buġâ. ¹² A zo zinjâ mân dâtnowe. Zo zinjâ mân kwâkâm niwe. Yesu Kristo ziknak sâm muyagenigip.

¹³ Nâ mârûmjan Yuda a zengât den kâtik Mosenâ sapsûm zingip, zo lum ândiwan. Zo nânge. Yatâ ândim Yesugât kâmut imbanâ zângom tâmbetzângom ândiwan. ¹⁴ Oi sâkurâpninjângât den gei kombapkât sâm kâtigem tâlarâpnâ nâmbutnâ walâzingâm kâtigem ândiwan. ¹⁵ Ka Anutu zâk mârûm mamnâ kâmbonjan gâbâ zâkkât sinġi upatkât nângi zeip. Yatâ nângi zeipkât tânnobam diinigip. ¹⁶ Nanjanġât den sinġi hân nâin goknâ zengâren âim dâzângobatkat nanjanġât topnâ sâm muyagenigip. Yatâ otnigi a zen sot den den mân orâwan. ¹⁷ Oi Aposolo a kândom muyagem Yerusalem kamânân ândiwe, zen sot sinġi âlipnanġât den mân âraguwen. Zengâren mân âiwan. Arabia hânân âi ândim Damasiko kamânân âburem gâwan.

Paulonâ Yerusalem kamânân zâi ândeip.

¹⁸ Ândia kendon patâ karâmbut âki Petero ikpat sâm Yerusalem kamânân zâim sirâm kiin bâtnâmbut zâk sot ândiwan. ¹⁹ Zâk sot Kembangât munġâ Yakobo zikirâwan. Aposolo a nâmbutnâ mân zinjirâwan. ²⁰ (Den

kulemguan, zi sarâ buñâ. Anutu mâtenjan perâkñak sârn kulemguan.)
 21 Yatâ opnâ Siria sot Kilikia hânân âi ândiwan. 22 Oi Kristogât kâmut Yudaia hânân ândiwe, zen si sângânnâ mân nigâwe. 23 Zen nâgât siñgiyâk itâ nânggâwe, “Anâ nângom moliniñgip, zâk siñgi âlip tâmbetkumâipnâ siñgi âlip a dâzângom ândimap.” 24 Yatâ nângâmñâ nâgât op Anutu sârn âlip kwâkñangâwe.

2

Pauloñâ Yerusalem kamânân zâim Aposolo a nâmbutñâ zingirip.

1 Oi kendon patâ kiin kimembut âki Yerusalem kamânân dum zâibam Banaba sot Tito diizika ârândânj zâiwen. 2 Oi zo yen buñâ. Kembuñâ den sapsurn nigi lum zâiwan. Yesugât kâmurân a zengât a sâtñâ sârne, zengâren âim siñgi âlip hân nâin gokñâ dâzângoman, zorat sapsurn zingâwan. Nâ siñgi âlip sârn ândiwan, zorat a sâtñâ neburâpnâ zen sapsurn zingâ nângânetâ âkâbapkât ziñjik tatne den zo dâzângowan. 3 Tito zâk nâ sot ândeip. Zâk Yuda a buñâ, Grik a oi a sâtñâ ziñâ kwabâ kwâkñangâbigât mân sâwe. 4 Ka a sarâñandâ kâmurân bagimñâ Yesu Kristo sot pâlâtânj op dumun buñ ândeindâ tigân niñgitiñâ Mosegât gurumin den, zorânj saaniñgi ândinatkat Tito kwabâ kwâkñangâbigât sâwe. 5 A zo, ziñj mem ge kwatniñgânarn sâne mân loriwen. Buñ kâtikñâ. Siñgi âlip mân tâmbetkune Galata a, zengâren hâlâluyâk op zimbapkât mân nângâzingâwen.

Aposolo a nâmbutñâ zing Paulo nepñangât nângâne dâp oip.

6 (Oi a, zengât a sâtñâ sârne, zen mârum dap mo dap op ândiwe, nâ zorat nânga tobat nâin mân uap. Anutu zâk hâtubâtu mân opmap.) A sâtñâ zo, ziñâ den ujakñâ mân târokwatniwe. 7 Buñâ. Itâ nângâwe. Anutuñâ Petero Yuda a zengâren siñgi âlip dâzângobapkât nep diñj sârn pindip, yatigâk nâ hân nâin gokñâ zengâren den siñgi âlip dâzângobatkât nep diñj sârn nigip. 8 (Oi Petero mam okñangji nepñâ tuugi bon oip, zâk zikñâ yatik mam otnigi nep tuuga bon oip.) 9 Oi Kembuñâ nep tânnogip, zo ekñâ Yakobo sot Petero sot Yohane, zen Yesugât kâmut zengât patâ ândiwenâ nâ sot Banaba buku otnikâm bitnik kuwe. Oi net hân nâin gokñâ zengâren den siñgi âlip nep tuugitâ ziñâ Yuda a zengâren tuunat sâwe. 10 Oi kanpitâ a ambân kut nâin nâin zingânarn zorarâk dâtnowe. Oi nâ zorat den mârumñan sârn kâtigiwan.

11 Oi Peteronâ Antiokia kamânân gam bâliñj oi ekñâ a ambân mâteziñjan kin den yâmbâtñâ dukuwan. Wangât, zâk bâliñj oip, zorat op ko. 12 Zâk hân nâin gokñâ zen sot nalem ârândânj niwe. Yatâ nem ândei Yuda a, Jakobogât arâpnâ zen gawe. A zo, ziñj Mosegât den lum ândim hân nâin gok, zen sot nalem mân nemarâwe. A zo, zen gane Peteronâ zingitiñâ kengât opnâ a hân nâin gok birâziñgâmñâ Yuda a zen sot nalem neip. 13 Nâin âi tapâ tapâ oi Yuda a nâmbutñâ, ziñâ târokwañangâne Banaba zâk yatik zengâren târokwaip. 14 Oi siñgi âlipkât mâtâp walâm utne a ambân zengât mâteziñjan Petero itâ dukuwan, “Gâ Yuda a op hân nâin gokñâ zengât tobat opmatñâ dap op hân nâin gokñâ ziñâ Yuda a nengât tobat upigât sâmat?”

15 Yuda a nen hân nâin gokñâ zen yatâ mân muyagiwen. Nen Yuda a. 16 Ka nen itâ nângâmen. Anâ Mosegât gurumin denâk lune Anutuñâ zingiri tosaziñj buñ mân upap. Ka anâ Yesu Kristo nângâm pâlâtânj kwâkñangâme, zen Anutuñâ zingiri tosaziñj buñ upap. Zorat op ko nen Kristo nângâm pâlâtânj kwâkñangâmen. Nen itâ nângen. Gurumin denâk lum tosanij buñ

orot, zo mân taap. A zinjâ gurumin den lum ândine Anutugât mâtenjan tosażinjoot kinbi. ¹⁷ Oi nen Kristo sot pâlâtânj opnjâ tosaninj buj upapkât sâmenjâ bâlijâ upmen, zorat dap sânat? Itâ sânat? “Kristonjâ betnijan mei bâlij upmen.” Yatâ mân sânat. Buj kâtikjâ. Yatâ mân ziap.

¹⁸ Nen gurumin sânginjâ lulujangât mâtâp birâmjâ zoren puriksâm ândinat. Zorânjâ topnijâ itâ sapsubap. Nen den kuku ândiwen. ¹⁹ Gurumin den sânginjâ lubatkât nângâm lum osim ândia nogi mowan. Anutu sot pâlâtânj op ândibatkat gurumin denjâ nogi mowan. ²⁰ Nâ Kristo sot poru nagân none mowan. Oi ândiândinâ zi ândian, zo ninâ bujâ. Kristonjâ umnan ândiap. Oi sâk sot ândiândinj ândiman, zo Anutugât nannjâ nângâm pâlâtânj kwâkjangâm ândiman. Zâkijâ umjandâ gâsânologi ândiândinjâ nâgât op buj oip. ²¹ Anutugât tânzângozânggonjângât den sinji âlip zo mân tâmbetkuman. A nen gurumin den lugindâ Anutujâ ninjiri tosaninj buj opabân Kristo zâk yen moip opap.

3

Gurumin dengât mâtâp lâjâwe.

¹ O Galata a, zen nângânângâzinj bujâ. Dap dap op um gulip kwatziņge? Yesu Kristo poru nagân kuwe, zâkkât sinji muyap sâm muyegeziņgâwen. ² Nâ den nâi mâsikâziņga dâtonek. Tirik Kaapum miwe, zo dap op miwe? Mosegât den kâtik lumjâ miwe? ³ Nângânângâzinj buj? Kaapum sot pâlâtânj urâwenjâ zo birâm mâtâp sânginjâ bagie? ⁴ Zen Kembugâren nângâm pâlâtânj kwâkjangânetâ Kembugât imbanjâ muyagei igâwe. Kut nâi nâi zo ek nângâne yenjâ uap? Kaapumjâ zengâren nep tuugi bon mân âsagiap? ⁵ Zen sânek. Anutu zâk Kaapum zinjâgmjâ sâi sen mârât zengâren âsagemap, zo gurumin den luluzinjângât mo nângâm pâlâtânjângât otziņgap?

Abaramgât mâtâp lâjnat.

⁶ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Abaram zâk yatik Anutu nângâm pâlâtânj kwâkjangâm Kembugât den nângi bon oi Anutujâ tosanjâ bujâ sâip.” ⁷ Zorat itâ nângâne. A Kembugâren nângâm pâlâtânj kwâkjangâm ândimen, nen Abaramgât kiurâp bonjâ ândien. ⁸ A hân nâin gokjâ zen Anutu nângâm pâlâtânj kwâkjangâne tosażinj buj upapkât sâip. Zorat mârurman nângâmjâ sinji âlip den Abaram itâ sâm dukuip, “Gâgât mâsop zorânj a hânjâ hânjâ zengâren âibap.”

⁹ Abarâmjâ Anutu nângâm pâlâtânj kwâkjangip. Oi a Kembugâren nângâm pâlâtânj kwâkjangâm ândimen, nen Abaramgât mâsobân bagimen.

Nângâm pâlâtânj kwâkjangâm ândiengât ândiândi minat.

¹⁰ A zen Mosegât den kâtikjâ lum tosaninj buj ândim sumbemân zâinatkat sâme, zen tâmbetagoagojângât sinji upi. Wangât, Kembugât ekabân gurumin sinjijângât kulemguwe, ziap, zorat, “Nâinjâ gurumin den ekabân den zem âriap, nâmbutjâ zo lum ândim den nâi birâbap, zâk um dâpnjâ tâmbetagobap.”

¹¹ Gurumin den lum ândim Anutugât mâtenjan tosaninj buj orot, zo mân ziap. Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Nâi zâk nângâm pâlâtânj kwâkjangâm ândimap, zâk Anutugât mâtenjan tosanjâ buj opnjâ ândiândi kâtik muyagem ândibap.”

¹² Gurumin denân ko nângâm pâlâtângât mân sâwe. Den nâi itâ sâwe, “Nâi zâk gurumin den lum kwâtâtibapnâ ândiândi muyagibap.”

Yesu zâk nenngât opnâ sâknâmân kirip.

¹³ Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “A nagân zângom kwânângâzingâbi, zen bâliņangât sinji.”

Oi Kristo zâk yatik nenngât opnâ bâliņandâ kwâkņan zarip. Bâliņan gâbâ mâkâniņgâbapkât suupniņâ meip. ¹⁴ Oi zorat hân nâin nâin goknâ, zen Yesu Kristo sot pâlâtân op Abaramgât mâsobân bagibi. Oi nen Kaapum nenngât sinji sâip, zo nângâm pâlâtân sot op minatkât yatâ âsageip.

Sinji âlipkât bet sâwât, zorat den.

¹⁵ Bukurâpnâ, a niņan dâpkwap sâbâ. A nâiņâ mumbamņâ bet boi zo kâsâpkum zingâbap. Zorat kwâkņan a nâiņâ komņâ den nâi mân sâbap. ¹⁶ Anutuņâ Abaram den kânņan dukuip, zo Abaram sot kiunņâ zekât sinji sâip. Kiurâp donbep zengât mân sâip. Kânokkât sâip, zâk Kristo. ¹⁷ Nâ itâgât op san. Anutu, zâk mârumņan Abaram sot târotârogât den sâip. Oi bet kendon patâ 430 yatâ âki gurumin den Mosegâren gâip. Gurumin den bet gâip, zorân den kândom sâsân, zo mân kom gulipkoip. Târotâro den kândom muyageip, zo kâtigem ziap. ¹⁸ Anutuņâ Mose gurumin den dukuip, zo tosanij buņ oi sumbemân zâizâiņangât mâtâp muyagei sâi târotâro den zo buņ opap. Ka Anutuņâ sinji âlipkât bet sâwât den, zo umâlepņangât op Abaram kânņan sâm pindip.

¹⁹ Gurumin den Mosenâ sâm muyageip, zo wangât sâsânâ? Zo bâliņâziņâ zo mem kabâņan pâmbapkât Kembuņâ sâkurâpniņ sâm zingip. Zo zinzij kâtik zimbapkât buņâ. Abaramgât kiunņâ Anutuņâ mârum zâkkât den kânņan sâip, zâk muyagei siriksâbapkât sâsânâ. Gurumin den zo sumbem anâ Anutugâren gâbâ mem Mose bikņan parâwe. ²⁰ Mindumindu a Mose zâk kânokkât buņâ, toren toren zengât. Zâkņâ minduzingâm kirip. Ka Anutuņâ den Abaram kândom dukuip, zo zikņak dukuip.

Gurumin denņâ a umziņ mân melâņbap.

²¹ Dap dap sânat? Gurumin denņâ Anutuņâ den Abaram kândom dukuip, zo wâlâp? Yatâ buņâ. Gurumin denņâ a umziņ mân melâņbap. Zo yatâ orotņâ sâi ko gurumin dengât op a toszâiņ buņ orot, zo muyagebap. ²² Bâliņandâ a aksik patâ saaniņgi ândimen. Topniņâ zo yatâ Kembugât ekabân ziap. Oi zorat Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwapņâ Anutuņâ Abaram den dukuip, zorat bonņâ âlip minat.

Mârum dumunân ândiwen.

²³ Yuda a nen mârum nângâm pâlâtânriņ buņ ândeindâ gurumin denņâ saaniņgi dumunân ândeindâ nângâm pâlâtângât den âlipņâ, zo âsageip. ²⁴ Oi zorat gurumin denņâ galem otniņgâm Kristogâren nâambarip. Zo Kristogâren nângâm pâlâtân kwâkņangâm tosanij buņ upapkât yatâ oip. ²⁵ Nenngât nângâm pâlâtânriņangât mâtâp muyagei zoren lânjindâ gurumin dengât dumun zo ânângârip.

²⁶ Oi zen Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkņangâwegât Anutugât nan bârarâp op ândie. ²⁷ Zen to sanjonziņgâne Kristogâren târokwarâwe, zen aksik Kristo sot pâlâtân op ândie. ²⁸ Oi zorat Yuda a sot hân nâin gok, a zâizâiņ sot giginâ, a sot ambân, a kâsâpkum nen niņjik niņjik zo mân sâbi. Zen aksik Kristo sot pâlâtân opnâ kâmut kânok urâwe. ²⁹ Zen Kristogât

sinji urâwenjâ Abaramgât kiurâp bonnjâ op ândie. Oi zorat Anutuñjâ mârûm Abaram sinji den bonnjâ dukuip, zorat bonnjâ mem ândibi.

4

Anutugât nan bârarâp urâwen.

¹ Itâ sa nângânek. Katep mâik ñâi ibânjâ moi bet boi zo zâkkât sinji oi dârj mân galem upap. Zo kanpitâ yatâ ândibap. ² Oi zâkkât torerâpñandâ zâkkât bet sâwât zo galemgum ândine lâmbatñâ ibânjandâ narâk sâip, zo oi galem upap. ³ Kristogât sinji a ândien, nenjâren zo yatik ziap. Mârûmjan umniñan katep yatâ oi hângât kut ñâi ñâi zorat kore op ândiwen. ⁴ Oi bet narâknjâ sâsânjâ zo mâte oi Anutuñjâ nanñjâ sângongoi ambân sigan ñâigâren gem gâi kâmbonñjâ opñjâ meip. Zâknjâ âsagemñjâ Mosegât gurumin den lum kore op ândeip. ⁵ Zo ko nen gurumin dengât dumunân gâbâ olañningâbapkât yatâ oip. Nen Anutugât nan bârarâp utnatkât yatâ oip.

⁶ Oi nen Anutugât nan bârarâpñjâ uengât Anutu nanñanggât Kaapumñjâ umniñan sângongoi gei Anutu itâ sâm konsâmap, “Aboñ, Ibânâ âlipñjâ.” ⁷ Zorat nen kore a buñjâ, narâpñjâ ândimen. Oi nanñjâ ândimñjâ Anutu umâlepñanggât bet sâwât marinjâ op ândinat.

Kut ñâi ñâi bon buñ kândâtkuwe, zo mân mâte utnat,

⁸ Zen mârûmjan Anutu mân nângâñanggâm ândim lopio sot kut ñâi ñâi yenñjâ, zengât kore op ândiwe. ⁹ Narâk ziren ko Anutuñjâ zingit buku otzinjgi zengoot zâk ekñjâ topñjâ nânge. Yatâ opñjâ wangât sâkurâpziñanggât pat sinji mem ândiwe, zo dum mâte otzinjgânâm kore otzinjgânâm ue. ¹⁰ Zen kendon top top zorat nângâne bonnjâ oi tapme. ¹¹ Zorat nepñandâ zengâren tuuga bon buñ opapkât nângâm kwâkâ opman.

Galata a zij Paulo birâñanggânâm urâwe.

¹² Bukurâpnâ, nâ dâzângua nângânek. Nâ zengât tobat yatâ orâwan. Zorat ko zengoot nâgât tobat yatâ upi. Zen sot ândia bâliñjâ mân otniwe. ¹³ Zen nângâme. Nâ mârûm kamân ñâin âibam ua mâsek otnigi birâm zen sot tap den sinji âlipñjâ dâzângom ândiwan. ¹⁴ Nâ mâsek patâ op ândia zen âkonñjâ buñ on galem otniwe. Oi mân nikne bâliñjâ oip. Buñjâ. Zen niknetâ Anutugât sumbem a yatâ orâwan. Opon, niknetâ Yesu Kristo yatâ ua galem otniwe. ¹⁵ Oi narâk zoren sâtâre urâwe, zo dap op buñ uap? Zen mârûm sinziñ keetñjâ sâmbum nâ ninam urâwe. Zo yatâ tânnonam urâwe. Zo perâknjak nângâmñjâ san. ¹⁶ Narâk ziren ko dap dap yatâ den bonnjâ dâzângua niknetâ kâsaziñ yatâ uan?

¹⁷ A nâmbutñandâ den kelâkñoot sâme. Ziñjâ zen kândâtnom zengât a upigât yatâ sâme. Zen den kelâk sâsânjâ zo âlipñanggât buñjâ. ¹⁸ Kut ñâi âlipñanggât den kelâk sâsânjâ, zorârj âlipñjâ. Zo zengâren ga ândiyâk buñjâ, zâmbamñjâ aria utne âlip upap. ¹⁹ Murarâpnâ, nâ zengât op sâknâm op tâpman. Oi zorik nângâm Kristogât tobat zengâren muyagibapkât sâknâm zo nângâm zâibat. ²⁰ Nâ zengât nângâmñjâ zengâren gamñjâ den dâzângobatkât otnigap. Nâ zengât op nângâm kwâkâ uan.

Sera sot Haga nanzatzikñjâ topzikñjâ, zikjik zikjik.

²¹ Den ñâi mâsikâziñga dâtonek. Gurumin dengât kore utnat sâme, zen zorat ekap sâlâpkum nângâme mo buñjâ. ²² Zoren itâ kulemguwe. Abaramgât nanzatñjâ âsagiwet. Nâigât kutñjâ Ismael. Zâk kore ambân

zâkkâren gâbâ âsageip. Nâi ko kutnâ Isaka. Zâk ziknâ âmbinjanâ meip.
²³ Oi kore ambânjâ meip, zo ko yennâ muyageip. Ambinjanâ meip, zo Anutuñâ den kânjan sâip, zo kâtigei âsageip. ²⁴ Oi den zorat torenjâ itâ ziap. Ambân zagât zo sinji âlip târotâro zagât, zorat dâp urâwet. Anutuñâ Sinai bâkjan târotâro nâigât den Mose dukuip. Târotâro zorat arâpnâ zen kore a ambân urâwe, zorat dâp Haganâ oip. ²⁵ Haga zâk Sinai baknâ Arabia hânân taap, zorat dâpkwap san. Oi Yerusalem mâirâp sot Sinai baknâ, zen dâpziñ kânok ue. Zen kore a ambânâk ue. Zen Mosegât gurumin den zo kore kwap ândime. ²⁶ Oi Yerusalem kamân unaknâ u sumbemân taap, zâk Sera yatâ kore buj. Oi kamân zorânâ mamniñ uap. Yesugât kâmut ândimen, nen Yerusalem unaknâ sumbemân taap, zorat kâmut. ²⁷ Kembugât ekabân Yerusalem kamân sânginjâ sot unaknâ marirâp, zengât den nâi itâ ziap, “Ambân kâpin, katep mân mimiñâ, gâ umâlep nângâ. Katep âsaâsaginjangât sâknam mân nângâmat, gâ sâtâre ot. Ambân apnâ bujâ, zâk katep donbep minziñgap. Ambân apnoot, zâk murarâ bituk minziñgap.”

²⁸ Bukurâpnâ, Anutuñâ den kânjan sâip, zorat bonjâ nen nan bârarâp urâwen. Oi zorat dâp Isaka âsageip. ²⁹ Mârum katep yenjan âsageip, Ismael, zâknâ nâi Kaapungât sâtkât âsageip, Isaka, zâk kâsa miñangip. Narâk ziren zo yatik ziap. Mosegât gurumin den kore ândime, ziñ Kristogât kâmut nen kâsa otniñgâme. ³⁰ Oi Kembugât ekabân den dap yatâ ziap? Den nâi itâ ziap, “Kore ambân sot nanjâ molizikâna âibabot. Kore ambângât nanjandâ bet boi zi mân galem upap. Ziknâ ambinjanjangât nanjandâ bet boi zo galem upap.” ³¹ Bukurâpnâ, Kristogât a nen kore ambângât kiun buj. Nen ambinjanjangât kiurâp uen. Zorat op ko Anutugât nan bârarâp op ândien.

5

Olanjningipkât dumunân mân zâinat.

¹ Nen dumun buj ândinatkât Kristonâ olanjningip. Zorat a nâmbutjandâ saaningânâm sâne mân nângânat.

² Nâ Paulo itâ dâzângua nângânek. A nâmbutjandâ itâ sâme, “Anutugât mâtejan tosaziñ buj upigât Mosegât den lum ândibi.” Yatâ sâne nângâziñgâne kwabâ kwatziñgâne ko Kristogât nep zo zengâren bon buj upap. Wangât, zen sinji âlipkât mâtâp birâwe upap, zorat. ³ Dum dâzângua nângânek. Nâi zâk kwabâ kwâkjanjâgâbi, zâk gurumin den pisuk lum kwâtâtem ândibapkât sâsân. Ka zâk dap yatâ lum kwâtâtibap? ⁴ Den kâtik lum ândim tosanij buj utnat sâme, zen Kristo sot târotâro urâwe, zo mânângâtse. Oi Anutugâren gâbâ tânzângezângejandâ, zo zengâren bon buj uap. ⁵ Nen ko Kaapumjâ diiningi Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkjanjâgâm um bâbâlan op Anutu mâtejan tosanij buj kinatkât mambât ândimen. ⁶ Nen Yesu Kristo sot pâlâtân opnâ itâ nângâmen, “Kwabâ zângezângejot sot daanjoot ândiândij, zo bon bujâ uap. Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkjanjâgâm ândiândij sot buku orotnâ, zorân bonjâ uabot.”

Sâm gulip a, zengât den.

⁷ Zen sinji âlipkât mâtâp topkwap âlip lânâwe. Zoren âinetâ ko nâinjâ pâke pâi den bonjanjâgât mâtâp walâwe? Wannâ um gulip kwatziñgi mâtâp zo bire? ⁸ Anutuñâ diizingipnâ zen yatâ upigât mân sâip. ⁹ Bâu usinjandâ âbângum sirogân giari aksik kâlak op nanjâgabap. ¹⁰ Nâ itâ nângan. Kembujâ

diizingi nangânangâziñâ nâgât yatâ upap. Oi anjâ um gulip kwatziñgâmap, zâk Kembugâren gâbâ hâuñâ mimbap.

¹¹ Bukurâpnâ, nâ zen kwabâ kwatziñgâbigât dâzângoman sâi dap op kâsa otnibe. Nâ yatâ dâzângoman sâi ko poru nakkât singi zo nanggâne mân bâliñ opap. ¹² A um gulip kwatziñgânam kwabâ kwatziñgâbigât sâme, zengât itâ nângâman. Zen ziin sâkziñ kâriañgânetâ sâi dâp opap.

Dumunniñ buñ ândim lañ gulip mân utnat.

¹³ Bukurâpnâ, zen dumun buñ ândibigât Anutuñâ diizingip. Oi nen dumun buñ ândien sâm um sâkkât âkñâlê bâliñâ zo mân lum ândibi. Umziñandâ gâsâyagom kore orañgâm ândibi. ¹⁴ Den kâtikñangât kombânâ, zo itâ, “Gâ gikañgât otgimap, zo yatik a torenñâ zengât otgigi betziñan mem ândiban.” ¹⁵ Zen ko sâtziñandâ ziyangâm agom buñ upegât girem dâzânguan.

Lañ gulip ândiândiñ, zorat bonñâ sot Kaapum wâratkum ândiândiñ, zorat bonñâ.

¹⁶ Sa nângâne. Zen Kaapum wâratkum zâkkât imbanjan kâtigem ândibi. Oi um sâkkât âkñâlê, zo mân upi. ¹⁷ Um sâkkât âkñâlênâ Kaapum komap. Oi zet zo kâsa kâsa oitâ zen kut ñâi utnam upme, zo mân bâbâlañ opmap. ¹⁸ Zen Kaapum wâratkune diizingi Mosegât den kâtikñandâ mân saaziñgâbap.

¹⁹ Um sâkkât âkñâlê nep tik mân ziap. Zo itâ muyagemap. Lañ ândiândiñ, bukuñangât ambân lañ mimiñ, anunziñ buñ lañ orot. ²⁰ Lopio hurat kwâkwat, kware suñâ, kâsa kâsa, sârek den, um kâlak den, kuk sunguruk, a zikñangât nâñgi zâizâiñ, um kâsâp op kâsâpagoagon. ²¹ A ñâigât kut ñâi ñâi âkñâlê op lañ mimiñ, too kâtik nem um gulip orotñâ, sii nalem nemñik ândiândiñ sot kut ñâi ñâi nâmbutñâ. Zorat mârûm dâzângowan, oi zi dum dâzânguan. Anjâ bâliñâ zo upiñâ Anutugât um topñan mân ândibi.

²² Ka Kaapumñâ umziñan ândei wâratkum ândime, zo zengâren bonñâ itâ muyagemap. Umñâ gâsâzângomap, sâtâre, um lumbe, um sânduk, buku op ândiândiñ, den luluj, ²³ Um diigi gei ândiândiñ, umñâ kendon ândiândiñâ. Kaapum den wâratkum ândime bonñâ zo zengâren muyagem zimbap. Gurumin denân kut ñâi ñâi âlipñâ zo mân utnatkât den ñâi mân ziap. ²⁴ Oi a ambân Yesu Kristogât singi ândime, zen ândiândi sângiñâ sot um sâkkât âkñâlê bâliñâ zo buñ upapkât poru nagân kune kinzap.

²⁵ Kaapumñâ ândiândi niñgi ândimengât Kaapungât holi wâratkum zâkkât imbanjan kâtigem ândinat. ²⁶ Sâknâ zâizâiñ mân utnat. A torenñâ mân mem gei kwatziñgânat. A ñâigât kut ñâi ñâi lañ âkñâlê mân utnat.

6

¹ Bukurâpnâ, a ñâiñâ tosa muyagei zen Kaapum wâratkum ândime, zen um sânduk okñangâm sâm kubikñangâbi. Oi gikâ mâsimâsikâyân loribatkat gasagâ kârâm ândiban. ² Kut ñâi ñâi yâmbâtñâ zo berân mianğâbi. Zo yatâ op Kristogât den kâtik zo lum ândibi. ³ Ñâi zâk kut ñâi bonñâ zo mân opnâ zikñangât nâñgi zâizâiñ opmap, a yatâ zo umñâ kâitkuap sâsân. ⁴ Zorat zâk zikñangât ândi mâmanñâ ek nângâm kubikpap. Yatâ opnâ a torenñâ mân mem ge kwatziñgâbap. ⁵ Nepkât yâmbât kâsâpkukuj zo a marinñâ dâp lum kinbi.

⁶ Den siŋgi âlip kwâkâm zingâme, a zo ziŋ betziŋan mem kut ñâi ñâi kâsâpkum zingâbi.

Nâran orot mâmenijangât bonjâ minat.

⁷ Gâ um gulip mân upan. Dap yatâ op Anutu kâitkuban? Anjâ Anutu kâit kunatkât dâp bunjâ. Anjâ kut ñâi ñâi kârâm kâmitnat, zorat bonjâ yatik minat. ⁸ Ñâi zâk um sâkkât âkñâle bâliñâ, zorat nepñâ tuubap, zâk yatik um sâkkât âkñâle bâliñâ, zorat bonjâ tâmbetagoagonjâ muyagibap. Ka ñâi zâk Kaapungât nep tuubap, zâk yatik Kaapungât bonjâ ândiândi kâtikñâ muyagibap. ⁹ Kut ñâi ñâi âlipñâ tuum ma ko âkon mân utnat. Nen mân lorem nep yatâ tuunarân bet sumbemân nep zorat bonjâ muyaginat. ¹⁰ Zorat itâ sa nângânek. Mâtâp muyagei a eluj patâ kut ñâi ñâi âlipñâ otziŋânat. Den siŋgi âlip zo lum Yesugât kâmut zo kut ñâi ñâi mem zâi pam otziŋânat.

Girem sot mâsop den.

¹¹ Zen kulem zi iknek. Den nâmbutñâ zo yen sa bukunâ ñâi kulemguap. Ka âkââkân zi Paulo ninak bitnandâ simbup mem kelikmelik den zi kulemgum ziŋgan. ¹² A nâmbutñandâ zen kwabâyagobigât sâme. A zo, zen sâkñandik den siŋgi âlip ziap. Zen Kristo poru nagân sâknam nângâm moip, zorat den siŋgi sâne a ziŋ sâknam zingâbegât yatâ upme. ¹³ A zo, zen zâizâiŋ op zeŋgât a patâ utnatkât mâtâp urâwe. A kwabâ agowe, zen den kâtik mân lum kwâtâtime.

¹⁴ Nâ ko kut ñâi ñâi yenjangât bunjâ, Kembuniñâ Yesu Kristo, zâk neŋgât op poru nagân sâknam nângâm moip, zorarâk nângâm sâtâre op ândiman. Yesu zâk neŋgât op poru nagân moip, zorat opñâ hângât kut ñâi ñâi eksa yenñâ opmap. Oi hân a um kâtik ândime, zen kândâtnom mân nângânângâ upme.

¹⁵ Kwabâ agom ândiândiŋ mo yen ândiândiŋ, zorâŋ bon bunjâ. Yesu sot pâlâtâŋ op ândiândi ujakñâ, zorâŋ bonjâ. ¹⁶ A den zi lum ândime, zen Anutugâren gâbâ um lumbeñâ sot tânzângezângeŋonjâ zimbap. Anutugât kâmut zeŋgâren zimbap.

¹⁷ Bet anjâ sâknam mân nibigât otnigap. Wangât, nâ Yesu Kristogât op sâknam nep tuum gâwan. Oi a ziŋ nonetâ gut dârâbut sâknan donjâ ziap, zorat.

¹⁸ Bukurâpnâ, Kembuniñâ Yesu Kristogâren gâbâ um lumbeñâ umziŋan zem zimbap. Zo perâkñak.

Zo yatik.

Epeso zengât ekap Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop den.

¹ Paulo nâ Anutugât sâtkât Yesu Kristogât Aposolo orâwannâ Epeso kamânân Yesu Kristogât kâmut nângâm pâlâtân kwâknanngâm kâtigem ândime, zengât ekap zi kulemgum zingân.

² Ibânin Anutu sot Kembunin Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozânngo sôt um lumbe zengâren zimbap.

Anutunâ mârumanj sumbemgât sinji kwatningip.

³ Kembuninâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâ Anutu, zâknâ sumbemân gâbâ sinji âlipkât mâsop topnâ topnâ Kristogât opnâ ningip. Zorat nen sâmbâ âlip kwâknanngânat. ⁴ Zâk mârumanj hân mân muyageibân nen zâkkât mâtenjan um hâlâlû sôt tosanin buj kinatkât Kristogât sinji kwatningip. ⁵ Zâknâ umnâ gâsânângomnâ kânjan nângi zeipkât Yesu Kristogât opnâ nan bârarâp utnatkât sâmbâ kâtigem ningip. ⁶ Ziknâ nanjanngât opnâ tânzângozânngo sângân buj ningipkât sâmbâ sâtâre oknanngânat.

Yesugât gilâmjandâ sângânnin meip.

⁷ Nannâ Yesu, zâkkât gilâmjandâ sângânnin meipkât tosanin gulipkukun muyageip. Anutugâren gâbâ tânzângozânngo, zorat nângindâ imbanâ opmap. ⁸ Zâknâ imbanâ patâ tânnânngoip. Tânnânngom nângânângâ bonnâ sôt top nângânângânâ ningip. ⁹ Oi ziknik den kânjan nângi âlip oi itâ mem kwânângip. Zo itâ sâmbâ muyageip. Den zo mârumanj ekapnoot zeip. Den zo itâ, ¹⁰ “Nârâknâ nângâwan, zo gâtâm mâte oi Kristonâ a sôt kut nâi nâi hânân sôt sumbemân zo mâpotzingâm nâ kâukzin sôt patâzinâ upap.”

¹¹ Anutunâ kut nâi nâi aksik umnanngârâk sâmbâ kâtigem muyagezingâmap, zâk mârumanj ningit nângâm Kristogât opnâ nen zâkkât a ambân gakârâpnâ utnatkât sâip. Oi nen sinji âlipkât bonnâ minatkat sâip. ¹² Zorat op kâdom Kristogâren nângâm pâlâtân kwâknanngâm ândimen, nen Anutu sâmbâ sâtâre oknanngâm ândinat.

¹³ Zen yatigâk zâk sôt pâlâtân urâwe. Zen den bonnâ nângâne zorânâ kubikzingi Yesugâren nângâm pâlâtân kwâknanngâne Anutunâ undipnâ Tirik Kaapum zingip. Anutunâ Tirik Kaapum ningâbâpkât mârumbâmbâ kâtigeip. ¹⁴ Sumbemân zarindâ kut nâi nâi ningâbap, zorat undipninâ Kaapum ningip. Anutu kutsingnanngât sâtâre patâ muyagibâpkât zâkkât arâpnâ nenngâren Kaapum nâ kubikkubik nep zo tuum nanngâbap.

Sinji âlip zengâren zimbâpkât Paulonâ ninâu sâip.

¹⁵ Zen Kembu Yesu nângâm pâlâtân kwâknanngâm Kembugât sinji a buku otzingâme, zorat den sinji nângâwan. ¹⁶ Zorat nâ zengât op narâk dâp nângâm nâ Kembugâren sâiwâp sâmbâ, sâmbâ âlip kwâknanngâman. ¹⁷ Kembunâ gâsuzingipkât yatâ opman. Oi narâk dâp zengât op ninâu itâ sâmbâ dukuman. Kembuninâ Yesu Kristo, zâkkât Anutu, Ibâ, âsaknâ neule marinâ, zâknâ Kaapum zingi zorânâ nângânângâ zingâm Kembugât topnâ sâmbâ muyagei nângâm biranbi. ¹⁸ Oi umzin ânângâri Kembunâ gâsuzingâm sumbemgât sinji kwatningip, zorat nângâm, nângâm kwâtâtibi. Oi Kembugât arâpnâ zen sumbemân kut nâi nâi âsaknâ neulenoot zingâbap, zorat nângâne bon

upap. ¹⁹ Oi nângâm pâlâtânjñoot, nengâren imbanâ patâ zorânâ nep tuumap, zorat topnâ nângâbi. ²⁰ Imbanâ zorat bonnâ igâwe. Zorânâ Kristo mumunon gâbâ mângim diim sumbemân zâim Anutugât âsanjâ bongen pâip. ²¹ Oi a kutâ sot sumbem a, a top top imbanâziñoot zengât a kâukziñâ pâipkât hânân sot sumbemân kotsiñgi ziap, zorânâ koi giap. Narâk zirenâk bunâ. Zo yatâ zem zâimâmbap.

²² Anutuñâ a sot kut nâi nâi aksik Kristogât omberjan zâmbamñâ kâukziñ upapkât sâm kâmut gakârâp nengât kembuniñ kwânângip. ²³ Zâkkât kâmut zo kiñ bikñâ oindâ giniñgâm nengât kâukniñ op ândiap. A sot kut nâi nâi dâpniñanâk niñgi meindâ dâp op âimap.

2

Mârumjan lanj gulip ândiwen.

¹ Zen mârum bâliñ top top opñâ um mumunâ op ândiwe. Ka Kristonâ mumunon gâbâ mângiziñgi ândie. ² Mârum zen hân a zengât mâtâp lân ândim âi wâke zengât a kutâ, Satanj, zâkkât sât lum ândiwe. Narâk ziren zâknâ siñgi âlip den ku a mam otziñgi ândie. ³ Nen mârum zengât tobat yatâ op ândim sâkkât sot um nângânângânijangât den lum ândim a nâmbut yatâ Anutugât kukñangât bonnâ muyaginatkat siñgi op ândiwen.

Anutuñâ mânginiñgâmñâ sumbemgât siñgi sâip.

⁴ Yatâ op ândiwen. Ka Anutu zâk umñâ gâsum birañniñgipkât buku otñiñgi. ⁵ Bâliñaniñangât op um mumunâ op ândiwen, nen Kristo sot mânginiñgi. (Zen nânge. Umâlepñangât op kubikniñgi.) ⁶ Zâk Yesu Kristo sot mânginiñgâm zâk sot ârândân a kuta tâtarân tâtnatkât sumbemân nâmbarip. ⁷ Itâ muyagibapkât oip. Tânzângozângonjangât gom sambe, zo Yesu Kristo umâlepñangât op mâbâlâknem niñgâbap. ⁸ Zen nânge. Zâk tânzângomñâ nângâm pâlâtânziñangât op kubikziñgi. Zo ziñangât bunâ. Anutu umâlipñangât op sângân bunj yatâ otziñgi. ⁹ Nep nâi tuuwegât yatâ otziñgâbap, zo bunâ. Zorat a nâiñâ sâknâ mem zari mân dâp upap. ¹⁰ Nen Anutugât bikñan gok. Zâk Yesu Kristogâren muyageniñgi. Oi mâtâp âlipñangât nep tuum ândinatkat Anutuñâ sâm niñgi. Mâtâp zo mârum kubigipkât zoren lân ândinat.

Barin gokñandâ kamânân gawe.

¹¹ Mârumjan um kâtik ândiwe, zorat nângâm ândibi. Zen Yuda a bunâ, kamân nâin gokñâ. Oi Yuda a ziñâ kwabâ kwarangâmñâ ândiwenâ kwabâ ulin sâm dâzângomarâwe. ¹² Narâk zoren Kristo bunj ândiwe. Oi Isirae a zen Anutugât kâmut ândine zen kwande ândiwe. Isirae a zen Anutu sot târotâro opñâ zâkkât siñgi den mem ândine, zen Anutu kârum bet bâsanj ândiwe. ¹³ Narâk ziren ko zen barin ândiwenâ Yesu Kristogâren târokwap Kristo gilâmñangât op kamânân ândie.

Yesuñâ kâsa koi gei um kânok urâwen.

¹⁴ Yesu zikñak lumbeñaniñ ândimap. Zâk a nakñâ zagât osetniñan kâsa op pâke kâtik zeip, zo kândañâ Isirae a sot hân nâin nâin gok minduniñgi kâmut kânok urâwen. ¹⁵ Zâknâ Yuda nengât pâke den zeip, zo tâmbetnângobapkât imbanâ zemñangip, zo koi geip. Oi a kâmut zagât nekât kinkin gebagân kâmut unjakñâ kânok zâk zikñak muyagem kin lumbeñâ muyageip. ¹⁶ Zâk poru nagân moibân a nakñâ zagât zo bonnâ kânokgâk mâpotniñgâm Anutu

sot buku utnatkât kâsa koi geip. ¹⁷ Oi zâk gamnjâ barin ândiwe sot kamânân ândiwen, nen lumbenjangât sinji den dâtnânngoi nânngâwen. ¹⁸ Oi nen aksik zâk sot pâlâtân urâwengât Kaapum kânok mem Ibâ mâte oknjangâmen.

A nen Kembugât namâ yatâ utnat.

¹⁹ Zorat op narâk ziren zen kwande mân ândie. Zen Kembugât sinji a nâmbutnjâ zen sot Anutugât kamân marij op Anutugât kâmut opnjâ zâkkât namâ op ândie. ²⁰ Namâ zorat tandâ Aposolo sot Propete. Ziñâ laningâne ândien. Ka Yesu Kristo ko kunkunniñ uap. ²¹ Zâkkâren anjâ anjâ târokwâindâ Kembugât hâlâlû namâ muyagem zâimop. ²² Kaapumnjâ Epeso kamânân ândie, zen yatik târokwatziñgi Anutugât namâ ue.

3

Kembunâ den tiknjâ zeip, zo Paulo sâm muyagem pindip.

¹ Zorat opnjâ Paulo nâ Yesu Kristogât tâk namâ a op ândian. Nâ hân njân gok zengâren sinji âlip nep tuum ândimangât tâk namîn nâbane ândian. ² Zen nâgât sinji nânngâwe. Anutu tânzânngozânngonjangât op zengâren sinji âlip nep tuubatkat sâm nigip. ³ Sâm nimnjâ tik den sâm muyagem nigip. Den zorat pânkânok kulemguan. ⁴ Kristogât den tiknjâ zeip, zo ek nânngâman. Zen den zi sâlâpkumnjâ nâgât yatâ nânngâbi. ⁵ Den tik zeip, zo a mârûm ândiwe, zengâren mân sâm muyageip. Narâk ziren ko tirik Aposolo sot Propete nengâren Kaapumnjâ sâm muyageip. ⁶ Den tik zeip, zo itâ. A hân njân njân goknjâ, zen sinji âlip nânngâmnjâ lum Yuda a nen sot kâmut kânok op Yesu Kristogât op sinji den zorat bonnjâ ârândân minat. ⁷ Oi sinji âlip zorat kore a ândibatkat Anutunâ umâlepnjangât imbanjâ patâ nigip.

Den tiknjangât bonnjâ Yesunâ muyageip.

⁸ Nâ Kembugât sinji a nâmbutnjâ ombezian a giginjâ op ândiman. Ka lanj Kristogâren umgât gom sambe mân igiknjâ ziap, zorat den a hân njân goknjâ sâm muyagem zinjâbatkat Kembunâ sâm nigip. ⁹ Anutunâ a sot kut nâi nâi muyageningipnjâ den tik pâi zeip, zo narâknjâ narâknjâ mân sâm muyagem ândeip. Ka narâk ziren Anutunâ zo sâm muyagemnjâ den zorat bonnjâ sâm muyagem zen sot a nâmbutnjâ aksik patâ dâzânngobatkât sâip. ¹⁰ Narâk ziren Anutunâ kâmut gakârâpnjâ nengâren nânngânngânjâ bonnjâ mâbâlakñei kulem top topnjâ muyagei sumbem a sot a imbanjâziñoot sumbemân ândie, zen ek nânngâbi.

¹¹ Anutu zâk mârûm hân mân muyageibân den sâm kâtigeip, zorat bonnjâ Kembuninjâ Yesu Kristo sângongoi gem muyageip. ¹² Oi zâknjâ mâtâp mem niñgi nânngâm pâlâtân kwap kenngât buj Anutu mâte oknjangâmen. ¹³ Zorat nâ itâ dâzânngua nânngânek. Nâ zengât op sâknam kwâknjan ândia umziñ mân yâmbâribap. Bunjâ. Zen zorat nânngânetâ âlip upap.

Paulo zâk Epeso a zengât op ninâu sâip.

¹⁴⁻¹⁵ Zorat op ko sumbemân sot hânân a kâmut ândien, niñjâ Ibâ bonnjâ, zâkkâren pindiñsâm zengât op ninâu itâ sâman. ¹⁶ Anutu zâk sâi Kaapumnjâ umgât gom sambe imbanjâ muyagem zinjâ umziñ lâmbat kâtigibap. ¹⁷ Oi Kristo nânngâm pâlâtân kwâknjangâne umziñan tâtat mâme upap. Nak ândânandâ hânân gei kinmap, zen zo yatâ buku orotnjâ, zo gâsum kâtigem kinbi. ¹⁸ Oi zen Kembugât sinji a nâmbutnjâ zen sot ârândân Kristo zâk

umñâ gâsâzângomap, zorat toren toren mâpot nângâm kwâtâtibi. ¹⁹ Oi Kristo umñâ gâsâzângomap, zorâñâ a nângânângâziñ walâmap, zo lañ nângâm birañbi. Oi Anutugâren umgât gom sambe piksâm ziap, zorâñâ zenğâren âi piksâbap. Nâ zenğât op yatâ ninâu sâman.

Sâtâre den.

²⁰ Imbanjâhoot nenğâren nep tuumap, zâk Anutu. Kut ñâi ñâi zorat nângâm ninâu sâmen, zorigâk buñâ. Kut ñâi ñâi walâwalâñ upapkât kâwali tâkñangap. Zorâñ ninâu sot nângânângâniñ walâmap. ²¹ Zâkkât op Yesu Kristogâren sot kâmurân sâtârenâ narâkñâ narâkñâ zem zâimâmbap. Perâkñak.

4

Kaapumñâ minduniñgi kâmut kânok urâwen.

¹ Nâ Kembugât nep tuum ândia gâsunim tâk namin nâbanetâ tap ekap zi kulemgum ziñgan. Zorat zen itâ nângânek. Kembuñâ gâsâzângomñâ târârak ândibigât sâm ziñgip, zorat dâbâk ândibi. ² Giginjâ sot um sânduk ândim buku orangâm hâuñangât den mân sâbi. ³ Oi Kaapum zâk lumbenğangât tâkñâ mâpotziñgâm saaziñgip, zo mânğangâtpegât galem orangâm ândibi. ⁴ Zen kâmut kânok. Kaapum kânok. Sumbem kânokkât siñgi, zorat siñgi kwatziñgâm diiziñgip. ⁵ Kembu kânok. Nângâm pâlâtâñ kânok. Too sañgon kânok. ⁶ Anutu zâk Ibâniñ kânok. Zâk aksik patâ walâniñgâm kembuniñâ op ândiap. Oi um dâp imbanjâ niñgâm um dâp tâtat mâme opmap.

Kembuñâ siñgi âlip nepkât a top top nâambarip.

⁷ Kristo zâk nep sâm niñgip dâp imbanjâ niñgâmap. ⁸ Zorat Kembugât ekabân den ñâi itâ kulemguwe, ziap, “Zâk u sumbemân zariip, narâk zoren tâk namâ a donbep diiziñgâm zariip. Oi a umgât gom sambe sot imbanjâ ziñgip.”

⁹ Yesu zâk u zariip, zo yen mân sâwe. Zâk hânân sot âmbi hân ombenjan geip. Zâk hânân geibân gâbâ âburem zariip. ¹⁰ Zâk geip, zâkñagâk sumbemñâ sumbemñâ walâm zariip. Zâk sumbem sot hân piksâm ândibapkât zariip. ¹¹ Oi zâkñagâk a nep sot imbanjâ ziñgip, zo itâ. A nâmbutñâ Aposologât nep sâm ziñgip. Nâmbutñâ Propete zâambarip. A nâmbutñâ siñgi âlip mem hân ñâin âiâiñangât sâip. Nâmbutñâ kâmut zenğât galem a. Nâmbutñâ siñgi âlip kwâkâm ziñgâ a. ¹² Zo zâkkât siñgi a gakârâpñâ mem kubikziñgâm ândinatkât sâip. Kore nep zo tuugindâ Kristogât ken bet sot bonjâ lâmbatpapkât a yatâ zo nâambarip.

Siñgi âlibân mân lorinat.

¹³ Zo yatâ op siñgi âlip topñâ sot Anutu nanñangât topñâ nângâm kwâtâtem um kânok utnat. Siñgi âlibân ândim lâmbatnatkât sâip. Lâmbatñâ Kristogât tobat yatâ op ândinat. ¹⁴ Nen katemp maik yatâ mân op ândinat. Wangât, Sarâ a ziñ um gulip kwatniñgânam upme, zorat. Sarâziñandâ pibâ yatâ mân mem kâbakñeniñgi kâtigem kinat. ¹⁵ Itâ op ândinat. Nen umniñandâ a gâsâzângom den bonjigâk dâzângonot. Yatâ op ândeindâ mâtap zo mo zo tirâpñangoi zoren ândim kâukniñ Kristo, zâkkâren târokwap kin lâmbatnat. ¹⁶ Zâkkâren târokwâindâ sânamniñandâ sipapagoi sâkniñ

kânok opmap. Oi torerâpnâ opnâ imbanâ zemningap sot nep sâm ninjip dâp nep tuumnâ umnâ gâsâyagom sâk kânok lâmbatnat.

Kwakmak mân ândinat.

¹⁷ Kembangât op tâk namin nâbarâwe, nâ den nâi dâzângobâ. Um kâtik a, zen nângânângâziñ kut nâi nâi yenñan pane zemap. Zen ko zengât tobat yatâ mân upi. ¹⁸ Um kâtik a, zengât um nângânângâziñ nâtâtik oip. Um kâtik op Anutugât ândiândi kândâtkum ândiwe. ¹⁹ Oi um nângânângâziñ buñ sii nalem lañ nemnâ âknjâle sot bâliñ top top âkon buñ upme.

²⁰ Epeso a, zen ândiândi yatâ ândibigât mân kwâkâm zingâwen. Kristogât topnâ sâm dâzângom ândiwen. ²¹ Den topnâ kwâkâm zingâwen oi ko Yesugâren den bon ziap, zo nângâwe. ²² Zen ândiândi sângiñâ kândâtkum umziñâ sângiñâ âknjâle sarâ zoren tâmbetkume, zo lândim pambi. ²³ Oi Kaapum nângânângâne umziñ mâñgei uñakñâ upi. ²⁴ Oi ândiândi uñakñâ mem ândibi, zo Anutugât tobat yatâ opnâ târârak sot hâlâlu muyageip.

Bâliñâ top top birânat.

²⁵ Zorat zen sarâ birâm den bonñigâk sâm âragubi. Nen buku kânok ândien, zorat op yatâ utnat. ²⁶ Kugân bâliñ mân upan. Kuk den mân mem ândina mirâsiñ geibap. ²⁷ Satangât tirek mân kwâpan. ²⁸ Mârum kâmbu opmarâwe, zen birâm betnâ nep tuum kât nalem muyagemnâ a kanpitâ âlip tânzângobi. ²⁹ Den bâliñâ lâuziñan gâbâ mân gibap. Den âlipñigâk tânagom sânetâ zorânâ a tânzângom umziñ kelikpap.

³⁰ Anutugât Tirik Kaapumnâ umbâlâ opapkât diñâ mân birâbi. Anutugât tirik Kaapum, zo zengâren undip pâip, ziap. Gâsuziñgâbapkât narâknâ mâte oi Anutuñâ zo eknâ gâsuziñgâbap. ³¹ Kâsa den, um kâlak, umân pâpan den, den sârek, kuk den sot kut nâi nâi sumunnâ zo zengât osetziñan mân zimbap. ³² Zen buku opnâ âlip oranjâm tosa birâm ândibi. Anutu zâk yatik Kristogât op tosaziñ birip.

5

Bâliñâ kândâtkom ândinat.

¹ Zen nan bârarâpnâ op ândie, zorat Anutuñâ opmap, yatik op ândibi. ² Oi buku op umziñâ gâsâyagom ândibi. Kristo zâk yatik buku otniñgâm nenñât opnâ ândiândiñâ birip. Zo Anutuñâ egi âlip yatâ oip. Kembangât siñi nalem une sei nâñgi âlip ompâip, zo yatâ.

³ Lañ mâman sot kut nâi bâliñâ, mân orotnâ sot a nâigât kut nâi nâi zorat âknjâle op lañ mimiñ, zorat tâtâlek den zo mân sâbi. ⁴ Den anunñoot, den lañ sâsanâ den gân yatâ sâroken zo sâne bâliñ upap. Sâiwap den sot sâm âlip den sâne dâp upap. ⁵ Zen itâ nângâne. Lañ mâman a, den sumunnâ sâme. A nâmbut zengât kut nâi nâi âknjâle op lañ mime. A yatâ zo, zen Kristo, Anutu umzik topñan tâtatnâ zo kârubi. A nâmbutnâ zengât kut nâi nâi zorat âknjâle op lañ upme, zen a zizñ lopio hurat kwapme yatâ Anutu kândâtkom umziñ hângât kut nâi nâi zoren pane zemap.

Tik kut nâi nâi anunñoot mân utnat.

⁶ Kâitzângom sarâ den dâzângone nângâne bonñâ mân upap. Bâliñâ top top zorat Anutu kukñangât bonñâ zo den ku a zengâren muyagibap. ⁷⁻⁸ Zoren zen mân betziñan mimbî. Zen mârumñan nâtâtik sot ândiwe. Zi ko Kembangâren gam âsakñâ op ândie. Zorat âsakñangât kiurâp op zâkkât tobat

op ândibi. ⁹ Âsakņangât bonņâ muyagemap, zo itâ. Umâlîp ândiândi sot târârâk ândiândi sot perâkņak den sâsâņ. ¹⁰ Kut zo mo zo utnam Kembuņâ nâņgi âlip upap mo buņâ, zen zorat nâņgâm sâlâpkum ikpi.

¹¹ Nâmbutņâ nâtâtikkât kut nâi nâi utne mân betziņan mimbi. Buņâ. Bâliņâziņâ sâm kâkņan kwatziņgâbi. ¹² Um kâtik zen kut nâi nâi tik upme, zo ekap ziren mân sâm muyagian. Zo sâm muyagia sâi ko anuņņoot opap. ¹³ Kut nâi yatâ, zo sâm kâkņan pâindâ âsakņandâ zeri zorat topņâ muyagibap. Oi kut nâi muyapņâ ziap, zorâņ âsakņoot upap. ¹⁴ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Uman zematņâ zaat. Mumuņan gâbâ zaat. Kristoņâ âsakņâ muyagem gibap.”

Um kâtik op nepkât narâk mân tâmbetkunat.

¹⁵ Zorat op ko zen ândiândiziņangât galem op ândibi. Oi mân nâņgâm nâņgâm yatâ buņâ. Um nâņgânâņgâziņoot ândibi. ¹⁶ Narâk ziren bâliņandâ laņ kârâm ziapkât narâk nâmbut mân birâm nep kâtigem tuubi. ¹⁷ Zorat um nâņgânâņgâziņ buņâ yatâ mân ândibi. Nep zo mo zo utnam Kembuņâ nâņgi âlip upap mo buņâ, zorat nâņgâm sâlâpkum ikpi.

¹⁸ Oi too kâtik nem um gulîp orotņâ, zo mân upi. Zo tâmbetagoagonņangât nep. Kaapum ko nâņgânâņgâne umziņan piksâi ândibi. ¹⁹ Kaapumņâ mem bâbâlaņ kwatziņgi mâpâmâpâse kep mem um anġâgwanġâ upi. Oi umziņandâ Kembugât kepņâ mem sâm sâtâre okņangâbi. ²⁰ Oi Kembuniņâ Yesu Kristogât opņâ narâk dâp Anutu Ibâ kut nâi nâiġât sâiwap sâm, sâm âlip kwâkņangâbi.

²¹ Zen Kristo hurat kwâkņangâm umņâ âwe kwaranġâm ândibi.

A ambân zengât den.

²² Ambân zen Kembugât sât lulu ândie, yatik abârâpziņ zengât op ândibi. ²³ Apņandâ ambinņangât kâukņâ uap. Zo yatik Kristo, zâk zengât kâukziņ uap. A ambân gakârâpņâ zen kiņ bikņâ ândie. Oi zâk kiņ bikņangât kubikkubik uap. ²⁴ Oi kâmutņâ Kristogât sât lumap, zo yatik ambân zen narâk dâp abârâpziņangât den lum ândibi.

²⁵ Kristo zâk umņâ kâmut gâsuniņgâm buku otņiņġip. A ziņ zo yatik umziņ âmbirâpziņ gâsuziņgâm buku otziņgâbi. Kristo zâk kâmutņâ buku otņiņgâm nenġât suup meip. ²⁶ Zâkņâ kâmut diņâ sot too sanġonniņgâm kubikniņgi salek op Anutu mâteņan hâlâlu kinatkât yatâ oip. ²⁷ Oi kâmutņâ sanġon kubikniņgi hâlâlu sot tosanîņ buņ sot neuleniņoot mâteņan nâmbanbâpkât sâm pindip. ²⁸ Oi a zen ziîņ sâkziņ galem upme, yatiġâk ambirâpziņ galem otziņgâbi. Nâi zâk ambinņâ dâņ galem upap, zo zikņâ sâk yatik galem oranġâbap. ²⁹ A zikņâ sâkņâ mân kâsa okņangâmap. Buņâ. On galem oranġâm ândimap. Kristoņâ kâmutņâ otņiņgâmap, zo yatâ. ³⁰ Kristo zâk kâukniņâ ândiap. Oi nen kiņ bikņâ, sâkņangât torerâp ândienġât yatâ galem otņiņgâm ândimap. ³¹ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Zorat a nâiņâ ibâ mamņâ zâpam ambinņangâren âi pâlâtâņ oi zet um sâk kânok op ândibabot.”

³² Den zo den sumbuņâ. Den zorat topņâ itâ nâņgan. Kristo sot kâmut, zengât op sâip. ³³ Oi den zorat topņâ nâi itâ. Ap ambin, zengât op sâip. A aksik zen sâkziņ buku otziņgâme, zo yatik âmbirâpziņâ buku otziņgâm ândibi. Oi ambân zen abârâpziņ hurat kwatziņgâm ândibi.

6

Ibâ mam sot katep, zengât den.

¹ Katep zen Kembugât op ibâ mam zengât den lubi. Zorânâ mâtâp âlipnâ.
² “Gâ ibâ mamgâ hurat kwatzikâm dinzik luban.” Den kâuknâ zo Mosegât den kâtik ekabân ziap. Oi den nâi itâ târokwap sâsânâ, ³ “Yatâ op hânân narâk kârep ândim kwâtâtiban.”

⁴ Ibâ zen nan bârarâpziņ um kâlak muyagibegât kut nâi kârâpņoot laņ mân otziņgâbi. Kembugât den dâzâņgom kubikziņgâm galem otziņgâne lâmbatpi.

A patâ sot kore a, zengât den.

⁵ Kore a zen hân a patârâpziņ hurat kwatziņgâm umziņ kânok zeï Kristo kore okņanņânat yatâ upap sâm zo yatik patârâpziņ bimbi kwatziņgâm zengât sâtziņ lum ândibi. ⁶ Hân a patârâpziņâ mâte pirik otziņgâne ziņgitne âlip upapkât buņâ. Nen Kristogât kore a sâm Anutuņâ mâtâp sâm ziņgip, zo lârņbi. ⁷ Zen itâ nâņgâbi, “Nen a zengârâk kore buņâ.” Yatâ nâņgâm Kembugât nâņgâm nepziņ âkon buņ tuubi. ⁸ Zen nâņgâme. Nâi zâk kore a mo a patâ ândim kut nâi nâi âlipnâ op ândibap, zâk Kembuņâ hâuņâ yatik pindâbap.

⁹ Oi a patâ zen kore arâpziņ yatik galem otziņgâm ândibi. Oi mân zâņgom ziņgitsâbi. Kârâpņoot mân otziņgâbi. Kore a sot a patâ, zengât patâziņâ sumbemân kembu patâ op ândiap. Zâk hâtubâtu mân otņiņgâbap, zo nâņgâm ândibi.

Kâsa mân igikņâ ândime.

¹⁰ Sâm kwâkâm sâbâ. Kembugâren târokwatne imbaņâņâ zengâren zeï zo mem kâtigem ândibi. ¹¹ Oi Anutugâren gâbâ kâmbamgât hâmbâ timbâ mot mem ândine Sataņgât kâwali arâpņandâ kâitzâņgonam gane kâtigem kinbi. ¹² Zen nâņgâme. Kâsarâpniņ, zo hân a buņâ. Zen a mân igikņâ. Zen Sataņ sot wâke gakârâpņâ. Zen bâliņ op ândime. Nâtâtikkât nep a, a kutâ sot a imbaņâziņoot. Nen zen sot kâsa upmen. ¹³ Zorat nen Anutugâren gâbâ hâmbâ timbâ mot mem kâmbam narâk, narâk bâliņan kâtigem kirindâ kâsarâpniņ ziņ osiniņgâm birâm âibi.

Kâwaligât kut nâi nâi mem ândinat.

¹⁴ Nen itâ kinat. Den bonņandâ inzutniņ oi mem lap ândinat. Târarak ândiândiņandâ hâmbâniņ oi akum ândinat. ¹⁵ Lumbenâņgât siņgi âlip mem kinat. Zorânâ kipâke gine giari lârņ kâtigem kinbi. ¹⁶ Oi mamņâ patâ ko nâņgâm pâlatâņâ dugumniņ oi mem kirindâ kâsa, bâliņâ mariņâņgât liņgip kâlâuņâ zo gâi kom kâbakņibap. ¹⁷ Oi pindok kâtik kutņâ kubikkubik, zo kâukniņan akunat. Oi Kaapumgâren gâbâ sâu patâ, Anutugât den, zo mem kinat. ¹⁸ Narâk dâp Kaapum wâratkum Kembugâren ninâu sâm mâpâsem ândinat. Oi laņ gulip mân ândim, âkon buņ galem oranjâm ândinat. Oi kamân dâp Kembugât siņgi a zengât op ninâu sâm ândinat.

¹⁹ Oi zen nâgât op ninâu sâm ândine Kembuņâ lâunâ mem bâbâlaņkoi siņgi âlipkât den tik zeip, zo sâm muyagibat. ²⁰ Na zorat siņgi sâsân a ândiangât tâk namin nâbone zeman. Zen nâgât op ninâu sâne keņgât buņ siņgi âlip sâm muyagia dâp upap.

Den murukņâ.

²¹ Tâk namin dap dap yatâ ândiman, zen zorat kwakpegât Tikiko, zâkñâ zengâren gamñâ zorat den sinji otzingâbap. Tikiko, zâk bukuniñ âlipñâ, Kembangât kore a sât luluñoot. ²² Zâkñâ nengât den sinji otzingâm umâlep kwatzingâbapkât sângongua gaap.

²³ Bukurâpnâ, Anutu Ibâ sot Kambu Yesu Kristo, zikñâ zen lumbe muyagezingâm nângâm pâlâtânziñ mem kâtigei buku orangâm ândibi.

²⁴ A umziñandâ Kambu Yesu Kristo gâsum lum kâpim ândimambi, zengâren tânzângozângoñ zimbap.
Zo yatik.

Pilipi zengât ekap Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop den.

¹ Yesu Kristogât kore a Paulo sot Timoteo, net Pilipi kamânân Yesu Kristogât singi a sot galem a sot a sâtnâ, zengât ekap zi kulemgum pet.

² Ibânij Anutu sot Kembunij Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozânjon sot um lumbenâ zengâren zimbap.

Paulo zâk tâk namin tap Pilipi a ambân zengât op Kembugâren ninâu sâip.

³ Nâ zengât nângâman dâp Anutu sâiwap sâm dukuman. ⁴⁻⁵ Zen singi âlip nângâmjâ nen sot pâlatârj urâwen. Oi narâk zoren gâbâ ârândânj nep tuum gawen. Nâ zorat ninâu sâman dâp, zengât umâlep op Kembugâren sâiwap sâm ninâu sâman. ⁶ Oi itâ nângâm kâtigian. Anutuñâ nep âlip zengâren topkwâipjâ tuum âim ândei Yesu Kristo taki bonjâ muyagibap. ⁷ Nâ zengât yatâ nângâman. Zo topjâ itâgât. Nâ zoren singi âlipkât op den nebân tap sot tâk namin ândia zen aksik tânnowe. Oi nâ zorat umnandâ zen saazingâmap. ⁸ Yesu Kristonâ tânnogi umnandâ saazingâmap, zo perâkñak dâzângua Anutuñâ nângi bon uap.

⁹ Oi buku orotzingandâ sot um nângânângâziñ kubikangâm lâmbari kut nâi nâi bâlinjâ sot âlipjâ zo târârak ek nângâm kubikpigât ninâu sâman. ¹⁰ Oi zen kut nâi bonjâ ek nângâm Kristo gâbapkat um salek sot tosa buj bâbâlarj op mambât ândibi. ¹¹ Oi Yesu Kristonâ tânzângoi ândiândi târârakât bonjâ muyagine Anutugât sâtâre sot sâm âlip muyagibap.

Nâmbutjandâ pabâtgwabât op singi âlip sâwe.

¹² Bukurâpnâ, zen kwakpegât dâzângobâ. Ziren kut nâi nâi muyagenigip, zorâñ singi âlip larj kârâbapkat muyageip. ¹³ Nâ Kristogât opjâ tâk namâ a orâwan. Tâk namâ zorat singi orâwan, den zorâñ a kâukjâ sot kâwali a sot a torenjâ ziren ândie, zengât kindapziñan giarip. ¹⁴ Oi tâk namin yatâ ândim kâtigiangât bukurâpnijâ donjep mârûm kenjât urâwe, zen zo birâm Kembugâren nângâm pâlatârj kwap Anutugât den kenjât buj sâme.

¹⁵ A nâmbutjâ zen um kâlak otnim sâknam ninam Kristogât den zo um kâlâgân sâme. A nâmbutjandâ ko umâlep otnim sâme. ¹⁶ Umâlep otnim sâme, zen nâ singi âlip galem op tâk namin zeman, zorat umzingandâ gâsânogi sâme. ¹⁷ Nâmbutjandâ ko zâizâinj op kâsa otnim Kristogât kot sâne larj kârâmap. Zo tâk namâ kwâkñan um sâknam muyageninam upme. ¹⁸ Oi yatâ mo yatâ, sâm gulipkum sâbi mo perâkñak sâbi, zorat wangât donjep sânat. Kristogât den larj kârâm âibap, zorarâk sâtâre opman.

Paulo zâk mumunâ sot ândiândinjâ, zorat ârândânj okñangip.

¹⁹ Oi itâ sâm umâlip nângâm ândibat. Zen nâgât op ninâu sâne Yesu Kristogât Kaapumjâ betnan mei olañnine ândibat. ²⁰ Nâ itâ upatkât otnigi ândian. Nâ narâk ziren kenjât sot anjon sâsâli mân upat. Umnâ zâkkâren pam kore okñangâm ândibat. Op gâwan, zo yatâ op ândibat. Nâ wâgân ândibat mo mumbarân a ziñâ nikne âlip oi Kristo sâm âlip kwâkñangâbi. ²¹ Nâgât ândiândinj, zo Kristo. Nâ mumbat mo ândibat? Nâi mo nâigât ârândânj otnigap. Mumbatjâ kut nâi âlipjâ mimbat. Hângât kâbâ yâmbât zo birâm sumbemân kut nâi âlip zo mimbat. Zorat nânga sâtârenjoot uap. ²² Ka

hânân târokwap ândibat zo ko hânân nep tuuga bonnâ muyagibap. Zorat nâ um zagât uan. Nâi mo nâigât bâbâlanj upâ. ²³ Nâi mo nâigât ârândân otnigap. Hân zi birâm Kristo muyagem zâk sot ândibatkat âknâlian. Zâk sot ândibat, zorat nânga sâtârenjoot uap. ²⁴ Ka zen mandu upegât hânân târokwap ândia âlip upap. ²⁵ Oi zorat itâ nângan. Nâ mân mom zen sot ândibat. Nâ betziyan mem ândia nângâm pâlâtânjin gwâlântensâi sâtâre op ândibi. ²⁶ Zengâren gamnjâ ândia nâgât op Yesu Kristo sâm âlip kwâknanjâm ândim zâibi.

Tânagom ândiândin nep tuunat.

²⁷ Zen umzinj mindum ândibi. Oi saagua op Kristogât sinji âlip zo târârak mem kinbi. Zen Kristogât a gakârâpnâ ândie, zorat yatâ op ândine dâp upap. Zen um kânok opnâ tânagom kin sinji âlipkât ândiândi nep tuune ga zinjipat mo kârebân ândim singizinjik nânga âlip upap. ²⁸ Tânagom kin kâsarâpzinâ zengât kenjât mân op ândibi. Zen yatâ utne Anutuñâ zâk kâsazinj birâzingâm zen gâsâzângobap, zorat topnâ muyagei ek nângâbi. ²⁹ Anutuñâ zen Kristo nângâm pâlâtân kwâknanjâbigât sâip. Oi zorik bunjâ. Zâkkât opnâ sâknam nângâm kore oknanjâbigât nângâzingip. ³⁰ Nâ mârur sâknam nep topkwap tuum ândia nigâwe. Oi irak zi yatik sâknam kwâknan tuuga singinâ nângâme. Oi zen yatik sâknam kwâknan sinji âlip nep tuum ândim kâtigibi.

2

Um Kânok op buku utnat.

¹⁻² Zengâren gâbâ Kristogât opnâ umzinj tânagom sot Kaapum sot op târotâro sot buku orot zo yatâ ziap? Um bâbâlanj orot zo yatâ ziap? Mo zen Kristo sot pâlâtân utnetâ umzinj saamnjâ kâtiknan kwapmap? Zo yatâ ziap oi ko um nângânângâzinj mâpotpi. Oi umzinj kânok oi zorarâk nângâm ândibi. Zen yatâ utnetâ sâtâre kwâknan ândibat. ³ Zen zâizâinj op sâk mâmeyân mân upi. Gâ gikâ umgâ mem gemnjâ bukuganjât nângâna zâibap. ⁴ Gâ gikanjât kut nâi âlip upapkât bunjâ, bukurâpkâ zengât kut nâi âlip upapkât ârândân nângâban.

Yesuñâ mâtâp lânjip, zo yatik lânjat.

⁵ Yesu Kristogât nângânângâ zeip, zo yatik zengâren zimbap. ⁶ Zâk Anutuyâk op ândeipnâ Anutu tobat ândian sâm mân angân kârip. ⁷ Zâknâ kut nâi zo kwâkâm pam kore a zengât tobat op a tobat yatâ muyageip. ⁸ Oi tobatnâ ikne a tobat yatâ oip. Zâk a giginjâ op ândim sât luluj mâtâpnâ lânj ândimnâ moip. Mumunjâ mâte oi poru nagân mumbapkât mân angân kârip. ⁹ Yatâ oipkât Anutuñâ mem zâi a zâizâinj patâ kwânânjip. Kwânânjâmñâ kut sinjinjâ lanj kâram a zengât kotsinji, zo mâpot mem kinbapkât sâm pindip. ¹⁰ Oi sumbemân sot hânân sot hân ombenjan ândime, nen aksik patâ Yesugât kut nângâm hânân gei pindiñsânat. ¹¹ Oi lâuningandâ itâ sânat, “Yesu Kristo, zâknâ Kembu patâniñâ ândiap.” Yatâ sâm Anutu Ibâ sâm âlip kwâknanjânat.

Âlip utnatkât kâtiginat.

¹² Bukurâpnâ, zen âsâbânj sâtnâ lume. Zen sot ândiyâk bunjâ, kârebân ândia zo yatik otnime. Zo yatâ op kubikkubikzinanjât bonnâ muyaginam ziknjik ziknjik kâtigibi. Zorat umzinj kenjât op sânam kwâtkwât op kâtigibi.

¹³ Wangât, Anutu zikņak umziņan nep tuugi um bâbâlan op sâtņâ lubigât imbanâ zingâmap, zorat. ¹⁴ Zen kut ņâi ņâi upme, zo âkon sâm sot um zagârân mâsimâsikâ mân upi. ¹⁵ Zen yatâ opņâ Anutugât nan bârarâp tosa buņ sot um salek op ândibi. A gâņgonâ narâk ziren ândie, zengât osetziņan âsakņâ yatâ op ândibi. ¹⁶ Âsak yatâ op ândiândigât den ziņ mem ândim a ambân dâzâņgobi. Yatâ utne Kristo takâtakâņ narâkņan itâ sâm zengât sâtâre upat, “Sâknam nâņgâm nep tuuwan, zorat bonņâ muyagiapkât sâtâre upat.”

¹⁷ Zen nâņgâm pâlâtâņziņâ Anutugât siņgi sâm pane ziap. Nâ zo yatik sâknâ zâkkât siņgi sâm mumbat, zorat umâlep sâtâre opņâ zen sot umâlep nâņgâbat. ¹⁸ Oi zen yatik sâtâre op nâgât umâlep nâņgâbi.

Timoteogât den.

¹⁹ Kembu Yesuņâ nâņgi dâp oi Timoteo kek sâņgongua zengâren gâbapkât san. Oi zengâren gâbâ den siņgi mem âburem ga zengât siņgi den dâtnogi umnâ diim gibap. ²⁰ A yatâ zo ņâi mân ândie. Zâk perâkņak zengât nâņgâmņâ umjandâ tânzâņgobap. ²¹ Nâmbutņâ zen ziņņangât nâņgâm Yesu Kristogât nep zo dâņ mân tuume. ²² Timoteo ândiândiņangât topņâ âlip nâņge. Nanjandâ ibâņâ bekņan memap, zo yatik nâ siņgi âlip nebân betnan memap. ²³ Oi nâ ninan yatâ mo yatâ muyagibat, zo nâņgâmņâ zâk sâņgongua gâbap. ²⁴ Oi Kembuņâ nâņgânigi ninak zengâren kek gâbat.

Epaporidito, zâkkât den.

²⁵ Nâ kut ņâi kârûm ândia zen Epaporidito sâņgongune ga tânnogip. Zâk bukunâ op betnan memap sot kâwali a bukunâ ândimap. Zâk mâburem zingâbam san. ²⁶ Oi zâk mâsek op zei zen siņgiņâ nâņgâwe. Zâkkât nâņgâm kwâkâ upegât umņâ zengâren tâi nâņgâm ândiap. Zâk zengâren gam zingitpapkât okņangap. ²⁷ Zâk mâsek donjep op mumbam oip. Oi Anutuņâ tângum bekņan meip. Oi zorik buņâ. Nâgâren umbâlâ muyagebapkât bekņan meip. ²⁸ Zen ekņâ umâlip upigât sot nâ yatik nâņgâm kwâkâ mân ândibatkât zâk mân angân kârâm sâņgongua gâbap. ²⁹ Zorat zengâren gâi zen umâlip nâņgâņangâm Kembugât op buku okņangâbi. Zen a yatâ zo hurat kwatzingâbi. ³⁰ Zâk Kristogât nepkât mumbam op zeip. Zengât hâuņâ kore otnibapkât sâkņâ mân angân kârip.

3

Siņgi âlip kukuņ a zo zengât galem utnat.

¹ Bukurâpnâ, den ņâi sâbâ. Kembugât opņâ umâlibân ândibi. Den zo mârûm sâm dâzâņgowan. Dum zorigâk kulemgum zingâbam nâņgâm mân kwaksan. Wangât, zorâņâ tânzâņgobap, zorat.

² Zen wâu ulin zengât galem ândibi. Zen bâliņangât nep tuume. Sâkziņâ mânâņgâtme, a yatâ zo zengât galem orangâm ândibi. ³ Zo zen kwabâ kwarangâm nen Kembugât a sâme. Zo yenņâ. Nen ko Anutugât a bonņâ ândimen. Kaapumņâ otniņgi Kembu kore okņangâmen. Oi Yesu Kristo sot pâlâtâņ upmen. Oi nâņgâm pâlâtâņniņâ zo sâkkât zoren mân pamen. ⁴ Nâ sâkkâren târokwapâ sâm âlip opam. A nâmbutņâ zen sâkkâren târokwapme. Nâ yatâ upâ sâm walâzingâbam. ⁵ Zorat topņâ sâm muyagibâ. Nâ muyagem sirâm nâmburân zagât zia karâmbuņan kwabânowe. Nâ Isirae a kâmurân gokņâ, Benyamîngât kiuņâ. Nâ Yuda a, Yuda zengâren gâbâ âsagiwan.

Nâ Parisaio a op Mosegât gurumin den lum ândiwan. ⁶ Kâtiknangât op Kembugât kâmut, zengât kâsa orâwan. Kembugât gurumin den zo perâknjak lum kwâtâtewan. Oi târarak mâtâp lân ândiwan.

Paulonâ Kristogât op kut nâi nâi birip.

⁷ Oi nâ mârûm kut nâi nâi mem ândim nânga bon oip. Bet ko Kristogât opnâ nânga yennâ oip. ⁸ Perâknjak, nâ Kembunâ Yesu Kristo, zâkkât topnâ ek nânga bon oi kut nâi nâi mârûm orâwan sot nâmbutnâ pisuk patâ, zorat nânga yennâ uap. Nâ Kristo sot pâlâtân upat sâm kut nâi nâi sânginâ eksa iisâk yatâ oi birâwan. ⁹ Nâ gurumin den lum târarak upatkât bunâ. Kristogâren nângâm pâlâtân kwap tosanâ buj ândiandinj, zorat otngap. Nângâm pâlâtân zo Anutugâren gok. Zâknâ nângi tosanâ buj upapkât san. ¹⁰ Nâ Kristo sot pâlâtân ua zaatzaatnangât imbanâ nâgâren muyagei zâk sâknam nângip, yatik nângâbat. Yatâ opnâ moip, zorat holi muyagibat. ¹¹ Yatâ op âim mumunjan gâbâ zaatpat, zorat otngap.

Kâtigem âim kikerân âi gâsuanat.

¹² Nâ ninangât itâ mân san, “Paulo nâ sârârâk kârâm mârûm kikerân ga gâsuan.” Bunâ. Ka Yesu Kristonâ nâ gâsunigipkât kiket gâsubam sârârâk kârâm âiman. ¹³ Bukurâp, kiket muyagem gâsuan, ninangât nânga yatâ mân uap. Zitâ opman. Kut nâi birâwan, zo kândâtkoman. Oi kut nâi mâtenan kinzap, zo mimbatkât kâtigem. ¹⁴ Oi Anutunâ Yesu Kristogât op diinigi sumbemân âibatkat op kiket âi gâsubat.

¹⁵ A um nângânângâninj lâmbarip, nen aksik zo yatâ nângâm ândinat. Oi a nâmbutnandâ kut nâigât nângâne mâtâp nâi opmap oi ko Anutunâ mâtâp âlip tirâpzângoi ek nângâbi. ¹⁶ Mâtâp lân gawen, zorik lân âinâ.

Nen sumbem kamângât bonnâ ândinatkat ninjip.

¹⁷ Bukurâp, nâ mâtâbân kândom otzinga zen yatik mâtâp zirenâk molinim lânbi. A nâmbutnâ yatik ândim kândom otzingâme, zengâren sinzîj ek ândibi. ¹⁸ A donjep zengât dâzângom gâwan. Zi isem umbâlâ op dum dâzângobâ. Zen Kristo poru nagân kukuñâ, zâk kâsa minangâme. ¹⁹ A zo, zîj tâmbetagoagonangât sinji ue. Zen tep kâambozinandâ kembu otzingâmap. Oi anjunjoot zorân umâlip kwatzingâmap. Hângât kut nâi nâi, zorarâk nângâm ândime. ²⁰ Nen ko sumbem kamângât bonnâ. Oi zoren gâbâ nengât kubikkubik a, Kembu Yesu Kristo, zâknâ ga gâsânângobapkât mambât ândimen. ²¹ Zâk a sot kut nâi nâi mem gemnâ ziknâ ombenjan nâmbanbapkât imbanâ zemnangap. Zâkkât imbanâ zorânâ sâkninj giginâ melânj zik sâk yatâ neule âsaknjoot upap.

4

Paulogât berân mâme a, zengât den.

¹ Bukurâpnâ, nâ ga zingitpatkât nângan. Umnâ zengâren kinzap. Nâ zengât sâtâre opman. Zen Kembu sot pâlâtân op kâtigem ândibi.

² Eudodia sot Sintike, ambân zagât zo zet Kembugât op um kânok op ândibabot. ³ Oi betnan memmat, gâ ambân zagât zo betziknjan mimban. Zet sot Kelemento sot buku nâmbutnâ, zen sinji âlipkât nep tânnone tuuwen. Kutzingâ ândiandi kâtikkât ekabân ziap.

Sâm bâbâlanj den.

⁴ Zen Kembangât op umâlip nângâm sâam âlip kwâkngangâm ândibi. Nâ dum sâbâ. Zen sâtâre op ândibi. ⁵ Zen um lumbenâ sot um lâklâk ândine a zinj zingit nângâbi. Kambu takâtakangât narâk mâte otningap. ⁶ Kut nâi nâi zorat mân nângâm kwâkâ upi. Umziņan den topnâ topnâ zei Anutu dukubi. Oi sâiwap sâam dukubi. ⁷ Oi Anutugâren gâbâ um lumbenâ, zo a nângânângâniņ walâmap. Yesu Kristogât op um lumbenâ zorânâ nenğâren kwâlâlâksâm zimbap.

⁸ Oi bukurâp, den nâi sâbâ. Kut nâi nâi bonnâ sot hurat kwâkwat, kut nâi nâi târâraknâ sot saleknâ, kut nâi nâi tobat âlip sot hikpârâkņoot, kut nâi op kwâtâkwâtâtiņ sot umâlip muyagime. Kut nâi nâi zo aksik nângâm ândibi.

⁹ Nâ den dâzângom tirâpzâņgua ek nângâwe, zorik op ândine Anutu, lumbenâ mariņandâ zen sot ândibap.

Paulo yatâ mo yatâ ândei âlip oip.

¹⁰ Zen betnan miegât Kembangâren umâlip patâ nângan. Zen mârum nâgât nângâm betnan minam mâtâpkât kwagâwe, zo nângan. ¹¹ Nâ kut nâi kârum mân san. Nâ kut nâi nâi kârumnâ yen ândian, zorat nânga mân bâliņ opmap.

¹² Nâ giņiņ op ândiândiņ mo gom sambe zemniņi ândiândiņ, zo yatâ âlip ândibam. Tepkât op ândiândiņ mo gomsambe kwâkņan ândiândiņ mo puyân ândiândiņ, zorat topnâ aksik nângâman. Zo yatâ mo yatâ ândia âlip opmap.

¹³ Yesu Kristonâ imbanâ niņi kâtigeman, zâkkât op yatâ mo yatâ zo ândia âlip opmap.

¹⁴ Nâ sâknamân ândia zen betnan miwe, zorat nânga âlip uap.

Paulo kut nâi nâi pindâwe.

¹⁵ Pilipi kamânân gok a ambân, zen nânge. Nâ siņi âlip nep topkwap Makedonia hân birâwan, narâk zoren Yesugât kâmut nâmbut zen yen ândine zen ziiņik nâ sot târotâro op betnan miwe. ¹⁶ Oi Tesalonike kamânân ândia sâkkât kut nâi nâi zo sâp zagât nim tânnowe. ¹⁷ Nâ kât sikum nibigât mân san. Siņi âlip bonnâ zengâren muyagibapkât san. Oi bonnâ zo zengâren laņ kârâbap. ¹⁸ Ziņâ nâ kut nâi muyagem niwe, zorat sâiwap dâzângobâ. Nine gom sambe op ândian. Epaporiditonâ zengâren gâbâ kut nâi zo mem ga niņi gom sambe op ândian. Ziņâ nâ kut nâi otniwe, zorat nânga Kambu okņangâwe yatâ uap. ¹⁹ Oi Kambuņâ zorat nâņi âlip uap. Oi Anutu, zâk gom sambe muyagemapnâ Yesu Kristogât op kut nâi nâi donņep zingit kut nâi mân kârum ândibi. ²⁰ Oi Anutu Ibâniņâ, zâkkâren sâam âlip zinzij zem zâimâmbap. Perâkņak.

Den muruknâ.

²¹ Yesu Kristogât opnâ nângâziņgan. Zo Yesugât siņi a dâzângom nanğâbi. Bukurâp nâ sot ândime, zen nângâziņge. ²² Kembangât siņi a Roma a kutâ Sisagât kiņ top ândie sot Kembangât siņi a nâmbutnâ, zen aksik nângâziņge.

²³ Kambu Yesu Kristogâren gâbâ tânzâņgozâņgoņandâ um dâpziņan zimbap. Perâkņak.

Zo yatik.

Kolosai zengât ekap Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop sot sâiwap den.

¹⁻² Bukurâpniknâ, Kembugât singi a Kolosai kamânân Kristo sot pâlâtân upme, zengât ekap zi kulemgum zinget. Paulo nâ Anutugât sâtkât op Yesu Kristogât op Aposolo orâwan. Nâ sot Timoteo, net zengât ekap zi kulemgum zinget. Anutu Ibâniñangâren gâbâ tânzângezângeonj sot um lumbe zengâren zem zimbap.

Kolosai zengât op sâiwap sâmarâwet.

³ Ninâu sâmet dâp net Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât Ibânâ Anutu, zâkkâren zengât op sâiwap sâm ninâu sâmet. ⁴ Zen Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangâwe sot Kembugât singi a kamân nâmbutñan gâbâ gane buku otzingâme, zorat sâiwap sâmet. ⁵ Sumbemân ândiândi kâtik zengât singi pâipkât zo minam um bâbâlanj op mambât ândime. ⁶ Anutugât tânzângezângeonjngât den, den bonñâ, zo zengâren gâi nângâne zengâren bonñoot oip. Zo yatik singi âlip zo hân dâp muyagem lanj kârâm âim bon opmap.

⁷ Bukuniñâ âlipnâ Epapara, Kristogât kore a op ândim den sâmap. Zo yatik opmap, zâknâ singi âlip dâzângeoi nângâwe. ⁸ Oi Kaapumñâ umziñ kubigi umziñâ gâsâyagom ândie. Epapara zâk zorat sinjñâ dâtnâkoip. Zâk zengât op nep tuumap.

Kolosai zengât op ninâu sâwet.

⁹ Oi net zengât den singi zo nângâm zobik topkwap zengât op ninâu sâm gamet. Anutunâ sâi Kaapumñâ den topñâ sot nângânângâ zingî Anutugât den nângâm kwâtâtibigât ninâu sâmet. ¹⁰ Kembunâ yatâ otzingi Kembugât a târârak ândine zingiri dâp upap. Oi âlipñangât nep top top, zo tuum bonñâ muyagibi. Oi Anutugât topñâ nângâm birañbi. ¹¹ Anutu zâk imbanâ marinâ. Zâk imbanâ âsakñoot zorânj kâtikñan kwatzingi kâtigem ândine kwâkziñan kut nâi nâi yâmbât zari mân lorem kin um bâbâlanjâk op sâiwap sâm dukubi. ¹² Oi Ibâniñj u âsakñan ândiap, zâknâ ândiândi kâtikkât singi kwatningip. Zo Kembugât singi a nenğât singi upapkât sâi ziap. Zen zorat nângâm um bâbâlanjâk op sâiwap sâm dukubigât ninâu sâmet. ¹³ Anutu zâk nâttâtik marinangât bikñan gâbâ mâkâniñgâm nanñangât kinj topñan nâmbarip. ¹⁴ Nanñâ zâk tosaninangât sânğânñâ pam bâliñan gâbâ mâkâniñgip.

¹⁵ Anutu Ibâ, zâk mân igikñâ. Ka nanñâ Anutugât holiñâ sot topñâ muyageip. Mârum hân kwâkñan kut nâi nâi mân muyagei nanñâ kândom muyageipkât kâukniñ ândiepnjak ândiap. ¹⁶ Anutunâ sâi nanñandâ a top topñâ sot kut nâi nâi sumbemân sot hânân zo muyageningip. Igikñâ sot mân igikñâ. Sumbem a âlipñâ imbanâziñoot sot Satanj sot sumbem arâpnâ bâliñâ imbanâziñoot. A kutâ sot zâizâiñ zo aksik patâ nanñangât imbanandâ muyageizingip. Oi zo zâkkât singi muyageizingip. ¹⁷ Mârumñan a sot kut nâi nâi mân muyagei zeî nanñâ kândom muyageip. Oi zâk zobâ ândim gâip. Nanñâ zâk a sot kut nâi nâi zorat galem a sâtnâ op ândiap. A sot kut nâi nâi zo zâkkât bikñan zem gâmap. ¹⁸ Kinj bitniñangât kâukñâ ândiap, zo

yatik Yesugât kâmut ândien, nen Yesugât kiŋ bikŋâ ândeindâ zâk kâukniŋâ ândiap. Zâk ândiândi niŋgi zâkkât kâmurân ândien. Nannâ zâk mârurŋan gâbâ kândom op mumuŋan gâbâ zaarip. Zâk a sot kut ŋâi ŋâi aksik zorat kâukŋâ upapkât mumuŋan gâbâ kândom otningâm zaarip.

Yesuŋâ nen Anutu sot buku utnatkât diiningip.

¹⁹ Anutuŋâ zikŋâ imbaŋâ sot ândiândiŋâ sot holiŋâ nanŋangâren dâbâk zimbapkât nâŋgi dâp oip. ²⁰ Oi a sot kut ŋâi ŋâi hânân sot sumbemân Anutu kâsa okŋangâm ândiwen, nen Anutu sot buku utnatkât nanŋâ sâm pindi poru nagân moi gilâmŋandâ lumbeŋâ muyageningip.

²¹ Kolosai a ambân zen mârur Anutu kâsa okŋangâm ândiwe. Zen Anutu kândâtikum ândiwe. Nâŋgânâŋgâziŋ bâliŋ oi laŋ gulip ândim bâliŋâ top top op ândiwe. ²² Ka Kristoŋâ um salek kwatziŋgi Anutu sot buku op zâkkât mâtenŋan hâlâlû sot tosa buŋ ândibigât a yatâ opŋâ poru nagân moip. ²³ Zorat zen Yesugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋangâm kâtigem kinbi. Den siŋgi âlip muyagem ziŋgip, zo gulip opapkât mân loribi. Siŋgi âlip zorat bonŋâ minam um bâbâlanâk op mambât ândibi. Zen yatâ utnetâ Yesuŋâ diizingi Anutuŋâ mâtenŋan aŋun buŋ kinbi.

Siŋgi âlip a hân dâp zengâren laŋ kârâm ariap.

Siŋgi âlip zo zen Epararaŋâ dâzângoip. Oi zenâk buŋâ. Siŋgi âlip zo a kamân dâp dâzângom arindâ nâŋgâwe. Paulo nâ nep zorat kore a orâwan. Oi nâ Kolosai zengât op sâknam kwâkŋan ândiman.

²⁴ Kristoŋâ a kâmutŋâ nengât kâukniŋ ândiap. Oi nen ombenŋan kiŋ bikŋâ yatâ ândien. Oi Kristo zâk kâmut patâ nengât op sâknam nâŋgip. Sâknam torenŋâ ŋâi nâŋgânâŋgâr ziap, zo kwâknan zâibapkât sâip. Zorat nâ umâlip op zengât op sâknam kwâkŋan ândiman. ²⁵ Anutuŋâ nep sâm nigi zâkkât kâmut zengâren kore op ândiwan. Kore otziŋgâm ândibat sot a hân ŋâin gokŋâ siŋgi âlip dâzângom nanŋâbatkât sâm nigip. ²⁶ Siŋgi âlip den zo narâkŋâ narâkŋâ ekaŋŋoot zei mân nâŋgâm ândim gawe. Ka narâk ziren Anutu zikŋak zâkkât siŋgi a nen sâm muyageningip. ²⁷ Oi den mârur tik zeip, zo a hânŋâ hânŋâ muyageziŋgâbapkât Anutuŋâ nâŋgi âlip oip. Den zo bonŋoot sot âsakŋoot. Oi den zorat topŋâ itâ. Kristogât Kaapumŋâ umziŋan ândiapkât sumbemân zâim neule âsakŋoot ândibigât mambât ândie. ²⁸ Nen a ambân Kristogât topŋâ sâm muyageziŋgâmen. Oi girem den dâzângomen. A pisuk patâ zen Kristo sot pâlâtâŋ op mem kâtigem nâŋgânâŋgâziŋ yâmbârem gwâlantenŋsâbapkât yatâ upmen. ²⁹ Zen Kristo sot pâlâtâŋ op kâtigem upigât Kristoŋâ imbaŋâ nigi kâtigem sâknam nep tuuman.

2

¹ Kolosai zengât op kâtigem sâknam nep tuuman, zorat dâzângua nâŋgânek. Kristogât kâmut Kolosai kamânân ândie sot Laodikea kâmânân ândie, zengât op ninâu nebân kâtigem tuuman. A nigâwe sot a mân nigâwe ârândâŋ. Zengât op nebân sâknam patâ nâŋgâman. ² Zen Anutuŋâ den tikŋâ zeip, zorat topŋâ nâŋgâm kwâtâtibigât nep tuuman. Zen nâŋgâm kwâtâtem umziŋandâ gâsâyagoi um bâbâlan op kengât buŋ ândibi. ³ Yesu Kristogâren den nâŋgânâŋgâ sot top nâŋgânâŋgâr mamŋâ ziap. Oi zâk nâŋgânâŋgâ niŋgi den bonŋangât topŋâ nâŋgâmen. ⁴ A nâmbutŋâ ziŋ um gulip kwatziŋgâbegât yatâ san.

⁵ Nâ zengât nângâm ândiman. Nâ sâknandâ zen sot mân ândiman. Kârebân ândiman zo ko umnandâ ko zen sot ândiandâ Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangâm târoyagom ândine ziñgitñâ umnâ âlip uap. ⁶ Zen Kristo sot pâlâtân urâwe, zo yatik zâk sot pâlâtân op ândibi. ⁷ Den bonñâ mem ândim zâkkâren pâlâtân op kinbi. Zen yatâ opñâ topñâ nângâm kwâtâtibi. Mâtâp tirâpžangowe, zo lân kâtigem sâiwap sâm ândine zâkkâren zâibap.

Kristo sot pâlâtân op ândim umgât gom sambe mân kârunat.

⁸ A ziñâ zo zengât arâpziñâ upigât den kelâkñoot dâzângom um gulip kwatziñgâbegât umziñ galem oranjâm ândibi. Den zo ayân gâbâ nângânngâ den, sarâ, yenñâ. Den zo sâkurâpziñangât den pat yatâ. Den yatâ zo Kristogâren gâbâ mân muyageip.

⁹ Kristogât sâkñan Anutugât holiñâ sot ândiândiñ sot imbanñâ piksâm zeî ândimap. ¹⁰ Kristo zâk a kutâ zâizâiñ sot kembu patâ otniñgâm ândiap. Sumbem a âlipñâ sot bâliñâ sot wâke top topñâ imbanñâziñoot, zen ombenjan ândie. Oi zâkkât siñgi a nen zâk sot pâlâtân oindâ ândiândi nenğâren piksâm sambâlem ziap, zorat zen umgât kut ñâi ñâi zorat mân kârume. ¹¹ Zen Kristo sot pâlâtân utne umziñan bâliñâ zeip, zo sanğorip. Zen sâgân kwabâyagowe, zorat buñâ. Zen ândiândi sângiñâ sâmbum pam Kristogâren pâlâtân urâwe. ¹² Tooyân sanğonziñgâwe, zorânâ Yesugât mumuñan târokwatziñgip. Oi Anutu zâk imbanñangât Kristo mumuñan gâbâ mânggeip. Imbanñâ zo yatik nângâm pâlâtân kwapme, zengâren zari Yesugât zaatzaatñan târokwatziñgip.

¹³ Zen mârum bâliñâ op um mumuñâ ândine Anutuñâ tosaziñ birâmñâ Kristo sot mângziñgi ândie. ¹⁴ Oi tosaziñangât den ekabân zeip, zo moloñâ poru nagân mândi buñ oip. ¹⁵ Yatâ opñâ Satañ sot wâke zâizâiñ sot imbanñâziñoot timbâ kâmbamziñ mem kom sâmbum a ambân mâteziñan topziñ sâm muyageip. Zâk poru nagân yatâ oip.

A ziñ um gulip kwatziñgâbegât gasâniñ kârâm ândinat.

¹⁶ A ziñ nalem nâmbutñâ birâm ândibigât mo Yuda zengât kendon patâ mo mâik tâtatñangât, zorat den sâkziñan sâne mân nângâbi. ¹⁷ Wangât, kendon zo bonñâ buñâ. Bonñâ bet muyagibap. Zorat bet muyagibap, zorat dâp zorâñ kândom gâip. Bonñâ ko Kristogâren ziap. Oi zen zâk sot pâlâtân upme. ¹⁸ A nâmbutñandâ sâkkât âkñale bâliñâ pake kwâtnam sâkkât kendon ândim sumbem a mâpâsibigât sâme. A yatâ zo, ziñ kut ñâi ñâi uman ekñâ zorat nângâne bon opmap. A yatâ zo, zen sâkziñ lan mem zâi pam den bon buñ, zo dâzângom ândime. Nângânngâziñâ zo ko ayân gâbâ âsageip. A zo, zen Kristo sot pâlâtân mân upme. ¹⁹ Kristo zâk kâukniñâ. Nen kiñ bikñâ yatâ. Oi kâukñan gâbâ sâñamñandâ pâuksâm gem bonñâ mem kâtikñan kwap saaniñgâmap. Oi Kristo zâk um dâpkât nalem niñgâm tânnângoi lâmbatnatkât imbanñâ zemñangap. Anutu zâk yatâ nângâm kubigi ziap.

Kâsâp den a umân muygeip, zo mân nângânat.

²⁰ Zen Kristo mumuñan târokwapñâ hângât den kândâtkuwe. Oi ândiândi sângiñâ kândâtkomñâ dabân hângât a yenñâ yatâ ândim agât den lume? ²¹ A ziñ den itâ sâne lume, “Zi mân gâsuban. “Zi mân nimban. Zi mân mimban.” ²² Kut ñâi ñâi zo buñ opmap, zo mân tâmbetgobap. Zorat opñâ wangât mân nimbi, mân mimbi sâme? Den yatâ zo Anutugât den buñâ. Den zo a ziñ umziñan nângâm sâm kwâkâyangâme. Zorat a ziñ den yatâ zo sâne mân

nângâbi. ²³ A yatâ zorân den nângânângâ tobat upme. Ka den sâme, zo bonjâ bujâ. Zo top nângânângânângât den bujâ. Zen sâkkât âknjâle zorat pâke kwâtnam sâkkât kendon ândime. Sâkziņ mem geinam sâne den zorân den bonjâ yatâ opmap. Ka yatâ zorân bon bujâ. Zorânâ sâkkât âknjâle pâke mân kwâpap.

3

Sumbemân zâim ândiândiņ, zorat nângânât.

¹ Kristo zâk mumuņan gâbâ zaatjâ sumbemân zâi ândiap. Oi zen Kristo zaatzaatņan târokwarâwe. Zorat urâ Anutugât âsanjâ bongen Kristonjâ den nângâm ândiap, zorarâk nângâm ândibi. ² Hânân den sâm âragume, zorat bujâ. Sumbemân den âlipjâ nângâm ândie, zorat nângâm ândibi. ³ Zen Kristo mumuņan târokwarâwegât a mumuņâ yatâ hân a zeņgât den bâliņâ zo mân nângâm ândibi. Wangât, ândiândiziņ zo Kristo sot Anutugâren tik ziap, zorat. ⁴ Oi Kristo zâk ândiândiņ mâriniņandâ taki zen yatigâk zâk sot ârândân âsakņâ neuleņan muyagem ândibi. Zen zorat op nângâm ândibigât san.

Um sângiņâ lândim pânat.

⁵ Zen sâkkât âknjâle bâliņâ zorat kendon ândim kut ļai ļai itâ zo birâbi. Laņ mâman, kut ļai ļai mân orotņâ sot sâkkât âknjâle bâliņâ. A ļaiġât kut ļai ļai zorat âknjâle mân upi. (A ļaiġât kut ļai ļaiņanġât âknjâle orot, zo Anutu kândâtkum umziņ ļaiġâren pâpanņâ yatâ.) ⁶ Um kâtik a ziņ bâliņâ zo aksik upmegât Anutuņâ hâuņâ ziņġâbap. Oi Kristogât kâmut Kolosai kamânân ândie, zen mârurum kut ļai bâliņâ top top zo op ândiwe.

⁷⁻⁸ Narâk zi ko kut ļai ļai bâliņâ zi aksik birâbi. Kuk sot den sârek, um kâlak, mem ge kwâkwat den sot den bâliņâ. ⁹ Sarâ mân sâbi. Um sângiņâ sot orot mâme ġanġoņâ zo lândim pegât zo aksik birâbi. ¹⁰ Oi um uņakņâ zo Anutugâren gâbâ mem ândibi. Um uņak Anutuņâ muyageip, zo kubigi nângânângâ sot opņâ zikņâ holi yatâ muyagem ândiap. Zen Anutugât topņâ nângâm kwâtâtem ândibigât yatâ oip. ¹¹ Zorat kâsâp ândiândiņ zo âkip. Yuda a sot Grik a, kwabâ kwaranġawe sot mân kwabâ kwaranġawe, saru a mo barâ a, kore a sot a patâ zo aksik patâ Kristonjâ mâpotniņġamņâ kâukniņâ ândiap. Oi nen aksik zâkkât ombenġan dâp kânok ândien.

Nen Kristo sot pâlatâņ urâwengât siņġi âlip lum ândinat.

¹² Anutuņâ umņandâ ġâsuziņġâm buku otziņġâm ġâsum sâlâpzânġoip. Zorat zen itâ upi. Um lâklâk op buku upi. Zen umziņ ġigiņâ oi um sânduk ândibi. Siņġi âlip lum ândim âkon mân upi. ¹³ A ziņ bâliņ otziņġane zorat hâuņâ mân otziņġâbi. Osetziņan tosa ļai muyagei birâm kândâtkum ândibi. Kembuņâ tosaziņ birip. Zen yatik bukurâpziņanġât tosaziņ birâbi. ¹⁴ Oi kut ļai ļai zo opņâ walâm umziņandâ ġâsâyagom ândiândiņ, zo mem kâtigem ândine zorânâ mâpotziņġi um kânok upi. ¹⁵ Oi Kristo sot pâlatâņ op ândine zâkkâren gâbâ um lumbe zorânâ umziņan nep tuubap. Zen lumbe opņâ um kânok op ândibigât Anutuņâ diiziņġip. Oi zâkkâren sâiwap sâm ândibigât nâņġip. ¹⁶ Kristogât den osetziņan laņ kârâbapât kâtiġibi. Oi nângânângâ den top topņâ kwâkâyanġâm galem oranġâm ândibi. Yatâ utnetâ Kaapumņâ mem bâbâlaņ kwatziņġi mâpâmâpâse kep sângiņâ sot siņġi âlipkât kep mimbî. Umziņandâ Anutugâren sâiwap sâm, sâm âlip kwâkņanġâm mimbî.

¹⁷ Zen Kristogât kâmut gakârâpnâ ândie, zorat nângâm den mo nep utnam dânjâk upi. Zen zo yatâ utne âlip oi Kembu Yesugât kutsinginjâ laŋ kârâbap. Zen yatâ op ândibigât Kristonjâ imbanâ zingâbap. Zorat Anutu Ibâniŋ sâiwap sâm dukubi.

¹⁸ Zen Yesu Kristo sot pâlâtâŋ urâwenjâ ândiegât itâ op ândibi. Ambân zen abarâpziŋgât ombezijan ândim sâtziŋ lum ândibi. ¹⁹ A zen âmbirâpziŋ buku otziŋgâm ândibi. Ambirâpziŋ kârâpŋoot mân otziŋgâbi.

²⁰ Katep zen ibâ mamârâpziŋ den nâi mo nâigât sânetâ lubi. Zen yatâ utnetâ Kembuziŋandâ nâŋgi âlip upap. ²¹ Ibâ mam zen nan bârarâpziŋ ziŋgit um kâlak upegât kubikziŋgânam kut nâi kârâpŋoot walâwalâŋ mân otziŋgâbi.

²² Kore a sot nep a, zen patârâpziŋ zengât sâtziŋ lubi. Zo a ziŋ ziŋgitne âlip upapkât buŋâ. Kembu hurat kwâkŋaŋgâm utne dâp upap. ²³ Nep aksik zo a patâ zengârâk opnâ buŋâ. Kembugât op bâbâlaŋâk tuubi. ²⁴ Zen itâ nângâbi. Zen hânân Kembu Kristo zâkkât kore a op ândie. Oi nepkât sâŋgânjâ sumbemân ziap, zo Kembugâren gâbâ mimbi. ²⁵ Ka nâi zâk bâliŋaŋgât nep tuugi zo yatik hâunâ yâmbâtŋâ mimbap. Kembuŋâ kore a sot a patâ dâbâk otziŋgâmap. Zâk hâtubâtu mân otziŋgâmap.

4

¹ A patâ zengât den sa nângânek. Patâziŋjâ Kembu zâk sumbemân ândiap, zorat zen zâkkât nângâm kore a gakârâpziŋ kut nâi nâi târâragâk dâpziŋan galem otziŋgâbi.

Ninâu sâsâŋaŋgât den.

² Kolosai a, zen âsâbâŋ ninâu sâm ândibi. Oi um wâgân ândim sâiwap sâm ninâu sâm ândibi. ³ Oi nengât op ninâu sâne Anutuŋjâ siŋgi âlip sânatkât mâttâp muyageniŋgi Kristogât den mârum tik zeip, zo sâm muyaginat. Nâ den zo dâzâŋgom ândiwangât um kâtik, ziŋ kâsa otnim gâsânom tâk namin nâbane ândian. ⁴ Zorat Kolosai a zen nâgât op ninâu sâbi. Ninâuŋjâ betnan mine bâbâlaŋ op Kembugât den zo sâm muyagia dâp upap.

⁵ Kolosai a, zen um kâtik a, kândâtŋan gok, zen sot kândiaŋgâm gulip ândiândi mân op kut nâi nâi nângâmŋik upi. Kembugât den dâzâŋgonam ândibi. ⁶ Dinziŋjâ kubikne sii semen yatâ naam oi dâzâŋgobi. Zen yatâ opnâ a den melâŋ dâzâŋgonam mân kwakpi.

Tikiko sot Onesimo

⁷ Nâgât den siŋgi zo Tikikonjâ otziŋgâbap. Zâk Kembugât nebân bukunâ oi umnandâ gâsumap. Berân mâmeniŋjâ sot Kembugât kore a sât luluŋoot. ⁸ Zâk zengâren gam den siŋgi otziŋgâbapkât sâŋgongua gaap. Um bâbâlaŋ kwatziŋgâbapkât op zengâren gaap. ⁹ Oi bukuniŋjâ Onesimo, Kembugât sât luluŋ a zengâren gokŋâ, zâk ârândâŋ sâŋgongua gamŋjâ kut nâi nâi ziren âsagiap, zorat den siŋgi dâzâŋgom naŋgâbabot.

¹⁰ Bukunâ Aristako nâ sot tâk namin ândiap, zâk sot Banabagât nepânâ Mareko sot Yusito, kutŋjâ nâi Yosua, ziŋjâ nângâziŋge. (Marekogât den mârumjan dâzâŋgowan. Zâk zengâren gâi buku okŋaŋgâbi.) ¹¹ Aristako, Mareko sot Yusito, a karâmbut zo, ziŋjâ Yuda a zengâren gâbâ muyagiwe. Ziŋjâ Anutu um topŋan ândiândiŋjâ muyagibapkât nep betnan mime. Yuda a nâmbutŋjâ Yesu sot pâlâtâŋ urâwe, zengâren gâbâ nâi mân betnan mime.

¹² Oi Kolosai zengât kamânân goknâ a nâi, Epapara, Kristogât kore a, zâkkât nângânângân Kolosai a zengâren ziap. Oi zen Yesu Kristo sot pâlâtân op Anutugât dijanğât topnâ nângâm kwâtâtem lum ândibigât âsâbân ninâu sâm kâtigemap. ¹³ Zâkkât topnâ nângâmangât itâ dâzângobâ. Zâknâ zengât opnâ sot Laodikea kamânân gok sot Hierapoli kamânân goknâ Kembugât sinji a ambân kâmut ândie, zengât op ninâu nep, sâknam nep patâ tuumap.

¹⁴ Dema sot mâsek kubikkubik a bukuniñâ Luka, zet nângâziñgabot.

¹⁵ Oi Laodikea kamânân bukuniñâ a kâmut sot Nimbasi sot kâmut zâkkât mirin mindume, zengât nângâm sâtâre opman. Den zo sapsum zingâbi.

¹⁶ Ekap zi a ambân sâlâpkum nângâm nanğâne ko Laodikea kamânân kâmut ândie, zengâren pane ari sâlâpkubi. Oi Laodikea zengât ekap nâi kulemguan, zo yatik zen zingâne sâlâpkubi.

¹⁷ Arikipo, zâk itâ dukubi, “Nep Kembunâ gigip, zo mulunâk tuum biranban.”

¹⁸ Den nâmbutnâ zo yen sa bukunâ nâinâ kulemgua. Ka zi ko Paulo nâ ninâ bitnandâ simbup mem kelikmelik den zi kulemgum paan. Nâ tâk namin ândian, zorat nâgât op ninâu sâbi. Anutugâren gâbâ tânzângoziñgoñâ zengâren zem sambâlem zimbap.

Zo yatik.

Tesalonike a zengât ekap kânok Paulonâ kulemgum zingip.

Paulonâ zengât op Anutugâren sâiwap sâip.

¹ Paulo, Siliwano sot Timoteo, nen Tesalonike kamânân kâmut ândie, zengât ekap zi kulemgum zingen. Zen Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo zet sot pâlâtân upme, zengât ekap zi kulemguen. Tânzângezozângez sot um lumenâ zengâren zimbap.

² Nen âsâbân zengât op Anutugâren sâiwap sâim dukumen. Ninâu sâmen dâp zengât nângâm ândimen. ³ Zen nângâm pâlâtânzingâgât op Kembu kore okjângâm. Zen umzingandâ Anutu gâsum pâlâtân kwap nep tuume. Kembuninâ Yesu gâbapkât um bâbâlanj op mambât ândie. Zen yatâ upme. Zorat nângâm Ibâninâ Anutu zâkkâren ninâu sâmen. ⁴ Bukurâpnâ, nen itâ nângen. Anutunâ umnâ gâsum sâlâpzângeoi gâsum sâlâpzângeoi.

⁵ Yatâ otzingipkât den singi âlip mem ga dâzângeindâ den yennâ mân oip. Zo imbanânoot sot Kaapum sot oip. Den zo nângâne umzingan giarip. Nen zen sot ândim kut nâi nâi urâwen, zorat topnâ ek nângâwe. Zengât op yatâ op ândiwen, zo nânge.

⁶ Nengât orot mâme ek nângâwenâ yatik op ândiwe. Oi Kembu zik orot mâme zo eknâ yatik moliwe. Zen singi âlip nângâm mem ândiwe. Singi âlip sâknam kwâknan mem ândine Tirik Kaapumnâ mem bâbâlanj kwatzingi sâtare op nângâwe. ⁷ Zen Kembugâren nângâm pâlâtân kwâknângâne Makedonia sot Grik hânân singizij nângâm yatik urâwe.

Tesalonike a zengât den singi kamân dâp arip.

⁸ Zengâren gâbâ Kembugât den lanj kârâm âi Makedonia sot Grik hânân muyageip. Oi zorik bunâ. Zen Anutu nângâm pâlâtân kwarâwe, zorat den singi kamân dâp ari nângâne ninâ mân dâzângeowen. ⁹ Zen ziinjak nen zengâren ga nep tuugindâ bonnâ muyageip, zorat den singi dâtnângome. Oi zen lopio yennâ, anâ tuutuun, zo kândâtkom Anutu, ândiândi marijâ bonnâ mâte okjângâm arâpnâ urâwe. ¹⁰ Oi nanjâ Yesu mumunjan gâbâ mânggeip, zâk gâtâm sumbemân gâbâ gâbap. Oi narâk patin Anutu kukjângât bonnâ zo sâi nengâren mân âsâgibap. Zen zâk gâbapkât um bâbâlanj op mambât ândime. Nen zengâren nep tuugindâ bonnâ muyageip, zorat singi ziinjak nângâm nâ zo yatâ sâim dâtnowe.

2

Paulo zâk Kembunâ egi âlip upap, zorat sâip.

¹ Bukurâpnâ, zengâren ga nep tuugindâ bon bunj mân oip, zo ziinjak nânge. ² Mârum Pilipi kamânân nângom mem nâi nâi otningâwe, zo nânge. Yatâ otningâne Anutunâ betnijan mei kengât bunj zengâren gam ândiwen. Oi a donjeb kâsa otningâne lanj Anutugât den singi zo sapsum zingâwen. ³ Um bâbâlanj den sâmen, zo nângâm gulipkum mân sâmen. Den sarâ mân sâmen. ⁴ Zorat op Anutunâ ningiri âlip opmap. Den singi âlip sânatkât sâim ningip, zorat dâp sâmen. A zinj ningitne âlip upapkât bunjâ. Anutunâ nengât nângi âlip upapkât sâmen. Anutu zâk umninângât top ekmap. ⁵ Zen nengât topnij

nângâme. Nen mân kâitzângomen. Mân elakzângomen. Oi zengâren kât sikumgât âknjâle mân urâwen. Zo Anutuñâ nângi ko san.

⁶ A kutâ otziñgânakât mân sâwen. Kristogât Aposolo op ândim kut ñâi ñâigât sâindâ dâp upap. Zo nângâmñâ zen mo kamân nâmbutñâ zen a kutâ otziñgânat mân sâwen. ⁷ Buñâ. Ambân ñâinjâ murarâpñâ on galem otziñgâmap, zo yatâ nen zengâren ândim galem otziñgâwen. ⁸ Neñgât âknjâle zengâren zeipkât Anutugât siñgi âlip dâzângonatkât zorik buñâ. Nen kore otziñgâm ândinam urâwen. Umniñâ zengâren kirip, zorat.

⁹ Bukurâpniñâ, sâknam nep tuum ândiwen, zo nânge. Zengâren gâbâ kut ñâi ñâi zo mân minam ñâtik sirâm nep kârâpñoot tuum ândiwen. Kanpitâ mân kwatziñgânatkât zengâren nep tuum ândiwen. Zo yatâ op Anutugât den siñgi âlipñâ dâzângowen, zo nângâme. Oi Anutu zâk yatik topniñ nângap. ¹⁰ Nen um salek sot târârakñâ, tosa buñ ândim Kembugât kâmut op ândie, zengâren nep tuuwen. ¹¹ Ñâi itâ nângâme. Ibâñandâ murarâñâ den dukumap, zo yatik niññâ den dâzângowen. Um bâbâlan den sot girem den dâzângowen. ¹² Anutuñâ zâkkât um topñan sot âsakñan ândibi sâm diiziñgâmap. Oi zen zâkkât a bonñâ op, zâkkât tobat op ândibigât den yatâ zo dâzângowen.

Kembugât den lunetâ kâsa otziñgâwe.

¹³ Nen Anutugât den dâzângoindâ nângâne a den mân oip. Zo âlip nângâwe. Zo Anutugât den. Zen den zo nângâm mem umziñan pane nep tuumap. Oi zorat nen âsâbâñ Anutugâren sâiwap sâmen.

¹⁴ Bukurâpnâ, zen Anutugât kâmut Yudaia hânân Yesu Kristogâren pâlatân urâwe, zen sot tobat kânok urâwe. Zen Yuda a ziñâ kâsa otziñgâm sâknam ziñgâwe, zo yatik zengâren kamârâpziñandâ zângom sâknam ziñgâwe. ¹⁵ Yuda a zen Propete sot Yesu Kristo zângone muwe. Oi nen yatik nângom moliniñgâbi. Zen Anutuñâ ziñgiri mân dâp uap. Zen a kâmutñâ kâmutñâ kâsa otniñgâme. ¹⁶ A hân ñâin gokñâ den siñgi âlip nângâbe sâm pâke kwatziñgâme. Hân ñâin gokñâ zen Kembugât siñgi a upigât âkonziñgâp. Tosaziñâ târokwap utne patâ oi tosaziñgât op Anutugât kuk zo zengâren âsageziñgâp.

Paulo zâk zengât op umñâ sisiwalonj oip.

¹⁷ Bukurâp, nen zâmbam gam narâk zi mandu yatâ op ândiwen. Sâkniñandâ ziren mâik ñâi ândien. Umniñâ ko zen sot tap ziñgitnatkât otniñgâp. ¹⁸ Oi zo ga ziñgitnatkât sâwen. Oi Paulo, nâ narâk ñâin ñâin gâbam ua Satanñâ mâtâp pâke kwap gâip. ¹⁹ Kembu Yesuñâ gâi ko nen mâtenjan kin wan mo wangât sâtâre utnatkât nângen. Nen zengâren gam nep tuugindâ bonñâ âsageip, zorat sâtâre utnat. ²⁰ Zengât op sâtâre sot umâlip upmen.

3

Paulonjâ Timoteo sângongui arip.

¹ Net zengât nângâm kwâkâ op net nikñjik Ateñ kamânân tâtat sâwet. ² Oi net Timoteo sângongoitâ zengâren gâip. Zâk bukuniñâ Anutugât nep a ândim Kristogât siñgi âlip sâmap. Zâkñâ zengâren gam nângâm pâlatânziñ mem kâtikñan kwâpam gaap. ³ Zen sâknamân ândimñâ loribegât yatâ urâwen. Zen nânge. Siñgi âlip zo sândukñâ ândim nângânatkât mân sâm niñgip. ⁴ Nen zen sot ândim den kânñan itâ dâzângowen, “Nen sâknam

nângâm ândinat.” Den sâwen, zo yatik âsageip, zo nânge. ⁵ Sarâ marijandâ kâitzângeoi nep zengâren tuuwen, zo bon buj opapkât umnâ girem oi ândiandâ mân dâp oi a zo sângungua gaap. Singi âlip dâj mem ândie mo mân mem ândie, zorat ek nângeâbapkât gâip.

Timoteo zâk âburem gâip.

⁶ Narâk ziren ko Timoteo zâk âburem gam nângeâm pâlâtân sot buku orotziñangât den singi dâtnângeoi. Oi zen neñgât donjep umâlip nângeâm. Oi nen zingitnat sâmen. Zengoot yatik nen niñgitnatkât sâme. ⁷ Bukurâpnijâ, nen ziren sâknam kwâkñan ândim zengât nângeâm kwâkâ op umniñ gwârâ oip. Nen yata ândimjâ nângeâm pâlâtânziñangât singi nângeâm umniñ diim gei ândien. ⁸ Zen yatâ op Kembu sot pâlâtân op kâtigem ândine umniñ diim gei ândinat.

Kembugât den zengâren zimbapkât Paulonâ ninâu sâip.

⁹ Zengât op Anutu mâtenjan umâlip patâ nângeâmen. Oi Anutu sâiwap patâ dukoindâ dâp upap. ¹⁰ Nen zengâren ga zingitjâ Kembugât den nâmbutjâ tânzângeomjâ târokwap zingânatkât âsâbân ninâu kâtikjâ sâmen. Nângeâm pâlâtânziñâ nâiyân pâton opapkât gwârâ uan. ¹¹ Oi Zorat Anutu Ibâniñâ sot Kembuniñâ Yesu zikñak diiniñgi zengâren gânat. ¹² Zengâren ko Kembuñâ tânzângeoi buku op ândime, zo târokwap op zâine gwâlântesâi ziiñâ sot a nâmbutjâ zen buku upi. Nen yatik zengât upmen. ¹³ Oi Anutuñâ tânzângeoi umziñ mân loribap. Oi Kembuniñâ Yesu, zâk sot singi a târârakjâ, zen sot gâi zen Anutu Ibâniñangât mâtenjan um salek, tosaziñ buj kinbi.

4

Um sumun buj, um salek ândibi.

¹ Bukurâpnâ, Kembu Yesu sot pâlâtân op den nâi sa nângeânek. Zen ândi mâmanziñ kubik ândine zingiri âlip upap, zorat dâzângeowen. Oi zen yatik op ândime. Zo yatik târokwap op zâibi.

² Nen Kembu Yesugât sâtkât den dâzângeowen, zorat mân kwakme. ³ Anutuñâ itâ sâmap, “Bâliñâ birâm um salek ândibi.” Oi zorat sa nângeânek. Zen lañ mâman a ambân, zengât mâtâp mân lânbi. ⁴ Zen nâi zikñik zikñik Anutugâren târârak ândim zikñâ ambinjik mem galem upap. ⁵ Um kâtik a zen Anutu mân nângeângeâm âkñâlezianjârâk ambân lañ minziñgâm birâziñgâme. Zen zo yatâ mân upi. ⁶ Nâi zâk danjon walâm bukuñangâren kâmbu oi Anutuñâ zorat hâuñâ pindâbap. Den girem zo mârumjan sâm muyagem dâzângeowen. ⁷ Nen um sumun ândinatkât bujâ, um salek ândinatkât Anutuñâ diiniñgip. ⁸ Zorat nâi zâk den zo birâbap zo ko agât den bujâ, Anutugât den zo birâbap. Anutuñâ Tirik Kaapum umziñan pâmap, zo birâbap.

Um kânok op ândim nep tuunat.

⁹ Kembu zikñak buku upigât den umziñan pâmap. Zorat zen buku upigât den donjep mân sâm kulemgunat. ¹⁰ Oi zen Makedonia hân dâp Yesugât kâmut zen buku op ândime. Zen yatik op târokwap ândine gwâlântesâbapkât dâzângeowen. ¹¹ Oi den itâ sâm dâzângeowen, “A ambân âkon op yen tap den lañ sâlâpkume, zen yatâ mân upi. Zen ziiñangât nângeâne giginjâ oi bitziñandâ nepziñâ tuum kâtigem ândibi.” ¹² Zen

bitziṅandâ nepziṅ tuum kâtigem ândim sambe kwâkṅan ândim mân kwakpi. Oi um kâtik a ziṅâ orot mâmezij zo ekṅâ hurat kwatziṅgâbi.

Yesu gâbapkat den.

¹³ Bukurâpnâ, zen muwe zengât a um kâtik ziṅâ isem umbâlâ upme, zo yatâ upegât dâzâṅgonâ. ¹⁴ Nen, Yesu mom mumuṅan gâbâ zaarip, den zo nâṅgâm itâ nâṅgânat, “Yesu mom zaarip, zorat Anutuṅâ zâkkât kâmut op muwe, zo mângiziṅgâm diiziṅgâm zâibap.” ¹⁵ Oi ṅâi zi Kembugât den dâzâṅgonâ. Hânân wâgân ândeindâ Kembuṅâ gâbap, narâk zoren niṅâ a muwe, zo mân kâdom otziṅgâm zâinat. ¹⁶ Narâk zoren Anutuṅâ lâmun kwamit sot Kembugât den kwamit sot sumbem a patâgât den kwamit âsagei Kembuṅâ sumbemân gâbâ gem gâbap. Gem gâi Yesu sot pâlâtâṅ op muwe, zen kâdom op zaatpi. ¹⁷ Zaatnetâ bet wâgân ândinatṅâ nen minduniṅgâm zengâren târokwatniṅgâm unumunumân diiniṅgâm zari sumbem kabâṅan Kembu sot kâdianṅânat. Oi Kembu sot ândim zâimânat. ¹⁸ Zen den zo sâm âragum nâṅgâm umziṅ diim gei ândibi.

5

Kembugât narâk kek mâte upap.

¹ Bukurâpnâ, narâkṅangât den zo wangât doṅbep kulemgum ziṅgânat? ² Ziṅak itâ nâṅgâme, “Mân nâṅgâm ândine kâsâziṅ ṅâtigân game yatik Kembugât narâk patâ zo mân nâṅgindâ âsagibap.” ³ Oi a zen âlip lumbenjan ândinat sâne narâk zorenâk tâmbetagoagoṅ zo muyageziṅgâbap. Ambân kâmbonjoot ṅâi, zâk katêp âsaâsagiṅ narâkṅâ mân nâṅgi âsagibap, zo yatâ âsagibap. A aksik zengâren zo yatâ muyagibap. ⁴ Zen ko ṅâtâtigân mân ândime. Zorat zen narâk zo âsagibabân kâsa ziṅâ game yatâ gâi mân kwakmak upi. ⁵ Zen âsakṅâ sot maagât kâmut op ândie. Zen ṅâtik sot ṅâtâtikkât kâmut buṅâ.

Narâk mân nâṅgengât um gwâlâ op nebân ândinat.

⁶ Zorat a nâmbutṅâ ziṅ uman zine zen zo yatik mân zimbi. Nen galem orangâm um wâgân ândinat. Um gulip mân utnat. ⁷ Uman zânze, zen ṅâtik uman zime. Too kâtik nem um gulip upme, zen yatik ṅâtigân too nem bâliṅ top top muyagime. ⁸ Nen ko sirâmgât siṅgi op ândienṅâ umniṅ galem op ândinat. Oi nâṅgâm pâlâtâṅ sot buku orotṅâ, zorâṅ kâmbamgât hâmbâniṅ upap. Oi kubikṅâ diiniṅgâmap, zorat nâṅgânat. Zorâṅâ kâmbamgât irâmarâkniṅâ oi akum ândinat.

⁹ Zo itâgât. Anutuṅâ nenṅât kukṅangât siṅgi mân sâip. Kembuniṅâ Yesu Kristoṅâ kubikniṅgi zâkkât siṅgi utnatkât sâmâp. ¹⁰ Zâkṅâ nenṅât op moip. Zorat nen momṅâ mo gwâlâ ândim zâk sot pâlâtâṅ utnatkât yatâ oip. ¹¹ Zorat zen siṅgi âlip mem kâtigem ândibigât dâzâṅgone âragwârâgu op ândibi. Zen zo upme, zo yatik op ândibi.

A sâtṅâ hurat kwatziṅgâm a nâmbut tânzâṅgobi.

¹² Bukurâpnâ, nen den kâtikṅâ ṅâi dâzâṅgonâ. Zengâren sâknam nep tuume sot Kembugât kâmurân patâziṅ op ândime, zen hurat kwatziṅgâbi. Zen den dâzâṅgone, zo zengât sâtziṅ lubi. ¹³ Zen nepziṅangât op buku otziṅgâm nâṅgâziṅgâne zâibap. Oi zen um lumbe op ândibi.

¹⁴ Bukurâp, nâ kindap pâronṅ den dâzâṅgua nâṅgânek. A konam ândime, zen girem dâzâṅgobi. Siṅgi âlibân lorem ândie, zo tânzâṅgobi. Oi bâbâ

lolot ândime, zen yatik tânzângobi. Zo yatâ a otzingâm ândim um taan mân nângâbi.

¹⁵ Bâlij otzingâne hâuñâ mâkâbegât galem oranjâm ândibi. Ziinâ sot a nâmbutñâ zen kut ñâi ñâi âlipñjik oranjâm ândibi. ¹⁶ Sâtâre op ândibi.

¹⁷ Âsâbârj ninâu sâm ândibi. Mân birâbi. ¹⁸ Kut ñâi ñâi zengâren âsagei sâiwap sâbi. Zo Yesu Kristogât op sâbigât Anutuñâ sâm zingap.

¹⁹ Tirik Kaapungât kêrâp zo mân lâmuñbi. Kaapungât den mân kwâkâbi.

²⁰ Anutugât den zo sapsune nângâne yenñâ mân upap. ²¹ Den zo nângâm kâsâpkubi. Âlipñâ oi mem ândibi. ²² Bâliñâ top topñâ zo birâbi.

Mâsop den.

²³ Lumbenâ mariñâ, Anutu, zikñak sanjonzingâm kubikziñgi um salek op nangâbi. Oi kaapum sot um dâpziñ sot sâkziñ hâlâlu ze Kembu Yesu Kristo, zâkkât takâtakâñan tosaziñ buñ kinbi. ²⁴ Gâsuzingipñâ sâi kâtigemap, zâk zorat nep tuum nangâbap.

²⁵ Bukurâp, zen nenğât op ninâu sâbi.

²⁶ Yesugât kâmut zen Kembedgât op buku buku op luyangâbi.

²⁷ Nâ Kembedgât mâtenan dâzângobâ. Zen ekap zi Yesugât kâmut aksik sâlâpkum ziñgâne nângâbi.

²⁸ Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkñâ tânzângoi um lumbe zengâren zimbap. Zo yatik.

Tesalonike a zengât ekap zagâtñâ Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop sot sâiwap den.

¹ Paulo, Siliwano sot Timoteo, nen Tesalonike kamânân kâmut ândie, zengât ekap zi kulemgum zingen. Ibâniñ Anutu sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zet sot pâlâtân upme, zengât ekap zi kulemgum zingen.

² Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo, zikñâ tânzângoitâ um lumbe zengâren zimbap.

³ Nen zengât op narâk dâp Anutugâren sâiwap sâmen. Yatâ oindâ nângâm pâlâtânziñâ zo gwâlântensâmap. Oi buku orotñâ, zorân zengâren sambâlem zemap. Oi zorat Anutugâren sâiwap sâindâ dâp upap. ⁴ Oi um kâtik a, zen sâknam zingânetâ sâknamân ândim nângâm pâlâtânziñ mân lorei kâtigem ândime. Nen zengât nângindâ âlip opmap. Oi zorat den sinji kamân dâp Anutugât kâmut gakârâp dâzângomen.

Kembu zâk hâuñangât den târârak sâm kwâkâbap.

⁵ Zen sâkziñan muyagezingâmap, zorat itâ sâbi, “Anutunâ den hâuñâ sâsân narâkñan kut ñâi patâ otniñgâbap, zorat dâp zi muyagiap.” Wangât, Anutunâ zengât nângi dâp oi um topñan bagim ândibigât sâknam kwâkñan ândie, zorat. ⁶ Oi gâtâm Anutunâ nângâm kubigi târârak ziap, zo yatâ otzingâbap. Sâknam zingâme, zen hâuñâ yatik sâknam zingâbap. ⁷ Narâk ziren Tesalonike a ambân, zen sâknam nângâme. Ka bet ko zen nen sot yatik sândukñan ândinat. Zo itâ muyagibap. Kembu Yesu, zâk sumbem a kâmut patâ imbanâziñoot, zen sot sumbemân gâbâ gem gâi muyagibap. Narâk zoren yatâ otniñgâbap. ⁸ Zâk kârâp mem gem a Anutu mân nângânangâme sot Kembu Yesugât sinji âlip nângâm birâme, zen hâuñâ zingâbap. ⁹ A yatâ zo, zen Anutu mâtenñan gâbâ kâbakñezingâne sâknamân geim Anutu imbanangât âsakñâ mân ek ñâtâtigân ândim zâimambi. ¹⁰ Oi narâk zoren kâmut gakârâpñâ neñgâren âsakñâ muyagibap. Oi a ambân zâkkâren nângâm pâlâtân kwarâwe, zen aksik zâkkât nângâne imbanâ oi mâpâsibi. Zen den sâm muyagem dâzângowen, zo nângâm kwâtâtiwegât yatâ upi.

Zen âlipziñ upigât Paulonâ ninâu sâip.

¹¹ Zorat zengât op narâk dâp itâ ninâu sâmen. Anutuniñâ zâk gâsuzingip dâp kubikziñgi ândibigât tânzângobap. Oi imbanâñandâ tânzângom kut ñâi ñâi âlipñâ nângâm, nângâm pâlâtângât nep bonñâ muyagibi. ¹² Yatâ utnetâ Kembuniñâ Yesu Kristo, kot zorat âsakñâ zengâren âsagibap. Oi zengoot zâk sot pâlâtân op âsakñoot upi. Zo Anutuniñâ sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zikñâ tânzângoitâ yatâ âsagezingâbap.

2

A nâmbutñâ ziñâ den sinji âlip birâne Yesu gâbap.

¹ O bukurâpnâ, Kembuniñâ Yesu Kristo gâi mindum kândianğânatkât den dâzângua nângâne. ² A nâmbutñâ, zen Kembangât narâk mârûm gaap sâm Kaapungâren sâm mândâbi. Zo a lâuziñandik sâm târokwapî mo ekap neñgâren gaap sâm mândâbi. Zo um gulip kwatziñğânâm yatâ sâbi. Yatâ

sânetâ kwakmak sot kenġât mân upi. ³ Sarâ den yatâ mo yatâ sâm um gulip kwatziġġâbegât galem oranġâm ândibi. Kembuġât narâkñâ mâte upâ sâi a donġbep patânâ sinġi âlip birâbi. Oi Anutuġât den kukuġ a imbanġoot, zâkñâ muyagiġap. A zo simân tâmbetagoġapġât sinġi. ⁴ Zâkñâ zâizâinġ op Anutu sot kut nâi nâi anġ mâpâsime, zo kâsa otziġġâġap. Oi Anutuġât tirik namin zâi tâtatġan tap zikñanġât sâġap, “Nâ Anutu.”

⁵ Nâ mârûm zeġġâren ga ândim zorat dâzânġowan, zo nânġe. ⁶ Narâk ziren pâke ziap, zo nânġe. Pâke zo buġ oi zâkkât narâkñâ zo muyagiġap. ⁷⁻⁸ Narâk ziren ko bâliġandâ tik nep tuumap. Oi mâtâp pâke kwap zo siriksâi Anutuġât den kukuġ a, zo âsagiġap.

Sarâ imbanġâ muyagiġap.

⁹ A zo Satanġâ mam okñanġâm imbanġâ pindi kulem sot sen mârât sarâ topñâ topñâ tuubap. ¹⁰ Oi a nâmbuġñâ den bon nânġâm âlip orot zo birâm tâmbetagoġanġât sinġi upme, zen bâliġandâ mem um gulip kwatziġġâġap. ¹¹ A zen yatâ upmegât Anutuġâ sâi sarâ mamñâ muyagei sarâ denân pâlâtân op mem ândibi. ¹² Zo yen buġâ. Den bonġâ zo birâmñâ kut nâi nâi bâliġñâ zorat âkñâlime. A zo zen hâuġâ ziġġâġapġât yatâ muyagiġap. Anutuġât den kukuġ a zo âsagei Kambu Yesuġât lâunġan ġâbâ Kaapumñâ gamñâ tâmbetkubap. Yesu takâġap, narâk zoren gam tâmbetkubap.

Kembuġât den sot ninâu mân birâbi.

¹³ Bukurâpniġ, zen Kambuġâ mârûm buku otziġġâm ġâsuziġġip. Kaapumñâ um salek kwatziġġi den bonġâ mem ândim zâkkât sinġi upiġât sâip. Zorat âsâbânġ zeġġât op Anutuġâren sâiwap sâmen. ¹⁴ Zen yatâ upiġât sâi den sinġi âlip dâzânġoindâ nânġâm Kembuniġâ Yesu Kristo, zâkkât neule âsakñâ upiġât diiziġġip. ¹⁵ Zorat bukurâp, zen kâtiġemñâ den dâzânġowen sot ekabân kulemgum ziġġâwen, zo mem kâtiġem ândibi.

¹⁶ Kembuniġâ Yesu Kristo zot Anutu Ibâniġâ, zâkñâ umñâ ġâsuniġġâm umâlepñanġât op umâlep zinzinġ kâtik muyagem niġġip. Oi bonġâ biken minat, zorat nânġâm um bâbâlanġ op mambât ândinatġât sâip. ¹⁷ Oi zâkñâ umziġ diim gem tânzânġoi nep âlip sot den âlip mem kâtiġem kinbi.

3

A ziġ Paulo beġnan mem ninâuġâ tânġubigât sâip.

¹ O bukurâp, den nâi itâ ziap, zo nânġânek. Nengât op ninâu sâne Kembuġât den lanġ kârâm âibap. Oi zeġġâren kâtiġem bon oip, zo yatik a zeġġâren op âibap. ² Anutuġâ galem otniġġi bâliġ mâme a ziġ mân nânġobigât ninâu sâbi. A donġbep zen Kambu mân nânġâm pâlâtân kwâkñanġġâme, zorat.

³ Ka Kambu zâk sâi kâtiġemap, zâkñâ galem otziġġâm tânzânġoi bâliġ mariġandâ mân tâmbetzânġobap. ⁴ Zen den dâzânġoindâ nânġâm lum ândimeñâ ândibi. Nen Kembuġât op zeġġât um zâġât mân upmen. ⁵ Kambuġâ umziġâ diigi Anutu umñandâ ġâsâzânġomap, zo nânġâm Kristoñâ kâtiġem ândeip, zo yatik kâtiġem ândibi. Zen yatâ upiġât ninâu sâmen.

Konam a, zeġġât den.

⁶ Bukurâp, Kembuniġâ Yesu Kristo, zâkkât sâtkât dâzânġoindâ nânġânek. Osetziġan ġâbâ buku nâmbuġñâ nepziġ tuum ândibigât dâzânġowen. Den

zo mân lum ândime. Zen konam a zo yatâ, zen sot mân ândibi. ⁷ Nen mâtâp topkwap lânâwen, zo yatik moliningâbigât mân kwakse. Nen zen sot tapnâ konam a mân urâwen. ⁸ Nen zengâren gâbâ nalem sânghân buj mân nem ândiwen. Bujâ. Kanpitâ mân kwatziŋgânam yatâ urâwen. Nalem sot sikumgât betnâ muyaginatkat sirâm nâtik nep tuum ândiwen. ⁹ Oi yatâ utnatkat Kembuŋâ mân sâm niŋgip. Nep a nepnâ tuumnâ sânghâm mimbap, zorânâ bâbâlaŋ. Ka nen zengâren yatâ mân urâwen. Zen niŋgitnâ yatâ upigât yatâ urâwen. ¹⁰ Nen zen sot tap itâ dâzânghowen, “Nâi zâk konam ândibap zo ko nalem mân pindâne nimbap.”

¹¹ Oi zi zengâren gâbâ den siŋgi itâ gâi nânghâwen, “A nâmbutnandâ nep birâm konam ândime. Zen nep mân tuum yen âim ga takâtakâ op den laŋ sâlâpkume.” ¹² A yatâ zo, zen Kembu Yesu Kristogât sâtkât girem den itâ dâzânghoindâ nânghâbi. Zen uruŋsâm nepziŋ tuune bon oi ziiŋan gâbâ mem nem ândibi.

¹³ Bukurâp, zen ko âlipnangât nep tuum ândim âkon mân upi. ¹⁴ Ekabân den zi kulemgum ziŋgen, zo a nâinâ biri topnâ sâm muyagem birâne zikŋjik ândim aŋun upap. ¹⁵ Kâsa upigât mân san. Bukuniŋâ sâm buku okjanganâm den girem dukubi.

¹⁶ Kembu zâk lumbegât mariŋandâ lumbe muyageziŋgi narâk dâp, dâp op zimbap. Oi Kembuŋâ zen sot ândibap.

¹⁷ Den nâmbutnâ zo yen sa bukunâ nâinâ kulemguaŋ. Ka âkââkânan zi ko Paulo ninak bitnandâ simbup mem kelikmelik den zi kulemgum ziŋgan. Ekap kulemguman dâp yatâ opman.

¹⁸ Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâknâ tânzânghoi um lumbe zengâren zem zimbap.

Zo yatik.

Timoteogât ekap kânok Paulonâ kulemgum pindip.

Mâsop den.

¹ Nâ Paulo, Yesu Kristogât Aposolo. Anutu kubikkubikniñâ sot Yesu Kristo gâbapkat mambât ândimen, zet Aposolo nep sâm niwet.

² Timoteo, gâ Yesugât singi âlip dâgoga nângâm nannâ ninâ yatâ oin. Gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozângoñ, buku orotñâ sot um lumbe gâgâren zem zimbap.

Sâm gulip a, zengât den.

³ Nâ Makedonia hânân âibam op den dâgowan, zo yatâ upan. Epeso kamânân târokwap ândim a nâbutñâ, ziñâ den singi âlip sâm gulipkume, zen kwâkâzingâna birâbi. ⁴ Zen den pat yenñâ sâm a tenğânâ tenğânâ ândim gawe, zo zengât singi sâm kwâkâyângâme. Anutu kubikkubikkât dennâ, zo nângâne yenñâ opmap. Zen kut ñâi ñâi zo birâm ândibigât dâzângoban.

⁵ Singi âlip sâmen, zorat bonñâ itâ muyagei dâp upap. Um salek sot um kânok sot nângâm pâlâtânziñoot ândim umziñandâ gâsâyagobi. ⁶ A nâbutñandâ mâtâp zo birâm âi gulip ândim den bon buñ sâm âragum mem ândie. ⁷ Oi ziiñangât itâ sâme, “Nen Mosegât gurumin den zorat kwâkâm ziñgâziñgâñ a utnat.” Yatâ sâmñâ dinziñâ sot gurumin den zorat topñâ mân nângâm lanj sâme.

Gurumin den zo bâliñ mâme a zengât sâsâñâ.

⁸ Kembugât gurumin den Mosenâ sâip, zorat itâ nângâmen. Zo den âlipñâ. Zo sâlâpkum nângâm ândim ândiândiniñ kubikangâm ândeindâ dâp upap. ⁹ Zorat topñâ itâ ziap. Gurumin den zo a târârakñâ zengât singi bunñâ. A itâ zo zengât singi. Den ku a, a hurat mân kwâkwat, bâliñ mâme a, um sumun a, a zen Anutu kândâtkom hângât orot mâme zorat nângâne zâizâiñ opmap. Ibâ mam tâmbetzângozângoñ, kâmbam ku. ¹⁰ Lanj mâman a, anğandik ayân bâliñ mâme. Anñâ katep diim âim angân kârâmñâ katepkât torerâpñâ zengât kât sângân nine ko katep zo ziñgâbat sâme. Sarâ sâsân a, Kembugât mâterjan sarâ sâm kâtigime. Kut ñâi ñâi Kembugât den bonñâ kâsa miñangâmap. Kut ñâi ñâi yatâ upme, zengât op Kembugât gurumin den ziap. ¹¹ Kembuñâ zâkkât den bonñâ sapsun ziñgâm ândibatkat sam nigip. Zorat Anutu sâm âlip kwâkñangâmen, zâkkât singi âlip neule âsakñoot zo a dâzângoman.

Yesuñâ Paulo tosanâ birâm nep diñ sâm pindip.

¹² Imbanñâ nim mem kâtikñan nâbarip, Kembuniñâ Yesu Kristo, zâk sâiwap sâm dukuman. Zâkñâ nângânigi dâp oi nep diñ sâm nigip. ¹³ Nâ mârumñan zâk sâm bâliñ kwâkñangâm arâpñâ zângom kâsa minziñgâwan. Nâ nângâm pâlâtânñâ bunñâ. Kembugât topñâ mân nângâm lanj orawangât um lâklâk otnim tânnom nep zo sâm nigip. ¹⁴ Kembuniñangâren gâbâ tânzângozângoñandâ nâgâren piksâi Kristo Yesu sot nângâm pâlâtân opñâ um kânok orâwan.

¹⁵ Yesu Kristo zâk bâliņ mâme a kubikņiņgâbam hânân geip. Den zo bonņâ. Den zo a pisuk patâ ziņâ nâņgâm simbitkubigât âsageip. Oi bâliņ mâme a zeņgât patâziņâ, zo nâ. Nâ mârur yatâ op ândiwan. ¹⁶ Nâ bâliņ op ka op ândia mân birâniņip. Buņâ. Yesu Kristo zâk âlip tânnogip. Zorat topņâ itâ. Tânzâņgozâņgoņ, zo nâgâren pâi a zen zo ekņâ nâņgâm pâlâtâņ kwâkņaņgâm ândiândi kâtikņan bagigibât otnigip. ¹⁷ Ândim gawe sot ândim zâinat, zorat a kutâ mân mumuņâ sot mân igikņâ, Anutu kânok, zâkkât kutsiņgiņâ zo âsak neuleņoot zem zâimâmbap. Zo perâkņak.

Pauloņâ Timoteo siņgi âlipkât kâwali nep tuubapkât sâip.

¹⁸ Nannâ Timoteo, mârur a sâtnâ zen gâgât op Kaapungâren gâbâ den sâm muyagiwe, zorat dâgobâ. Gâ den zo nâņgâm kâwali nep tuum kâtigem ândiban. ¹⁹ Oi nâņgâm pâlâtâņgâ kâtigem zei umgâ galem otna salekkom zimbat. A nâmbutņâ ziņâ um salek ândiândiņ birâmņâ nâņgâm pâlâtâņziņ lorei gulipkuwe. ²⁰ Zo zeņgâren gâbâ nâi Hemenao sot nâi Alesande. A zagât zo Yesugât kâmurân gâbâ Satañgât bikņan zâparâwan. Oi Satañņâ sâknam ziki den bâliņzikņâ zo birâbabotkât zâparâwan.

2

Ninâugât den.

¹ Den nâmbutņâ dâzâņgobâ. Kândom ninâugât den sâbâ. Ninâu sot sâiwap den zorâņ ziiņâ sot a nâmbutņâ zeņgât op Anutugâren ninâu sâm ândibi. ² A kutâ sot galem a ârândâņ tânzâņgom zeņgât op ninâu sâbi. Oi galemnâņgone târârak ândim lumbenņâ op sândukņan ândinat. ³ Zorâņ âlip upap. Kubikkubikņiņâ Anutu, zâkņâ zorat nâņgi dâp upap. ⁴ Zâkņâ a aksik patâ den bonņâ nâņgâm sumbengât siņgi upigât nâņgâmap. ⁵ Anutu kânokņak ândiap. Oi Anutu sot a osetniņan a kânokniņâ ândiap, Yesu Kristo. Zâkņâ a pisuk patâ nen sumbengât siņgi utnatkât mâtâp kubigi ziap. ⁶ Zâkņâ ândiândiņ birâm aksik patâ neņgât suupniņ meip. Zorat den siņgi sâsâņ narâk mâte oi sâne laņ kârâm ariap. ⁷ Zorat siņgi sâsâņ sot Aposolo ândibatkât gâsum sâlâpnogip. Oi hân nâin nâin gokņâ den bonņâ sot nâņgâm pâlâtâņgât topņâ kwâkâm ziņgâbatkât sâm nigip. (Den zo sarâ buņâ, bonņâ san.)

A ambân zeņgât den.

⁸ A zeņgât san. Zen kamân dâp um kâlak sot sarâ birâm um salek zei Anutugâren ninâu sâbi.

⁹ Zi ambân zeņgât san. Zen sâk pâke mem ândim urukmeruk ândine zorâņ neuleziņ upap. Oi neule top top sâņgân zâizâiņ mân pam ândibi. ¹⁰ Ambân Kembugât siņgi ândinat sâmeņâ orot mâme âlipņâ utne dâp upap. ¹¹ Ambân zen gigiņâ ândim kindap kwatne a zen Kembugât den sâne nâņgâbi. ¹² Ambânņâ a Kembugât den kwâkâm ziņgâbap mo a walâziņgâm den nâi sâbap, zorat nâņga dâpņâ mân uap. Zâk yen uruņsâm ândibap.

¹³ Adam zâk kândom muyageip, Ewa zâk bet. ¹⁴ Oi sarâ mariņandâ Adam mân kâitkoip. Ambân kâitkoip bâliņ oip. ¹⁵ Ambân, zâk katep mimiņaņgârâk ândibap, zo ko nâņgâm pâlâtâņ sot buku orot sot um salek sot gigiņ op ândibap. Ambân zen yatâ op ândine Anutuņâ gâsâzâņgobap.

3

Yesugât kâmurân a satnâ ândie, zengât den.

¹ Njâi zâk Yesugât kâmurân a sâtñâ ândibatkat sâbap, zâk nep âlipnjangât oknjangap sâsânâ. Den zo perâknjak. ² A zâk târârak ândimñâ ambân kânok sot pâlâtân ândimap. A yatâ zo a sâtñâ kwânângâban. Oi umnjangât kendonagom ândibap. Mân op gulipkum, orotnjik opmap. A lomba buku otzingâm kwâkâm zingâzingân nep zo târârak tuubap. ³ Too kâtik nem um gulip mân upap. Kâmbam mân kumbap. A lumbenâ op ândibap. Kât sikumgât âknjâle mân upap. ⁴ Ambâ murarâp dân galem otzingâbap. Murarâp girem den dâzângoi sât lulu op ândibi. ⁵ Njâi zâk ambâ murarâp dân mân galem otzingâmap, zâk dap op Anutugât kâmut galem otzingâbap? ⁶ Oi a njâi um kâtik ândeipñâ iraborâk Yesugât kâmurân târokwaip, zâk a sâtñâ mân kwânângâbi. A yatâ zo, zâk zâizâinj oi Satanjâ kâitkui kek birâbap. ⁷ A kândâtñan ândie, zinjâ a njâigât nângâne dâp upap, a zorân a sâtñâ ândibap. Zinj sâmbâlîj kwâknjanganê Satanjâgât ârâmbâgân gâsubapkat san.

Yesugât kâmut zorat galem a, zengât den.

⁸ Galem a zen yatik hâlâlu ândibi. Lâu purikgurik mân sâmbândibi. Wainj too donjep mân nimbî. Kât sikumgât âknjâle mân upi. ⁹ Den sinji âlip zem gâip, zo um salegân pane zimbap. ¹⁰ Zen kânñan mâsikâzingâm Yesugât kâmurân nep tuune âlip oi Yesugât kâmurân galem nep zo sâmbâzingâbi. ¹¹ Ambân Yesugât kâmut zengâren nep tuume, zen yatigâk hâlâlu ândibi. Uman pâpan mo sârân sâsâ den, den zo mân sâbi. Umzinjangât kendon ândim den sânetâ bonñâ upap. ¹² Galem a njâi, zâk ambân kânok mem zâk sot pâlâtân ândibap. Zâk murarâpñâ sot kut njâi njâi gakânâ dân galemzinj upap. ¹³ Galem a njâi, zâk nepñâ tuugi âlip oi a ambân zinj sâmbâlip kwâknjanganêbi. Oi zâk Yesu Kristo sot pâlâtân opñâ kenjgât buj nepñâ kâwaliñoot tuubap.

Sinji âlip zorat den kombânâ.

¹⁴ Nâ gâgâren kek gâbat sâmbâ den zi kulemgum gigan. ¹⁵ Nâ kut njâi njâinjâ saanigi kârep oi Anutugât kâmut zengât oserân nepkât mân kwakpangât den zi kulemgum gigan. Ândiândi marinjâ, Kembu Anutu, zâkkât kâmut nen zâkkât namâ op ândim, zâkkât den bonñâ sot kombânâ mem ândien. ¹⁶ Sinji âlipnjingât topñâ yâmbâtñâ tik pam zeip, zo Anutunñâ sâmbâmyageip. Zo âlipñâ sot sâtârenpoot. Den zo itâ.
 “Yesu zâk sâk sot âsageip. Kaapumñâ topñâ sâmbâmyageip. Sumbem a zinjâ igâwe. Hânñâ hânñâ a zengâren sinjinñâ sâmbâmyagiwe. Hân dâp a zen nângâm pâlâtân kwârâwe. Neule âsakñan mem zarip.”

4

Satanjâ a umzinj mem gulipkoi sinji âlip kumbi.

¹ Kaapum zâk kânñan itâ sâmbâmyagemap. Gâtâm narâk patâ mâte upâ sâi a nâmbutñandâ sinji âlip birâm um gulip op Satanj sot wâke, zen sot pâlâtân op zengât den nângâbi. ² Zo ko sarâ anñâ umzinñâ heban oipkât a kâitzângom itâ dâzângobi, ³ “Ambân mân memñâ sigan ândibi sot nalem nâmbut mân nem kendon ândibi.” Nen ko den bonñâ itâ nângâmen. Anutunñâ nalem top top pam nanjip. Oi nen zâkkâren nângâm pâlâtân kwapñâ nalem zorat sâiwap sâmbâninatkât sâip. ⁴ Anutugâren gâbâ kut njâi njâi myageip, zo âlipnjigâk. Oi sâiwap sâmbâmem nem ândimen oi ko

zorot kwâkâkwâkânâ mân ziap. ⁵ Anutugât denjâ sot ninâuñandâ nalem zo mâsop mem hâlâlu pâip.

Um bâbâlanjân nep tuunat.

⁶ Yesugât kâmut den zo dâzângoban zo ko Yesu Kristogât kore a sât lulu ândiban. Oi nângâm pâlâtârj den sot sinji âlip topñâ nângâm lum gâin, zorârj umgan zem tângogi ândiban. ⁷ Oi gâ den pat sot ambân sombâ den lâlâlulu sâme, zo birâban. Gâ Kembangât mâtâbân târârak ândim umgâ kubikangâm ândiban. ⁸ Sâknijâ kubikangâm ândiândi, zo bâbâlanj sot yennjâ yatâ. Kâ Kembangâren nângâm umniñj kubikangâm ândiândij, zorârj bonnjâ. Zorârj hânân sot sumbemân ândiândi muyageningâbapkât sâsânâ. ⁹ Den zo bonnjâ. A aksik nângâm nângânat. ¹⁰ Oi nep zorot bonnjâ minatkât sâknam nep tuum ândimen. Oi Anutu, ândiândi mariñjâ, zâkkât nângânângâyân upmen. Zâknjâ a hân dâp nen kubikningâbapkât imbanjâ zemñanji ândiap. A nângâm pâlâtânñinoot, zâknjâ perâknjak neñgât kubikkubikniñj op galemniñj opmap.

Timoteo ândi mâmanñanğât den.

¹¹ Den san, zi aksik dâzângoban. Kut nâi nâi zo nângâm upigât girem dâzângoban. ¹² Gâ a sigan op ândiatkât a zinj gâgât nângâne giginjâ mân upap. Gâ diñgâ sot ândi mâmangâ sot buku orotkâ, nângâm pâlâtârj sot um salek ândim Yesugât kâmut zengjât mâteziñan ândim mâtâp âlipñâ lâñ tirâpâzângona gekñâ yatik upi. ¹³ Nâ gâbatkât mambât ândim sinji âlip sâlâpkum zingâm dâzângom ândiban. ¹⁴ A sâtñjâ zen Kaapungâren gâbâ gâgât den sâñ muyagem bitziñâ kâukan pam mâsop mingiwe. Mâsop zo gulip opapkât mân loriban. Kâtigem nep tuuban. ¹⁵ Gâ zorot nângâ kwâkâ op nepkâ imbanjâ tuuna bonnjâ muyagei ek nângâbi. ¹⁶ Gâ um sâkkâ galem op sinji âlip sâsârj nep sâñ gâgip, zo ârândârj galem upan. Gâ nep zo âsâbânj tuum ândiban. Yatâ upan zo ko diñgâ nângâme sot gikâ ârândârj ândiândi âlipñan âibi.

5

Sâm kubikkubik den.

¹ A sombâ nâi dukubam den kârâpñoot mân dukuban. Ibânâ sâñ mulunâk dukuban. A katêp âtâ murâpnâ sâñ den dâpziñanâk dâzângoban. ² Ambân sombâ yatigâk mamârâpnâ sâñ diim gem den dâzângoban. Ambân sâk wâgân sot sigan, zen ponârâpnâ sâñ sâkkâ galem op târârak kin den dâzângoban.

Ambân malâ, zengjât den.

³ Ambân malâ sombâ, zengjât den tânguban. Ambân malâ sombâ kanpitâ, zengjât op san. ⁴ Malâ nâi nan bârarâp sot bagirâp ândibi oi ko zinjâ Kembangât den mem kin âse âlarâpziñ galem otziñgâbi. Oi ombenjan kut nâi nâi zinggawe, zorot tosa zo zinjâ mâkâbi. Anutuñjâ zorot nângi dâp upap. ⁵ Ambân malâ sombâ zâk zikñik ândim Anutugâren nângâm pâlâtârj kwap wâratkubap. Oi âsâbânj kut nâi nâigât kwakñâ zorot zâkkâren ninâu sâbap. Ambân malâ yatâ zo, zengjât op san. ⁶ Ka ambân malâ sâk wâgân ândime, zengjât girem den itâ sâban, “Zen lanj ândibi zo ko mumunñanğât sinji op ândibi.” ⁷ Ambân malâ den so dâzângom kâtigena tosa buñ ândibi. ⁸ A mo ambân nâi, zâk torerâpnâ mo ibâ mam, ambân murarâp, zo dâñ mân galem

otzingâbap, zo ko zâk singi âlip birâm um kâtik uap sânat. Wangât, zâk um kâtik a nâmbutnâ walâzingâm bâlinâ oip, zorat.

Malâ topziŋ nângâbi.

⁹ Malâ nâi zâk kendonâ 60 ândeip. Oi a kânok sot pâlâtâr op ândeip, zo yatâ zo kutnâ malâ zengât ekabân pane zimbap. Malâ nâi nan bârarâp buŋ sot torerâp buŋ, zâk Yesugât kâmut ziŋâ on galem upigât kutnâ kulemgum galem upi. ¹⁰ Oi ambân zo sât lulu nep tuugip mo buŋâ, zorat topnâ nângâbangât sâm mâsikâzingâban. Nan bârarâp minziŋgâm dâŋ galem otziŋip mo buŋâ? Zâknâ lomba a ambân buku otziŋip mo buŋâ? Yesugât singi a on galem otziŋip mo buŋâ? A sâknam nângâne betziŋan meip mo buŋâ? Nep âlip top top zo tuugip mo buŋâ? Nep top top zo tuugi ikne âlip oi topnâ ekabân kulemgubi.

¹¹ Malâ sâk wâgân zen kutziŋâ malâ zengât ekabân panâ sâne kwâkâzingâban. Zen yatâ zorâr laŋ ândiândiŋangât otziŋi a minam Kristo kândâtkubi. ¹² Oi mârûm Kembugât nep tuubigât den sâwe, zo lonŋiŋne tosanoot opmap. ¹³ Oi zorik buŋâ. Nepkât mân nângâm mirâ lâkŋan nem obândime. Oi zorik buŋâ. Den bon buŋ sot den bâlinâ laŋ sâme. ¹⁴ Zorat nâ itâ san. Malâ sâk wâgân ziŋ a dum mem murarâ minziŋgâm mirâ umŋan ândie, zen on galem otziŋgâbi. Yatâ op ândine kâsa ziŋ sâm bâliŋ kwatniŋgânâ den kârûm birâbi. ¹⁵ Malâ nâmbutnândâ mârûm mâtâp âlipnâ birâm Sataŋgât mâtâbân âiwe, zorat nâ yatâ san. ¹⁶ Yesugât kâmurân ambân nâi zâkkât toren malâ nâi ândibap zo ko zâk on galem upap. Yesugât kâmut zen ambân malâ zo mân galemgubi. Torerâp ândie, ziŋâ galem upi. Ka malâ nâi torerâpziŋ buŋâ zo ko kâmut ziŋ galem otziŋgâbi.

Galem a, zengât den.

¹⁷ Galem a, ziŋâ Kembugât nep kâtigem tuune âlip oi kut nâi mem zâi pam otziŋgâbi. Singi âlip sâme sot kwâkâm ziŋgâme, a zo yatâ otziŋgâbi. ¹⁸ Galem a ziŋ nepkât sângân mimbi, zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Wâugandâ zuu zigi mem ko kembî mân pindâna mân dâp upap.”

Oi den nâi itâ,

“Nep a zâk nepkât sângân mei dâp upap.”

¹⁹ A kânoknâ galem a nâi denân pambâ sâi mân nângâbi. A zagât mo karâmbut ziŋâ den sâsâŋangât sâne nepnâ tuuban. ²⁰ Galem a nâinâ bâliŋ op mân biri a kâmut zengât mâteziŋan den sâm kubikŋangâna nâmbutnâ ziŋâ eknâ kenŋât upi.

²¹ Nâ Anutu sot Yesu Kristo sot sumbem arâpnâ zengât mâteziŋan itâ sâm kâtigian. Den dâgogan, zi dâŋâk galem otna nâi mân gibap. Oi umŋangârâk a ambân laŋ mân otziŋgâban. Hâtubâtu mân otziŋgâban.

²² Gâ a nepkât mâsop kâukziŋan bikâ kek mân pâmban. Zâk zengât tosanâ gâgâren zâibapkât yatâ upan. Um sâkkâ galem otna salekkom zimbap.

Mâsekât den sot bâliŋangât den.

²³ Gâ umŋan mâsek âsâbanŋ muyagemap, zorat tooyak mân nimban. Wainŋ too mâik nâi nena âlip upap.

²⁴ Narâk ziren a nâmbutnâ bâliŋâ utne sinniŋandâ ikmen. Eknâ hâuŋâ miminŋangât singi sâmen. A nâmbutnâ ko bâliŋâziŋâ tik ziap. Zo beknan muyagei hâuŋâ mimbi. ²⁵ Orot mâme âlip zo yatik muyagemap. Tik ziap, zo yatik mân zimbap. Zo bet muyagem nanŋâbap.

6

Kore mâman a, zengât den.

¹ Kore mâman ândime, zen patârâpziñâ hurat kwatziñgâm dinziñ lubi. Anutugât den sot kutñâ sâmbâliñ kwapegât yatâ upi. ² Kore a nâmbutñâ patârâpziñâ Kembangât siñgi ândime, zen mân mem gei kwatziñgâbi. Zen Kembangât opñâ buku kânok uen sâmbâliñ mân mem gei kwatziñgâbi. Patârâpziñ zen Kambu nângâm pâlâtâñ kwâkñangâne buku otziñgâmap, zorat opñâ um bâbalañân kore otziñgâne dâp upap. Gâ den zi dâzângona nângâm yatik op ândibi.

Kât sikum lañ mân mimban.

³ A ñai, zâk sâmbâ gulip den ñai sâmbâ Kembangâniñâ Yesu Kristo, zâkkât den âlipñâ birâm ñai sâmbâ, zâkkât itâ sânat, ⁴ “Zâk um gulip op sâknâ mem zâim den bon mân nângâm den yenñâ lañ sap.” Den zorat bonñâ itâ. Den sârek, um kâlak, sâmbâ bâlîñ kwâkwat, den sâgân sâsâñ. ⁵ Oi den sâmbâ kwâkâkwâkâñ muýagemap. A zo umziñ gulip oi nângânângâziñ buñ oi kât sikum muýageniñgâbap sâmbâ Kembangât kâmurân ândie.

⁶ Kambu sot pâlâtâñ oindâ tânnângoi nângindâ umniñ âkâbap. ⁷ Nen itâ nângâmen. Nen muýagem hânân bet bâsanñ gawen. Oi zo yatik momñâ bet bâsanñ âinat. ⁸ Zorat hânân zi nalem sot sâk pâke zemniñgi nângindâ âki ândinat. ⁹ Kât sikum patâ minatkât sâme, zen sarâ mariñangât ârâmbâgân zâibi. Oi kut ñai yenñâ sot bâlîñâ top topñangât âknâle muýagem zorat nângânâ sâmbâ tâmbetagobi. ¹⁰ Kât sikumgât âknâleñâ bâlîñâ top top zorat topñâ uap. Oi a nâmbutñandâ zorat opñâ siñgi âlip kândâtkom zoren bagim umbâlâ muýagiwe.

Ândiândi kâtikñangât kâtigibi.

¹¹ Anutugât siñgi a, gâ kut ñai ñai zo birâban. Gâ âlip opñâ târârak ândiândiñ sot siñgi âlip sot nângâm pâlâtâñ sot buku orot, kâtigigiñâ sot lâlon kwatziñgâziñgâñangât kâtigiban. ¹² Oi gâ nângâm pâlâtâñgât nep âlip tuuban. Tuum âim ândiândi kâtikñâ gâsuban. Gâ zorat op diigigip. Gikak yatâ upangât a donbep mâteziñan sâmbâ kâtigena nângâwe.

¹³ Anutunâ kut ñai ñai ândiândi muýageziñgâmap, zâkkât mâteñan sot Yesu Kristo a kutâ Pontio Pilato mâteñan sâmbâ kâtigeip, zekât mâtezikñan itâ sâmbâ, sâmbâ kâtigem dâgobâ. ¹⁴ Gâ den kâtik sâmbâ gigip, zo mem târârak kinna Kembangâniñâ Yesu Kristo gâbap. ¹⁵ Zorat narâknâ mâte oi imbanñâ mariñâ, a kutâ sot a zâizâiñ aksik zengât Kambu patâziñ, Anutu, zâknâ hanji mori Kembangâniñâ Yesu takâbap. ¹⁶ Anutu zâk zikñik mumuñâ buñâ. Zâk âsakñâ umñan ândiap. Gootñan mân âibemgât dâp. Anñâ mân igâwe. Zâk mân ikpemgât dâp. Sâmbâ âlip sot Kambu nepñâ memñâ ândim zâimâmbap. Perâknak.

Kombânñâ zinziñ kâtik muýaginat.

¹⁷ A kât sikum patâ zemziñgâp, zen girem dâzângona sâkziñ mân mem zâibi. Kut ñai ñai buñ orot, zorat nângâne zorâñ kombânziñ oi zoren mân kâtigibi. Anutunâ gom sambe muýageniñgi mem nem sâtâre op ândien, zorat nen zâkkâren nângâm pâlâtâñ kwâkñangâm ândinat. ¹⁸ Oi sâmbâ ziñgâna âlipñangât nep tuum umâlepkât op kut ñai ñaiñiñ kâsâpkum a kanpitâ

ziŋgâm ândibi. Oi siŋgi âlipkât bonŋâ muyagibi. ¹⁹ Yatâ opŋâ kombânziŋ ŋâi zinzizŋ kâtik memŋâ ândiândi mimbi. Ândiândi zo bonŋâ.

Timoteogât girem den

²⁰ O Timoteo, gâ Kembedgât den gigip, zo dâŋ galemgum mem ândiban. Oi a nâmbutŋandâ nen nâŋgânâŋgâniniŋoot sâm den yenŋâ mo bon buŋ zo sâne nâŋgâm kubik birâban. ²¹ A nâmbutŋâ den zoren mândâm nâŋgâm pâlâtâŋgât mâtâp birâwe.

Anutugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ zo zeŋgâren zimbap.
Zo yatik.

Timoteogât ekap zagâtnjâ Pauloꝓâ kulemgum pindip.

Mâsop den.

¹ Paulo nâ Anutugât sâtkât Yesu kristoꝓâ ândiândi muyageip, zorat den sa laꝓ kârâbapkat Yesu Kristogât Aposolo orâwan.

² Timoteo, gâ Yesugât siꝓgi âlip dâgoga nângâm ninâ nannâ yatâ oin, gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot Kembuniꝓâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzânꝓozânꝓoꝓ, buku orotꝓâ sot um lumbenâ gâgâren zimbat.

Timoteo nângâm pâlâtâr bonꝓâ zemꝓanꝓip.

³ Ibâ âserâpnâ zen hâlâlû ândim Anutu kore okꝓanꝓâm gane kiunziꝓâ nânâ yatik opmanꝓâ sâiwap dukumꝓâ ñatik sirâm ninâu sâm gâman. Gâgât nângâm ninâu sâman. ⁴ Gâ nâgât umbâlâ oin, zorat âsâbân nângâman. Oi gâ gekꝓâ umâlip patâ nângâbatkat otnimap. ⁵ Oi nângâm pâlâtâr bonꝓâ zemgigap, zorat nângâman. Mamgâ Eunike sot âlagâ Loisi, zet Kambu nângâm pâlâtâr kwâkꝓanꝓâm ândiwet. Oi gâ zo yatik nângâm pâlâtâr kwâkꝓanꝓâm ândiat, zo nângan.

Kâtigem siꝓgi âlip nep tuuban.

⁶ Oi nâ zorat nângâm itâ dâgobâ. Nânâ bitnandâ kâukkan pa Anutuꝓâ imbanâ gigip, zo ona sei kârâpꝓoot upap. ⁷ Itâ nângâban. Kaapum Anutuꝓâ niꝓꝓip, zo kenꝓât mân utnatkât niꝓꝓip. Kaapum zo imbanâ sot buku orot zorat mariꝓâ. Nen um sâk zorat kendon ândinatkat Kaapum niꝓꝓip.

⁸ Zorat gâ Kembuniꝓanꝓât den siꝓgi sâm muyagibam aꝓun mân upan. Oi tâk namin nâbane ândian, nâgât den siꝓgi sâbam aꝓun mân upan. Anutuꝓâ imbanâ gibap dâp, nâ yatik, siꝓgi âlipkat op sâknam kwâkꝓan ândiban.

⁹ Anutu zâkꝓâ kubikniꝓgâm hâlâlû ândinatkat diiniꝓꝓip. Zo âlip urâwen zorat buꝓâ. Zikꝓak nâꝓꝓi zeip sot um lâklâkꝓanꝓât op yatâ otniꝓꝓip. Zo mârûm hân mân muyageibân Yesu Kristogât op siꝓgi kwatniꝓꝓip. ¹⁰ Oi zorat bonꝓâ narâk ziren muyageip. Kubikkubikniꝓâ Yesu Kristo gei muyageip. Zâkꝓâ mumuꝓanꝓât imbanâ koi gei ko ândiândiꝓ ziniꝓ kâtik muyageniꝓꝓip.

¹¹ Oi nâ zorat siꝓgi sâsârꝓ sot Aposolo nep tuubatkat sâm nigip. ¹² Nâ zorat sâknam kwâkꝓan ândiman. Ka aꝓun mân opman. Nâ nângâm pâlâtâr kwap zâkkât um zagât mân opman. Nâ itâ nângâman. Imbanâꝓootꝓâ siꝓgi âlip nep sâm nigip, zâkꝓâ dârꝓ galem otnigi Yesu takâtakâꝓanꝓât narâk mâte upap.

¹³ Den bonꝓâ zorat mâtâp tirâꝓꝓowan, zorik moliban. Zo Yesu Kristo nângâm pâlâtâr kwâkꝓanꝓâm umgâ gâsui yatâ upan. ¹⁴ Tirik Kaapumꝓâ umniꝓan ândimap, zâkꝓâ mam otgigi den bonꝓâ gigip, zo galem otna zemgibap.

Onesiporo, zâkkât den.

¹⁵ Asia hânân aksik birânim âiwe. Oi osetziꝓan Pigelo sot Hemogene, zet ârândâr. ¹⁶ Onesiporoꝓâ tâk namâ a nâgât mân aꝓun op umâlep kwatnim ândeip. Zorat Kembuꝓâ Onesiporogât kâmut gakânâ tânzânꝓobap. ¹⁷ Zâk Roma kamânân takâmꝓâ um bâbâlanâk kârûnim muyageniꝓꝓip. ¹⁸ Zorat

Kembunâ nângâm narâk patin um lâklâkngâgât okngngâbap. Zâk Epeso kamânân kore orotnâ imbanâ tuum ândeip, zo gikak nângat.

2

Kembugât kâwali nep tuuban.

¹ Nannâ, gâ Yesu Kristo sot pâlâtârj ândina tângogi ândim kâtigiban. ² A donjep patâ zengât mâteziñan den dâgom ândiwan, zo Kembugât sinji a sât lulujoot nâmbutnâ dâzângom ândiban. Oi a zo, zen kâwaliziñoot a nâmbutnâ dâzângom ândibi.

³ Gâ, nâ yatik, Yesu Kristogât kâwali a kâtik op ândim zâkkât op sâknam nângâm mân âkongibap. ⁴ Nâi zâk kâwali nep tuubapnâ dap op sâkkât nep top top zorat umnâ pâi zimbap? Zo kâwali a osetziñan pâip, zâk egi dâp oi zorik upapkât sâbap. ⁵ Katep ziñ kut nâi minam sârâràk kârâme. Zengâren gâbâ nâinâ mâtâp birâm nâin gâbâ âibap, zo sângân mân mimbap. ⁶ Nâi zâk nep kârâm kâmit sâknam upapnâ nalem bonnâ kândom mem nei dâp upap. ⁷ Den sumbuñâ dâgogan, zo nângâm kwâtâtiban. Kembu zâk sâi umgâ pâronjsâi topnâ nângâm kwâtâtiban.

Mân loriban.

⁸ Gâ Yesu Kristogât nângâm nângâm ândiban. Zâk Dawidigât kiunnâ mumuñan gâbâ wâgân op zaarip. Zâkkât sinji âlip yatâ sâman. ⁹ Sinji âlipkât op sâknam nângâman. Oi um kâtik ziñ nâgât nângâne bâliñ mâme ua yatâ kin bitnâ saaninetâ taan. Ka Kembugât sinji âlip den, zo dap op saane yen tâpap? ¹⁰ Nâ Anutugât sinji a zengât op sâknam patâ nângâm tâpman. Zen Yesu Kristo sot pâlâtârj utne kubikziñgi neule âsaknâ zinziñ kâtik mimbigât yatâ opman.

¹¹ Den itâ ziap, zo bonnâ,
 “Nen zâkkât mumuñan târokwarâwen. Zorat op nen zâk sot ârândârj zaat ândinat. ¹² Nen zâk sot sâknam nângâm kâtiginat zo ko zâk sot a kutâ tâtarân tâtnat. Nen zâk kwâimbânñgindâ sâi ko zâkoot yatik nen kwâimbâniñgâbap. ¹³ Nen den sâwen, zo mân lunat zo ko zâkkât denñâ bon upap. Nâi sâmnâ nâi sâsânâ, zo zâkkâren mân ziap.”

Sinji âlipkât sâm gulip.

¹⁴ Gâ den zo sâm Anutugât mâteñan sâm dâzângom ândina den yennâ mân sâm âragubi. Sârek den mân âragubi. Zen den yennâ, bon buñâ, zo âragum ândibi zo ko den zorânñ zen tâmbetzângobi.

¹⁵ Anutuñâ gâgât nângi dâp upapkât nep kâtigem tuum ândiban. Oi den bonnâ tântârj sâm ândiban zo ko Anutugât mâteñan anun mân upan. ¹⁶ Den yennâ sâne mân betziñan mimban. Zen yatâ op ândim um gulip op sinji âlip birâbi. ¹⁷ Sarâ den ârâgume, zo use kâtik yatâ op lanj kârâbap. A yatâ zo zengâren gâbâ nâi Hemenai o sot nâi Pileto. ¹⁸ Zet den bon birâm itâ sabot, “Mumuñan gâbâ zaataat, zorat topnâ itâ. Yesuñâ mumuñan gâbâ zaat ândiândi unjknâ mârûm muyageniñgip. Narâk patin sâk unjknâ mân minat.” Zet yatâ sâmnâ a nâmbutnâ zengât nângâm pâlâtârjziñ mem gulipkuabot.

Anutugât kunkun sot hâkop bonnâ.

¹⁹ Anutuñâ kât tandâ pâi giarip, zo kâtigem kinzap. Zorat den kulem nâi itâ ziap,

“Kembunâ sinji arâpnâ zingit nângâmop.”

Oi den nâi itâ ziap,

“Kembugât sinji a ândien sâme, zen aksik bâlinâ kândâtkubigât sâip.”

²⁰ A kutâgât namâ patin hâkop top top goide kât sot siliwa kât tuutuun, zorik bunâ. Nak sot hânâ tuutuun, zo ziap. Hâkop nâmbutnâ kut nâi sângân patâ zorâŋ geibap. Nâmbutnâ ko kut nâi nâi yenjandâ geibap. ²¹ Hâkop nâi zâk kut nâi bâlinâ bun, umjâ salek op neulenoot upap oi hâkop sângân patâ. Oi namâ marijandâ egi hâlâlû ze nep âlipnâ pindâbap. Den sumbunâ zi a nenjât op san. Umniŋ salekkoi hâlâlû ândinat san.

Kembugât a ândinat.

²² A sigan kut nâi nâi bâlinâ ek âknâlîme, zo birâban. Oi umziŋ salek opnâ Kembu sâmbâpâsime, zen sot âlip orotnâgât sot nângâm pâlâtân sot um lumbejâgât kâtigiban. ²³ Den yenjâ sot sârek den zo birâban. Gâ âlip nângat. Den yatâ sâne kâsâp sot um kâlak muyagemap. ²⁴ Oi Kembugât kore anjâ den sârek op mân kwâkâyanjâgâbi. Ziinjâ a aksik buku otziŋgâm sinji âlip târârok kwâkâziŋgâbi. Oi a ziŋ bâliŋ otziŋgânetâ zorat hâuŋâ mân otziŋgâbi. ²⁵ Oi Kembugât den birâme, a zo mulunâk dâzângobi. Anutu zâk zikjak mem gei kwatziŋgi umziŋ melâŋ den bonjâ nângâbi sâmbâ mulun dâzângobi. ²⁶ Oi umziŋ pâronjsâi Satanjât ârâmbâgân zângoiŋ, zoren gâbâ makâziŋgâbap. Zen Satanjât den lum ândiwenjâ umziŋ pâronjsâi kândâtkubi.

3

Sinji âlip gulipkukun a, zengât den.

¹ Gâ itâ nângâban. Narâk patâ mâte upâ sâi bâliŋandâ laŋ kârâm kâbâ yâmbât mem zaa kwap mem ge kwap imbanoot niŋgâbi. ² A itâ zo, ziŋ ândibi. Ziinjâgât nângâne zâizâiŋ, kâtkât âknâlî, den kârâpnoot sâsân, sâk mâme den, ibâ mam zekât den birâbirâ, sum nâne a, anjâ Anutu hurat mân kwâkâyanjâgâme. ³ Lumbe den mân sâsân, tosa mem ândiândi, sârân sâsân, nem gulipkukun, a zinjâ, kut nâi nâi âlipnâ âkon upi. ⁴ Kâsa zengâren tirâpziŋgozângon, laŋ orot, zâizâiŋ upme. Sâkkât âknâlî mem ândim Anutugât âknâlî mân nângâbi. ⁵ Sâknandik sinji âlip nângâbi. Ka sinji âlipkât imbanjâ mân zemziŋgâbap. A zo yatâ ândine zingit kândâtzângoban.

⁶ Narâk ziren a nâmbutnâ zo yatâ ândie. Zen tik ândim ambân nângânângâziŋ lolot zengât mirin zâim um gulip kwatziŋgâme. Oi ambân zo tosa top top muyagemjâ umbâlâ upme sot âknâlî top top otziŋgi laŋ âim game. Anjâ ambân zo yatâ zorâŋ zengât upigât sâmbâ lolot otziŋgâme. ⁷ Ambân zo yatâ, zorâŋâ narâk dâp den zorat topnâ kârûm mân nângâm kwâkâme. ⁸⁻⁹ Mârûmjan Yane sot Yambere zet Mose kâsa oknângâwet. Yatigâk a san, zen den bonjâ kâsa oknângâme. A zo, zen nângânângâziŋ bâlinâ sot nângâm pâlâtânziŋ bunâ. Dap dabân bâliŋandâ laŋ kârâbap? A yatâ zo, zen sarâziŋgât topnâ muyagei ek nângâbi. Wangât, kut nâi nâi ziŋ upme, zo topziŋ sâmbâ muyagei a aksiknâ ek nângâm kândâtzângobi, zorat. Yane sot Yambere, a zagât zekâren muyageip yatâ.

Paulo sâknan sâknam donjep muyagenanjip.

¹⁰ Gâ nâ sot ândim gâin. Kut nâi nâi orâwan, zo ek nângâm ândein. Sinji âlip sâman sot nep tuuman, ândiândinâ, nângâm pâlâtânâ, buku orotnâ,

kâtigem ândiândinâ zo ek nângâm ândein. ¹¹ None sâknam nângâwan. Antiokia kamânân, Ikonioŋ sot Listera kamânân none sâknam donbep nângâwan. Yatâ otninetâ Kembuŋâ bitziŋan gâbâ mâkânigip. ¹² A nâmbutŋâ Yesu Kristo sot pâlâtâŋ op târârak ândibi, zen pisuk patâ yatik zângone sâknam nângâbi. Zo perâkŋak. ¹³ Narâk ziren bâliŋ mâme a sot sarâ a ziŋ bâliŋ upme. Bet ko walâm sarâ sot bâliŋâ zorâŋ tuune laŋ kârâbap. Umziŋâ gulip oi a nâmbut um gulip kwatziŋgâbi.

Kembugât ekap sâlâpkum nângâm ândibi.

¹⁴ Gâ ko den kwâkâm giwen, zo sot pâlâtâŋ op ândiban. Den zo nâigâren mein, zorat mân kwaksat. Nâ den siŋgi zo giwan. Oi gâ topnâ nângâmat, zo ka. ¹⁵ Oi gâ katepkam gâbâ tirik ekap sâlâpkum nângâm gâingât zorâŋ umgâ kubigi Yesu Kristo nângâm pâlâtâŋ kwap sumbengât siŋgi op ândiban. Gâ zo yatâ ândibangât Kembugât ekap sâlâpkum ândina imbanjâ gibap. ¹⁶ Den tirik ekabân ziap, zo pisuk Anutugât Kaapungâren gâbâ muyageip. Oi den zo sâlâpkum nângindâ siŋgi âlipkât topŋâ kwâkâm niŋgâmap. Oi zorâŋ topniŋ sâm muyagem umniŋ melâŋi târârakât tengâyân ândinat. Târârak mâtâp tirâpnângomap. ¹⁷ Yatâ op diiniŋgi Anutugât arâp op kut ŋâi ŋâi âlip orotjanygât nep top top zo âlip tuum ândinat.

4

Târârak ândim siŋgi âlip nep tuunâ.

¹ Nâ Anutugât mâtenjan sot Yesu Kristo, zâk kembu imbanjârjootŋâ gamŋâ a gwâlâ sot mumuŋâ dinniŋâ sâm kwâkâbap, zekât mâteziŋan sâm kâtigem dâgoga nângâ. ² Gâ den siŋgi âlip sâban. Oi a zorat otziŋgâbap mo buŋâ, zorat kâtigem sâban. Oi a um girem den sot hâwat den kwâkâziŋgâm nep mulunân âkonŋâ buŋ tuuban. ³ Narâk ŋâi mâte oi siŋgi âlip den zo a nâmbutŋâ nângâne pat palaŋ oi birâbi. Zo birâmŋâ den ŋâi nângânatkât kindapziŋ hetâmkwapi. Kwâkâm ziŋgâziŋgân a muyageziŋgâbi. Umziŋ dâp oi yatik, zorik muyageziŋgâne kwâkâziŋgâbi. ⁴ Den bon zo birâm den pat yenŋâ zoren âi pâlâtâŋ upi. ⁵ Gâ ko narâk dâp sâknam kwâkan zari kândâtkom kâtigiban. Oi siŋgi âlip sâsâŋ nep tuum ândiban. Nep sâm gigip, zo tuum biranban.

Paulogât narâkŋâ pânkânok oip.

⁶ Kembugât siŋgi râma kom uwe, nâ yatâ otnibigât narâk mâte uap. ⁷ Nâ Anutugât ândiândi nep kâtigem tuum ga âkap. Sero kabânjan katep ziŋ sârârak kârâme yatâ nâ mârûm sârârak kârâm kâtigem kikerân tâkan. Nâ nângâm pâlâtâŋnâ galemgua mân loreip. ⁸ Narâk ziren târâraknangât sângân mimbatkât mambât pâi ziap. Gâtâm narâk patin Kembu, top likuliku a târârakŋâ, zâkŋâ sângân nibap. Oi nâyâk buŋâ. Yesugât takâtakâŋangât âkŋâlîme, zen ârândâŋ ziŋgâbap.

A nâmbutjandâ Paulo pam âiwe.

⁹ Gâ kek nâgâren gâbangât kâtigiban. ¹⁰ Dema zâk hângât kut ŋâi ŋâi zorat âkŋâlê op nâbam Tesalonike kamânân arip. Kereske zâk Galatia hânân arip. Oi Tito zâk Dalimatia hânân arip. ¹¹ Zi Luka sot nikŋik ândiet. Gâ Mareko muyagena ârândâŋ gâbabot. Zâk nep âlip betnan mimbap. ¹² Tikiko zâk sângongua Epeso kamânân arip.

¹³ Gâ gâbamñâ mâtâpkât hâmbâ Taroa kamânân, Kapo zâkkât mirin parâwan, zo mem gâban. Oi ekap topñâ sot ilumñâ zo aksik mem gâban. Ilumñâ mân birâban.

¹⁴ Liñgip kâlâu mot kâtnâ tuutuun a, Alesande, zâk bâliñ donbep otnigip. Zorat Kembuñâ hâuñâ pindâbap. ¹⁵ Zâknâ dinninâ donbep koip. Zorat gâ zâkkât kenğât upan.

¹⁶ Denân nâbane tarâwan, narâk zoren buku nâinâ den mân betnan meip. Buñâ. Zen aksik birâniwe. Zorat tosa mân zemziñgâbapkat nânğan.

¹⁷ Kembuñâ ko betnan mei sinji âlip um kâtik a, hân nâin gokñâ zengâren sa tânnogi sâm nanğâwan. Oi zâknâ zuu kâtik Laiongât lâunjan gâbâ mâkânigip.

¹⁸ Kembu zâk bâliñâ top top zoren gâbâ mâkânim sumbemân Kembugât kiñ topñan nâbanbap. Zâkkâren imbanâ âsakñâ zem zâimâmbap. Zo perâkñak.

¹⁹ Nâ Pirisila sot apñâ Akwila sot Onesiporo zâkkât kâmut zorat nânğâziñgan. Zo dâzângoban. ²⁰ Erasto zâk Korinti kamânân ândiap. Oi Toropimo zâk mâsek oi Milete kamânân parâwan. ²¹ Gâ map narâknâ mân oi kek gâbangât kâtiğiban.

Eubuluñâ nânğâgigap. Puleñ sot Lino, Kalaudia sot buku nâmbutñâ, zen yatik nânğâgige.

²² Kembuñâ um dâpkâ galem op ândibap. Kembugâren gâbâ tânzânğozânğon zorân zengâren zimbap.

Zo yatik.

Titogât ekap Paulonâ kulemgum pindip.

Sâm muyamuyage den sot mâsop den.

¹ Paulo nâ Anutugât kore a sot Yesu Kristogât Aposolo orâwan. Zâknâ gâsunimnâ zorat nep diñ sâmb nigip. A ambân Anutugât sinji sâmb, zen den bonnâ nângâm, nângâm pâlâtâr kwâknangâbi sot diñâ lubigât nep zo sâmb nigip. ² Oi ândiândi kâtikkât sinji den, zo bonnâ. Anutonâ sarâ mân sâmap. Zâknâ mârumpjan hân mân muyageibân itâ sâmb, “Ândiândi kâtik zengât sinji sâmb kâtigian, zorat mambât ândibi.” ³ Narâk mâte oi diñâ zo sâmb muyagemnâ Anutu kubikkubikziñandâ nâñâ sâmb muyagibatkat nep diñ sâmb nigip.

⁴ Nâ sot sinji âlip mem ândiet, Tito, gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot kubikkubikniñâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lâklâk sot um lumbe zo gâgâren zimbap.

Galem a sot a sâtnâ, zengât den.

⁵ Nep torennâ ziap, zo tuum nanngâbangât op Keret hânân gâbarâwan. Oi dâgowan yatik Yesugât kâmut kamân dâp galem a gâsum sâlâpziñgoban. ⁶ A nâi, zâk tosa bunâ, ambân kânok sot pâlâtâr op ândibap. Oi nan bârarâp zen den sinji âlip mem ândibi. Nan bârarâpnâ gulipkukuj sot zâizâinj bun ândibi. A yatâ zo nebân zâmbanban. ⁷ A sâtnâ nâi, zâk Anutugât nep a ândimâpnâ tosa bun ândibap. Zâk zâizâinj mân upap. Kuk laj mân upap. Too kâtik nem um gulip mân upap. Kâmbam kukuñangât âknâle mân upap. Kât sikumgât âknâle mân upap. ⁸ Zâk a buku otziñgâm kut nâi nâi âlipnangât âknâle nângâmap. Sâkkât âknâle mân nângâbap. A târâraknâ. A hurat kwatziñgâmap. Sâkkât kendon ândibap. ⁹ Den bonnâ sâmb dâzângowan, zo dâpnan mem ândibap. Oi zorânâ imbanâ pindi den bonnâ âlipnâ a kwâkâm ziñgâm ândibap. Oi Kembangât den ku a, zengât den mem ge kwâpap.

Den ku a sot sarâ a.

¹⁰ A donbep zen zâizâinj op ândime. Zen den yennâ sot sarâ sâmb a um gulip kwatziñgâme. Yuda a kâmurân gâbâ a nâmbutnâ umziñ patâ Mosegât den sinji sângiñan ari sâknandik Yesugât sinji nângâme, zen zo yatâ op ândime. ¹¹ A zo kât sikumgât opnâ den sarâ sâmb a nâmbutnâ ambân murârâpziñoot zo um gulip kwatziñgâme. A yatâ zo, zengât lâuzinj doongunat. ¹² Keret a zengât den sâsân a nâinâ itâ sâmb, “Keret a zen sarâ sâmb. Zen a konam op nalem nemnik ândime. Zuu bâlij yatâ kut nâi nâi laj nime.”

¹³ Den zo nânga bon uap. Zorat ko den kâtik dâzângona sinji âlip târârak mem kâtigem kinbi. ¹⁴ Zen Yuda a zengât den yennâ sot den ku a zengât den zo mân nângâbigât girem dâzângoban.

¹⁵ A um salek ândimeñâ kut nâi nâigât nângâne salek opmap. Ka a nângâm pâlâtârziñ bun, zen nângânângâziñ sot umziñ sumunkoi kut nâi nâigât nângâne mân salekkomap. Wangât, umziñ sumunkoi, zorat. ¹⁶ Zen itâ sâmb, “Nen Anutugât topnâ nângâmen.” Sâtnak yatâ sâmb orot mâmeziñâ kwâimbâmap. Zen bâlij mâmb a. Den kukuñ a. Anutonâ ziñgiri tepbâurep opmap. Den ku a zo, ziñ âlipnangât nep mân tuume.

2

A ambân patâ, zengât den.

¹ Gâ ko den âlipnjâ ziap, zorat dâp dâzângom ândiban. ² Oi sânanâ a patâ zinjâ kendonbandon sot hâlâlû ândibi. Umziņ bimbi kwapi. Nângâm pâlâtâņ sot buku orot zo mem kâtigem kinbi.

³ Oi ambân patâ zo, zen yatigâk dâzângona sinġi âlip nângâm sarân mâme sot den umân pâpan mân sâmnâ too kâtik laņ mân nem ândiândi âlip zo wâratkum ândibi. ⁴ Oi ambân sâk wâgân dâzângone ap murarâpziņ galem otziņgâm birañbi. ⁵ Oi anun op laņ mân ândibi. Kendonbandon op mirin kut nâi nâi kubiknjâ abârâpziņ sâtziņ lubi. A kândâtņan ândie zo, zinjâ zingitņâ Anutu sâm bâliņ kwapegât yatâ op ândibi.

A sigan sot kore a zengât den.

⁶ A sigan yatik sâna kendonagom ândibi.

⁷ Oi gikak kut nâi nâi âlipnjâ zo op mâtâp tirâpzângona ekņâ yatik upi. Sâkņak mân tuuban. Kembedgât den zo târârak wâratkum bonņik zo a ambân dâzângom ândiban. ⁸ Den âlipnjâ târârakņâ sâna kâsa zen nângâmņâ anun op Yesugât kâmut nen den mân sâm bâliņ kwatniņgâbi.

⁹ Kore a dâzângona patârâpziņ zengât den lum kore âlip otziņgâne sâtâre upi. Oi patâ zengât sâtziņan mân sâbi. ¹⁰ Oi kâmbu mân op ândim kut nâi nâiziņ yen ek galem upi. Yatâ opņâ Anutu kubikkubikniņ diņanġât neule âlip upi.

Sanġon kubikniņgipkât ândiândi âlipnjâ ândinat.

¹¹ A hân dâp âlip utnatkât Anutugâren gâbâ tânzângozângonņâ, zo muyageip. ¹² Zorâņâ betniņan mem kubikniņgi um kâtik zengât ândiândi sot sâkkât âkņâle bâliņâ zo birâm ziren kendonbandon ândim Anutu zikņâ yatâ târârakņâ op ândinat. ¹³ Yatâ ândim Anutu patâ sot kubikkubikniņâ Yesu Kristo, zâkkât neule âsakņâ muyagei ândiândi âlipņan âinatkât um bâbâlaņ op nângâm ândinat. ¹⁴ Zâkņâ neņġât suupniņ mem bâliņan gâbâ mâkâniņgip. Oi zâkkât arâpņâ opņâ âlipņanġât nep tuum ândinatkât sanġon kubikniņgip. ¹⁵ Gâ den zo dâzângom kubikziņgâm kâtigiban. A ziņ gâgât nângâne giġiņâ mân upap.

3

Tirik Kaapumġâren gâbâ a uņakņâ âsagiwen.

¹ Gâ a ambân Yesugât kâmurân ândie, zen dâzângona a kutâ sot zâiziņ hurat kwatziņgâm dinziņ lubi. Oi nep âlip top topņâ ziap, zo bâbâlaņ op tuubi. ² Oi sâm bâliņ kwâkwat sot den sârek mân sâbi. Buņ kâtikņâ. Zen lumbeņ ândim a pisuk umâlep kwatziņgâbi.

³ Nen mârumņan um gulip op den kom ândiwennâ âkņâle top top, zorat kore op kuk sot um kâlâk muyagem um kâsa op ândiwen. Nen yatâ op ândeindâ a ziņâ neņġât âkņâle mân op ândiwe. ⁴ Ka Anutuņâ umņandâ gâsânângomņâ kubikniņgip. ⁵ Nen târârak ândim nep âlipnjâ nâi tuuwengât buņâ. Um lâklâkņanġât op too sanġonniņgâm sâi Tirik Kaapumņâ ândiândi uņakņâ niņgip. ⁶ Zâk kubikkubikniņâ Yesu Kristogât opņâ Kaapum niņgip. Zo bituktâ mân niņgip. ⁷ Zo nen Anutugât mâteņan tosanġ buņ kinņâ ândiândi kâtikâk sinġi utnatkât yatâ otniņgip. Um lâklâkņanġât op yatâ otniņgip. Den zo perâkņak.

Den bon buŋ, zo birâbi.

⁸ Gâ itâ dâzâŋgom kâtigem ândiban. “Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwapmenjâ âlipŋaŋgât nep tuum kâtigibi. Nep âlipŋjâ zo tuune a betziŋan mimbap. Yatâ op ândine âlip upap.

⁹ A zen den yen âragume, zo kândâtkubi. Sâkurâpziŋ kutziŋaŋgât den sot den sâm kwâkâyaŋgâme sot den kâtikkât den sârek zo birâbi. Den top top zo yen, bon buŋjâ.”

¹⁰ A ŋâi den sâi kâsâpagome, zo sâp kânok mo zagât dukuna mân nâŋgi birâŋaŋgâna zikŋik ândibap. ¹¹ Gâ nâŋgat. A yatâ zo bâliŋaŋgât nep tuumap. Orot mâmeŋandâ tosaŋjâ sâm muyagemap.

Den murukjâ.

¹² Nâ Atemis mo Tikiko sâŋgongua gâgâren gâi Nikopoli kamânân ga muyageniban. Nâ kamân zoren map narâkŋan ândibat san.

¹³ Apolo sot gurumin den nâŋgânâŋgâ a Zena, zet sâŋgonzâkona hân ŋâin âibabot. Mâtâpkât nalem zikâna mân kwakpabot.

¹⁴ Kâmut gakârâpniŋjâ zen âlipŋaŋgât nep tuum umziŋ upap. Oi a nâmbutŋjâ pu utne betziŋan mine nepziŋjâ zo bon upap.

¹⁵ A nâ sot ândime, zen aksik gâ nâŋgâgige. Gâgâren a buku otŋiŋgâme, zorat sot den dâzâŋgoban.

Kembugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ, zorâŋ zeŋgâren zimzap.
Zo yatik.

Pilemonġat ekap Paulonġa kulemgum pindip.

Sâm muyage den sot mâsop den.

¹ Nâ Paulo Yesu Kristogât opnġa tâk namin ândian. Nâ sot bukuniġa Timoteo, net Pilemonġ nep betnikġan mema, gâgât ekap zi kulemgum giget.

² Oi ambân bukuniġa Apia sot kâwali anikġa Arikipo sot Yesugât kâmut Pilemonġ gâgât mirin mindume, zengġat ârândân pet.

³ Ibânġ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozângonġ sot um lumbe zo zengġaren zimbap.

Paulo zâk Pilemonġat op Anutu mâpâseip.

⁴ Nâ ninâu sâbam gâgât nângâm Anutugâren sâiwap sâman. ⁵ Gâ Kembu Yesu nângâm pâlâtân kwâkġanġâm Kembugât sinġi a zengġaren umġa kinmap. Oi zengġat nângâm ândimat. Nâ zorat sinġi nângâm Anutugâren sâiwap sâman. ⁶ Oi nângâm pâlâtânġa nen sot kânok uap. Kut nġi nġi âlipġa Kristogâren gâbâ muyagem gâip, zo nângâbangât ninâu sâman.

⁷ Bukunâ, gâ Kembugât sinġi a buku otzġngâm umâlep kwatzġngâmat, zorat umnâ âlip oi sâtâre patâ orâwan.

Kore a Onesimo, zâkkât den.

⁸ Gâ a buku otzġngâmatkât itâ dâgobâ. Gâ kut nġi upangât Kristogât opnġa sâbâ sâm âlip sa nângâm upan. ⁹ Ka buku orotġanġat itâ dâgobâ. Nâ Paulo, a sombâ, Yesu Kristogât op tâk namin ândian. ¹⁰ Nâ katepnâ nġi Onesimo tâk namin ta ga muyagenġip, zâkkât dâgobâ. ¹¹ Mârum zâk gâ sot ândim mân bekan mem ândeip. Narâk zoren ândiândiġa mân dâp oip. Narâk ziren ko zâk Kembugât a opnġa gâgât sot nâgât ârândân ândei dâp uap.

¹² A zo sângongua gâgâren gaap. Zo nâgât kâbiamnâ, zo sângongua gâgâren gaap. ¹³ Nâ sinġi âlipkât op tâk namin ta zâkġa gâ gebâkkan betnan mem ândibapkât sâwan. ¹⁴ Oi gâ mân nângâna nâ yatâ upatkât nângâ mân dâp oi mâburem gigan. Gâ gikak nângâm nibâ sâm niban.

¹⁵ Zâk birâgigi gikik mâik nġi ândein, zo topġa itâgât motġai. Âburem ga gâ sot ândim zâibap. ¹⁶ Zâk kore ayâk bunġa. Yesu sot pâlâtân op buku otgibam gaap. Nâgâren yatâ op ândeip. Gâgâren ko walâmġa otgibap. Zo itâgât sâkġandik gâgâren ândeip. Zi ko Kembugât a opnġa gâgât a bonġa uap. ¹⁷ Gâ nâgât nângâne bugugâ oi ko zâk diina gâi nângâna Paulo upap. ¹⁸ Zâkġa kut nġigâ gulipkoip? Gâgât tosa nġi zâkkâren ziap, zo nâgât sinġi sâban. ¹⁹ Paulo ninâk den zi kulemgum gigan. Perâkġak, Nâ hânġa melânġ gibat. Ninâ tosa gâgâren patik ziap, zorat wanġat sâbat? Gâ nâgâren a unġkġa âsagein, zorat san. ²⁰ Bukunâ, gâ Kembugât opnġa kut nġi zo bâbâlanġak nibangât otnigap. Kristogât opnġa umâlep kwatniban.

Den murukġa.

²¹ Sât lulu a ândiat, zorat nângâm den zi kulemgum gigan. Oi itâ nângan. Den dâgogan, zo sot walâm târokwap tuuban.

²² Zen nâgât op ninâu sâne Kembunġa nângâmġa sâi zengġaren gâbatkât nângan. Zorat nâgât sinġi kianġ kubikpan.

²³ A bukunâ Epapara, zâk Yesu Kristogât opɲâ nâ sot tâk namin ândiap. Zâk zengât nângap. ²⁴ Oi nep betnan mimin a, Mareko sot Aristako sot Dema sot Luka, zen yatik gâgât nânge.

²⁵ Kembu Yesu Kristo, zâkkât tânzângo zângo, zorâŋ umziŋan zimbap. Zo yatik.

Hebiraio a zengât ekap.

Yesu zâk Anutugât topnâ sâm muyagem ninjip.

¹ Anutu zâk mârumñan Propete ziknâ topnâ dâzângoï zinjâ sâkurâpnin den holiñâ top topnâ dâzângom gawe. ² Bet narâk murukñan ândien zi sâi nanñandâ diñâ dâtnângoip. Mârumñan Anutuñâ sâi nanñâ hân sot kut nâi nâi aksik muyageip. Zorat nanñâ zâk a sot kut nâi nâi zorat marinâ upapkât sâm pindip. ³ Anutuñâ sâi nanñangâren zik holi tobat âsakñâ muyagem ziapkât ândiândiñangât dâp ândimap. Oi imbanñâ diñandâ kut nâi nâi hânân sot sumbemân zo tângoï zemap. Zâknâ bâliñâniñâ sanjon kubikñâ sumbemân zâimñâ Anutu kâwali boriboriñoot taap, zâkkât âsan bongen zâi ândiap. ⁴ Zâk sumbem a walâziñgâm ândiap. Zâk kot patâ memñâ kutnâ sumbem a zengât walâziñgip, ândiap.

Sumbem a zen giginjâ. Nanñâ zâk zâizâinj.

⁵ Nanñâ zâk zâizâinj ândiap. Sumbem a zen ombeñan ândie. Sumbem a zengât mâsikâziñgâm sâbâ. Anutuñâ sumbem a nâi zitâ dukoip? “Gâ nannâ. Nâ itârâñ gâsum sâlâpgoga nannâ ândiat.”

Mo sumbem a nâigât itâ sâip?

“Nânâ zâkkât ibâ op ândibat. Zâknâ nannâ op ândibap.”

Buñâ. Anutuñâ sumbem a nâigât den yatâ zo mân sâip. ⁶ Ka Anutuñâ nanñâ kânok sângongui hânân gâi Anutuñâ zâkkât den itâ sâip, “Sumbem a zen nannâ mâpâsibi.”

⁷ Anutuñâ sumbem arâpnâ zengât itâ sâip,

“Nânâ sa sumbem arâpnâ pibâ upme. Oi sa ko kore arâpnâ kârâp bâlam upme.”

⁸ Ka nanñangât itâ sâip,

“Anutu, gâ a kutâ op ândim zâimâmban. Nepkâ sot imbanñagâ zo zinzinj kâtik zimbap. A kutâ tângâ zo mem târârak ândim a ambân kembu otziñgâm ândiban. ⁹ Târârakñangât otgimap. Bâliñâ âkon opmat, zorat Anutu, gâgât Anutu sâtâregât kelâk sanjongigip. Zo bukurâpkâ sanjonziñgip, zengât dâp buñ, walâziñgip.”

¹⁰ Anutuñâ nanñangât den nâi itâ sâip,

“Kembu, gâ topkwâkwatñan hân muyagein. Oi sumbemñâ sumbemñâ muyagein. ¹¹ Hân sumbem, zet buñ upabot. Gâ ko ândim zâimâmban. Hân sumbem, zet hâmbâ yatâ sânginjâ upabot. ¹² Hâmbâ yatâ sânginjâ oitâ mem kâpizikâban. Kâpizikâmnâ uñakñâ muyagezikâban. Gâ ko ândimat yatik ândim zâiban. Gâgât narâk zo mân âkâbap.”

¹³ Anutuñâ sumbem a nâi zitâ dukoip?

“Gâ âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduziñga kingangât kombân upi.”

¹⁴ Sumbem a nâi den yatâ mân dukoip. Sumbem a zen Kembugât kore a ândie. Zen Tirik Kaapum yatâ betniñan mimbigât sâsârj. Anutuñâ sumbem a sângonzângoï a sumbemgât sinji ândien, nenğâren gam betniñan mime.

2

Kubikkubik den mân birânat.

¹ Zorat nen den singi âlip nângâwen, zo tâpâkum lorem birâbembgât nângâm kâtiginat. ² Anutuñâ sâi sumbem arâpnâ diñâ sâkurâpnij dâzângowe. Oi den sâwe, zo âsagemñâ kâtik op zeip. Oi den zo birâmarâwe, zo hâunoot opmâip. ³ Narâk ziren ko Kembu zikñak kubikkubikninangât den sâm muyageip. Oi kindapziñandâ nângâwe, zen den zo dâtnângone kâtigeip. Zorat dap dabân den kubikniñgâbapkât imbanñâ zemñângap, zo birindâ hâunâ buñ upap? ⁴ Anutu zikñâ imbanñâ sen pup sot sen mârât muyagem den zo tângoip. Sâi Tirik Kaapumñâ nângip dâp imbanñâ kâsâpkum niñgip.

Yesu zâk narâk pânkânok sumbem a ombeziñan ândeip.

⁵ Narâk bet muyagibap, zorat sâna. Narâk zoren Anutuñâ a nâi kembuniñâ patâ kwânângâbap. Sumbem a patâ op ândibigât mân sâip. ⁶ Agât op sâip. Kembugât a nâiñâ zorat den sâm muyageip. Den zo itâ, “Anutu, gâ wangât a zengât op nângâmat? Agât kiurâp wangât ek galem otziñgâmat? ⁷ Zen narâk pânkânok sumbem a zengât giginâ ândibigât sâm ziñgin. Gâ a nâmbutñâ zengât mâteziñan imbanñâ ziñgâna hurat kwatziñgâme. ⁸ Gâ kut nâi nâi aksik bitziñan zâambarin. Zorat zen mâirâp op ândibi.”

Anutu zâk kut nâi nâi a bitziñan zâambarip, zo mân kâsâpkum pisuk pirâziñgip. Narâk ziren ko kut nâi nâi aksik patâ a nengât bitniñan pâip, zo mân âsagei iksen. ⁹ Yesu ko a kembu op ândei iksen. Zâk narâk mâik nâi sumbem a zengât ombeziñan ândim sâknam nângâm moip. Sâknam nângâm moipkât neule âsakñâ sot kot patâ miap. Anutu zâk tânnângobapkât sâi Yesuñâ a pisuk nengât op mumuñangât sâknam patâ nângip.

Yesu zâk nengât murâpnâ sâbam nângi mân kwakmak oip.

¹⁰ Kut nâi nâi zo zâknâ muyageip sot galem opmap. Zâk nan bârarâp donjep sumbem âsakñan diiniñgâm zâibapkât nângâm ândeip. Oi kubikkubikniñangât a patâ, Yesu, zâk sâknam nângâm moipkât kubikkubik a bonñâ ândibapkât Ibânñâ nângi âlip oip. Nângi dâp oip. ¹¹ Oi a um hâlâlu kwatziñgâmap, Yesu, zâk sot um hâlâlu kwatziñgi ândie, zen ârândân Ibâziñ kânok. Zorat zikñâ murâpnâ sâbat sâm nângi mân kwakmak oip. ¹² Zorat diñâ itâ ziap,

“Anutu, gâgât kutsiñgigâ murâpnâ sâm muyageziñgâbat. Kembugât kâmut osetziñan kep mem sâm sâtâre otgibat.”

¹³ Oi den nâi itâ ziap,

“Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândibat.”

Oi den nâi itâ ziap,

“Zi nâ sot Anutuñâ katêp nigip, nen ârândân ândien.”

Yesu zâk nengât tobat oipkât âlip betniñan mimbam.

¹⁴ Oi katêp nen sip kelâkniñoorâk ândiengât Yesu zâk zorik meip. Zo zikñâ mumuñandâ mumuñâ mariñâ, Satañgât imbanñâ koi geip. ¹⁵ A zo, ziz munat sâm kenğât op ândine Sataññâ tâkñâ saaziñgi narâk dâp mumuñangât kenğât op tâpmarâwe, zen olañziñgâbam yatâ oip. ¹⁶ Yesu zâknâ sumbem a betziñan mimbam mân geip. Zâk Abaramgât kiurâpnâ nen betniñan mimbam geip. ¹⁷ Oi zorat murâpnâ nen sot dâp kânok upapkât Anutuñâ zâk sâm pindip. Zâk yatâ opñâ a patâ op Anutu mâteñan kore okñangâm a ambân tânnângom niñangât bâliñâ sanjonbapkât sâm pindi yatâ oip.

¹⁸ Yesu zâk zikñak sâknam nângâm mâsimâsikâyân bageipkât a mâsimâsikâ muyageniñgi âlip betniñan mimbap.

3

Yesu zâk patâ. Mose zâk ombenjan.

¹ Zorat op ko Kembugât sinjiyân a bukurâpnâ sumbemgât sinji ârândân diiniñgip, zen Yesugât nângâm ândibi. Yesu zâk Aposolo op Anutu kore okñangâm ândimap. Ândei niñâ nângâm pâlâtân kwâkñangindâ zâknâ patâniñâ op ândiap. ² Anutuñâ gâsum sâlâpkoi sât luluñ ândeip. Mose zâk Anutugât a ambân gakârâpnâ osetziñan sât lulu ândeip. Oi Yesu zâk zo yatik ândeip.

³ Mirâ tuumap, zâkkât kotñâ mirâgât sinji walâmap dâp yatik Yesugât kutsinjiñâ Mosegât wâlöp. ⁴ (Mirâ mot zo anâ tuutuunâ. Ka kut ñâi ñâi muyamuyaginâ, zo mariñ Anutu kânok.) ⁵ Mose zâk Anutugât a ambân gakârâpnâ zengât osetziñan ândim kore a op sât luluñ nep tuum ândeip. Zâk bet den sâi muyagibapkât op kore op ândeip. ⁶ Kristo ko nanñandâ Anutu a ambân gakârâpnâ nengât kâukniñâ ândiap. Zâk Ibâñangât sât luluñ ândiap. Oi nen sumbemgât sinji kwatniñgip, zorat nângâm um bâbâlan op âinatkat mambât ândinat oi ko zâkkât a ambân gakârâpnâ bonñâ op ândinat.

Isirae a um kâtik urâwe, zo yatâ mân utnat.

⁷⁻⁸ Zorat Tirik Kaapumñâ Kembugât den itâ sâip. Zo nengât sinji sâip, “Zen itârân Anutugât diñâ nângâm mârumñan sâkurâpziñâ um kâtik urâwe, zo yatik mân upi. Sâkurâpziñâ mirâ kamân kâtikñan ândine mâsimâsikâñ muyagei um kâlôgân lan urâwe. ⁹ Sâkurâpziñ hân zoren kut ñâi ñâi orâwan, zo kendon 40 umñan ek ândiwe. Eknâ umziñ mân âburei lan zâizâiñ otnim mâsikâniwe. ¹⁰ Oi nâ zorat nânga bâliñ oi zengât itâ sâwan, “Zen umziñandâ gulip op gâmap. Zen nâgât mâtâp mân lânme.” ¹¹ Yatâ op ândine kuk otziñgâm itâ sâwan, “Zen nâgât ândim nângâ kamânân mânâk bagibi.”

¹² Bukurâpnâ, zengâren gâbâ ñâi zâk um kâtik op um sumun op Anutu kândâtkobapkât galem orangâm ândibi. ¹³ Itârân Kembugât diñâ nângâmñâ mân birâbi sâip. Itârân sâip, zo narâk zirat op sâip. Zorat sirâmñâ sirâmñâ umziñandâ kâitzângobapkât den sâm galem orangâm ândibi. Bâliñangât mâsimâsikâñâ zengâren gâbâ a ñâi okñangi um gulip otziñgâbapkât op sâip.

Isirae a zengât sinji nângâm kenjât utnat.

¹⁴ Nen Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangâm kâtigem ândinat. Oi topkwap nângâm pâlâtân kwarâwen, zo âsâbân mem ândimñâ kikerân âi takâm Kristo sot bonñâ minat. ¹⁵ Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap, “Zen itârân Anutugât diñâ nângâm zâizâiñ op um kâtik urâwe, zo yatik mân upi.”

¹⁶ A ikâ ziñâ diñâ nângâm tâtâlim um kâlak muyagiwe? Zo ñâin gokñandâ bunâ. Mosenâ kâdom otziñgi Aigita hânân gâbâ diiziñgip, a zo aksik ziñâ. ¹⁷ Mo a ikâ zengât Anutuñâ nângi sumunkoi kendon 40 âkip? Zo bâliñâ op ândim mirâ kamân kâtikñan mom nangâwe, zengât op yatâ oip. ¹⁸ Oi ikâ ziñâ zengât itâ sâm kâtigeip, “Nâgât ândim nângâ kamânân mân âibi?” Diñâ birâm ândiwe zo, zengât op sâip. ¹⁹ Zorat itâ nângâmen. Zen mân nângâm pâlâtân kwarâwe, zorat ândim nângâ kamânân mân âiwe.

4

Ândim nângâ kamânân takânatkât sâm ninjip.

¹Ândim nângâ kamânân âinat sâsânâ. Singi den zo mân gulipkoi buj oip. Zorat neנגâren gâbâ nâinâ mâtâbân gulip opapkât um girem utnat. ²Singi âlip den sâkurâpniñâ dâzângowe, zo yatik nen dâtnângowe. Ka sâkurâpniñâ zen den zo nângâm umziñan mân pane zeipkât zeñgâren bon buj oip.

³Singi âlip nângâm umniñan pamen, nen ko ândim nângâ kamânân bagimen. Anutuñâ sâkurâpniñangât itâ sâip, “Nâ kuk otziñgâm itâ sâm kâtigiwan, ‘Zen nâgât ândim nângâ kamânân mân bagibi. Zen nâ sot ândim nângâ mân upi.’”

⁴Anutu zâk narâk zoren yatâ sâip. Ka mâruman hân mot muyageip, narâk zoren Anutuñâ nepñâ tuum kwâkâm kendon tap nângip. Anutuñâ sirâm nâmburân kânok umñan a sot kut nâi muyageziñgip. Sirâm nâmburân zagât, zorat Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, “Anutu, zâk kut nâi nâi muyagem nangâm sirâm nâmburân zagât, zoren kendon tap nangip.”

⁵Oi bet Isirae a mirâ kamân kâtikñan um kâtik ândine Anutuñâ den nâi u ziap, zo yatik zeñgât op itâ sâip, “Zen nâgât ândim nângâ kamânân mân bagibi.”

⁶Mârum ândiwe, zen singi âlip nângâm diñâ birâm mân bagiwe. Ka a nâmbutñandâ ândim nângâyân bagibigât mâtâp ziap. ⁷Wangât, bet narâk nâin Anutuñâ narâknâ du sâip. A kutâ Dawidigât lâuyan den san, zo pâi itâ sâip, “Zen itârâñ diñâ nângâme oi ko um kâtik mân ândibi.”

⁸Zorat op ko Yosua zâk mârum ândim nângâ kamân bonñâ muyagem ziñgi sâi bet Anutuñâ narâknangât dum mân sâbap. ⁹Zorat itâ nângâbi, “Anutu hân mot muyagem nangâmñâ kendon tap nangip, zo yatik Anutuğât a ambân neñgât ândim nângâ kendon nâi tok ziap. ¹⁰Anutu zâk nep tuum nangâm ândim nângip, zo yatik a niñâ Anutuğât ândim nângâyân baginatñâ nep birâm ândim nângânat.”

Anutu diñangât topñâ.

¹¹Oi niñan gâbâ nâinâ lorem Isirae a mârum mâtâp bâliñ lâñawe, zorik lâñbapkât ândim nângâ kamânân âinatkât kâtiginat.

¹²Anutuğât den, zo ândiândiñâ sot imbanâñoot. Oi sâu nâi umñâ kândâtñâ sâtñoot zorat dâp walâm sât kâtik zo nem giari umniñâ sot um dâpniñâ zo nem mânangâtmap. Oi um nângânângâninñâ sot umñâ nângâm kubikkubik zorat topñâ muyagibapkât sâsân. ¹³Kut nâi nâi, zo aksik muyagemap. Nâinñâ Anutuğât mâtenan tik mân zemap. Zâkkâren kut nâi nâi muyap sot ekap buj zemap.

Patâniñâ Yesu um bâbâlan op mâte okñangânat.

¹⁴Anutuğât tirik namâ galem a patâ nâi ândiniñgip. Anutuğât nanñâ Yesu. Zâk sumbem walâm zâi ândiap. Zâk zo yatâ ândiapkât Kembu patâniñâ sâm nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândinat. ¹⁵Oi tirik namâ galem a patâniñâ zâk loreindâ nângâniñgâm mân nângânângâ mân opmap. Neñgâren mâsimâsikâ muyagemap, zo yatik mârum zâkkâren mâsimâsikâ top top muyageip. Oi zâk bâliñâ mân oip. ¹⁶Zorat nen um bâbâlan

op zâkkâren arindâ tânnângomâmbap. Oi kut nâi zo mo zo mâte otningi zâkkâren arindâ umâlipnangât op tânnângobap.

5

Yesu zâk sâknam nep tuugipkât Anutuñâ tirik namâ galem a patâ kwânângip.

¹ Hânân nengâren Anutugât tirik namâ galem a gâsum sâlâpzânngoip zo, zen a zengât opnâ Anutu mâtenjan muyagem a zengât tozagât bâu mot Kembangât singi sâam kom umbigât zâambarip. ² Tirik namâ galem a yatâ zo, zâk ziknâk a lotnâ ândiapkât kwakmak a sot gulip ândiândiñ zo âlip mulun kwatzingâbap. ³ Topnâ yatâgât a zengât tosa sot ziknâ tosa ârândân Kembangât singi nalem umbapkât sâsânâ.

⁴ Nep zâizâiñ zo a nâi zik umgât mân tuubap. A nâi Anutuñâ gâsum sâlâpkum nep diñ sâam pindip, a zo zâknâk tuubap. Anutuñâ Aaronj yatâ gâsum sâlâpkui.

⁵ Oi Kristo zâk zo yatik zik umgât nânji zari tirik namâ galem a patâ mân oip. Zo Anutuñâ gâsum sâlâpkumñâ itâ sâam nep diñ sâam pindip, “Gâ nannâ. Nâ irak zi gâsum sâlâpgoga nannâ ândiat.”

⁶ Oi den itâ sâip,
“Gâ Melkasidek zâk yatâ tirik namâ galem a ândim zâiban.”

⁷ Yesu zâk hânân ândeip, narâk zoren umbâlâ patâ op isemñâ mumujan gâbâ makâbapkât imbanâ zemnangip, Anutu Ibâ, zâkkâren ninâu sâip. Oi Yesu zâk Anutu hurat kwâknangipkât Anutuñâ nângânangip. ⁸ Yesu zâk nanñâ ândeip oi lañ sâknam nep tuum âim sat lulu topnâ nânji. ⁹ Kut nâi nâi op nangipnâ sât lulu a ambân zen kubikzingi ândiândi kâtik ândim zâimambi. ¹⁰ Zâk tirik namâ galem a patâ oip. Melkasidek, zâk mârurnan Kembangât singi nalem om kore oknangâm ândeip. Yesu zâkkât dâp ândibapkât Anutuñâ sâam pindip.

Katep zengât nângânângâ yatâ mân ândibi.

¹¹ Zorat den donbep ziap. Oi zen kindapziñ kâmbâk ândiegât dâzângobat, zorat nânja yâmbâriap. ¹² Zen narâk kârep singi âlip nângâm gawe. Zorat op ko zen singi âlibân lâmbatnâ a nâmbutnâ kwâkâm zingâne dâp opap. Ka zen singi âlibân mân lâmbatse. Zen yatâ zo singi âlipkât den mâtenñâ kwâkâm zingâbigât dâp ue. Zen nalem kâtiknangât dâp bunâ. Zen nam nânegârâk ândie. ¹³ Nam nime, zen katep sânat. Yatâ zorânâ dap op den bonñâ zorat topnâ sâlâpkum nângâbi. ¹⁴ Nalem kâtiknâ zo lâmbarâwe zengât singi. Um nângânângâziñ muyagei âlipnâ sot bâlinâ nângâm kâsâpkume, zengât singi.

6

Anutu birânangâm um melânmelân, zo mân taap.

¹ Zorat nen Kristogât den mâtenñâ zo birindâ ze den yâmbâtñâ zo târokwap sânat. Kembangât den top kwâkwatnâ zo birânat. Zo itâ. Um melânmelân sot ândiândi sângiñâ bon bun zo birâbirân sot Anutu nângâm pâlâtân kwâkwat. ² Yesugât korân yatâ mo yatâ too sanjonzingâzingân sot bet kâugân pâpan sot mumujan gâbâ zaatzaat sot narâk patin hâunâ minat, zorat den. ³ Anutuñâ nângânangip den nâmbutnâ târokwatnâ.

⁴ A singi âlip den mem umziņ pâi âsakiņan âsagemap sot sumbemân gâbâ umgât gom sambe zorat den nângâm âkñâlwiwe sot Tirik Kaapum sot urâwe.

⁵ Oi Anutuġât den zorat nângâne âlip oi narâk patâġât imbanâ zo nângâm âkñâlwiwe. ⁶ A yatâ zo singi âlip kândâtkom Anutuġât nanġâ du poruyân kumbe yatâ upap. Zen yatâ utne a nâmbutņâ ziņâ Yesuġât nângâm bâliņ kwapme. A yatâ zo dap op umziņ melâņ singi âlibân ga gibi?

⁷ Zorat den sumbuņâ ñâi sa nângâne. Hân ñâi mapņâ âsâbân ġâi hân sânduksâi a kârâm kâmitme zengât naleme muyagemap. ⁸ Ka hân zorenâk hibuk bâliņik muyagemap, zo bon buņanġât Anutuņâ sâm bâliņ koi kârâpņâ simbap.

Kwik târârak kinkinņanġât diņâ.

⁹ Bukurâpnâ, nâ den yatâ san, zo tâmbetagoġigât buņâ. Zen singi âlibân kubikkubik op âlip upigât yatâ nângâm san. ¹⁰ Anutu zâk gulip orot buņâ. Zen zâkkât opņâ arâpņâ betziņan mem buku otziņġawe. Oi upme, zorat dap yatâ nelâmkuġap? Buņâ. ¹¹ Zen itâ upigât otnigap. Zen aksik patâ singi âlibân kâtigem sumbemân âibigât um bâbâlaņ op mambât ândine narâk âkâġap. ¹² Oi mân lorem singi âlip a nângâm pâlâtâņ sot kâtigem ândim kut ñâi ñâi neņġât singi sâip, zo galem upme, zo zengât mâtâp lâņbi.

Sumbemġât singi kwatniņġipkât mân keņġât utnat.

¹³ Anutuņâ Abaram singi den dukum patâ ñâigât mâteņan sâm kâtigibat sâm kârumņâ zikņan kwap sâm kâtigep. ¹⁴ Oi itâ sâip, “Nâ perâkņak mâsop miņgiga kiurâpkâ laņ kârâm ândibi.” ¹⁵ Oi Abaram zâk den zorat bonġâ muyabiġap kât mambât âkonġâ buņâ ândim bon muyageip.

¹⁶ Anġâ a patâ ñâi zâkkât mâteņan sâm kâtigem sâne sâm kwâkâkwâkâņ orot zo mân muyagibap. ¹⁷ Zorat Anutu zâk a singi kwatziņġi um zagât upeġât umġandâ kâtigepi sâip. Zorat topņâ muyagei singi den zorât kwâkņan sâm kâtik den sâm târokwâip. ¹⁸ Anutu zâk sarâ buņâ. Den zagât singi den sot sâm kâtik den zo kwânângâzikâm neņġâren tâmbetagoġoņanġât sâi zâkkâren âiwen. Oi neņġât singi kut ñâi sâip, zo kâtigem minatkât yatâ oip. ¹⁹ Singi kwatniņġawe, zorat bonġandâ ândiândiniņanġât ândâniņ kâtikņâ, zo muyap buņâ. Oi ândâniņ zorâņâ tirik namin sângum umņan tik pane ziap, zoren âi ġâsum kâtigemap. ²⁰ Sângumņan zo Yesuņâ kândom otniņġâm baġeip. Zâk Melkasidek zâk yatâ tirik namâ galem a op ândimapiņâ yatâ oip.

7

Melkasidekât topņâ

¹ Melkasidek zâk Salem kamân zengât a kutâ. Anutu u patâ, zâkkât tirik namâ galem a op ândeip. Abaramņâ a kutâ kâsarâpņâ zâņgomņâ âburem ġâi Melkasidekņâ mâtâbân muyagem mâsop miņanġip. ² Oi Abaramņâ sikum meip, zo kâsâpkum bâzagârân ġâbâ Melkasidek kânok pindip. Melkasidek zâkkât kutņâ niij denân itâ, “Târârakņâ a kutâ.” Salem a kutâ, zo niij denân itâ, “Lumberņâ a kutâ.” ³ Melkasidek zâk ibâ mam zekât kutzikņâ Kembuġât ekabân mân ziap, zorat topņâ mân nângâmen. Zâk sâkurâp kutziņâ ekabân mân ziap. Zâk âsaâsagiņ narâk ekabân mân ziap sot mumbap kât narâk ekabân mân ziap. Zâk Anutu nanġâ zâkkât dâp upap kât sâsâņ. Zorat narâk dâp tirik namâ galem a op ândeip.

Melkasidek zâk tirik namâ galem a nâmbutņâ ândiwe, zo walâziņġip.

⁴ Zi nângânek. Melkasidek zâk a zâizâinj nâi. Zâknâ sâkuninjâ Abaram walip, zorat Abaram zâk sikum âlipnjâ zo kâsâpkum bâzagârân gâbâ ma kânok zo pindip. ⁵ Bet Mose ândeip, zoren gâbâ Lewigât kiurâp nâmbutnjâ zen tirik namâ galem upigât sâsânjâ. Zen Abaramgât kiurâp nâmbutnjâ torerâpzinjâ zengâren gâbâ sikum kut nâi nâi bâzagârân gâbâ ma kânok mem ândeip. Zen zo yatâ upigât den nâi Mosegât gurumin den ekabân ziap. ⁶ Ka Melkasidek zâk zengât kâmurân gâbâ mân muyageip. Zâk mârumpjan ândeip. Oi zâk Abaramgâren gâbâ bâzagârân gâbâ kânok meip. Anutunjâ Abaram sinji den kwâkjanjip. Abaram zâk a patâ oip. Melkasidek ko zâk a zâizâinj nâi op Abaram mäsop miñanjip. ⁷ Zorat itâ nângânek, “A zâizâinjandâ giginjâ mäsop memap.” Den zo bonjâ. Zo nâinjâ dap op kwâimbâbap? Zorat op ko itâ nângâmen. Melkasideknjâ Abaram walâm ândeip. ⁸ Narâk zi tirik namâ a buj orotjandâ sikum bâzagârân gâbâ ma kânok mime. Ka narâk zoren ko Melkasidek zâk ândiândi kâtik ândibapkât sâsânj, zâknjâ sikum Abaramgâren meip. Lewi mân âsageip, narâk zoren sâkuninjâ Abaramnjâ sikum kâsâpkum Melkasidek pindip. ⁹ Zorat op ko nâ zorat nânja itâ uap. Lewi, zâk bâzagârân gâbâ ma kânok memapnjâ sâkuninjâ Abaram zâk sot Melkasidek sikum zo pindip. ¹⁰ Sâkuninjâ Abaram mâtâbân gâi Melkasidek zâk sot kândianjâgawet, narâk zoren Lewi zâk mân muyageip. Zorat itâ nângânat. Lewi zâk sâkunjanjâren gok, zorat op sikum kâsâpkum bâzagârân gâbâ ma kânok Melkasidek pindip yatâ uap.

Tirik namâ galem a Lewigât kâmut, zengât nep zo mân dâp oip.

¹¹ Lewigât kiurâp, Aarongât kâmut, zin tirik namâ galem upigât Mosenjâ gurumin den ekabân sâm zinjip. Lewigât kiurâpnjâ zengâren tirik namâ galem urâwe, zo âlip oi sâi wangât bet tirik namâ galem a nâi Melkasidek yatâ muyagebap? ¹² Oi tirik namâ galem a kâmut sânginjâ zo siriksâi a unakjandâ galem upap. Yatâ oi sânginjâgât den kâtik zo siriksâi unaknjâ nâi muyagibap. ¹³ Anutunjâ a nâi Melkasidek yatâ upapkât sâip. Zâk Lewigât kâmurân mân muyageip. Zâk nâin goknjâ. Mârûm zâkkât kâmut zo, zengâren gâbâ nâinjâ tirik namin nep mân tuubigât sâip. ¹⁴ Kembuninjâ Yesu, zâk Yudagat kiurâp zengâren gâbâ muyageip, zo nânjen. Oi kâmut zo, zen tirik namâ galem upigât Mosenjâ den mân sâip.

¹⁵ Oi zorat topnjâ itâ muyagiap. Tirik namâ galem a nâi Melkasidek, zâkkât dâp muyagibapkât sâsânj. ¹⁶ A zo ândiândi kâtikât imbanjan tirik namâ galem op ândeipnjâ ândiap. Zo sâkunzinjâgât den kâtik zeip, zorat dâbân bujâ. ¹⁷ Oi zâkkât den Kembunjâ itâ sâm muyagei Kembangât ekabân ziap, “Gâ Melkasidek zâk yatâ tirik namâ galem a ândim zâimâmban.”

Yesu zâk târotâro bonjanjâgât naknjâ.

¹⁸ Gurumin den sânginjâ mârûm zeip, zo lolot sot bon bujâ oipkât birâbirân. ¹⁹ (Den kâtik zorânjâ kut nâi mân kubikjanjip.) Oi zorat hâunjâ Kembunjâ mâtâp âlipnjâ muyagei zorânj diiningi Anutu âlip mâte okjanjâgâmen. ²⁰ Unaknjâ muyageip, zo sâm kâtik den bujâ mân muyageip. ²¹ Sânginjâ, zen sâm kâtik den bujâ tirik namâ galem a urâwe. Unaknjâ zi ko den kâtik kwâkjan namâ galem a op ândeip. Zâkkât den kâtik Kembangât ekabân itâ kulemgune ziap, “Kembunjâ den sâm kâtigeip, zo mân birâbap. Zâk itâ sâip, ‘Gâ tirik namâ galem a op ândim zâimâmban, kâtiknjâ.’”

²² Yatâ opnâ topnâ itâ nângânat. Yesunâ târotâro bonnâ muyageip.

²³ Tirik namâ galem a sânginjâ, zen ko donbep, zinziñ kâtik bunâ. Zen ândim momarâwe. ²⁴ Uñaknâ, zâk ko ândiândi kâtik ândibapkât tirik namâ galem nep zo tuugipkât zem zâimâmbap. ²⁵ Zorat narâk dâp a Anutu mâte oknangânâ Yesugâren gâindâ âlip betniñan mem tânnangomap. Zâk ândiândi kâtik ândiapkât âsâbâñ zengât op Anutugâren ninâu sâmap.

Yesu zâk tirik namâ galem a bonnâ.

²⁶ Tirik namâ galem a patâ, zâk hâlâlu sot tosa bun, saleknâ, bâliñ mâme a zen yatâ mân op ândiândiñ. Oi zâim hân sot sumbem walâm patâ op ândiap. Yatâ zorâñ nenğât op Anutu mâtenan kin ândei dâp uap. ²⁷ Zâk tirik namâ galem a sânginjâ yatâ bunâ. Sânginjâ, zen sirâmñâ sirâmñâ ziinjâ bâliñangât opnâ Kembugât sinji nalem omarâwe. Omñâ bet a ambân zengât op omarâwe. Kristo ko nenğât op sâp kânok Kembugât sinji sâmbândiñâ pâi âkip. ²⁸ Mosegât den kâtik ekabân a yennâ, umziñ lolotñâ, zen tirik namâ galem a patâ ândibigât den ziap. Bet ko Anutunâ nanñâ tirik namâ galem a patâ op târârak sot hâlâlu op ândim zâimâmbapkât gâsum sâlâpkum sâmbâ kâtiğeip.

8

Yesu zâk u sumbemân tirik namin nep tuumap.

¹ Den zorat keetñâ itâ. Tirik namâ galem a patâniñâ ândiap. Zâk u sumbemân, imbanâ mariñâ, zâkkât âsan bongen zariñ. ² Zâk hâlâlu namâ bonnâ zorat galem a pata ândiap. Namâ zo anâ bunâ, Kembu zikñak muyageip.

³ Hânân tirik namâ galem a patâ zen Kembugât sii nalem umbigât sâmbâ zinjip. Zorat tirik namâ galem a patâniñâ Yesu, zâk dâp op Kembugât sinji kut nâi pâmbapkât sâsâñ. ⁴ (Hânân den kâtik ziap, zorat dâp Kembugât sinji nalem uuñ ândie.) Oi Yesu zâk hânân ândim sâi namâ galem a patâ mân ândibap. ⁵ Hânân a zen nepziñâ tirik namâ yennâ sot dâp zoren upme. Bonnâ ko sumbemân taap. Mose, zâk hâmbâ silep tuubam oi Kembunâ itâ sâmbâ dukuiñ, “Nângat. Dâp bâknan tirâpgowan, zo yatigâk silep mot zo tuuban.”

Târotâro uñakñangât den.

⁶ Kristonâ târotâro bonnâ muyageip, zorâñ sânginjâ wâlap. Zo yatigâk tirik namin nep tuumap, zorâñ sânginjâ wâlap. Târotâro uñakñan kut nâi nâi Anutunâ nenğât sinji sâip, zorâñ sânginjâ wâlap. ⁷ Mârum târotâro sânginjâ zeip, zorâñ bon oi sâi bet nâi muyagibapkât dinâ mân âsagebap. ⁸ Anutu zâk a zengât nângi mân dâp oi itâ sâip,

“Gâtâm narâk nâin Isirae a kâmut sot Yuda a kâmut, zen sot târotâro uñakñâ nâi muyagibat. ⁹ Mârum sâkurâpziñâ Aigita hânân gâbâ diizinjâm gam bitziñan gâsum zen sot târotâro orâwan. Târotâro uñakñâ ko târotâro sânginjâ zo yatâ bunâ. Mârumñan târotâro zo mân lune nâ kândâtzângowan.”

¹⁰ Oi Kembunâ itâ târokwap sâip.

“Bet Isirae a zen sot târotâro upat, zo ko itâ. Nâ den kâtiknâ umziñan pa geibap. Oi umziñ kâligen kulemgua zimbap. Oi nâ zengât Anutu ândibat. Oi zen kâmut gâkârâpnâ ândibi. ¹¹ Oi a nâiñâ a bukuñâ mo

torennâ itâ mân sâm kwâkâm pindâbap, 'Hâiyop, gâ Kembugât topnâ nângâ.' Buñâ. Zen giginâ sot zâizâin pisuk topnâ nângâm kwâtâtibi.

¹² Itâgât topnâ nângâm kwâtâtibi. Nâ tosazin birâbat. Bâlinâziñangât dum mân nângâbat."

¹³ Oi Kembu zâk târotâro uñakñangât den sâmnâ mârur zeip, zorat sânginâ sâm birip. Oi kut nâi sânginâ upam uap, zo mân zimbapkât sâsân.

9

Mârur Kembu mâte okñangâwe, zo yenñâ.

¹ Târotâro sânginñan Kembu mâte okñangâbigât mâtâp zeip. Oi zorat Kembugât hâmbâ silepnâ hânân zeip. ² Silep zo itâ tuuwe. Umñâ nâi mâteyâk hâlâlû namâ sâwe. Zoren kârâp sisin zo kirip. Oi zoren tâtatnâ nâi tâip. Zorat kwâkñan Kembugât sinji nalem hâlâlû sâsân, zo tâip. ³ Umñâ nâi sângumñâ kom mânânngâtne zeip. Zo hâlâlû kâtikñâ sâne zeip. ⁴ Zoren kâbak hitom âlip uunâ goide kâtnâ tuutuun, zo tâip. Oi târotârogât ombonñâ nakñâ tuutuun, zo sâkñan goidenñâ kâpine tâip. Oi Aarongât tân kâm takâm âiyagip, zo sot âmañ goide kâtnâ tuutuun, zorat umñan nalem kutñâ Mana, zo zeip. Oi târotârogât gurumin den kârân kulengoip, zo zeip. Kut nâi nâi zo ombon umñan ziwe. ⁵ Ombon kwâkñan sumbem a dâpnâ zagât abâzikñandâ ombon kwâkñan pam kirâwet. Osetzikñan tosazin buñ upapkât namâ galem anâ bâu gilâm lokimarâwe. Ziren kut nâi nâi zorat den kârep mân sâbat.

⁶ Kut nâi nâi zo kubikne zeip namâ umñâ mâteyâk zoren tirik namâ galem a zen âsâbân zâim nepzin tuumarâwe. ⁷ Ka namâ umñâ nâi zoren tirik namâ galem a patâ zâk zikñik kendon patâ nâigât umñan sâp kânok zâimâip. Oi gilâm buñ mân âimâip. Bâu gilâm sorâk âim zikñâ sot a ambân zengât tosagât lokimâip. Mân nângâm tosa muyagiwe, zo buñ upapkât yatâ opmâip. ⁸ Zorat topnâ Tirik Kaapumñâ itâ tirâpnângup. Tirik namâ galem a zin umñâ mâteyâk zoren zâim nep tuum ândiwe. Narâk zoren umñâ nâi hâlâlû kâtik sâme, zorat bagibaginñangât mâtâp mân âsageip. ⁹ (Den san zi den sumbuñâ. Narâk zi topnâ nângâbigât san.) Hâmbâ silebân nalem sot zuu uunâ, zorân dap op a zin Anutu mâte okñangâwe, zengât umzin salekkobap? ¹⁰ Zo sâkkârâk den kâtik. Nalem sot toogât sot sâk sanjon zorat den zeip, zo yatâ. Zo zinziñ kâtik mân sâsânâ. Bonñâ muyagei zo birâbirân.

Kristo zâk tirik namâ nep bonñâ tuugip.

¹¹ Kristonâ ko kut nâi nâi bonñâ muyagibap sâsânâ. Zorat zâknâ tirik namâ galem a patâ muyageip. Oi hâmbâ silep tobat nâi, bonñâ, betnâ mân tuutuun, hânân mân ziap, zoren bageip. ¹² Zâk nonin makau zengât gilâm sot buñâ. Zikñâ gilâmñâ hâlâlû namin sâp kânok bagei gilâmñandâ sângânin meip. Sângânin meipkât zâkkât sinji urâwengât zâkkât sinji op zâimânat. ¹³ Nonin makau zengât gilâm, zorân a sâkzin salekkubapkât aam sâkzinñan pane hâlâlû minziñgi Kembu mâte okñangâmarâwe. Makau kârâbân sem simbu oip, zorat kâunâ zorân sâkzinñan sanjori Kembu mâte okñangâmarâwe. ¹⁴ Kaapumñâ ândeiññâ ândiap sot ândibap, zâk Kristo mam okñangi zâknâ um sâknâ salek op Anutugât sinji sâm ândiândinñâ biri gilâmñâ geip. Oi Kristonâ gilâmñandâ umnin sanjorip. Nen orot mâmenin gukupitñandâ tuuginñâ umnin sumunkoip, zo Kristonâ sanjori salekkoip.

Gilâmñâ umniñ sañgori Anutu, ândiândi mariñâ, zâkkât kore mâman a ambân urâwen.

Kristogât gilâmmandâ kut ñâi ñâi sânğân meip.

¹⁵ Zorat Kristo zâk târotâro unğaḅaḅğat nakñâ oip. Târotâro sânğinñan ândim tosa muyagiwe, zo buñ upapğât moip. Oi zorat zâkkât sinği a zen bet sâwât, ândiândi kâtik zengğât sinği sâip, zo âlip mimbî.

¹⁶ Bet sâwâtğât mâtâp itâ ziap. Mariñandâ moi ko galem upme. ¹⁷ Wâğân ândei bet sâwât den sâsânğ zo yen zimbap. Moi ko den zorat bonñâ muyagibap. ¹⁸ Zorat târotâro sânğinñâ zo gilâm buñ mân muyageip. ¹⁹ Mose zâk den kâtiğân den top top minduminduyân a dâzânğom nanğâm makau sot noniñ gilâm too sot mâpotñâ râma sâmotñandâ zoren saam zorânğ gilâmân kwâdenğâ Kembugât ekap sot a ambân aksik patâ kwititapkoip. ²⁰ Zâkñâ itâ dâzânğoiğ, “Anutuñâ târotâronğ sâm kâtiğem zinğip, zorat gilâm zi.” ²¹ Yatigâk hâmbâ silep sot âmañ mot gilâmñâ kwititapkoî sañgonzinğip. ²² Zorat den kâtikñan sâsânğaḅğât kut ñâi ñâi âksik sañgon nanğânğaḅğâr sot gilâm buñ, zorânğ tosa gululipkuj mân ziap.

Kristo zâk sânğânñiğ mei dâp oip.

²³ Sumbemân kut ñâi ñâi bonñâ ziap. Oi zorat dâp hânân gilâm yenñandâ kut ñâi ñâi sañgonbapğât sâsânğâ. Uren bonñâ ko Yesu zikñâ sânğânğâ patâ sañgonbapğât mâtâpñâ muyageip. ²⁴ Zorat opñâ Kristo zâk tirik namâ hânân, betñâ tuutuunğ, u bonñâ zorat dâp, zoren mân bageip. Zâk u sumbemân tirik namâ bonñâ, zoren bageip. Oi zoren Anutu mâteñan ândim niñğaḅğât op nep tuumap.

²⁵ Tirik namâ galem a zen kendon dâp noniñ makau kom gilâm mem zâime. Kristo zâk zo yatâ mân oip. Zâkñâ sâp kânok um sâkñâ zo Kembugât sinği sâm zâi pâip. ²⁶ Kristo zâk tirik namâ galem a nâmbutñâ zo yatâ opmâip sâi hân muyageibân gâbâ sâknam nânğâm gâbap. Zâk yatâ mân opñâ narâk murukñan zi suupniñ mem tosaninğ gulipkubapğât muyageip. ²⁷ Anğ kânok munatkât sâm niñğip. Oi zorat kwâkñan dinniñâ sâm kwâkâbapğât sâsânğâ. ²⁸ Oi Kristo zâk yatik a doñbep nenğât tosanğ kwâkñan zari sâp kânok moipñâ dum ga bâliñ sañgonbap, zo buñâ. Zâk gâbapğât um bâbâlanğ op mambât ândimen, nen miniñğâbapğât gâbap.

10

Moseğât den kâtik zo bonñanğât dâpñâ.

¹ Den kâtik Mosenğ sâm muyageip, zo bonñâ bet muyagibap, zorat mân sâip. Buñâ. Zorat dâp hânân muyageip, zorat op sâip. Zo bonñâ buñâ. Zorat op ko tirik namâ galem a, zen den kâtik zo lum kendonñâ kendonñâ Kembugât sinği nalem om ka om gane ma Anutu mâte okñanğame. Zen âlip mân um hâlâlû minziñğamap. ² Yatâ oi sâi Kembugât sinği kut ñâi ñâi uunğâ, zo buñ opap. Zoren Anutu mâte okñanğame, zengğât tosa buñ oi sâi tosaninğaḅğât nânğâ kwâkâ dum mân upe. ³ Kembugât sinği uunğâ, zo kendonñâ kendonñâ muyagei tosaninğaḅğât nânğame. ⁴ Noniñ makau gilâmñâ, zorânğ dap op tosaninğ gulipkubap? Zo buñâ.

⁵ Zorat Kristonğ hânân gibam Ibâğâren den itâ sâip, “Kut ñâi ñâi gâğât sinği ume, zorat mân otgimap. Sâk ko muyagem nigat.

⁶ A zinğ umziñ mân kubikañğam zuu kâmbâk, zo kâmbukñâ uunğâ sot

bâliņangât tosa buņ upapkât kut nâi utnetâ gâ zorat nâņgâna mân dâp uap. ⁷ Zo nâņgâm itâ sâwan, ‘O Anutu, sâtkâ lubam gewan. Kembugât ekabân nâgât den kulemguwe, zorat dâp muyagenibap.’ ”

⁸ Den itâ sâip, zo ziap, “Kembu, gâgât sinji nalem uunâ sot zuu kâmbâk bâliņangât tosa buņ upapkât pâpan, zorat mân otgimap. Zorat âkongimap.”
⁹ Oi den nâi itâ târokwap sâip. “O Anutu, gâgât den lubam gewan.” Yatâ sâmjâ kut nâi sâņginâ kâbakņem uņakņâ nâi kwânâņgip. ¹⁰ Zorat Anutugât dengât opņâ Yesu Kristo sâkņandâ suupņiņ mei um salek urâwen. Zo sâp kânok oip, zorat zinzij kâtikņâ ziap.

Yesu zâk neņgât suup meip.

¹¹ Tirik namâ galem a, zen sirâmņâ sirâmņâ nepziņ tuum Kembugât sinji nalem om ka om op ândime. Oi zo tosa âlip mân gulipkumap. ¹² Kristoņâ bâliņangât suup sâp kânok mei âki u Anutugât âsan bongen zariņ, ândiap. ¹³ Oi zâk zoren kâsarâpņâ kiņangât kombâņ upigât mambât ândiap. ¹⁴ Um hâlâlu orotņangât mâtâp ândimen, neņgât umniņ sâp kânok memņâ kubikkubikniņangât nep tuum naņgip. ¹⁵ Oi Tirik Kaapumņâ den sapsum niņgâmap. Den itâ sâi ziap,
¹⁶ “Kembuņâ den sap, zo itâ, ‘Nâ dinnâ kâtikņâ umziņan pa geibap. Oi umziņan kulemgua zimbap.’ ”

¹⁷ Oi den nâi itâ târokwâip,
 “Nâ tosaziņ birâbat. Bâliņâziņangât dum mân nâņgâbat.”

¹⁸ Tosaniņ buņ oi zorat Kembugât sinji noniņ makau kom uunâ zo buņ upap.

Sarâņâ buņ Anutu mâte okņangânat.

¹⁹ Bukurâp, Yesu zâk gilâmņandâ mâtâp mem niņgipkât nen hâlâlu namîn zâinam umniņ bâbâlaņ uap. Yesugât op tirik namâ umņâ nâi, hâlâlu kâtik sâme, zoren âlip baginat. ²⁰ Yesu zâk zorat mâtâp uņak, zo muyageniņgip. Zâk zikņak ândiândiņ uņakņâ muyagem niņgip. Zâk sâņgom kom mânâmânâņgât zo walâm umņâ nâi, zorat hâlâlu kâtik sâme, zoren bageip. ²¹ Zâkņâ Anutugât tirik namâ bonņâ zorat galem a ândiap. ²² Zorat nen nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm um hâlâlu sot um bâbâlaņ op mâte okņangânat. Zo umniņâ tosanâ sumunkoip, zo gilâmņandâ saņgori salekkoi sâkniņâ too salekņâ saņgori mâte okņangânat. ²³ Oi sâi kâtikkâtigiņandâ kut nâi sinji kwatniņgipkât sinji den zorik mem ândim kâtiginat. ²⁴ Oi galem orangâm buku orot nep sot nep âlipkât esapagam kin nep tuunat. ²⁵ Oi a nâmbutņâ sinji âlipkât minduminduyân mân game, nen yatâ mân op zâimânat. Narâk patâ mâte otņingap. Zo yatâ nâņgâm kâtigemņâ tânagom kinat.

Bâliņangât nâņgâm bâbâlaņ orot, zorat den.

²⁶ Nen den bonņandâ umniņan âsagei bâliņâ bâbâlaņâk oindâ zorat nâiņâ suup mei gulipkubap? Buņâ. Yatâ mân ziap. ²⁷ Zo ko zo yatâ oindâ sâi ko hâuņâ yâmbâtņâ sot kârâp patâ zorâņ mambâtniņgâm zembap. Kârâp zorâņâ Kembugât sinji a kâsarâpziņ zo ziņgesibap. ²⁸ A nâiņâ Mosegât gurumin den zo nâņgâm kumbap, zo ko a zagât mo karâmbut, ziņâ tosanâ sâm muyagine a ambân ziņâ a zo tosanangât kune mumbap. Zo yatâ upme. Mân birâbigât sâsâņ. ²⁹ Oi a nâi, zâk Anutugât nanņâ mem ge kwâkwat okņangâbap, zâk hâuņâ mimbap. Târotâro uņakņangât gilâm

zorot nâŋgi yennâ opmap, zâk hâuŋâ patâ mimbap. Oi nâi zâk buku orot marinjâ, Kembugât Kaapum sâm bâliŋ kwâpap, zâk hâuŋâ walâwalân mimbap sâmen.

³⁰ Anutugât topŋâ nâŋgâmen. Zâkŋâ den mâtâp nâi itâ sâi ziap, “Tosagât hâuŋâ zingâziŋgâŋ, zo nâgât nep. Hâuŋâ mâkâmâkân, zo nâŋâ upat.”

Oi Kembugât den nâi itâ ziap, “Kembu nâ arâpnangât den sâm kwâkâbat.”

³¹ Zorat itâ nâŋgânâ, “Anutu ândiândiŋ, zâkkât bikŋan âiâiŋ, zo yâmbâtŋâ.”

Singi âlip mem birâ mân utnat.

³² Zen mârum kut nâi opmarâwe, zo nâŋgâbi. Narâk zoren singi âlip gâi umziŋâ haŋsâi sâknam kwâkŋan ândim sâknam nep tuum kâtigiwe.

³³ Narâk nâin nâmbutŋâ zen a mâteziŋan diizingâm mem nâi nâi otzingâm sâknam zingâm sâm bâliŋ kwatziŋgâwe. Oi zengâren gâbâ nâmbutŋâ zen bukurâpziŋâ yatâ otzingâne sâknam ârândân nâŋgâwe. ³⁴ Zen bukurâpziŋâ tâk namîn zâine zengât op umbâlâ urâwe. Oi kât sikum betziŋan mine sikum bonŋâ zinziŋâ kâtik zo neŋgât singi sumbemân pâi ziap sâm, nâŋgâne âlip oip.

³⁵ Oi um bâbâlan op kâtigem ândim zâkkâren sâŋgân patâ mimbi. ³⁶ Zorat zen kâtigem Anutugât den lum ândim, Anutu zâk kut nâi singi kwatziŋgip, zorat bonŋâ mimbi. ³⁷ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Zorat narâkŋâ pânkânok ziap. zo âki gâbapkât sâsâŋâ, zo mân tap nâŋgâm kek gâbap.”

³⁸ Oi den nâi itâ ziap, “A âlipnandâ nâŋgâm pâlâtângât op ândiândi mimbi. Ka a zen loribi oi ko zengât nâŋga mân dâp upap.”

³⁹ Nen ko lorem tâmbetagoogonjan âiâiŋ, zorat singi buŋâ. Nen nâŋgâm pâlâtân kwâkŋanŋindâ um dâpniŋ hâlâlu zimbap, zorat singi.

11

Nâŋgâm pâlâtângât den.

¹ Kut nâi singi kwatniŋgip, zorat nâŋgâm um bâbâlan op mambât ândiândiŋ, zorâŋâ nâŋgâm pâlâtân uap. Kut nâi nâi mân igikŋâ umŋâ anŋân kârâm mem ândiândiŋ, zorâŋâ nâŋgâm pâlâtân uap. ² Kembugât singi a sâŋŋiŋâ, zen nâŋgâm pâlâtânziŋoot ândine Anutuŋâ zingiri âlip oip. ³ Hân sumbem zo Anutugât sâtkât muyageip. Zo nâŋgâm pâlâtân sot ândim nâŋgâm kwâtâtimen. Kut nâi nâi igikŋâ, zo mân igikŋan gâbâ muyageip.

Abe sot Enoko sot Noa, zengât den.

⁴ Abeŋâ Kembu nâŋgâm pâlâtân kwâkŋanŋâm ândim Anutugât singi râma kom oi sei Anutuŋâ egi âlip oip. Âtânâ Kain ko nalem Kembugât singi om pâi Anutuŋâ birip. Abe zâk nâŋgâm pâlâtânŋanŋât Anutuŋâ egi a âlipŋâ oi nalem zâkkât singi oip, zo mem Abegât a târarakŋâ sâip. Abe zâk nâŋgâm pâlâtânŋoot ândeipkât nâŋga mumuŋandâ mâtâp âlipŋâ tirâpnâŋgoi ziap.

⁵ Henok zâk Kembu nâŋgâm pâlâtân kwâkŋanŋâm ândeip. Zorat mumuŋan mân âibapkât Anutuŋâ gwâlâ mem zari a ziŋ kârue. Oi mân mem zariŋ, narâk zoren Anutuŋâ Henokât topŋâ itâ sâm muyageip, “Henok eksa

âlip uap.” ⁶ Mân nângâm pâlâtân kwâkņangâm ândeindâ Anutuņâ niņgiri âlip orot, zo mân taap. Njâi zâk Anutu mâte okņangâbap, zâk kândom itâ nângâbap, “Anutu ândiap. Oi Anutu mâte okņangâm konsâm ândibi, zen bonņâ muyagem ziņgâbap.”

⁷ Noa zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkņangâm ândeipkât kut nĕi bet âsagibap, zorat Anutuņâ den kânņan dukuip. Dukui Noaņâ hurat kwâkņangâm zikņâ sot ambâ murarâņņâ gwâlâ ândibigât waņgâ tuugip. Yatâ oi a nâmbutņâ, bâliņ mame a zeņgât topziņ muyageip. Oi Kembu nângâm pâlâtân kwâkņangâm ândeipkât tosa buņ orot, zorat bonņâ meip.

Abaram.

⁸ Abaram zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkņangâm ândeipkât hânņâ birâm nĕi galem upapkât diņâ muyagei lugip. Oi hân zorat mo zorat sâip, zo mân nângâm sât lulu op lum arip. ⁹ Kembu nângâm pâlâtân kwâkņangâm ândeipkât hân siņgi kwâkņangip, zoren âimņâ kwande ândeip. Zoren ândim hâmbâ silebân tâtat mâme oip. Hân zo Isaka sot Yakobo, zekât ârândân siņgi kwatzikip. Oi zet zo yatik urâwet.

¹⁰ Abaram zâk kamân nĕi ziniņ kâtikņâ Anutuņâ muyageip, zorat nângânângâyâk ândeip. ¹¹ Sera, zâk zo yatik Kembu nângâm pâlâtân kwâkņangâm ândimņâ ambân sombâ ândim imbaņâ muyagem kâmbonĕi oip. Kiungât siņgi kwâkņangip, zâkkât diņangât nâņgi bon oip. ¹² Zorat a sombâ op imbaņâ buņ oi zâkkâren gâbâ kiun donĕbep muyagiwe. Kiurâp zo sumbemân sâņgelak tap arie, teņgâziņ zorat dâp oip. Oi saru sâtņan sak ziap, zo aņâ mân sâlâsâlâpkuņ, zorat dâp muyagiwe.

¹³ A zo, ziņâ Kembu nângâm pâlâtân kwâkņangâm ândim mom nangâwe. Kut nĕi nĕi siņgi kwatziņgip, zorat bonņâ mân memņâ âkņan ândi ze i ekņâ mâpâsem ândiwe. Yatâ opņâ topziņâ itâ nângâwe, “Nen hânân yen kwande ândien.” ¹⁴ Den yatâ sâm hân kâuk nĕi muyaginam nângâm ândiwe. ¹⁵ Oi ziiņâ mirâ kamân kândâtkuwe, zorat nângâ kwâkâ mân urâwe. Zorat otziņgi sâi âburinâ sâm âlip âburibe. ¹⁶ Zen mirâ kamân nĕigât âkņâle urâwe. Mirâ kamân âlipņâ nĕi sumbemân ziap, zorat âkņâliwe. Yatâ urâwe, zorat op Anutuņâ, zâk zeņgât Anutu, zâkkât yatâ sâindâ nâņgi mân bâliņ opmap. Wangât Anutu, zâk zikņak kamân patâ nĕi muyagem zeņgât siņgi sâip, zorat.

Isaka sot Yakobo.

¹⁷ Abaram zâk Anutuņâ mâsiki nângâm pâlâtân kwâkņangâm ândeipkât nanņâ Isaka Kembangât siņgi sâm kumbam oip. Abaram zâk siņgi den memņâ nan kânok zo buņ upapkât Anutugât sâtņâ lugip. ¹⁸ Anutuņâ mârur Abaram itâ sâm dukuip, “Isakagâren gâbâ kiurâpkâ âsagem laņ kârâm ândibi.” ¹⁹ Abaramņâ itâ sâm nanņâ kumbam oip, “Anutu zâk a mumuņan gâbâ mângzizingâbapkât imbaņâ zemņangap.” Yatâ sâipkât nanņâ mumuņan gâbâ yatâ mâburem pindip.

²⁰ Isaka zâk Anutu nângâm pâlâtân kwâkņangâm ândimņâ imbaņâ mem Yakobo sot Esau mâsop minzikâm kut nĕi bet muyagibap, zorat den kânņan dâzâkoip. ²¹ Yakobo zâk yatik Kembu nângâm pâlâtân kwâkņangâm ândeipkât mumbam op Yosepe nanzatņâ mâsop minzikip. Zâk tânņâ gâsum pindiņsâm tap Anutu mâpâsemņâ mâsop minzikip. ²² Yosepe zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkņangâm ândeipkât mumbapkât narâkņâ mâte

oi Isirae a zen bet Aigita hân birâm âibi, zorat nângâmñâ sinjtnâ mem âibigât den kânñan dâzânçoip.

Mose sot Yosua.

²³ Mose muyagei ibâ mamñâ zet Kembu nângâm pâlâtân kwâkñanğâm ândiwetkât egitâ âlip oi a kutâgât den zorat mân kenğât op kâin karâmbut katep tik paitâ zeip.

²⁴ Mose zâk lâmbatñâ Kembu nângâm pâlâtân kwâkñanğâm ândeipkât a kutâ Parao bâratñanğât nanñanğâren sinji sânat sâne kwâkâziñgip. ²⁵ Zâk Anutugât a ambân gakârâp zen sot umbâlâ sot sâknam nângâbapkat sâlâpagoip. Zâk Aigitâ a osetziñan ândim narâk pânkânok um sâkkât âkñâle bâliñâ zo lum sâtâre upapkât nângi mân dâp oip. ²⁶ Oi Aigitâ hânân gâbâ kât sikum zorat nângi gigin oip. Oi Kembuñâ a bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkat sâsân, zâk yatik sâknam nângâm ândibapkat nângi bon oip. Zo gâtâm sângân mimbapkat yatâ nângâm oip.

²⁷ Zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkñanğâm ândeipkât a kutâ kukñâ zorat kenğât mân op Aigita hân birip. Oi Anutu mân igikñâ, zo sennâ eknâ yatâ zâkkâren pâlâtân oip. ²⁸ Mose zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkñanğâm ândeipkât sâi sumbem a kâwaliñoot zâk mân zânğobapkat Pasowa kendonân râma kom gaam gilâmñandâ mirâ hânğiyân sanğorâwe. Sumbem a kâwaliñoot zorân murarâpziñ, kâdom kâtep, zo tâmbetzânğobam ga eknâ walâziñgip.

²⁹ Oi Isirae a zen Kembu nângâm pâlâtân kwâkñanğâm ândiwegât saru kuriñan mâtâp âsagei lâñ âiwe. Aigitâ a ziñ yatâ utnâ sâne saruñâ gwâkâziñgip.

³⁰ Isirae a zen Kembu nângâm pâlâtân kwâkñanğâm ândiwegât Yeriko kamânân paj patâ kirip, zo haamgum âinetâ sirâm nâmburân zagât âki amuñ gei giligâlaksâip. ³¹ Mâtâp ambân Rahaba, zâk Kembuğâren nângâm pâlâtân kwâkñanğâm ândeipkât Isirae a hân ek mânânğârâwet, zet buku otzikip. Yatâ oipkât den kwâkâ a zen sot mân kuwe.

Kembugât a nâmbutñâ, zengât den.

³² Den kârep mân târokwap sâbat. Gideon, Barak, Simson, Yepita, Dawidi sot Samue sot Propete a nâmbutñâ zengât den sâm arindâ sâi kârep opap. ³³ Zen aksik Kembu nângâm pâlâtân kwâkñanğâm ândiwegât a kâmut patâ mem ge kwatziñgâwe. Kubikkubik nep tuum biranâwe. Kut nâi nâi sinji kwatziñgip, zorat bonñâ miwe. Zuu kâtik Laion lâuziñ doonğuwe. ³⁴ Kârâp kâligen zâmbane Anutuñâ mem sândukñan kwatziñgip. Anâ sâuñâ kârâziñğânâ sâne kâtigem ândiwe. Lolot ândiweñâ imbanâ mem ândiwe. Kâmbamân a kâwaliziñoot ândiwe. Hân torengen kâsaziñ zânğom moliziñgâm ândiwe. ³⁵ Ambân nâmbut zengât narâpziñâ mumuñan gâbâ zaatne galem otziñgâwe. A nâmbutñâ a ziñ sâknam kwatziñgâm mem nâi nâi otziñgâwe. Oi sinji âlip birâne mân zânğonat sâne ândiândi kâtikñan zaatpigât nângâm den zo birâwe.

³⁶ A nâmbutñâ a ziñ den bâliñ top top sâm dâzânğom lapitziñgâwe. Oi nâmbutñâ kin bitziñ saam tâk namin zâmbarâwe. ³⁷ Nâmbutñâ kâtñâ zânğowe. Nâmbutñâ nak gaanâ gaaziñgâwe. Nâmbutñâ kâmbamñâ zânğom gânduziñ mânânğârâwe. Nâmbutñâ kanpitâ ândim noniñ râma sâkñâ akum ândiwe. Mandu yatâ op sâknam kwâkñan ândiwe. ³⁸ Hân a nâmbutñâ

ândiwe, zengât dâp mân ândiwe. Zen a âlipnâ. Zen mirâ kamân kâtiknjan sot barâ kâtiknjan ândiwe. Kât kiyân sot hân mâtâpnjan ândiwe.

³⁹ Zo zen aksik Anutu nângâm pâlâtân kwâknjanğawegât Anutuñâ zingiri âlip oip. Oi kut nâi sinji kwatziñgip, zorat bonnâ mân muyagiwe. ⁴⁰ Topnâ itâgât. Anutu zâk nengâren kut nâi zâizâin pâmbapkât nângi zeip. Zorat nen buñan ândiândi âlip ândibigât mân nângâziñgip.

12

Yesu zâk kândom otniñgipkât zâk wâratkum kâtiginat.

¹ A sânginâ kâmut patâ yatâ zorân haamnângom niñgit tegât kut nâi yâmbât sot bâliñangât tâknâ kâpinângomap, zo mânângât birânat. Oi mâtâp tirâpnângowe, zorik âkonñâ buñ sârârâk kârâm âim kikerân takânat.

² Oi Yesu, nângâm pâlâtângât mariñâ sot bon muyamuyage, zâkkâren sen kwap ândinat. Zâk sâtâre muyagibapkât sâsânâ, zorat nângâm poru nagân sâknam nângâm moip. Oi zorat anun kwâknjan zari nângi yennâ oip. Yatâ opnâ Anutu, imbanâ mariñâ, zâkkât âsan bongen zari, ândiap. ³ Bâliñ mâme zen kâsa okñangâm mem nâi nâi okñangâne nângâm tâtâlim kâtigeip. Zen ko umziñ loribegât zâkkât nângâmñâ âkonñâ buñ kâtigibi.

Anutuñâ kubikniñgâmap, zorat den.

⁴ Zen bâliñandâ lotñan kwatziñgâbâ sâi kâtigem um sâkziñ kubikangâm kinkin, zo yatâ op ândiwe. Ka bâliñandâ kâtigem tâmbetzângobat sâi ko dap upi?

⁵ Anutuñâ narâpnâ zângonsâm itâ sâip. Den zo nelâmzânguap? Den zo itâ sâip,

“Nannâ, Kembuñâ kubikgigi nângâna mân giginâ upap. Kubikgigi umgâ mân loribap. ⁶ Anutu zâk a umñâ gâsuziñgâm zengât narâpnâ sâmap, zen zângom kubikziñgâmap.”

⁷ Zorat op ko Kembuñâ kubikziñgâbam sâi mân keñgât upi. Anutu zâk zingiri nan bârarâp utne yatâ otziñgâmap. Zengâren ibârâpziñandâ yatik narâpziñ kubikziñgâme. ⁸ Anutuñâ zen kubikziñgâmap. Mân kubikziñgi sâi ko lanñan gâbâ âsagiwe sâbem. ⁹ Oi nâi sâbâ. Hânân ibârâpniñ zen nângom kubikniñgâne dinziñ lum hurat kwatziñgâmen. Oi sumbem mariñâ, um dâpniñangât Ibâ, zâk yatik hurat kwâknjanğâm ândeindâ dâp upap. Yatâ op ândim, ândim kwâtâtinat. ¹⁰ Hânân ibârâpniñ ziz narâk pânkânok âknâleziñâ dâp nângom kubikniñgâme. Sumbem Ibâniñandâ ko âlip op ândinatkat kubikniñgâmap. Zikñâ hâlâlû ândiândiyân târokwatnatkat opmap. ¹¹ Kubikkubik muyagibap dâp, zo nângindâ umâlip mân oi sâknam nângâmen. Oi bet ko kubikkubigân ândim kâtigimen, nengâren bonnâ muyagemap. Kubikkubikkât bonnâ zo târârak ândiândiñ sot um lumbeñâ.

Kâwali muyagem tânagobi.

¹² Zorat zen bitziñâ lolot sot pabutziñ bâliñâ zo kubikñâ kâtigibi. ¹³ Oi kinziñ lânbigât mâtâp zo kubikñâ zengâren pabutziñ bâliñâ zo âlip oi lân âlip upi.

¹⁴ Zen a aksik patâ zen sot lumbe ândiândiñangât nep tuubi. Oi um hâlâlû op ândibigât kâtigibi. Um sumun sot ândim Kembu igikñâ, zo mân ziap. ¹⁵ Zengâren gâbâ nâiñâ Anutuğât tânzângozângoñ, zo walâbapkât galem orañgâm ândibi. Oi osetziñan um kâlak dengât kârâpnandâ zingesebapkât

galem orangâm ândibi. ¹⁶ Oi zengâren gâbâ nâinâ Esaugât mâtâbân lâŋ lâŋ ândiândiŋ sot a hurat mân kwâkwat mân upap. Esau zâk nalem kânok zorârâk op kândom âsaâsagiŋangât bet sâwât zo birip. ¹⁷ Zen zâkkât nânggâme. Zâk bet mâsop mimbâ sâi angân kârip. Kut nâi oip, zorat isem umbâlâ op um melâŋmelâŋangât mâtâp mân muyageip.

Nen Sinai bakŋâ buŋâ, Sioŋ bakŋâ mâte urâwen.

¹⁸ Narâk ziren zen bakŋâ nâi gâsum mâsâsuatme. Kârâpŋoot, zoren mân âiwe. Oi nâtâtikŋâ, sasa sot pibâ zorat umŋan mân bagiwe. ¹⁹ Oi lâmun diŋâ patâ sot den kwamit patâ zo mân nânggâwe. Mârum ko sâkurâpziŋâ mirâ kamân kâtikŋan ândim den zo hiriŋsâbapkât ninâu sâwe. ²⁰ Den itâ muyageip, zorat nânggâne imbanâ oip, “A mo zuu nâinâ bakŋâ zo lâŋi kâtŋâ kune mumbap.” ²¹ Kut nâi zo sânm kwâtkwâtŋoot muyagei Mosenâ sâip, “Nâ kengât op sânmnâ sâmbuap.”

²² Mârum yatâ âsageip. Narâk zi ko zen bakŋâ yatâ zoren buŋâ. Zen Sioŋ bakŋâ, Anutu ândiândiŋ, zâkkât kamân patin sumbemân, Yerusalem kamân uŋakŋan ga giwe. Oi sumbem a doŋbep, a mân sâlâpziŋgozâŋgoŋ sot sâtâre mindumindu patâ. ²³ Anutugât narâpŋâ kutziŋ sumbemân kulemgoi ziap, zen mâte otziŋgâwe. Oi a aksik patâ nenŋât den sâm kwâkâkwâkân a patâ, Anutu sot a hâlâlû minziŋgip, zengât um dâpziŋâ, zengâren târokwarâwe. ²⁴ Oi Yesu târotâro uŋakŋangât nakŋâ, zâkkâren gamŋâ gilâm sanŋonsanŋon mâte urâwen. Gilâm zorâŋ Abegât gilâmŋâ tosa sâm muyageip, zo yatâ buŋâ. Yesugât gilâm zorâŋâ sanŋoniŋgâbapkât geip.

Anutuŋâ hân sot sumbem mâŋgizikâbap.

²⁵ Zen den dâzâŋgobap, zo zâk kândâtkubegât galem orangâm ândibi. Mârumŋan hânân ge Sinai bâkŋan gâbâ sâkurâpziŋâ den dâzâŋgoi birâne hâuŋâ muyageziŋgip. Zi sumbemân ândim den dâtnâŋgomap, zâk kândâtkom dap yatâ hauŋâ buŋ ândinat? ²⁶ Anutuŋâ Sinai bâkŋan den sâi diŋandâ hân mâŋgeip. Oi zi ko du âsagibapkât sâm kâtigeip. Anutuŋâ itâ sâip,

“Nâ narâk nâin dum hân mâŋgimŋâ sumbem ârândân mâŋgibat.”

²⁷ Dum mâŋgibat sâip, zo ko kut nâi nâi muyageip, zo mâŋgei buŋ upapkât nânggâm sâip. Buŋ oi zinziz kâtik zo muyagem yen zimbi.

²⁸ Nen Anutugât um topŋan ândinat kât sinŋi kwatniŋgip, zo zinziz kâtikŋâ. Zo minat, zorat Anutu sâtâre okŋangânat. Oi pindiŋsâm hurat kwâkŋangâm kenŋât op mâpâsinat. ²⁹ Wangât, Anutuniŋâ, zâk kârâp patâ yatâ, zorat op ko. Kârâpŋâ kut nâi nâi bâliŋâ sem nanŋâbap, zorat san.

13

Um den.

¹ Buku orangâm ândime, zo zen mân birâne gibap. ² A hân nâin gâbâ gane ziŋgit mân nângânâŋgâ mân upi. Mârumŋan a ganetâ buku otziŋgânâ sâm topziŋ mân nângâm sumbem a buku otziŋgâwe.

³ Bukurâpziŋ tâk namin zâmbarâwe, zengât nânggâm, nânggâne ârândân ândien yatâ upap. Oi zen sâk sot ândiegât bukurâpziŋ a ziŋ zâŋgone sâknam kwâkŋan ândime, zengât nânggâm ândibi.

⁴ Ap ambin ândiândiņ, zorat nâņgâne bon oi mân mem bâliņ kwapi. Oi itâ nâņgâm ândibi. Laņ ândim târotâro mânâņgât ândime, zen Anutuņâ hâuņâ zingâbap.

⁵ Umziņandâ kât sikungât âkņâle mân upap. Oi kut nâi nâi tatgigap, zorat mân sâm mem ândiban. Kembu zâk itâ sâip, “Nâ mân birâgibat. Oi gek mân nâņgânâņgâ mân upat.” ⁶ Zorat nen um bâbâlaņâk itâ sânat, “Kembu zâk betnan memap. Zorat a ziņ kâsa otnim yatâ mo yatâ otninâ sâne mân kenġât upat.”

Singi âlip kwâkâm niņġawe, zo mem ândim Yesu molinat.

⁷ A sâtņâ gakâziņ Anutuġât den dâzâņgom ândiwe, zeņġât nâņgâm ândibi. Zen mâtâp âlip lâņ ândim muwe. Mâtâp zorik ekņâ moliziņġâm Kembuġâren nâņgâm pâlâtâņ kwâkņaņġâm ândinat.

⁸ Yesu Kristo, zâk ândeipņâ ândiap, zo yatik ândim zâimâmbap, kâtikņâ. ⁹ A ziņ den unakņâ top top dâzâņgone zorâņâ umziņ mân gulipkubap. Umziņan Anutuġâren gâbâ tânzâņgozâņgoņandâ tângui kâtigem kiri âlip upap. Kut nâi nâi niniņandâ mân mem tâņgubap. Aņâ mâtâp zo lâņġawe, zen bonņâ mân muyagiwe. ¹⁰ Neņġâren Kembuġât singi nalem pâpanņâ taap. Zo hâmbâ silep galem upme, ziņ nimbigât mân sâsâņâ. ¹¹ Zen nâņġame. Zuu kom gaamņâ gilâmziņ tirik namâ galem a patâņâ bâliņaņġât tosaġât namin mem zari bonņâ kamân kândâtņan mem gei kârâbân ume. ¹² Zo yatik Yesu zâk gilâmġandâ a um hâlâlu miniņġabapkât kamân kândâtņan kune moip. ¹³ Zorat nen yatik kamân kândâtņan zâkkâren giarindâ zâkkât op yatik bâliņ otniņġâbi. ¹⁴ Itâ nâņġâm utnat. “Kamân ziniņ kâtikņâ ziren mân taap. Nen kamân kâtikņan, ziniņ kâtik zimhap, zorat nâņġâm mambât ândien.” ¹⁵ Zorat nen Yesu sot pâlâtâņ opņâ târotâroniņaņġât opņâ Anutu mâpâseindâ zorâņ tâbaniņ upap. Zâk hurat kwâkņaņġâm ândim lâuniņandâ sâm sâtâre okņaņġânat. Kutņâ sâm bâbâlâņ kwâkņaņġânat.

Ninâu sâm betniņan mimbi.

¹⁶ Orot mâme âlipņâ utnam gulip mân upi. Anutu zâk zorat nâņġi zâkkât singi kut nâi nâi pame, zo yatâ utne bonņâ upap.

¹⁷ A sâtņâ gakârâpziņ, zeņġât sâtziņ lubi. Zen um dâpziņ galem upmenâ nepziņaņġât topņâ Anutu mâteņan sâm muyagibi. Zorat nepziņ umâlîbân tuune dâp upap. Umbâlâyân tuune zeņġâren kut nâi âlipņâ mân upap.

¹⁸ Zen neņġât op ninâu sâm ândibi. Nen umniņan tosa kârum ândimen. Kut nâi nâi utnam oindâ târârâk upapkât otniņġâmap. ¹⁹ Ninâuņâ betnan mine Kembuņâ melâņnigi zeņġâren kek ġâbatkât dâzâņġuan.

²⁰ Lumbeņaņġât mariņâ, Anutu, zâk râma galem a patâ Kembuniņ Yesu târotâro ziniņ kâtik zorat gilâmġât mumuņan gâbâ mâņġei zariņ. ²¹ Anutu zâk imbaņâ sot kâwali ziniņġâmņâ mem bâbâlâņ kwatziņġi diņâ lum nepņâ tuum kwâtâtibi. Oi zikņak nâņġi dâp opmap, zo Yesu Kristoġât opņâ zeņġâren muyagibap. Zâkkâren sâm âlip kâtikņâ zem zâimâmbap, zo perâkņak.

²² Bukurâp, den kârep nâi mân kulemgum ziņan. Oi zen den girem zo nâņġane mân bâliņâ upapkât sâm ziņan. ²³ Oi nâ dâzâņgua nâņġânek. Bukuniņâ Timoteo, zâk tâk namin ġâbâ olaņawe. Oi zâk kek ġâbap oi ko zâk sot ġârat.

²⁴ A sâtnâ gakârâpziņ sot Kembangât siņgi a ambân aksik nâņgâziņgan. Italia hânân ândie, zen yatik nâņgâziņge.

²⁵ Kembangâren gâbâ tânzâņgozâņgoņâ aksik zeņgâren zimbap. Zo yatik.

Ekap Yakoboŋâ kulemgoip.

Mâsimâsikâgât bonjâ.

¹ Nâ Yakobo, Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekât kore anjâ. Kembangât a kâmut gakârâp siŋsururuŋ op âi ândie, zen sâmb sâtâre otziŋgâm ekap zi kulemguan.

² Bukurâpnâ, zengâren mâsimâsikâ top top muyagei nângâne sâtâreŋoot upap. ³ Zen itâ nângâbi. Zen mâsimâsikâyân ândine zengâren kâtigigiŋ, zo muyagibap. ⁴ Oi kâtigigiŋ, zo zengâren bonjâ muyagem kâtigibap. Oi muyagei zen umgât sikum Anutugât den mân kârum tosaziŋ buŋ op hâlâlû ândibi.

Nângânângâ kârum Kembangâren ninâu sânat.

⁵ Zengâren gâbâ nâiŋâ nângânângâ kârum Anutugâren ninâu sâi pindâbap. Anutu zâk a sâmb bâliŋ den zo mân dâtnângom um bâbâlanjâŋgârâk nângânângâ âlipjâ niŋgâmâp. ⁶ Zorat a um zagât opjâ buŋâ, Kembu nângâm pâlâtâŋ kwâkŋangâm ninâu sâbi. Ka a um zagât upap, zo pibâ gâi saru âbângum âim gâmap, zo yatâ upap. ⁷⁻⁸ A yatâ zo Kembangâren ninâuŋât hâuŋâ mimbatkât sâi mân pindâbap. Um zagât op gulip ândimâp, yatâ zorâŋ mân pindâbap.

Sikumziŋ zâizâiŋ zorâŋ bonjâ buŋâ.

⁹ A ziŋ a kanpitâ zâkkât nângâne gigiŋâ opmap. Ka Anutuŋâ a zo a bonjâ kwânâŋgi sâtâre patâ upap. ¹⁰ Oi yatigâk a ziŋ a sikumŋoot zâkkât nângâne zâizâiŋ opmap. Ka Anutuŋâ a yatâ zo zâkkât sikumŋoot zorat nâŋgi gigiŋâ opmap. Pâliŋpâliŋ neule bâloŋâ kek âmbârâŋgâm gemap, zo yatik a sot sikumjâ kek buŋ opmap. ¹¹ Mirâsiŋ takâmŋâ hibuk bâloŋâ egi âkâm gem neulenjâ buŋ opmap. Zo yatik sikum a nepziŋâ tânâmŋan birâm neule yatâ op buŋ upi.

¹² Nâi zâk mâsimâsikâyân kâtigibap, zâkkât nâŋga sâtâreŋoot uap. Zâk kâtigem umjâ oi ândei Kembuŋâ sâŋgânŋâ pindi ândiândi kâtik ândibap. Zo umziŋâ zâkkâren kinzap, zengât siŋgi sâip.

Mâsimâsikâgât den.

¹³ A nâi, zâk bâliŋangât mâsimâsikâgât itâ mân sâbap, “Anutuŋâ bâliŋangât mâsikâniŋap.” Bâliŋangât mâsimâsikâ, zo Anutugâren mân ziap. Zâkŋâ a nâi bâliŋangât mân mâsikâbap. ¹⁴ Mâsimâsikâ zo itâ muyagemâp. Nâi zâk zikŋak âkŋâleŋandâ diimâp. ¹⁵ Oi âkŋâleŋâ kâmbu kwap katep mimbap, kutjâ bâliŋâ. Bâliŋandâ lâmbatŋâ sâk sot um ârandâŋ mumuŋ op simgât siŋgi upabot.

¹⁶ Bukurâpnâ, um gulip upegât gasâziŋ kârâm ândibi. Bâliŋâ, zo hânân gâbâ âsagemâp. Âlipjâ, zo sumbemân gâbâ âsagemâp. ¹⁷ Kut nâi nâi âlipjâ top top, zo uren gâbâ âsakŋâ Ibâ kânok, zâkkâren gâbâ gemap. Zâkkâren, kâin yatâ, kwâtepmâtep mân ziap. ¹⁸ Anutuŋâ nângâm sâlâpkuiŋkât den bonjandâ nan bârarâp muyageniŋip. Oi zâkkât arâp zengât tenjâyân kândom op kinatkât yatâ otŋiŋip.

Den nângânângâŋâ zorâŋâ buŋâ, luluŋâ zorâŋ bonjâ.

¹⁹ Bukurâpnâ, zen nângânek. Anâ den nângânatkât bâbâlaŋ utnat. Den sâsâŋ sot kuk den sâsâŋ, zorat yâmbârinat. ²⁰ A kuk orotŋâ, zo Anutugât târârak mâtâp zo wâlâp. ²¹ Zorat zen um sumun sot gâŋgoŋâ zo birâm mulunân ândim sinŋi âlip den umziŋan pâip, zo buku op mem ândibi. Zorâŋâ um dâpziŋ kubikpapkât imbanâ zemŋângap.

²² Zen den kindapŋak mân nângâbi. Buŋâ. Nângâm lubi. Nâi zâk kindapŋak nângâbap zo ko umŋâ kâitkum simgât sinŋi upap. ²³ Nâi zâk den nângâm mân lubap, zâk anâ si sângânziŋ niniŋgurân ikme, zo yatâ upap. ²⁴ Zen si sângânziŋ ekŋâ birâm âim tobatziŋ nelânzângomâp. ²⁵ Nâi zâk Kembugât gurumin den bonŋâ nângâm lum kâtigem ândibapŋâ bonŋâ ek âkŋâlem op ândibap.

Sinŋi âlibân ândiândigât den.

²⁶ Nâi zâk sinŋi âlibân ândiman sâm lâu sâput mân galemgumâp, zo ko umŋâ kâitkumâp. A yatâ zorâŋ sinŋi âlibân ândiândiŋ zo yenŋâ upap. ²⁷ Malâ mandu umbâlâ op ândine ziŋgit on galem otziŋgâbi. Oi hânân bâliŋâ ziap, zo umziŋ sumunkombapkât kândâtkubi. Zen yatâ op ândinetâ Anutuŋâ ziŋgiri âlip oi itâ sâbap, “Sinŋi âlip mem ândie.”

2

Sikumziŋoot sot kanpitâ zo dâbâk otziŋgâbi.

¹ Bukurâp, zen âsakŋâ mariŋâ, Kembuniŋ Yesu Kristo, zâkkâren nângâm pâlatâŋ kwâkŋaŋgâmenâ a zâizâiŋ giginâ kut ŋâi ŋâi hâtubâtu mân otziŋgâbi. ² Nâ itâgât san. Yesugât a kâmut minduminduziŋan a ŋâi, lomba a, kamân ŋâin gokŋâ zâk hâmbâ neulenŋoot sâŋgân zâizâiŋ gâi a ŋâi, lomba a, kamân ŋâin gokŋâ hâmbânâ alâkŋâ pam kândâtŋan gâbap. ³ Oi zen a hâmbâ neulenŋoot zo ekŋâ itâ sâm dukubi, “Gâ zi ga. Tâtât âlipŋâ mâteyân zi ge tat.” Yatâ sâm a kanpitâ itâ dukubi, “Gâ ândi kin mo kian ginŋan ge tat.” ⁴ Zen a zengât holiziŋâ mân nângâm yatâ upme. Zen zo yatâ osetziŋan hâtubâtu otziŋgâme. Yatâ op Kembugât mâtâp gulipkume.

⁵ Bukurâpnâ, den sa nângânek. Anutuŋâ a dap yatâ zo gâsum sâlâpzângoip? Hânân a kanpitâ ândime, zen nângâm pâlatânân umgât gom sambe opŋâ Anutu um topŋan ândibigât gâsum sâlâpzângoip. Zo a umziŋandâ zâkkâren kinmap, zengât sinŋi sâip. ⁶ Oi zen ko a kanpitâ sinziŋ ginŋandâ ziŋgitme. A ikâ ziŋ denân zâmbanme? A sikumziŋ patâ zorâŋ kâsa otziŋgâm denân zâmbanme. ⁷ Oi a sikumziŋoot ziŋ Yesugât kutsinŋi âlip kwâkŋiŋan zarip, zo sâm bâliŋ kwapme.

Den ŋâi lum ŋâi birâbirâŋ, zo mân dâp upap.

⁸ Gikanŋât opmat, yatik bukuganŋât upan. Den kâtik kombânâ zo yatâ Kembugât ekabân kulemgune ziap. Zo lune perâkŋak âlip upap. ⁹ Ka a sât hâtubâtu otziŋgâbi zo ko bâliŋ utne gurumin den zorâŋâ topziŋ sâm muyagibap. ¹⁰ Nâi zâk gurumin den nâmbutŋâ lumŋâ ŋâi birâbap, zo den ku a upap. ¹¹ Zorat sâbâ. A ŋâigât ambân, zâk sot mân ândiban sâip, zâkŋagâk gâ kâmbam mân kumban sâip. Oi gâ a ŋâigât ambân sot mân ândimŋâ a kâmbam kumban zo ko gâ den ku a upan. ¹²⁻¹³ A ŋâi um lâklâk buŋ otziŋgâmap, zâk gâtâm Anutuŋâ yatigâk um lâklâk buŋ okŋaŋgâbap. Ka a um lâklâk op buku otziŋgâbap, zâkkât topŋâ Anutuŋâ sâm muyagei

Kembugât mâtenjan kenngât buŋ kinbap. Zorat gurumin den zorâŋ topniŋ sâm muyagibap. Zo nângâm kwâtâtemnjâ um lâklâk op târârak op ândibi.

Nângâm pâlâtân bon buŋâ sot gukupitnjâ.

¹⁴ Bukurâpnâ, a njaî nâ nângâm pâlâtân sot ândian sâbap, oi buku mân otziŋgâbap, zâk nângâm pâlâtânjâ zo dap op tâmbet agoagoŋan gâbâ mâkâbap? ¹⁵⁻¹⁶ A mo ambân njaînâ hâmbâ, sâk pâke mo nalem kârum ândei kâmut zengâren gâbâ njaînâ mân beknjan memnjâ itâ dukubap. “Gâ âlip âi ândiban. Gâ pateŋ opatkât sâkkâ kâpiban. Gâ nalem nem âkon upan.” Njaî zâk lâunandik yatâ sâm dap op beknjan mimbap? ¹⁷ Zorat a njaî nângâm pâlâtân sot ândian sâm buku mân otziŋgâbap, zâkkât nângâm pâlâtân zo mumunâ sânat.

¹⁸ Mo a njaînâ itâ sâbap? Gâ nângâm pâlâtân zemgigap. Nâ ko buku orotnjâ zemnigap. Nângâm pâlâtânjâ buku orotnjâ buŋâ, zo tirâpnona ikpâ. Oi nâ buku orotnjangât nep tuum nângâm pâlâtânngât bonnjâ tirâpgobat. ¹⁹ Anutu kânok ândiap, den zo nângâm kwâtâtemat. Gâ zo yatâ nângâm kwâtâtem sumbengât sinji uan sâmat. Ka zitâ sâ nângâ. Wâke zinâ zo yatâ nângâm Anutugât kenngât op sânmziŋ sâmbumap. ²⁰ Gâ a um kwamen, nângâm pâlâtân sot buku orot buŋâ. Nângâm pâlâtânjâ zo yennâ.

Abaram sot Rahaba zet nângâm pâlâtân op bonnjâ muyagiwet.

²¹ Nângâm pâlâtân bonnjâ zorat sa nângâ. Sâkunniŋ Abaram, zâkkât nanjâ Kembugât sinji sâm kumbat sâi Anutuŋâ nângi tosanjâ buŋ oip. Zo orot mâmenangât yatâ oip. ²² Oi itâ nângâ. Abaramgât nângâm pâlâtân zo orot mâmenandâ beknjan meip. Oi nângâm pâlâtânjâ târokwaî patâ oip. ²³ Oi zorat Abaramgât den kulem njaî itâ ziap,

“Abaram zâk Anutugât diŋâ nângi bon oipkât Anutuŋâ zâkkât nângi târârak oip.”

Oi zorat Abaramgât itâ sâwe, “Zâk Anutugât buku kânok.” ²⁴ Iknek. Anutu zâk a njaî nângâm pâlâtânngârâk egi tosanjâ buŋ mân upap. Egi buku orotnjangât nep mâpot tuugi tosanjâ buŋ upap.

²⁵ Oi yatik narâk njaîn Anutuŋâ Kanaan hân zo Isirae zengât sinji sâi laŋ mâman ambân Rahaba, zâknâ Anutugât den nângi bon oi Isirae a zagât hân ek mânângârâwet, zet zâkkâren gâitâ buku otzikâm tik mâtâp zâpari âiwet. Rahaba zâk buku orotnjangât nep tuugipkât Anutuŋâ nângi tosanjâ buŋ oip. ²⁶ Zorat itâ ziap. Sâk zâk kaapumnjâ buŋ op mumunâ muyagemap, zo yatigâk buku orotnjâ buŋ oi nângâm pâlâtânjâ zo mumunâ opmap.

3

Nâmbâlamniŋ galem utnat.

¹⁻² Bukurâpnâ, nen aksik patâ sâm tâpâkumen, zorat zengâren gâbâ doŋbepnjâ um bâbâlâŋ kwâkâziŋgâziŋgâŋ nep tuunat mân sâbi. Nângânek. Den sâm kwâkâkwâkân narâknjan Kembuŋâ kwâkâziŋgâziŋgâŋ a nen den bâliŋâ sâm ândimen, zorat hâuŋâ yâmbâtŋâ niŋgâbap. Nen aksik patâ âsâbân sâm tâpâkumen. A njaînâ den bâliŋ mân sâbap, zâkkât a âlip, târârak sâsân. Yatâ zorâŋ um sâknangât âlip upapkât nep tuubap. ³ Bâu patâ biosi zen dinniŋâ lubigât lâuziŋan tâk kâtik pamen. Zo pam kwâknjan tap mem purikgurik tuugindâ âime. ⁴ Wangâgât yatik nângâme. Zen patâ oi pibâ kâtikjandâ kom alei âime. Oi mâbugwâbure tuutuŋâ mâiktârâ zo mem

mâburine mâtâp âiâinî dap âimap. ⁵ Oi a nâmbâlam zo yatik mâiktârâ, zo kut nâi nâi yâmbâtnâ op zâimap.

Nânge. Kârâp zâk mâiktârâ. Yatâ zorân hibugân pâindâ sem nanğâmap. ⁶ Nâmbâlamziñ zo kârâp yatâ. Zâknâ sâk toren walâziñgâm bâliñangât mam op nep tuumapnâ um sâkniñ sumunkomap. Oi ândiândiniñâ oi semap. Ziknâ ko sim kârâbân gâbâ kârâp sâugi semap. ⁷ Zuu top top saruin sot hânân sot nii, mulum, zo anjâ mem sândukñan kwatziñgâmen. ⁸ Nâmbâlam ko a nâinâ dap op mem sândukñan kwâpap? Zâk âkonjâ buñâ, purikgurik op bâliñâ memap. Mulum kâtik, kwaru yatâ. ⁹ Nâmbâlamniñandâ Kembu Ibâniñ sâam âlip kwapmen. Oi nâmbâlamniñandik a Anutugât holi tobat sâam bâliñ kwatziñgâmen. Lâu zobik den âlip sot bâliñâ gemap.

¹⁰ Bukurâpnâ, yatâ zorân mân dap uap.

¹¹ Dabân yatâ too sinñan zobigâk naamnâ sot kâlaknâ mâpot gem gâbabot?

¹² Bukurâp, koserân dap yatâ kolinî muyagibap? Mo samân dap yatâ zâlâli muyagibap? Mo sarunâ samnâ upap?

Nânğânânğâ uren gok sot âmbiren gok.

¹³ Zengâren gâbâ nânğânânğâ a mo nânğâm upme, zo ândie? Zâk lumbenâ ândim orot mâme âlip muyagem ândei nânğânânğânğât topnâ muyagei a ikpi. ¹⁴ Oi zengât umziñan um kâlak sot um zâizâinî ze sâkziñ mem zâim den bon nânğen sâne sarâ upap. ¹⁵ Nânğânânğâ mâtâp zo ubâ gâip mân sâsânğ. Buñâ. Nânğânânğâ zo hânân goknâ. Ayân gok. Satangâren gok. ¹⁶ Kâsa kâsa, um kâlak sot zâizâinî zimbap, zo yatik kâsâp sot sumunñâ zo zem zâibap.

¹⁷ Nânğânânğâ uren goknâ, zorânâ ko mâtâp âlip itâ muyagemap. Um salek, lumbenâ, sât lulu, buku orot sot sinği âlipkât bonñâ nâmbutnâ. Um zagât mo sarâ ândiândiñ buñâ. ¹⁸ Lumbenğânğât nep tuume, zen arikñâ kâmitne târârakñanğât bonñâ muyageziñgâmap.

4

Sâknam nep tuum bon mân muyamuyagiñ.

¹ Zengâren kâsa sot kâmbam zemap, zo top wangât? Sâkkât âknâle zemap, zorân kâmbamgât nep tuumap. ² Zen um sâkkât âknâle op kut nâi mân mime. Kâmbam kom kâsa op kut nâi mân mime. Zen ninâu buñ ândime, zorat. ³ Oi zen kut nâigât ninâu sâam âim ma ko mân mime, zo ko umziñan den bâliñâ ze ninâu sâame. Zen itâ nânğame, “Kut nâi zo muyageniñgi kâtigem um sâkniñanğât âknâle zorat bonñâ muyaginat.”

Umniñandâ nâin nâin mân nânğânat.

⁴ Haai, târotârô mânâmânğânğât zen. Hânân kut nâi nâi ziap, zorat sinği ândibannâ Anutu kândâtkuban. Zo nânge mo buñâ? Zorat nâi zâk hânân kut nâi nâi ziap, zo buku okñanğâbapnâ Anutu kâsa okñanğâbap. ⁵ Mo den kulem nâi ziap, zo nânğâne yen opmap? Den zo itâ, “Umniñan Kaapum pâip, zo zâkkât sinğiyâk ândibapkât kâtigemap.”

⁶ Den kulem nâi ko itâ ziap,

“Tânñanğonânğon, zo donbep niñgâmap.”

Zorat den nâi itâ ziap,

“Anutu zâk a zâizâinj zengât tân kwâkâmâp. Ka a ziinjângât nângâne gemap, zo ko tânzângozângonj zo zinjâmâp.”

⁷ Zorat Anutu um topjan giginj op ândibi. Oi Sataj kâsa minjângâne birâzingâm âibap. ⁸ Zen Anutu mâte okjângâne zâkoot zen mâte otzingâbap. Bâlij mâme a ambân, zen bâlijâzinjâ sanjon birânek. Âi kom ga kom upme, zen umzinj sanjone salek oik. ⁹ Zen topzinj nângâm birânjâ isem umbâlâ upi. Girânzinjâ zo melâj umbâlâ upi. Oi sâtâzezinj zo melâj girâp isebe. ¹⁰ Kembugât mâtenjan umzinj diim ge ândine zâknjâ mem zaatzingâbap.

Kembu mân walâm ândinat.

¹¹⁻¹² Bukurâpnâ. Gurumin den marijâ sot sâk kwâkâkwâkân a kânok ândiap. Zâk zângobap mo kubikzingâm birâzingâbap, zorat imbanâ zemjângap. Zen ko sâk bâlij mân upi. Njâi zâk bukujâ sâk bâlij kwap hâuñjângât den sâbap, zâknjâ gurumin den sâk bâlij kwap kândañbap. Gâ gurumin den sâk bâlij kwap kândañban zo ko sât luluñ a mân op, sâk kwâkâkwâkân a upan. Gurumin den marijâ sot sâk kwâkâkwâkân a kânok ândiap. Zâk zângobap mo kubikzingâm birâzingâbap, zorat imbanâ zemjângap. Gâ wangandâ bukuganjângât den hâuñjâ sâban? Zo Kembugât nep.

Kembujâ nângâningi kut njâi utnat.

¹³⁻¹⁶ Bâi, itâ nângâne. Zen itâ sâme, “Itârâj mo mukan kamân zoren âi kut njâi njâi anjâgwanjâ op kât sikum mem ândeindâ kendon zi âki âburinat.” Zen zâizâinj den sâk sâkzinj mem zâime. Zâizâinj den zo bâlijâ. Mukan zo mo zo muyagibap, zo zen mân nânge. Mo ândiândizinjâ zo dap yatâ? Zo kaapum yatâ. Zo mâik njâi muyagem zorânjok buñ upap. Zorat itâ sânetâ dâp upap, “Kembujâ nângâningi wâgân ândim yatâ mo yatâ utnat.” ¹⁷ Njâi zâk mâtâp âlipnjâ zo ekjâ lanj birâbap zo ko tosa muyagibap.

5

A kât sikumgât âknjâle upme, zengât den.

¹ Kât sikum a zen sâknam muyagezingâbap, zorat kânjan isem umbâlâ utnek. ² Irâ sikumzinj alâgem buñ upap. Oi pet hâmbâzinj mem ândime, zo hângât sinji. ³ Narâk pânkânok oi zen sikum motzinj minduwe, zo birâbi. Goide kât sot kâtzinjâ zo bâlij opnjâ hân oi zorânjâ topzinjâ sapsubap. Kârâpnjâ yatâ zinjesei sâknam nângâbi. ⁴ Nângâne. A nepzinj hibuk urine kâitzângom nep sângân diim gei zinjâwe. Oi kâlamzinjan bon miminj nep tuuwe, zen yatik otzingâne isene sumbem kâwali a zengât Kembu kindapnan giarip. ⁵ Sikum a zinj hânân sâknam kâbâ yâmbât buñ ândim âknjâliwe. Nen bâu nalem zinjindâ nem lâmbatne zângom om nimen. Zen zo yatâ sii nalem patâ nem ândimjâ kâmbangât sinji op narâk patin bâu yatâ zângom tâmbetzângobi. ⁶ Sikum a zinj a târârak diñjâ sâk kwâkâm lanj kâmbamân parâwe. Zâk sâknanjângât hâuñjâ mân sâip.

Sâknam kwâkjan ândim Kembu patâniñ gâbapkât mambât ândinat.

⁷ Bukurâpnâ, zen Kembu gâbapkât mambât âkon buñ ândibi. Nânge. Nep marijâ njâinjâ nep kârâm kâmit nalem bonjâ âsagibapkât mambât ândimâp. Oi maa sot map dâbâk oitâ bonjâ lâmbatpapkât nângâm ândimâp. ⁸ Oi

Kembugât narâknâ pânjkânok uapkât zen âkon buñâ mambât ândim umziñ tângune kâtigibap.

⁹ Bukurâp, zen a torenñâ mân sâm bâliñ kwatziñgâbi. Kuk den mân dâzângobi. Patânâ gam hâuñâ ziñgâbapkât. Nângânek. Patâniñâ zâk hângji kândâtñan ga kinzap.

¹⁰ Bukurâpnâ, Propete Kembugât sâtkât den sâweñâ sâknam kwâkñan ândim kâtigiwe. Zeñgât mâtâp zo lâñji. ¹¹ Nâñge. Sâknam kwâkñan kâtigem ândiwe, zeñgât nângindâ âlip uap. Hiobe zâk sâknam kwâkñan ândim mân loreip. Zâkkât den siñgi nâñge. Oi Kembuñâ um nângâm bet kut ñâi ñâi âlipñâ pindip, zo nâñge. Kembugât tânzângeozângeonj sot buku orotñâ patâ ziap.

Sâm kâtik den.

¹² Bukurâpnâ, den ñâi zi sa nângânek. Zen sumbemân mândâm den sâm kâtigime. Zen hânân kwap den sâm kâtigime mo kut ñâi ñâiyân kwap den sâm kâtigime. Zo mân upi. Zen dinziñâ perâkñakkât bonñâ perâkñagâk âsagibap. Mo buñâ sâne buñ upap. Zo tosa muyagibegât yatâ upi.

Mâsek zine kut ñâi upi.

¹³ Zeñgâren gâbâ a ñâiñâ sâknamân ândibap, zâk Anutugâren ninâu sâbap. Ñâi zâk sâtâre op ândibap, zâk mâpâmâpâse kep mimbap. ¹⁴ Zeñgâren a ñâi mâsek upap, zâknâ Yesugât kâmut a sâtñâ sâi gam zâkkât op ninâu sâbi. Oi Kembugât kot sâm kelâk too sañgonñanñgâbi. ¹⁵ Zen nângâm pâlatânân ninâu sâsân, zorân mâseknâ kubikpap. Kembuñâ a zo tângoi âlipñâ upap. Tosañâ oip, zo gulipkubap. ¹⁶ Zorat zen âlip upigât bâliñâziñâ sapsun ninâuñâ tânagobi. A târârak ñâi ninâu sâi imbanoot upap. ¹⁷ Propete Elia, zâk a nen yatâ. Zâk map mân gibapkât kâtigem ninâu sâip. Ninâu sâi kendon patâ karâmbut sot kâin nâmburân kânok zorat umñan map mân gem zeip. ¹⁸ Oi bet dum ninâu sâi sumbemân gâbâ map gei hânân kut ñâi ñâi kâmñâ takip.

Gulip orotñâ zo diiziñgâne gabi.

¹⁹⁻²⁰ Bukurâp, zeñgâren gâbâ ñâi zâk den bonñâ zorât mâtâp, zo birâm walâm ari buku ñâiñâ diigi âburem gâbap, zo ko zâk itâ nângâbap, “Ñâi zâk bukuñâ mâtâp bâliñan gâbâ diimñâ Anutugâren pâi Anutuñâ a zorat tosa donjep gulipkubap. Oi a zo um dâpñâ mumuñanñgât siñgi oibân gâbâ mâkâbap.”

Zo yatik.

Ekap kânok Peteronâ kulemguip.

Mâsop den.

¹ Petero, nâ Yesu Kristo zâkkât Aposolo ândianjâ Anutuñâ a diizingip, Ponto, Galata, Kapadosia, Asia sot Bitinia hânân osetboset ândie, zengât ekap zi kulemguan. ² Anutu Ibânâ nângi zeipkât gâsum sâlâpzingoip, zen Kaapumñâ um hâlâlû kwatzingâbap sot Yesu Kristogât dinâ lunetâ zâknâ zengât op moipkât um salek kwatzingâbapkât diizingip. Zengâren um lumbênâ sot tânzângoazângoip patâ op sambâlem zimbap.

Sumbemân kut ñâi âlip zorat sâtâre utnat.

³ Nen Anutu, Kembuniñâ Yesu Kristo zâkkât Ibâ, zâk sâm âlip kwâkñangânat. Zâknâ Yesu Kristo mumunjan gâbâ mânggeipkât tânnângom um bâbâlanj op ândiândi bonñangât nângâm nângâm ândinatkat mânginingip. ⁴ Oi sumbemân neñgât sinji kut ñâi zinziñ kâtik, buñ orot bunjâ, zo pâi neñgât mambâtningâm ziap. Zo minatkât yatâ otningip. ⁵ Anutu zâk imbanñootnâ galem otningi nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeindâ gâtâm narâk âki kubikkubikkât bonñâ muyagibap.

⁶ Zen zorat sâtâre op ândie. Narâk pânkânok ziren Anutuñâ sâi sâknam sot kâbâ yâmbât top top sot umbâlâ kwâkñan ândine zorânâ mâsikâzingâbap. ⁷ Zorat den ñâi sâbâ. Goide kât zo yennâ, kârâbân pane sei topñâ muyagime. Zengâren yatik topziñ âsagibapkât sâknam sot kâbâ yâmbât âsagezingâmap. Nângâm pâlâtânziñ bonñâ mo bunjâ, zorat topñâ muyagibapkât âsagime. Zen nângâm pâlâtânziñ zo bonñâ, zorat sâknam kwâkñan ândine Yesu Kristo gâbabân zengât sâtâre sot sâm âlip zo muyagibap. ⁸ Zen Yesugât holi tobat mân igawenâ umziñ zâkkâren kinmap. Oi narâk ziren sinziñâ mân igawenâ nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândie. Oi zorat sâtâre patâ, zo anjâ mân nângânângânj, zo nângânangâm. ⁹ Nângâm pâlâtânziñangât bonñâ, um dâpziñ sumbemân zâizâinj, zorat mâte otzingapkât sâtâre ue.

Propete zen den kânjan sâwe, zo bon muyageip.

¹⁰ Propete ziñ Anutugâren gâbâ tânzângoazângoip zi dap dap muyagibap sâm zorat topñâ mâsikâm ândim gawe. Oi a narâk ziren ândien, neñgâren tânzângoazângoip zo muyagibapkât den kânjan sâwe. ¹¹ Propete ziñ itâ sâwe, “A bâliñan gâbâ mâkâningâbapkât sâsânj, Kristo, zâk âsagem sâknam nângâmñâ ko neule âsâkñan zâi mem ândibap.” Kaapumñâ den zo umziñan pâi zen narâk ikâ zoren mo dap yatin Kristo zo yatâ muyagibap sâm, nângâm ândim gawe. ¹² Oi den sâwe, zorat bonñâ ziñan bunjâ, neñgâren muyagibapkât sâsânj, zo sâm muyagiwe. Oi narâk ziren den zorat bonñâ muyageip. Anutuñâ Tirik Kaapumñâ sângongui sumbemân gâbâ gem Kembangât sinji a mam otzingi sinji âlip dâzângowe. Sinji âlip zo den bonñâ. Oi sumbem a ziñâ den zorat topñâ iknatkat nângâm ândiwe.

Ândiândi sânginjâ zo kândâtkubi.

¹³ Zorat zen um nângânângâziñ kubik um kendon ândibi. Oi Yesu Kristonâ muyagemñâ tânzângobap, zorat nângâm nângâm um bâbâlanj op mambât ândibi. ¹⁴ Ândiândi sânginjâ sot lanj gulip ândiândij mem ândiwe, zo narâk

ziren mân mem ândibi. Buñâ. Anutugât diñâ lum ândibi. ¹⁵ Um hâlâlu mariñandâ diizingipkât zen zâk yatâ târârak op ândibi. ¹⁶ Kembugât den ñâi itâ kulemgune ziap, “Nâ târârak ândiangât zen târâragâk ândibi.”

Yesu Kristogât gilâmjandâ sângâniñ meip.

¹⁷ Zen Ibâniñ sâm mâpâsime, Anutu zâk hâtubâtu mân opmap. Ândiândiniñangât tobatniñâ nângâm dinniñ sâm kwâkâbap. Zorat zen kwande ândim hurat kwâkñangâm ândibi. ¹⁸ Zen itâ âlip nângâme. Nen sâkurâpniñâ zengât mâtâp lân ândeindâ kut ñâi yennâ, goide kât yatâ, zorân mân sângânniñ meip. Buñâ. ¹⁹ Kristogât gilâmjandâ sângâniñ meip. Zâk râma gwamñâ sâkñâ âlipñâ zo yatâ op ândeip. ²⁰ Anutu zâk mârurnjan hân kombânâ mân muyageibân nep zo nanñâ sâm pindip. Nânñangât muyamuyagiñ ko bet narâk murukñan zi nengât op muyageip. ²¹ Zâkñâ nen Anutugâren târokwatniñgip. Anutuñâ mumuñan gâbâ mângim neule âsakñâ giñanji giarip. Zorat nen Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândien.

Den sinji âlipñandâ mânginiñgip.

²² Zen den bonñâ lunetâ um dâpziñ salekkoip. Oi buku bonñâ upigât yatâ muyageip. Zorat umñâ gâsâyagom ândibi. Umziñ nep zoren pane buku orot âsagom kâtigibap. ²³ Zen âsaâsagiñ unakñâ. Buñ orotñan buñâ, mân buñ orotñâ. Anutugât den ândiândiñ sot ziniñ kâtik, zobâ muyagiwe. ²⁴ Zorat Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap, “A zen hibuk yatâ. Oi neuleziñ zo hibuk neule bâlonñâ yatâ. Hibuk neule zo âmbârângâm gemap. ²⁵ Anutugât den ko zo ziniñ kâtik. Zo zem zâimâmbap.”

Sinji âlip den dâzângowe, zo ko zi.

2

Nen Yesugâren pâlâtân op kâtiginat.

¹ Zen bâliñâ sot sarâ sot kâsâp, umân pâpan, mem ge kwâkwat den zo birâm nanğâbi. ² Birâmñâ katep mâik namgât otziñgâmap, zo yatik zen um dâpziñangât nalem, Anutugât den, zorat yatik otziñgâbap. Zo nemñâ sinji âlibân lâmbat kâtigem kinbi. ³ Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap, “Kembuñâ tânzânğoi nângâm âkñâle urâwe, zorat op zâkkât den nângâmñâ lunam upi.

⁴ Kembuniñâ Yesugât den ñâi itâ ziap. Zâk mirâ kunkunñâ ândiândiñ. Anâ ek birâne Anutuñâ zâkkât nânji zari mem sâlâpkoip. ⁵ Zorat zen hâmbô ândiândiñ op zâkkâren târokwap kin zâimñâ Kaapumgât namâ upi. Oi Kembugât tirik namâ galem a yatâ umziñâ Kembugâren pane zeï kore okñangâbi. Zo Yesu Kristogât op nânji âlip upap. ⁶ Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap,

“Nângâ. Nâ Sionj bâkñan, Yerusalem kamânân kunkun ñâi kwânângan. Kunkun zo gâsum sâlâpkuwan, zo sângân patâ. Anâ zâkkâren nângâm pâlâtân kwapi zo ko mân kwakpi.”

⁷ Oi zen zâk nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândime. Zen zâkkât nângâne bonñâ uap. Ka a nâmbutñâ nângâm pâlâtânziñ buñâ, zengât itâ sâip, “Mirâ tuutuun a kunkun ek âkon op birâwe, zorân kunkun ziniñ kâtik op kinzap.”

⁸ Kembangât ekabân den nâi itâ ziap,
 “A zen kunkun zoren kom tâmbetagobi.”

A sinji âlip birâmñâ zoren kumbigât sâsân zo, zen yatâ upme.

Nen Anutugât kâmut urâwen.

⁹ Zen ko Anutugât kâmut gakânâ sot tirik namâ galem a gakânâ sot târârak a ambârâpnâ. Yatâ zo zen ko nâtâtigân gâbâ diizingâm ga âsakñan zâambarip. Kut nâi nâi âlipñâ opmap, zorat sinji den sâne laj kârâbapkât gâsuzingip. ¹⁰ Zen mârurnjan zâkkât a mân urâwe. Narâk ziren ko Anutugât a kâmut ândie. Mârurnjan kwakmak ândiwe. Zi ko tânzângoi ândie.

Bâliñâ kândâtkom ândinat.

¹¹ Bukurâpnâ, nâ dâzânghua nânghânek. Zen hânân kwande sot lumba ândimenâ um sâkziñangât âknjâle bâliñâ zo kândâtkubi. ¹² Wangât, um sâkziñangât âknjâle bâliñâ zo um dâpziñangât kâsa yatâ uap, zorat. Yatâ ândimñâ um kâtik osetziñan târârak ândibi. Yatâ ândine um kâtik a ziñâ zengât laj bâliñ mâme sâmñâ topziñ ek nânghâmñâ Anutuñâ takâbabân orot mâme nepziñangât Anutu sâm âlip kwâkñangâbi.

A kutâ zengât den lunat.

¹³⁻¹⁴ Kembangât op a kutâ sot a sâtñâ top top zengât sâtziñ lubi. A kutâ patâ ândiap, zâkkât sot hângât galem a zâambarip, zengât den kâtik ârândân lubi. Ziñâ bâliñ mâme a hâuñâ zingâbigât sot a âlipñâ ândie, zen sâm âlip kwatziñgâbigât sâm ziñgip. ¹⁵ Zen ko nep âlip zi tuumñâ a um kâtik sâm gulip muyagime, zengât den mem gei pambigât Anutuñâ sâm ziñgap. ¹⁶ Zen olañziñgipkât dumun buñ ândie. Oi ândiândi zorânâ bâliñâ mân ekap kubap. ¹⁷ Târârak ândim Anutu kore okñangâbi. ¹⁸ Zen a aksik zengât nânghâne giginâ mân upap. Bukurâpziñ umziñandâ gasâzânghoi ândibi. Anutu hurat kwâkñangâm ândibi. A kutâ patâgât sât lum ândibi.

Kore a, zengât den.

¹⁹ Kore a, zen patârâpziñ hurat kwatziñgâm sâtziñ lum ândibi. A patâ âlipñâ sot sânduk ândiândiñ, zenâk buñâ. Kârâpnâ ândiândiñ, zen ârândân sâtziñ lum ândibi. ²⁰ Zen Kembangât nânghâm âlip utnetâ laj sâknam ziñgâne âkon den mân sâm ândine ko Anutuñâ zengât nânghâni âlip upap. ²¹ Ka zen tosa muyagine lapitziñgâne Anutuñâ dap yatâ nânghâni âlip nâi upap? Zen târârak ândim kâmbam ziñgi hâuñangât den mân sâm ândine Anutuñâ zengât nânghâni âlipñâ upap.

Yesugât mâtâbân lâj âinat.

²² Zen yatâ upigât sâm ziñgip. Wangât, Kristo zâk yatik zengât op sâknam nânghâm kândom otziñgip. Oi zen mâtâp zo ekñâ yatik lâj âibi. ²³ Yesu zâk bâliñâ mân oip. Sarâ lâunjan gâbâ mân gâip. ²⁴ Zâk sâm bâliñ kwâkñangâne hâuñâ mân sâip. Sâknam pindâne hâuñangât den mân dâzânghoi. Buñâ. Den sâm kwâkâkwâkñ nep bonñâ tuumap, Anutu, zâkkâren nânghâm pâlatân kwâkñangâm ândeip. ²⁵ Nengât bâliñandâ zâkkât sâkñâ kwâkñan zari poru nagân mem zâi moip. Nen bâliñâ birâm ândiândi târârak ândinatkat yatâ oip. Zâkkât useñâ zorân zengât use zo gulipkoi sojei âlipziñ urâwe. Zen râma yatâ laj gulip ândiwe. Narâk zi ko um dâpziñangât galem a, Yesu, zâkñâ diiziñgi zâkkâren ga ândie.

3

A ambân zengât den.

¹⁻² Ambân zengât yatik sâbâ. Zen abârâpziñ zengât giginâ ândibi. Oi abârâpziñ nâmbutnâ zen Kembugât den kom ândine zen den mân dâzângomnâ diim gem ândine abârâpziñ zengât orot mâme âlip zo eknâ umziñ melânbi. ³ Ambân zen sâkkât neule kâukziñ mem kubik kwâlak sângân zâizâiñ gânduziñan pame sot hâmbâ neule âlip mem ândime, zorat nângâne yenñâ upap. ⁴ Neule bonñâ zo itâ. Umziñan tik zem muyagemap, zo neule zinzîñ kâtik muyagei Anutuñâ nângi zâizâiñ upap. Um lumbe sot um sânduk ândiândiñ, zorat san. ⁵ Kembugât siñgi ambân mârumñan ândiwe, zen neule zo mem ândiwe. Oi Anutugâren nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândim abârâpziñ sâtziñ lumarâwe. ⁶ Serañâ Abaramgât den zo lum ândeip. Oi patânâ sâm ândeip. Oi zen kut nâi nâi âlipnâ opnâ kenğât buñ ândim Seragât bârarâp op ândibi.

⁷ A zengât yatik sâbâ. Ambân zen imbanzâziñ giginâ. Zorat op ambirâpziñ zen nângâmñik kut zo otziñgâm ândibi. Oi ândiândi kâtikât ârândân ândibigât sâip. Zorât a ziñ ambirâpziñ gâlem otziñgâm ândibi. Yatâ op ândine ninâuziñâ pâñsâsâñ buñ, hâlâluyâk zâibap.

⁸ Oi mâpot sâbâ. Zen aksik patâ umziñ diim gei um kânok op um sândugân ândibi. A torenñâ, zengât bukurâpniñâ sâm umziñandâ gâsâyagom lumbenâ op um nângânângâyân ândibi. ⁹ A ziñ kut nâi bâliñâ otziñgâne hâuñâ bâliñik mân otziñgâbi. A ziñ sâm bâliñ kwatziñgânetâ hâuñâ sâm bâliñ den mân dâzângobi. Buñâ. Zen sâm âlip kwatziñgâbi. Anutuñâ mâsop minziñgâbam diiziñgipkât a mâsop minziñgâbi.

¹⁰ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ zaiç,

“Nâi zâk ândiândigât âkñâlemap sot narâk âlip muyagibapkât nângâmmap, zâk lâuñâ galem oi den bâliñâ mân takâbap. Oi lâuñan gâbâ sarâ den mân gâbap. ¹¹ Bâliñ top top zo kândâtkom kut nâi nâi âlipñik upap. Oi lumbenâ mâtâp kârum muyagem nepñâ tuubap. ¹² Kembuñâ a târârak zen ziñgiri âlip opmap. Konsâm mâpâsime, zorat kindapkwap tâpmap. Bâliñ mâme zen ko Kembuñâ ziñgitnâ kâsa otziñgâm ândimap.”

Sâknamgât den.

¹³ Zen ko kut nâi âlipñangât nângâm nep tuum kâtigem ândine anñâ dap dabân tâmbetzângobi? ¹⁴ Bâliñ mâme a nâmbutnâ ziñ kâsa otziñgâne sânam kwâtkwât mân upi. Orot mâme âlipñangât sâknam kwâkñan zâibi zo ko Anutuñâ zengât nângi âlip upap. Kâmbam zângonam utne sânamziñ mân sâmbubap. Kenğât mân upi. ¹⁵ Umziñ mem kubikne Kristonñâ ko kembuziñ ândibap. Oi nângânângâziñandâ Kembugâren nângâm ândime, zorat mâsikâziñgâne um bâbâlan op topñâ sapsubi. ¹⁶ Oi den zo mulunângen sâmñâ umziñan bâliñâ nâi mân muyagei sâbi. Huruñângen sâne âlip upap. Yatâ utne Kristo sot pâlâtân op ândim kut nâi nâi upme, zorat sâm bâliñ kwatziñgâne, a zo zen sarâziñangât top muyagei ek anun upi. ¹⁷ Kristogât siñgi a zen kut nâi nâi âlip op ândine Anutuñâ nângi âlip oi kâmbam sot tâk namin zâmbanbi, zorat nângâ âlip uap. Ka bâliñ utne sâknam ziñgâbi, a zo zengât nângâ giap.

¹⁸ Kristo zâk târârak op ândimnjâ a nâmbutnâ zengât bâlinâzinqangât opnâ sâp kânok moi âkip. Târâraknandâ gânqonâ nengât op yatâ oip. Nen Anutugâren nâmbanbapkât sâk sot ândeip, zo kune moip. Ka Kaapum sot ândei ko mângei zaarip.

Noa ândei ândiwe, zengât den.

¹⁹ Yesunâ Kaapum sot ândimnjâ um dâpziñ tâk namin zeip, zengâren âim sinji âlip dâzânqoip. ²⁰ Zen mârurnjan Noa zâk wajgâ tuum ândei Anutunâ um lumbenâ otzingâm, a zo, zen diñâ lubigât mambâtzingâm ândei diñâ birâwe. Oi a ambân bituktâ, nâmburân karâmbut yatâ, zenak wajgâyân zâine toonâ mân gwâkâzingi ândiwe. ²¹ Too uurup taki Noa sot a ambân gakânâ wajgâyân zâim hâlâlu ândiwe. Oi too uurup patâ zorat dâpnâ toonâ too sanqonzingâme yatâ. Too zo sâkziñan gwapgwap zo mân sanqobapkât upmen. Buñâ. Yesunâ mumunjan gâbâ zaripkât opnâ zen Anutu mâteñan hâlâlu sot tosanâ buñ kinbigât too sanqonzingâmen. ²² Yesu zâk sumbemân Anutugât âsan bongen zâi ândiap. Zoren ândei sumbem a zâizâin sot imbanâziñoot aksik patâ zen zâkkât giginâ ândie.

4

Yesunâ sâknam nângip, yatik nângâmñâ bâlinâ birânat.

¹ Kristo zâk sâknam nângip. Zen zo yatik upigât Kristogât nângânângâ yatâ upi. Oi itâ nângâbi, “Nâi zâk sâknam nângâmñâ bâlinâ kândâtkubap. ² Oi sâk sot ândiândiñ narâk ziap, zoren sâkkât âkñâle bâlinâ zo mân lumñâ Anutugât denâk lum ândibap.” ³ Mârurnjan itâ op ândiwe. Lañ ândiândiñ, âkñâle bâlinâ, too kâtik nem um gulip orot, nalem nemñik ândiândiñ, lopio sarâ kore okñangâwe. Zen kut nâi nâi zo um kâtik a zen sot op gawe. ⁴ Oi narâk ziren um kâtik a zen sot lañ gulip mân ândimegât nângâne nâi oi sâm bâlinâ kwatzingâme. ⁵ Nâran ko ândiândiñâ sot mumunâ, nengât den sâm kwâkâbapkât sâsânâ, Anutu, zâkkât mâteñan pindiñsâm kin topziñ sâm muyagibi. ⁶ Oi topñâ itâgât. Yesunâ a mumunâ sinji âlip dâzânqoip, zen mârurum hânân sâk sot ândim mumunangât sinji ândiwe. Ka Yesunâ moip, narâk zoren sinji âlip dâzânqoi um dâpziñ sumbemân zâim ândiândi kâtik ândibigât mâtâp âsaqeiip.

Narâk pânkânok uapkât buku op berân mianqânat.

⁷ Hânân kut nâi nâigât narâknâ âkâbam uap, zorat zen um hâlâlu sot um wâgân kin ninâugât bâbâlañ upi. ⁸ Oi umziñandâ gâsâyagom ândibi. Umziñâ zo nep zoren pane zeî kâtigibi. Yatâ op ândine tosa birâbirân zengâren âsaqibap. ⁹ Zen âkonñâ buñâ, buku orangâm ândibi. ¹⁰ Anutunâ zen sinji âlipkât imbanâ top top zen zingip, zo anâ anâ zemzingap. Zo mulun mem ândim tânagom ândibi. ¹¹ Nâi zâk sinji âlipkât minduminduyân den sâbap, zâk Kembugât den zorik sâbap. Nâi zâk bukurâpnâ kore otzingâbapkât sâm pindiñ, zâk nep zo tuum ândibap. Zo Anutunâ imbanâ pindiñ tuubap. Zen yatâ utne Yesu Kristonâ tânzânqoi ândimegât a zen Anutu mâtâsem sâm âlip kwâkñangâbi. Zâkkâren neule âsakñâ sot imbanâ zeipñâ zem zâimâmbap. Perâkñak.

Yesugât op sâknam nângâmñâ umâlep muyaginâ.

¹² Bukurâpnâ, zengâren sâknam kârâpñoot muyagem ziap, zorat op mân pârâk pambi. Sâknam zo zen mâsikâzingâbapkât âsaqiap. ¹³ Kristo sâknam

nângip, zen yatik nângâm ândie. Oi bet zâknâ neule âsakņoot muyagei zâk sot sâtäre patâ upi. ¹⁴ Zen Kristogât a op ândiegât sâm bâliņ kwatziņgâne nângâne âlip upap. Wangât, neule âsakņâ mariņâ, Anutugât Kaapumņâ, zâk zen sot ge ândiap, zorat. ¹⁵ Zengâren gâbâ a nâiņâ den ku mo kâmbu mo a ku mo zâizâiņ op sâi ko zorat hâuņâ sâknam mem aņun upap. ¹⁶ Ka zengâren gâbâ nâi zâk Kristogât a op târârak ândiapkât kâmbam mo tâk namin pane zorat nâņgi aņunņoot mân upap. Buņâ. Zâk Kristo sâknam nâņgip yatik sâknam nâņgap, zorat Anutu sâtäre okņanğâbap. ¹⁷ Nâņgânek. Anutuņâ top lâkulâku nep zo arâpņâ neņgâren topkwap tubapkât narâknâ mâte uap. Nep zo neņgâren topkwap tuum âimņâ siņgi âlip birâme, zengâren tuum dap otziņgâbap? ¹⁸ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Hâuņanğât den sâsâņ narâkņan a târârak ziņ sumbemân bagibagiņâ, zo yâmbâtņâ oi ko bâliņ mâme sot siņgi âlip birâme, zen dap upi?”

¹⁹ Zorat Anutuņâ nâņgi âlip oi sâknam kwâkņan zâibi, zen âlip orotņanğât nep tuum ândim Kembuņâ tânzâņgobapkât um bâbâlaņ op mambât ândibi. Wangât, Kembugât den zo kâtigemap, zorat.

5

A sâtņâ ândiândigât den.

¹ Zengâren galem a ândie, zen nâ galem a bukuziņandâ den dâzâņgobâ. Kristoņâ sâknam nâņgip, zo sinnâ bonņandâ egâwan. Oi ândimņâ zâk sot neule âsakņâ mimbat, zorat op ko nâ den zi dâzâņgua nâņgânek. ² Galem a zen Anutugât râma kâmut zi galem otziņgâbigât sâm ziņgip. Zo um yâmbât buņâ, um bâbâlaņâk galem otziņgâbi. Nep yatâ zo tuum kât sikum mimiņanğât buņâ, nep zorat umziņ kiri tuubi. ³ Oi a kembu otziņgâm buņâ. Ziņâ râma kândom otziņgâm mâtâp âlipņâ zo tirâpziņgobi. ⁴ Yatâ op ândine ko gâtâm râma galem a patâņâ gam sâņgân neulenņoot, ziziņ kâtik zo ziņgi mem ândibi.

⁵ A sâk wâgân ândime, zen yatik dâzâņgobâ. Zen a patâ zengât gigiņâ ândibi. Oi zen aksik patâ nepkât sâņgum, kutņâ um gigiņâ, zo lapņâ kore orâņgâm ândibi. Zen nâņge. Kembugât ekabân den nâi itâ ziap. “Anutu zâk a zâizâiņ kâbakņezziņgâmap. Ka a um gigiņâ ândime, zen tânzâņgomap.”

⁶ Zorat op ko zen um gigiņ op ândim Anutu imbaņâ mariņâ, zâkkâren pindiņsâm ândibi. Yatâ utne nâņgi narâk mâte oi zâknâ tânzâņgobap. ⁷ Kut nâi nâigât nâņgâ kwâkâ upme, zo Anutugât bikņan pam birâbi. Zâk umņâ zengâren kinzap. Zâkņâ on galem otziņgâmap. Zorat nâņgâ kwâkâ mân op ândibi.

Um wâgân ândibi.

⁸ Zen um kendon ândim gasâziņ kârâm ândibi. Kâsaziņ Sataņ, zâk zuu kâtik Laioņ yatâ op nâi mo nâi zibâ sâm âi takâm, ga takâm obândimap. ⁹ Oi zen Kembugâren nâņgâm pâlâtâņ kwâkņanğâm kâtigem kin, Sataņ zâk kânzâratņanğâne âibap. Oi itâ nâņgâbi. Bukurâpziņ hân dâp zengâren yatik sâknam sot mâsimâsikâ muyagem ziap. ¹⁰ Oi Anutu, tânzâņgozâņgoņ mariņâ, zâk neule âsakņâ ziziņ kâtik zo zemņâņgap, zâkņâ zen Kristo sot pâlâtâņ op ândiegât neule âsakņan bagibigât diiziņgipiņâ sâi narâk pânkânok sâknam nâņgânetâ ko melâņ kubikziņgâmņâ mem kâtikņan kwatziņgâbap. ¹¹ Yatâ mo yatâ tuubapkât imbaņâ zo zâkkâren zeipiņâ zem zâimâmbap, kâtikņâ. Zo perâkņak.

Den murukjâ.

¹² Nâ den zo Siliwano dukua ekabân kulemgum zingap. Nâ zâkkât nânga buku bonjâ uap. Zen um bâbâlanj op sinji âlip mem kâtigem ândibigât den pânkânok zi dâzânguan. Itâ nângâm ândibi. Sinji âlip nângâm ândiwe, zo Anutuñâ tânzângoçânjoçangât den bonjâ. Zorat zen zorat umjan bagim kâtigem kinbi.

¹³ Kembuñâ gâsuzingip, yatik Babilonj kamânân ândie, zengâren kâmutñâ gâsuzingji ândie. Oi zo zinj zengât nânge. Oi nannâ Mareko zâk ârândâj.

¹⁴ Zen buku buku op luyangâbi.

Kristogât sinji ândie, zengâren um lumbe zimbap.
Zo yatik.

Ekap zagât Peteronâ kulemguip.

Mâsop den.

¹ Simonj Petero, Yesu Kristogât kore a sot Aposolo, nânjâ nen sot târârak marinjâ, Anutu sot kubikkubikniñjâ Yesu Kristo, zekâren nânġâm pâlâtânj kwatzikâm ândibigât diizingip, zengât ekap zi kulemgum zingân. ² Zen Anutu sot kembuniñjâ Yesu, zet sot pâlâtân op ândiegât um lumenjâ sot tânzânġozânġonj walâwalânj zengâren zem zâibap.

Singj âlipkât bon muyagem âibi.

³ Yesu zâk imbanjândâ nen um hâlâlu sot târârak ândinatkât imbanjâ niñgi ândien. Zo nen Anutugât tobat yatâ ândinat sot zâk sot neule âsakñan ândinatkât diiningâm zâkkât topñjâ muyageniñgi zâk sot pâlâtânj urâwen. ⁴ Zâk yatâ op umgât gom sambe patâ niñġâbap, zorat singj sâip. Den zi nânġindâ zorat bonñjâ niñjan muyagei hânân âkñâlegât tâmbetagoagonj ziap, zo kândátkom Anutu sot pâlâtânj op holi tobat kânok utnatkât sâip.

⁵ Zorat zen nânġâm pâlâtânj kwâkñanġâm ândie, zen kâtigine târârak ândiândizij muyagibap. Târârak ândiândizijândâ top nânġânânġâzij muyagibap. ⁶ Nânġânânġâzijândâ um kendon muyagibap. Um kendonñjâ kâtikkâtigijnâ muyagibap. Kâtikkâtigizijândâ singj âlip sot ninâugât bâbâlanj orotñjâ muyagibap. ⁷ Singj âlip sot ninâugât bâbâlanj upmenjâ buku op ândiândij muyagibap. Buku op ândiândijândâ tânagoagonj muyagibap.

⁸ Kut ñâi zo aksik zengâren muyagem zei Kembuniñjâ Yesu Kristo sot pâlâtânj op ândim nep tuune bon buñ mân upap. ⁹ Ka ñâi zâk kut ñâi zo buñ ândibap, zâkkât itâ sâsânj. Zâk siñ bâpsâsânj sot um kâtik. Mârumñan sanġon kubigip, zo nelâmkoï ândiap. ¹⁰ Bukurâp, zen Kembuñjâ gâsum sâlâpzanġoip, zorat kâtigem Kambu sot pâlâtânj ândibi. Zo zengâren bon upapkât kâtigibi. Zen yatâ op ândimñjâ mân lorem birâbi. ¹¹ Kâtigem op ândine kubikkubikniñjâ, Kambu Yesu Kristo, zâkñjâ diizingi sumbemgât kiñ topñjan bagim ândim zâimambi.

Petero zâk mumbapkât kânjan nânġip.

¹² Zen den zo aksik kwâkâm zingâwe, zo nânġan. Oi zen den bonñjâ nânġâmñjâ mem kâtigem ândie, zo nânġâm lanj den zorik dâzânġom ândibat. ¹³⁻¹⁵ Nâ hân sâk birâbatkât narâkñjâ itâ nânġan. Zo mân kârep uap. Den zo Kembuniñjâ Yesu Kristonjâ sapsun nigip. Oi nâ birâzinga den zo nânġâm ândim zâibigât ekap zi zingân. Nâ itâ nânġan. Nâ zi sâk sot ândim den zo dâzânġom ândia dâp upap.

Peteronjâ Kembangât neule âsakñjâ egip.

¹⁶ Den singj dâzânġowen, zo bonñjâ. Zo den pat mo singj yennjâ a niñj nânġânânġâyân gâbâ mân dâzânġowen. Nen Kembangât neule âsakñjâ sot imbanjâ igâwen. Zo yatâ eknjâ imbanjâ sot takâtakânjâ zorat den singj dâzânġowen. ¹⁷ Nen Yesu sot bâkñan tâindâ sumbemân gâbâ neule âsakñjâ zâkkâren gâi Anutu Ibânjâ sâm âlip den dukuip. Oi Yesugât itâ sâip, “Zi nannâ. Umnandâ zâkkârenâk kinmap. Zâkkât nânġa âlip ñâi uap.” ¹⁸ Nen zâk sot ârândânj tirik bâkñan zarindâ den zo sumbemân gâbâ gâi nânġâwen. ¹⁹ Oi zorat nen Propete a zengât den nânġindâ bon opmap.

Den zo kârâp âsaknâ nâtâtigân âsagemap yatâ. Zen zoren ek ândine mirâ hanjsâbap. Oi umziñan sângelek patâ, Yesu, zâkkât âsaknandâ maa yatâ âsagibap. ²⁰ Den patâ zi sa nânghânek. Propete a, ziñ kut nâi nâi gâtâm âsagibap, zorat sâm Kembugât ekabân kânñan kulemguwe. Zorat topñâ anâ zikñâ umgât mân sâbap. ²¹ Den zo a ziñâ umziñanğârâk mân sâwe. Buñâ. Tirik Kaapumñâ den zo Anutugâren gâbâ mem umziñan pâi den zo sâwe. Zorat anâ zik umgât den zorat topñâ mân sâbap. Tirik Kaapumñâ den zorat topñâ sapsunñanği âlip sâbap.

2

Sinji âlip ku a, zengât den.

¹ Mârumñan Isirae a zengâren propete a sarânâ nâmbutñâ zo muyagem ândiwe. Oi narâk ziren zengâren yatik kwâkâm zingâ a sarânâ muyagibi. Zen sinji âlipkât sâm gulip tigâk muyagei zengâren kâsâp muyagibap. Oi a yatâ zo Kembunâ tosaziñanğât op mom sânghânziñ meip, zâk kwâimbânñanğâbi. Yatâ utne tâmbetagoagon muyageziñgâbap. ² Oi zen lañ mâman ândiândiñ nep tuune a donbep ziñ zingit wâratzânğobi. Yatâ utnetâ ko den bon mâtâp zo sâm bâliñ kwapî. ³ Zen kât sikumgât âkñâle opñâ den sarâ sâm kut nâi nâi zo lañ betziñan mimbi. Ka zen ko itâ nânghâbi, “Mârumñan gâbâ zengât hâuñanğât sâbam ândim gâip. Oi tâmbetzânğobapkât sâsân, zo tâmbetzânğobapkât mambâtziñgâm ândiap.”

A mârumñan hâuñâ ziñgip, zorat den.

⁴ Anutugât nânghâmen. Zâk sumbem a nâmbutñâ bâliñ utne mân birâziñgip. Buñâ. Simân kâbakñeziñgi nâtâtigân tâk namin geiwe. Zoren den hâuñâ sâsânñanğât narâknâ mambât ândie.

⁵ Anutu zâk mârumñan bâliñ mâme a mân birâziñgip. Noanâ ândiândi târârakât mâtâp zorat a ambân dâzânğomâip. Zâk sot a ambân nâmburân zagât zen wanğâyân zâim gwâlâ ândiwe. Oi bâliñ mâme a zengâren too uurup patânâ takâm gwâkâziñgip.

⁶ Narâk nâin Sodom sot Gomora kamân yatik buñ upabotkât sâi kârâp zikesei buñ urâwet. Zo bâliñ mâme a bet muyagem ândibi, zengât girem sâm yatâ oip. ⁷ Ka a târârakñâ, Loti, zâk bâliñ mâme a ziñ lañ gulip ândine zorat nânghi mân dâp oi Kembunâ kâmut zobâ gâsuip. ⁸ (Loti zâk a târârakñandâ osetziñan ândei zen bâliñ top top utne sirâmñâ sirâmñâ ek nânghâm umñâ bâliñ oi ândeip.) ⁹ Zorat itâ sâbâ. Kembunâ a târârakñâ mâsimâsikâyân loribegât op tânzânğomap. Oi bâliñ mâme a zen hâuñanğât narâgân sâknam ziñgâbapkât tâk namin zâmbanmap. ¹⁰ A umziñ bâliñanğât kinmap, zen lañ mâman opñâ Kembu sot sumbem a zâizânğâ sâm bâliñ kwatziñgâme. Kembunâ a yatâ zo tâk namâ kâtikñan zâmbanbap. A yatâ zorân keñgât buñâ den kwâkziñan sâm sumbem a âsakñâ sot imbanñâziñoot zen sâm bâliñ kwatziñgâme. ¹¹ Yatâ upme. Ka sumbem a zen imbanñâ sot kâwali top nâi zemziñanğañâ Kembugât mâteñan mân sâm bâliñ kwatziñgâme.

¹² Ka lañ mâman a zo, ziñâ um nânghânñanğâziñ buñ, zuu zânğom nime, zo yatâ. Kut nâi nâigât topñâ kârum den lañ sâme. Zen zuu yatâ zânğobap. ¹³ A zo bâliñâziñanğât sânghân mimbi. Zen anun buñ sirâmân kamân sombemân sâkkât âkñâle lum bâliñâ upme. Zen âkon buñ sii nalem sot kep kâmam zorat sâtâre upme. Zen osetziñan ândim um gulip kwatziñgânâ yatâ upme. Ziñ osetziñan mân orotñâ op sii nalem nine zorat nângha anunñoot uap.

¹⁴ A zo, zen sinziñâ lañ ek nângâm âkñâle upme. Oi bâliñâ âkonñâ buñ upme. A lotñâ zen kut ñâi yatâ zorat mem um gulip kwatziñgâme. Kât sikumgât âkñâle op umziñ oip. A zo, zen simgât sinji. ¹⁵ Zen mâtâp târârak zo kândâtkom a sângiñâ, Bileam Bererogât nannâ, zâkkât mâtâp bâliñâ zo lânme. Bileam zâk bâliñangât sângân mimbatkât lañ oip. ¹⁶ Zâk bâliñangât op siñan geip. Oi doñgi diñ buñandâ a den yatâ sâm Propete a Bileam zâk den kârâpñoot dukuip.

¹⁷ Bâliñ mâme a zo, zen too kârâksâsân yatâ. Oi pibânâ saru kom kâbakñei âim gâmap, zo yatâ. A yatâ zo, ziñ ñâtâtikkât sinji upigât sâsân. ¹⁸ A zo, zen zâizâiñ den sâme. Oi a nâmbutñâ bâliñangât mâtâp birâm âlipñangât mâtâp âinam utne kâitzângom lañ ândiândiñâ mâtâbân diiziñgâne âine bâliñangât nep ârândân tuume. Ziñâ a itâ sâm dâzângome, ¹⁹ “Zen yatâ opñâ dumun buñ ândim kwâtâtibi.” Zo ziñâ bâliñangât dumunân zem sarâ yatâ sâme. Nen ko itâ nângeñ. A ñâiñâ wan mo wangât kore opap, zâk zorat dumunân zimbap.

Mâtâp sângiñan puriksâm sâi ko tosa mimbe.

²⁰ Nânge. Sinji âlip buñâ, zengât banjet kândâtkom Kembu Yesu Kristo mâte okñangâm zâk sot pâlâtân urâweñâ puriksâm mâtâp sângiñan âinetâ bâliñ kâtikñâ upap. ²¹ A yatâ zo Kembugât târârak mâtâp mân ek lânme sâi bâliñ bituk opap. Zen târârak mâtâp zo lânâweñâ den kâtikñâ kwâkâm ziñgâne zo birâm mâtâp sângiñan âine bâliñ kâtikñâ upap. ²² A yatâ zo, zengât den sumbuñâ itâ sâme. Zo bon opmap, “Wâuñâ mogatñâ zorik âburem dum nemap. Bâu zâk banjerân sanjon dum zagâtñâ sanjomap.”

3

Kembugât den zo yenñâ mân upap.

¹ Bukurâpnâ, zengât ekap zi kulemgua sâp zagât uap. Nâ umziñ mângia Kembugât den nângâm kwâtâtibigât kulemgum ziñgan. ² Kembugât sinji a Propete, zen mârumñan den sâwe, zorat nângibigât otnigap. Oi Aposolo gakârâpñâ nen kubikkubikniñâ, Kembu Yesu, zâkkât den kâtik dâzângowen, zorat ârândân nângâm kwâtâtibigât otnigap.

³ Kânjan itâ nângâm kâtigibi. Hângât narâk âkâbâ sâi den ku a muyagem bâliñangât nep tuum ândim itâ sâbi, ⁴ “Kembu gâbap sâme, zorat bonñâ ikâ? Sâkurâpniñ ândim muwe sot kut ñâi ñâi hân muyageibân gâbâ zem gaap, zo ka.” ⁵ Zen topñâ itâ nângâm tâtâlim den zo sâme. Anutuñâ sâi sumbem zâk mârum ñâi âsageip. Oi hân, zâk yatik. Zo Anutu diñangât tooyân gâbâ muyagem too sot zeip. ⁶ Oi bet toonandik a sot kut ñâi ñâi gwâkâziñgâm nanjip. ⁷ Oi hân sot sumbem zi ziabot, zo Anutugât denñâ saaziki kârâpkât sinji op ziabot. Hâuñâ mimiñ narâk mâte oi bâliñ mâme a tâmbetagobigât mambât ziabot.

Kembu zâk nenñât op narâk mem kârep pâmap.

⁸ Bukurâpnâ, kut ñâi zirât mân kwakpi. Kembu zâk sirâm kânokkât nânji narâk kârep patâ yatâ opmap. Oi narâk karep patâ zorat nânji sirâm kânok yatâ opmap. ⁹ A nâmbutñâ zen Kembugât itâ sâme, “Kembu zâk den sâip, zo bonñâ muyagibapkât kwakñâ narâk mem kârep kwâpmap.” Zen ko nângâne yatâ mân upap. Buñâ. A nâmbutñâ tâmbetagobegât Kembuñâ

zenġât mambât ândimap. Zâk a pisuk patâ umziŋ melânâ zâkkâren mâte okŋaŋġâbigât nânġâmap.

Hân sot sumbem narâkzik âkâbap.

¹⁰ Kembuġât narâk zo kâsa takâme yatâ muyagibap. Muyagei sumbem kwamit patâ op buŋ upap. Oi kut nâi igikŋâ zo aksik kârâp sem nanġâbap. Oi hân sot hân kwâkŋan kut nâi nâi muyageip, zo kârâpŋak simbap. ¹¹ Kut nâi nâi zi buŋ op nanġâbap, zorat zen um hâlâlu sot târârak ândim sinġi âlip mem ândibi. ¹² Yatâ op Anutuġât narâk mambât ândibi. Oi narâk zo kek âsagibapkât nep tuum ândibi. Oi narâk zo mâte oi sumbem zo kârâp simbap. Oi kut nâi nâi igikŋâ zo kârâp bâlamân ziŋgesem too yatâ opŋâ buŋ upi. ¹³ Nen ko sumbem uŋakŋâ sot hân uŋakŋâ muyagibapkât sâip, zorat mambât ândimen. Zoren târârak ândiândiŋ dâp op zimbap.

Den murukŋâ sot mâsop den.

¹⁴ Bukurâp, zen kut nâi yatâ zorat mambât ândim Anutu mâtenjan um hâlâlu sot tosa buŋ ândibigât umŋâ hâbam op lumbeŋâ ândine ziŋgiri dâp upap. ¹⁵ Oi Kembuniŋandâ narâk mem kâreŋjan pâi itâ sâbi, “Kubikniŋġâbam yatâ uap.”

Bukuniŋâ, Kembuġât Tirik Kaapumŋâ Paulo um bâbâlaŋ kwâkŋaŋgi nânġânânġâ zo wâratkum den zo kulemgum ziŋgip. ¹⁶ Zâk ekap kulemgumap dâp den zo sapsum ziŋġâmap. Ekapŋan den nâmbutŋâ ziap, zo den muyap buŋâ. Oi den yatâ zo a kwakmak sot lolot zo, ziŋâ sâm gulipkume. Oi zâkkât ekap zorik buŋâ. Kembuġât ekap nâmbutŋâ zo yatik opŋâ tâmbetagome.

¹⁷ Bukurâpnâ, den girem kânŋan dâzânġuan. A laŋ ândiândiŋâ zenġât sâm gulipŋâ umziŋjan giari loribegât gasâziŋ kârâm ândibi. ¹⁸ Oi kubikkubikniŋâ, Kembu Yesu Kristo, zâkkât tânzânġozânġoŋjan sot top nânġânânġânjan kâtigem kinbi. Zâkkâren neule âsakŋâ zemŋânġap. Oi yatik zemŋânġâm zâibap. Zo perâkŋak.

Zo yatik.

Ekap kânok Yohanenâ kulemgöip.

Ândiândigât den sâm muyageip.

¹ Topkwap mârumñan gâbâ zem gâip, oi kindapniñâ nângâwen sot sinniñandâ igâwen. Ek nângâm kwâtâtemñâ bitniñandâ gâsuwen, zo ândiândigât den sât. ² Ândiândi mariñâ zo muyagei igâwengât ândiândi kâtikñangât sinji den dâzângomen. Ândiândi kâtikñâ zo Anutu Ibâgâren zem gamñâ neñgâren gâip. ³ Zorat kut ñâi ñâi ek nângâwen, zorik zen dâzângomen. Zen sot nen sot Ibâ sot nanñâ Yesu Kristo kâmut kânok utnatkât sâm. ⁴ Yatâ muyagei sâtâre kwâkñan ândinatkât ekap zi kulemgum ziñgan.

Âsakñan ândiândiñ.

⁵ Den sinji Yesugâren gâbâ nângâwen, zo dâzângomen. Zo itâ. Anutu, zâk âsakñâ. Njâtâtik zâkkâren mân ziap. ⁶ Nen njâtâtigân ândim Anutu sot pâlâtâñ urâwen sâindâ sâi ko sarâ opap. Oi den bonñâ mân mem ândibem. ⁷ Anutu zâk zik âsakñan ândiap, zo yatik nen âsakñan ândinat zo ko kâmut kânok opñâ nanñâ Yesu Kristo, zâkkât gilâmñandâ sanjonniñgi umniñ salek upap. Yatâ oi tosaninñâ zo aksik gulipkubap.

⁸ Nen bâliñâ mân upmen sânat, zo ko umniñ kâitkunat. Oi den bonñâ neñgât umniñan mân zimban. ⁹ Ka nen bâliñâniñâ sapsunat, zo ko sâi bon opmap, Anutu, târarak mariñandâ tosaninñ tosaninñ umniñ sanjori salek op kwâtâtinat. ¹⁰ Nen bâliñâ mân upmen, yatâ sâm sâi ko Anutugâren sarâ a ândimen yatâ opap. Yatâ oindâ sâi ko zâkkât den umniñan mân zembap.

2

Kristonâ tânnângobap.

¹ Nan bârarâpnâ Yesugât kâmut op ândie, zen bâliñ upegât den zi kulemgum ziñgan. Neñgâren gâbâ ñâiñâ bâliñâ upap, zo ko Ibâgâren berân mâme a, Yesu Kristo, zâk târarakñâ mariñâ ândiap, zâkkât nângâbap. Zâk betniñan mem Ibâñâ dukui tosaninñ birâbap. ² Yesu Kristo zâk bâliñâniñangât suupniñ meip. Oi neñgârâk bunñâ, hân dâp ândie aksik, zeñgât supziñ meip.

³ Nen itâ nângen. Nen Anutugât diñâ lum ândim zâk sot pâlâtâñ utnat. ⁴ A ñâi, zâk Anutugât diñâ mân lumñâ itâ sâbap, “Nâ Anutu sot pâlâtâñ opman.” Zâk sarâ a. A yatâ zorat umñan den bonñâ mân zemap. ⁵ Nâi zâk Anutugât den nângâm lubap, zâk perâkñak umñâ Anutugâren kinban. Nen yatik Anutugât den nângâm lum ândimñâ itâ nângânat, “Irak ziren Anutu sot pâlâtâñ op ândien.” ⁶ Nâi zâk Anutu sot pâlâtâñ op ândian sâbap, zo ko Yesu ândeip, zorat dâp wâratkum ândei dâp upap.

Buku buku opñâ âsakñan ândinat.

⁷ Bukurâpnâ, nâ den unakñâ ñâi mân kulemgum ziñgan. Den zo mârumñan gâbâ nângâm gawe, zorik. ⁸ Oi den kulemguan, zo den unakñâ oi Yesugâren sot zeñgâren ârândâñ bon uap. Zo topñâ itâgât. Njâtâtik bun oi âsakñâ bonñâ muyagem ziap.

⁹ Oi a n̄ai, zâk bukuñâ kâsa okɲaŋgâmapɲâ âsakɲan ândian sâbap, zâk tok n̄atâtigân ândiap. ¹⁰ Oi n̄ai zâk bukuñâ umɲandâ gâsubap, zo ko âsakɲan ândimap. A zo bâliɲan mân tâmbetagobap. ¹¹ Ka a n̄ai, zâk bukuñâ kâsa okɲaŋgâbap, zo ko n̄atâtigân ândim n̄atâtikkât mâtâp âibap. N̄atâtigân âi sin̄â egi n̄atiksâi mâtâp mân ek kwâtâtibap.

Patâ sot mâik zen aksik den n̄aŋgâbi.

¹² A ambân katep, zen Yesuñâ zengât suupziɲ meip, zorat op tosaziɲ gulipkumapkât den zi kulemgum ziɲgan.

¹³ Ibârâp, zen mâruman gâbâ ândim gâip, zâk sot pâlâtân op ândiegât den zi kulemgum ziɲgan.

A sigan, zen bâliɲâ mariɲâ kâsa okɲaŋgâm kâtigiwe, zorat den zi kulemgum ziɲgan.

A ambân katep, zen Ibâgâren pâlâtân urâwegât den zi kulemgum ziɲgan.

¹⁴ Ibârâp, zen mâruman gâbâ ândim gâip, zâk sot pâlâtân urâwegât zengât den zi kulemgum ziɲgan.

A sigan, zen kâtigine Anutugât den umziɲan ziap. Zen bâliɲâ mariɲâ kâsa okɲaŋgâm kâtigiwe, zorat den zi kulemgum ziɲgan.

Umniñâ hângât kut n̄ai n̄aiyân mân zimbap.

¹⁵ Umziɲ hânân mo hângât kut n̄ai n̄aiyân mân pane zimbap. N̄ai zâk umñâ hângât kut n̄ai n̄aiyân pâi zimbap, zo ko umɲandâ Anutu Ibâ mân gâsubap. ¹⁶ N̄aŋge. Hânân kut n̄ai n̄ai bâliɲâ ziap, zo itâ. Sâkkât âkɲâle, senñâ ekɲâ âkɲâle, sot umñâ zâizâiɲ. Zo Ibâgâren gâbâ buñâ. Zo hânân gokɲâ. ¹⁷ Hân zâk âkɲâleɲoot zo buɲ upap. Ka n̄ai zâk Ibâgât den n̄aŋgâm lubap, zâk tâmbânâ ândim zâimâmbap.

Kristogât kâsa muyagibap.

¹⁸ Nan bârarâpnâ, narâk pânkânok uap. Kristogât kâsa kâwaliɲoot gâbapkât sâsân, zo n̄aŋge. Oi narâk ziren kâsarâpnâ donbep muyagem gam ândie. Narâk pânkânok uap, zo n̄aŋge. ¹⁹ A zo, zen osetniɲan âsagiwe. Oi nengât buku zo mân ândie. Zen nengât buku ândim sâi nen mân birâniŋgâbe. Zen birâniŋgâwe, zorat topɲâ itâ. Zen nengât buku buñâ.

²⁰ Zen ko tirik a Yesuñâ Kaapumñâ ziŋgipkât n̄aŋgânŋâziɲoot ândie.

²¹ Zen den bonñâ mân n̄aŋgâme sâm ekap zi mân kulemgum ziɲgan. Buñâ. Zen den bonñâ n̄aŋgâmegât opɲâ den zi kulemgum ziɲgan. Den sarâ, zo den bon mariɲaŋgâren gâbâ mân gâmap.

²² Yesugât kâsa, zo n̄ai? Yesu, zâk a bâliɲan gâbâ mâkâniŋgâbap mâruman sâsân, Kristo, zo buñâ. A n̄aiñâ yatâ sâi zâk sarâ a sâbi. N̄ai zâk Ibâ sot nanñâ kwâimbâzikâbap, zâk Kristogât kâsa. ²³ N̄ai zâk nanñâ kwâimbâbap, zâk Ibâ birâŋgâbap. Ka n̄ai zâk Yesu zâk bâliɲan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mâruman sâsân sâbap, zâk Ibâ sot pâlâtân upap.

²⁴ Mâruman gâbâ Kembangât den n̄aŋgâm ândim gawe, zo n̄aŋgâne umziɲan ze n̄aŋgâm ândibi. Zen yatâ op ândim nanñâ sot Ibâñâ, zet sot pâlâtân op ândibi. ²⁵ Yesuñâ kut n̄ai niŋgâbapkât sâm kâtigeip, zo ândiândi kâtikɲâ.

Kaapumñâ sanŋonniŋi Yesugâren sâtârem kinat.

²⁶ A ziɲ um gulip kwatziŋgâbegât ekap zi kulemgum ziɲgan. ²⁷ Zengât itâ san. Kaapum ziŋgip, zo zengâren ziap, zorat wangât a n̄aiñâ den dâzâŋgobap? Kaapum ziŋgip, zâkɲâ kut n̄ai n̄aiŋât den dâzâŋgomap. Den

topnâ dâzângomap. Zâkkât den zo sarâ buñâ, zo bonñâ. Oi zen Kristo sot pâlâtân op ândibigât dâzângoip, zo yatâ upi.

²⁸ Nan bârarâpnâ, zen Kristo sot pâlâtân op ândibi. Yatâ op ândine zâk âsagem gâi kengât sot anjun mân op mâtenjan âi kinbi. ²⁹ Anutu zâk târârak ândimap. Zen zâkkât yatâ nângâme. Zorat a nâi, zâk târârak ândei ekñâ sâbi, “Zâk Anutugâren gâbâ muyageip.”

3

Anutugât nan bârarâp ândien, zorat topnâ.

¹ Nângânek. Ibâniñandâ nenngât umñâ donjep kinzap. Kiri nenngât nan bârarâpnâ sâmap. Oi nen yatâ zo ândien. A um kâtik, zen mân buku otningâme, zorat topnâ itâ. Zen Anutu mân buku okñangâme.

² Bukurâpnâ, nen narâk ziren Anutugât nan bârarâp ândien. Oi biken dap muyaginat? Zo mân nângen. Ka itâ nângâm kwâtâtien, “Kembuniñâ takâm gâi tobatñâ ekñâ yatik utnat.” ³ Nâi zâk zo yatâ nângâm um bâbâlan op ândi mâmanñâ kubikñâ târârak ândibap. Zâk Kambu târârak ândimap, zo yatik ândibap.

Bâliñ op Satangât orot.

⁴ Nâi zâk bâliñ memap, zâk gurumin den komap. Gurumin den kukuñâ, zo bâliñâ bonñâ uap. ⁵ Yesugât itâ nângâme, “Zâk bâliñâ maatibam geip. Oi zâk bâliñâ mân oip.” ⁶ Oi nâi zâk Yesugâren pâlâtân op ândimapiñâ bâliñ mân opmap. Ka nâi zâk bâliñ opmap, zâk zo Yesu mân ek nângâmop.

⁷ Nan bârarâpnâ, nâiñâ um gulip kwatziñgâbâ sâi mân nângâbi. Nâi zâk târârak mâtâbân âibap, zâk târârak a. Yesu târârak ândimap, zo yatâ ândibap. ⁸ Ka a nâi, zâk bâliñ opmap, zâk Satangât a. Satangât zâk topnan gâbâ bâliñâ tuum ândim gâip. Yatik ândiap. Oi Anutugât nanñâ zâk Satangât nep kândañbam geip.

Anutugât nan bârarâp ândim bâliñ mân orot.

⁹ Anutuñâ kâmut gakârâpñâ ândiândigât kâwali ziñgip, zorat zen dap dabân yatâ bâliñâ mem ândibi? Zen Anutugâren gâbâ gokñâ, zorat bâliñâ mân upme. ¹⁰ Anutugât nan bârarâp sot Satangât nan bârarâp, zengât topziñâ itâ muyagei iknat. Nâi zâk ândiândi târârak mân ândibap, zâk Anutugâren gâbâ gokñâ buñâ. Oi nâi zâk bukuñâ kâsa okñangâbap, zâkkât yatâ Satangâren gokñâ sâsâñ.

¹¹ Kembugât den mârumanjan gâbâ nângâm gawen, zo itâ, “Umziñandâ gâsâyagom ândibi.” ¹² Adamgât nanñâ Kain, zâkkât mâtâp mân lânñat. Zâk bâliñ mariñangâren gâbâ gokñâ, zorat munñâ koi moip. Zo itâgât. Zikñâ ândiândiñâ, zo bâliñâ. Munñangât ândiândiñâ, zo âlipñâ. Zorat op ko koi moip.

Yesuñâ buku otningipkât buku orangânat.

¹³ Bukurâpnâ, um kâtik ziñâ kâsa otziñgâne nângâne nâi mân upap. ¹⁴ Nen bukurâpniñ buku otziñgâm ândiengât niñangât itâ nângâmen. Mumunjan gâbâ ândiândiyân bagiwen. Nâi zâk bukuñâ buku mân okñangâbap, zâk tok mumunjan ândibap. ¹⁵ Oi nâi zâk bukuñâ kâsa okñangâbap, zâk kâmbam ku a yatâ, a kuktâ. Zen itâ nângâme, “Kâmbam ku a zengât umziñan ândiândi kâtik mân muyagem ziap.” ¹⁶ Yesu zâk nenngât op ândiândiñ biri buku orotñangât topnâ iksen. Oi nen yatigâk bukurâpniñ zengât op ândiândiñ

birindâ dâp upap. ¹⁷ Ka a n̄ai hângât sikum zem̄n̄angi bukun̄a wan mo wangât kwakpap oi ekn̄a mân n̄anḡan̄gâbap, zâk dap yatâ um̄jandâ Anutugâren kinbap? Zo buñâ.

¹⁸ Nan bârarâpnâ, buku orotn̄a, zo den mo sât̄njak mân sâsârj. Betn̄a sot um̄jâ utnat. ¹⁹ Yatâ oindâ den bon̄jaḡât kâmurân ândien, zorat topn̄a muyagei n̄anḡânat. Oi Anutu mâtenjan um̄niñâ ken̄gât buñ ândinat. Anutu mâtenjan um̄niñâ ken̄gât opapkât itâ n̄anḡânat. ²⁰ Um̄niñandâ ken̄gât oi itâ sânat, “Anutu zâk um̄niñanḡât dâp buñâ. Zâk tobat n̄ai ândim kut n̄ai n̄ai aksik zo n̄anḡâm nan̄gâmap.” Zorat nen ken̄gât kândâtkum zâkkâren n̄anḡâm pâlâtân kwâk̄n̄anḡâm ândinat. ²¹ Bukurâpnâ, um̄niñandâ ken̄gât mân oi Anutu mâtenjan um̄lip ândinat. ²² Oi din̄jâ lum̄jâ zâkkât mâtenjan kut n̄ai n̄ai oindâ egi âlip opmapkât zâkkâren wan mo wangât sâindâ ninḡâmap. ²³ Zâkkât gurumin den itâ ziap, “Nann̄a Yesu Kristo n̄anḡâm pâlâtân kwapn̄a umziñandâ gâsâyagom ândibi.” Nen yatâ utnatkât Yesun̄jâ sâm niñgip.

²⁴ A zen Anutugât den lume, zen zâk sot pâlâtân op ândime. Zâkoot zen sot pâlâtân opmap. Anutu zâkn̄jâ Kaapum̄n̄jâ niñgip, zorânj sapsun̄jâ niñgip n̄anḡam̄jâ itâ n̄angen, “Anutu zâk nen sot ândimâp.”

4

Tirik Kaapum sot wâke, zengât den.

¹ Bukurâpnâ, a den sâme, zo yen mân n̄anḡâbi. Den zorat topn̄jâ n̄anḡâm sâlâpkum ikpi. Den zo Satanjâren gokn̄jâ mo Anutugâren gokn̄jâ, zo n̄anḡâm ândibi. Wangât, propete a sarân̄jâ don̄bep muyagem ândie, zorat. ² Den Anutugât Kaapumân gokn̄jâ, zen itâ ikpi. A n̄ai, zâk itâ sâbap, “Yesu zâk a bâlijan gâbâ mâkâniñgâbapkât sâsârj, Kristo, zo zâk hânân muyageip.” Den zo yatâ sâi ko Anutugâren gâbâ âsageip. ³ Oi a n̄aiñâ Yesugât itâ sâbap, “A bâlijan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârûm sâsârj zo, zâk buñâ. Zâk a yenn̄jâ op hânân muyageip.” Den zo yatâ sâbap, zo ko den zo Anutugâren gokn̄jâ buñâ. Den zo Kristogât kâsan̄jâ yatâ opap. Kâsa zâkkât itâ n̄anḡame. Kâsa zâkkât imban̄jâ hânân muyagibapkât sâsârj, zo mârûm zi muyagiap.

⁴ Nan bârarâpnâ, zen Anutugâren gokn̄jâ, zorat zin̄jâ propete sarân̄jâ zen sot agom kâtigem̄n̄jâ kâsa otziñgâwe. Oi zengât umziñan ândiap, zorânjâ propete a sarâ zenḡât umziñan ândiap, zo walâmap. ⁵ Propete sarân̄jâ zen hânân gokn̄jâ, zorat hângât den sâne um kâtik a zin̄jâ n̄anḡame. ⁶ Nen ko Anutugâren gokn̄jâ. A Anutugât den n̄anḡame, zen dinnin̄jâ n̄anḡâbi. Ka n̄ai zâk Anutugâren gok buñandâ dinnin̄jâ mân n̄anḡâbap. Den bon marin̄jâ, Kembugât Kaapum̄n̄jâ sot Satanj arâpn̄jâ, zengât topziñj yatâ âsagei iknat.

Anutun̄jâ buku otningip, zorat topn̄jâ.

⁷ Bukurâpnâ, nen um̄niñandâ gâsâyagom ândinat. Buku orotn̄jâ, zorat topn̄jâ Anutu. Nâi zâk bukurâpn̄jâ buku otziñgâmap, zâk Anutugâren gâbâ muyageip sot Anutu sot pâlâtân opmap. ⁸ Nâi zâk bukurâpn̄jâ mân buku otziñgâmap, zâk Anutu mân ek n̄anḡâmap. Buku orotn̄anḡât topn̄jâ Anutu. Anutu um̄jandâ gâsân̄ngom buku otningâmap. ⁹ Anutun̄jâ nann̄jâ kânok ândiândi muyageniñgâbapkât sângongoi hânân gem gâip. Anutu um̄jandâ gâsân̄ngom yatâ otningip. ¹⁰ Buku orotn̄anḡât topn̄jâ itâ ziap. Nen Anutu mân buku ok̄n̄anḡawen. Zâkn̄jâ buku otningâm nann̄jâ sângongui gem̄n̄jâ

bâlinjâniņanġât suupnâ mem moip. Zorat nen Anutu mâtenjan um salek kinat.

Anutuņâ buku otniņġâmap yatik nenġoot buku otziņġânat.

¹¹ Bukurâpnâ, Anutuņâ buku otniņġipkât nenġoot yatik umnâ buku buku oraņġânat. Nen yatâ oindâ dâp upap. ¹² A sinniņandâ Anutu mân igâwen. Um buku oraņġâm ândinat oi ko Anutu zâk nen sot pâlâtân oi buku orotnġâ bonnâ nenġâren muyagem kwâtâtibap. ¹³ Zâk Kaapumnâ niņġip, zorat itâ nânġen. Zâk nen sot pâlâtân opmap. Nen zâk sot pâlâtân upmen.

¹⁴ Ibâ zâk nanġâ hân dâp a nen kubikniņġâbapkât sânġongoi geip. Oi nen sinniņandâ igâwengât den zo sâm muyagem dâzânġomen. ¹⁵ Oi a nġâinġâ, Yesu zâk Anutugât nanġâ sâbap, zâk Anutu sot pâlâtân upap. Oi Anutuņâ zâk sot pâlâtân upap. ¹⁶ Zo yatâ oi itâ nânġen, “Anutu umnandâ gâsânġomap.” Zo ek nânġâm kwâtâtien.

Anutu zâk buku orot zorat mariņâ. Nġâi zâk buku upapnġâ Anutu sot pâlâtân upap. Oi Anutuņâ zâk sot pâlâtân upap.

Buku op kenġât mân utnat.

¹⁷ Biken den sâm kwâkâkwâkân narâkņan kenġât buņ kinatkât Anutuņâ buku otniņġip. Oi Yesuņâ buku otniņġâm ândimap, zo yatik hânân zi buku oraņġâm ândinat. ¹⁸ Kenġât sot buku, zet buku buku buņâ. Buku bonnandâ kenġât molibap. Kenġât, zo tosaġât hâuņâ zo nânġâm upme. Nġâi zâk kenġât mem ândibap, zâkkâren buku mân muyagiap sâsânġ.

¹⁹ Nen ko Anutuņâ kândom buku otniņġipkât buku op ândimen. ²⁰ Nġâi zâk Anutu buku okņanġâman sâm bukuņâ kâsa okņanġâbap, zâk sarâ a. Nânġânek. Nġâi zâk bukuņâ senġâ igiknġâ buku mân okņanġâmġnġâ dap op Anutu mân igiknġâ, zo buku okņanġâbap? ²¹ Yesuġât den itâ ziap, “Anġâ Anutu buku okņanġâmġnġâ bukuņâ buku okņanġi dâp upap.”

5

Anutu sot pâlâtân op ândinat.

¹ A nġâinġâ, Yesu zâk a bâlinjan ġâbâ mâkâniņġâbapkât mârum sâsânġ zo, sâm nânġâm pâlâtân kwâkņanġâbap, zâkkât Anutugât nanġâ sâsânġ. Oi nġâi zâk Ibâ muyamuyagiņ buku okņanġâbapnġâ Ibâġât kiurâp yatik buku otziņġâbap. ² Nen Anutugât nan bârarâp buku otziņġâmġnġâ? Buku otziņġâmġnġâ, zo ko Anutu buku okņanġâm, zâkkât den lugiņdâ, zorânġâ topniņ sapsubap. ³ Anutu buku yen mân okņanġânat. Diņâ lum buku okņanġânat. Anutugât den zo yâmbâtġâ buņâ. ⁴ Anutugâren ġâbâ muyagiwen, nen um kâtik a zenġât orot mâme walâziņġâmġnġâ. Itâ opnġâ walâziņġâmġnġâ. Nen Kembuġâren nânġâm pâlâtân kwâkņanġâm ândim hânġât imbanġâ zo kom birâm walânat. ⁵ Nġâinġâ kâtigem kin hânġât âkâk ġâlâk zo koi ġibap? A nġâi zâk, Yesu zâk Anutugât nanġâ sâm, nânġâm pâlâtân kwâkņanġâbap. A zorânġ bonnâ upap.

⁶ Yesu Kristo zâk sumbemân ġâbâ hânân geip. Hânân ândim toin ġiari Yohaneņâ sanġonņanġip. Oi a ziņ poru nagân kune ġilâmġnġâ ġem ġâip. Tooyâk buņâ. Too sot ġilâm ârândân. ⁷ Oi Kaapumnâ Yesuġât topnġâ sâm muyagemap. Oi Kaapum zâk den bonnânġât mariņâ. Sarâ mân sâmmap. ⁸ Karâmbut ziņâ tânagom kin topnġâ sâm muyagime, zen Kaapum sot too sot ġilâm. Karâmbut zen zâkkât den kânok sâme. ⁹ A ziņ tânagom den sâme

nângindâ bonnâ opmap. Oi Anutuñâ den nâi tângoï walâmap. Anutuñâ den nâi sâi bonnâ opmap. Anutugât tân den zo nanñangât den zo sâi muyageip. ¹⁰ Nâi zâk Anutu nanñâ nângâm pâlâtâñ kwâkñangâbap, zâk Anutugât den bonnâ nângâm. Nâi zâk Anutugât den mân nângâbap, zâk Anutugât sarâ a sâbap. A yatâ zorârñ Anutuñâ nanñangât den tângoip, zo nâñgi bon buñ upap. ¹¹ Oi Anutu nanñangât den tângoip, zo itâ muyageip. Anutu zâk ândiândiñ kâtik muyagem niñgip. Ândiândi kâtik zo neñgât siñgi sâi nanñandâ galem oi ziap. ¹² Nâi zâk nanñoot pâlâtâñ upap, zo ândiândi kâtik mimbap. Ka nâi zâk nanñâ sot pâlâtâñ mân upapñâ ândiândi kâtik mân muyagibap.

Ninâu sot bâliñangât den.

¹³ Zen ândiândi kâtik miwe, zorat nângâbigât ekap zi kulemgum ziñgan. Zen nanñangâren nângâm pâlâtâñ kwatne ândiândi kâtik zemziñgap. ¹⁴ Nen itâ sâm Anutu umâlep nângânangâmen. Nen wan mo wangât zikñak nâñgi ziap, zorat ninâu sâindâ nângâniñgâbap. ¹⁵ Zorat opñâ wan mo wangât ninâu sâindâ nângâniñgâbap. Zorat nângâm itâ nângânat. Kut nâi nâi zo neñgât siñgi sap.

¹⁶ Nâi zâk bukuñandâ bâliñ oi ikpap, (Bâliñâ zo simgât siñgi mân muyagibap.) zo ekñâ zâkkât opñâ ninâu sâi ândibap. Bâliñâ nâmbutñâ opñâ simgât siñgi mân upi. Bâliñâ yatâ zorat san. Oi bâliñâ nâi opñâ simgât siñgi orotñâ, zo ziap. Yatâ zorat ninâu sâbigât mân san. ¹⁷ Ândiândi bâliñâ top top zo bâliñik. Oi bâliñâ torenñâ zo simgât siñgi mân uap.

¹⁸ Nen itâ nângâmen. A mo ambân Anutugâren gâbâ muyageipñâ bâliñâ mân opmap. Anutugât nanñandâ galem oi bâliñâ mariñandâ mân tâmbetkubap.

¹⁹ Nen Anutugâren gâbâ muyagiwen. Oi hân dâp a zie, zen ko bâliñ mariñangât bikñan ândie. Zo yatâ nângâmen.

²⁰ Anutugât nanñâ, zâk gemñâ um nângânângâ muyagem niñgipkât den bonnâ mariñâ nângâm pâlâtâñ kwâkñangâmen. Oi den bon mariñâ sot nanñâ Yesu Kristo, zet sot pâlâtâñ op ândimen. Zâkñâ Anutu bonnâ sot ândiândi kâtik mariñâ.

²¹ Nan bârarâpnâ, zen Bem lopio kândâtzânjom ândibi.
Zo yatik.

Ekap zagât Yohaneñâ kulemgoip.

Ândiândigât den sâm muyageip.

¹ Yesugât kâmurân gâbâ a sâtñâ, nâ ambân Kembu Anutuñâ gâsum sâlâpgogip, gâ sot nan bârarâpkâ, zengât ekap zi kulemgum zinggan. Nâ umnâ gâsâzângomap. Oi nâñak buñâ, den bonñâ nângâme, zen yatik otzîngâme. ² Kembangât den bonñâ umniñan ziap. Oi neñgâren yatik zem zâibap. Zorat op buku op ândinat. ³ Anutu Ibâ sot nanñâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lumbe neñgâren sambâlem zimbap. Zet tânnângoitâ zekât den bonñâ sot buku buku zo neñgâren sambâlem zimbap.

Umñâ buku orot, zorat den.

⁴ Nan bârarâpkâ nâmbutñâ zen Anutu Ibâgât den bon zo lum mem ândie. Nâ zorat sinji nângâmñâ sâtâre patâ orâwan. ⁵ Oi zi ambân sâtñâ, gâ den bonñâ ñai dâgoga nângâ. Den uñakñâ buñâ. Mârumñan gâbâ zem gâip, den zorik dâgobâ. Zen buku orañgâm ândibi. ⁶ Oi buku orotñangât topñâ itâ. Nen umniñandâ Anutugâren ari zâkkât den kâtik mem ândinat. Anutugât gurumin den mârumñan gâbâ ze nângâm gawe, zo mem ândim buku orañgâm ândibi.

Sarâ a, zengât den.

⁷ Nângat. Sarâ a donbep muyagem ândie. Zen Yesu Kristo zâk hân sâk sot muyageip, den zo kwâimbâme. A yatâ zo ko sarâ a sot Kristogât kâsa sâsâñ. ⁸ Nen zengâren nep tuugindâ bonñâ muyageip, zo gulip opapkât galem orañgâm ândibi. Yatâ ândim ma ko sângân patâ mimbî. ⁹ Ka ñai zâk Kristogât den mân mem ândim birâbap, zâk Anutu sot pâlâtân mân upap. Ka ñai zâk Kristogât den nângâm mem ândibapñâ Ibâ sot nanñâ, zet sot pâlâtân upap. ¹⁰ Ka ñai zâk Kristogât den mân mem ândibapñâ zengâren gâi mirâ anğân kârâm buku mân okñangâbi. Zâk mân lum mânganbi. ¹¹ Nâi zâk a yatâ zo buku okñangâbap, zâk bâliñangât nep tângubap.

Den murukñâ.

¹² Den nâmbut donbep ziap. Oi simbupñâ ekabân kwânângâbatkât mân otnigap. Nâ zengâren kek gandâ den lâuyân âragunatkât san. Oi umâlep patâ utnat.

¹³ Gatká Kembuñâ gâsum sâlâpkoip, zâkkât nan bârarâp zinñâ nângâgime Zo yatik.

Ekap karâmbuŋ Yohanenâ kulemguip.

Umâlep den.

¹ Yesugât kâmurân gâbâ a sâtŋâ nâ, bukunâ Gaio, gâgât ekap zi kulemguan. Nâ gâgât perâkŋak otnimap.

² Bukunâ, umgâ Kembugâren pâna âlip op ziap, zo yatik sâkkâ âlip oi ândibangât ninâu sâman. ³ Gâ den bonŋâ mem lumat. Bukurâpkâ nâmbutŋâ zen ga den sinŋi zo dâtnone nâŋgâm umnâ âlip uap. ⁴ Nan bârarâpnâ zen den bonŋangât mâtâp lânme. Den zo yatâ nâŋgâm umâlep patâ ŋâi nâŋgâman.

Kembugât nep a hurat kwatziŋgâban.

⁵ Bukunâ, gâ buku otziŋgâmat. Oi kamân goorânâk buŋâ, kârebân gâbâ gane buku otziŋgâmat. Zo âlip opmat. ⁶ A zen ziren Yesugât kâmut minduminduyân orot mâmegangât sâm âlip kwatgiwe. A gâgâren ganetâ Anutu kutŋangât opŋâ buku otziŋgâmŋâ zâmbana âine âlip upap. ⁷ Zen kutŋangât op Anutugât nebân âi ândie. Zen um kâtik zengâren ândim kât sikum mân mimegât betziŋan meindâ dâp upap. ⁸ Yatâ buku otziŋgâm betziŋan meindâ den bonŋangât nep ârândânŋ tuunat.

Diotrepe zâk a buku mân otziŋgip.

⁹ Nâ Yesugât kâmut zengât ekap ŋâi kulemguan. Oi Diotrepe zâk zikŋangât a sâtŋâ ândibat sâmŋâ dinnâ birâmap. ¹⁰ Zorat opŋâ nâ zengâren gamŋâ ândi mâmanŋangât topŋâ sâm muyagibat. Zâk nenŋât sarâ sâm, sâm bâliŋ kwatniŋgâmap. Oi zorigâk buŋâ. Bukurâpniŋâ nâmbutŋâ zengâren ganetâ zâk mân buku otziŋgâmŋâ a nâmbutŋandâ buku otziŋgâne mân upigât sâm kâmurân gâbâ moliziŋi sâkŋangât sinŋi upme.

Demeterio zâkkât nâŋgâne âlip oip.

¹¹ Bukunâ, gâ a ziŋâ kut ŋâi bâliŋâ utnetâ zengât mâtâp mân lânban. Ŋâi zâk kut ŋâi ŋâi âlipŋâ opmap, zâk Anutugâren gokŋâ. Ka ŋâi zâk kut ŋâi ŋâi bâliŋâ opmap, zâk Anutu mân ek nâŋgâmap sâsâŋ.

¹² Demeterio zâkkât topŋâ a aksik patâ ziŋ sâm muyagiwe. Zâk a âlipŋâ op ândiap. Zâk Kembugât den bonŋâ mem ândimap. Orot mâmenjandâ topŋâ sapsuŋap. Oi nen yatik zâkkât sâm âlip kwâkŋangâmen. Oi den bonŋâ sâmen, zo âlip nâŋgâmat.

Den murukŋâ.

¹³ Den doŋbep ziap. Oi simbupŋâ kulemgubatkât mân otnigap. ¹⁴ Nâ gâgâren kek gâbatkât san. Gandâ den sâm âragurat.

¹⁵ Um lumbe gâgâren zimbap. Bukuniŋâ zen nâŋgâgige. Nâ yatigâk bukurâpniŋâ gâgâren ândie, zen nâŋgâziŋgan. Zorat dâzâŋgoban. Zo yatik.

Ekap Yudañâ kulemgoiþ.

Mâsop den.

¹ Nâ Yuda, Yesu Kristogât kore a, Yakobogât munñâ. Anutu Ibânâ umñâ a ambân gâsâzângom diiziñgi Yesu Kristonâ galem otziñgâmap, zenggât ekap zi kulemguan. ² Zengâren buku sot um lumbe sot tânagoagonj muyagem zimbap.

Sarâ a, zenggât den.

³ Bukurâpnâ, Nen ârândârj siñgi âlip umñan bagim ândien. Siñgi âlip den zorat kulemgum ziñgâbatkât otnigi ândiwan. Ka zi girem den ñâi kulemgum ziñgan. Zen den siñgi âlipñâ birâbegât opñâ ekap zi kulemgum ziñgan. Siñgi âlip zo mem kâtigem ândim zâinatkât Anutugât siñgi a sâm niñgip. Zo gulip opapkât den zi kulemgumñâ ziñgan. ⁴ A nâmbutñâ zen osetziñan tik bagiwe. Mârumñan zenggât topziñ itâ sâm kulemguwe, “A yatâ zo, zen tâmbetagoagonjan bagibl.” A zo, zen um kâtik op Anutugât den siñgi âlip zo târârak mân sâm kut ñâi ñâi bâliñ laj op patâniñâ Yesu Kristo kwâimbâñangâme.

⁵ Anutugât diñâ birâme, zen hâuñâ ziñgâmap. Zo âlip nânge. Oi zorat sa nângânek. Kembu zâk Isirae a Aigita hânân gâbâ mâkâziñgip. Oi zengâren gâbâ nâmbutñandâ zâkkât diñâ birâwe, zo ko tâmbetzângoiþ. ⁶ Oi sumbem a nâmbutñâ zen nep diñâ birâm mirâ kamânziñ birâwe. Yatâ utnetâ ko Anutu zâkñâ zen tâk kâtikñandâ saaziñgâm ñâtâtigân zâmbari narâk dâp zem zâimambi. Anutuñâ sâi zen narâk patin hâuñâ mimbigât mambât zie. ⁷ Oi Sodom sot Gomora sot kamân nâmbutñâ zem arip, zen yatigâk bâliñ laj opñâ kut ñâi ñâi mân orotñâ muyagine kârâp tâmbâñan zâmbari gei ândie. Nen zo ekñâ yatâ mân utnatkât oiþ.

Kembugât den ku a, zenggât den.

⁸ Oi bâliñ mâme a osetziñan bagim ândie, zen umanân nângâm yatigâk kut ñâi ñâi bâliñâ zo upme. Oi sâkziñandâ bâliñâ muyagime. Oi zen a patâ mân hurat kwatziñgâm sumbem a âsakñâziñoot zo sâm bâliñ kwatziñgâme. ⁹ Bâliñ mâme a ziñj a imbañâziñoot laj sâm bâliñ kwatziñgâme. Ka sumbem a zenggât patâ Mikai, zâkñâ yatâ mân oiþ. Zâk Mose kâmbarâñangât Satañ sot sârek âragumñâ Satañ den bâliñ dukubatkât nâñgi mân dâp oi itâ dukuip, “Kembuñâ hâuñâ gibap.” ¹⁰ Ka bâliñ mâme a zi, zen kut ñâi ñâi topñâ mân nângâm laj sâm bâliñ kwatziñgâme. Zen zuu yatâ nângânângâziñ buj laj op tâmbetagome. ¹¹ Yei, Zen gâtâm dap upi? Zen Kaingât mâtâp lâñme. Oi kât sikumgât opñâ Propete Bileamgât mâtâp bâliñâ lâñme. Oi Kora zâk zâizâiññangât op tâmbetagoiþ, zen yatigâk zâizâiññangât op tâmbetagome.

¹² A nâmbutñâ zuu bâugât op siñgi âlip minduminduyân takâme. A zo, zen anunziñ buñandâ yatâ upme. Yesugât sâi nalem ninam mindune a zo osetziñan tapñâ anun buj laj nime. Zen ziiñangât nângâne zari upme. A zo, ziñj sasa yatâ. Pibânâ sasa mem âim gâi sâbâyân buj opmap. Zen âup sasa barâ kwâkñan memap yatâ, bon buj. A zo, zen nak keet kwânâkwânâñgân narâkñan keet buj kînetâ kârâm sâmbum birâbirâñ yatâ. Topziñj zo yatâ.

¹³ A zo yatâ, zo saruñâ kom lum âim gâmap. Kut ñâi ñâi bâliñâ kom gâbârem lum âim gâmap yatâ. Zen sângelak gulip âim gâmap yatâ. A zo, zen ñâtâtigân âi ândim âimambigât sinji sâip.

Henokñâ den kubikkubik narâk, zorat den sâip.

¹⁴ Adamgât kiurâp âsagem gane nâmburân zagât oi Henok muyageip. Oi Henok zâk a yatâ zo zengât itâ sâip, “Iknek. Kembu zâk tirik arâpnâ donbep patâ zen sot gâbâmap. A aksik zengât topziñ sâm muyagei um kâtik a bâliñâziñangât topñâ sâm muyagem zingâbap. ¹⁵ Bâliñ mâme a zen den bâliñ top top sâm Anutu sâm bâliñ kwâkñangâwe, zorat hâunâ zingâbap. ¹⁶ A yatâ zo, zen kut ñâi ñâi âsagei nângâne bâliñjik oi Anutu sâm bâliñ kwâkñangâme. Âkñâleziñangârâk kut ñâi ñâi nângâme, zorat mâtâp lâñme. Oi zen ziñangât nângâne zâizâiñ oi kutziñâ lum zaatme. Oi ziñâ a nâmbutñâ zengâren kut ñâi ñâi minam kelâk pame.

Girem den.

¹⁷ Buku âlip gakârâpnâ, zen Kembuniñ Yesu Kristogât Aposolo ziñâ den kândom sâwe, zo nângâm ândibi. ¹⁸ Zen itâ dâzângom ândiwe, “Narâk pânkânok oi Anutugât den kukuñ a zo, ziñâ bâliñâziñangât nep tuum ândim ziñangât nângâne zâibap.” ¹⁹ A yatâ zo, ziñâ a kâsâpziñgobi. Zen hângât âkñâle zorat nângânângâ ândibi. Oi zen Tirik Kaapum buj.

²⁰ Bukurâpnâ, zen ko Tirik Kaapumgâren gâbâ nângâm pâlâtâñ bonñâ zorâñ mam otziñgi kâtigem ândibi. Oi Tirik Kaapum wârâtkum ninâu sâm ândibi. ²¹ Yatâ utne Anutuñâ umñandâ gâsâzângoi zâk sot pâlâtâñ op ândibi. Oi Kembuniñâ Yesu Kristo lumberñâ muyagei ândiândi kâtik muyagibigât mambât ândibi. ²² Oi a nâmbutñâ Kembugât den minâ birânâ mem ândime, zo tânzângone mem kâtigibi. ²³ Oi a nâmbutñâ sim kârâbân geinam utne zengât umbâlâ op gâsum makâziñgâbi. Oi zengât bâliñâ zo zengâren âibapkât keñgât op galem orañgâm ândibi.

Den murukñâ.

²⁴⁻²⁵ Galem otziñgi mân tâmbetagom ândine zâkkât âsakñan zâmbari um salek op sâtâre op kinbigât imbanñâ zemñangap, Anutu kânok sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zâk kubikkubikniñâ ândiapñâ âsakñâ neule sot imbanñâ mârurnan gâbâ zem gâip sot zemñangap, oi zem zâibap. Zo perâkñak.

Zo yatik.

Yohaneņā den tiknā zo sām muyageip.

Sām muyage den.

¹ Narāk mǎn kǎrep oi kut nǎi nǎi muyagibap sǎsǎņ, zo Yesuņǎ kore arǎpņǎ sām muyagem dǎtnǎngobapkǎt Anutuņǎ Yesu dukuip. Yesu zǎk sumbem anǎ nǎi sǎņgongoi mem gem Yohane nǎgǎren gam dǎtnom tirǎpnogip. ² Oi Yohane nǎņǎ Anutugǎt den sot Yesu Kristogǎt topņǎ ek nǎņgǎwan, zo sot kut nǎi nǎi nǎmbutņǎ egǎwan, zo sām muyagiwan.

³ Oi den kǎņņan ǎsageip, zi nǎi zǎk a mǎteziņan sǎlǎpkum ziņgǎbap, zikņǎ sot den sǎlǎpkoi nǎņgǎm mem ǎndibi, zengǎt nǎņga sǎtǎreņoot uap. Wangǎt, kut nǎi nǎi ekap ziren kulemguan, zi ǎsagibapkǎt narǎkņǎ pǎņkǎnok uap, zorat.

Kǎmut nǎmburǎn zagǎt, zengǎt mǎsop den.

⁴⁻⁵ Yohane nǎ Asia hǎnǎn Kristogǎt kǎmut nǎmburǎn zagǎt ǎndie, zengǎt ekap zi kulemguan.

Anutu zǎk ǎndeipņǎ ǎndiap sot gǎbap, zǎkkǎren gǎbǎ sot Kaapum imbanǎ nǎmburǎn zagǎt zǎkkǎren tǎkņǎņgǎmap, zǎkkǎren gǎbǎ sot Yesu Kristo zǎkkǎren gǎbǎ um lumbenǎ sot tǎnzǎņgozǎņgoņ zengǎren zimbap.

Yesu Kristo zǎk sǎi bonņǎ opmap, zǎkņǎ kǎndom otņiņgǎm mumuņan gǎbǎ zarip. Oi hǎn dǎp a kutǎ, zengǎt Kembu patǎ op ǎndiap. Zǎkņǎ umņandǎ gǎsuniņgi gilǎmņandǎ tosaniniņǎ gulipkoip. ⁶ Zǎkņǎ nen um topņan nǎmban Ibǎņǎ Anutu kore okņǎņgǎm ǎndinatǎkǎt gǎsum sǎlǎpnǎņgoi kǎmut gǎkǎrǎpņǎ urǎwen. Zǎkkǎren neule ǎsakņǎ sot imbanǎ zemņǎņgapņǎ zem zǎimǎmbap. Zǎkņǎ kembu otņiņgǎm ǎndim zǎimǎmbap. Zo perǎkņak.

⁷ Nǎņgǎnek. Zǎk unumunum kwǎkņan gǎi a aksik patǎņǎ sinziņandǎ ikpi. Oi a sum pǎroņ parǎwe, zen ǎrǎndǎņ ikpi. Oi hǎn dǎp a kǎmutņǎ kǎmutņǎ, ziņǎ zǎkkǎt umbǎlǎ op isebi. Den zo perǎkņak.

⁸ Kembu Anutu, zǎk itǎ sap, “Nǎņak kǎndom sot bet. Nǎ ǎndiwannǎ ǎndian. Oi nǎ gǎbat. Nǎ imbanǎ mariniņǎ.”

Yohane Patimo tǎunanǎn tǎk namin tap sen pup egip.

⁹ Nǎ zengǎt buku Yohane. Nen ǎrǎndǎņ Yesu sot pǎlǎtǎņ ǎndimņǎ sǎknan ǎndim kǎtigem Anutu um topņan ǎndimen. Nǎ Anutugǎt den sot Yesugǎt siņgi sām muyagewan, zorat Patimo tǎunanǎn tǎk namin nǎbanetǎ tarǎwan. ¹⁰ Oi tap nǎņgǎ kendon oi Tirik Kaapumņǎ umnan mǎtǎp meip. Oi kǎndǎtnan den patǎ lǎmun yatǎ muyagei itǎ nǎņgǎwan. ¹¹ “Kut nǎi nǎi ikpan, zo ekabǎn kulemgumņǎ Yesugǎt kǎmut nǎmburǎn zagǎt ǎndie, zengǎren pǎna ǎibap. Kǎmut zo kamǎnziņǎ itǎ, Epeso, Simirina, Peagamon, Tiatira, Sarde, Piladelpia sot Laodikea kamǎn.”

Yohaneņǎ Yesugǎt holi tobat egip.

¹² Oi nǎ a den dǎtnogip, zo ikpam puriksǎwan. Puriksǎm itǎ egǎwan. Kǎrǎp ǎsakņǎ nǎmburǎn zagǎt goide kǎtņǎ tuutuņj egǎwan. ¹³ Kǎrǎp ǎsakņǎ osetziņan nǎi kiri egǎwan. Zǎk tobatņǎ a yatǎ. Hǎmbǎņǎ kǎrep gei kirip. Oi dimǎņan mǎpaņ goide kǎtņǎ tuutuņj zo zeip. ¹⁴ Kǎuk sǎmotņǎ zo kǎukǎu, kǎu pula yatǎ. Siņǎ tobatņǎ kǎrǎp bǎlam semap yatǎ. ¹⁵ Kiņǎ ko ǎin kǎt kǎtikņǎ kǎrǎpņǎ sem kuriņkomap yatǎ. Oi diņǎ too sǎmbon kwamit yatǎ.

¹⁶ Oi bik bongen sângelak nâmburân zâgât mem kirip. Lâuņan gâbâ sâu patâ ņâi sâtņâ toren toren ga kirip. Oi si sâņgânņâ mirâsiņ takâ zeri âsagemap, zo yatâ âsagem zeip.

Yesuĵâ Yohane lumbeĵâ den dukuip.

¹⁷ Nâ tobatņâ yatâ eknâ kiņ topņan gem mumuņ yatâ op zewan. Ziandâ bik bonņandâ kwâknan pam itâ sâm dâtnogip, “Gâ mân keņgât ot. Nâ kândom sot bet. ¹⁸ Oi ândiândi mâriņâ, nâ. Nâ momņâ zaarâwanņâ ândim zâimâmbat. Oi mumuņâ sot sim mâtâp doodoonĵuņ, zo nânâ mem ândian. ¹⁹ Kut ņâi ņâi eksat, zo sot kut ņâi zo itârâņ muyagibap sot bet muyagibap, zorat siņĵi ârandânĵ kulemguban. ²⁰ Oi bitnâ bongen sângelak nâmburân zagât sot âsakņâ nâmburân zâgât goide kâtņâ tuutuunĵ, zo aksik ek nânĵat, zorat topņâ dâgoga nânĵâ. Sângelak nâmburân zagât, zo Yesugât kâmut nâmburân zagât zeņĵât galem a. Oi kârâp âsakņâ nâmburân zagât, zo kâmut nâmburân zagât.”

2

Buku orotņandâ mân buņ upap.

¹ “Epeso kamânân a kâmut ziņâ galem a, ziņanĵât den itâ kulemgu, ‘Sângelak nâmburân zagât bik bongen mem kinņâ kârâp âsakņâ nâmburân zagât goide kâtņâ tuutuunĵ zorat osetziņan âim gâmap, zâkņâ gâgât den itâ sap, ² “Zen narâk dâp âkon buņ nepziņâ tuum kâtigime, zo sot orot nâmeziniņâ zorat den siņĵi gâi nânĵan. Zen bâliņ mâme a zeņĵât âkonziņĵâmap. Oi zorat a nâmbutņâ zen nen Aposolo sâme, sarâziņanĵât topņâ muyagiwe. ³ Epeso a zen nâgât op kâtigem âkon mân upme. Oi zen mân lorime, zo ek nânĵâm ândian.

⁴ Oi nâ itâ zorat zeņĵât nânĵa bâliņ opmap. Zen mârumņan umziņandâ gâsânowe, zo yatik narâk ziren mân ziap. Zo birâwe. ⁵ Mârum op ândiwe, zo nânĵâm umziņâ melârņbi. Oi ândiwe yatigâk dum op ândibi. Zen umziņ mân melârņne zeņĵâren gam kârâp âsakņâziņâ, zo lum pâmbat.

⁶ Nâi ko kut ņâi âlipņâ utne nânĵa âlip opmap. Mem gulip kwâkwat a, Nikolau, zâkkât arâpņâ kut ņâi utne eknâ âkon upme. Zo nâ yatik âkonimap.

⁷ Kaapumņâ Yesugât kâmut den dâzânĵuap, zo kindapziņootņâ nânĵâm kwâtâtibi. Nâi zâk Sataņ sot agom kâtigem walâbap, zâk sumbemân Anutugât kâlam kutņâ Paradisi, zoren ândiândi nakkât bonņâ zemap, zo pinda nimbap.” ’ ’

Kembugât den mem ândim mumuņâ.

⁸ Yatâ sâmņâ itâ sâip, “Simirina kamânân a ambân kâmut ziņâ galem a, ziņanĵât den itâ kulemgu, ‘Bet sot kândom, momņâ zaaripņâ gâgât den itâ sap. ⁹ “Zen sâknam kwâkņan hânân a giginâ ândime, zo nânĵan. (Oi zen umĵat gom sambe imbanĵ zemziņĵap.) Oi Yuda a nâmbutņandâ den bâliņ dâzânĵome, zo yatik nânĵan. Oi a zo, zen Yuda a bonņâ buņâ. Zen Sataņĵât kâmarân gokņâ.

¹⁰ Zen sâknam dum nânĵâbi, zorat mân keņgât upi. Nânĵâneĵ. Sataņ zâk mâsimâsikâyân zâmbanbap. Zeņĵâren a nâmbutņâ tâk namin zâmbanbap. Oi zeņĵâren sâknam patâ sirâm bâzagât yatâ zimbap. Oi ziņâ Kembugât den mem kâtigem ândine zânĵone munetâ zorat sâņgânņâ ziņĵâbat.

11 Kaapumņā Yesugāt kāmūt den dāzāņguap, zo kindapziņootņā nāņgām kwātātibi. Ņāi zāk Satarj sot agom kātigem walābap, zo ko mumuņā zagāt, sim, zorāņ mān tāmбетkubap.” ’ ’ ”

Bāliņagāt mātāp mān lāņbi.

12 Yatā sāmņā itā sāip, “Peagamonj kamānān kāmūt zengāt galem a, ziņagāt den itā kulemgū, ‘Sāu sātņā toren toren mem āndimāņņā gāgāt itā sap, 13 “Zen kamān āndie, zo ālip nāņgan. Zoren Satarjņā nep kātikņā tuumap. Zen kutsiņginā tārārak mem āndime. Oi den sāwan, zo lume. Um kātik ziņā kore anā Antipa kuwe, narāk zoren nāgāt den mem āndim mān loriwe.

14 Oi nā zengāt nāņga māik ņāi bāliņ uap. Zengāt kamānān a nāmbutņā āndie, zen Bileamgāt mātāp lāņme. Propete Bileam, zāk a kutā Balakņā Isirae a kaitzāņgoi bāliņ upigāt dukuip. Oi zen lopiogāt siņgi nalem nem kāmbu konda sot piuriyāunzabān bagiwe. 15 Oi zengāt kāmūrān a nāmbutņā zen mem gulip kwākwat a Nikolau, zākkāt arāņņā zengāt mātāp lāņ yatik urāwe. 16 Zorat zen umziņ melāņbi. Zen yatā mān utne nā zengāren kek gamņā a yatā zo kāsa otziņgām lāunaņgāt sāuņandā kārāziņgābat.

17 Kaapumņā Yesugāt kāmūt den dāzāņguap, zo kindapziņootņā nāņgām kwātātibi. Ņāi zāk Satarj sot agom kātigem walābap, zāk sumbemgāt nalem kutņā Mana, tik zeip, zo pindābat. Oi kāt kākāu ņāi pindābat. Kāt zoren kot unakņā ņāi zei māriņandā zikņik ek nāņgābap.” ’ ’ ”

Isebegāt mātāp mān lāņbi.

18 Yatā sāmņā itā sāip, “Tiatira kamānān kāmūt zengāt galem a, ziņagāt den itā kulemgū, ‘Anutu nanņā siņā tobat kārāp bālam yatā. Oi kiņā kāt āin kārāpņā sei kuriņkomap, zo yatā, zākņā gāgāt itā sap, 19 “Nā orot māmeziņā nāņgan. Zen a buku otziņgāme. Zen nāņgām pālātāņ kwatnim nepkāt kātigime, zorat topņā ek nāņgan. Mārum nep tuum loriwe. Ka narāk zi ko nep tuum kātigie, zo nāņgan.

20 Oi nā itāgāt op zengāt nāņga māik ņāi bāliņ uap. Zen ambān ņāi ambān kutā Iseba mārum āndeip, zo yatā zengāren āndei mān nāņgānāņgā urāwe. Zāk sarā ambān. Zāk nā Propete ambān sām arāpņā den dāzāņgoi laņ māmān op lopiogāt siņgi sām nalem nemarāwe. 21 Zākņā umņā melāņbapkāt mambāt āndiwan. Kā zāk umņā mān melāņā bāliņā mān birāmap.

22 Nāņgānek. Zorat sa sisi māsek okņāņgi zimbap. Oi a zāk sot laņ āndime, zen umziņ mān melāņne ārāndāņ sāknam ziņgābat. 23 Oi ambān zorat nan bārārāpņā zo zāņgua mom naņgābi. Yatā ua kamān dāp Kembugāt kāmūt zen nāgāt itā nāņgābi. Nāņā um nāņgānāņgāziņ ek nāņgāman. Oi nā aksik patā āndi māmanziņāņgāt topņā ekņā hāuņā melāņ ziņgābat. Nāgāt yatā nāņgābi.

24 Tiatira kamānān a nāmbutņā zen sarā den zo birāme. Zen Satarjgāt den mān nāņgāme. Zengāt den sa nāņgānek. 25 Kut ņāi ņāi mem āndie, zo dāņ mem āndine gābat. Nep ņāi yāmbātņā kwākziņan mān paan.

26 Ņāi zāk Satarj sot agom kātigem nāgāt orot māme zo op āndim zari narāk āki nāņā imbaņā pinda a hān ņāin ņāin gokņā zengāt a sātņā upap. 27 Zāk tān kātikņā zo bikņan mem a kutāziņ upap. Oi āmaņ kunzirindā ābāņgumap, zo yatā zāņgobap. Nā Ibānandā imbaņā nigip, zo yatik zāk pindābat. 28 Oi sāņgelak patā zākkāt haņsābā sāi tākap sāme, zo pindābat.

29 Kaapumņā Yesugāt kāmūt den dāzānguap, zo kindapziņootņā nāngām kwātātibi.” ’ ’ ”

3

Um mumuņā mân āndibi.

1 Yatā samņā itā sâip, “Sarde kamânân kāmūt zengāt galem a, ziņaņgāt den itā kulemgū, ‘Anutugāt Kaapum imbaņā nāmburân zagāt zākkāren tākņaņgap sot sāngelak nāmburân zagāt zo mem āndiap, zākņā gāgāt itā sap, “Nā orot māmeganġāt top nāņgan. A ziņgitnetā wāgān āndie yatā uap. Umziņā ko mumuņā ziap. 2 Zorat zen zaatņā zengāren a torenņā munam ue, zo umziņā kom māņgibi. Nāņgānek. Anutu māteņan orot māmēziņā eksa mân dāp uap. 3 Zen umziņ melāņ den dāzāngowan, zo dāņ mem āndibi. Yatā mân utne kāsa ziņ game yatā nā zengāren gābat. Oi zorat narākņā mân nāņgābi.

4 Zengāren a nāmbutņā āndie, zen hāmbāziņ banērān mân saņgonme. Zen bāliņ mân upme. Oi a yatā zorāņ hāmbā kāukāu mem āndim nā sot tātāt māmē upi. Zen yatā upigāt nāņgāziņga dāp uap.

5 Nāi zāk Satāņ sot agom kātigem walām āndei hāmbā kāukāu pinda mem āndibap. Oi kutņā āndiāndigāt ekabān ziap, zo mân gulipkubat. Buņā. Nā kutņā Ibānaņgāt māteņan sot sumbem arāņņā, zengāt māteziņan sām muyagibat.

6 Kaapumņā Yesugāt kāmūt den dāzānguap, zo kindapziņootņā nāngām kwātātibi.” ’ ’ ”

Kembugāt den mem tārārakņā op āndibi.

7 Yatā sāmņā itā sâip. “Piladelpia kamânân kāmūt zengāt galem a, ziņaņgāt den itā kulemgū, ‘Dawidi zāk Yerusalem kamān mariņā āndeip, zo yatik Kembuņā Yerusalem uņakņaņgāt mariņā āndiap. Zākņā hāņgi mem pāi nāiņā mân dooņgubap. Oi zākņā mātāp zo dooņgoi nāiņā mân mem pāmbap. Tirik a sot sâi bon opmap, zākņā gāgāt itā sap. 8 “Nā orot māmēziņaņgāt topņā nāņgan. Nāņgānek. Nā māteziņan mātāp mem parāwan, zo a nāiņā dooņgubapkāt imbaņā mân tākņaņgap. Zen imbaņāziņ bituktā zemziņgap, zo nāņgan. Oi dinnā lum mem āndim kutsiņginā mân birāwe.

9 Nāņgānek. Satāņgāt kāmūrān gokņā a nāmbutņā, zen Yuda a bonņā buņā. Zen sarā a āndime. Zen otziņga gāgāren gam umziņ topņan pindiņsām itā nāņgābi, ‘Nā umnandā gāsuziņgām āndiman.’ Zo nāņgām biranņbi.

10 Zen ākon buņ nāgāt denān mem kātigem āndiwe, zo ko sa sāknam narāk a hān dāp topziņ muyagibapkāt āsagibap, zo zengāren mân āsagibap.

11 Nā kek gābat. Zorat kut nāi nāi mem āndie, zo dāņ mem āndine a nāiņā āndiāndiziņaņgāt hāuņā zo mân betziņan mimbap.

12 Nāi zāk Satāņ sot agom kātigem āndibap, zāk Anutugāt tirik namin hambo yatā kwānānga zoren kinkin kātik kinmāmbap. Oi zākkāren Anutu-naņgāt kutņā kulemgubat. Oi Anutugāt kamān, Yerusalem kamān uņakņā Anutugāren gābā sumbemān gokņā zo gibap, zorat kutņā kulemgubat. Oi ninā kutnā uņakņā zo zākkāren kulemgubat.

13 Kaapumņā Yesugāt kāmūt den dāzānguap, zo kindapziņootņā nāngām kwātātibi.” ’ ’ ”

Mān lorebi.

¹⁴ Yatā sāmņā itā sāip, “Laodikea kamānān kāmūt zeņgāt galem a, ziņaņgāt den itā kulemgū, ‘Den bon mariņā sot sapsusunā bonņā sot sāi kâtikkâtigij, Anutugāren gābā kut nāi nāi muyageip, zorat topņā āndiap, zākņā gāgāt itā sap, ¹⁵ “Nā orot māmeziņaņgāt topņā nāņgan. Nāgāt ākņāle mān nāņgāme. Pateņā sot kārāpņā oset āndime. Zen um oset āndime, zo nāņgan. Zen pateņj mo kārāpņā upigāt otnigap. ¹⁶ Kārāp sot pateņ osetzikņan āndimegāt too bāliņā yatā lāunan gābā mogatziņga gibi.

¹⁷ Zen ziņaņgāt topņā mān nāņgām laņ itā sāme, ‘Nen gom sambe zemniņgap. Nen kut nāi nāi doņbep miwen, zorat kut nāi nāigāt mān kārūnat.’ Zo sarā. Zen topziņā mān kārūm laņ yatā sāme. Nā ziņgitsa zen a giginā, kanpitā, laņ āndim sinziņ bāpsāsāņ sot sāk bārak āndime. ¹⁸ Zorat dāzāņgua nāņgānek. Zen nāgāren gābā kune sāņgan memņā sikumziņoot upi. Oi hāmbā kākūku kwālām sākziņ kwātepkune aņunziņ buņ upap. Oi sinziņaņgāt kelāk kwālām sinziņ saņgonņā sinziņā ālip ikpi.

¹⁹ Nāņgānek. A ambān nā umnandā gāsāzāņgomān, zo zāņgom kubikziņgāman. Zorat zen umziņ melāņā um wāgān op kātigem āndibi.

²⁰ Nāņgānek. Nā umgāt mātāp hāņgi ākņan kin kom kinzan. Oi nāi zāk dinnā nāņgām hāņgi mem pāi zākkāt mirin zāi tap nalem ārāndāņ nindat.

²¹ Nāi zāk Sataņ sot agom kātigem walām āndibap, zāk nā sot a kutā tātārān tātāt. Nā yatigāk Sataņ sot agom kātigem walām āndiwangāt Ibānandā zāk sot tātārān tāpatkāt diinigip.

²² Kaapumņā Yesugāt kāmūt den dāzāņguap, zo kindapziņootņā nāņgām kwātātibi.” ’ ’

4*Yohaneņā Anutugāt neule tātātņā egip.*

¹ Nā kut nāi nāi zo ek nāņga sumbem pāroņsāi egāwan. Oi den kwamit patā lāmūn yatā āsagei nāņgāwan, zo sumbemān gābā dum muyagemņā itā dātnogip, “Gā ziren kopgāna kut nāi nāi muyagibap, zorat tirāppoga eknan.”

² Yatā sāi Kaapumņā mem hābamņan kwatnigi sumbemān neule tātātņā nāi tāi kwākņan nāiņā tāi egāwan. ³ Oi zo tāip, zākkāt tobatņā kāt kutņā Yaspa sot Konelian, kāt kulem ālipņā, kuriņā yatā. Oi tātātņā toren toren mulum mogat yatā kāt kutņā Emeralī, kāt kulem ālip zoren kirip, holiņā gwālā. ⁴ Oi neule tātātņā 24 zorāņ haamgum tarāwe. Tātātņā zorat kwākņan a patā 24 tarāwe. Zen hāmbāziņ kākūku pamņā tarāwe. Oi kākuziņan pindokziņ pulimātamņā tuutuņj zo pam tarāwe. ⁵ Oi neule tātātņā patā zobā hānpān sot kaņkundundunj āsagem zeip. Oi tātāt sāņgāņņan kārāp āsakņā nāmburān zagāt sem tāip. Zo Anutugāt kaapum imbaņā nāmburān zagāt tākņaņgap, zorat kārāp. ⁶ Oi tātātņā sāņgāņņan saru nāi beloņoot yatā zeip.

Oi tātātņā toren toren zuu patā ālipņā kimembut tarāwe. Oi zo zen umziņen kāndātziņen sinziņ doņbep. ⁷ Zuu ālip kimembut zeņgāren gābā zuu nāi, zuu kātik Laioņgāt tobat. Nāi ko bāu makau yatā. Nāi zāk si sāņgāņņā a yatā. Nāi zāk niu utak yatā. ⁸ Oi zuu kimembut zen abātziņā nāmburān kānok. Oi zuu zo umziņan kāndātziņan sinziņ doņbep. Oi nātik sirām kep itā mime,

“Tirik, hālālu, hālālu, hālālu. Kembu Anutu, imbaņā mariņā, Zāk hālālu op āndiap. Zāk āndeipņā āndiap. Oi dum gābap.”

⁹ Oi zuu kimembut ziŋĀ Kembu, ândiândi mariŋĀ, zĀk sâiwap sĀm, sĀm âlip kwĀkŋaŋgĀm kutŋĀ mem zaatme. ¹⁰ Zo yatĀ utnetĀ a 24 tĀtat âlipŋan tapme, zen ândiândi mĀriŋĀ zĀkkĀt um topŋan pindiŋsĀm sĀm âlip kwĀkŋaŋgĀm neule pindokziŋ zo um topŋan pam itĀ sĀm mĀpĀsime,

¹¹ “KembuniŋĀ Anutu, gĀ kut ŋĀi ŋĀi aksik muyageziŋgin. GĀ sĀna kut kiŋ kiŋ zo muyageip, ziap. Zorat neule âsakŋĀ sot sĀm âlip den sot imbaŋĀ, zo gĀŋĀ galem otna dĀp upap.”

5

YohaneŋĀ ekap ŋĀi sĀbĀŋĀ om dooŋgudoŋgun zo egip.

¹ Oi neule tĀtatŋĀ patin tĀpmap, Kembu, zĀk bik bongen ekap mem tĀi egĀwan. Ekap zo umŋan kĀndĀtŋan kulemgum goŋkune zeip. Oi sĀbĀ nĀmburĀn zagĀt zorĀŋ pane gĀsum kĀtigiŋ. ² Oi sumbem a patĀ kĀwaliŋoot tĀi egĀwan. ZĀk den kĀtikŋĀ itĀ sĀip, “ŊĀi tĀrĀrak ândimŋĀ ekap sĀbĀŋĀ zo mem moloŋi dĀp upap?” ³ YatĀ sĀi sumbemĀn sot hĀnĀn sot hĀn ombenċan gĀbĀ ŋĀiŋĀ ekap zo moloŋ sĀlĀpkubap mân muyagiwe. ⁴ ŊĀiŋĀ âlipŋĀ yatĀ ândim ekap zo moloŋĀ sĀlĀpkubapĀt dĀp mân muyagiwe. Zorat umnĀ bĀlei sewan. ⁵ YatĀ ua ko a patĀ zengĀren gĀbĀ ŋĀiŋĀ itĀ sĀm dĀtnogip, “Mân ise. NĀŋĀ. YudagĀt kiurĀp zengĀren gĀbĀ a ŋĀi zuu kĀtik laioŋ yatĀ ŋĀi muyageip. ZĀk DawidigĀt kĀmŋĀ. ZĀkŋĀ AnutugĀt kĀsa zen sot agom kĀtigem walĀziŋgin. ZĀkŋĀ ekap sĀbĀŋoot nĀmburĀn zagĀt zo âlip moloŋbap.”

YohaneŋĀ RĀma egip.

⁶ Oi na eksandĀ tĀtatŋan zo zuu âlipŋĀ kimembut sot a patĀ 24, zengĀt osetziŋan rĀma gwamŋĀ ŋĀi kune kiri yatĀ egĀwan. KĀukŋan gooŋĀ nĀmburĀn zagĀt, siŋĀ nĀmburĀn zagĀt. Oi siŋĀ nĀmburĀn zagĀt, zo AnutugĀt kaapum. Oi AnutugĀt kaapum imbaŋĀ nĀmburĀn zagĀt tĀkŋaŋgĀp. ZĀk hĀn dĀp sĀŋgonzĀŋgoi âi ândie. ⁷ Oi RĀma zĀk âi neule tĀtatŋan tĀip, Kembu, zĀkkĀt bik bongen ekap zo meip. ⁸ Ekap zo mei zuu kimembut sot a patĀ 24, zen RĀmagĀt um topŋan âi ziwe. Zen kĀmam wĀloŋziŋoot sot hĀkop goide kĀtŋĀ tuutuŋ, zo ârĀndĀŋ mem gei ziwe. HĀkop umŋan gĀbĀ hitom âlipŋĀ âsagem gĀip. Hitom âlip, zo AnutugĀt tirik a zengĀt ninĀu. ⁹ Oi zen kep uŋakŋĀ ŋĀi itĀ miwe,

“GĀ gonetĀ gilĀmgandĀ hĀn dĀp a kĀmutŋĀ kĀmutŋĀ, den gĀndu ŋĀi ŋĀi suupziŋ mena AnutugĀt siŋgi urĀwe. Zorat gĀ ekap mem sĀbĀŋĀ zo moloŋna dĀp upap. ¹⁰ GĀ minduziŋĀna AnutugĀt um topŋan tirik a kĀmut urĀwe. Oi zen hĀnĀn Anutu kore okŋaŋgĀm a ambĀn zengĀt a kutĀ yatĀ op ândibi.”

SumbemĀn sĀtĀre patĀ muyageip.

¹¹ Oi nĀ sinnandĀ eksa sumbem a doŋbep patĀ mân sĀlĀpĀŋgozĀŋgoŋ, kĀmutŋĀ kĀmutŋĀ neule tĀtatŋĀ patĀ zo haamgum kin sĀtĀre op kirĀwe. Oi zuu âlipŋĀ kimembut sot a patĀ zen osetziŋan kin betziŋan mine kep itĀ miwe,

¹² “RĀma kuwe, zĀk imbaŋĀ sot sikum, gom sambe, nĀŋĀnĀŋĀ sot kĀwali, kot patĀ sot sĀm âlip den zo galem oi dĀp upap.”

¹³ Oi sumbemĀn sot hĀnĀn sot hĀn ombenċan sot saruyĀn ândiwe, ziŋĀ itĀ sĀne nĀŋĀwan, “Neule tĀtatŋan taap, zĀk sot RĀma ârĀndĀŋ sĀm bĀbĀlĀŋ sot kot patĀ sot imbaŋĀ zemzikipŋĀ zem zĀibap.” ¹⁴ Oi zuu kimembut, ziŋĀ

itā sâwe, “Perâkņak.” Sâne a patâ ziņâ Kembuġât um topņan gei zem den sâm mâpâsiwe.

6

Bâu patâ biosi kimembut, zengât den.

¹ Oi nâ sinnandâ itâ egâwan. Râma zâk ekap sâbânġoot nâmburân zagât zeip, zo mem sâbâ nâi mem moloņip. Moloņi ko zuu kimembut zengâren gâbâ nâiņâ den patâ, sumbem kwamit yatâ den sam sâip, “Gâ zi ga.”

² Sâi zoren bâu patâ biosi kâukâu nâi gâi egâwan. Kwâkņan a nâi tâip, zâk timbânġoot. Oi a kutâ neule pindok âlip pindâne kâwali op kâmbamân zângom kâwâliziņep mem ge kwâpam arip.

³ Oi Râmaņâ ekap sâbâ zagât moloņi zuu nâiņâ den sâm sâip, “Gâ zi ga.”

⁴ Sâi bâu patâ biosi kuriņâ nâi gâi egâwan. A kwâkņan tâip, zâk hânân lumbenâ buņ oi a kâsa kâsa upigât Kembuņâ imbanâ pindip. Oi Kembuņâ a zo sâu patâ pindip.

⁵ Oi Râma zâk ekap sâbânâ karâmbuņ moloņi zuu karâmbuņandâ sâip, “Gâ zi ga.” Oi nâ sinnandâ eksa bâu patâ biosi sumun nâi gâip. A kwâkņan tâip, zâk nalemgât yâmbâtņangât dâpņâ mem tâip. ⁶ Oi zuu âlip kimembut osetziņan gâbâ den nâi itâ âsagei nângâwan, “Sibit keet hâkop zagât, sângânņâ bâzagât. Oi segoņ kin zagât, sângânņâ bâzagât. Oliwa nak sot waiņ nak zo mân tâmbetkune bonņâ muyagibap.”

⁷ Oi Râmaņâ ekap sâbâ kimembuņ moloņi zuu kimembuņâ zorâņ den sâm sâip, “Gâ zi ga.” ⁸ Sâi sinnandâ eksandâ bâu patâ biosi kâu nâi gâip. Oi a kwâkņan tâip, zâkkât kutņâ Mumuņ. Oi nâi kândâtņan gâip, zâkkât kutņâ Sim. Oi hânân daņgon kimembuņangâren gâbâ karâmbut zo yen zei nâi zoren kâmbam sot pu, mâsek sot zuu kâtikņandâ a ambân tâmbetzângom nanġâbigât imbanâ zekâren zikip.

A sinġi âlipkât op zâņgowe, zengât den.

⁹ Râmaņâ ekap sâbânâ bâtnâmbuņ moloņip. Oi a Anutuġât den mem ândine zâņgowe sot Yesuġât sinġi sâm muyagem ândine zâņgowe, zengât um dâpziņ Anutuġât sinġi pâpanņâ zorat topņan zine ziņġirâwan. ¹⁰ Zen den kâtik sâm itâ sâwe, “O kutâniņâ patâ, hâlâlu op ândiat. Sâna bon opmap. Kembuniņâ, gâ wangât narâk mem kârep pam gilâmniņangât tosa a hânân ândie, zengât hâuņâ mân mâkâm ziņġat?” ¹¹ Yatâ sâne hâmbâ kâukâu ziņġâm itâ dâzâņgowe, “Kore a bukurâpziņ nâmbutņâ zâņgonetâ tenġâziņâ dâpņan upapkât umziņ diim gei mambât mâik nâi ândibi.”

Narâk patin kut nâi nâi muyagibap, zorat den.

¹² Oi itâ egâwan. Râma zâk ekap sâbâ nâmburân kânok moloņi wârîņ patâ meip. Oi mirâsiņ sumunkom âmaņ sâkņâ yatâ oip. Oi kâin patâ op kuririņ kârâm tobatņâ gilâm yatâ oip. ¹³ Oi sângelak zen pibanâ nak ilumņâ kwâmbârâņġi hânân gemap, zo yatâ hânân giwe. ¹⁴ Oi mundo kwapme yatâ sumbem kâpianġâm buņ oip. Oi bakņâ hânân sot saruyân, zo âbâņgum aleyangâm âiwe. ¹⁵⁻¹⁶ Kut nâi nâi yatâ zo muyagei hân dâp a kutâ sot a sâtņâ sot kâwali a sot sikum a sot zâizâiņ, ġiġiņ, zen aksik hân kât mâtâpņan âi tik pam bakņâ sot sim, zengât itâ sâwe, “Ge kwâratnâņgonek. Ge kwâratnâņgonetâ neule tâtatņan tâpmap, zâk mân niņġitpap. Oi Râmagât

¹ Rāma zāk ekap sâbâ nâmburân zagât zo moloņi sumbem hiriņsâm mâik nâi zeip. ² Zo âki sumbem a nâmburân zâgât Anutugât um topņan kinme, zen ziņgitsa lâmun nâmburân zagât ziņgâwe.

³ Oi sumbem a nâiņâ hâkop nâi goide kâtņâ tuutuunâ, zo mem gamņâ Kembugât siņgi nalem pâpanņan zoren âi kiri kut nâi wârân âlip doņbep zo pindîp. Oi zāk zo mem Anutugât siņgi nalem pâpanņâ zorat kârâņņan pâi sem wârânņâ zariņ. Anutugât siņgi a zeņgât ninâu sot mâpot kârâbân pâi sem wârânņâ zariņ. Zo tâtatņâ gootņan kirip. ⁴ Wârân âlip bikņan kirip, zorat kâbakņâ zo Anutugât siņgi a zeņgât ninâu beķņan mem Anutu mâteņan zariņ. ⁵ Sumbem a zo yatâ opņâ Kembugât siņgi nalem pâpanņan gâbâ kârâp mem hâkobân pam hânân lokei giariņ. Lokei giari sumbem kârâm kwamit patâ oi hânpân sot wârîņ patâ muyageip.

Sumbem a kimembut lâmun waatnetâ hânân wesâk top top muyageip.

⁶ Oi sumbem a nâmburân zagât lâmun mem kirâwe, zen waatnam kubikarņgâwe.

⁷ Oi sumbem a kânok zāk lâmunņâ waari kât pateņ sot kârâp sot gilâm mâpotņâ hânân gem gâip. Oi hân danņon karâmbut zeip, zorat torenģen kârâp seip. Zoren nak sot hibuk mot zo aksik sem narņip.

⁸ Sumbem a zagâtņâ lâmunņâ waari kut nâi bak patâ yatâ zo sem âbâņģum saruyân giariņ. ⁹ Giari saru danņon karâmbut zeip, zorat torenģen zo gilâm oip. Oi saru zuunâ zoren mom narņgâwe. Oi warņgâ tarâwe, zo âbâņģum narņgâwe.

¹⁰ Sumbem a karâmbunâ lâmunņâ waari sâņģelak patâ nâi sumbemân gâbâ kârâp bâlam yatâ gem too patâ sot too sinņâ nâmbutņâ zoren giariņ.

¹¹ Sâņģelak zorat kutņâ kâlak kâtikņâ. Zorat hânân too zeip, zo danņon karâmbut zeip, zorat torenģen geim too zo aksik kâlâkņâ oi a ziņâ nemņâ muwe.

¹² Sumbem a kimembunandâ lâmunņâ waari mirâsiņ sot kâin sâņģelak zeņģaren danņon karâmbut zei zorat torenņâ sumunkom âsakņâ gâutgâut oip. Oi nâtiģân kâin sot sâņģelak zeņģât âsakziņâ paalanj oip.

¹³ Oi nâ ekņâ nii utak egâwan. Oi utak zo sumbem tânâmņan den kâtikņâ itâ den sâip, “Yei, yei, yei, sumbem a karâmbut te. Zen lâmunziņ waatne a ambân hânân ândie zo, zen dap upi?”

9

Sumbem a bâtnâmbunandâ lâmun waari dikon muyagiwe.

¹ Sumbem a bâtnâmbunj zo lâmun waari nâņâ eksandâ sumbemân gâbâ sâņģelak nâi âkam hânân gei egâwan. Zāk simģât mâtâp doodoonģunâ zo pindâwe. ² Oi zāk simģât mâtâp mem pâi kâbak patâ kopģâip. Nep une sem takâmap, zo yatâ. Kopģamņâ mirâsiņ kwâtepkoip. ³ Kâbak umņan gâbâ dikon doņbep takâm hânân ģiwe. Kabât zo goozîņ sâuleģât tobat yatâ.

⁴ Zen hibuk mo nak nalem mot zo mân tâmbetzâņģobigât sâm ziņģip. A ambân Anutugât undip mâteziņan mân zeip, zen kâsa minziņģâbigât sâip. ⁵ Oi kâin bâtnâmbut umņan kâbat ziņ sâķnam patâ ziņģâne mân mumbigât sâm ziņģip. Sâķnam zo sâuleņâ ziņģi sâķnam nâņģame yatâ. ⁶ Oi narâk zoren a zen mumbigât otziņģi ândim mân mumbi.

Dikon tobatziņarģât den.

⁷ Dikon zeņġāt tobat bāu patā biosi yatā. Kāwali a zen kwākziņan tap kāmbamān āinam kubikaņġāme yatā. Oi kāukziņan pindok goide kātņā tuutuuj yatā zo tāip. Oi si sāņġānzijā, zo a yatā. ⁸ Oi sāmotziņ, zo ambān zeņġāt kāukziņ sāmot yatā. Sātziņ, zo zuu kātik laioņ sātņā yatā. ⁹ Oi dimāziņan dugum kāt kātikiņandā tuutuujā yatā zeip. Abātziņ kwamit, zo biosi sot a lalaņ donġep kāmbamān sārārāk kārām āine kwamitagomap yatā. ¹⁰ Daaziņā sāule daaņā yatā oi sātziņā, zo daaziņan ziap. Zorāņ kāin bātņāmbut umņan a ambān ziņġāne sāknam nāņġām āndibi. ¹¹ Oi simġāt sumbem a, zāk zeņġāt a kutā āndiap. Zākkāt kutņā Yuda denān Abadon. Griķ denān ko Apolioņ. Oi niij denān kiom a.

¹² Nii utakņā sāp karāmbut den itā sāip, “Yei.” Nāi zo āsagei ākap. Zagāt zo yen ziaborāk.

Sumbem a nāmburān kānokņā lāmum waari kāwali a muyagiwe.

¹³ Oi sumbem a nāmburān kānok zorāņ lāmum waarip. Oi Anutu māteņan siņġi nalem pāpaņā goide kātņā tuutuuj murukņā kimembut, zobā den nāi āsageip. ¹⁴ Sumbem a nāmburān kānok lāmum mem kirip, zākkāt den itā āsageip, “Euparata too patin sumbem a kimembut saaziņġi zie, zen olaņziņġā.” Sāi olaņziņġip.

¹⁵ Sumbem a kimembut, zen narāk zoren nep tuubigāt mārūm sām ziņġi āndiwe. Nep diņ sām ziņġip, zo itā. Zen hān daņġon karāmbut zorat torenņan a ambān zāņġone mumbigāt sāip. ¹⁶ Sumbem a olaņziņġāwe. Oi kāwali arāpziņā biosi kwākņan tātātņā, zeņġāt teņġā 2 handeret milion. Yatā sāne nāņġāwan. ¹⁷ A sot bāu patā tobat itā egāwan. A zen dimāziņan dugum zo kuriņā sot kāmbum sot gimbaņā yatā mem āndiwe. Oi biosi zeņġāt kāukziņā zuu kātik laioņ kāukņā yatā. Lāuziņan ġābā ko kārāp sot kābāk sot kāt gimbaņā kārāpņā takāmap yatā. ¹⁸ Oi kārāpņā karāmbut zorāņā hānān daņġon karāmbut zeip, zorat torenņā a tāmbeztāņġoip. ¹⁹ Biosi zeņġāt kāwaliziņā, zo daaziņan sot lāuziņan ziap. Daaziņā, zo mulum yatā kāukņoot zorāņā a tāmbeztāņġome.

²⁰ Oi a ambān nāmbutņā tāmbeztāņġom naņġām nāmbutņā birāziņġāwe. Birānetā zen kut nāi nāi zo ekņā umziņ mān melāņawe. Zen āndi māmānzaiņāņġāt nāņġāne mān bāliņ oip. Zen wāke sot lopio top top zeņġāren pālātāņ op āndimņā mān birāwe. Zen lopio topziņā itā mān nāņġāwe, “Lopio zen sinziņandā mān ek nāņġāme. Zen kinziņandā mān āim game. Zen kindapziņandā den mān nāņġāme.” ²¹ A zo, zen yatā mān nāņġāwegāt kāmbam sot kware sot kāmbu sot laņ āndiāndiņ zo mān birāwe.

10

Sumbem a nāiņā den sāi kātigeip.

¹ Sumbem a imbaņāņoot nāi sumbemān ġābā ġem ġāi egāwan. Zāk sasa osetņan ġāi kāuk kwākņan mulum mogāt zeip. Si sāņġāņņā maa yatā. Kiņā zagāt zo kārāp bālam yatā. ² Biķņan ekap nāi mem mābālakņem kirip. Oi kiņā bongen zo sārū kwākņan lāņ kirip. Oi kiņā yaņġāgen zo hānān lāņ kirip. ³ Kin den kātikiņā zuu kātikiņā laioņ donġep zeņġāt den yatā sāip. Sāi sumbemān kaņkundunduj nāmburān zagāt den sāwe. ⁴ Den yatā sānetā nāņġām kulemgubam ua sumbemān ġābā den nāi itā nāġāren ġāip, “Sumbemān ġābā den se, zo mān kulemgu. Yen dooņġuna tāpap.”

⁵ Oi sumbem a nâi saruyân sot hânân lâj kirip, zâk bik bonjâ sumbemân pam den itâ sâm kâtigeip. ⁶ “Sumbem sot hân, saru sot kut nâi nâi zoren zie, zo muyageipnâ ândimnâ ândim zâimâmbap, zâkkât mâtenjan itâ sâm kâtigibâ. Perâknoq, narâk kêrep mân ziap. ⁷ Sumbem a nâmburân zagâtnâ lâmunnâ waari kwamit muyagibap, narâk zoren Anutugât den tiknâ Propete sap sum zingip, zorat bonjâ muyagibap.”

Sumbem a nâinjâ Yohane ekap nâi pindi neip.

⁸ Oi sumbemân gâbâ den nângâwan, zo yatik du âsagem itâ dâtnogip, “Gâ âimnâ sumbem a kinjâ saruyân sot hânân lâj kin ekap mem mâbâlakjem kinzap, zâkkâren âi ekap zo me.” ⁹ Sâi nâ sumbem agâren âimnâ ekap nibapkât sa itâ dâtnogip, “Mem ne. Nenandâ lâugan âm yatâ op naamnâ upap. Ka umgan kâlak upap.” ¹⁰ Yatâ sâmnâ ekap zo nigi newan. Nia ko lâunan âm yatâ naam oip. Zorâj nem gwâka umnan giari kâlak oip.

¹¹ Oi itâ dâtnowe, “Gâ a kâmutnâ kâmutnâ, a hânjâ hânjâ, a sâk top top, den gându nâi nâi, zengât sot a kutâzinâ zengât op Anutugât den sâban. Mârum dâzângom ândein, zo yatik dum dâzângoban.”

11

Yohane namâ dâpkwap ikpakât sâm pindâwe.

¹ A nâinjâ tân kêrep nim itâ dâtnogip, “Gâ zaatnâ Anutugât tirik namâ sot zâkkât sinji kut nâi nâi pâpannâ, zo dâpkwapnâ umjan ninâu sâm ândime, zo sâlâpâzngoban. ² Namâ sângânjan sombemân zo mân dâpku. Zo birâna zeik. Zo a hân nâin goknâ, um kâtik zengât sinji. Oi zinâ tirik kamân, Yerusalem, zo (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kâin 40 umjan lâj kindinjândaq mimbi.”

Anutugât den sâsâj a zagât muyageitâ simgât zuunâ zâkobap.

³ “Oi nâgât den sâm muyamuyagin azatnâ imbanâ zikandâ nâgât den dâzângom ândibabot. Pet hâmbâ alâknâ mem ândim mân kubikanjâm dâbâtziknoot ândibabot. A ambân orot mâmezij melâj bâlinâzin birâm ândibigât holi yatâ upabot. Yatâ op ândeitâ (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kâin 42 yatâ âkâbap. ⁴ Propete Sakaria, zâk mârumanjân Oliwa nak zagât sot kêrâp âsaknâ zagât zorat den kânjan sâip. Oi a zagât zo ziknâ bonjâ upabot. Zet hângât a kembu zâkkât mâtenjan kinbabot. ⁵ Oi a nâi tâmbetzâkobam oi lâuzikjan gâbâ kêrâp ge simbap. Zorat a nâinjâ kâsa otkâm mumunjangât sinji upap. ⁶ A zagât zo sâitâ map mân gibapkât imbanâ zikip. Zorat sâitâ map mân gei Anutugât den sâm ândibabot. Oi sâitâ toonjâ gilâm upapkât imbanâ zemzikap. Oi hânân kut nâi nâi sâtnoot sâitâ muyagibapkât imbanâ zemzikap. Yatâ utâ sâbabot, zo âlip upabot.

⁷ Oi Kembangât den sâsâj narâk zo âki simân gâbâ zuu kâtiknâ kopga kâsa otkâm zâkoi mumbabot. ⁸ Moitâ a zinâ kâmbârânziknâ zo birânetâ kamân patin sombemân zimbabot. Kamân zorat kutnâ sumbuja, Sodom sot Aigita. A zinâ Kembuziknâ kamân zoren poru nagân kune moip. ⁹ Oi hân toren toren gâbâ a nâmbutnâ, sâkzinjâ tobat nâi nâi, den gându nâi nâi, zorâjâ kâmbârânziknâ sirâm karâmbut sot torenjâ zikitne zimbabot. Oi a nâmbutnâ hanzâkonâ sâne kwâkâzinjâbi. ¹⁰ Oi Propete zagât a sâknam zingâwet, zorat moitâ hânjâ hânjâ a zinj umâlep op kut nâi nâi anjâgwanjâ urâwe.

¹¹ Sirâm karâmbut sot torennâ âki Anutugâren gâbâ Kaapumñâ umzikñan giari oksâm zaarâwet. Zaaritâ a ziñ zikitñâ kenğât donjep urâwe. ¹² Oi sumbemân gâbâ den kâtikñâ zekâren itâ gâip, “Zet zi kopgâit,” Oi kâsarâpzik zejğât mâteziñan sasa kâligen zâim sumbemân zâiwet. ¹³ Narâk zoren wâriñ patâ meip. Wâriñ patâ mei kamân patin mirâ bâzagât zejğâren gâbâ kânokñâ pâbâbâñsâi nâmburân kimembut ko tarâwe. Kamângât bikñâ toren toren gâbâ yatâ pâbâbâñsâne nâmbutñâ kâtigem tarâwe. Wâriñ patâ meipkât mirâ kâtñâ tuutuñ donjepñâ pâbâbâñsâm a 7 tausen yatâ zâñgoi muwe. Oi a torenñâ âlip tarâwe, zen kenğât op Anutu, sumbem marinjâ mâpâsiwe.

¹⁴ Utakñâ yei sâm sâp karâmbut sâip, zorat zagâtñâ âkap. Kânok ziap, zo kek muyagibap.

Sumbem a nâmburân zagâtñâ lâmun waari kut ñai ñai muyageip.

¹⁵ Sumbem a nâmburân zagâtñâ lâmunñâ waari sumbemân gâbâ den kwamit patâ op itâ sâwe, “A zen hânân a kutâ op kembu otziñgâme, zorat narâk âkap. Narâk zi ko Kembu sot anâ a bâliñan gâbâ mâkâziñgâbapkât sâsân, Kristo, zekât bitzikñan ariap. Oi Kristo zâk kembu otziñgâm zâimâmbap.” ¹⁶ Oi a patâ 24 Anutu mâtenñan tâtatziñan tarâwenjâ kiñ topñan ge zemñâ Anutu itâ sâm mâpâsiwe,

¹⁷ “Kembu Anutu, imbanjâ marinjâ, gâgâren sâiwap sâmen. Topkwap gâ ândeinñâ ândiat. Oi gâ imbanjâ mem dâñ kembu otniñgâm ândiat. ¹⁸ Um kâtik a kâmutñâ kâmutñâ, zen kuk diñâ sâm ândim gane gâ hâuñâ ziñgâbangât narâkñâ mâte uap. Oi mumuñâ zejğât den sâm kwâkâkwâkâñ narâk mâte uap. Oi kore arâpkâ Propete sot gâgât sinji a, a giginjâ sot zâizâin kutkâ hurat kwapme, zen sâñgânñâ ziñgâbangât narâk mâte uap. Oi hânân tâmbetzâñgome, zen tâmbetzâñgobangât narâkñâ mâte uap.”

¹⁹ Zen yatâ sânetâ sumbemân Anutugât tirik namâ mâtâp pâronjâi igâwe. Oi Anutu sot Mose târotâro urâwet, zorat ombonj zeï igâwe. Oi hânân sot kwamit patâ sot kanj kundundun, wâriñ sot kât paterj âsagem zejip.

12

Sumbemân ambân ñai kirip.

¹ Sumbemân sen mârât kulem ñai itâ muyageip. Ambân ñai âsagem kirip. Maanñâ hâmbâ yatâ kâpei kirip. Oi kiñ tipñan kâin. Oi pindokñan sângelak kiin zagât tarâwe. ² Oi ambân zo kâmbonñâ op katep mimbam sâknam nâñgâm isem yu yei sâm tâip. ³ Zâk yatâ op kiri kulem ñai sumbemân âsageip. Busem patânñâ, oâ tobat yatâ, kuriñkuriñ, kâukñâ nâmburân zagât, goonñâ bâzagât. Oi kâukñâ dâp a kutâgât pindok tap arip. ⁴ Oi daanandâ sumbem sângelak nâmbutñâ zâñgom mâki hânân giwe. Oâ zo yatâ opñâ ambân zo katep mimbam oi itâ nâñgâm ambân gootñan âi zejip, “Katep âsagei nimbat.” ⁵ Oi ambân zorân a katep meip. Katep zo kât kâtik âin tân mem hân dâp a zejğât a kutâ op galem zâñgobapkât sâsânñâ. Katep âsagei gâsumñâ Anutugât neule tâtatñan mem zâi parâwe. ⁶ Oi ambân zo kenğât op mirâ kâmân kâtikñan arip. Zoren (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kain 42 yatâ galem okñanğâbigât Anutuñâ sâi tâtatñâ kubigâwe.

Satañ sumbemân gâbâ kâbakjine geip.

⁷ Oi sumbemân kâmbam patâ muyageip. Mikai zâk sot sumbem a gakârâpņâ, zen oâ sot kâsa urâwe. ⁸ Oi Mikai sot sumbem arâpņâ, zen kâtigem oâ sot sumbem arâpņâ kâbakņezingâmņâ sumbem aņġân kârâwe. ⁹ Oi oâ patâ, mulum sâņġiņâ, Satar, zâk a ambân hân dâp um gulip kwatziņġâmap, zâk ziņâ ġâsum kâbakņine hânân geip. Sumbem arâpņâ yatik kâbakņezingâne hânân ġiwe.

¹⁰ Oi sumbemân den kâtikņâ itâ muyagei nâņġâwan, “Kubikkubik sot imbaņâ sot kembu op, zo Anutu sot aņâ a bâliņan ġâbâ mâkâziņġâbapkât sâsâņ, Kristo, zekâren ziap. Narâk ziren bukurâpņiņ zengât kâsa op sirâm ģâtik dâp Anutu mâteņan sâm bâliņ kwatziņġâmap, zâk kâbakņine ġiarip.

¹¹ Bukurâpņiņâ zen Râma ġilâmņangât imbaņan Satar sot agom kâtigem walâwe. Kembuġât den keņġât buņ sâm muyagem Satangât den mem ġei kwarâwe. Oi ândiandiziņ mân aņġân kârâm buņ upapkât sâwe. ¹² Zorat sumbem sot zoren ândie, zen sâtâre upi. Ka hânân sot saruyân ândie, yei, zen dap upi? Satar zâk zengâren gam kuk op ândiap. Narâkņâ kek âkâbap, zo nâņġap. Zo nâņġâm kuk op ândiap.

Oâņâ ambân kâsa okņangip.

¹³ Oâ zâk hânân kâbakņine ġemņâ nâņġâm ambân katep meip, zâk kâsa okņangâm molim arip. ¹⁴ Oi ambân zo nii utak patâ abâtzatņâ pindâne mulumġât keņġât op mirâ kamân kâtikņan tâtat mâmeņan tik arip. Zoren kendon karâmbut sot torenņâ ġalem okņangâm ândiwe. ¹⁵ Ambân zâk ari mulumņâ too patâ mogari ġem too uurup patâ oip. Too zorâņ ambân zo lum âibam oip. ¹⁶ Oi hânņâ ambân beķjan mem hân mâtâp oi too patâ zo zoren ġeim naņġip. ¹⁷ Yatâ oi ko oâ zâk ambân zorat kuk opņâ kâmut gakârâpņâ zâņġobam arip. Anutugât gurumin den lumņâ Yesugât siņġi zo mem ândime, zo zâņġobam arip. ¹⁸ Oi zâk saru sâtņan ġei saġân kirip.

13

Saru umņan ġâbâ zuu kâtikņâ ģâi kopġâip.

¹ Oi nâ eksa saru umņan ġâbâ zuu kâtikņâ ģâi kopġâip. Zâk kâukņâ nâmburân zagât, gooņâ bâzagât. Oi gooņan zo a kutâ pindok bâzagât tarâwe. Oi kâukņan kot kulem zeip, zo den bâliņâ zeip. ² Tobatņâ wâu patâ yatâ. Sâlâpņâ, pusi yatâ. Lâuņâ, zuu kâtik laioņġât lâuņâ yatâ. Oi oâ zâk imbaņâ pindâm zâkkât tâtarân tap kembu otziņġâbapkât sâip. ³ Zuu zorat kâukņâ ģâi use patâ op mumuņangât dâp yatâ egâwan. Useņâ zo soġei âlip oip. Oi hân dâp aņâ aņâ, zen zuu zo molim ek zâkkât nâņġâne imbaņâ oip. ⁴ Oâņâ zuu kâtik zo imbaņâ pindip, zorat um kâtik a, ziņâ sâm âlip kwâkņangâwe. Oi zuu zo sâm âlip kwâkņangâm sâwe, “Zuu zorat tobat ģâiņâ ândiap? Nâiņâ dap mo dap okņangâbap?”

⁵ Zuu kâtik zo sâk mâme opņâ zâizâiņ den sâm den sumunņâ sâbapkât sâm pindip. Oi Anutuņâ zuu zo (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kâin 42 yatâ umņan nepņâ tuubapkât narâk nâņġaņġip. ⁶ Oi zu kâtik zorâņâ Anutu zikņâ sot kutsiņġiņâ sot tâtatņâ sot sumbemân ândime, zen sâm bâliņ kwatziņġâm ândeip. ⁷ Oi Anutugât siņġi a kâsa otziņġâm zâņġobapkât oâņâ sâip. Oi hânņâ hânņâ, a sâk top top sot den ġându top top, zengât a kutâ upapkât oâņâ imbaņâ pindip. ⁸ Oi hân a ziņâ ekņâ sâm âlip kwâkņangâbi. Râma kune moip, zâk mârûm hân mân muyageibân kutziņâ ândiandigât ekabân mân kulemġoip, a zen zo zuu zo yatâ okņangâbi.

⁹ Kindapziņoot ândie, zen den zi nāngâm kwâtâtibi, ¹⁰ “Ņai zāk tāk namāgât siņgi oipņā tāk namin pambi. Ņai zāk kām̄bamgât siņgi oipņā kām̄bamņā koī mumbap.” Oi Anutuņā siņgi a zen nāngâm pālâtāņ kwap kâtigem ândibigât sâip.

Hân kâligen gâbâ zuu ņai kopgâip.

¹¹ Oi hân kâligen gâbâ zuu kâtikņā ņai kopgâi egâwan. Zāk Râma yatâ kâukņan gooņā zagât zeip. Oi diņā sâip, zo oâ diņā yatâ. ¹² Oi zuu zorāņ zuu mârūm kopgâip, zâkkât imbaņā zo mem nep tuum kâtigeip. Zâkņā sâi hân a ambân ziņ zuu ņai use opņā âlip oip, zāk mâpâsiwe. ¹³ Oi zuu kâtik zagâtņā, zâk kulem sen mârât patâ tuumap. Zâkņā sâi sumbemân gâbâ kârâp gem gâi a ikme. Kulem zo sot sen mârât nâmbutņā tuugi igâwe. ¹⁴ Kulem yatâ zo zuu ņai zâkkât mâteņan tuugi a ziņ ekņā umziņ gulip oi zuu mârūm use op sogeip, zâkkât lopio sobibigât dâzâņgoip. ¹⁵ Lopio zo sobim pane kiri zuuņā lopio waatņanģi zaat den sâip. Zāk yatâ upapkât Anutuņā nāngâņanģip. Lopio zāk sâi a ziņ mân sâm âlip kwâkņanģâwe, zen zâņgone muwe.

¹⁶ Oi a zâizâiņ giginā, sikumziņoot sot sikumziņ buņā, a kutâ sot kore mâmān a, zo aksik sâi bitziņ bongen mo mâteziņan undip tuuwe. ¹⁷ Oi zuugât undip sâkziņan tuuwe, zo zâkkât kutņanģât tenģâ. Oi undip mân mem ândiwe, zen kut ņai ņai sâņgân mimbegât pâke parâwe. ¹⁸ A nāņgânāņģâziņootņā zuu zirat tenģâ sot topziņ sâlâpkum nāņģâbi. Tenģâ zo agât kutņanģât tenģâ. Tenģâ zo 666.

14

Râma sot kâmut gakârâpņā Sioņ bâkņan kirâwe.

¹ Nâ eksandâ Râmaņā Sioņ bâkņan kiri egâwan. Oi zāk sot 144 tausen, a yatâ zorāņ kirâwe. Oi mâteziņan zikņā sot Ibâņanģât kot zeip, a yatâ zorāņ kirâwe. ² Oi sumbemân gâbâ kwamit patâ nāņģâwan, zo too sâmbon patâ kwamitņā yatâ sot sumbem kwamitsâmāp yatâ. Oi kwamit zo nāņģa kâmam wâlōņ kwamit yatâ oip. ³ Zen sumbemân Anutugât tâtâtņā sot zuu âlip kimembut sot a patâ 24, zeņģât mâteziņan kep uņakņā ņai mem tarâwe. Kep zo a nâmbutņā ziņ mân mime. A 144 tausen zeņak mime. Hânân gâbâ Yesuņā sâņģânziņ meip, zeņak kep zo mime. ⁴ A zo, ziņā ambân sot bâliņ mân opņā um salek ândiwe. Râmaņā diiziņģi zāk sot tâtât mâme upme. Zen zo hân a zeņģâren gâbâ kândom Râma sot Anutu, zik siņģi upigât Râmaņā tâbazij meip. ⁵ Oi lâuziņan gâbâ sarâ den mân gemap. Zen a târârakņā.

Sumbem a karâmbut, zeņģât den muyageip.

⁶ Oi sumbemân sumbem a ņai egâwan. Zāk nii yatâ sumbemân arip. Zāk hân a zeņģât den siņģi âlip zinzij kâtik, zo mem arip. Hânņā hânņā, sâk tobat ņai ņai, den gându topņā topņā, zeņģât mem arip. ⁷ Zāk den yu kambâņ sâm itâ sâip, “Zen Anutu hurat kwâkņanģâm sâm âlip kwâkņanģâbi. Zāk hâuņanģât den sâsâņ narâk mâte uap. Hân sumbem sot saru sot too sinņā sâi muyageip, zāk sâm mâpâsibi.”

⁸ Yatâ sâm ari kândâtņan sumbem a ņaiņā gam zagâtņā den itâ sâip, “Babiloņ kamârâp, ziņā a kâmutņā kâmutņā diiziņģâne bâliņâziņanģât um gulip nep âsagem laņ mâman a ambân op ândiwe.”

⁹⁻¹⁰ Oi kândâtņan sumbem a ņaiņā gamņā den kambâņ itâ sâip, “A ziņ zuu kâtik mo lopio zâkkâren pindiņsâm mâteziņan mo bitziņan zuugât

undip mimbī, zo ko Anutugāt kukņanġāt bonņā yâmbâtņā zo zengâren âsagibap. Zen Râma sot sumbem arâpņā zengât mâteziņan kârâbân geim kât kârâpņandâ zingesei sâknam patâ nângâm zâimambi. ¹¹ Oi kârâpņā a zo yatâ zingesei, zorat kâbakņā zo zâim zemâmbap. Zorat a zen zuu patâ sot lopio mâpâsime sot a mâteziņan zuugât undip zeip, zen ârândâņ sâknam nângâm sirâm nġatik nângâm zâimambi.” ¹² Zorat narâk zoren Anutuņā sinġi a zen Anutugât gurumin den sot Yesugât den sinġi zo mem kâtigem ândibigât sâip.

Kembugât kâmurân ândim muwe, zengât den.

¹³ Sumbemân gâbâ den nġai itâ nângâwan, “Gâ den itâ kulemgū, ‘Narâk ziren topkwap Kembu sot pâlâtâņ op ândine zângone mumbi, zengât nânga sâtâreņoot upap.’ Kaapumņā itâ sap, ‘Perâkņak, zengât nânga sâtâreņoot upap. Zen nep patâziņā tuum nanġâmņā tap nângâbi. Oi orot mâmeziņanġât bonņā âinetâ muyageziņgâbap.’”

Hânân Kembugât a gâsâzângobap, zorat dâp muyageip.

¹⁴ Oi nâ eksa zari unumunum kâukâu muyagei egâwan. Oi unumunum kwâkņan nġai tâip, tobatņā a yatâ. Kâukņan a kutâ pindok nġai tâip, zo goide kâtņā tuutuunġā. Bikņan sâu sâtņoot mem tâip. ¹⁵ Oi tirik namin gâbâ sumbem a nġaiņā gemņā unumunum kwâkņan tâip, zo itâ sâm dukuip, “Gâ sâugandâ kâlamân bonņā mânângât me. Bonņā mimiņanġât narâk mâte uap. A minduziņgâm kâsâpziņgozâņgoņ narâk mâte uap. Kâsâpziņgone hâuņā mimbigât narâk mâte uap.” ¹⁶ Yatâ sâi unumunum kwâkņan tâipņā sâuņā mem hânân bonņā zo mânângârîp.

Bâliņ mâme ziņā hâuņā mimbī, zorat dâp muyageip.

¹⁷ Oi sumbem a nġaiņā tirik namin gâbâ gem gâip. Zâk yatik sâu sât kâtikņā mem ândeip. ¹⁸ Gâi sumbem a nġaiņā Kembugât sinġi kut nġai nġai pâpanņā zobâ gâip. Sumbem a zo, zâk Kembugât sinġi nalemm unuņā kârâp zorat galem op ândeip. Oi zâk bukuņā sâu sât kâtik mem ândeip, zo den sumbuņā itâ dukuip, “Sâugâ zorâņ hânân bonņā mânângât nanġā. Hânân waiņ bonņā mârum bâsigiap.” (Den sumbuņā zi Anutuņā bâliņ mâme a hâuņanġât tâmbetzângobapkât sâip.) ¹⁹ Sâi sumbem a bukuņandâ sâu mem kin hânân waiņ keetņā mânângâtņā mem Anutu um kukņanġât ombonġ patin pâi giarip. ²⁰ Oi kamân âkņan ombonġ patin pâi giari lâņ kwândâline gilâm gem zeip. Gilâm gem zeip denġân patâņā op binbinņā zo hânân gâbâ bâu biosi sâņġanņan yatâ. Oi denġân kâreņanġât tenġânġā ko 300 kilometa zo yatâ zeip.

15

Kembugât kore a ziņā kep miwe.

¹ Oi sumbemân sen mârât nġai egâwan. Sumbem a nâmburân zagât, zen kut nġai nġai sâtņoot kâmut nâmburân zagât mem kirâwe. Kut nġai nġai zo âsagem nanġi Anutuņā kukņanġât op dum mân tâmbetzângobap.

² Oi saru nġai egâwan. Wikin yatâ sot kârâp bâlam mâpotņā zeip egâwan. Oi a zuu kâtik sot lopio kâsa otzikâm kâtigem walâzingâwe sot a mâteziņan zuugât undip zengâren mân zeip, a zo, zen Anutugâren gâbâ kâmam wâlōņ mem saru sâtņan kine ziņgirâwan. ³ A zen Anutugât kore a Mose zâkkât kep sot Râma zâkkât kep itâ sâmm mem ândiwe,

“O Kambu Anutu, imbanĵa mariņĵa, orot māmegĵa zorat nāņgindā imbanĵa opmap. Hāņĵa hāņĵa zengĵat a kutā, kut ņai ņai opmat, zo tārarak.
 4 Kambu, gā ņaiņĵa hurat mān kwatgibap? Zo yatā mān taap. ņaiņĵa kutkā mān sām ālip kwāpap? Zo yatā mān taap. Gā kānok hālāluyāk, zorat a kāmutņĵa kāmutņĵa zen gāgāren ga māpāsegibi. Gā hāuņĵagĵat nep tuuna top muyagiap.”

Sumbem a nāmburān zagĵat hākopziņoot kirāwe.

5 Oi eksandā sumbemān tirik namin umņĵa ņai hālālu sāsāņ, zorat mātāp pāroņsām kirip. 6 Mātāp pāroņsāi sumbem a nāmburān zagĵat, zen kut ņai ņai sātņoot kāmūt nāmburān zagĵat mem kirāwe. Zen namin gābā gem gawe. Zen hāmbāziņ kākūkāu mem āndiwe. Oi dimāziņan māpaņ goide kātņĵa tuutuunĵa zo zeip. 7 Oi zuu ālipņĵa kimembut kirāwe, zengāren gābā ņaiņĵa sumbem a nāmburān zagĵat zo hākop nāmburān zagĵat ziņgip. Hākop zo goide kātņĵa tuutuunĵ. Hākop umņĵan Anutu āndiāndi mariņĵagĵat kukņĵagĵat bonņĵa piksām zeip. 8 Oi namā kāligen Anutugĵat āsakņĵa sot imbanĵagĵat kaapumņĵa zo piksām zeip. Oi sumbem a nāmburān zagĵat zen kut ņai ņai sātņoot kāmūt nāmburān zagĵat mān muyagiwegĵat tirik namin zāizāiņĵagĵat mātāp pāke kwāip.

16

Sumbem a ziņĵa hākobān gābā kut ņai ņai hānān lokine geip.

1 Namā kāligen gābā den kātik gāi nāņgāwan. Zo sumbem a nāmburān zagĵat zo itā dāzāņgoip, “Zen āi hākop nāmburān zagĵat zoren gābā kut ņai ņai sātziņoot zo lokine Anutugĵat kukņĵagĵat bonņĵa hānān gibap.”

2 Sāi sumbem a kānok zākņĵa āim hākopņan gābā kut ņai lokei hānān giari zuu kātikņĵagĵat undip māteziņan mem āndiwe sot a lopiogāren pindiņsāwe, zen sākziņan use kātik sot use kārrokņoot muyageziņgip.

3 Oi sumbem a zagĵatņĵa āi kut ņai saruyān lokei giarip. Giari saruņĵa gilām oip. A mumuņĵagĵat gilām yatā oi saru zuuņĵa mom naņgāwe.

4 Oi sumbem a karāmbuņĵa hākobņan gābā kut ņai lokei tooyān sot too sinņan giari gilām oip. 5 Oi sumbem a too galem tāip, zākņĵa itā sāi nāņgāwan, “Ga hālālu āndeiņĵa āndiat. Tosagĵat hāuņĵa, zorat nāņgindā tārarak uap. 6 Kambugĵat siņgi a sot Propete a zāņgom gilāmziņ tāmбеткуwegĵat gilāmāk ziņgāna nimbi. Zo dābāk otziņgat.” 7 Sāi Kambugĵat siņgi kut ņai ņai pāpanņan gābā den itā nāņgāwan, “Perākņak. O Kambu Anutu, imbanĵa mariņĵa, hāuņĵa ziņgat, zo dāpziņan uap.”

8 Sāi sumbem a kimembuņĵa zākņĵa hākopņan gābā kut ņai lokei mirāsiņān arip. Ari mirāsiņĵa kārāp opņĵa a doņbep ziņgeseip. 9 Oi a zen maanĵa ziņgeseip. Zen umziņ melāņ Anutu hurat kwākņĵagĵagĵat Anutuņĵa kut ņai ņai zo sāi āsageip. Oi zen umziņ mān melāņāwe. Buņĵa. Zen Anutu sām bāliņ kwākņĵagĵāwe.

10 Sumbem a bātnāmbuņĵa zākņĵa zuugĵat tātārān hākopņan gābā kut ņai lokei giari zāk sot a ambān gākārāpņĵa zengĵat hān boņ zo ņātātiksām zeip. Oi a zen sāknam patā nāņgām biyakņĵa nāmbālamziņĵa hārārāņsāmņĵa takā zeip. 11 Oi sāknam sot useziņĵagĵat opņĵa Anutu, sumbem mariņĵa sām bāliņ kwākņĵagĵāwe. Oi zen umziņ mān melāņ āndi māmānziņ bāliņĵa zo mān birāwe.

¹² Sumbem a nâmburân kânokņâ hâkopņan gâbâ kut ņâi lokei Euparata too patin giarip. Giari too kârâksâip. Kârâksâi mâtâp âsageip. Mirâsiņ takâtakâņan gâbâ a kutâ sot kâwali arâpziņâ gabigât yatâ muyageip. ¹³ Oi nânâ eksandâ oâ lâuņan gâbâ sot zuu kâtik lâuņan gâbâ sot propete sarâņâ zengât lâuziņan gâbâ wâke bâliņâ karâmbut, tobatziņ kan yatâ op gawe. ¹⁴ Zo zen wâke bonņâ. Zen sen mârât top topņâ tuubigât imbaņâ zemziņap. Oi zen hân dâp a kutâ âi minduziņâmņâ Anutu, imbaņâ mariņâ, zâkkât narâk patâ zo mâte oi kâsa op gâm kâmbam kumbi.

¹⁵ Oi nâ den ņâi itâ nânġawan, “Nâ Yesu, itâ sa nânġânek. Zen narâknâ mân nânġâne kek gâbat. Zorat ņâi zâk sâk bârak ândim aņun opapkât sâk pâkeņâ mem pam um gwâlâgwâlâ ândibap. Yatâ upap, zo ko zâkkât nânġa sâtârenġoot upap.”

¹⁶ Oi wâke zen hân dâp a kutâ Yudaia hânân minduziņâgawe. Hân zorat kutņâ Yuda denân Hamagedoņ sâme (Niņ denân ko Magedoņ bakņâ).

¹⁷ Oi sumbem a nâmburân zagâtņâ hâkopņan gâbâ kut ņâi lokei sumbem kabâņan geip. Gei tirik namin Anutugât tâtatņan gâbâ den kâtikņâ ņâi itâ sâip, “Mârûm âkap.” ¹⁸ Hânpan sot kanġundundun sot sumbem kwamit patâ muyageip. Wâriņ patâ ņâi meip. Wâriņ yatâ zo mârûmņan mân meip. ¹⁹ Oi kamân patâ zo âbânġoi karâmbut oip. Oi hânņâ hânņâ a zengât kamân patâ gililâksâip. Babiloņ kamân patâ zo yatik Anutu kukņanġât op tâmbetkoip. ²⁰ Oi saruyân tâunanân zo aksik âbânġum saruyân geiwe. Oi hânân bakņâ zen âbânġum nanġawe. ²¹ Oi sumbemân gâbâ sumbem tipņâ patâ patâ map yatâ ubâ gem ga sâratzânġoip. Zânġoi Anutu sâm bâliņ kwâkņanġawe. Sumbem tipņâ zo gem tâmbetzânġoip, zorat op sâm bâliņ kwâkņanġawe.

17

Ambân ņâi zuu kuriņ kwâkņan tâip.

¹ Oi sumbem a nâmburân zagât hâkop mem ândiwe, zengâren gâbâ ņâiņâ ga itâ dâtnogip, “Gâ gâna mâtâp ambân patâ too doņbep nanġâmņan ândimap, zo tirâpgobat. Tirâpgomņâ hâuņâ mimiņanġât den dâġobat. ² Hân a kutâ ziņ ambân zo zâkkâren gam zâk sot lan māman upme. Oi hânņâ hânņâ a zen zâk sot bâliņ op um gulip upme.”

³ Yatâ dâtnom diinigi Kaapumņâ tirâpnogi itâ egâwan. Mirâ kamân kâtikņan ambân ņâi zuu kuriņâ kwâkņan tâip. Zuu zorat sâkņan kot bâliņâ top top zeip. Oi zuu zo kâukņâ nâmburân zagât. Goonġâ bâzagât. ⁴ Oi ambân zo hâmbânġâ kâmbum sot kuriņâ mem ândeip. Oi neulēņâ sâņġân zâizâiņ zo sâkņan dâp op zeip. Oi bikņan hâkop goide kâtnâ tuutuun tâip. Oi hâkop zorat umņan kut ņâi ņâi sumun kârok piksâm zeip. ⁵ Ambân zorat mâtenņan den sumbuņâ itâ zeip, “Laņ mâme ambân zengât patâziņâ sot hân kwâkņan bâliņ top top zorat mamņâ. Babiloņ kamân patâ, nâ.” Den yatâ zo mâtenņan zeip. ⁶ Oi ambân zo Anutugât sinġi a sot Yesugât sinġi den mem ândine zânġowe, zengât gilâm nemņâ um gulip oi egâwan. Zo ekņâ nâ imbaņânâ buņ oip.

Zuu kâukņâ nâmburân zagât, zorat den.

⁷ Yatâ ua sumbem aņâ itâ mâsikâniġip, “Gâ wangât nânġana imbaņâ uap? Nâ ambânġât topņâ sot zuu kâukņâ nâmburân zagât sot goonġâ bâzagât, zorat topņâ dâġoga nânġâ. ⁸ Zuu kâtikņâ eġin, zo mârûm ândeipņâ narâk ziren mân ândiap. Oi zâk bet simân gâbâ kopgam tâmbet agoaġoņ kâtikņan

geibap. Zuu zo m̄arum āndeip. Oi narāk ziren m̄an āndiap. Oi bet gābapkāt a hānān āndie, zen ekŅā sām ālip kwākŅaŅgābi. Zen kutziŅā hān muyageibān gābā āndiāndigāt ekabān m̄an kulemgune zeip, a zo, ziŅā yatā upi.

⁹ Zi a nāŅgānāŅgāŅootŅā den zi nāŅgām kwātātībap. Zuu kākūŅā nāmburān zagāt, zo bakŅā nāmburān zagāt. BakŅā zoren laŅ m̄aman ambān zo tātāt m̄ame opmap. ¹⁰ Oi zuu kākūŅā nāmburān zagāt, zoren zen a kutā nāmburān zagāt. A kutā bātāmbut, zen buŅ urāwe. Ņāi āndiap. Oi Ņāi gātām muyagibap. ZākŅā muyagemŅā narāk pārŅkānok āndibap. ¹¹ Zuu m̄arum āndeip, oi narāk ziren m̄an āndiap, zāk a kutā nāmburān zagāt zengāren tārokwāi nāmburān karāmbut upi. Oi tāmbet agoagoŅan geibap.”

GooŅā bāzagāt, zorat den.

¹² “GooŅā bāzagāt egin, zo a kutā bāzagāt. Narāk ziren m̄an op āndie. Gātām āsagibi. A kutā nepziŅā topkwapŅā narāk pārŅkānok zuu sot a kutā op āndibi. ¹³ A zen umziŅ kānoġāk zeī zuugāt kore op kāwaliziŅ bikŅan pam āndibi. ¹⁴ Oi Rāma sot kām̄bam kumbi. Oi Rāma zāk kātigem zāŅgom kākakŅeziŅgābap. Wangāt, Rāma zāk a kutā sot a zāizāiŅ aksik patā walāziŅgām Kembu patā op kinzap, zorat. Oi a kām̄ut zāk sot tātāt mame upme, zen gāsum sālāpziŅgoip. Oi zen zāk sot pālātāŅ op kātigem āndie.”

Ambāngāt den.

¹⁵ Sumbem aŅā den yatā sāmŅā tārokwap dāt̄nogip, “LaŅ m̄aman ambān too doŅbep naŅgāmŅan āndei eksat. Too zorāŅ a hānŅā hānŅā sot a sāk tobat Ņāi Ņāi sot den gāndu Ņāi Ņāi. ¹⁶ Oi a kutā bāzagāt zen sot zuu ārāndāŅ laŅ m̄aman ambān zo kāsā okŅaŅgām hāmbā gakāŅā bekiŅan mem naŅgāne sāk bārak tāi sunumŅā nemŅā siŅitŅā kārābān une simbap. ¹⁷ Oi zo yen m̄an upi. AnutuŅā umziŅan den zo pāi diŅā lum um kānok oi zuu kore okŅaŅgām kāwaliziŅ bikŅan pam āndine Anutuġāt den bon upap. ¹⁸ Oi ambān eksat, zo kamān patā. Zāk hān dāp a kutā otziŅgi kore okŅaŅgābigāt imbaŅā zemŅaŅgap.”

18

BabiloŅ kamān giligālaksābap, zorat den.

¹ Oi sumbemān gābā sumbem a Ņāi gāi egāwan. Zāk kāwaliŅā imbaŅā zemŅaŅgap. Hānān gem gāi āsakŅandā doŅbep āsagem zeip. ² Zāk den kātikŅā den sām sāp,

“BabiloŅ kamān patā giligālaksap. Wāke zengāt kamān uap. Wāke bāliŅā zoren āi tātāt m̄ame upi. ³ Zoren nii bāliŅā top top, zengāt kamān uap. Kamān m̄airāp ziŅā hān dāp a zen waiŅ too ziŅgāne nem um gulip op ārāndāŅ laŅ m̄aman urāwe. Oi hāngāt a kutā zen kamān zoren gam bāliŅā nep tuum āndiwe. Oi hān dāp aŅgāgwaŅgā a zen kamān zorat sikumgāt aŅgāgwaŅgā op sikumziŅoot urāwe. Zorat opŅā giligālaksap.”

Kamān patā Anutuġāt sāt̄kāt giligālaksābap.

⁴ Sumbemān gābā Kembugāt den kātikŅā itā āsagei nāŅgāwan, “Arāpnā, zen kamān zo birām āinek. Zen zoren āndim bāliŅāziŅ betziŅan mimbegāt. Oi kut Ņāi sāt̄Ņoot zengāren zāibapkāt. ⁵ Kamān zorāŅā bāliŅā kwākŅan kwākŅan zem zari sumbem weegap. Oi zi AnutuŅā tosaŅaŅgāt sap. ⁶ Kamān m̄airāp ziŅ bāliŅ otziŅgāwe, yatik

otziņgābi. Oi hāuņā zo walām otziņgābi. Ziņā too kâtik ziņgāne niwe. Zeņgoot too kâtik kâtikņā ņai ziņgāne nimbi. ⁷ Zen zâizâiņ op sii nalem kep kāmam tuum āndiwe, zorat dāp yatik sāknam sot umbâlā muyageziņgābi. Ziņā umziņā itā sâme, “Ņaiņā mân walāiņgābap. Um ālebān āndim zâinat.” ⁸ Yatā sâmegât sirām zorenāk kut ņai ņai sâtņoot zeņgāren muyagibap. Mâsek sot isem umbâlā sot pu. Oi kârâpņā kut ņai ņai sem kamân zo ârândāņ simbap. Oi Kambu Anutu, zāk imbaņā mariņandâ tosaziņā mākābap.

Kamân zo sei a ziņ ekņā umbâlā upi.

⁹ Oi hāngât a kutā, zen kamân zorat mairâp zen sot laņ ândiādiņ op sot bāliņā sot sii nalem kep kāmam op āndiwe. Zen kamân zorat kârâp kâbakņā zari ekņā umziņ bālibap. Umbâlā op isebi. ¹⁰ Zen kamân zorat hāuņāņgât keņgât op kârebāk kin itā sâbi, “Yei, yei, kamân patā, Babiloņ kamân kâtikņā, gâ hāuņā kegāk muyagegigap.”

¹¹ Aņgâgwanğā a kamānņā kamānņā, zen sikumziņ ņaiņā sâņgân mimbap sām isem umbâlā upi. ¹² Sikum âlip top top itā aņgâgwanğā urāwe. Goide kât, kât, kwâlak sâņgân patā, sâņgum neuleņoot kuriņā sot kâmbum, nak, bâu patā Elepaņgât gooņā. Oi kut ņai ņai nakņā tuume sot kâtņā tuume. ¹³ Nalem wârāņņoot topņā sot too hitomņoot topņā topņā, waiņ too, kelâk, nalem top topņā sot rāma, makau, biosi, a lalaņ sot kore a ambân. Kut ņai ņai zo sâņgân zâizâiņ yatā aņgâgwanğā urāwe. Aņgâgwanğā a ziņā kamân zorat mariņâpņā zeņgât itā sâbi, ¹⁴ “Bonņā muyagināt sām ândime, zo buņ op naņgap, Oi sândokņā zo buņ oip. Oi neule mot zo gulipkoip. Dum mân muyageziņgābap.”

¹⁵ A kut ņai ņai aņgâgwanğā op kât sikumziņoot urāwe, zen kamân zorat hāuņāņgât keņgât op kârebân kin isem umbâlā op itā sâbi, ¹⁶ “Yei, yei, kamân patā, gâ pet hâmbâ neuleņoot mem ândein. Oi neule top topņā sâņgân zâizâiņ zo kegāk buņ uap. Kut ņai ņai zo kek tâmbetkum naņgap.”

¹⁷⁻¹⁸ Oi wanğā mariņā sot wanğā galem a sot wanğā nep a zen kamân zoren sikum lam âim game, zen kamân kârâpkât kâbakņā zari ekņā kârebân tapņā isem umbâlā opņā sâbi, “Kamân patā itā zo mân taap.” ¹⁹ Zen umbâlā opņā suundum âlat amit âgirâp op itā sâbi, “Yei, yei, kamân patā, gâgât op wanğā mariņā zen kât sikumziņoot urāwe. Kamân zi sâp kânok tâmbetkuap.”

Kamân patā zo hiriņsâm balo op zimbapkât sâsâņ.

²⁰ “Sumbemân ândie, zen sâtāre upi. Anutuğât siņgi a sot Aposolo sot Propete, zen sâtāre upi. Kamân patā zorat mairâpņā ziņā bāliņ otziņgāwe, tosa zorat hāuņā Anutuņā ziņgap. Zorat sâtāre upi.”

²¹ Den yatā muyagei sumbem a imbaņāņoot ņaiņā kât patā ņai mem zaatņā lum pāi saruyān giari ko itā sâip, “Babiloņ kamân patā zo yatik kâbakņibap. Oi buņ op kwâtâtibap. ²² Kep kāmam sot uluwet mo lâmun zorat kwamit zoren mân âsagibap. Oi bet kulem a zen zoren mân tuubi. Nepkât kwamit mân âsagibap. ²³ Oi kârâp âsakņandâ zoren mân âsagibap. Oi a ambân mianğânām kwamit mân âsagibap. Aņgâgwanğā a zoren ândiwe, zen hân toren toren zeņgât walāziņgâm zâizâiņ op ândiwe. Kamân zorat kware suņā zorāņ hân dāp a umziņ gulipkoip. ²⁴ Propete a sot

Anutugât sîngi a hân dâp zângowe, zengât gilâm zorat tosa kamân zo zâkkâren zeipkât yatâ okyanjip.”

19

Sumbemân sâtâre utne Yohanejâ nângip.

¹ Oi sumbemân a kâmut patâ zen sâtâre utne kwamit nângâwan. Zen sâm âlip kwap itâ sâwe, “Oe, kubikkubik sot neule âsakjâ sot imbanâ zo Anutuniñ, zâkkâren ziap. ² Zâknâ kamân zorat tosa hâuñangât nep tuugi bonjâ sot dâp opmap. Lañ mâman ambân zâkkât kamân mâirâp, zîñ hân dâp a zen sot lañ ândinetâ ko tâmbetzângoip. Zengât tosazîñangât hâuñâ zîngip. Oi Anutugât kore arâp zângone muwe, zorat tosa zo mâkâm zîngip.”

³ Yatâ sâmñâ dum sâwe. “Oe, kamân patâ zorat kâbakjâ zâim zemâmbap.”

⁴ Oi a patâ 24 sot zuu âlipjâ kimembut zen neule tâtatñan tâip, Anutu, zâkkât kij topñan gei tap sâm mâpâsem itâ sâwe, “Oe, zo perâknak. Anutu sâm mâpâsinâ.” ⁵ Oi tâtatñan gâbâ den nâi itâ muyageip, “Anutugât kore a zâizâin sot gîgn, zen Kembu hurat kwapñâ sâm âlip kwâknangânek.”

Râmagât sâtâre.

⁶ Oi sumbemân a ambân donjep patâ sâtâre utne kwamitñâ nângâwan. Zo too sâmbon kwamiragome yatâ sot sumbem kârâmap yatâ. Den itâ sâne nângâwan, “Oe, Kembu Anutuniñâ kembu otnîngâmap. ⁷ Zorat nen sâtâre op sâm âlip kwâknangânat. Oi Râma ambân mimbam uapkât sâtâre patâ muyagibap. Râmagât ambân sîngiñâ, zâk târâkbârâk uap. ⁸ Zâk sângum kâukâu mem ândibapkât nângânangip.” (Sângum kâu zirânâ Anutugât sîngi a zengât orot mâmeziñâ târârak.)

⁹ Oi sumbem anâ den nâi itâ dâtnogip, “Kembunâ itâ sap, ‘Gâ itâ kulemgu. Râmagât sâtâre op sii nalem nîmbigât zop sâip, zengât nânnga sâtâreñoot uap.’” Yatâ sâmñâ sâip, “Den dâgogan, zo Anutugât den bonjâ.” ¹⁰ Yatâ dâtnogi nâ kij topñan gei mâpâsibam ua kwâkânim itâ sâip, “Yatâ mân ot. Nâ kore a bukugâ. Bukurâpkâ Yesugât den mem ândime, zengât bukuyâk. Gâ Anutuyâk mâpâsiban. Yesugât topñâ sâm muyamuyage, zo Kaapungât nep.”

Yohanejâ Yesu sot arâpñâ zîngirip.

¹¹ Oi nâ eksandâ sumbem pâronjâi biosi kâukâu nâi tâi egâwan. Oi kwâknjan tâip, zâkkât kutñâ sâi bon opmap sot sâi âsagemap. Zâk tosa hâuñangât nep tuugi târârak opmap. Bâlinj mâme a zen kâmbamñâ zângomap. ¹² Sîñâ toren toren tobatñâ kârâp bâlam yatâ. Kâukñan a kutâ pîndok donjep taap. Oi sâknjan kutñâ kulemgoi ziap, zo zîknîk sâlâpkum nângâmap. ¹³ Oi hâmbâ kârep zo gilâm sanjonsanjonñâ mem ândiap. Oi kutñâ sâme, zo Anutugât sât. ¹⁴ Oi eksandâ ari sumbemân gâbâ sumbem kâwali a kâmutñâ kâmutñâ zen biosi kâu kwâknjan tap moliwe. Hâmbâziñ kâu timan âlipñâ yatâ. ¹⁵ Oi zâkkât lâunjan gâbâ sâu sâtñoot kopgâmap, zorânâ a zângom kâbakñezîngâmap. Oi tân kâtikñâ mem ândim a kâmutñâ kâmutñâ, zengât a kutâ op galem otzîngâmap. Oi wainj bonjâ ombonjan pam kwândâline toonjâ geimap, zâk yatik kâsarâpñâ zângomap. Anutu, imbanâ marîñâ, zâkkât kukñangât op yatâ otzîngâmap. ¹⁶ Hâmbânjan sot soonjan kârân kulem itâ ziap, “A kutâ sot a zâizâin zengât Kembu patâ.”

Yesu zâk sâunandâ kâsarâp zângobap.

¹⁷ Oi eksandâ sumbem a n̄ai maayân kiri egâwan. Zâk zoren kin nii sumbemân âim gawe, zen aksik den kâtik sâm dâzân̄goip, “Ganek. Anutuñâ sâi nalem patâ muyagibâmapkât ga mindunek. ¹⁸ A topñâ topñâ zengât sunumziñ nimbi. A kutâ sot a sâtn̄â kâwaliziñoot, a patâ sot kore mâman a, a zâizâiñ sot gigin̄ ârândân̄ mune sunumziñ nimbi. Oi biosiziñ yatâ munetâ sunumziñ nimbi.”

¹⁹ Oi zuu kâtik sot hângât a kutâ sot kâwali a gakârâpziñ mindune ziñgirâwan. Zen Biosi kâu kwâkñan tâmap sot a gakârâpñâ kâsa otziñgân̄am gawe. ²⁰ Oi zuu kâtikñâ sot propete sarân̄â zet kâmbamân loreitâ gâsuzikâwe. (Mârum propete a sarân̄â zuu kâtikñan̄gât mâtenjan sen mârât top top tuum a zuugât undip mâteziñan zeip sot a lopioğâren pindiñsâwe, zen um gulip kwatziñgip.) Oi zet gâsuzikâm kârâp sem zemap, zoren zâpane geiwet. ²¹ Oi nâmbutñâ ko biosi kâukâu kwâkñan tâip, zo lâujan gâbâ sâun̄â gam zân̄gom nan̄gip. Oi nii ziñâ gamñâ sunumziñ nemñâ âkon urâwe.

20

Satañ tâk namin pambi.

¹ Oi sumbemân gâbâ sumbem a n̄ain̄â gem gâi egâwan. Oi zâk simgât mâtâp doon̄gudoon̄gun̄â sot tâk kâtikñâ patâ mem gem gâip. ² Oi zâk oâ, mulum sâñgijn̄â, wâke zengât patâziñâ, Satañ, zâk gâsumñâ saamñâ kendon 1 tausen tâgân zimbapkât Anutuñâ sâm pindip. ³ Sâm pindâm simân kâbakñei giarip. Giari mâtâp kâtikñâ doon̄gumñâ mâtâp sâbân̄â mâtâp tuum doon̄goip. Oi an̄â an̄â dum um gulip mân kwatziñgâm yenâk zem zeï kendon 1 tausen âkâbapkât sâm pindip. Âki olañne gam narâk pân̄kânok ândibap.

A kândom zaatpi, zengât den.

⁴ Oi zorenâk neule tâtatñâ tap ari egâwan. Eksandâ a gamñâ tâtatñâ kwâkñan tarâwe. Zen a tosaziñan̄gât den sâm kwâkâbigât sâm ziñgip. Oi a nâmbutñâ mârum Yesugât opñâ sot Anutugât den mem ândiwe, zorat opñâ gânduziñ mânân̄gârâwe, zengât um dâpziñ egâwan. A zo, zen zuu kâtik sot zâkkât lopio mân mâpâsiwe. Oi zâkkât undip mâteziñan sot bitziñan mân mem ândiwe. Zengât um dâpziñ ziñgirâwan. Oi a zen sâkziñ gwâlâ utne ziñgirâwan. Oi zen Kristo sot a ambân kembu otziñgâm ândine kendon 1 tausen âkâbap. ⁵ Mumun̄â nâmbutñâ, zen ko mân zaatñâ kendon patâ 1 tausen âkâbapkât mambât zimbi. Zaatne ziñgirâwan, zo zaatzaat kândom. ⁶ Zaatzaat kândom, zoren zaatpi, zengât nân̄ga sâtâren̄oot upap. A zo târârâk ândie. A yatâ zo mumun̄â zagâtñâ mân tâmbetzân̄gobap. Zen Anutu sot Kristo kore otzikâm ândibi. Oi zâk sot a kutâ nep tuum ândine kendon patâ 1 tausen âkâbap.

Sataññâ tâk namin gâbâ gam a um gulip kwatziñgâbap.

⁷ Oi kendon patâ 1 tausen âki Satañ tâk olañne tâk namin gâbâ kopgâbap. ⁸ Kopgamñâ a kâmutñâ kâmutñâ hân dâpñâ um gulip kwatziñgâbam âibap. Oi a kâmutñâ Gogo sot Magogo zo minduziñgâm um gulip kwatziñgi kâmbam kumbigât gabi. Zen a ambân don̄bep, mân sâlâp zân̄gozân̄gon yatâ. Ten̄gâziñ saru sak yatâ. ⁹ Zen gamñâ hân gânduñ lân̄ pitâm zem sipzân̄gowe. Anutugât a ambân kâmut sot kamân umñandâ gâsumap, Yerusalem, zo haamgubi. Yatâ utne sumbemân gâbâ kârâp gei ziñgesibap. ¹⁰ Oi um

gulip kwatziŋgâm ândeip, Sataŋ, zâk kârâp patâ semap, zoren pane geibap. Zoren zuu sot propete sarâŋâ zet mârum kâbakŋezikâne gei ândiwet. Zoren ârândânŋ nâtik sirâm sâknam patâ nâŋgâm ândim zâimambi.

Tosagât hâuŋâ mimbî.

¹¹ Oi nâ neule tâtatŋâ patâ, kâukâu egâwan. Oi kwâkŋan tâi egâwan, zobâ hân sot sumbem zet âi buŋ urâwet. ¹² Oi a muwe, a zâizâin sot gigin, zen aksik tâtatŋâ zorat topŋan kine ziŋgirâwan. Kine ekapŋâ ekapŋâ mem mâbâlakŋiwe. Oi ekap ŋâi mâbâlakŋiwe, zo ândiândi kâtikkât sinji a zengât ekap. Oi a muwe, zen ândi mâmanziŋgât den ekabân mârum kulemguwe, zo ekŋâ zengât den sâm kwâkâwe. ¹³ Oi saruyân a mumuŋâ ziwe, zo Anutuŋâ sâi aksik zaat gawe. Oi a mumuŋâ zen mumuŋâ kamânân ândiwe, zen aksik zaat gawe. Oi mumuŋâ zen ândiândiziŋgât topŋâ sâmŋâ hâuŋâ melân ziŋgip. ¹⁴ Oi mumuŋâ sot mumuŋ kamân zo lum kârâbân pane giarip. Kârâbân geigein, zo mumuŋâ zagâtŋâ uap. ¹⁵ A ambân zen kutziŋâ ândiândi kâtikkât sinji a zengât ekabân kârum mân muyagemŋâ kârâbân zâmbane geiwe.

21

Hân sot sumbem uŋakŋâ muyagibabot.

¹ Oi nâ hân sot sumbem uŋakŋâ zikirâwan. Sumbem sot hân sâŋgjinâ, zet buŋ urâwet. Oi saru zâk yatik buŋ oip. ² Oi tirik kamân, Yerusalem uŋakŋâ, zo sumbemân Anutugâren gâbâ gem gâi egâwan. Ambân ŋâi ayân pânam neule okŋangâme, yatâ oi egâwan. ³ Oi neule tâtatŋan gâbâ den kâtikŋâ ŋâi nâŋgâwan, “Ek. Anutuŋâ a zen sot ândibap. Zâkŋâ a ambân osetziŋan tâtat mâme oi zen a ambân gakârâpŋâ op ândibi. ⁴ Anutu zikjik zen sot ândim sinziŋ toonŋa sanjori zagâtŋâ mân isebe. Narâk zoren mumuŋâ mo âigirâp, sâknam, umbâlâ, zo mân âsagibap. Kut ŋâi ŋâi sâŋgjinâzo buŋ op nanŋgâbap.”

⁵ Oi tâtatŋan tâip, Kembu, zâkŋâ itâ dâtnogip, “Nâŋgâ. Nâ sa kut ŋâi ŋâi uŋakŋâ muyagiap.” Yatâ sâmŋâ sâip, “Gâ kulemgu, ‘Den zi, den bonŋâ.’”

⁶ Oi itâ dâtnogip, “Hânân tuutuun, zo mârum âkap. Nâ kândom sot bet. Nâ kut ŋâi ŋâi top kwâkwat sot tuum nanŋgânŋgân. Nâi zâk toogât nâŋgi nâ ândiândi too sinŋan gâbâ too aam pinda nimba. Too zo sâŋgân buŋ. ⁷ Nâi zâk Sataŋ sot agom kâtigem walâbap, zâk too zo nimba. Oi nâŋâ zâkkât Anutuŋâ ândia zâkŋâ nagât nannâ op ândibap. ⁸ Ka kenŋgât upme sot Kembugât den mem birâbirâŋ, kâmbam ku, laŋ mâman a ambân, kware suŋâ a, lopio hurat kwâkŋangâme, sot den sarâ sâme, a zo, zen sim kârâbân ândim zâimambi. Sim kârâbân geigein, zorâŋâ mumuŋâ zagâtŋâ.”

Yerusalem kamân uŋakŋâ sumbemân gâbâ gibap.

⁹ Oi sumbem a nâmburân zagât hâkopziŋan kut ŋâi ŋâi sâtŋoot piksâi mem kirâwe, zengâren gâbâ ŋâinâ nâgâren gam itâ sâm dâtnogip, “Gâna Râmagât ambân sinji tirâpgobâ.” ¹⁰ Oi Kaapumŋâ diinim um bâbâlâŋ kwatnigi Sumbem anâ diinim bak kêrep ŋâi tâip, zoren zâim tirik kamân Yerusalem, sumbemân Anutugâren gâbâ geip, zo tirâpnogi egâwan. ¹¹ Anutugât neule âsakŋandâ kamân zo kâpim zeip. Kamân zo kât neule âsakŋâ âlipŋâ zo yatâ zorâŋâ tâip. ¹² Kamân zo poŋ patâ saane haamgu kirip. Poŋ zo mâtâp kubigâwe, zo kiin zagât. Oi hâŋgi kiin zagât. Oi mâtâp zorat kwâkŋan sumbem a kiin zagât tarâwe. Oi hâŋgiyân Isirae a kâmut kâmutŋâ kiin

zagât, zengât kutziņ zeip. ¹³ Oi mirâsiņ takâtakârņan mâtâp karâmbut zeip. Oi mirâsiņ geigeiņan mâtâp karâmbut zeip. Oi torengen mâtâp karâmbut zeip. Oi torengen mâtâp karâmbut zeip. ¹⁴ Oi poņ topņan kât tandâ kiin zagât kin arip. Oi tandâ kiin zagât zoren Râmagât Aposolo kiin zagât zengât kutziņâ zeip.

Yerusalem kamân uņakņajgât tobatņâ.

¹⁵ Sumbem a den dâtnogip, zâkņâ tân ñai goide kâtņâ tuutuņâ mem kirip. Tân zorâņ kamângât poņ sot mâtâpņâ zorat dâp mem kirip. ¹⁶ Kamân zo muruk toren toren kimembut. Parâņâ sot binbinņâ sot kârepņâ, zo dâbâk. Sumbem aņâ tân mem kamân haangum âim dâpkwâip. Tengâņâ 2 tausen 4 handeret kilometra oip. Parâņâ binbinņâ sot kârepņâ, zo dâbâk oip. ¹⁷ Tân mem ândeip, zorâņ poņân pâi 66 kilometra oip. Aņâ dâp tuumen yatik sumbem aņâ mem ândim kamân zo dâpkwâip.

¹⁸ Poņ zo kât kâukâu neuleņoot, zorâņ tuuwe. Oi kamân zo goide kâtņâ tuutuņ. Kât tobatņâ belo yatâ oip. ¹⁹ Poņ tandâ kât sângân zâizâiņâ kulem ñai ñai tuutuņ. Tandâ kânok, zo kât kâu tobat belo yatâ zorâņ tuutuņ. Kât zorat kutņâ Yaspa. Tandâ zagât, zo kât gwâlâgwâlâ, zorâņ tuutuņ. Kât zorat kutņâ Sapaia. Kât tandâ karâmbuņ, zo kât kâuņâ tuutuņ. Kât zorat kutņâ Agate. Kimembuņ, zâk kât kulemņâ mâpot tuutuņâ. Kât zorat kutņâ Emerali. ²⁰ Kât tandâ bâtnâmbuņ, zo kuriņ sot kâuņâ mâpot tuutuņâ. Kât zorat kutņâ Sadoniki. Tandâ nâmburân kânok, zo kât kuriņandâ tuuwe. Kât zorat kutņâ Konelian. Kât nâmburân zagât, zo gimbanjandâ tuutuņ. Kât zorat kutņâ Krisolait. Oi tandâ nâmburân karâmbuņ, zo kât kâmbumņâ tuutuņâ. Kât zorat kutņâ Berili. Tandâ nâmburân kimembut, zo kât gimbanjoot mâpot tuutuņ. Kât zorat kutņâ Topasi. Kât bâzagât, zo wâgân sot gimbanjâ mâpot tuutuņâ. Kât zorat kutņâ Krisoparase. Tandâ kiin kânok, zo kât denģop kuriņ yatâ zorâņ tuutuņ. Kât zorat kutņâ Haiasinti. Tandâ kiin zagât, zo kât kuriņ tobat ñai zorâņ tuutuņâ. Kât zorat kutņâ Ametisi. ²¹ Hâņgi mâtâp kiin zagât, zo kauptuņļip patâ ñai zorâņ tuutuņâ. Hâņgi ñai ñaiņâ zo yatik ka yatik tuum âiwe. Kamângât mâtâp, zo goide kât âlipņâ belo yatâ zorâņ tuum âiwe.

²² Kamân zoren tirik namâ ñai mân tâi egâwan. Kambu Anutu, imbanjâ mariņâ, zâkņâ tirik namâziņ uap. Oi Râma zâk ârândâņ. ²³ Oi kamân zoren Râma zâk kârâp âsakņâ uap. Oi Anutugât neule âsakņâ kamân zoren âsagemap. Zorât kârâp âsakņâ mo kâin sot mirâsiņ âsakņâ, zorat mân sâbi. ²⁴ Hân dâp a kâmutņâ kâmutņâ, zen Râmagât âsakņan zoren ândibi. Oi hân a kutâ, zen kut ñai ñai neuleņoot zo kamân zoren mem âibi. ²⁵ Kamân zoren mân ñâtiksâbapkât kamân zorat poņ mâtâp zo mân doņģubi. ²⁶ Hân dâp a kâmutņâ kâmutņâ, zen kut ñai hurat kwapme, hikpârâkņoot, neule âkņalenģoot, zo mem kamân zoren zâibi. ²⁷ Oi kut ñai ñai sumunņâ zo mân mem kamân zoren bagibi. A ambân bâliņâ upme mo a ambân sarâ sâme, zen kamân zo mân bagibi. A ambân mârur ândiândi kâtikkât siņgi sâip, kutziņâ Râmagât ekabân ziap, zo zengâk kamân zo bagibi.

22

Ândiândi too sot ândiândi nak zo, zekât den.

¹ Oi sumbem aņâ ândiândi too tirâpnogi egâwan. Too zo salek, âlipņâ. Zo Anutu sot Râma zekât neule tâtatņâ gobetņan ģâbâ takâm ģemap. ² Takâm

gemnĀ kamān tĀnĀmŋan gemap. Oi too nĀmbut nĀmbut mĀtĀp ziap. Too sĀtŋĀ toren toren zoren āndiāndi nakŋĀ kin ariap. Nak zorat bonŋĀ top topŋĀ kiin zagĀt. BonŋĀ zorĀŋ kĀin dĀp muyagem hululunsĀmap. Oi hĀn dĀp a zen nak iinŋĀ zo mem ālipziŋ upi.

³ Kamān zoren kut ŋĀi ŋĀi bĀliŋĀ mĀn zimbap. Oi Anutu sot RĀma, zekĀt a kutĀ tĀtatŋĀ zoren muyagei arĀpŋĀ zen zoren kore okŋaŋġĀm āndibi.
⁴ Oi zĀkkĀt si sĀŋġĀnŋĀ ek āndibi. Oi mĀteziŋan zĀkkĀt kutŋĀ zo zimbap.
⁵ Kamān zoren mĀn ŋĀtikſĀbap. Oi karĀp āsakŋĀ mo maagĀt mĀn sĀbi. Kembu AnutuŋĀ maa yatĀ āsageziŋġĀbap. Oi kamān mĀirĀp zen a kutĀgĀt nep tuum āndim zĀimambi.

Sumbem aŋĀ Yohane den dukui pindiŋsĀm mĀpĀsibam oip.

⁶ Sumbem aŋĀ itĀ sĀm dĀtnogip, “Den zi bonŋĀ, Kembu AnutuŋĀ sĀi KaapumŋĀ Propete a lĀuziŋan den pĀi sĀwe. Oi KembuŋĀ sumbem aŋĀ sĀŋgonnogi kore a gakĀŋĀ zen kut ŋĀi ŋĀi kek āsagibap, zorĀt diŋĀ nĀŋġĀbigĀt kut ŋĀi ŋĀi zi tirĀpġogan. Kembu zĀkŋĀ itĀ sap, ‘NĀ kek ġĀbat.’”

⁷ ŋĀi zĀk ekap ziren den sumbuŋĀ kulemgoi ziap, zo mulunĀk mem āndei zĀkkĀt nĀŋġa sĀtĀreŋoot upap.

⁸ Oi Yohane, nĀ kut ŋĀi ŋĀi zo ek nĀŋġĀmŋĀ sumbem aŋĀ kut ŋĀi ŋĀi zo tirĀpnogip, zĀkkĀt kiŋ topŋan ge pindiŋsĀm mĀpĀsibam orĀwan. ⁹ YatĀ ua ko kwĀkĀnim sĀip, “YatĀ mĀn upan. NĀ kore a bukugĀ. Propete a sot bukurĀpkĀ zengĀt buku. Oi den ekap ziren ziap, zo mulunĀk mem āndibi, zengĀt buku. ġĀ AnutuyĀk mĀpĀse.” ¹⁰ YatĀ sĀmŋĀ itĀ dĀtnogip, “Ekap zirat den sumbuŋĀ zo mĀn dooŋġuban. Den zo bon upapġĀt narĀk wĀtĀp upap. ¹¹ Zorat bĀliŋ mĀme a zĀk bĀliŋ upĀ sĀm op āndibap. Oi a sumunŋĀ ŋĀi sumun upĀ sĀm op āndibap. Oi a tĀrĀrak ŋĀi tĀrĀrak āndibĀ sĀm āndibap. Oi um hĀlĀlu āndimapŋĀ um hĀlĀluyĀk āndibĀ sĀm āndibap.

¹² “NĀŋġĀ. Kembu nĀ kek ġĀbat. Nep tuume, zorat dĀp sĀŋġĀn mimbigĀt mem ġĀbat. ¹³ NĀ kĀndom sot bet. NĀ topŋĀ sot kwakŋĀ. Top kwĀkwatŋĀ sot tuum kwĀkĀkwĀkĀŋĀ.”

¹⁴ HĀmbĀziŋ saŋġon kubikme, zengĀt nĀŋġa sĀtĀreŋoot uap. Zen sĀm ziŋġi kamān zoren bagim āndiāndi nak bonŋĀ nimbi. ¹⁵ Kamān ākŋan āndibi, zen ko a wĀu ulin yatĀ, kware suŋĀ a, a ambĀn laŋ āndiāndiŋ sot lopio hurat kwapme, kĀmbam kume sot sarĀ den mem ākŋĀlem āndime.

YesuŋĀ diinŋġĀmap.

¹⁶ “Yesu nĀ sumbem anĀ sĀŋgongua zĀkŋĀ kĀmut gakĀrĀpnĀ den zi sĀm muyagem ziŋġip. NĀ DawidigĀt kiun sot kĀmŋĀ. SĀŋġelak patĀ āsagei zĀkkĀt haŋsĀbĀ sĀi tĀkap sĀme, zo nĀ.

¹⁷ KaapumŋĀ sot nĀġĀt ziŋġi āndime, zen nĀġĀt itĀ sĀme, ‘ġĀ ġĀban.’ Oi ŋĀi zĀk den zo nĀŋġĀbapŋĀ yatik sĀbap, ‘ġĀ ġĀban.’ ŋĀi zĀk toogĀt nĀŋġĀm ziren ġĀbap. ŋĀi zĀk zorat okŋaŋġap oi ko āndiāndigĀt too sĀŋġĀn buŋ pinda nimbap.”

YohaneŋĀ ġirem sĀip.

¹⁸ Ekap ziren den kĀnŋan kulemguwan, zo sĀlĀpkum nĀŋġĀbi, zen ġirem dĀzĀŋġobĀ. A ziŋ umziŋġĀgĀt op den ŋĀi tĀrokwapġi, a zo AnutuŋĀ kut ŋĀi ŋĀi sĀtŋoot ekap ziren kulemguan, zoren tĀrokwatziŋġĀbap. ¹⁹ Oi a ziŋ den sumbuŋĀ zi sĀm ġulipkubi, a zo, zengĀren AnutuŋĀ āndiāndi nakkĀt bonŋĀ sot tirik kamĀngĀt ziŋġi den zo yatik sĀm ġulipkubap.

Den murukŋă.

²⁰ Den zi sâm muyagiwe, zo tânguapŋă itâ sap, “Kembu, nâ kek gâbat.”
“Perâkŋak. Kembu Yesu, gâ gâban.”

²¹ Kembu Yesugât um lumbe zengâren zâi zem zimbap. Perâkŋak.
Zo yatik.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Mataio 1:1-2:12
2	Mataio 2:13-3:6
3	Mataio 3:7-4:11
4	Mataio 4:12-25
5	Mataio 5:1-26
6	Mataio 5:27-48
7	Mataio 6:1-24
8	Mataio 6:25-7:14
9	Mataio 7:15-29
10	Mataio 8:1-17
11	Mataio 8:18-34
12	Mataio 9:1-17
13	Mataio 9:18-38
14	Mataio 10:1-23
15	Mataio 10:24-11:6
16	Mataio 11:7-30
17	Mataio 12:1-21
18	Mataio 12:22-45
19	Mataio 12:46-13:23
20	Mataio 13:24-46
21	Mataio 13:47-14:12
22	Mataio 14:13-36
23	Mataio 15:1-28
24	Mataio 15:29-16:12
25	Mataio 16:13-17:9
26	Mataio 17:10-27
27	Mataio 18:1-22
28	Mataio 18:23-19:12
29	Mataio 19:13-30
30	Mataio 20:1-28
31	Mataio 20:29-21:22

February

date	Scripture
1	Mataio 21:23-46
2	Mataio 22:1-33
3	Mataio 22:34-23:12
4	Mataio 23:13-39
5	Mataio 24:1-28
6	Mataio 24:29-51
7	Mataio 25:1-30
8	Mataio 25:31-26:13
9	Mataio 26:14-46
10	Mataio 26:47-68
11	Mataio 26:69-27:14
12	Mataio 27:15-31
13	Mataio 27:32-66
14	Mataio 28:1-20
15	Mareko 1:1-28
16	Mareko 1:29-2:12
17	Mareko 2:13-3:6
18	Mareko 3:7-30
19	Mareko 3:31-4:25
20	Mareko 4:26-5:20
21	Mareko 5:21-43
22	Mareko 6:1-29
23	Mareko 6:30-56
24	Mareko 7:1-23
25	Mareko 7:24-8:10
26	Mareko 8:11-9:1
27	Mareko 9:2-29
28	Mareko 9:30-10:12

date	Scripture
1	Mareko 10:13-31
2	Mareko 10:32-52
3	Mareko 11:1-26
4	Mareko 11:27-12:17
5	Mareko 12:18-37
6	Mareko 12:38-13:13
7	Mareko 13:14-37
8	Mareko 14:1-21
9	Mareko 14:22-52
10	Mareko 14:53-72
11	Mareko 15:1-47
12	Mareko 16:1-20
13	Luka 1:1-25
14	Luka 1:26-56
15	Luka 1:57-80
16	Luka 2:1-35
17	Luka 2:36-52
18	Luka 3:1-22
19	Luka 3:23-38
20	Luka 4:1-30
21	Luka 4:31-5:11
22	Luka 5:12-28
23	Luka 5:29-6:11
24	Luka 6:12-38
25	Luka 6:39-7:10
26	Luka 7:11-35
27	Luka 7:36-8:3
28	Luka 8:4-21
29	Luka 8:22-39
30	Luka 8:40-9:6
31	Luka 9:7-27

date	Scripture
1	Luka 9:28-50
2	Luka 9:51-10:12
3	Luka 10:13-37
4	Luka 10:38-11:13
5	Luka 11:14-36
6	Luka 11:37-12:7
7	Luka 12:8-34
8	Luka 12:35-59
9	Luka 13:1-21
10	Luka 13:22-14:6
11	Luka 14:7-35
12	Luka 15:1-32
13	Luka 16:1-18
14	Luka 16:19-17:10
15	Luka 17:11-37
16	Luka 18:1-17
17	Luka 18:18-43
18	Luka 19:1-27
19	Luka 19:28-48
20	Luka 20:1-26
21	Luka 20:27-47
22	Luka 21:1-28
23	Luka 21:29-22:13
24	Luka 22:14-34
25	Luka 22:35-53
26	Luka 22:54-23:12
27	Luka 23:13-43
28	Luka 23:44-24:12
29	Luka 24:13-53
30	Yohane 1:1-28

date	Scripture
1	Yohane 1:29-51
2	Yohane 2:1-25
3	Yohane 3:1-21
4	Yohane 3:22-4:3
5	Yohane 4:4-42
6	Yohane 4:43-54
7	Yohane 5:1-23
8	Yohane 5:24-47
9	Yohane 6:1-21
10	Yohane 6:22-40
11	Yohane 6:41-71
12	Yohane 7:1-29
13	Yohane 7:30-52
14	Yohane 7:53-8:20
15	Yohane 8:21-30
16	Yohane 8:31-59
17	Yohane 9:1-41
18	Yohane 10:1-21
19	Yohane 10:22-42
20	Yohane 11:1-53
21	Yohane 11:54-12:19
22	Yohane 12:20-50
23	Yohane 13:1-30
24	Yohane 13:31-14:14
25	Yohane 14:15-31
26	Yohane 15:1-27
27	Yohane 16:1-33
28	Yohane 17:1-26
29	Yohane 18:1-24
30	Yohane 18:25-19:22
31	Yohane 19:23-42

date	Scripture
1	Yohane 20:1-31
2	Yohane 21:1-25
3	Aposolo 1:1-26
4	Aposolo 2:1-47
5	Aposolo 3:1-26
6	Aposolo 4:1-37
7	Aposolo 5:1-42
8	Aposolo 6:1-15
9	Aposolo 7:1-29
10	Aposolo 7:30-50
11	Aposolo 7:51-8:13
12	Aposolo 8:14-40
13	Aposolo 9:1-25
14	Aposolo 9:26-43
15	Aposolo 10:1-33
16	Aposolo 10:34-48
17	Aposolo 11:1-30
18	Aposolo 12:1-23
19	Aposolo 12:24-13:12
20	Aposolo 13:13-41
21	Aposolo 13:42-14:7
22	Aposolo 14:8-28
23	Aposolo 15:1-35
24	Aposolo 15:36-16:15
25	Aposolo 16:16-40
26	Aposolo 17:1-34
27	Aposolo 18:1-21
28	Aposolo 18:22-19:12
29	Aposolo 19:13-41
30	Aposolo 20:1-38

date	Scripture
1	Aposolo 21:1-16
2	Aposolo 21:17-36
3	Aposolo 21:37-22:16
4	Aposolo 22:17-23:10
5	Aposolo 23:11-35
6	Aposolo 24:1-27
7	Aposolo 25:1-27
8	Aposolo 26:1-32
9	Aposolo 27:1-20
10	Aposolo 27:21-44
11	Aposolo 28:1-31
12	Roma 1:1-17
13	Roma 1:18-32
14	Roma 2:1-24
15	Roma 2:25-3:8
16	Roma 3:9-31
17	Roma 4:1-12
18	Roma 4:13-5:5
19	Roma 5:6-21
20	Roma 6:1-23
21	Roma 7:1-14
22	Roma 7:15-8:6
23	Roma 8:7-21
24	Roma 8:22-39
25	Roma 9:1-21
26	Roma 9:22-10:13
27	Roma 10:14-11:12
28	Roma 11:13-36
29	Roma 12:1-21
30	Roma 13:1-14
31	Roma 14:1-23

date	Scripture
1	Roma 15:1-21
2	Roma 15:22-16:7
3	Roma 16:8-27
4	1 Korinti 1:1-17
5	1 Korinti 1:18-2:5
6	1 Korinti 2:6-3:4
7	1 Korinti 3:5-23
8	1 Korinti 4:1-21
9	1 Korinti 5:1-13
10	1 Korinti 6:1-20
11	1 Korinti 7:1-24
12	1 Korinti 7:25-40
13	1 Korinti 8:1-13
14	1 Korinti 9:1-18
15	1 Korinti 9:19-10:13
16	1 Korinti 10:14-11:1
17	1 Korinti 11:2-16
18	1 Korinti 11:17-34
19	1 Korinti 12:1-26
20	1 Korinti 12:27-13:13
21	1 Korinti 14:1-17
22	1 Korinti 14:18-40
23	1 Korinti 15:1-28
24	1 Korinti 15:29-58
25	1 Korinti 16:1-24
26	2 Korinti 1:1-11
27	2 Korinti 1:12-2:11
28	2 Korinti 2:12-17
29	2 Korinti 3:1-18
30	2 Korinti 4:1-12
31	2 Korinti 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Korinti 5:11-21
2	2 Korinti 6:1-13
3	2 Korinti 6:14-7:7
4	2 Korinti 7:8-16
5	2 Korinti 8:1-15
6	2 Korinti 8:16-24
7	2 Korinti 9:1-15
8	2 Korinti 10:1-18
9	2 Korinti 11:1-15
10	2 Korinti 11:16-33
11	2 Korinti 12:1-10
12	2 Korinti 12:11-21
13	2 Korinti 13:1-14
14	Galata 1:1-24
15	Galata 2:1-16
16	Galata 2:17-3:9
17	Galata 3:10-22
18	Galata 3:23-4:20
19	Galata 4:21-5:12
20	Galata 5:13-26
21	Galata 6:1-18
22	Epeso 1:1-23
23	Epeso 2:1-22
24	Epeso 3:1-21
25	Epeso 4:1-16
26	Epeso 4:17-5:2
27	Epeso 5:3-33
28	Epeso 6:1-24
29	Pilipi 1:1-26
30	Pilipi 1:27-2:18

date	Scripture
1	Pilipi 2:19-3:6
2	Pilipi 3:7-4:1
3	Pilipi 4:2-23
4	Kolosai 1:1-20
5	Kolosai 1:21-2:7
6	Kolosai 2:8-23
7	Kolosai 3:1-17
8	Kolosai 3:18-4:18
9	1 Tesalonike 1:1-2:9
10	1 Tesalonike 2:10-3:13
11	1 Tesalonike 4:1-5:3
12	1 Tesalonike 5:4-28
13	2 Tesalonike 1:1-12
14	2 Tesalonike 2:1-17
15	2 Tesalonike 3:1-18
16	1 Timoteo 1:1-20
17	1 Timoteo 2:1-15
18	1 Timoteo 3:1-16
19	1 Timoteo 4:1-16
20	1 Timoteo 5:1-25
21	1 Timoteo 6:1-21
22	2 Timoteo 1:1-18
23	2 Timoteo 2:1-21
24	2 Timoteo 2:22-3:17
25	2 Timoteo 4:1-22
26	Tito 1:1-16
27	Tito 2:1-14
28	Tito 2:15-3:15
29	Pilemonj 1:1-25
30	Hebiraio 1:1-14
31	Hebiraio 2:1-18

date	Scripture
1	Hebiraio 3:1-19
2	Hebiraio 4:1-13
3	Hebiraio 4:14-5:14
4	Hebiraio 6:1-20
5	Hebiraio 7:1-19
6	Hebiraio 7:20-28
7	Hebiraio 8:1-13
8	Hebiraio 9:1-10
9	Hebiraio 9:11-28
10	Hebiraio 10:1-18
11	Hebiraio 10:19-39
12	Hebiraio 11:1-16
13	Hebiraio 11:17-31
14	Hebiraio 11:32-12:13
15	Hebiraio 12:14-29
16	Hebiraio 13:1-25
17	Yakobo 1:1-18
18	Yakobo 1:19-2:17
19	Yakobo 2:18-3:18
20	Yakobo 4:1-17
21	Yakobo 5:1-20
22	1 Petero 1:1-12
23	1 Petero 1:13-2:10
24	1 Petero 2:11-3:7
25	1 Petero 3:8-4:6
26	1 Petero 4:7-5:14
27	2 Petero 1:1-21
28	2 Petero 2:1-22
29	2 Petero 3:1-18
30	1 Yohane 1:1-10

date	Scripture
1	1 Yohane 2:1-17
2	1 Yohane 2:18-3:2
3	1 Yohane 3:3-24
4	1 Yohane 4:1-21
5	1 Yohane 5:1-21
6	2 Yohane 1:1-13
7	3 Yohane 1:1-14
8	Yuda 1:1-25
9	Yohaneņā den tikņā 1:1-20
10	Yohaneņā den tikņā 2:1-17
11	Yohaneņā den tikņā 2:18-3:6
12	Yohaneņā den tikņā 3:7-22
13	Yohaneņā den tikņā 4:1-11
14	Yohaneņā den tikņā 5:1-14
15	Yohaneņā den tikņā 6:1-17
16	Yohaneņā den tikņā 7:1-17
17	Yohaneņā den tikņā 8:1-13
18	Yohaneņā den tikņā 9:1-21
19	Yohaneņā den tikņā 10:1-11
20	Yohaneņā den tikņā 11:1-19
21	Yohaneņā den tikņā 12:1-18
22	Yohaneņā den tikņā 13:1-18
23	Yohaneņā den tikņā 14:1-20
24	Yohaneņā den tikņā 15:1-8
25	Yohaneņā den tikņā 16:1-21
26	Yohaneņā den tikņā 17:1-18
27	Yohaneņā den tikņā 18:1-24
28	Yohaneņā den tikņā 19:1-21
29	Yohaneņā den tikņā 20:1-15
30	Yohaneņā den tikņā 21:1-27
31	Yohaneņā den tikņā 22:1-21